

Helyi Esélyegyenlőségi Program

Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata

2018-2023.

Készült a TOP-6.9.2-16-PC1-2017-00001 azonosító számú,
„A helyi identitás és kohézió erősítése Pécs városában”
című projekt keretében

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFETETÉS A JÖVŐBE

Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018-2023 elkészítésében közreműködtek:

Pécs HEP koordinátorok:

- Scheich Eszter *HEP referens, nemzetiségi és társadalmi kapcsolatok referens, Pécs Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala Polgármesteri Kabinet*
- Nagy Ágnes *vezető, TÁMASZ Alapítvány Pécs Y Községi Ház*

„A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége” munkacsoport-vezetők:

- Csonkáné Utasi Katalin *modellprogramok dél-dunántúli vezetője, Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület*
- Dr. Lakatos Szilvia *elnök, Khetanipe a Romák Összefogásáért Egyesület*

„A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége, gyermekszegénység” munkacsoport-vezető:

- Bunyevác Angéla *igazgató-helyettes, Esztergár Lajos Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ*

„A nők helyzete, esélyegyenlősége” munkacsoport-vezető:

- Vincze Csilla Anna *ügyvezető elnök, Nevelők Háza Egyesület*

„Az idősek helyzete, esélyegyenlősége” munkacsoport-vezető:

- Varga Mónika *igazgató, Integrált Nappali Szociális Intézmény*

„A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége” munkacsoport-vezető:

- Kaszás Beáta *területi koordinátor, Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság EFOP-1.1.1-15 „Megváltozott munkaképességű emberek támogatása” országos kiemelt projekt*

Stratégiai konzulens:

- ifj. Pörös Béla

Továbbá:

- Pécs Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala Humán Főosztály (Dr. Maulné Dr. Tóth Csilla főosztályvezető, Dr. Füzér Judit főosztályvezető-helyettes, Bényeiné Bakó Rita, területi szociális központ vezető, Osztásné Dr. Varga-Pál Viktória jogász, Burjáné Borbás Hajnalka szociális és gyermekvédelmi ügyintéző, Bodorné Lux Viktória szociális és gyermekvédelmi ügyintéző)
- Pécs Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala Városüzemeltetési Főosztály Lakásgazdálkodási Csoport (Nagy László csoportvezető, Zákányi János lakás- és helyiséggazdálkodási ügyintéző, helyszínelő)
- Pécs Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala Hatósági Főosztály Igazgatási Osztály (Dr. Szilágyi Csilla osztályvezető)
- Almádi Evelin *tapasztalati szakértő, szociális munkás, Kerek Világ Alapítvány*
- Blumné Leopold Tünde *elnökségi tag, Mozgáskorlátozottak Baranya Megyei Egyesülete*
- Boros Julianna *egyetemi tanársegéd PTE Bölcsészettudományi Kar Társadalmi Kapcsolatok Intézete Községi és Szociális Tanulmányok Tanszék*
- Boros Krisztina *fogyatékoságügyi tanácsadó, FSZK Nonprofit Kft. Montázs Projekt*
- Dr. Brettner Zsuzsanna PhD, *egyetemi adjunktus, PTE Bölcsészettudományi Kar Társadalmi Kapcsolatok Intézete Községi és Szociális Tanulmányok Tanszék*
- Dr. Dallosné Kaurek Csilla *igazgató, P.M.J.V. Kisgyermek Szociális Intézmények Igazgatósága*

- Dékán Alexa tag, *People First Egyesület – Pécs*
- Endre Szilvia *részközpont vezető, Integrált Nappali Szociális Intézmény Pszichiátriai Betegek Szociális Ellátását Biztosító Részközpont*
- Fonai László *kuratórium elnöke, TÁMASZ Alapítvány Pécs*
- Fonyó József *vezető, TÁMASZ Alapítvány Pécs Integrált Intézmény*
- Gellén Nóra *elnök, Pécsimami Közhasznú Egyesület*
- Gruidl Zsuzsanna *esélyegyenlőségi felelős szociális munkás, P.M.J.V. Kisgyermek Szociális Intézmények Igazgatósága*
- Gyimesi Ferencné *elnökségi tag, Mozgáskorlátozottak Baranya Megyei Egyesülete*
- Gyurka Anna *elnökségi tag, Vakok és Gyengénlátók Baranya Megyei Egyesülete*
- Hajdu Krisztián *szakmai vezető, TÁMASZ Alapítvány Pécs*
- Dr. Heim Szilvia *oktató családorvos, Alzheimer Café Pécs vezetője*
- Herczeg Zsuzsanna *rehabilitációs mentor, érzékenyítő csoport vezetője, Kerek Világ Alapítvány*
- Kádár-Kokas Dóra *projektvezető, Khetanipe a Romák Összefogásáért Egyesület*
- Nagy Ágota *szakmai vezető, Esztergár Lajos Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ Kertvárosi Szakmai Egység*
- Nagy István *igazgató, Esztergár Lajos Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ*
- Nagy-Laczkó Judit *szakmai vezető, Ifjúságért Egyesület II. Intézmény*
- Oláh Balázs *tapasztalati szakértő, szociális munkás, Kerek Világ Alapítvány*
- Pataki Veronika *elnök, People First Egyesület – Pécs*
- Rigó-Horváth Márta *szociális koordinátor, Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület*
- Sándor Andrea *ügyvezető elnök, Ifjúságért Egyesület*
- Dr. Szabóné Szalay Csilla *csoportvezető, óvodai és iskolai szociális segítő, Esztergár Lajos Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ*
- Szolnoki György *fogyatékoságügyi tanácsadó, FSZK Nonprofit Kft. Montázs Projekt*
- Tóth-Katics Szilvia *szakmai vezető, Ifjúságért Egyesület I. Intézmény*
- Varga Szilvia *elnökségi tag, Vakok és Gyengénlátók Baranya Megyei Egyesülete*
- Varga Tibor *munkatárs, Színes Gyöngyök Egyesület*
- Várnai Anna *elnök, Színes Gyöngyök Egyesület*

Szerkesztette:

- Nagy Ágnes *vezető, TÁMASZ Alapítvány Pécs Y Közösségi Ház*

Helyi Esélyegyenlőségi Program (HEP).....	5
Bevezetés	5
A település bemutatása	5
Értékeink, küldetésünk	19
Célok	20
A Helyi Esélyegyenlőségi Program Helyzetelemzése (HEP HE)	21
1. Jogszabályi háttér bemutatása	21
2. Stratégiai környezet bemutatása	25
3. A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége.....	34
4. A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége, gyermekszegénység	112
5. A nők helyzete, esélyegyenlősége.....	192
6. Az idősek helyzete, esélyegyenlősége	232
7. A fogyatékossgal élők helyzete, esélyegyenlősége	255
8. Helyi partnerség, lakossági önszerveződések, civil szervezetek és for-profit szereplők társadalmi felelősségvállalása	276
9. A helyi esélyegyenlőségi program nyilvánossága.....	280
A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT).....	281
1. A HEP IT részletei	281
A helyzetelemzés megállapításainak összegzése.....	281
A beavatkozások megvalósítói	285
Jövőképünk.....	290
Az intézkedési területek részletes kifejtése	291
2. Összegző táblázat - A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT)	352
3. Megvalósítás	363
A megvalósítás előkészítése	363
A megvalósítás folyamata	363
Monitoring és visszacsatolás.....	365
Nyilvánosság.....	365
Érvényesülés, módosítás.....	367
4. Elfogadás módja és dátuma	368

Helyi Esélyegyenlőségi Program (HEP)

Bevezetés

Összhangban az Egyenlő Bánásmódról és az Esélyegyenlőség Előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet és a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet rendelkezéseivel, Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata Esélyegyenlőségi Programban rögzíti az esélyegyenlőség érdekében szükséges feladatokat.

Az önkormányzat vállalja, hogy az elkészült és elfogadott Esélyegyenlőségi Programmal összehangolja a település más dokumentumait¹, valamint az önkormányzat fenntartásában lévő intézmények működtetését. Vállalja továbbá, hogy az Esélyegyenlőségi Program elkészítése során bevonja partneri kapcsolatrendszerét, különös tekintettel a köznevelés állami és nem állami intézményfenntartóira.

Jelen helyzetelemzés az Esélyegyenlőségi Program megalapozását szolgálja.

A település bemutatása

A város lakosság száma a rendszerváltás óta folyamatosan csökken. Csak az elmúlt (2016-hoz viszonyított) mintegy 1,5 évtizedben 16 ezer fővel csökkent a baranyai megyeszékhely lakóinak száma, ami 15%-os negatív népességszám-változást jelent, ha pedig az 1990-es 170 039 főt nézzük, akkor a csökkenés a 25 év alattiak körében majdnem 25 ezer fő. Ebben a negatív tendenciában központi szerepet játszik, hogy a rendszerváltás során tömegesen szűntek meg a nagyfoglalkoztatók (köztük a legnagyobb tömeget alkalmazó bányavállalatok) és helyükre nem érkeztek olyan cégek, amelyek a megszűnt munkahelyeket volumenében is pótolni tudták volna. Ennek egyenes következménye, hogy a munka nélkül maradt személyek a jobb megélhetés reményében elvándoroltak.

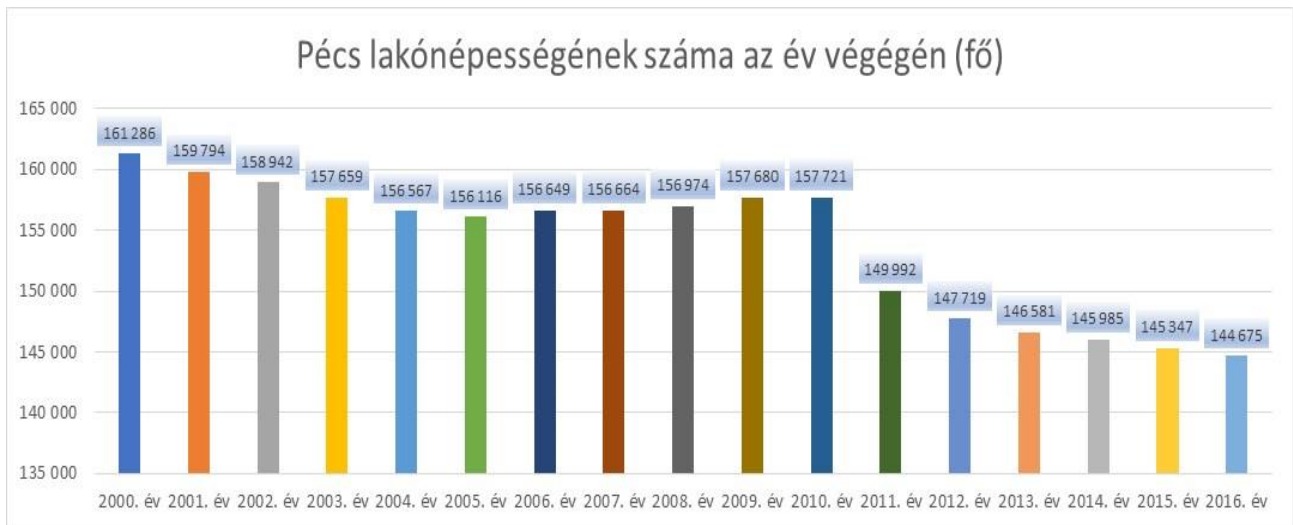
1. táblázat - Lakónépesség száma az év végén (1.)

Év	Fő	Változás
2012	147 719	
2013	146 581	99,2%
2014	145 985	99,6%
2015	145 347	99,6%
2016	144 675	99,5%
2017	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

¹ Költségvetési koncepció, Gazdasági program, Szolgáltatástervezési koncepció, Településfejlesztési stratégia, Településrendezési terv, Településszerkezeti terv, Településfejlesztési koncepció

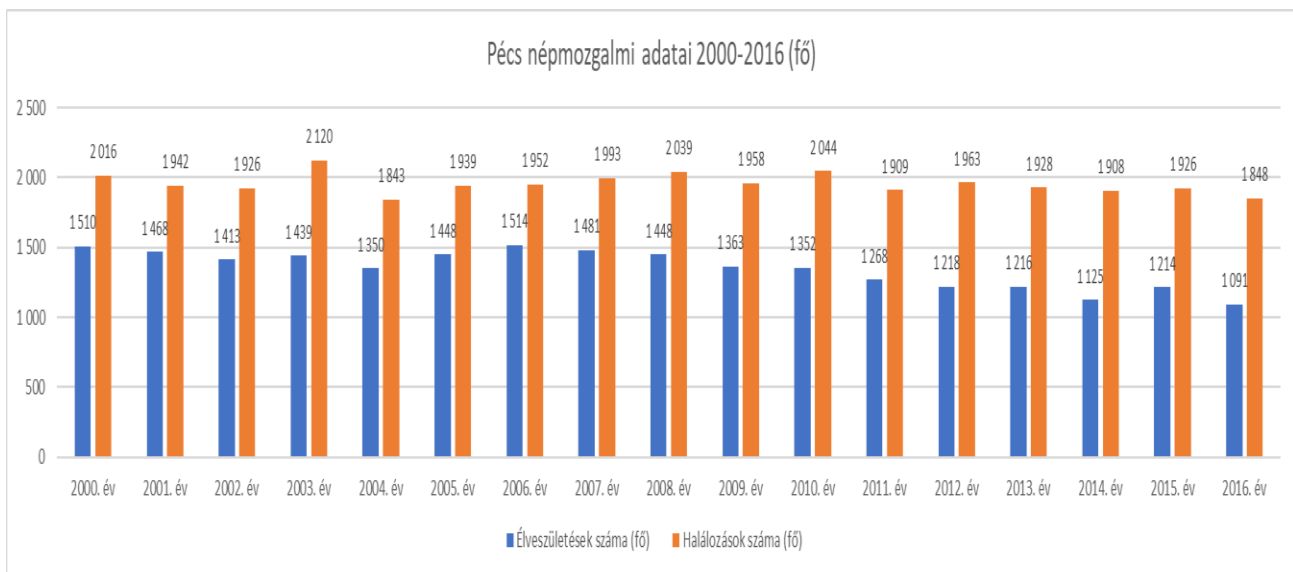
1. ábra: Pécs lakónépességének száma az év végén (fő)

forrás: www.ksh.hu, 2018.

Ezt támasztja alá az öregedési tendencia is: a vizsgált 2000-2016 közötti időszakban folyamatosan csökkent az élveszületések száma, és ezzel együtt stagnált a halálozások száma.

2. ábra: Pécs népmozgalmi adatai 2000-2016 (fő)

forrás: www.ksh.hu, 2018.

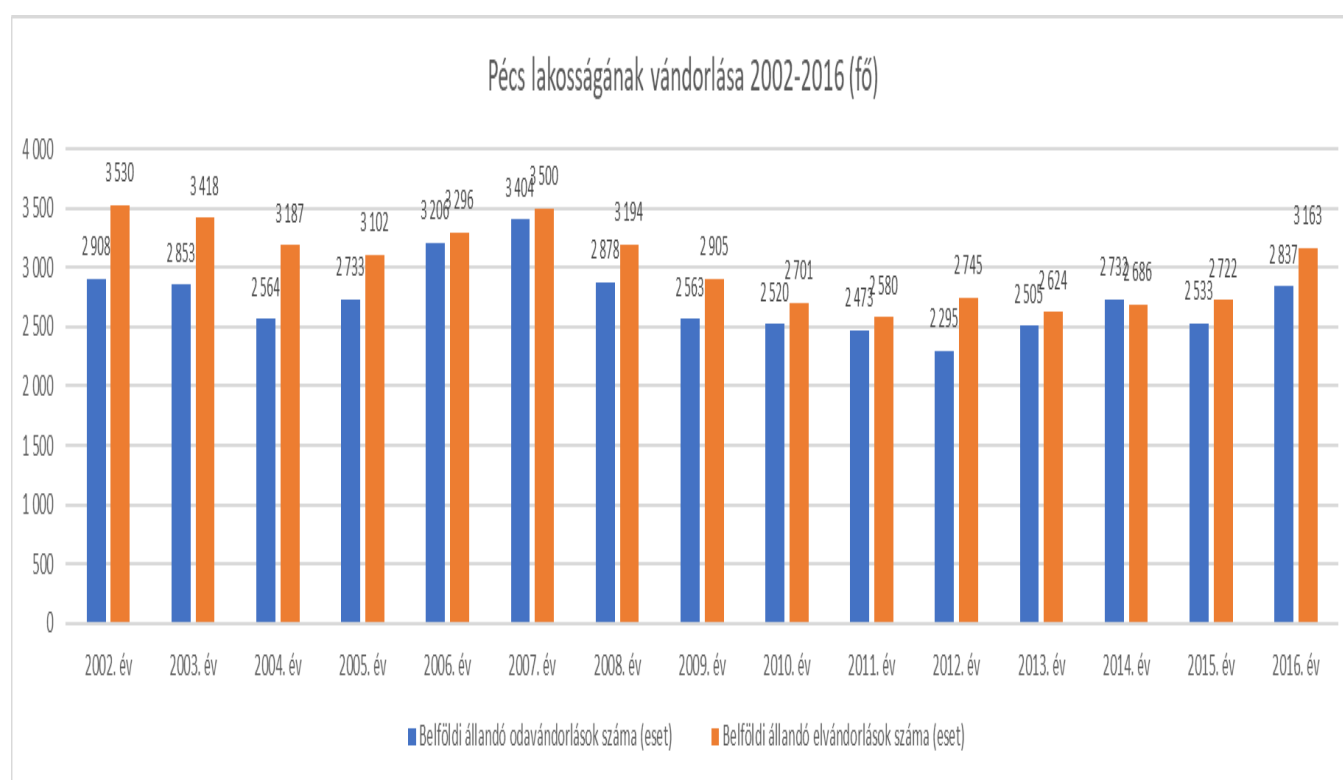
Ugyancsak a lakosság szám csökkenését igazolja az el- és az odavándorlások száma, valamint az e mutatókból képezett vándorlási egyenleg, hiszen 2002 óta a 2014-es évet kivéve minden évben többen hagyták el a várost, mint amennyien érkeztek.

2. táblázat - Belföldi vándorlások (4.)

Év	Állandó jellegű odavándorlás	Elvándorlás	Egyenleg	Állandó oda-, és elvándorlások különbségének 1000 állandó lakosra vetített száma
2012	2 295	2 745	-450	-3,00
2013	2 505	2 624	-119	-0,80
2014	2 732	2 686	46	0,30
2015	2 533	2 722	-189	-1,25
2016	2 837	3 163	-326	-2,17
2017	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

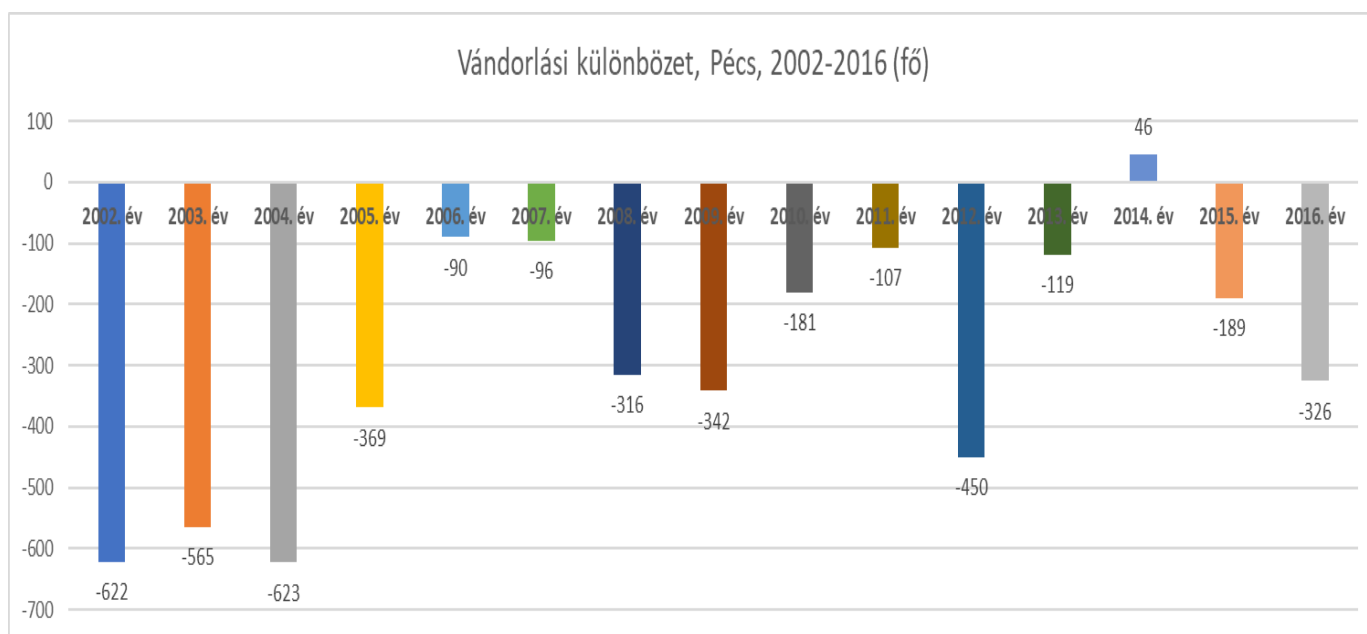
Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

3. ábra: Pécs lakosságának vándorlása 2002-2016 (fő)

forrás: www.ksh.hu, 2018.

4. ábra: Vándorlási különbözet Pécs városában 2002-2016 (fő)

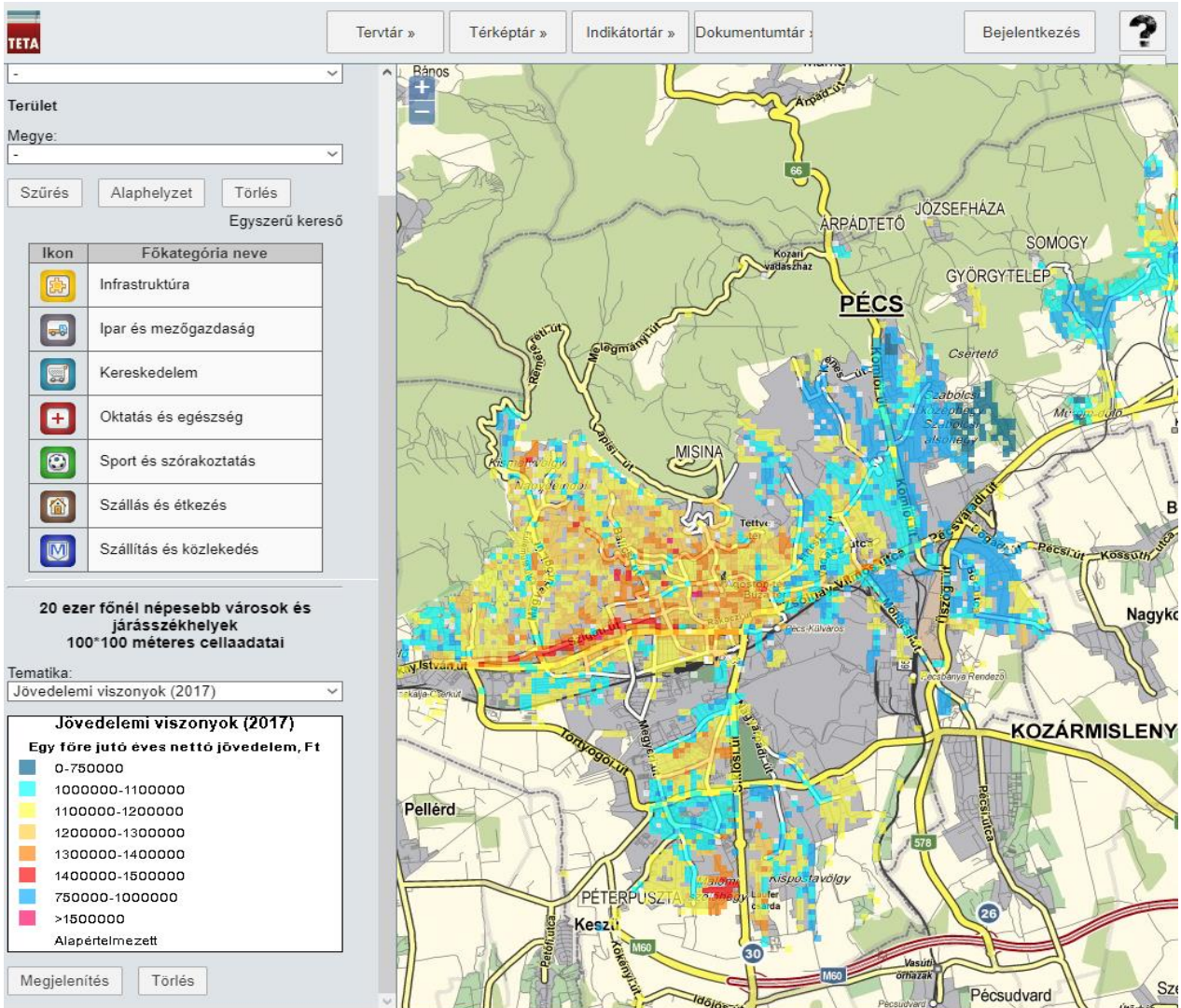
forrás: www.ksh.hu, 2018.

A lakosságszám csökkenése leginkább Pécs keleti városrészét érintette érzékenyen. Az államszocializmus idején itt létesült a legtöbb bányászlakás, amelyek jelentős mértékben megüresedtek, mikor az urán- és a szénbánya bezárt, és a bányászok egy nagy hányada a város frekventáltabb területeire költözött, vagy pedig elhagyta a megyeszékhelyet. A megüresedett lakásokkal túlkínálat keletkezett, ez lenyomta az ingatlanárakat, aminek egyenes következménye volt, hogy az állástalanná, kisebb jövedelművé váló volt bányászcsaládok mellé hátrányos helyzetű, szegényebb családok költöztek.

Jól példázza a város belső migrációját és a keleti városrész egészének elszegényedését Pécs jövedelemtérképe (2017): ezen is jól látszik, hogy míg a belvárosi területeken az egy főre jutó éves nettó jövedelem eléri, ill. meghaladja az 1.300.000 Ft-ot, addig a keleti városrész legnagyobb részében az egy főre jutó éves nettó jövedelem legfeljebb 750.000 Ft vagy az alatti.

Nem véletlen tehát, hogy **Pécs 7 szegregátumából 5 ebben a keleti városrészben található**. Itt fontos megjegyezni, az egy főre jutó legalacsonyabb éves nettó jövedelem legnagyobb, egybefüggő területi gócpontja is a keleti városrésze esik.

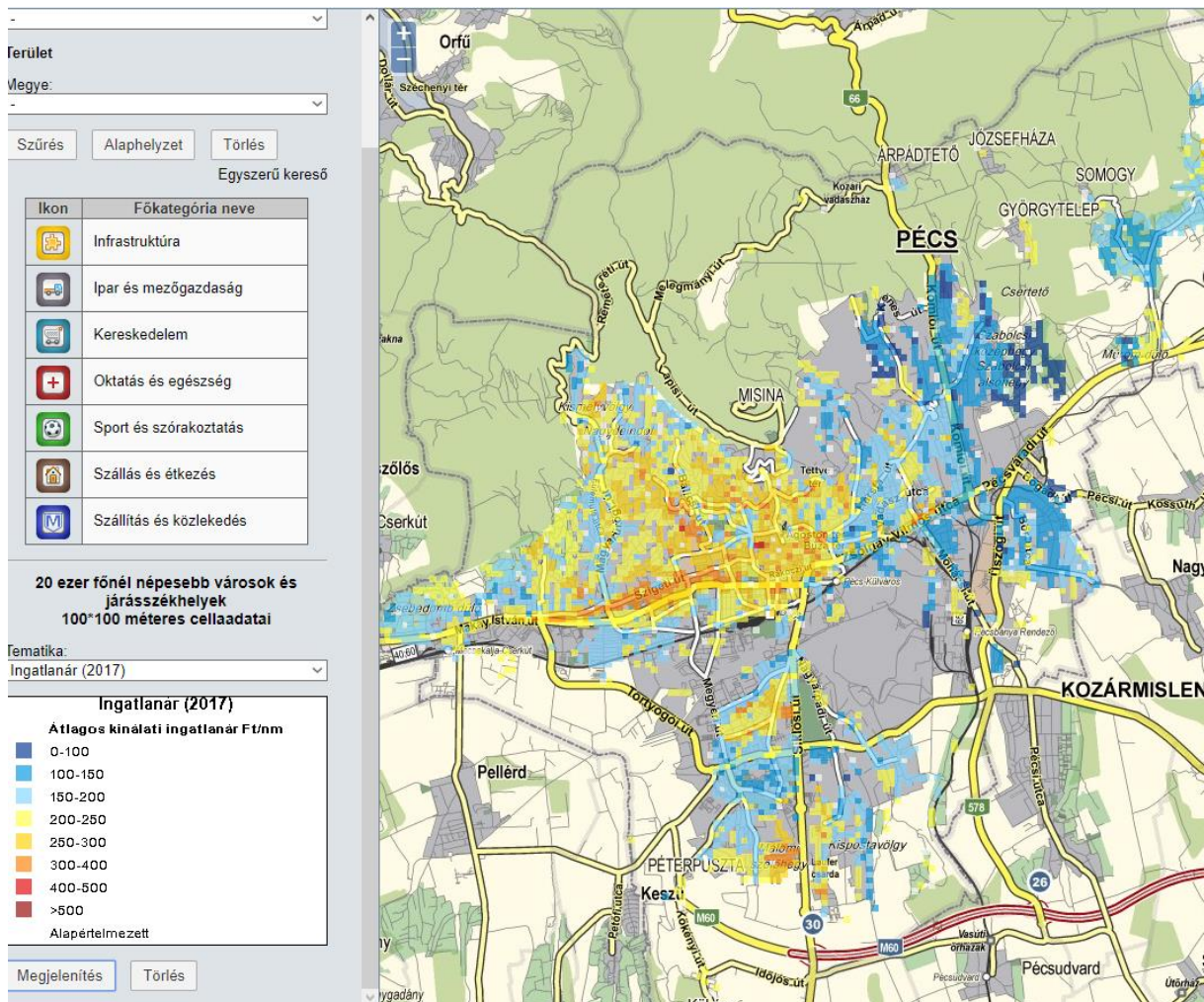
5. ábra: Pécs város jövedelemtérképe, 2017.

Forrás: www.tejr.hu, 2018.

Az is értelemszerű, hogy az ingatlanárak ugyancsak a keleti városrészben a legalacsonyabbak:

6. ábra: Ingatlanárak Pécs területén, 2017.

Forrás: www.teir.hu, 2018.

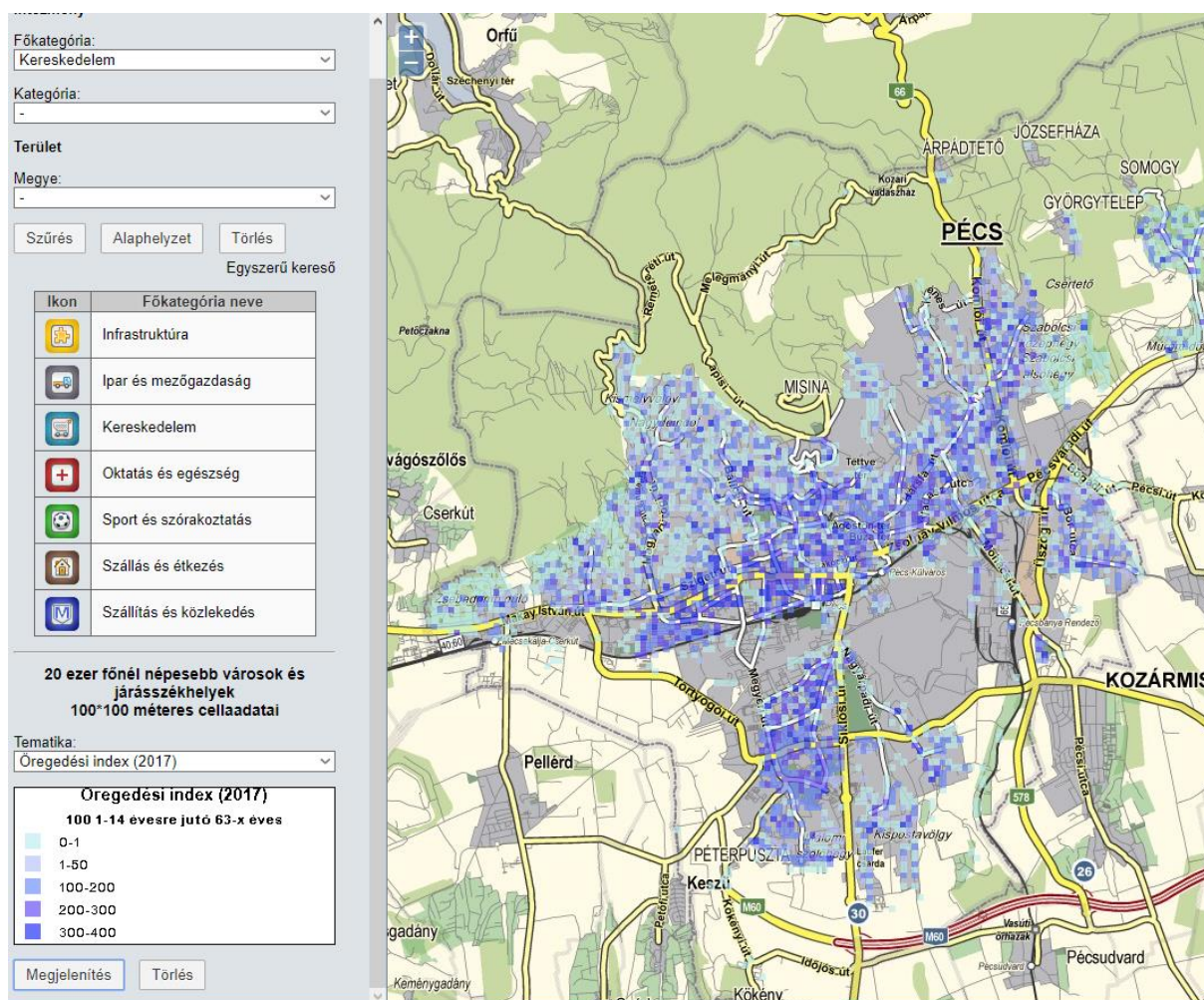
A város korszerkezetét elemezve jól látható, hogy a kétezres évek elejétől folyamatosan csökken a népességből az aktív korúak aránya, míg az eltartottaké növekszik. Az öregedési index 2001-ben 104,3, míg 2011-ben már 140,4 volt (a következő indexálás 2021-ben várható a népszámlálással, ekkor várhatóan az index értéke Pécs esetében növekedni fog), de ha megnézzük a lenti TEIR 2017-es kimutatást, abból az is jól látszik, hogy bizonyos településrészek még ennél is jelentősebben előregedtek. Az öregedési index kedvezőtlen alakulása egyrészt előre jelzi a népességszám csökkenését, másrészt pedig az eltartottak számának emelkedésével is jár.

3. táblázat - Öregedési index (3.)

Év	65 év feletti állandó lakosok száma (fő)	0-14 éves korú állandó lakosok száma (fő)	Öregedési index (%)
2012	28 089	19 877	141,31%
2013	28 496	19 883	143,32%
2014	28 926	19 822	145,93%
2015	29 359	19 664	149,30%
2016	29 818	19 289	154,59%
2017	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

7. ábra: Öregedési index Pécssett, 2017.

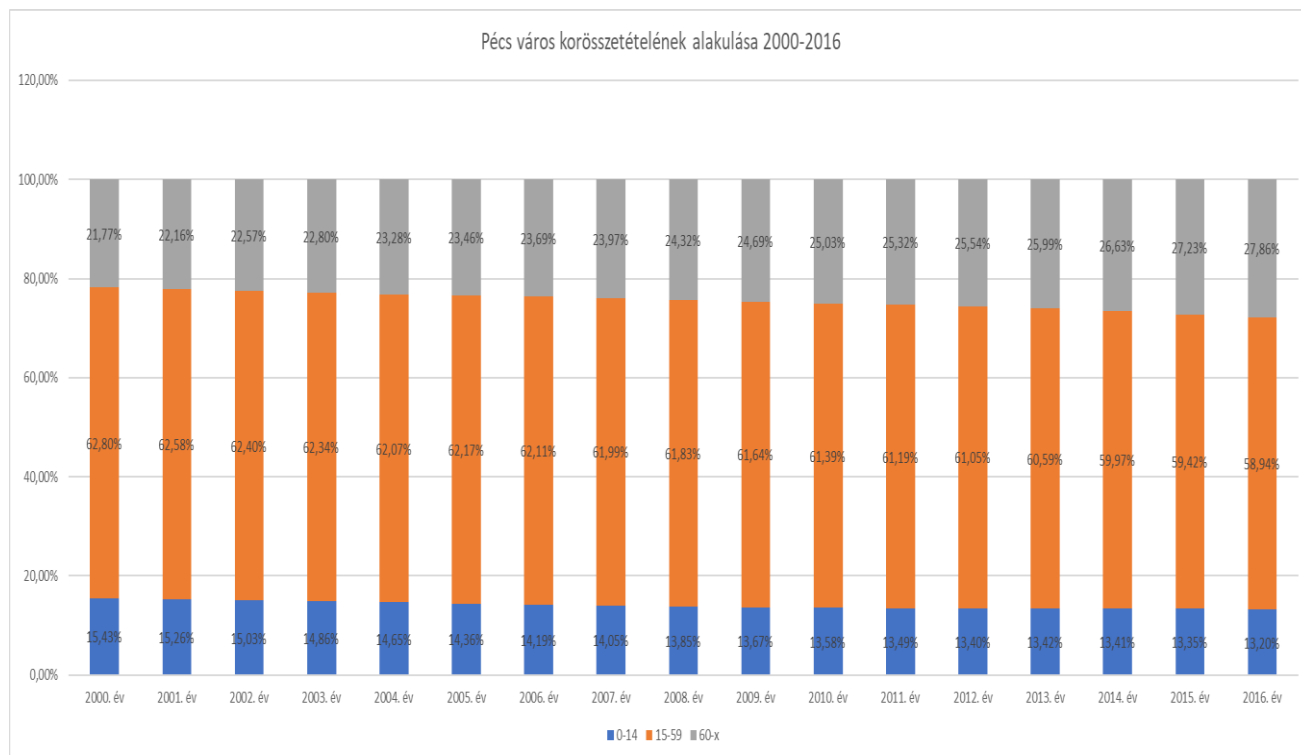
Forrás: www.teir.hu, 2018.

4. táblázat - Állandó népesség összetétele nemek és korcsoportok szerint (a 2016-os év adatai) (2.1.)

Korcsoport	Fő			Az állandó népességből a megfelelő korcsoportú nők és férfiak aránya (%)	
	Férfiak	Nők	Összesen	Férfiak	Nők
Állandó népesség száma	69 792	80 254	150 046	46,51%	53,49%
0-2 évesek	n.a.	n.a.	3 594	n.a.	
0-14 éves	9 900	9 389	19 289	6,60%	6,26%
15-17 éves	1 982	1 919	3 901	1,32%	1,28%
18-59 éves	42 180	43 965	86 145	28,11%	29,30%
60-64 éves	4 768	6 125	10 893	3,18%	4,08%
65 év feletti	10 962	18 856	29 818	7,31%	12,57%

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

8. ábra: Pécs város korösszetételének alakulása 2000-2016.

forrás: www.ksh.hu, 2018.

5. táblázat Természetes szaporodás (5.)

Év	Élvezületek száma	Halálozások száma	Természetes szaporodás (fő)
2012	1 218	1 963	-745
2013	1 216	1 928	-712
2014	1 125	1 908	-783
2015	1 214	1 926	-712
2016	1 091	1 848	-757
2017	n.a.	n.a.	n.a.

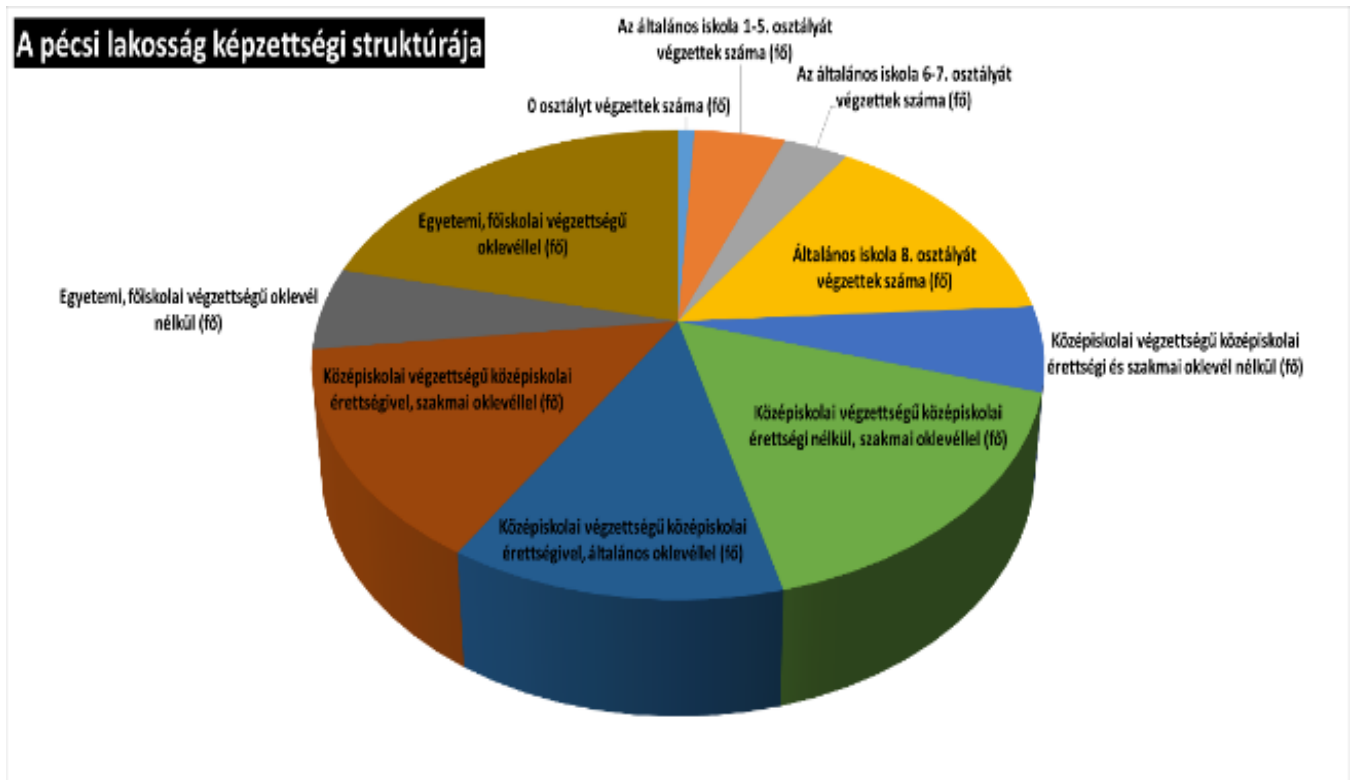
Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

A város gazdasági szerkezetét megvizsgálva jól látható, hogy az ipar részaránya 2017-ben alig haladja meg a 6%-ot, az építőiparral együtt is csupán 13,77% a részesedése a szektorban tevékenykedő vállalkozásoknak az összes működő vállalkozáshoz viszonyítva. A vállalkozások döntő többsége a szolgáltató ágazatban működik. A fenti kedvezőtlen gazdaságszerkezetnek köszönhetően a százezer főnél nagyobb lakosú megyeszékhelyek sorában Pécs rendelkezik a legkisebb helyi iparűzési adó bevétellel, csökkenő adóerővel.

A gazdaság struktúrájának átalakítását szolgálta a 2005-ben készült Pólus program, amely a környezetipart, a kulturális ipart és az egészségipart nevezte meg húzóágazatként. Az innovációs fejlesztési irányok fő teherhordó ágazatokká fejlődéséhez az eltelt évtized kevésnek bizonyult, a város továbbra is iparhiányos maradt. A kiválasztott stratégiai ágazatok mögül hiányzik az elinduláshoz szükséges kritikus nagyságrend.

Árulkodó a városi lakosság 2017. IV. negyedévi képzettségi struktúrája is, amelyből látszik, hogy nagy részarányt képviselnek azok, akik legfeljebb 8 osztályos általános iskolai végzettséggel rendelkeznek, tehát nincs szakképesítésük – arányuk mintegy 10%.

9. ábra: A pécsi lakosság képzettségi struktúrája, 2017. IV. negyedév (fő)

forrás: www.ksh.hu, 2018.

A helyi munkaerőpiac keresleti oldala

E tekintetben megyei adatok állnak rendelkezésre 2018. I. negyedévi összegzéssel: január-március között összesen 13 171 főre vonatkozó új munkaerőigényt jelentettek be a munkáltatók, ami az előző év azonos időszakához képest mintegy 75%.

A bejelentések közül 12 095 valamilyen támogatáshoz, ezen belül pedig 10 662 pedig közfoglalkoztatáshoz kötődött.

Az állami foglalkoztatási szervezethez pécsi munkavégzési helyet megjelölve a 2015-ös évben 6982 fő foglalkoztatására érkezett be állásajánlat. A legfontosabb mutató az, hogy ezek közül mindösszesen 2085 állás volt valóban nyílt, az összes többi valamilyen támogatáshoz (nagy részben közfoglalkoztatáshoz) kötődött. Ez a 29,86%-os arány egyébként megyei szinten kimagaslóan jó, szép számmal vannak olyan települések Baranyában, ahol a foglalkoztatás gyakorlatilag egyet jelent a másodlagos munkaerőpiaccal. Jelen elemzésünk szempontjából a valóban elsődleges munkaerőpiacra visszavezető állások relevánsak, ezért azok jellemzőit vizsgáljuk.

A 2015-ben Pécs városában bejelentett 2085 álláshely leglényegesebb jellemzője a keresett munkakör szerinti megoszlás. Ebből lehet következtetni az esetleges hiányszakmákra illetve a nem keresett, elavult munkakörökre is.

10. ábra: Az új álláshelyek számának alakulása Baranya megyében, 2018. I. negyedév

Forrás: NFSZ, 2018.

Természetesen a legtöbb állásbejelentés Pécssett történt, összesen 3676 fővel az összes állásajánlat 27,9%-át adta a megyeszékhely. A legkeresettebb munkakörök alcsoportok szerinti bontásban a következők szerint alakultak:

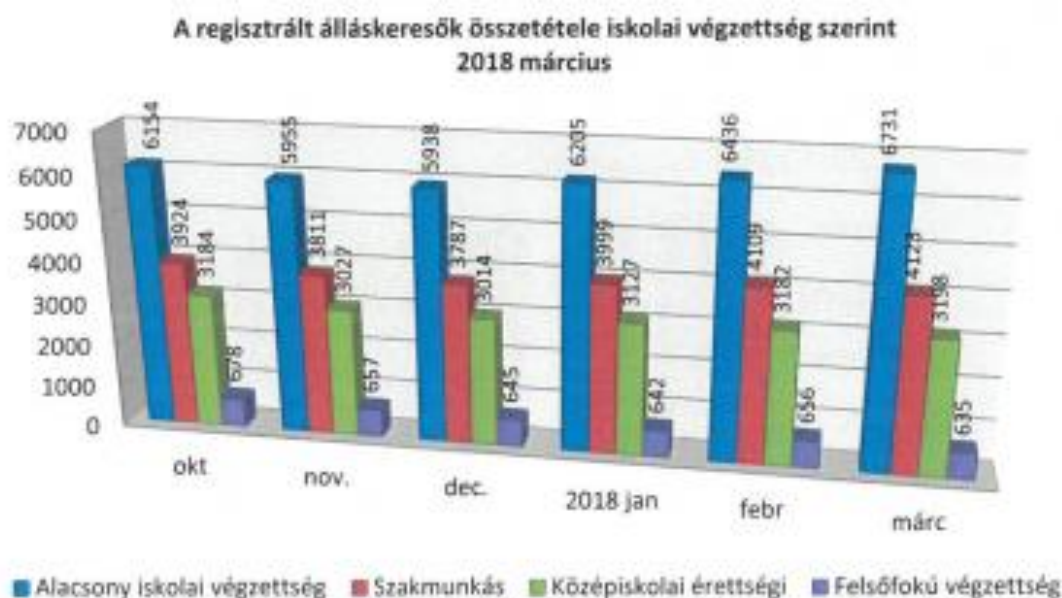
Munkakör	Igényelt létszám	Arány
9310 Egyszerű ipari foglalkozású	203	18,9%
9239 Egyéb, máshova nem sorolható egyszerű szolgáltatási és szállítási foglalkozású	47	4,4%
7511 Kőműves	45	4,2%
5113 Bolti eladó	44	4,1%
9223 Rakodómunkás	39	3,6%
9236 Konyhai kisegítő	31	2,9%
9329 Egyéb egyszerű építőipari foglalkozású	30	2,8%
4112 Általános irodai adminisztrátor	29	2,7%
8417 Tehergépkocsi-vezető, kamionsofőr	25	2,3%
5134 Szakács	24	2,2%
7321 Lakatos	23	2,1%
7114 Pék, édesiparitermék-gyártó	21	2,0%
3135 Minőségbiztosítási technikus	20	1,9%
8219 Egyéb termék-összeszerelő	20	1,9%
7524 Épületvillamossági szerelő, villanyszerelő	19	1,8%
9112 Intézményi takarító és kisegítő	15	1,4%
8121 Textilipari gép kezelője és gyártósor mellett dolgozó	14	1,3%
3614 Számviteli ügyintéző	13	1,2%
9119 Egyéb takarító és kisegítő	13	1,2%
4225 Ügyfélszolgálati központ tájékoztatója	12	1,1%
7325 Hegesztő, lángvágó	12	1,1%
7342 Informatikai és telekommunikációs berendezések műszerésze, javítója	11	1,0%
7521 Vezeték- és csőhálózat-szerelő (víz, gáz, fűtés)	11	1,0%
8422 Földmunkagép és hasonló könnyű- és nehézgép kezelője	11	1,0%

A munkaerőpiac kínálati oldala

Pécs városában a regisztrált állás keresők száma 2018 márciusában 4549 fő volt és kisebb hullámzásokkal folyamatosan csökkenő tendenciát mutat. Fontos kiemelni, hogy az állás keresők számának csökkenését jelentős mértékben a közfoglalkoztatás, tehát a másodlagos munkaerő-piaci integráció okozza.

A piac megyei szintű kínálati oldalának túlsúlyát az alacsony iskolai végzettségűek képezik, őket követik a szakmunkások, majd a középiskolai végzettséggel rendelkezők, legkisebb arányban pedig a felsőfokú végzettségűek vannak jelen.

11. ábra: A regisztrált állás keresők összetétele iskolai végzettség szerint, 2018. március

Forrás: NFSZ, 2018.

A fenti táblázatból az látszik, hogy a keresleti és kínálati oldal volumene egyezik – ami problémát jelent, az elsősorban a képzettségi igények és az állás keresők képzettségének differenciájából adódik: a munkaadók jóval több, megfelelő szakképzettséggel rendelkező munkavállalót igényelnek, mint szakképzetlent, a munkavállalók által keresett állások esetében pedig éppen a fordítottja a jellemző. Ebben szerepet játszhat az az előzőekben már leírt jelenség is, hogy a munkát keresők már a végzettségükhöz képest alacsonyabb szintű munkakörbe is elhelyezkednének; valószínűbb azonban, hogy a tényt egész egyszerűen a munkaerő-piaci igényeknek megfelelő végzettséggel rendelkező szakemberek hiánya magyarázza, amit a gazdaság igényeit figyelembe vevő, valódi munkaerőpiaci integrációt elősegítő képzésekkel lehet kezelni.

Tartós munkanélküliség Pécsen

Már maga a tény, hogy valakinek megszűnik a munkaviszonya frusztrált állapotot idéz elő, többszörösen hátrányos helyzetű, tartósan munkanélküli ember esetében ez már az ún. „mínusz-situáció”, ami az egyén olyan diszharmonikus állapota, amely bizonytalanságban, elégedetlenségben, kisebbségi érzésben, állásfoglalási bizonytalanságban, elhatározás-képtelenségben, tanácstalanságban, félelemben és szorongásban nyilvánul meg. Mindez párosulhat devianciákkal, magatartásbeli problémákkal. Ilyenek például az alkoholizmus, a munkavállalási hajlandóság hiánya, de ide sorolható az előítéletekből fakadó magatartás, akár a munkavállaló, akár a munkaadó tekintetében. A tartósan munka nélkül töltött időt sokféleképpen élik meg az emberek. Az azonban általános, hogy ebben a helyzetben a negatív hatások dominálnak. Hosszabb távon a munkából való kieséssel együtt jár a szakmai ismeretek leépülése, elavulása, lelki fenyegetettség a sorozatos

visszautasítások miatt. A kudarcok, illetve a tehetetlenség hatására növekszik a stressz, a bizonytalanság érzése, a szociális értékvesztés, megkérdőjeleződik az „én” azonosság.

A tartósan munkanélküliek száma és aránya az elmúlt években elsősorban a közfoglalkoztatás hatására csökkent. Baranya megye szintjén a legalább egy éve folyamatos nyilvántartásban lévő álláskereső aránya 4058 fő volt 2018 márciusában, ez Pécsre vetítve arányosan mintegy 1257 főt jelent, a megyeszékhelyen belül pedig különösen a szegregátumokra és veszélyeztetett területekre a negatív mutatók hangsúlyosan igazak.

A városi – akcióterületi szociális ellátórendszer

A szociális ellátórendszert a továbbiakban az egyes ellátásra szoruló, illetve veszélyeztetett társadalmi csoportok szerint mutatjuk be.

A **gyermekek számára nyújtott szolgáltatások** közül a gyermekjóléti alapellátások (bölcsőde, Biztos Kezdet Gyerekház, gyermekjóléti szolgáltatás – Család- és Gyermekjóléti Szolgálat, Család- és Gyermekjóléti Központ), gyermekek napközbeni ellátása – bölcsődei ellátás, napközbeni gyermekfelügyelet, alternatív napközbeni ellátás, gyermekek átmeneti gondozása a városban elérhető, az önkormányzat intézményrendszere által biztosított a város közigazgatási területén. A családban nevelkedő, rászoruló gyermekek részére nyújtott gyermekjóléti szolgáltatást az *Esztergár Lajos Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ* négy telephelyen biztosítja. A rászoruló, lakhatási krízisben lévő családok számára a *családok átmeneti otthona* áll rendelkezésre, az ellátás biztosításában az *Ifjúságért Egyesület* átmeneti otthonai vállalnak szerepet, biztosítják a helyettes szülői szolgáltatást is. A lakhatási nehézségekkel küzdő családok gyermekeinek otthon nyújtó ellátást biztosít az *Esztergár Lajos Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ* működtetésében a gyermekek átmeneti otthona. A családjukból tartósan kikerülő gyermekek számára gyermekotthonokban és nevelő szülői ellátásban biztosít elhelyezést az állami fenntartású, *Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat*.

Az **idősek** saját otthonukban történő szociális ellátásban nagy szerepe van a házi segítségnyújtásnak, illetve a jelzőrendszeres házi segítségnyújtásnak. A saját otthonukban élő idősek jóléte szempontjából nagy jelentősége van a nappali ellátást nyújtó *idősek klubjának*, valamint a demens idősek esetében a *demens személyek nappali ellátását biztosító intézményeknek* (otthonközeli ellátások), melyek a Pécs, Felsőbalokány u. 1. sz. alatti központ (Integrált Nappali Szociális Intézmény – *INSZI*) mellett Pécs-Somogy, Pécs-Vasas, Kertváros, Rózsadomb és Uránváros területén is megtalálhatóak. (Az idősek otthonukon kívüli gondozása átmeneti jelleggel az *idősek átmeneti otthona* (Integrált Szociális Intézmény, Pécs, Ziperovszky K. u. 1.), tartósan az idősek otthona intézményrendszerének keretében nyújtott szociális ellátás révén valósul meg az *Pécsi Zsidó Hitközség* egy telephelyén (Pécs, Tímár u. 5.), illetve a *Baptista Szeretetszolgálat Szeretetotthona* négy telephelyén (Pécs, Malomvölgyi u. 21., Pécs, Xavér u. 10., Pécs, Alkotmány u. 79., Pécs, Barátság u. 18.).

Az **önálló életvitelt folytató fogyatékosok** számára nyújtott ellátások közül nagy jelentősége van a *jelzőrendszeres házi segítségnyújtásnak*, ezt az ellátást a *Pécsi Többcélú Agglomerációs Társulás* fenntartásában működő *Integrált Nappali Szociális Intézmény* telephelye biztosítja (Pécs, Felsőbalokány u. 1.) A *támogató szolgáltatás* kifejezetten a saját otthonukban élő fogyatékos személyek részére nyújtott olyan támogatási forma, amely a lakásukon kívüli közszolgáltatások elérését biztosítja számukra, illetve a lakáson belül nyújt segítséget egyes élethelyzetekben. Az önálló életvitelt folytató fogyatékosok jóllétének fontos eleme a fogyatékosok nappali intézményeiben történő ellátás biztosítása. A fogyatékosok otthonukon kívüli gondozása átmeneti jelleggel a fogyatékosok gondozóházában, míg tartós ellátásuk a fogyatékos személyek otthonában történik.

A fogyatékosok ellátása Pécsen az önkormányzati fenntartású és a civil szociális szolgáltató szervezetek között megosztva történik. Az *Életminőség-fejlesztő Szolgáltatások Intézménye* (Pécs, Endresz Gy. u. 21-23.) – amelyet *Baptista Szeretetszolgálat* működtet – kifejezetten a fogyatékos ellátást hivatott szolgálni: mind az otthonukban élők számára nyújtott támogató szolgáltatás és nappali ellátás, mind a fogyatékosok gondozóházban történő átmeneti ellátása tevékenységi körébe tartozik (Pécs, Acsády u. 8.). A Baptista Szeretetszolgálat fenntartásban működik a mozgásfogyatékos fiatal felnőttek *Fogyatékosok Otthonában* történő ellátása a *Baptista Szeretetszolgálat Szeretetotthona* mozgáskorlátozottak számára kialakított részlegében (Pécs, Malomvölgyi út 21.), ahol támogató szolgáltatást is biztosítanak. A civil szociális szolgáltató szervezetek a támogató szolgálat és a nappali ellátás területén vállalnak szerepet a fogyatékosok ellátásában. A *Kerek Világ Alapítvány* támogató szolgálatot (Pécs, Gesztenyés u. 17.) és nappali ellátást biztosít (Pécs, Gesztenyés u. 2., Pécs Krisztina tér 9.), hasonlóan a *Magyar Máltai Szeretetszolgálathoz*, amely szintén a támogató szolgálat, valamint a nappali ellátás területén (Pécs, Apafi u. 101.) biztosít ellátás a fogyatékosok számára. A *Fogd a Kezem Alapítvány* a fogyatékosok nappali ellátásából veszi ki részét (Pécs, Kovács B. u. 10.).

A **hajléktalanok** ellátását teljes egészében a civil szociális szolgáltatók révén biztosítja az önkormányzat ellátási szerződés alapján. A hajléktalanok által igénybe vehető ellátások teljes spektrumát – népkonyha, utcai szociális munka, nappali melegedő, átmeneti szállás, éjjeli menedékhely, hajléktalanok otthona – a *Támasz Alapítvány* biztosítja számos telephelyen városszerte. A *Magyar Máltai Szeretetszolgálat* a hajléktalanok nappali ellátásában vesz részt, nappali melegedőt és téli krízisszállást biztosítanak a hajléktalanok számára (Pécs, Janus P. u. 6.). A szenvedélybetegek részére közösségi szenvedélybeteg ellátást biztosít a *Reménység Gyermeksegély és Rehabilitációs Alapítvány* (Pécs, Király u. 21.) és az INDIT Közalapítvány (Pécs, Bajcsy-Zsilinszky u. 9.), az utóbbi szervezet ún. „alacsony-küszöbű” ellátást is biztosít (Pécs, Hamerlin Imre u. 1.), valamint működteti a szenvedélybetegek nappali intézményét is „Tisztás” néven (Pécs, Hungária u.5.).

A **pszichiátriai betegek** részére nyújtott szociális ellátást az *Integrált Nappali Szociális Intézmény* (Pécs, Apáca u. 12.) biztosítja közösségi pszichiátriai ellátás és nappali ellátás keretében. A pszichiátriai betegek saját otthonukban történő ellátásában fontos szerepe van a jelzőrendszeres házi segítségnyújtásnak is, ezt a Pécsi Többcélú Agglomerációs Társulás fenntartásában működő Integrált Nappali Szociális Intézmény biztosítja (Pécs, Felsőbalokány u. 1.). A krízishelyzetbe került családok és azok tagjai számára nyújt családsegítő és gyermekjóléti szolgáltatást az Önkormányzat fenntartásában működő *Esztergár Lajos Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ*.

A **szociálisan rászorultak** részére a napi egyszeri meleg ételt jelentő étkeztetés biztosítása is jelentős volumenű szociális ellátásnak minősül. Az *Integrált Nappali Szociális Intézmény* Pécs város területén városrészenként több telephelyről is biztosítja az étkeztetést elvitellel, helyben fogyasztással, az ápolásra-gondozásra szorulóknak pedig házhoz szállítással. A *TÁMASZ Alapítvány Pécs Integrált Intézménye* működtet Pécsen a Névtelen u. 1. szám alatt egy 200 fős Népkonyhát, amely minden hétköznap biztosít meleg ételt a rászorulóknak számára. A szolgáltatás a meleg étel helyben fogyasztását foglalja magában. Ellátási szerződés keretében a *Magyar Máltai Szeretetszolgálat* is részt vesz az igények kielégítésében szociális konyháján keresztül (Pécs, Apafi u. 101.). A területi kirekesztődésben érintettek részére, akik a város intézményhiányos szegregátumában élnek, a közszolgáltatásokhoz és más alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása érdekében tanyagondnoki szolgálat biztosítható: jelen pillanatban egy ilyen mintaadó szolgálat működik a Magyar Máltai Szeretetszolgálat szervezésében (Pécs, Apafi u. 101.), mely az István aknán élők számára biztosít hozzáférési lehetőséget a város szolgáltatási szektorához.

Érdemes külön kitérni a szociális ellátórendszer azon elemeire, amelyek *agglomerációs dimenzióban* is vállalnak ellátási feladatokat.

Pécs három olyan intézmény fenntartásban vállal szerepet, amelyek az egész Pécsi Kistérség területén biztosítják a szociális ellátásokat. Ezek mind a Pécsi Többcélú Agglomerációs Társulás fenntartásában működnek. Az intézmények:

- Esztergár Lajos Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ,
- Pécs és Környéke Szociális és Alapszolgáltatási Gyermekjóléti Központ és Családi Bölcsőde Hálózat,
- Integrált Nappali Szociális Intézmény.

Az Életminőség-fejlesztő Szolgáltatások Intézménye a Pécsi Kistérség fogyatékosai részére nyújt támogató szolgáltatást, nappali ellátást és átmeneti ellátást. Az Integrált Nappali Szociális Intézmény a Pécsi Kistérségben élők számára nyújt házi segítségnyújtást és jelzőrendszeres házi segítségnyújtást, valamint idősek nappali ellátását és közösségi pszichiátriai ellátást is biztosít. Az *Esztergár Lajos Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ* a Pécsi Kistérség családjainak nyújt családsegítő és gyermekjóléti szolgáltatást, pécsi telephelyein kívül még három egységén keresztül. A szociális intézményhálózat összességében teljesen kiépültnek mondható, a köz- és a civil szolgáltató szféra feladatmegosztása példa nélküli a többi helyi közszolgáltatással összevetésben. A kapacitások, illetve a kihasználtság tekintetében kiemelendő, hogy a nappali ellátásformáknál nincs várakozó, a kihasználtság jó.

A szociális otthoni várakozók száma azonban jelenleg is nagyon magas, 500 fő fölött van. Tapasztalati adatok alapján, a kérelem beadásakor már beköltözni szándékozók ennek kb. a felét teszik ki. Az átlagos várakozási idő elérheti a 8-9 hónapot, esetenként az 1 évet is.

Külön ki kell emelni az esélyegyenlőség kapcsán az **érdekképviselet, a jogérvényesítés és a jogszociális intézményi pillérek** meglétét. Ebben a hármas szerkezetben kiemelt szerepe van a területi jelleggel (is) működő EBH-nak (Egyenlő Bánásmód Hatóság), a jogsegélyszolgálatoknak, a kirendelt jogi képviseletnek és az esélyegyenlőségi érdekvédelmi-érdekképviseleti szervezeteinek.

Értékeink, küldetésünk

A HEP – mint az esélyegyenlőség legfőbb helyi szintű dokumentuma – egyik fő értéke és egyben küldetése az alkotmányos jogok (alapjogok) érvényre juttatásának támogatása az Európai Unió Alapjogi Chartájával összhangban a szabadságok, az egyenlőség, a szolidaritás, a polgárok és az igazságszolgáltatás területén, különös tekintettel az alábbiakra:

- A szabadsághoz és biztonsághoz való jog
- A magán- és a családi élet tiszteletben tartása
- A személyes adatok védelme
- A gondolat-, a lelkiismeret- és a vallásszabadság
- A véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadsága
- Az oktatáshoz való jog
- A foglalkoztatás megválasztásának szabadsága és a munkavállaláshoz való jog
- A férfiak és a nők közötti egyenlőség
- A gyermekek jogai
- Az idősek jogai
- A fogyatékkal élő személyek beilleszkedése
- A gyermekmunka tilalma és a fiatalok munkahelyi védelme
- A szociális biztonság és a szociális segítségnyújtás
- Egészségvédelem
- Környezetvédelem

Célok

A Helyi Esélyegyenlőségi Program átfogó célja

Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata az Esélyegyenlőségi Program elfogadásával érvényesíteni kívánja:

- az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét,
- a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét,
- a diszkriminációmentességet,
- szegregációmentességet,
- a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket. A köznevelési intézményeket – az óvoda kivételével – érintő intézkedések érdekében együttműködik az intézményfenntartó központ területi szerveivel (tankerülettel).

A HEP helyzetelemző részének célja

A 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet 1. §-a nevesíti az esélyegyenlőségi szempontból kiemelt, fókuszban lévő célcsoportokat, így szükséges számba venni azok számát és arányát, helyzetét a településen.

Célunk továbbá áttekinteni, hogy miként alakul a szolgáltatásokhoz való hozzáférés és e tényezők alapján fel kell tárnunk azokat a problémákat, melyek az esélyegyenlőség elvét nem, vagy nem kellő mértékben támogatják.

A helyzetelemző rész célja még, hogy olyan tervezési támpontokat adjon a HEP további fejezeteihez, amelyek alapján az esélyegyenlőségben érintett (al)ágazatokban meghatározhatók azon intézkedések, melyek végrehajtásával közép- és hosszú távon szignifikánsan javul az esélyegyenlőség helyzete Pécsen.

A célok megvalósításának lépéseit, azok forrásigényét és végrehajtásuk tervezett ütemezését az HEP IT tartalmazza.

A HEP IT célja

Célunk a helyzetelemzésre építve olyan beavatkozások részletes tervezése, amelyek konkrét elmozdulásokat eredményeznek az esélyegyenlőségi célcsoportokhoz tartozók helyzetének javítása szempontjából.

További célunk meghatározni a beavatkozásokhoz kapcsolódó kommunikációt.

Szintén célként határozzuk meg annak az együttműködési rendszernek a felállítását, amely a programalkotás és végrehajtás során biztosítja majd a megvalósítás, nyomon követés, ellenőrzés-értékelés, kiigazítás támogató strukturális rendszerét, vagyis a HEP Fórumot és a hozzá kapcsolódó tematikus munkacsoportokat.

1. Jogszabályi háttér bemutatása

1.1 A program készítését előíró jogszabályi környezet rövid bemutatása

A helyi esélyegyenlőségi program elkészítését az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (továbbiakban: Ebktv.) előírásai alapján végeztük. A program elkészítésére vonatkozó részletszabályokat a törvény végrehajtási rendeletei,

- a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról” szóló 321/2011. (XII.27.) Korm. rendelet „2. A helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének szempontjai” fejezete és
- a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012 (VI.5.) EMMI rendelet

alapján alkalmaztuk, különös figyelmet fordítva a

- a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (továbbiakban: Mötv.)
- a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (továbbiakban: Szt.)
- a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény (továbbiakban: Flt.)
- a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (továbbiakban: nemzetiségi törvény)
- az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (továbbiakban: Eütv.)
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyvt.)
- a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (továbbiakban: Nkntv.)

előírásaira.

Joghierarchia szempontjából a két legfontosabb vonatkozó dokumentum értelemszerűen Magyarország Alaptörvénye és az Európai Unió Alapjogi Chartája, amely teljes keretet adnak az esélyegyenlőség témaköréhez. Ezen két alapidokumentummal összhangban szükséges minden továbbá jogszabály megalkotása, ideértve a törvényeket, kormányrendeleteket, kormányhatározatokat, miniszteri rendeleteket és az ezek alapján összeállított szakpolitikai módszertani dokumentumokat, kezdeményezéseket, mint például Nemzeti Reform Program, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, EU 2020 stratégia, „Legyen jobb a gyerekeknek!” Nemzeti Stratégia, romaügyi stratégiák, Nemzeti Ifjúsági Stratégia. Ugyancsak ide tartozik a Magyarország és az Európai Unió **2014-2020 közötti időszakra szóló Partnerségi Megállapodása**, amely alapján elkészültek az esélyegyenlőség területére érdemben is kiható egyes Operatív Programok:

- Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP)
- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP)
- Integrált Közlekedés-fejlesztési Operatív Program (IKOP)
- Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP)
- Rászoruló Személyeket Támogató Operatív Program (RSZTOP)
- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP)

- Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP)
- Vidékfejlesztési Program (VP)
- Közigazgatás- és Közszolgáltatás-fejlesztés Operatív Program (KÖFOP)
- Magyar Halgazdálkodási Operatív Program (MAHOP)

Természetesen a HEP-hez kapcsolódó egyéb, főbb stratégiai dokumentumok is számbavétele is nélkülözhetetlen, így értelemszerűen ezeket a jelen dokumentum készítésekor figyelembe vettük, hiszen a szakmai kapcsolódás és illeszkedés legalább olyan fontos, mint a jogi-alapjogi konzisztencia:

Az **Európa 2020** az Európai Unió 10 évre szóló növekedési stratégiája, a 2000-ben megkezdett Liszaboni Stratégia folytatása, annak tapasztalatait beépítő új, közösségi gazdaságpolitikai célrendszer és ahhoz tartozó intézkedésterv. Célja nem csupán a válság leküzdése, a stratégia az uniós növekedési modell hiányosságait hivatott megszüntetni, és az intelligensebb, fenntarthatóbb és befogadóbb növekedés feltételeit kívánja megteremteni. Az esélyegyenlőség szempontjából releváns célkitűzések, melyeket 2020-ra az EU egészének teljesítenie kell, két területen is megjelenik. Az oktatásban a lemorzsolódási arányt 10% alá kell csökkenteni. A szegénység/társadalmi kirekesztés ellen ható intézkedések sora pedig azt célozza, hogy legalább 20 millióval csökkenjen azok száma, akik nyomorban és társadalmi kirekesztettségben élnek, illetve akik esetében a szegénység és a kirekesztődés reális veszélyt jelent.

Az Európa 2020 stratégia megvalósításának legfontosabb eszközét tagállami szinten a nemzeti reformprogramok jelentik, melyeket a tagállamoknak minden év áprilisában, a stabilitási/konvergencia programokkal együtt kell elkészíteniük. A nemzeti reformprogramok rögzítik az uniós kiemelt célok alapján megfogalmazott nemzeti célokat, továbbá ismertetik, hogyan kívánják a kormányok a célokat teljesíteni, illetve a növekedést hátráltató akadályokat leküzdni. A dokumentumok azt is meghatározzák, hogy kik, mikor, milyen intézkedéseket hoznak majd, s hogy ennek milyen költségvetési vonzatai lesznek. A Nemzeti Reform Program az esélyegyenlőségi célcsoportok helyzete javításának szempontjából közvetlen jelentőséggel bíró célkitűzéseket és intézkedéseket tett.

A **Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia** (NTFS) egy programozási dokumentum, amely meghatározott elvek és értékek mentén határozza meg egyfelől a kezelendő problémákat (különös tekintettel a hazai roma társadalom helyzetére), meghatározza az integrációs célokat és fejlesztendő területeket (ilyen a gyermekek, a romák, az elmaradott térségek helyzete), majd ezek alapján a szükséges intézkedéseket.

A **„Legyen jobb a gyerekeknek!”** Nemzeti Stratégia az NTFS-t egészíti ki lényegében, hiszen pontosabb keretet ad a rászoruló hazai gyermekek és családok felzárkóztatásának támogatásához.

Ugyancsak a gyermekek (és fiatalok) támogatását, integrációját, esélyeinek növelését célozza meg a 2009-ben elfogadott **Nemzeti Ifjúsági Stratégia** (NIS), amely 2024-ig fogalmazza meg egyfelől a gyermekek és fiatalok helyzetét, a kezelendő krízispontokat és azon intézkedéseket, amelyek az érintett korosztály helyzetének javítását célozzák.

Az esélyegyenlőségi törvény:

2003-tól (és módosítva 2017-től) ezen jogszabály határozza meg azon az egyenlő bánásmód kritériumrendszerét és a kritériummal érintett szakmai, szakpolitikai területeket. Itt a jogszabály különös tekintettel van a nemzetiségi jogokra (nemzetiségi, faji hovatartozás, bőrszín), a családi jogokra (anyaság, apaság, a családalapítás joga, gyermekek jogai), a nemi identitás kérdésére, az anyanyelv használatához való jogra, a fogyatékkal élők jogaira és természetesen a foglalkoztatási, munkavállalási esélyegyenlőségre.

Intézményesülés:

A törvény révén létrejön az Egyenlő Bánásmód Hatóság (EBH), amely a törvényben foglaltak betartását, szakmai szintű irányítását, a jogorvoslati feladatok ellátását végzi autonóm állami szervként. Értelemszerűen az EBH jogosult eljárások lefolytatására a benyújtott panaszok kapcsán a védett tulajdonságok megsértése esetén jogosult szankciók kiszabására is.

Fontos szakmai szempont ugyanakkor, hogy a nem megfelelő bánásmód (tehát a diszkrimináció) fajtái szerint az alábbiakat különböztetjük meg:

- Közvetlen hátrányos megkülönböztetés
- Közvetett hátrányos megkülönböztetés
- Zaklatás
- Jogellenes elkülönítés
- Megtorlás
- Ugyanígy diszkriminációnak minősül az is, ha egy védett tulajdonságú csoport – jogszabályban foglalt - jogai sérülnek bizonyos feladatok elmulasztása esetén – erre legjobb példa az akadálymentesítés elmulasztása.

A **362/2004. (XII. 26.) számú Kormányrendelet** szabályozza az Egyenlő Bánásmód Hatóság eljárásának részletes szabályait.

Az Egyenlő Bánásmód Hatóság elérhetőségei:

Székhelye: 1013 Budapest, Krisztina krt. 39/B. V. emelet

Minden megyében található ügyfélszolgálat, ahol egyenlőbánásmód referens nyújt segítséget az ügyfeleknek.

Postacíme: Pf. 672

Telefonszáma: +36/80/203-939 (ingyenesen hívható zöldszám)

+36/1795-2975 (központi szám)

Faxszáma: +36/1795-2975

E-mail címe: ebh@egyenlobanasmod.hu

Honlapjának címe: www.egyenlobanasmod.hu

A Hatóság mobilapplikáció segítségével is elérhető.

A modern társadalmi modell és berendezkedés jellegéből adódóan a diszkrimináció elsősorban a kereskedelem, a lakhatás, az egészségügy, az oktatás, a szociális jogok és a foglalkoztatás területén érvényesül.

Jogorvoslat és szankciók

Fontos kiemelni, hogy ezen a területen megkülönböztetjük a bírósági és a hatósági eljárástípusokat. Jellemzően a munkahelyi jogsértések kivizsgálása munkaügyi perben, a személyiségi jogi sértések polgári per keretében kerülnek megtárgyalásra.

A bírósági eljáráson kívül a hatósági eljárásokért az EBH felel. Fontos kiemelni, hogy az EBH csak meghatározott forma szerinti bejelentések esetén indít vizsgálatot. A hatóság nem tud eljárni a családi, hozzátartozói viszonyokban, magánjellegű kapcsolatokban, hitéleti tevékenységben, tagsági jogviszonyokban.

Ha és amennyiben a törvény szerint lefolytatott hatósági eljárás eredményeként az EBH jogsértést állapít meg, szankciókat alkalmazhat a védett csoportok jogainak védelme érdekében.

A törvény 8.§-a az alábbi **védett csoportok**, tulajdonságokat különbözteti meg az érintett

1. neme,
2. faji hovatartozása,
3. bőrszíne,
4. nemzetisége,
5. nemzetiséghez való tartozása,
6. anyanyelve,
7. fogyatékosága,
8. egészségi állapota,
9. vallási vagy világnézeti meggyőződése,
10. politikai vagy más véleménye,
11. családi állapota,
12. anyasága (terhessége) vagy apasága,
13. szexuális irányultsága,
14. nemi identitása,
15. életkora,
16. társadalmi származása,
17. vagyoni helyzete,
18. foglalkoztatási jogviszonyának vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyának részmunkaidős jellege, illetve határozott időtartama,
19. érdekképviselőhöz való tartozása,
20. egyéb helyzete, tulajdonsága vagy jellemzője (a továbbiakban együtt: tulajdonsága) szerint.

1.2 Az esélyegyenlőségi célcsoportokat érintő helyi szabályozás rövid bemutatása

Pécs M.J.V.Ö. esélyegyenlőségi programozási tevékenysége több, mint 10 éves múltra tekint vissza. Akkor még Pécs Megyei Jogú Város Közoktatási Esélyegyenlőségi Tervként (KKFT) került elfogadásra az első, az esélyegyenlőséget érdemben szabályozó dokumentum, amely helyzetelemzésből és intézkedési tervből állt.

2011.-ben került elfogadásra az újradolgozott Pécs Megyei Jogú Város Közoktatási Esélyegyenlőségi Intézkedési Terve.

2013-ban a tervezési módszertan is gyökeresen megváltozott, hiszen jól meghatározott kritériumok mentén elkészítésre s elfogadásra került Pécs Megyei Jogú Város Helyi esélyegyenlőségi Program-

ja 5 éves ciklusra, 2013-2018 között. E dokumentum jelenti a jelen HEP közvetlen programozási előzményét.

Ezen korábbi HEP már az alábbi, meghatározott paraméterek mentén mutatja be a város helyzetét és a szükséges intézkedéseket:

- A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége
- A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége, gyermekszegénység
- A nők helyzete, esélyegyenlősége
- Az idősek helyzete, esélyegyenlősége
- A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége
- Helyi partnerség, lakossági önszerveződések, civil szervezetek és forprofit szereplők társadalmi felelősségvállalása
- Intézkedési Terv (IT)

Nagyon fontos momentum, hogy a 2013-as HEP több alkalommal is átdolgozásra került:

- 2015-ben az anyag egy nagyobb szabású felülvizsgálat történt, hiszen a 2014-2020 közötti EU-s források lehívása érdekében megalkotott Integrált Településfejlesztési Stratégiával (ITS) mindenképpen szükséges volt az összhang megteremtése – ez érintette nemcsak a helyzetfeltáró részt (pl. városrészi lehatárolások), de a szakpolitikai fejezeteket és az intézkedési tervet is.
- 2016-ban a HEP újabb átdolgozása vált szükségessé, hiszen Pécs ITS-ével és ITP-jével (Integrált Területi Program) összhangban megjelentek a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) felhívásai, amelyek közül a TOP-6.9.1 és a TOP-6.7.1 felhívásokkal összhangban a HEP-ben kidolgozásra kerültek a szociális városrehabilitációs beavatkozási területek, ellátandó feladatok és a megvalósító partnerség.

Ebben a tekintetben a konzisztencia természetesen egyszerre fennál a városi szintű programozási dokumentumok (ITS, ITP), valamint a nemzeti és EU-s programozási dokumentumok között (Partnerségi Megállapodás, operatív programok), továbbá a jogszabályi környezet között.

Fontos külön kiemelni, hogy a HEP a szakmai dokumentumok mellett teljesen illeszkedik mindenkor hatályos, Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvényhez, hiszen Pécs MJV Önkormányzata kötelező és vállalt feladatai ellátásán keresztül biztosítja a teljes, esélyegyenlőséget érintő szinergiát.

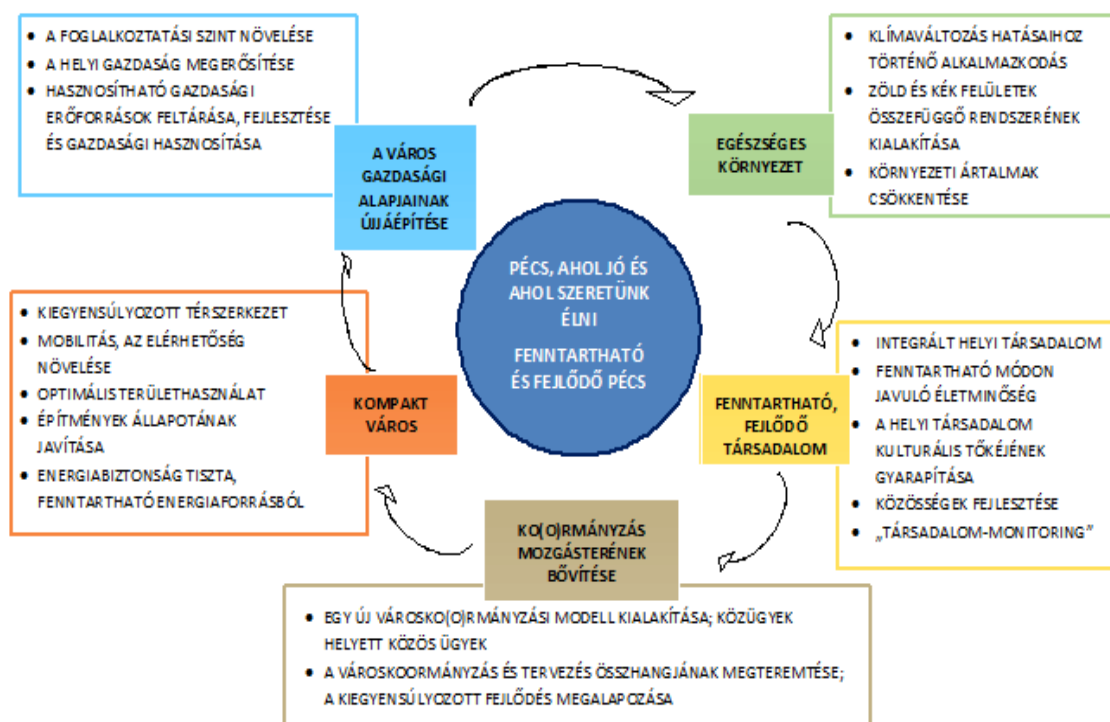
2. Stratégiai környezet bemutatása

2.1 Kapcsolódás helyi stratégiai és települési önkormányzati dokumentumokkal, koncepciókkal, programokkal

Különös figyelemmel szükséges lenni arra, hogy a HEP-ben megfogalmazott célok és a hozzájuk kapcsolódó intézkedések jelentős pénzügyi forrásigénnyel is járnak. Az esetek zömében ezen intézkedésekhez az önkormányzatnak nincs meg a saját pénzügyi forrása, következésképpen a szükséges fedezet jellemzően pályázati úton biztosítható. A szakmai relevancia mellett így a módszeres programozás szükségességét igazolja a megfelelő forrásallokáció is.

Ebben a kontextusban a tervezés alapját a PMJVÖ által 2014-ben elfogadott és azóta több alkalommal (éppen a hatékony forrásszerzés miatt) módosított Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS) jelenti.

Az ITS a jelen HEP-et illetően a következő stratégiai sarokpontokra épül (városi célrendszer):

A célrendszerből különösen az alábbiak relevánsak a jelen dokumentumra:

- A foglalkoztatási szint növelése
- A helyi gazdaság megerősítése
- Hasznosítható gazdasági erőforrások feltárása, fejlesztése és gazdasági hasznosítása
- Mobilitás, az elérhetőség növelése
- Környezeti ártalmak csökkentése
- Integrált helyi társadalom
- Fenntartható módon javuló életminőség
- A helyi társadalom kulturális tőkéjének gyarapítása
- Közösségek fejlesztése
- „Társadalom-monitoring”

A fent jelzett pontokat a HEP egyes fejezetei önállóan is érintik, illetve ahhoz kapcsolódnak, különösen a megfogalmazott intézkedések révén (összefoglaló jelleggel közöljük őket, hiszen az IT külön kitér ezekre az intézkedési pontokra) a következők szerint:

1. A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége

- a. Romák és mélyszegénységben élők munkára alkalmassá tétele a munkaerőpiaci integráció jegyében
- b. A városi munkaerőpiacon esélytelen, alacsony iskolai végzettségű (legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkező) munkát keresők számának és a munkanélkülieken belüli arányának csökkentése

- c. Az időskorú hajléktalanság csökkentése a kórházi kezelésekről kikerülők között
- d. A pszichoaktív szerek megjelenésének és visszaszorításának elősegítése a hajléktalanok és a mélyszegénységben élők körében
- e. A munkába állást nehezítő tényezők megoldása, különös tekintettel a bérletvásárlásra és a kisgyermek nappali intézményben való elhelyezésére
- f. A romák és mélyszegénységben élők egészségügyi helyzetének és az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek javítása
- g. Bérletvásárlásban élők részére lakáskísérési program, közüzemi és lakbértartozás csökkentését célzó támogatást nyújtó program indítása, működtetése

2. A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége, gyermekszegénység

- a. Gyermekekkel foglalkozó intézményi és szolgáltató rendszer együttműködésének javítása
- b. Gyermekek és családjai szolgáltatásokhoz való hozzájutásának elősegítése- közlekedési problémák kezelése
- c. TEAM munka a köznevelési intézményekben
- d. Városrészenkénti preventív szolgáltatások létrehozása a kertvárosi városrészben
- e. Lakhatási feltételek javítása

3. A nők helyzete, esélyegyenlősége

- a. Munkaerő-piaci és családi feladatok összeegyeztetése
- b. Nők részvétele a foglalkoztatást és a munkavállalást segítő képzési programokban
- c. Nőket érintő erőszak, párkapcsolati erőszak elleni küzdelem
- d. Nők arányának növelése a döntéshozatalban
- e. Krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások - Anyaklubok létrehozása

4. Az idősek helyzete, esélyegyenlősége

- a. Aktív időskor szemléletének népszerűsítése, időskorral kapcsolatos sztereotípiák felszámolása
- b. Idősödő munkavállalók aktivitásának megtartása, munkahelyi képzések, munkahelyi egészségvédelem
- c. Generációk közötti együttműködések, szolidaritás ösztönzése
- d. Időskori abúzus felismerése, jelzőrendszer kiépítése, idősek kiszolgáltatottságának csökkentése
- e. Demenciával élő idősek és hozzátartozóik életminőségének javítása

5. A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége

- a. Pszichoszociális fogyatékkal élő személyek önálló életviteli lehetőségei, foglalkoztatási helyzetük és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása
- b. Akadálymentesítés, egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása
- c. Fogyatékkal élő, megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatási szintjének emelése, lehetőségeik szélesítése, a befogadó-elfogadó attitűd javítása
- d. Fogyatékosügyi Tanács létrehozása
- e. A fogyatékkal élő tanköteles korú gyermekek ellátásának fejlesztése a településen (különös tekintettel az autista és magatartás-zavaros gyermekek ellátására)
- f. Az önálló lakhatást, életvitelt támogató intézmények, szolgáltatások - Önálló Életvitelt Támogató Centrum

A helyzetértékelésből, de az intézkedések megoszlásából is jól látszik, hogy a két legfőbb problématerületet a mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége, valamint a fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége jelenti. Ez természetesnek is tekinthető, hiszen míg előbbi a legszélesebb társadalmi közösséget érinti, úgy utóbbi esetben a fogyatékosok megelégedése az elvártnál is jobban megkülönböztetett bánásmódot igényel (amihez jelentős infrastrukturális fejlesztési igény is társul).

Azt is fontos megjegyezni, hogy a több olyan intézkedés is van, amelyek egyszerre – jellegükből adódóan – több problématerület kezelését is érintik. Ilyen a generációk közötti együttműködések, szolidaritás ösztönzése, gyermekek és családjai szolgáltatásokhoz való hozzájutásának elősegítése – közlekedési problémák kezelése, lakhatási feltételek javítása is.

Kiemelendő, hogy az intézkedések teljesítéséhez (és így várt hatások eléréséhez) jelentős forrásigény társul, amihez Pécs számára a legnagyobb forrásszerzési potenciált az EU-s támogatások jelentik. Az ITS-re alapulóan az ITP (Integrált Területi Program) határozza meg a fejlesztési célokhoz kapcsolódó konkrét intézkedési csomagokat, projekteket.

Az ITP-re alapulóan PMJVÖ hatályos projektlistája a HEP készítésekor a következő:

Sorszám	Konstrukció	Konstrukció elnevezése	Projekt címe	Kódszáma
1	TOP-6.1.1	Ipari parkok, iparterületek fejlesztése	Infrastruktúrafejlesztés a pécsi Déli Ipari Parkban	TOP-6.1.1-16-PC1-2017-00002
2			Üzemcsarnok építés a Pécsi Déli Ipari Parkban	TOP-6.1.1-16-PC1-2017-00003
3			Iparcsarnok kialakítása a Déli Ipari Parkban	TOP-6.1.1-16-PC1-2017-00005
4			Üzemépület kialakítása a pécsi Déli Ipari Parkban	TOP-6.1.1-16-PC1-2018-00006
5			Csarnok építés a pécsi Déli Ipari Parkban	TOP-6.1.1-16-PC1-2018-00007
6	TOP-6.1.3	Helyi gazdaságfejlesztés	A pécsi uránvárosi piac fejlesztése	TOP-6.1.3-15-PC1-2016-00001
7			Új pécsi vásárcsarnok megépítése	TOP-6.1.3-15-PC1-2016-00002
8	TOP-6.1.4	Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés	Pécsi városi turisztikai információs pont kialakítása a Széchenyi tér 1. szám alatt	TOP-6.1.4-15-PC1-2016-00001
9			Misina tető fejlesztése	TOP-6.1.4-15-PC1-2016-00002
10			Régészeti Múzeum fejlesztése	TOP-6.1.4-15-PC1-2016-00003
11	TOP-6.1.5	Gazdaságfejlesztést és a munkaerő mobilitás ösztönzését szolgáló közlekedésfejlesztés	Gazdaságélénkítő, iparterületek feltáró kelet-nyugati út kialakítása I. ütem: Hegedűs János utca fejlesztése	TOP-6.1.5-15-PC1-2016-00002
12			Gazdaságélénkítő, iparterületek feltáró kelet-nyugati út kialakítása II. ütem: Északmegyer dűlő fejlesztése	TOP-6.1.5-15-PC1-2016-00003

13			Gazdaságélénkítő, iparterületek feltáró kelet-nyugati út kialakítása III. ütem: Füzes dűlő és Nyugati ipari út összekötése	TOP-6.1.5-15-PC1-2016-00004
14	TOP-6.2.1	Családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztése	Kertvárosi Óvoda Székhely Óvoda (Testvérvárosok tere) és a Kiskuckó Bölcsőde felújítása	TOP-6.2.1-15-PC1-2016-00001
15			Kertvárosi Óvoda Siklósi Úti Tagóvodája felújítása és a Törpike Bölcsőde elhelyezése	TOP-6.2.1-15-PC1-2016-00002
16			Városközponti Óvoda Bornemissza Gergely Utcai Tagóvodája és a Mandula Bölcsőde felújítása	TOP-6.2.1-15-PC1-2016-00003
17			Óvoda utcai Óvoda felújítása	TOP-6.2.1-15-PC1-2016-00004
18			Nyugati Városrészi Óvoda Hajnóczy József Utcai Tagóvoda felújítása	TOP-6.2.1-15-PC1-2016-00005
19			Keleti Városrészi Óvoda Vasasi Tagóvodája felújítása	TOP-6.2.1-15-PC1-2016-00006
20			Keleti Városrészi Óvoda Hirdi Tagóvodája felújítása	TOP-6.2.1-15-PC1-2016-00007
21			Kertvárosi Óvoda Németh László Utcai Tagóvodája és a Kicsikék Bölcsőde felújítása	TOP-6.2.1-15-PC1-2016-00011
22			A Városközponti Óvoda székhelyintézményének (Budai Nagy Antal Utca 5.) felújítása	TOP-6.2.1-15-PC1-2016-00010
23			Napsugár Bölcsőde felújítása	TOP-6.2.1-15-PC1-2016-00009
24			TOP-6.3.2	Zöld város kialakítása
25	Zsolnay Negyed E26-27-es épületének fejlesztése	TOP-6.3.2-15-PC1-2016-00002		
26	Tüskésrét fejlesztése II. ütem	TOP-6.3.2-15-PC1-2016-00003		
27	Megyeri tér fejlesztése	TOP-6.3.2-15-PC1-2016-00005		
28	Az Ifjúsági-ház és a Centrum-parkoló fejlesztése	TOP-6.3.2-15-PC1-2016-00007		
29	Zöld kapu	TOP-6.3.2-16-PC1-2017-00001		
30	Tüskésrét fejlesztése III. ütem	TOP-6.3.2-16-PC1-2017-00002		
31	Zöldterület fejlesztés a régi vásárcsarnok területén	TOP-6.3.2-16-PC1-2018-00003		

32	TOP-6.3.3	Városi környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések	Lámpás patak rendezése	TOP-6.3.3-15-PC1-2016-00001
33			Magyarürögi vízfolyás rendezése	TOP-6.3.3-15-PC1-2016-00003
34			Meszes patak rendezése	TOP-6.3.3-15-PC1-2016-00004
35			Pécs települési mélyvonal csapadékvíz-elvezetésének korszerűsítése	TOP-6.3.3-15-PC1-2016-00005
36	TOP-6.4.1	Fenntartható városi közlekedésfejlesztés	E-közbringa rendszer kialakítása I. ütem	TOP-6.4.1-15-PC1-2016-00001
37			Zsolnay Negyed – Budai Vám kerékpárút megvalósítása	TOP-6.4.1-16-PC1-2017-00001
38			Kertváros – Belváros kerékpárút megvalósítása	TOP-6.4.1-15-PC1-2016-00003
39			Nyugati városrészi kerékpárút megvalósítása	TOP-6.4.1-15-PC1-2016-00004
40			Kelet-nyugati közösségi közlekedési tengely megvalósítása	TOP-6.4.1-15-PC1-2016-00005
41			Elektromos közösségi közlekedési rendszer bevezetése Pécs védett belvárosában	TOP-6.4.1-15-PC1-2016-00006
42			Nagy Imre út fejlesztése	TOP-6.4.1-16-PC1-2017-00002
43			A belváros észak-déli tengelye közlekedésfejlesztése	TOP-6.4.1-16-PC1-2017-00003
44			TOP-6.5.1	Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése
45	Jókai Mór Általános Iskola korszerűsítése	TOP-6.5.1-15-PC1-2016-00002		
46	Kertvárosi rendelő energetikai korszerűsítése	TOP-6.5.1-15-PC1-2016-00003		
47	Bánki Donát Utcai Általános Iskola energetikai korszerűsítése	TOP-6.5.1-16-PC1-2017-00001		
48	Keleti Városrészi Óvoda (Teleki u.2.) energetikai korszerűsítése	TOP-6.5.1-16-PC1-2017-00002		
49	Keleti Városrészi Óvoda Pákolitz István Utcai Tagóvodájának energetikai korszerűsítése	TOP-6.5.1-16-PC1-2017-00003		
50	Városközponti Óvoda Köztársaság Téri Tagóvodájának energetikai korszerűsítése	TOP-6.5.1-16-PC1-2017-00004		
51	Zöldliget Bölcsőde energetikai korszerűsítése	TOP-6.5.1-16-PC1-2017-00005		
52	Veress Endre utcai rendelő energetikai fejlesztése	TOP-6.5.1-16-PC1-2018-00006		
53	Kodály Zoltán utcai Óvoda energetikai fejlesztése	TOP-6.5.1-16-PC1-2018-00007		

54			Lauber Dezső sportcsarnok energetikai fejlesztése	TOP-6.5.1-16-PC1-2018-00008
55			Nagy Jenő utcai Óvoda energetikai fejlesztése	TOP-6.5.1-16-PC1-2018-00009
56			Ajtósi Dürer utcai Óvoda és Cseperedő Bölcsőde épületeinek energetikai fejlesztése	TOP-6.5.1-16-PC1-2018-00010
57			Liszt Ferenc Zeneiskola energetikai fejlesztése	TOP-6.5.1-16-PC1-2018-00011
58	TOP-6.5.2	Önkormányzatok által vezérelt, a helyi adottságokhoz illeszkedő, megújuló energiaforrások kiaknázására irányuló energiaellátás megvalósítása, komplex fejlesztési programok keretében	Közcélú naperómű kialakítása Pécs Füzes-dűlőben 1.	TOP-6.5.2-15-PC1-2016-00001
59			Közcélú naperómű kialakítása Pécs Füzes-dűlőben 2.	TOP-6.5.2-15-PC1-2016-00002
60			Közcélú naperómű kialakítása Pécs Füzes-dűlőben 3.	TOP-6.5.2-15-PC1-2016-00003
61	TOP-6.6.1	Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése	Kertvárosi rendelő kialakítása	TOP-6.6.1-15-PC1-2016-00001
62			Uránvárosi rendelő kialakítása	TOP-6.6.1-16-PC1-2017-00002
63			Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése Pécssett	TOP-6.6.1-16-PC1-2017-00001
64	TOP-6.6.2	Szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése	Család- és gyermekjóléti szolgálat és központ fejlesztése Pécssett	TOP-6.6.2-16-PC1-2017-00002
65			Pécs, II. Sz. Területi Szociális Központ fejlesztése	TOP-6.6.2-16-PC1-2017-00001
66	TOP-6.7.1	Megyei jogú városok leromlott városi területeinek rehabilitációja	„SZOCFÉSZEK” – Szociális lakhatást támogató projekt Pécssett”	TOP-6.7.1-15-PC1-2016-00001
67	TOP-6.8.2	Helyi foglalkoztatási együttműködések a megyei jogú város területén és várostérségében	Pécs Paktum	TOP-6.8.2-15-PC1-2016-00001
68	TOP-6.9.1	A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok	HELP” – Helyi Esélyegyenlőségi és Lakhatási Program	TOP-6.9.1-15-PC1-2016-00001
69			Városi szintű rehabilitáció Pécssett	TOP-6.9.1.-16-PC1-2016-00001
70	TOP-6.9.2	A helyi identitás és kohézió erősítése	Helyi identitás és kohézió erősítése	TOP-6.9.2-16-PC1-2017-00001
71	IKOP	Fenntartható városi közlekedés fejlesztése és elővárosi vasúti elérhetőség javítása a kevésbé fejlett régiókban	Pécs Megyei Jogú Város közösségi közlekedés fejlesztése	IKOP-3.2.0-15-2017-00021
72	GINOP	Világörökségi helyszínek fejlesztése	A pécsi Világörökségi Negyed fejlesztése	GINOP-7.1.6-16-2017-00006
73	EFOP	A könyvtári intézményrendszer tanulást segítő infrastrukturális fejlesztései	A Csorba Győző Könyvtár integrált fejlesztése	EFOP-4.1.8-16-2017-00013

74	EFOP	Járóbeteg szakellátó szolgáltatások fejlesztése	Járóbeteg szakellátás fejlesztése a Dr. Veress Endre utcai rendelőintézetben	EFOP-2.2.19-17-2017-00103
----	------	---	--	---------------------------

A fent közölt, már elnyert pályázatok mellett **további, jellemzően TOP és EFOP források** jelentik a szükséges pénzügyi fedezet biztosítását, különös tekintettel a lakhatási feltételek javítására, a gyermekeket, családokat, nőket és fogyatékkal élőket érintő intézkedésekre.

Külön ki kell emelni a lakhatási feltételek javítását célzó intézkedéseket, hiszen **az elmúlt években Pécs városa nemzetközi szinten is kiemelkedően végezte városrehabilitációs feladatait**, amelynek révén a korábbi és jelenlegi pályázatok megvalósításával elmondható, hogy a baranyai megyeszékhely mind a 11 szegregátuma érintett ezen beavatkozásokkal – további teendő ugyanakkor a peremterületi részekben, elsősorban István-aknán a szükséges lakhatási feltételek javítása is, elsősorban a rendelkezésre álló TOP-6.7.1 forráskeretből.

2.2 A helyi esélyegyenlőségi program térségi, társulási kapcsolódásainak bemutatása

Pécs esetében csak bizonyos területeken történik társulási formában feladat-működtetés. Ennek alapján az esélyegyenlőséghez kapcsolódó területek az alábbiak szerint állapíthatók meg:

PMJVÖ saját hatáskörében üzemeltetett feladatkörök, kapcsolódó rendeletek:

- Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 5/2017. (I.23.) önkormányzati rendelete az egészségügyi alapellátásról és körzeteinek meghatározásáról,
- Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 2/2002. (02.15.) számú rendelete az önkormányzat közművelődési feladatairól (jelentős részben),
- Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata közgyűlése 10/2007. (04.10.) számú rendelete a „sajátos helyzet” meghatározásáról az általános iskolai felvételi eljárásban (különösen fontos a beiratkozás során alkalmazott esélyegyenlőségi szempontokhoz),
- Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 48/2013. (XI. 18.) önkormányzati rendelete a közösségi együttélés alapvető szabályairól és megszegésük jogkövetkezményeiről (a lokális esélyegyenlőségi jogok biztosításában van kiemelkedő szerepe),
- Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 44/2012.(IX.24.) önkormányzati rendelete az Önkormányzat tulajdonában lévő lakások bérletéről és elidegenítéséről és használatáról (különös tekintettel a szociális bérlakásokra),
- Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 33/2015. (XI.3.) önkormányzati rendelete a városfejlesztéshez és a városrehabilitációhoz kapcsolódó feladatok ellátásáról.

Társulási formában működtetett feladatcsoportok:

- Családsegítő és gyermekjóléti szolgáltatások (Esztergár Lajos Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ),
- A Pécs és környéke Szociális Társulás a tagönkormányzatok döntései alapján 2017. december 31. nappal megszűntetésre került. A feladatokat és a fenntartott intézményt a Pécsi Többcélú Agglomerációs Társulás 2018. január 1-jétől átvette és változatlan személyi és tárgyi feltételekkel tovább működteti.

2.3 A települési önkormányzat rendelkezésére álló, az esélyegyenlőség szempontjából releváns adatok, kutatások áttekintése, adathiányok kimutatása

A HEP tervezése az előírt módszertan alapján, primer és szekunder információgyűjtéssel és adatfeldolgozással történt.

Szekunder adatgyűjtés, módszertani előkészítés:

a. Dokumentumelemzés

- Sablon a 2018-as HEP készítéséhez
- Pécs Megyei Jogú Város Közoktatási Esélyegyenlőségi Intézkedési Terve
- Pécs Megyei Jogú Város Helyi Esélyegyenlőségi Programja 2013
- Pécs Megyei Jogú Város Helyi Esélyegyenlőségi Programja 2015- felülvizsgálat
- Pécs Megyei Jogú Város Helyi Esélyegyenlőségi Programja 2016 – felülvizsgálat
- Pécs Megyei Jogú Integrált Településfejlesztési Stratégiája (ITS)
- PÉCS MJVÖ Integrált területi Programja (ITP)
- hatályos jogszabályok (ld. 1. fejezet)
- EU 2020 stratégia
- „Legyen jobb a gyerekeknek!” Nemzeti Stratégia
- Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia
- Nemzeti Reform Program
- Nemzeti Ifjúsági Stratégia

b. Adatgyűjtés

- Központi Statisztikai Hivatal
- TEIR
- Nemzeti Munkaügyi Hivatal
- Területi Államháztartási és Közigazgatási Információs Szolgálat (TÁKISZ)
- Baranya Megyei Kormányhivatal Pécsi Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztály
- Helyi költségvetési intézmények szakintézmények adatszolgáltatásai (ECSGYK, INSZI)

Fontos kiemelni azt is, hogy az időszakos felülvizsgálatok révén a jelen Helyi Esélyegyenlőségi Program értelemszerűen módosulhat, különös tekintettel a jogszabályváltozásokra, az intézkedések megvalósításához nélkülözhetetlen forrásszerzést jelentő pályázati felhívások előírásaira.

3. A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége

A mélyszegénység kutatásánál figyelembe kell venni a fogalom komplexitását: a mélyszegénységben élők definíciója alatt sokszor szinonimaként szerepel a hátrányos helyzet, azon belül a magyarországi cigányság helyzete, annak ellenére, hogy ezeknek a kifejezéseknek jelentése eltér egymástól. A fogalom etnicizálása torzítja a kutatások eredményeit amellet, hogy hosszú távon erősíti az előítéleteket.

A mélyszegénység összetett jelenség, amelynek okai többek között szocializációs különbségek, iskolai, képzettségbeli és foglalkoztatottságbeli deficitekben mutatkoznak meg, és gyakran súlyos megélhetési zavarokhoz vezetnek. A mélyszegénység hatása a lakhatási, táplálkozási körülményekben, az érintettek egészségi állapotában is jelentkezik. A szegénység szempontjából meghatározó társadalmi jellemző a családok gyermekszáma, illetve a gyermekszegénység („a szegénység fiatal arca”: a szegények mintegy 30%-a 0–17 éves korosztályhoz tartozik), valamint a falusi lakókörnyezet (a szegények több mint fele községekben él). Ez az állapot az érintetteket nagyon gyorsan megbélyegzi és a társadalomból való kirekesztettségüket okozza. A társadalmi leszakadás meghatározó részben tehát a szegénységgel összefüggő körülményekből fakad. A szegregáció mértéke, a társadalmi élet jelentős területeiről való tömeges kizáródás súlyos társadalmi probléma. A szegénységi kockázatok különösen sújtják a gyermekeket és a hátrányos helyzetű térségekben élőket. A cigányok/romák nagy többsége ehhez az utóbbi csoporthoz tartozik (Stratégia, 2011). A gyakorlatban a mélyszegénység fogalmát azonosítják a cigánysággal. Ez nem más, mint az etnikai és szociális dimenzió összemosása, és ezzel a társadalmi kirekesztettségéből fakadó összes probléma „cigánykérdésként” való felfogása. Fontos azonban tudomásul venni, hogy a cigányság és a mélyszegénység két olyan halmazt képez, melynek van ugyan közös metszete, ám a kettő nem fedi teljesen egymást. Nem igaz, hogy minden mélyszegénységben élő ember cigány/roma. Az viszont kijelenthető, hogy a cigányok élete a mélyszegénységtől függetlenül is sokkal inkább terhelt az őket érintő diszkrimináció rejtett és nyílt dimenzióinak kíméletlen érvényesülése miatt.

A magyarországi cigányok létszámának megállapítására vonatkozóan a korábbi századokban több összeírás történt, azonban az adatok meglehetősen ellentmondásosak, mivel a célcsoport meghatározása során „Ki a cigány?” kérdésre különböző válaszokat adtak, egyrészt a külső környezet meghatározása, minősítése alapján tekintettek valakit cigánynak (például: 1893. évi cigány összeírás, Kemény István szociológiai kutatásai 1971, 1993, 2003), másrészt az önbevallás, nyelv, kultúra alapján (pl. népszámlálási adatok). Az 1993. évi kisebbségi törvény deklarálta a cigány népesség kulturális és nemzetiségi jogait, de a népesség számának tekintetében a népszámlálási adatok tekinthetőek hivatalos forrásnak, ahol a cigány népesség válaszadási hajlandósága a nemzetiségi hovatartozásra csekély (okai széles körben ismertek pl. félelem a stigmatizációtól, hogy listára kerülnek, a cigány kisebbséghez tartozás negatív megítélése stb.). Ennek köszönhető, hogy a népszámlálási statisztikákban is rendkívül hiányosan szerepelnek. Mivel perifériára szorultan élnek, nehezen elérhetőek, másrészt a cigány népességre Magyarországon erőteljes heterogenitás jellemző, különböző kategóriák alapján (pl. beszélt nyelv, hagyományok, kulturális szokások, jövedelmi helyzet, területi elhelyezkedés, lakhatási körülmények stb.) eltérő csoportokat alkotnak, mégis a többségi társadalom homogén társadalmi csoportként tekint a cigányságra. Többen, sokféle szempontrendszer alapján próbálták kategorizálni a cigány lét főbb jellemzőit, de elfogadott és egységes definíció nem alakult ki. Cigánynak lenni – az évszázadok során meggyökeresedett különböző előítéletek miatt – a társadalom egy része szerint alacsonyabb presztízsűnek számít. A cigányok többsége napjainkban már csak magyar anyanyelven beszél, ezáltal inkább a többségi társadalom-

hoz tartozónak vallja magát, és rendszerint felveszi a befogadó állam nyelvét, illetve környezetét vallását, mert csak az országok egy részében tekintik őket nemzetiségnek, mások azonban anyaországgal nem rendelkezvén, az etnikai kisebbséghez sorolják magukat. Ez az egyik oka annak, hogy különösen nagy eltérések vannak mindenütt a világon a hivatalos népszámlálási és a tudományosan becsült adatok között.²

6. táblázat A cigány kisebbségre vonatkozó nemzetiségi adatok a népszámlálásokban

Év	Cigány nemzetiség
1949	37 598
1980	6 404
1990	142 683
2001	190 046
2011	308 957

Forrás: Magyarország Nemzetiségi Adatai. Budapest, KSH

A népszámlálási adatok a szociológusok felmérési eredményeitől jelentősen eltérnek. Ez minden nemzetiség esetében általánosan megfigyelhető jelenség. Tudjuk jól, hogy a bevallott nemzetiséget és anyanyelvet illetően változik az emberek álláspontja. A Kemény István vezette szociológiai felmérés a magyarországi cigányok lélekszámát 1971-ben 320 000 főre becsülte, az 1990-es évek elején közel félmillióra tette, ma a magyar népesség 6-8 százalékát teszi ki a cigányság a szociológusok szerint. Már 1971. után is sokakat meglepett, hogy az országban élő cigány népesség nagy része (mintegy kétharmada: 71%) magyar anyanyelvű – tehát nyelvileg asszimilálódott. Hangsúlyoznunk kell azonban, hogy sem a magukat magyar anyanyelvűnek, sem pedig a magukat csak magyarul beszélőknek, azaz magyar egynyelvűnek vallók nem tekinthetők társadalmilag, etnikailag homogén csoportnak. A magyarországi cigányok három nagy nyelvi csoporthoz tartoznak: a java-részt magyarul beszélő romungrókhhoz (akik magukat magyar cigánynak, zenész vagy muzsikusz cigánynak mondják), a magyarul és romani nyelven egyaránt beszélő oláh cigányokhoz, valamint a magyarul és az archaikus román nyelven beszélő beás cigányokhoz (Cserti Csapó – Orsós, 2013).

A cigány népesség területi elhelyezkedése igen jelentősen eltér az ország népességétől. Míg a cigányság bármely csoportjának kevesebb, mint 10 százaléka lakik a fővárosban (szemben a népesség 20 százalékaival), addig a községekben 58–64 százalékuk él, szemben az országos 38 százalékkal (Hablicsek, 1999). Az 1971-es kutatás adataihoz képest nagymértékben csökkent a telepen élők száma: 1971-ben a cigányok 65 százaléka, 1994-ben már csak 13,7 százalékuk élt elkülönült telepeken. Ez több tényezőnek köszönhető. A hetvenes évek közepétől az életszínvonal emelkedése, a cigányok foglalkoztatási helyzetének általános javulása sokat segített a nyomasztó lakáshelyzetben, de nagy szerepet játszottak a hatvanas években kezdődő telep- felszámolási programok és a hozzájuk kapcsolódó kedvezményes hitelek is, függetlenül ezen adminisztratív intézkedések egyéb káros hatásaitól. A magyarországi három cigány csoport /beás, oláh cigány, romungró/ területi elhelyezkedése meglehetősen egyenlőtlen eloszlásban található. A beás cigányok döntő többsége a dél-dunántúli megyékben lakik; ebben a régióban arányuk megközelíti a teljes cigány népesség 30 százalékát, a régió két megyéjében, Baranya és Somogy megyékben pedig a cigányok többségét képezik. Más régiókban beásul beszélő cigányok csak jelentéktelen számban fordulnak elő. A magyar és a romani nyelvet beszélő cigányok eloszlása egyenletesebb. Magyar anyanyelvű cigányok teszik ki a legtöbb régióban a cigányok háromnegyed részét; egyedül a dél-dunántúli

² Cserti Csapó Tibor - Orsós Anna (2013): A mélyszegénységben élők és a cigányok/romák helyzete, esélyegyenlősége. In: Varga Aranka (szerk.): Esélyegyenlőség a mai Magyarországon. Pécsi Tudományegyetem PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs. 99-120.

régióban süllyed arányuk 50 százalék alá. A romani nyelvjárásait beszélő cigányok aránya valamennyi régióban 20-25 százalék (Cserti Csapó – Orsós, 2013).

Baranya megyében végzett 2011-es népszámlálás alapján a három legnagyobb nemzetiség közé sorolható a cigányság. A nemek aránya követi az átlagot, mivel 50,5% a nők és 49,5% a férfiak eloszlása. A cigányság képzettsége jelentősen elmarad a megyei átlagtól, mivel minden 23. személy rendelkezik érettségivel és a megyében élő összes diplomás 0,3%-a rendelkezett valamilyen felsőfokú végzettséggel. A foglalkoztatottsági mutatók sem érik el a megyei átlagot. A cigány nemzetiséghez tartozónak valló személyek mintegy egyötöde volt foglalkoztatott és 14 százalékuk munkanélküli a népszámlálás idején.

7. táblázat - A nemzetiségi népesség száma, aránya (2011)

Nemzetiség	Nemzetiség	Anyanyelv	Családi, baráti körben használt nyelv	Előzőek alapján a nemzetiségekhez tartozik		
	alapján			fő	a népesség	a 2001. évi
					százalékban	
Bolgár	114	85	83	204	0,1	237,2
Cigány (romani, beás)	16 995	6 740	6 888	17 585	4,6	165,5
Görög	124	46	69	149	0	67,7
Horvát	6343	3 930	4 495	7 185	1,9	98,5
Lengyel	179	106	118	213	0,1	89,9
Német	22 150	8 726	12 980	25 777	6,7	113,5
Örmény	89	4	5	94	0	268,6
Román	419	212	247	600	0,2	176
Ruszin	64	14	26	80	0	170,2
Szerb	606	295	428	794	0,2	112,9
Szlovák	133	39	59	182	0	121,3
Szlovén	23	10	12	34	0	27,6
Ukrán	80	39	30	101	0	46,3
Hazai nemzetiséghez tartozó összesen	47 319	20 246	25 440	52 998	13,7	123,8

Forrás: Baranya megyére vonatkozó adatok (KSH, 2011)

Cigány/roma népesség Pécssett

A magyarországi cigány csoportok közül Pécssett elsősorban beások és oláh cigányok élnek és néhány esetben találkozhatunk romungró származású családokkal is. Jellemző, hogy a helyi cigányság inkább a belvárosi slumosodó utcákban, illetve a keleti városrészben él, főként szegregátumokban, illetve az itt található önkormányzati bérlakásokban. Alacsony azoknak a cigány/roma családoknak a száma, akik saját tulajdonú ingatlanal rendelkeznek, ők főként Szabolcsfaluban, Pécs-Hirden, a Pipacs utcában, illetve Nagypádon laknak. A többi városrészben az arányuk nem számottevő.

3.1 Jövedelmi és vagyoni helyzet

Az elmúlt évtizedekben a szegénység számos meghatározását alkalmazták. Az első megfogalmazások szerint szegénynek lenni azt jelentette, hogy az egyén vagy közösség nem rendelkezik megfelelő anyagi forrással ahhoz, hogy képes legyen a társadalom által minimálisan elfogadhatónak ítélt életszínvonalat biztosítani saját maga számára. Ezt a definíciót 1975-ben fogalmazta meg az Európa Tanács. 1984-ben az Európai Bizottság finomította a definíciót; az anyagi megközelítésen túl már megnevezték a kulturális és társadalmi források hiányát is, mint a szegénység megjelenési formáját. Az évek során egyre tágabb értelmezést kapott a szegénység definíciója. A szegénység elleni európai küzdelem mindezidáig legfontosabb mérföldkövének a 2010-ben kidolgozott Európa 2020 (EU2020) stratégiát tekinthetjük, amelynek elsődleges célkitűzése, hogy 2020-ra az Európai Unió egész területén összesen legalább 20 millió fővel csökkenjen azok száma, akiket érint a jövedelmi szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázata. A fejlett társadalmakban a szegénységet elsősorban relatív kategóriaként lehet értelmezni. Ez azt jelenti, hogy az érintett egyén valaki máshoz képest tekinthető szegénynek, vagy érzi magát szegénynek, a társadalom egyéb tagjaihoz képest szenved valamiben hiányt. A 2001-ben kidolgozott laekeni indikátorrendszer továbbfejlesztésével jöttek létre 2010-ben az unióban a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés mérésének jelenleg használt egységes mutatószámai. Az indikátorok kidolgozásának fő alapelve az volt, hogy a szegénység egyes összetevőit a lehető legszélesebb értelemben vegyék számításba, ellentétben a korábbi, elsősorban jövedelmi megközelítéssel. Az indikátorrendszer fő mutatószáma a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya (AROPÉ: At Risk of Poverty or Social Exclusion). Az összetett szegénységi mutató három részindikátort foglal magába: 1. relatív jövedelmi szegénységben élők aránya, 2. súlyos anyagi deprivációban élők aránya, 3. nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élők aránya (munkaszegénység). A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek tekintjük azokat, akik a három részmutató közül legalább egyben érintettek. Ez az indikátor a korábban alkalmazott módszertanhoz képest tágabb kört sorol a szegények közé. E kategóriába tartozónak számít az az egyén is, aki bár jövedelmi helyzetét tekintve nem szegény, megteheti, hogy nem dolgozik (pl. vagyonából él), viszont a nagyon alacsony munkaintenzitási mutatója következtében bekerül a munkaszegények közé.

A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés összetett mutató használata lehetőséget teremt arra, hogy a szegénységet ne kizárólag a jövedelemhiánnyal azonosítsuk. A szegénységi küszöb alatti jövedelemmel rendelkezők mellett a mutató a szegények közé sorolja a javak és szolgáltatások piacáról, valamint a munkaerőpiacról kiszorultakat is. Magyarországon az egyes dimenziók közül legtöbbeket az anyagi nélkülözés érint, szemben az unió legtöbb országával, ahol a jövedelmi szegénység a legnagyobb probléma. Az utóbbi években a súlyosan depriváltak arányának meredek csökkenése eredményeképpen az egyes dimenziók egymáshoz viszonyított aránya közelít az uniós átlaghoz; 2012 óta összesen 11,6 százalékponttal csökkent a súlyosan depriváltak aránya, aminek következtében a jövedelmi szegények és a súlyos nélkülözésben élők aránya jelentősen megközelítette egymást. Egyre kevesebben vallják magukat nélkülözőknek azok közül, akik jövedelmi helyzetüket tekintve nem élnek a szegénységi küszöb alatt.

A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázata az átlagot jelentősen meghaladóan az alábbi csoportokat érinti:

- 18 év alatti gyermekek,
- egyszülős háztartások,
- alacsony iskolázottságúak,
- munkanélküliek,
- romák.

A roma népesség körében a szegénységnek vagy társadalmi kirekesztődésnek kitettek aránya háromszorosa az országos átlagnak, annak ellenére, hogy csaknem 1 százalékponttal csökkent 2014-

hez képest, és 82,8%-ot tett ki. A szegénységet előidéző legfontosabb kockázati tényezők a legtöbb roma háztartásban halmozottan jelennek meg, körükben a gyermekek száma jóval az átlag feletti, igen magas a legfeljebb alapfokú vagy az alatti iskolázottságúak, valamint a munkanélküliek aránya. Mindhárom szegénységi dimenzióban javulás következett be, amit elsősorban a korábban nem dolgozók közmunkaprogramba való bevonása eredményezett. (Háztartások életszínvonala, 2015. KSH)

3.2 Foglalkoztatottság, munkaerő-piaci integráció

A rendelkezésünkre álló statisztikai adatok, valamint a helyi önkormányzat a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény (továbbiakban: Flt.) és a Mötvtben foglalt feladatai alapján településünkre jellemző foglalkoztatottságot, munkaerő-piaci lehetőségeket kívánjuk elemezni az elmúlt évek változásainak bemutatásával, a különböző korosztályok, illetve nemek szerinti bontásban. Az elemzést összevetjük térségi és országos adatokkal is.

a) foglalkoztatottak, munkanélküliek, tartós munkanélküliek száma, aránya

Az 1990-es rendszerváltás utáni években Pécs addigi történetének egyik legsúlyosabb válságát élte át. Bezártak a szén-és uránbányák, leépülésnek, átalakulásnak indultak a város ipari szerkezetében meghatározó szerepet játszó üzemek: Bórgyár, Zsolnay Porcelángyár, Kesztyűgyár, Sörgyár, Sopianae Gépgyár, Húsipari Vállalat, Baromfifeldolgozó Vállalat. A változások következtében Pécsen is munkahelyek ezrei tűntek el, az iparban foglalkoztatottak aránya 27%-ra esett vissza, a regisztrált munkát keresők száma 1991 és 1993 között 4200-ról 8100-ra emelkedett.³ Az egyik legnagyobb probléma az ELCOTEQ 2011. évi bezárása volt, amikor a tömeges elbocsájtások miatt – több mint 1500 munkásnak mondtak fel – jelentősen megugrott a munkanélküliek száma, akik közül sokan nem tudtak ismét elhelyezkedni, főként alacsony iskolai végzettségük, szakképzetlenségük miatt.

A foglalkoztatottak számának drasztikus csökkenése⁴, az inaktívak, a munkaerőpiacról tartósan kiszorultak, a nyugdíjszerű ellátásokban részesülők növekvő létszáma nagy kihívások elé állította a város átalakuló szociális ellátórendszerét. Az 1990-es évek első felében jelentős mértékben bővült a különböző szociális támogatásokat és szolgáltatásokat igénybe vevők köre. A rendszeres és átmeneti segélyre szorulóak száma 1991 és 1993 között több mint 100%-al, az anyagi okok miatt veszélyeztetett kiskorú gyermekek száma 1991 és 1997 között a 40-szeresére emelkedett. 1993-ban már 2632 önkormányzati bérlakásban élő család 23,5 millió Ft lakbér, és 32 millió Ft víz- és csatornadíj tartozását tartotta nyilván Pécs Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala (továbbiakban Pécs MJV Polgármesteri Hivatala/Pécs MJV PH). Ugyanebben az évben 4 ezer családnak 66 millió Ft távhő és 2500 családnak 11 millió Ft gázdíj hátraléka volt a városban.⁵ A romló gazdasági feltételek ellenére a város költségvetésének egyre nagyobb hányadát volt kénytelen szociális kiadásokra (segélyezés, szociális étkeztetés, szociális intézmények fenntartása, a szociális területen dolgozó civil szervezetek támogatása, beruházás, stb.) fordítani. 1991-ben a teljes városi költségvetés 7,9, 1992-ben 9,01, 1993-ban 10,9%-át jelentették a szociális kiadások.⁶

³ Forrás: Baranya Megyei Munkaügyi Központ

⁴ Forrás: A 180 ezer fős pécsi agglomerációban a 2001-es népszámlálás időpontjában az összes foglalkoztatott 68 ezer főt tett ki, ami az 1990 évi létszám 84%-át jelentette. KSH Baranya Megyei Igazgatósága

⁵ Forrás: Pécs MJV Polgármesteri Hivatal

⁶ Forrás: Pécs MJV Polgármesteri Hivatal

Munkahelyek megszűnése, a jelentős létszámú szakképzetlen munkaerőt foglalkoztató vállalatok, üzemek bezárása Pécs és Baranya megyében is az itt élő cigányság helyzetének katasztrofális leromlásához vezetett. Az MSZMP KB 1961. júniusi (a cigány lakosság helyzetének javításáról szóló) határozata után indult, a beilleszkedést támogató kormányzati és helyi programok, intézkedések hatásaként 1985-re Pécs és Baranya megyében a cigány férfiak foglalkoztatása gyakorlatilag teljes, a nőké 34-35%-os volt, az itt élő és munkaviszonnal rendelkező cigányok 8-9%-a szakmunkásként, 20-22%-a betanított munkásként és 70%-uk segédmunkásként dolgozott.⁷ (Ha az akkor közreadott adatok „kozmetikázottak” is, az kétségtelen tény, hogy közel 3 évtized alatt az alapfokú oktatás kiterjesztésével és a szakképzettséget nem igénylő munkahelyek nagyobb számban történő biztosításával elindult az integráció folyamata, korábban társadalmon kívüli emberek kerültek az iskolarendszerbe, kaptak akkor stabilnak tűnő munkahelyet, kedvezőbb lakhatási lehetőségeket. A rendszerváltás után, a szocialista nagyipar összeomlásával, a munkanélküliség tömegessé válásával, az általános iskolai végzettség leértékelődésével a cigányok és a romák egyéni és kollektív jóléti ambíciója is szertefoszlott.)

⁷ Forrás : Dokumentumok a baranyai cigányság történetéből. Baranya Megyei Levéltár, Pécs, 2004.

8. táblázat - Munkanélküliségi ráta nemek szerint (3.2.1.)

Év	15-64 év közötti állandó népesség (fő)			Regisztrált munkanélküli/nyilvántartott álláskeresők száma (fő)					
	Férfi	Nő	Összesen	Férfi		Nő		Összesen	
	Fő	Fő	Fő	Fő	%	Fő	%	Fő	%
2012	50 275	54 218	104 493	4 058,50	8,1%	4 146,00	7,6%	8 205	7,9%
2013	49 993	53 771	103 764	3 610,25	7,2%	3 745,25	7,0%	7 356	7,1%
2014	49 702	53 224	102 926	2 753,75	5,5%	2 832,25	5,3%	5 586	5,4%
2015	49 384	52 727	102 111	2 697,75	5,5%	2 908,50	5,5%	5 606	5,5%
2016	48 930	52 009	100 939	2 371,50	4,8%	2 570,00	4,9%	4 942	4,9%
2017	n.a.	n.a.	n.a.	1 877,50	n.a.	2 066,50	n.a.	3 944	n.a.

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A rendelkezésre álló adatok alapján elmondható, hogy a munkanélküliségi ráta a nők között magasabb Pécssett, azonban az évek során egyre inkább csökkent az álláskeresők száma mindkét nem esetében. A nők közötti magasabb munkanélküliségnek több lehetséges oka van: egyrészt a teljes lakosság körében és főként az aktív korúak között is, magasabb a nők aránya, másrészt pedig a nők között kevesebb azok száma, akik nehéz fizikai munkát, szakmunkát tudnának végezni, amely iparágak több férfit szívnak fel.

9. táblázat Regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott állás keresők száma korcsoportok szerint (3.2.2.)

Nyilvántartott állás keresők száma összesen	Fő	2012	2013	2014	2015	2016	2017
		8 205	7 356	5 586	5 606	4 942	3 322
20 év alatti	Fő	102,75	101,25	85,25	102,00	117,75	76,75
	%	1,3%	1,4%	1,5%	1,8%	2,4%	2,3%
20-24 év	Fő	990,75	976,75	744,25	694,25	586,25	348,25
	%	12,1%	13,3%	13,3%	12,4%	11,9%	10,5%
25-29 év	Fő	1 048,75	943,25	693,00	635,75	562,50	340,75
	%	12,8%	12,8%	12,4%	11,3%	11,4%	10,3%
30-34 év	Fő	984,50	773,50	592,75	530,50	465,75	276,25
	%	12,0%	10,5%	10,6%	9,5%	9,4%	8,3%
35-39 év	Fő	1 116,75	1 005,25	735,50	651,00	529,75	328,75
	%	13,6%	13,7%	13,2%	11,6%	10,7%	9,9%
40-44 év	Fő	1 052,25	937,00	687,50	683,25	617,75	388,00
	%	12,8%	12,7%	12,3%	12,2%	12,5%	11,7%
45-49 év	Fő	935,50	874,25	661,25	661,00	581,50	372,00
	%	11,4%	11,9%	11,8%	11,8%	11,8%	11,2%
50-54 év	Fő	1 021,50	839,50	606,00	617,50	534,75	373,75
	%	12,5%	11,4%	10,8%	11,0%	10,8%	11,3%
55-59 év	Fő	876,00	782,50	596,25	655,25	552,75	378,50
	%	10,7%	10,6%	10,7%	11,7%	11,2%	11,4%
59 év feletti	Fő	75,75	122,25	184,25	375,75	392,75	439,00
	%	0,9%	1,7%	3,3%	6,7%	7,9%	13,2%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott állás keresők száma korcsoportok szerint elnevezésű táblázat megmutatja, hogy évről-évre csökkent a munkanélküliek száma a településen szinte az összes korcsoportban – kivéve az 59 év felettieket –, amely nagy valószínűséggel többnyire a közfoglalkoztatás bevezetésének és egyre szélesebb körű kiterjesztésének köszönhető. Annak ellenére, hogy szinte minden korcsoportban csökkenést figyelhetünk meg, a százalékos arányok eltolódása egyértelműen látszik: míg 2012-ben a legtöbb regisztrált munkanélküli a 35-39 évesek közül került ki, addig 2017-re az 59 év felettiek közül. A 20 év alattiak között is rendre magasabb az állás keresők százalékos megoszlása az összes korcsoporthoz viszonyítva, a 40 év feletti korcsoportjaiban pedig viszonylagos stagnálás figyelhető meg erre vonatkozóan.

10. táblázat - A 180 napnál hosszabb ideje regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott álláskeresők száma és aránya nemek szerint (3.2.3.)

Év	180 napnál hosszabb ideje regisztrált munkanélküliek aránya	180 napon túli nyilvántartott álláskeresők száma nemek szerint			Nők és férfiak aránya, a 180 napon túli nyilvántartott álláskeresőkön belül	
	%	Férfi	Nő	Összesen	Férfiak	Nők
2012	26,91	2 314	2 443	4 757	48,6%	51,4%
2013	36,89	1250	1367	2 617	47,8%	52,2%
2014	26,54	1 346	1 465	2 811	47,9%	52,1%
2015	30,03	1 367	1 530	2 897	47,2%	52,8%
2016	36,59	996	1 166	2 162	46,1%	53,9%
2017	30,92	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A tartós munkanélküliek arányának megállapítása azért különösen nehéz, mert nagyon sokan nem regisztrálnak a munkaügyi központban, így az állami/önkormányzati szervezetek sincs adatuk róluk. A rendelkezésre álló statisztikai adatok alapján csak azokról tudunk hiteles képet adni, akik nyilvántartásba vetették magukat. Ez alapján a 180 napnál hosszabb ideje regisztrált munkanélküliek száma az elmúlt években folyamatosan csökkent. A nők aránya rendre magasabb – a már korábban említett okok miatt.

b) alacsony iskolai végzettségűek foglalkoztatottsága

A várost nem csupán a munkahelyek hiánya, az állásnélküliek emelkedő és a foglalkoztatottak csökkenő száma teszi sebezhetővé, hanem kedvezőtlen foglalkoztatási szerkezete és az inaktív magas aránya is. A termelő ágak közül az ipart tekintve 2010-ben nemcsak a feldolgozóiparban, hanem az energiaszektorban is kevesebben dolgoztak, mint 2005-ben, és az építőipar mindössze 1100 főnek tudott munkát biztosítani. Ugyanebben az esztendőben országosan a költségvetési szféra az alkalmazásban állók csupán negyedét foglalkoztatta, Pécsen viszont több, mint négytizedét (valamivel több, mint 18 ezer főt). A vállalkozásoknál országosan az alkalmazásban állók 73%-a, Pécsen csupán 54%-a, valamivel kevesebb, mint 24 ezer fő dolgozott.⁸ A közeljövő legnagyobb munkaerőpiaci kihívásai közé már nem csupán a munkanélküliek számának csökkentése, a munkaerőpiacon esélytelen, alacsony képzettségűek, vagy nem konvertálható szakképzettséggel rendelkezők integrációjának az elősegítése tartozik, hanem a jelenlegi rendkívül kedvezőtlen inaktivitási arány javítása, a munkaerőpiacról gyakran önhibájukon kívül inaktivitásba menekült, de még dolgozni képes csoportok visszavezetése a foglalkoztatásba.

A „Benned a létra” projektben egy foglalkoztatási program keretében a lakhatási programban részt vevő családok számára az egyik legfontosabb célkitűzés a család jövedelmének stabilizálása, biztosítása volt. Ennek érdekében komplex munkaerőpiaci szolgáltatási rendszer programelem került megvalósításra, területenként 1-1 fő munkaerőpiaci koordinátor és 2-2 fő munkaerőpiaci mentor bevonásával.

⁸ Forrás: „Helyzetfelmérés Pécs Megyei Jogú Város Településfejlesztési koncepciójának megalapozásához.” Pécs, 2012. november

A munkaerőpiaci szolgáltatásokat 98 fő vette igénybe, velük egyéni munkaerőpiaci fejlesztési terv készült. 27 fő került nyílt munkaerőpiaci elhelyezésre, 68 fő közfoglalkoztatásba. Az elhelyezés sikerességét a program egy bértámogatási rendszerrel próbálta növelni, melynek lényege, hogy az első 6 hónap foglalkoztatási költségeit a projekt finanszírozza, az azt követő 6 hónapot pedig a munkáltatónak kell vállalnia.

11. táblázat - Pályakezdő állás keresők száma és a 18-29 éves népesség száma (3.2.4.)

Év	18-29 évesek száma			Nyilvántartott pályakezdő állás keresők száma					
	Férfi	Nő	Összesen	férfi		Nő		Összesen	
	Fő	Fő	Fő	Fő	%	Fő	%	Fő	%
2012	11 734	11 809	23 543	515	4,4%	436	3,7%	951	4,0%
2013	11 696	11 799	23 495	375	3,2%	353	3,0%	728	3,1%
2014	11 668	11 705	23 373	412	3,5%	343	2,9%	755	3,2%
2015	11 470	11 541	23 011	305	2,7%	287	2,5%	592	2,6%
2016	11 222	11 249	22 471	214	1,9%	246	2,2%	460	2,0%
2017	10 914	10 959	21 873	167	1,5%	187	1,7%	354	1,6%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A pályakezdő állás keresők száma az elmúlt évekhez képest 2017-re fokozatosan csökkent. A statisztikai tábla sajnos nem jelzi külön, hogy a pályakezdő fiatalok közül hányan vannak alacsony iskolai végzettségűek, hiszen ebben a diplomás pályakezdők is szerepelnek. A csökkenés oka többért: 1) egyre többen tanulnak felsőoktatásban vagy érettségire épülő közép- vagy felsőfokú szakképzésben; 2). 2017-ig a 25 év alattiak is részt vehettek közfoglalkoztatásban; 3) 2015-től a Munkaügyi Központ a 25 év alattiak számára lehetőséget nyújt az Ifjúsággarancia programja keretében képzésen való részvételre, vagy bértámogatásra. A lehetséges okok között meg kell említenünk azt is, hogy sokan nem regisztrálnak állás keresőként, illetve belföldi vagy külföldi feketegazdaságban dolgoznak.

12. táblázat Alacsonyan iskolázott népesség (3.2.5.)

Év	Legalább az általános iskola 8. évfolyamát elvégzett 15 éves és idősebb népesség, a megfelelő korúak százalékában		Iskolai végzettséggel nem rendelkező 15 éves és idősebb népesség, a megfelelő korúak százalékában	
	Férfi	Nő	Férfi	Nő
	%	%	%	%
2001	95,90%	91,20%	4,1%	8,8%
2011	98,50%	96,40%	1,5%	3,6%

Forrás: TeIR, KSH Népszámlálás

Az alacsony iskolázottságról csak a népszámlások során gyűjtenek adatokat, így a 2011. évi a legfrissebb. A táblázat azt mutatja, hogy a nők körében kétszer olyan magas az iskolai végzettséggel nem rendelkezők aránya, azonban ennek oka abban keresendő, hogy a 15 évnél idősebbek közé azok a nyugdíjaskorúak is beletartoznak, akik még akkor jártak általános iskolába, amikor csak 6 osztály volt kötelező, másrészt a nők magasabb életkort érnek meg, így több köztük a csak 6 osztályt végzettek száma, mint a férfiaknál.

13. táblázat - Regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott álláskeresők száma iskolai végzettség szerint (3.2.6.)

Év	Regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott álláskeresők száma összesen	Regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott álláskeresők megoszlása iskolai végzettség szerint					
		8 általánosanál alacsonyabb végzettség		Általános iskolai végzettség		8 általánosanál magasabb iskolai végzettség	
		Fő	%	Fő	%	Fő	%
2012	8 205	162,25	2,0%	2 132,00	26,0%	5 909,25	72,0%
2013	7 356	128,25	1,7%	1 809,00	24,6%	5 417,25	73,6%
2014	5 586	92,00	1,6%	1 339,25	24,0%	4 154,75	74,4%
2015	5 606	124,00	2,2%	1 473,00	26,3%	4 009,25	71,5%
2016	4 942	114,75	2,3%	1 372,75	27,8%	3 454,00	69,9%
2017	3 944	98,00	2,5%	994,75	25,2%	2 851,25	72,3%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A nyilvántartott munkanélküliek száma az elmúlt 6 évben fokozatosan csökkent – többnyire a közfoglalkoztatási programoknak, illetve az országon belüli és a külföldre történő elvándorlásnak köszönhetően.

A regisztrált álláskeresők közel negyede évek óta a csak általános iskolai végzettséggel rendelkezők közül kerül ki, amely nagyon magas aránynak mondható úgy, hogy pont az alacsony iskolai végzettségűek számára a legnehezebb munkát találni, és nem csak azért, mert nincs szakképesítésük, de nincs is olyan, nagyobb tömeget felszívó gyár, vállalat Pécssett, amely ennek a rétegnek tudna állást kínálni. További problémát jelent a gyárak többműszakos munkarendje.

A 8 általánosanál alacsonyabb végzettségű regisztráltak száma 2% körül mozog évek óta, minimális emelkedés figyelhető csak meg.

A Khetanipe Egyesület a közel 20 éves fennállása óta számos foglalkoztatási és képzési projektben vett részt, mint önálló megvalósító vagy mint konzorciumi tag. A programok tapasztalatai azt mutatták meg, hogy a cigány/roma lakosság nyitott volt az olyan jellegű projektekre, amelyek az általános iskolai végzettség befejezését segítették elő, OKJ-s vagy egyéb általános iskolai végzettségre épülő szakképesítést nyújtottak. Általánosságban azonban elmondható, hogy a képzési projektek egyrésze nem piacképes szaktudást tudott csak nyújtani, vagy ha mégis versenyképes szakképesítéshez jutottak a célcsoport tagok, akkor a megfelelő munkahelyek hiánya, illetve a cigány/roma származású emberekkel szembeni előítéletek nehezítették meg az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedésüket.

c) közfoglalkoztatás

A közfoglalkoztatás rendszerét 2011. évtől kezdődően új támogatási rendszer váltotta fel. A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. tv. 2011.01.01-től életbe lépett módosítása hatályon kívül helyezte a közcélú foglalkoztatás fogalomkörét, s annak kötelező bonyolítását előíró szakaszokat. Megszűnt a közmunkaprogram, a közcélú munka, valamint a közhasznú munkavégzés, és helyükbe az egységes közfoglalkoztatás lépett. Ugyanekkor hatályba lépett a közfoglalkoztatáshoz nyújtható támogatásokról szóló 375/2010. (XII.31.) Korm. rendelet.

A közhasznú munkavégzés támogatása helyett a hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás támogatásával a közérdekű célok programszerű támogatása valósult meg. A 2011. évi CVI. törvény alapján az arra jogosult közfoglalkoztatók kérelem útján kaphattak támogatást.

Pécsett a két legnagyobb közfoglalkoztató szervezet a Pécs Városi Költségvetési Központi Elszámoló Szervezet (rövidítve: Elszámoló Ház) és a Biokom Nonprofit Kft., akik a közfoglalkoztatásra a Munkaügyi Központ keretösszegéből gazdálkodhatnak, akárcsak azok a civil és egyéb szervezetek, akik kisebb létszámú közfoglalkoztatottak felvételére kapnak támogatást.

A közfoglalkoztatásban nemcsak azok vesznek részt, akik alacsony iskola végzettséggel, vagy nem piacképes szakképesítéssel rendelkeznek. A munkahelyek hiánya miatt a közép- és felsőfokú végzettséggel rendelkezők közül is sokan kényszerülnek ebbe a foglalkoztatási formába. A cigány/roma aktív korú lakosok között megfigyelhető az idősebb (50-60 évesek) korosztálynál, hogy nagyobb a befejezetlen 8 osztállyal rendelkezők száma, akiknek Pécs és térségének negatív gazdasági mutatói miatt (betanított munkásokat igénylő munkahelyek hiánya) nincs más lehetősége, csak a közfoglalkoztatásban való részvétel.

d) a foglalkoztatáshoz való hozzáférés esélyének mobilitási, információs és egyéb tényezői (pl. közlekedés, potenciális munkalehetőségek, tervezett beruházások, lehetséges vállalkozási területek, helyben/térségben működő foglalkoztatási programok stb.)

Pécs, mint az ország 5. legnagyobb városa viszonylag jól kiépített, a város valamennyi lakóterületét elérő belső tömegközlekedési és út -, valamint informatikai hálózattal rendelkezik, a szomszédos régiók felől, valamint a fővárosból vasúton, közúton és autópályán is megközelíthető. Ez a pozíció kedvező feltételeket biztosít munkahelyteremtő beruházásokra és a Pécsett élő munkaerőnek a városon belüli mozgására. A különböző munkaerőpiaci és szociális szolgáltatások a városon belül rendelkezésre állnak.

Ugyanakkor a foglalkoztatási szerkezet összetétele sebezhetővé teszi a várost. Míg 2010-ben országosan a költségvetési szféra az alkalmazásban állók csupán negyedét foglalkoztatta, addig Pécsett több mint négytizedét (több mint 18 ezer főt). Ezzel szemben a vállalkozásoknál országosan az alkalmazásban állók 73%-a, Pécsett azonban csupán 54%-a, közel 24 ezer fő dolgozott.

Mindeközben veszélyt jelent a munkaerőpiacról kiszorult, támogatásra, segítségre szoruló nagy száma és a számukra rendelkezésre álló munkahelyek alacsony száma, mert a törekvések ellenére kevés a munkahelyteremtő beruházás a településen.

A foglalkoztatási lehetőségekhez való hozzáférést könnyítené, ha megvalósulna a városrészi elemzések nyomán a közlekedésszervezés összehangolása a meglévő és a tervezett munkahelyek gyors elérhetőségével. Ugyancsak a foglalkoztatási lehetőségeket bővítené a várható városi fejlesztések munkaerőpiaci szükségleteinek, valamint a rendelkezésre álló foglalkoztatáspolitikai támogatásoknak az összehangolása. Ezen túlmenően sok szempontból (infrastruktúra, elérhetőség, közlekedés, stb.) előnyös lenne a város ipari parkjaiban történő munkahelyteremtés.

e) fiatalok foglalkoztatását és az oktatásból a munkaerőpiacra való átmenetet megkönnyítő programok a településen; képzéshez, továbbképzéshez való hozzáférésiük

A fiatalok foglalkoztatása többnyire akadályokba ütközik a legtöbb foglalkoztatónál, mert egyrészt szakmai tapasztalatot várnak el a lehetséges munkaadók, másrészt nem szeretnek bajlódni a friss munkaerő betanításával, harmadrészt sokszor a fiatalok között olyan álláskeresők is vannak, akiknek alacsony iskolai végzettsége van, vagy elavult szakképesítése, így még munkát sem tudnak nekik ajánlani. Sajnos 2017-től a 25 év alattiak már nem tudnak a közfoglalkoztatásban sem részt venni, így ez a lehetőség sem áll előttük nyitva. A Munkaügyi Központ pályázati lehetőséget kínál a fiatal munkavállalóknak az Ifjúság Garancia elnevezésű programban, mely több komponensből tevődik össze: képzéstámogatás, vagy bérjellegű támogatás. A képzéstámogatás során kifejezetten 25 év alattiak kerülhetnek be olyan anyagilag is támogatott tanfolyamokra, amelyek rövid távúak, többnyire versenyképes szakmát nyújtanak, és ezt elvégezve a fiatalok bátrabban tudnak jelentkezni egy-egy meghirdetett állásra. A bértámogatásokkal a foglalkoztatókat szólítják meg; több konstrukciót is ajánl a Munkaügyi Központ GINOP-os projektek keretében, illetve a Baranya Megyei Foglalkoztatási Paktummal karöltve. A támogatások során a Munkaügyi Központ 3-8 hónapig terjedő időszakra átvállalja a munkáltató foglalkoztatási költségeit részben vagy egészben és meghatároz egy tovább foglalkoztatási időszakot, amelyet a munkáltatónak kell finanszíroznia.

Ezek a támogatási rendszerek sajnos nincsenek meghirdetve olyan közösségi médiában, amely közvetlenül elérne a célcsoportot. Csak az tud ezekről, aki agilis és tájékozódik, regisztrált a munkaügyi központban, vagy segítséget kér olyan szervezetektől, ahol munkaerőpiaci tanácsadás van, mint pl. a Khetanipe Egyesületben, ahol egy munkatárs kifejezetten a képzésekről és az azokra való jelentkezés feltételeiről tájékoztatja az ügyfeleket, valamint segít az álláskeresésben, az önéletrajz írásában is.

Számos civil szervezet is tart különféle, a munkaerőpiacra történő belépést segítő, az elhelyezkedést megkönnyítő képzést fiatalok számára is, amely képessé teszi őket az önálló álláskeresésre, önéletrajzírásra, állásinterjúra való felkészülésre.

Pécsen az elmúlt évben – több helyen jelenleg is – 106 cégnél, kis- és középvállalatnál folyt olyan pályázati program, amelynek keretében pályakezdők gyakornoki programban való foglalkoztatását (GINOP-5.2.4.16.), vagy fiatalok vállalkozóvá válását (GINOP-5.2.3.16.) támogatták.

f) munkaerő-piaci integrációt segítő szervezetek és szolgáltatások feltérképezése (pl. felnőttképzéshez és egyéb munkaerő-piaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés, helyi foglalkoztatási programok)

14. táblázat - Felnőttoktatásban résztvevők (3.2.7.)

Év	Általános iskolai felnőttoktatásban tanulók száma	8. évfolyamot eredményesen befejezte a felnőttoktatásban	
	Fő	Fő	%
2012	47	18	38%
2013	112	21	19%
2014	95	38	40%
2015	77	24	31%
2016	n.a.	6	n.a.
2017	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, Területi Államháztartási és Közigazgatási Információs Szolgálat (TÁKISZ)

Pécsett felnőttoktatás keretén belül is lehetőség nyílik a félbehagyott általános iskolai tanulmányok befejezésére. A legtöbb esetben támogatott képzés formájában tudnak részt venni az érdeklődők, többnyire közfoglalkoztatás keretében. Sajnos 2016-2017-es évekre nincs adat, csupán annyi, hogy 2016-ban 6 fő szerzett 8 osztályt igazoló bizonyítványt. A táblázat jól példázza azt a tendenciát, hogy a képzésre beiratkozók több mint fele még ezt a fajta felnőttoktatást sem tudja megcsinálni, és/vagy kilép idő előtt a képzésből, vagy nem teljesíti a záróvizsgakövetelményeket.

2017-ben a Munkaügyi Központ által indított, 8 osztály befejezésére irányuló képzést 25 fővel indították és 20 fő végezte el⁹. A képzés azonban nem bizonyítványt adott, hanem csak tanúsítványt, így lényegében, akik a képzésen részt vettek, azok hiába tették le sikeresen a vizsgákat, nem mindenhol veszik figyelembe, így többek közt a jogosítvány megszerzésénél sem. Különbözeti vizsga letételére nem nyújtott lehetőséget a képző intézmény, így akinek szüksége van az általános iskolai végzettségre, az kénytelen egy újabb, minimum 6 hónapos képzésen részt venni, amelynek indulását a Munkaügyi Központ 2018 őszére, a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság pedig 2019. év elejére ígérte megfelelő számú jelentkező esetén.

⁹ Forrás: Baranya Megyei Kormányhivatal Pécsi Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztály

15. táblázat - Felnőttoktatásban résztvevők száma középfokú iskolában (3.2.8.)

Év	Középfokú felnőttoktatásban résztvevők összesen	Szakiskolai felnőttoktatásban résztvevők száma		Szakközépiskolai felnőttoktatásban résztvevők száma		Gimnáziumi felnőttoktatásban résztvevők		Középfokú tanulóinak száma a felnőttoktatásban
	Fő	Fő	%	Fő	%	Fő	%	Fő
2012	304	304	100,0%	n.a.	0,0%	n.a.	0,0%	1 774
2013	172	172	100,0%	n.a.	0,0%	n.a.	0,0%	1 562
2014	195	195	100,0%	n.a.	0,0%	n.a.	0,0%	1 628
2015	322	322	100,0%	n.a.	0,0%	n.a.	0,0%	1 420
2016	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
2017	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, Területi Államháztartási és Közigazgatási Információs Szolgálat (TÁKISZ)

A középfokú végzettség megszerzésére irányuló képzéseken résztvevők számáról még kevesebb adat áll rendelkezésre, mint az általános iskolát befejezni szándékozók számáról. A rendelkezésre álló adatok azt mutatják, hogy 2012-ben és 2015-ben is volt egy nagyobb, valószínűleg támogatott képzés, amely kétszer annyi embert tudott megmozgatni, mint a köztes években. Sajnos frissebb adat, amely ez elmúlt két év tapasztalatait elemezné, nem áll rendelkezésre.

A Khetanipe a Romák Összefogásáért Egyesület 2013 óta valósít meg napi szintű munkaerőpiaci tanácsadást Hősök tere és környékén, István-aknán, valamint a belvárosban elsősorban a hátrányos helyzetű, többségében cigány/roma lakosság számára. Az eddig eltelt idő alatt többnyire pályázatok keretében tudta biztosítani a szolgáltatását („Benned a létra” projekt, „Lakhatási integrációt erősítő településrehabilitáció Hősök-terén”/DDOP projekt, TOP-HELP program), de egyéb finanszírozás keretében is folyamatos volt a tanácsadás. A „Benned a létra” projektben a munkaerőpiaci szolgáltatásoknak köszönhetően 20 fő helyezkedett el támogatott foglalkoztatásban, a DDOP projekt keretében pedig 254 fő tudott képzésben vagy foglalkoztatásban elhelyezkedni. A TOP-HELP projekt során – a HEP elkészítéséig – 101 fő vette igénybe a szolgáltatást a célterületről 212 alkalommal, a visszajelzések alapján (tehát a közölt adatok csak hozzávetőlegesek) 11 fő foglalkoztatásban, 19 fő képzésben, 9 fő pedig az elsődleges munkaerőpiacon helyezkedett el.

g) mélyszegénységben élők és romák települési önkormányzati saját fenntartású intézményekben történő foglalkoztatása

A mélyszegénységben élők és romák önkormányzati intézményekben történő foglalkoztatásával kapcsolatos adatok a személyiségi jogok védelme miatt nehezen kimutathatóak. Tovább nehezíti a helyzetet az, hogy az elmúlt időszakban csökkent a városi fenntartású intézmények száma, a kommunális feladatok ellátásának egy részét is külső cégek végzik. Így gyakorlatilag az eddigiekben is kevésbé kiaknázott lehetőségek még szűkülőben is vannak.

Tekintettel arra, hogy szükséges lenne a munkaerőpiaci támogatások igénybevételével a célcsoport tagjainak támogatott foglalkoztatása a városi intézményekben (a városi közmunka program keretében biztosított lehetőségek fokozottabb kihasználása mellett), javasolt a célcsoport által a

város intézményeiben, illetve a város tulajdonában levő vállalatoknál történő foglalkoztatás keretében elvégezhető munkák számbavétele.

A TÁMOP-Benned a létra! program keretében a takarító képzésen résztvevők önkormányzati intézményben végezték gyakorlatukat és többen az adott intézményben is maradtak a vizsgák után. A megfelelő irányítás, valamint az, hogy a munka hosszú távra szól és értelmes tevékenység, elegendő motivációt biztosítottak ahhoz, hogy a legtöbbször a munkaerőpiacon maradt a képzés végzetével.

h) hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás területén

Pécsett a hátrányos megkülönböztetések ellen a városban működő, jogvédelemmel foglalkozó szakemberek és civil szervezetek eddigi tevékenysége nagyon sokat tett.

Ez biztosítja, illetve erősíti a jogszerűséget, ugyanakkor tény az is, hogy a helyi nyilvánosság általában keveset tud a jogsértésekről, még kevesebbet annak következményeiről, mindemellett a magas munkanélküliség növeli a diszkrimináció lehetőségét.

A hátrányos megkülönböztetéssel összefüggő esetek csökkentésének jó eszköze a helyi nyilvánosság különböző fórumainak felhasználása, a diszkriminációs esetek és a következmények bemutatása. Ezeken kívül szükséges a hátrányos helyzetű csoportok pozitív diszkriminációját célzó városi támogatások és intézkedések kialakítása is.

A legnagyobb veszélyt a közömbösség jelenti a hátrányos megkülönböztetés felszámolására vonatkozóan. Ha rejtve maradnak ügyek, vagy későn kerülnek kivizsgálásra, akkor ismétlődhetnek és nem lehet megoldást sem találni orvoslásukra.

A diszkrimináció visszaszorítása a legfontosabb cél. Ehhez a hátrányos megkülönböztetés ellen fellépő intézmények és szervezetek szerepének erősítése szükséges. Javasolt a munkáltatók és a hatóságok fokozottabb bevonása az antidiszkriminációs akciók és programok kialakításába. A különböző társadalmi helyzetű lakossági csoportok közeledését segítő városi kezdeményezések, akciók, programok támogatása, valamint antidiszkriminációs képzési programok indítása szükséges. A munkáltatók és a közvetítésben részt vevő munkát keresők folyamatos tájékoztatása javasolt a diszkriminációval kapcsolatos jogszabályokról és a jogsértések várható következményeiről. A kivizsgált, törvénysértő esetek mellett a jó példák, jó gyakorlatok folyamatos közreadása jótékony hatású lehetne. Fontos a jogvédelmet ellátó személyek és szervezetek elérhetőségének kifüggesztése a munkaügyi, valamint a szociális ellátást végző intézményekben.

A foglalkoztatás terén érvényesülő sajátos hátrány az infokommunikációs készségek hiánya. Ismert, hogy az infokommunikációs készségek elsajátítása komoly lehetőséget biztosít a munkaerőpiacon való elhelyezkedés, az arról való információszerzés, a munkaerőpiacon való megjelenés folyamatában. Mint minden speciális csoport esetében, a mélyszegénységben élőkénél, valamint az iskolázatlan és szakképzettség nélküli csoportok esetében is speciálisan kifejlesztett, főként gyakorlati ismeretekre, készségekre koncentrált tananyag kifejlesztése lenne célravezető. Mivel ezeknek az embereknek a tudás hiányán kívül az internethez való csatlakozás tárgyi, eszközbeli feltételek hiánya jelenti a legnagyobb akadályt, a konkrét ismeretek átadása mellett a közösségi internet-elérés (public access) lehetőségeinek ismertetése szükséges. Az oktatási-képzési programot olyan akciókkal javasolt hatékonyabbá tenni, melyek az eszközökhöz való hozzájutást segítik elő, ugyanis ezek birtoklásának lehetősége nem csekély motiváló erővel is hathat ennél a célcsoportnál.

3.3 Pénzbeli és természetbeni szociális ellátások, aktív korúak ellátása, munkanélküliséghez kapcsolódó támogatások¹⁰

Az Országgyűlés 1993. február 17-i ülésnapján fogadta el a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló, azóta már többször módosított 1993. évi III. törvényt (Szociális törvény). A törvény célja, hogy a szociális biztonság megteremtése érdekében meghatározza az állam által biztosított egyes szociális ellátások formáit, szervezetét, a szociális ellátásokra való jogosultság feltételeit, valamint érvényesítésének garanciáit.

A Szociális törvény az önkormányzatok által nyújtható támogatások keretszabályait is tartalmazza. Az ellátásokra vonatkozó részletes szabályokat az önkormányzatok saját rendeleteikben állapítják meg.

Pécs MJV Önkormányzata Közgyűlésének 3/2015.(II.17.) önkormányzati rendelete szabályozza a pénzbeli és természetben nyújtható szociális ellátásokat és a gyermekvédelmi támogatásokat, azok formáit, jogosultsági feltételeit.

A polgármester dönt:

- a) települési támogatásról,
- b) rendkívüli települési támogatásról,
- c) köztemetésről,
- d) tanulói bérlet térítéséről,
- e) hatáskörébe tartozó ügyekben a jogosulatlanul igénybe vett ellátások és a köztemetés költségének visszafizetéséről, a visszafizetés elengedéséről, csökkentéséről és részletekben történő megfizetésének engedélyezéséről, továbbá foganatosítja a végrehajtást.

A Közgyűlés Népjóléti és Sport Bizottsága átruházott hatáskörben dönt:

- a) mindazokban az esetekben, amelyekben e rendelet méltányosság gyakorlását megengedi,
- b) a város polgárai részére történő szociális felajánlások, adományok rászorultsági alapon történő felosztásának módjáról, feltételeiről.

A támogatás iránti kérelmeket Pécs Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala Humán Főosztály Szociálpolitikai Osztály területileg illetékes szociális központjainál kell benyújtani, az erre a célra rendszeresített formanyomtatványon. Az eljárásra az a szociális központ illetékes, amelynek területén a kérelmező lakcíme van. Hajléktalan személyek ügyeiben az eljárás lefolytatására a III. számú Területi Szociális Központ illetékes.

A pénzbeli és természetben nyújtott szociális ellátásokat Pécs Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala részeként négy területi szociális központ állapította meg 2017. évben, alapvetően az alábbi jogszabályok alkalmazásával:

- a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL törvény,
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény,
- a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet,
- az önkormányzat pénzbeli és természetben nyújtott szociális ellátásairól és gyermekvédelmi támogatásairól szóló 3/2015.(II.17.) önkormányzati rendelet,

¹⁰ A pénzbeli és természetbeni szociális ellátások közül a gyermekek után járókat a 4. fejezet, a fogyatékkal élőknél számára igénybe vehetőket pedig a 7. fejezet taglalja, így ebben a részben külön nem térünk ki rájuk.

- a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások és gyermekvédelmi szakellátások térítési díjáról és az igénylésükhöz felhasználható bizonyítékokról szóló 328/2011. (XII. 29.) Korm. rendelet.

Támogatási formák¹¹

1. Települési támogatás

A) lakhatási támogatás: A lakhatási támogatás a szociálisan rászorulóknak részére a háztartás tagjai által lakott lakás vagy nem lakás céljára szolgáló helyiség fenntartásával kapcsolatos rendszeres kiadások viseléséhez nyújtott hozzájárulás, mely a villanyáram-, a víz- és a gázfogyasztás, a távhőszolgáltatás, a csatornahasználat és a szemétszállítás díjához, a lakbérhez vagy az albérleti díjhoz, továbbá a tüzelőanyag költségeihez nyújtható. Ha a lakhatási támogatás folyósítása a szolgáltató részére történik, annak összegét a szolgáltató írja jóvá.

Lakhatási támogatásra jogosult az a személy, akinek

- egyszemélyes háztartásában a havi jövedelme nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 250%-át,
- a háztartásában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 200%-át és a háztartás egyik tagjának sincs vagyona.

B) ápolási támogatás: Ápolási támogatás a tartósan beteg személy otthoni ápolását vagy állandó és tartós felügyeletét ellátó nagykorú – Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 2. pontja szerinti – hozzátartozó részére biztosított anyagi hozzájárulás. Tartósan beteg az a 18. életévét betöltött személy, aki

a) betegsége miatt ápolásra szorul, és mások segítségével nélkülönállóan nem képes

aa) étkezni,

ab) tisztálkodni,

ac) öltözködni,

ad) illemhelyet használni,

ae) lakását elhagyni, feltéve, hogy esetében az

aa) – ae) pontokban foglalt feltételek közül legalább kettő egyidejűleg fennáll, vagy

b) olyan betegségben szenved, ami miatt napi életviteléhez állandó és tartós felügyeletre szorul, és az a) vagy a b) pont szerinti állapot 3 hónapnál hosszabb időtartamban fennáll.

C) gyógyszer-támogatás: A gyógyszer-támogatás a szociálisan rászoruló személyek részére a gyógyszerköltségek viseléséhez nyújtott támogatás. Gyógyszer-támogatásra való jogosultság szempontjából szociálisan rászoruló az a személy

a) akinek a családjában az egy főre jutó havi jövedelem az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét meghaladja, de nem több annak 160%-ánál, egyedül élő esetén havi jövedelme az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-át meghaladja, de nem több annak 210%-ánál, és

b) a havi rendszeres gyógyszerköltségének mértéke az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 20%-át meghaladja.

¹¹ Forrás: Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 11/2007.(IV.15.) rendelete az önkormányzat pénzügyi és természetben nyújtott szociális ellátásairól és gyermekvédelmi támogatásairól

2. Rendkívüli települési támogatás

Rendkívüli települési támogatásban részesíthető:

- a) az a személy vagy család, aki megélhetését időszakosan nem képes biztosítani, vagy alkalmanként jelentkező többletkiadások – különösen tartós betegség, elemi kár elhárítása, válsághelyzetben lévő várandós anya gyermekének megtartása – miatt anyagi segítségre szorul, vagy
- b) az a gyermeket gondozó család, aki időszakosan létfenntartási gondokkal küzd, vagy létfenntartását veszélyeztető rendkívüli élethelyzetbe került – különösen iskoláztatás, a gyermek fogadásának előkészítése, a nevelésbe vett gyermek családjával való kapcsolattartása, a gyermek családba való visszakerülésének elősegítéséhez kapcsolódó kiadások, vagy a gyermek hátrányos helyzete és betegsége miatt – anyagi segítségre szorul,
- c) az a személy, aki az elhunyt személy eltemettetéséről gondoskodott és a temetési költségek viselése a saját, vagy családja létfenntartását veszélyezteti.

Méltányosságból részesülhet rendkívüli települési támogatásban az a személy, akinek családjában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 200%-át, egyedül élő, vagy gyermekét egyedül nevelő szülő vagy gyám esetében annak 220%-át és a) lakhatását biztosító ingatlanát elemi kár érte, b) gyógykezeltetése, egyszeri gyógyászati segédeszköz beszerzése költségeit megélhetése veszélyeztetése nélkül nem képes viselni, c) az általa lakott lakásban önhibáján kívül olyan kár keletkezett, amelynek kijavítására nem képes, d) családjában lakhatási helyzetét az egyszeri méltányos rendkívüli települési támogatás megoldja, és ezt igazolja (bérleti szerződéssel, egyéb megállapodással vagy más megfelelő okirattal), e) családjában, legalább hármas ikerszülés következtében a gyermekek gondozásával kapcsolatban magasabb költségek merülnek fel.

A kérelmek indoklásában legtöbbször a napi megélhetési gondok, megromlott egészségi állapot, iskoláztatáshoz szükséges felszerelési tárgyak megvásárlása szerepel.

A támogatási összeg – évek óta változatlan – gyermekenként: 5.000 Ft.

3. Köztemetés

A köztemetést az önkormányzat temetkezéssel kapcsolatos feladatot ellátó gazdasági társasága útján biztosítja. Ha az eltemettetésre köteles személy családjában az egy főre jutó havi jövedelem

- a) az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét nem haladja meg, a köztemetés költsége méltányosságból elengedhető, csökkenthető,
- b) az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 250%-át nem haladja meg, a köztemetés költségeinek megfizetése méltányosságból részletekben engedélyezhető.

16. táblázat - Pécs M.J.V. Önkormányzata által folyósított ellátások kiadásai 2017-2018. évben

Ellátottak pénzbeli juttatásai	Előirányzat 2017. év	Teljesítés 2017.év	Előirányzat 2018. év
Családi támogatások			
rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők pénzbeli támogatása	42 122 500 Ft	41 668 500 Ft	n.a.
Természetben nyújtott szociális támogatások			
köztemetés	25 000 000 Ft	6 925 069 Ft	25 000 000 Ft
Települési támogatások			
lakbérttámogatás	13 000 000 Ft	5 383 000 Ft	13 000 000 Ft
lakásfenntartási támogatás	42 000 000 Ft	32 807 000 Ft	42 000 000 Ft
természetben nyújtott lakásfenntartási támogatás	43 000 000 Ft	43 562 500 Ft	43 000 000 Ft
adósságcsökkentési támogatás	20 000 000 Ft	6 278 080 Ft	4 000 000 Ft
helyi megállapítású közgyógyellátás	10 000 000 Ft	4 494 000 Ft	10 000 000 Ft
helyi megállapítású ápolási díj	50 000 000 Ft	49 070 340 Ft	50 000 000 Ft
tanulói bérletterítés	25 000 000 Ft	12 917 510 Ft	20 000 000 Ft
Rendkívüli települési támogatások			
átmeneti segély	30 000 000 Ft	14 253 620 Ft	30 000 000 Ft
temetési segély	10 000 000 Ft	3 080 000 Ft	10 000 000 Ft
helyi megállapítású rendkívüli gyermekvédelmi támogatás	15 000 000 Ft	13 652 900 Ft	15 000 000 Ft

Forrás: 21/2018.(V.23.) önkormányzati rendelet 11. melléklete; 8/2018.(III.20.) önkormányzati rendelet 11. melléklete alapján készült

A Pécs M.J.V. Önkormányzata által folyósított ellátások kiadásai 2017-2018. évben elnevezésű táblázat megmutatja, hogy az elmúlt évben az egyes ellátásokhoz rendelt forrásokat milyen mértékben sikerült kiaknáznia a rászorulóknak. A táblázatban az is jó látható, hogy a tavalyi évhez képest az előirányzaton nem módosított az önkormányzat. A legjelentősebb csökkentés az adósságcsökkentési támogatásnál figyelhető meg, amely nagyon súlyos problémát idézhet elő a romák és mélyszegélyességben élők számára.

A Járási Hivatal feladat- és hatáskörébe tartozó kötelezően nyújtandó ellátások a következők:

1. Aktív korúak ellátása:

A járási hivatal aktív korúak ellátására való jogosultságot állapít meg annak a személynek,

- aki munkaképességét legalább 67%-ban elvesztette, aki legalább 50%-os mértékű egészségkárosodást szenvedett, vagy akinek az egészségi állapota a rehabilitációs hatóság komplex minősítése alapján nem haladja meg az 50%-os mértéket, vagy
- vakok személyi járadékában részesül, vagy

- fogyatékosági támogatásban részesül, vagy
- akinek esetében az álláskeresési ellátás folyósítását keresőtevékenység folytatása miatt a folyósítási idő lejártát megelőzően szüntették meg, és a keresőtevékenységet követően az Ft. alapján álláskeresési ellátásra nem szerez jogosultságot, vagy
- aki az aktív korúak ellátása iránti kérelem benyújtását megelőző két évben az állami foglalkoztatási szervvel vagy a rehabilitációs hatósággal legalább egy év időtartamig együttműködött vagy
- aki az aktív korúak ellátása iránti kérelem benyújtását megelőző két évben az állami foglalkoztatási szervvel vagy a rehabilitációs hatósággal legalább egy év időtartamig együttműködött, vagy
- akinek esetében az ápolási díj, a gyermekgondozási segély, a gyermeknevelési támogatás, a rendszeres szociális járadék, a bányász dolgozók egészségkárosodási járadéka, az átmeneti járadék, a rehabilitációs járadék, a rokkantsági nyugdíj, a baleseti rokkantsági nyugdíj, a megváltozott munkaképességű személyek ellátása, az ideiglenes özvegyi nyugdíj folyósítása megszűnt, illetve az özvegyi nyugdíj folyósítása a gyermek életkorának betöltése miatt szűnt meg, és közvetlenül a kérelem benyújtását megelőzően az állami foglalkoztatási szervvel vagy a rehabilitációs hatósággal legalább három hónapig együttműködött,

feltéve, hogy saját maga és családjának megélhetése más módon nem biztosított, és keresőtevékenységet nem folytat.

Nem minősül keresőtevékenységnek, ha a kérelmező, illetve a jogosult közfoglalkoztatásban, egyszerűsített foglalkoztatásban vesz részt vagy háztartási munkát végez.

Az aktív korúak ellátására egy családban egyidejűleg csak egy személy jogosult.

Egy családban egyidejűleg két személy abban az esetben jogosult az aktív korúak ellátására, ha az egyik személy a foglalkoztatást helyettesítő támogatásra, míg a másik személy az egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatásra jogosult.

1.1. Egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatás

A jogosultság megállapításának további feltétele, hogy a családnak az egy fogyasztási egységre jutó havi jövedelme ne haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 90%-át (25.650,- Ft) és a törvényi értékhatárt meghaladó vagyonnal ne rendelkezzenek.

Egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatást állapítanak meg annak a személynek, aki

- egészségkárosodott személynek minősül, vagy
- 14 éven aluli kiskorú gyermeket nevel – feltéve, hogy a családban élő gyermekek valamelyikére tekintettel más személy nem részesül a Cst. szerinti gyermekgondozási támogatásban, vagy gyermekgondozási díjban, csecsemőgondozási díjban – és a gyermek ellátását napközbeni ellátást biztosító intézményben nem tudják biztosítani.

Az egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatás havi összege a családi jövedelemhatár összegének és a jogosult családja havi összjövedelmének különbözete, de nem haladhatja meg a közfoglalkoztatási bér mindenkori kötelező legkisebb nettó összegének 90%-át, 48795,- forintot.

Ha az egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatásban részesülő személy családtagjának foglalkoztatást helyettesítő támogatást (22.800,- Ft) állapítottak meg, a támogatás összege nem haladhatja meg a nettó közfoglalkoztatási bér 90%-ának (48.795,- Ft) és a foglalkoztatást helyettesítő támogatás összegének különbözetét, azaz 25.995,- forintot.

Az egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatás esetén a családi jövedelemhatár összege a család fogyasztási egységeihez tartozó arányszámok összegének és az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összege 95%-ának szorzata.

1.2. Foglalkoztatást helyettesítő támogatás

Foglalkoztatást helyettesítő támogatást állapítanak meg annak a személynek, akinek az aktív korúak ellátására való jogosultságát megállapították kivéve, ha az egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatásra való jogosultság feltételeivel rendelkezik.

Összege: A foglalkoztatást helyettesítő támogatás havi összege az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 80%-a: 22.800,- Ft. Egy családban egyidejűleg csak egy személy részesülhet foglalkoztatást helyettesítő támogatásban.

17. táblázat - Aktív korúak ellátása - Rendszeres szociális segélyben, egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatásban, valamint foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek száma (3.3.3.)

Év	Rendszeres szociális segélyben részesített regisztrált munkanélküliek száma (negyedévek átlaga) (2015. február 28-tól az ellátás megszűnik, vagy külön válik EGYT-re és FHT-ra)	Egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatásban részesülők átlagos száma 2015. márc. 1-től érvényes módszertan szerint		Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek átlagos havi száma (2015. március 01-től az ellátásra való jogosultság megváltozott)	
		Fő	Fő	15-64 évesek %-ában	Fő
2012	3 107,50		2,97%	3 507	42,74%
2013	2 825,75		2,72%	2 926	39,78%
2014	1 942,75		1,89%	2 153	38,54%
2015	2 181,25	160,2	2,14%	2 615	46,64%
2016	1 706,25	157,8	1,69%	1 991	40,29%
2017	1 163,75	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A rendszeres szociális segélyt 2015-től felváltotta az egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatás, valamint a foglalkoztatást helyettesítő támogatás. A táblázat megmutatja, hogy Pécsen a segélyben részesülők száma fokozatosan csökkent évről-évre, azonban, ha összeadjuk az EGYT-t és az FHT-t kapók számát, akkor azt láthatjuk, hogy azok összege több, mint a segélyben részesülők száma. A munkanélküliek 38-46%-a kapott FHT-t az elmúlt években, amely azt jelenti, hogy a regisztrált álláskereső közel harmada-fele nem tartós – minimum egy éves – foglalkoztatás után jelentkezett a Munkaügyi Központba, így álláskeresői járadékra nem jogosultak.

2. Időskorúak járadéka

Az időskorúak járadékára jogosult személy, aki

- a reá irányadó nyugdíjkorhatárt betöltötte, és akinek saját és vele együtt lakó házastársa, élettársa jövedelme alapján számított egy főre jutó havi jövedelme nem haladja meg a 24.955,- Ft-ot,
- egyedülálló, a reá irányadó nyugdíjkorhatárt betöltötte, de 75 évesnél fiatalabb, s akinek havi jövedelme nem haladja meg a 29.355,- Ft-ot,
- egyedülálló, 75. életévét betöltötte, s akinek havi jövedelme nem haladja meg a 39.630,- Ft-ot.

Amennyiben a jogosult jövedelemmel nem rendelkezik:

- nem egyedülálló személy esetén 24.955,- Ft,
- az egyedülálló, a reá irányadó nyugdíjkorhatárt betöltött, de 75 évesnél fiatalabb személy esetén 29.355,- Ft,
- az egyedülálló, 75. életévét betöltött személy esetén 39.630,- Ft.

A jövedelemmel rendelkező személy esetén a járadék összege a fenti összegek és a saját havi jövedelmének különbözete.

3. Ápolási díj

Az ápolási díj a tartósan gondozásra szoruló személyek otthoni ápolását vállaló nagykorú hozzátartozó ellátása.

Alapösszegben nyújtott ápolási díjra jogosult a hozzátartozó, ha az ápolat önmaga ellátására képtelen, állandó felügyeletre, gondozásra szoruló

- súlyosan fogyatékos, illetve
- 18 év alatti tartósan beteg.

Emelt összegű ápolási díjra jogosult a hozzátartozó, ha súlyosan fogyatékos, fokozott ápolást igénylő hozzátartozót ápol, és a fokozott ápolási igényt a járási hivatal felkérésére a szakértő igazolja.

Kiemelt ápolási díjra jogosult az a hozzátartozó, aki

- a rehabilitációs hatóság komplex minősítése alapján a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCI. törvény szerinti „E” minősítési kategóriába sorolt (akinek egészségi állapota 1-30% között van és önellátásra nem, vagy csak segítséggel képes) hozzátartozójának gondozását, ápolását végzi, vagy
- olyan hozzátartozójának gondozását, ápolását végzi, aki után a magasabb összegű családi pótlékot miniszteri rendeletben meghatározott súlyosságú betegségre vagy fogyatékosagra tekintettel folyósítják.

2015. március 1-jétől az ápolási díj méltányosságból történő megállapítására nincs lehetőség. A települési támogatás keretében biztosíthatnak támogatást a 18. életévét betöltött tartósan beteg hozzátartozójának ápolását, gondozását végző személy részére. A súlyosan fogyatékos, valamint a 18. életévét be nem töltött tartósan beteg személyek ápolása esetén az ápolási díj összege azonos az éves központi költségvetési törvényben meghatározott alapösszeggel (32.600,- Ft).

A fokozott ápolást igénylő súlyosan fogyatékos személy ápolása esetén az ápolási díj az éves központi költségvetési törvényben meghatározott alapösszeg 150 százaléka (48.900,- Ft).

A kiemelt ápolási díj összege a költségvetési törvényben meghatározott alapösszeg 180%-a, 58.680,- Ft.

Időtartama szolgálati időre jogosít, mivel 10 százalék nyugdíj járulékos levonásra kerül.

Amennyiben a jogosult rendszeres pénzellátásban részesül, az ápolási díj összege a fenti összegek és a rendszeres pénzellátás összegének különbözete, de legalább 1.000,- Ft.

Az ápolási díjnak a költségvetési törvényben meghatározott alapösszege 2018-ban 32.600,- Ft.

18. táblázat - Ápolási díjban részesítettek száma (3.6.3.)

Év	Ápolási díj, alanyi jogon: támogatásban részesítettek évi átlagos száma	Ápolási díj, méltányossági alapon: támogatásban részesítettek évi átlagos száma	Összesen
2012	368	207	575
2013	n.a.	293	704
2014	n.a.	305	1040
2015	n.a.	250	250
2016	n.a.	193	193
2017	n.a.	166	166

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati adatgyűjtés

2013-tól az alanyi jogú ápolási díj a Járási Hivatalok hatáskörébe került át, ahonnan a HEP elkészítéséig nem sikerült a hiányzó adatokat beszerezni. A sárga szín azt jelöli, hogy az adat a méltányossági ápolási díjban részesülők számát, továbbá a települési támogatás keretén belül az ápolási támogatásban részesülők számát együttesen tartalmazza. A zöld színű, 2016-2017. évi adatok már csak a települési támogatás keretében nyújtott ápolási támogatásban részesülők számát tükrözik. Mivel „vegyes” támogatású adatokat együttesen tartalmaz a táblázat, így nehezen vethető össze az egyes évek, hiszen az eredmény torzít.

4. Közgyógyellátás

a) Alanyi jogon jogosult az ellátásra: az átmeneti gondozásban részesülő, és a nevelésbe vett kiskorú; az aktív korúak ellátásában részesülő egészségkárosodott személy; a pénzellátásban részesülő hadigondozott és a nemzeti gondozott; a központi szociális segélyben részesülő; a rokkantsági járadékos, továbbá az a személy, aki

- rokkantsági ellátásban részesül és az egészségi állapota a rehabilitációs hatóság komplex minősítése alapján nem haladja meg a 30%-os mértéket,
- rokkantsági ellátásban részesül és 2011. december 31-én I. vagy II. csoportú rokkantsági, bal- eseti rokkantsági nyugdíjra volt jogosult,
- öregségi nyugdíjban részesül és 2011. december 31-én I. vagy II. csoportú rokkantsági, bal- eseti rokkantsági nyugdíjra volt jogosult, vagy
- öregségi nyugdíjban részesül, és a nyugdíjra való jogosultságának megállapítását megelőző napon rokkantsági ellátásban részesült 30%-os egészségi állapotára, vagy I.II. csoportú rokkantságára tekintettel,
- az, aki, vagy aki után szülője vagy eltartója magasabb összegű családi pótlékban részesül.

b) Normatív jogcímen jogosult közgyógyellátásra az a személy, akinek esetében a havi rendszeres gyógyító ellátásnak az elismert térítési díja (rendszeres gyógyító ellátás költsége) az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének a 10%-át (2.850,- Ft) meghaladja, feltéve, hogy a családjában az egy főre jutó havi jövedelem nem éri el az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 105%-át (29.925,- Ft), egyedül élő esetén a 155%-át (44.175,- Ft). 2015. március 1-jétől a közgyógyellátás méltányosságból történő megállapítására nincs lehetőség.

Az önkormányzatok a települési támogatás keretében biztosíthatnak támogatást a gyógyszerkiadások viseléséhez.

A közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkező személy térítésmentesen jogosult a társadalombiztosítási támogatásba befogadott:

- egyes gyógyszerekre, gyógyszerkerete erejéig
- gyógyászati segédeszközökre, protetikai és fogszabályozó eszközökre (ideértve a javítás költségeit is), valamint
- az orvosi rehabilitáció céljából igénybe vehető gyógyászati ellátásokra.

19. táblázat - Közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma (3.6.2.)

Év	Közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma
2012	5 046
2013	2 870
2014	4 034
2015	4 049
2016	4 216
2017	n.a.

Forrás: TeIR, KSH Tstar

Közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma Pécsen a 2012-es adatokhoz képest 2016-ra 20%-kal csökkent, azonban a 2013-as évben kiugróan alacsony volt rászoruló aránya. Friss adat sajnos nem áll rendelkezésre.

5. Egészségügyi szolgáltatásra való jogosultság

Az egészségügyi szolgáltatás igénybevétele céljából annak a személynek állapítják meg az egészségügyi szolgáltatásra való jogosultságát,

- akinek családjában az egy főre jutó havi jövedelem az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 120%-át (34.200,- Ft),
- aki egyedül élő és jövedelme az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-át (42.750,- Ft)

nem haladja meg, és családjának vagyona nincs.

A szociális rászorultság igazolásáról hatósági bizonyítványt állítanak ki. A bizonyítvány 1 évig érvényes. A bizonyítvány birtokában járulékfizetés nélkül lehet igénybe venni az egészségügyi szolgáltatást.

6. Álláskeresői járadék

Álláskeresői járadék illeti meg azt, aki

- álláskereső,
- az álláskeresővé válását megelőző három éven belül legalább 360 nap jogosultsági idővel rendelkezik,
- munkát akar vállalni, de önálló álláskeresőse nem vezetett eredményre, és számára az állami foglalkoztatási szerv sem tud megfelelő munkahelyet felajánlani.

Az álláskeresői járadék összegét a kérelem benyújtását megelőző, vagy – ha az álláskeresőként való nyilvántartásba vételre későbbi időpontban kerül sor – az álláskeresőnek az álláskeresővé válását megelőző négy naptári negyedévben az ezen időszakkal érintett jogviszonyokban elért, munkaerő-piaci járulék alapja havi átlagos összegének alapulvételével kell kiszámítani. A havi átlagos összeg kiszámítása során ezen időszak alatt elért járulékalap összegét osztani kell azoknak a hónapoknak a számával, amelyekben az álláskeresőnek volt járulékalapot képező jövedelme. Ha az álláskereső adott hónapban nem az egész hónapra vonatkozóan rendelkezik járulékalappal, akkor a hónapot a havi átlagos összeg kiszámítása során töredékhónapként kell figyelembe venni. Ellátás összege: Munkaerő-piaci járulékalap 60%-a, legfeljebb a jogosultság kezdő napján hatályos minimálbér 100 %-a: 138.000,- Ft/hó.

20. táblázat - Álláskeresői segélyben részesülők száma (3.3.1.)

Év	15-64 év közötti állandó népesség száma	Álláskeresői segélyben részesülők (fő)	Álláskeresői segélyben részesülők %
2012	104 493	60,00	0,1%
2013	103 764	101,00	0,1%
2014	102 926	146,25	0,1%
2015	102 111	181,75	0,2%
2016	100 939	202,00	0,2%
2017	n.a.	218,25	n.a.

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A TeIR-ből nyert adatok alapján elmondható, hogy az aktív korú népesség számához viszonyítva Pécssett kevesebb, mint 1% részesült álláskeresői segélyben 2012-től a tavalyi évig, azonban az is látszik a táblázatban, hogy folyamatosan emelkedett a segélyben részesülők száma.

21. táblázat - Járadékra jogosult regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott álláskeresők száma (3.3.2.)

Év	Regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott álláskeresők száma	Álláskeresési járadékra jogosultak	
		Fő	%
2012	8 205	952,25	11,6%
2013	7 356	549,50	7,5%
2014	5 586	472,50	8,5%
2015	5 606	457,25	8,2%
2016	4 942	474,00	9,6%
2017	3 944	490,00	12,4%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

Álláskeresési járadékban azok a regisztrált álláskeresők részesülhetnek, akik több mint egy éves munkaviszony megszűnése után váltak munkanélkülivé, így a Munkaügyi Központ az elmúlt időszakban keresett bérük átlagához viszonyítva számolja ki, mennyi járadékra jogosult valaki. Pécsen az elmúlt években folyamatosan csökkent – 5 év alatt közel a harmadára – a regisztrált álláskeresők száma, így a járadékra jogosultak számra is, azonban a százalékos arány megmutatja, hogy az összes nyilvántartott álláskereső között bizony emelkedett a járadékra jogosultak aránya. Mindez azt jelenti, hogy habár kevesebb az álláskereső, mégis sok köztük az olyan, aki több mint egy éves munkaviszony után vált munkanélkülivé önként (jobb álláslehetőség reménye) vagy kényszerből (elbocsájtás, határozott idejű munkaszerződés megszűnése stb.).

7. Nyugdíj előtti álláskeresési segély

Álláskeresési járadék illeti meg azt, aki

- álláskereső,
- az álláskeresővé válását megelőző három éven belül legalább 360 nap jogosultsági idővel rendelkezik,
- munkát akar vállalni, de önálló álláskeresése nem vezetett eredményre, és számára az állami foglalkoztatási szerv sem tud megfelelő munkahelyet felajánlani.

Az álláskeresési járadék összegét a kérelem benyújtását megelőző, vagy – ha az álláskeresőként való nyilvántartásba vételre későbbi időpontban kerül sor – az álláskeresőnek az álláskeresővé válását megelőző négy naptári negyedévben az ezen időszakkal érintett jogviszonyokban elért, munkaerő-piaci járulék alapja havi átlagos összegének alapulvételével kell kiszámítani. A havi átlagos összeg kiszámítása során ezen időszak alatt elért járulékalap összegét osztani kell azoknak a hónapoknak a számával, amelyekben az álláskeresőnek volt járulékalapot képező jövedelme. Ha az álláskereső adott hónapban nem az egész hónapra vonatkozóan rendelkezik járulékalappal, akkor a hónapot a havi átlagos összeg kiszámítása során töredékhónapként kell figyelembe venni. Ellátás összege: Munkaerő-piaci járulékalap 60%-a, legfeljebb a jogosultság kezdő napján hatályos minimálbér 100 %-a: 138.000,- Ft/hó.

8. Keresetpótló juttatás

Támogatható az állami foglalkoztatási szerv által felajánlott, vagy elfogadott képzése annak a személynek,

- a) aki álláskereső,
- b) aki 25. életévét – felsőfokú végzettségű személy esetén a 30. életévét – nem töltötte be, és a tanulói, hallgatói jogviszonya megszűnését követően álláskeresési járadékra és álláskeresési segélyre nem szerzett jogosultságot,
- c) aki gyermekgondozási segélyben, gyermeknevelési támogatásban, illetőleg terhességi gyermekágyi segélyben, gyermekgondozási díjban vagy ápolási díjban részesül,
- d) aki rehabilitációs ellátásban részesül,
- e) akinek munkaviszonya várhatóan egy éven belül megszűnik, és ezt a munkaadó a munkavállalóval és az állami foglalkoztatási szervvel előzetesen írásban közölte, vagy
- f) aki közfoglalkoztatásban vesz részt, és a képzésben való részvételt vállalja, továbbá
- g) aki munkaviszonyban áll és rendszeres foglalkoztatása képzés nélkül nem biztosítható.

A c) pontban meghatározott személyek képzése akkor támogatható, ha a képzés időtartama hetente nem haladja meg a harminc órát, és

- a) a gyermekgondozási segélyben, gyermekgondozási díjban részesülő személy képzése a gyermek egy éves - gyermekgondozási díj folyósítása esetén másfél éves - korának betöltését követően kezdődik meg, valamint
- b) a gyermekgondozási segélyben, gyermeknevelési támogatásban részesülő személy kereső tevékenységet nem folytat.

Képzési támogatásként

- az a)-b) pontban, valamint az e)-g) pontban meghatározott személy részére keresetkiegészítés vagy keresetpótló juttatás, valamint a képzéssel kapcsolatos költségek megtérítése;
- a c)-d) pontban meghatározott személy, valamint a foglalkoztatást helyettesítő támogatásra jogosult álláskereső részére az általános iskolai végzettség megszerzéséhez, vagy a szakképzés megkezdéséhez, a külön jogszabályban meghatározott bemeneti kompetenciák megszerzéséhez szükséges képzésben történő részvételhez a képzéssel kapcsolatos költségek megtérítése

adható.

3.4 Lakhatás, lakáshoz jutás, lakhatási szegregáció

E fejezetben a lakhatáshoz kapcsolódó területet elemezzük, kiemelve a bérlakás-állományt, a szociális lakhatást, az egyéb lakáscélra nem használt lakáscélú ingatlanokat, feltárva a településen fellelhető elégtelen lakhatási körülményeket, veszélyeztetett lakhatási helyzeteket és hajléktalanságot, illetve a lakhatást segítő támogatásokat. E mellett részletezzük a lakhatásra vonatkozó egyéb jellemzőket, elsősorban a szolgáltatásokhoz való hozzáférést.

A város lakosság száma a rendszerváltás óta folyamatosan csökken. Csak az elmúlt (2016-hoz viszonyított) mintegy 1,5 évtizedben 16 ezer fővel csökkent a baranyai megyeszékhely lakóinak száma, ami 15%-os negatív népességszám-változást jelent, ha pedig az 1990-es 170 039 főt nézzük, akkor a csökkenés a 25 év alattiak körében majdnem 25 ezer fő. Ebben a negatív tendenciában központi szerepet játszik, hogy a rendszerváltás során tömegesen szűntek meg a nagyfoglalkoztatók (köztük a legnagyobb tömeget alkalmazó bányavállalatok) és helyükre nem érkeztek olyan cégek, amelyek a megszűnt munkahelyeket volumenében is pótolni tudták volna. Ennek egyenes

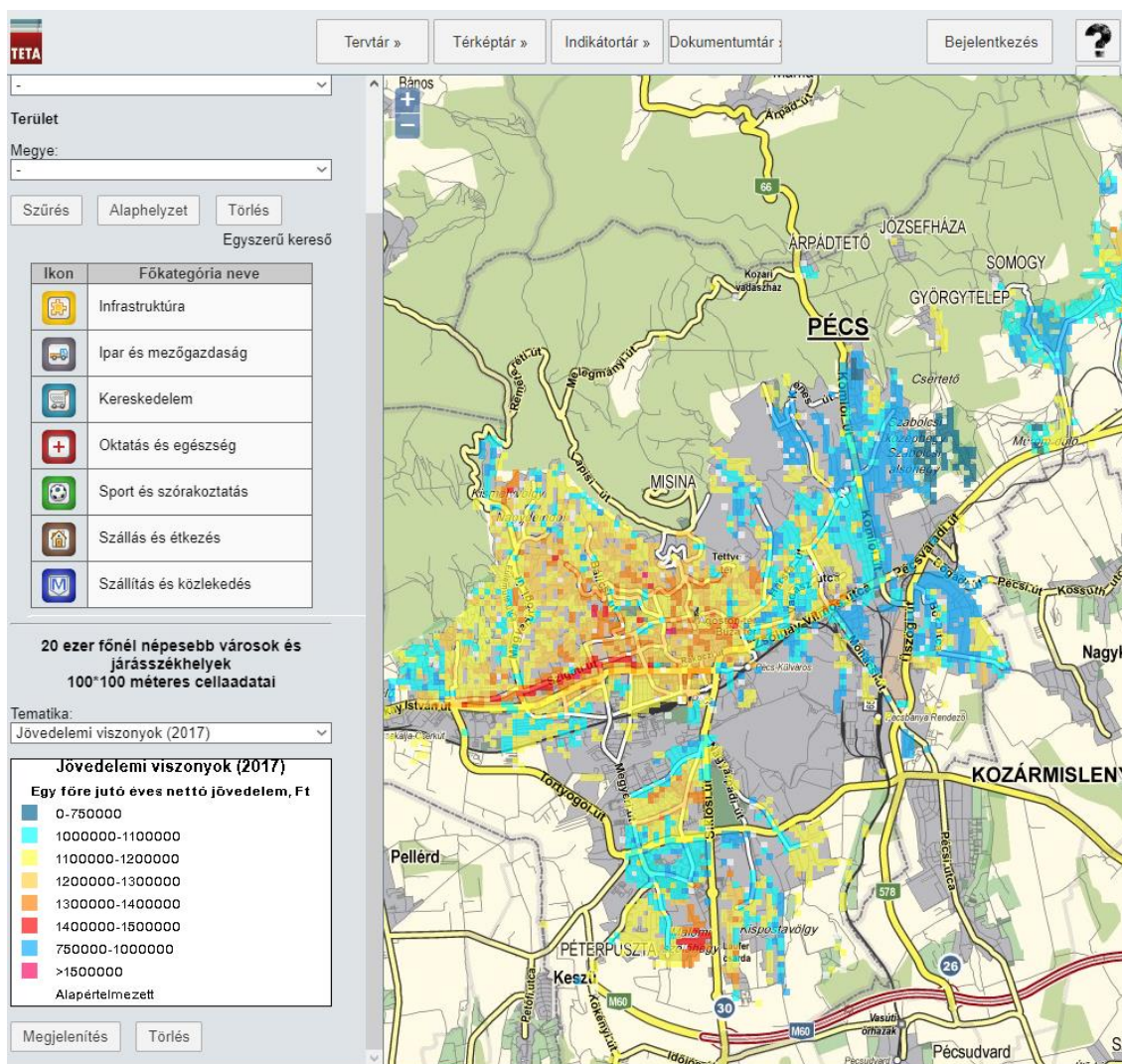
következménye, hogy a munka nélkül maradt személyek a jobb megélhetés reményében elvándoroltak.

A lakosság szám csökkenése leginkább Pécs keleti városrészét érintette érzékenyen. Az államszocializmus idején itt létesült a legtöbb bányászlakás, amelyek jelentős mértékben megüresedtek, amikor az urán- és a szénbánya bezárt, és a bányászok egy nagy hányada a város frekventáltabb területeire költözött, vagy pedig elhagyta a megyeszékhelyet. A megüresedett lakásokkal túlkínálat keletkezett, ez lenyomta az ingatlanárakat, aminek egyenes következménye volt, hogy az állástalanná, kisebb jövedelművé váló volt bányászcsaládok mellé hátrányos helyzetű, szegényebb családok költöztek.

Jól példázza a város belső migrációját, és a keleti városrész egészének elszegényedését Pécs jövedelem térképe (2017): ezen is jól látszik, hogy míg a belvárosi területeken az egy főre jutó éves nettó jövedelem eléri, ill. meghaladja az 1.300.000 Ft-ot, addig a keleti városrész legnagyobb részében az egy főre jutó éves nettó jövedelem legfeljebb 750.000 Ft vagy az alatti.

Nem véletlen tehát, hogy **Pécs 7 szegregátumából 5 szegregátum ebben a keleti városrészben található.** Itt fontos megjegyezni, az egy főre jutó legalacsonyabb éves nettó jövedelem legnagyobb, egybefüggő területi gócpontja is a keleti városrészre esik.

12. ábra: Pécs város jövedelem térképe, 2017.

Forrás: www.teir.hu, 2018.

A város korszerkezetét elemezve jól látható, hogy a kétezres évek elejétől folyamatosan csökken a népességből az aktív korúak aránya, míg az eltartottaké pedig növekszik. Az öregedési index 2001-ben 104,3, míg 2011-ben már 140,4 volt *(a következő indexálás 2021-ben várható a népszámlálással, ekkor várhatóan az index értéke Pécs esetében növekedni fog)*, de a TEIR 2017-es kimutatásából (ld. Bevezetés, A település bemutatása) az is jól látszik, hogy bizonyos településrészek még ennél is jelentősebben előregedtek. Az öregedési index kedvezőtlen alakulása egyrészt előre jelzi a népességszám csökkenését, másrészt pedig az eltartottak számának emelkedésével is jár.

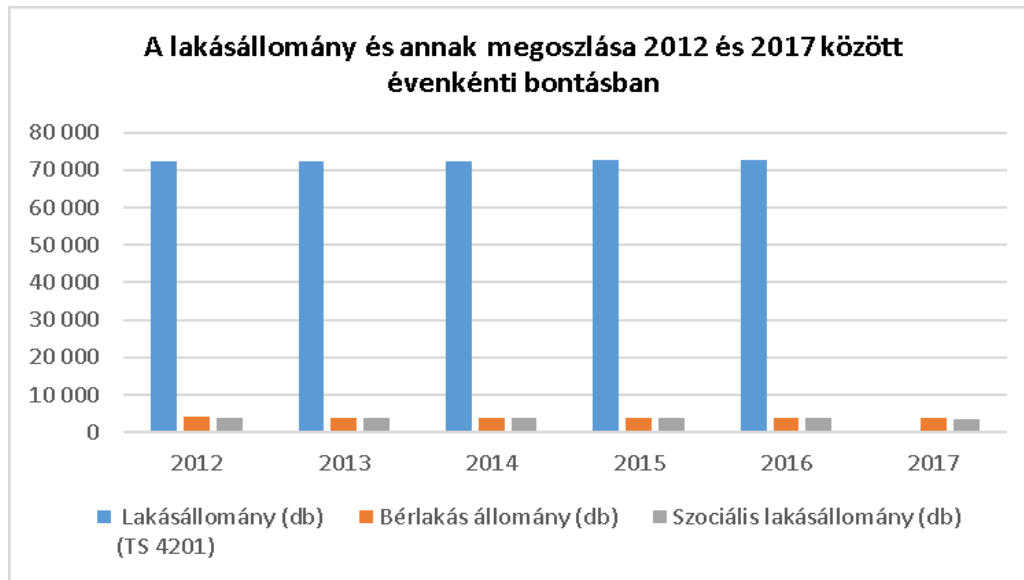
22. táblázat – Lakásállomány (3.4.1.)

Év	Lakásállomány (db)	Ebből elégtelen lakhatási körülményeket biztosító lakások száma	Bérlakás állomány (db)	Ebből elégtelen lakhatási körülményeket biztosító lakások száma	Szociális lakásállomány (db)	Ebből elégtelen lakhatási körülményeket biztosító lakások száma	Egyéb lakás-célra használt nem lakáscélú ingatlanok (db)	Ebből elégtelen lakhatási körülményeket biztosító lakások száma
2012	72 329	n.a.	4 086	72 (+950 db komfort nélküli)	3 810	72 (+950 db komfort nélküli)	n.a.	n.a.
2013	72 386	n.a.	4 052	72 (+950 db komfort nélküli)	3 776	72 (+950 db komfort nélküli)	n.a.	n.a.
2014	72 450	n.a.	4 029	72 (+950 db komfort nélküli)	3 753	72 (+950 db komfort nélküli)	n.a.	n.a.
2015	72 548	n.a.	4 034	70 (+825 db komfort nélküli)	3 758	70 (+825 db komfort nélküli)	n.a.	n.a.
2016	72 628	n.a.	4 008	13 (+581 db komfort nélküli)	3 732	13 (+581 db komfort nélküli)	n.a.	n.a.
2017	n.a.	n.a.	3 951	41 (+539 db komfort nélküli)	3 675	41 (+539 db komfort nélküli)	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, KSH Tstar, önkormányzati adatok

a) bérlakás-állomány

13. ábra: A lakásállomány és annak megoszlása 2012 és 2017 között

Forrás: TeIR, KSH Tstar, önkormányzati adatok

Pécs városának lakásállománya a KSH 2016. évi adatai alapján 72 628 db volt, ebből 4008 db Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzatának tulajdonában álló bérlakás volt, ami lakásállomány 5,5%-a.

Ez jelentős bérlakás állományt jelent országos szinten is, hiszen "az önkormányzati lakások teljes lakásállományon belüli aránya csökken, ma országosan 3% alatt van." (Círfusz-Pósfai, 2015) (Dr. Círfusz Márton-Pósfai Zsuzsanna: Kritikus ponton? Önkormányzati lakásgazdálkodás a gazdasági világválság után, TERÜLETI STATISZTIKA, 2015, 55(5): 484–504.)

A statisztikai adatok alapján megfigyelhető, hogy Pécs városának bérlakásállománya 2012-től folyamatosan csökken, 2012-ben még összesen 4086 db bérlakás volt a város tulajdonában, ami 2017-re 3951 db-ra redukálódott, ez 135 db lakást, 4,4%-os csökkenést jelent a vizsgált időszakban. A bérlakás állomány csökkenése részben a 2012 és 2016 között megvalósított szociális városrehabilitációs programok eredménye, melyek során 68 szociális bérlakás került felújításra, ezzel párhuzamosan a projektek célterületein belül a nagyon rossz műszaki állapotban lévő lakások közül 33 felszámolásra került.

Az önkormányzati bérlakások területi elhelyezkedését vizsgálva jelentős koncentráció állapítható meg a Keleti városrészben és Pécs város külső, korábban bányászok lakta területein, Pécsbánya, Somogy-Vasas, István-akna, illetve korábbi ipari területek környékén.

A bérlakásállomány negyede elégtelen lakhatási körülményeket biztosító, illetve komfortfokozat nélküli lakás.

b) szociális lakhatás

A lakhatási körülményeket jelentősen befolyásolja, hogy a bérlakás állomány 93%-a szociális bérlakásból áll, ami rugalmatlan helyzetet eredményez a lakhatási viszonyokba való önkormányzati beavatkozást tekintve.

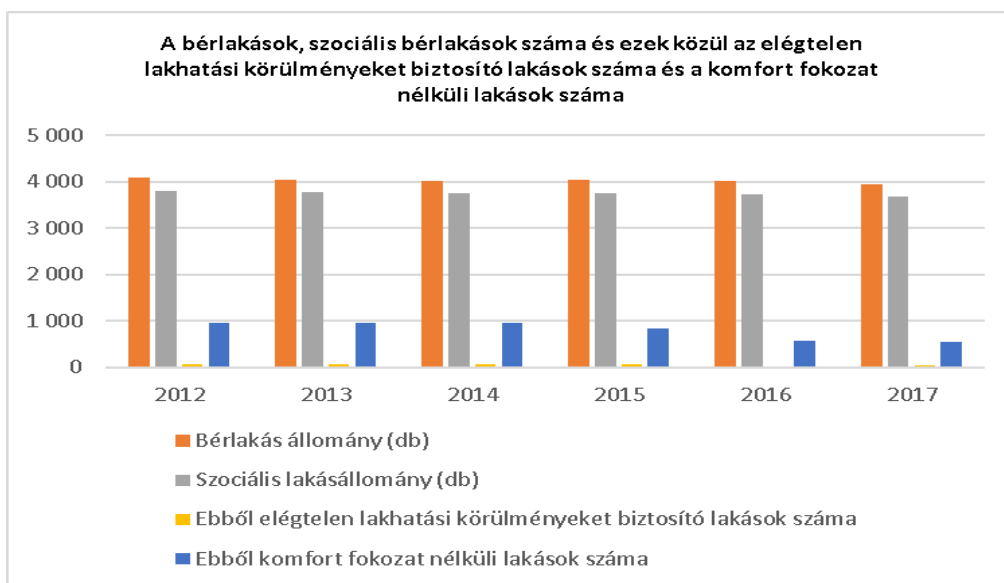
23. táblázat - Lakásállomány megoszlása

Év	Lakásállomány (db)	Bérlakás állomány (db)	Szociális lakásállomány (db)	Ebből elégtelen lakhatási körülményeket biztosító lakások száma*	Ebből komfort nélküli lakások száma
2012	72 329	4 086	3 810	72	950
2013	72 386	4 052	3 776	72	950
2014	72 450	4 029	3 753	72	950
2015	72 548	4 034	3 758	70	825
2016	72 628	4 008	3 732	13	581
2017	n.a.	3 951	3 675	41	539

Forrás: TeIR, KSH Tstar, önkormányzati adatok

Pécs bérlakás állományának 93%-a szociális bérlakás, ez az arány elhanyagolható mértékben változik 2012 és 2017 között, a bérlakások számának 4,4%-os csökkenéséhez képest, hiszen a szociális bérlakások száma mindössze 0,23%-os csökkenést mutat.

14. ábra: A bérlakások, szociális bérlakások száma és ezek közül az elégtelen lakhatási körülményeket biztosító, valamint a komfortfokozat nélküli lakások száma

Forrás: TeIR, KSH Tstar, önkormányzati adatok

A fenti grafikon adataiból is látható, hogy Pécssett a bérlakás állomány rossz műszaki állapotú, az összes szociális bérlakás 1,9%-a elégtelen lakhatási körülményeket biztosító lakás, közel egynegyede komfortfokozat nélküli. Ugyanakkor a korábbi önkormányzati beavatkozások hatására (szociális városrehabilitációs kezdeményezések, telepfelszámolások) a komfortfokozat nélküli szociális bérlakások aránya 2014. és 2017. között 10,66%-kal csökkent, míg az elégtelen lakhatási körülményeket biztosító szociális bérlakások aránya ugyanezen időszakban 1,9%-ról 1,1%-ra mérséklődött.

A szociális bérlakások területi koncentrációja és a KSH 2011. évi szegregátum lehatárolása területi átfedettséget mutat. A szociális bérlakások rossz műszaki állapotúak, régi építésű, komfort nélküli, félkomfortos épületekben találhatóak, melyekben főként a mélyszegénységben élők és romák laknak. Komoly problémát jelent ezen szociális bérlakásokban élők lakbér és közüzemi díjtartozásainak folyamatos növekedése.

A mélyszegénységgel érintett területek problémaköreinek feltárása, azonosítása után kísérleti jelleggel 4 területen kezdődött meg a lakhatási integrációt is elősegítő szociális városrehabilitációs projektek megvalósítása. A projekteket Pécs városa Európai Uniói forrásokból biztosította, elsősorban a Társadalmi Operatív Program (TÁMOP) és a Társadalmi Infrastrukturális Operatív Program (TIOP) valamint Dél-dunántúli Regionális Operatív Program (DDOP) keretrendszeréből, továbbá OSI támogatásból.

A fenti projektek Pécs városának azon részeinek fejlesztéseit célozták meg, melyek leginkább érintettek a szegregációs folyamatokkal és a mélyszegénységgel, így Györgytelep, Hősök tere és környéke, Pécs-Somogy Bányatelep és Pécsbányatelep, összesen közel 1,5 milliárd forint fejlesztési támogatást biztosítva az érintett területekre.

A fenti projektek eredményeként az érintett területeken 2012. és 2016. között jelentős beavatkozások történtek a szociális bérlakásállomány és a szegregátumokban mélyszegénységben élő családok tekintetében. Györgytelepen 24 db rossz állapotú, komfortfokozat nélküli lakás került teljeskörűen felújításra, melyekbe a korábban ott élő családok költözhetek vissza, 5 család kivételével, akik integrált lakókörnyezetbe költöztek. Hősök tere és környéke, Pécsbánya és Pécs-Somogy Bányatelep területeken összesen 44 szociális bérlakás került felújításra, 29 rossz állapotú lakás pedig felszámolásra. A projekt eredményeként a bányakárosult lakások Rücker aknán elbontásra kerültek, ezzel egy, a 2011. évi adatok alapján szegregátumként meghatározott terület felszámolásra került.

A 2019-ben záródó TOP projekt keretében további szociális bérlakás-felújítások valósulnak meg, melynek várható eredményeként tovább javul a város szociális bérlakás állományának műszaki állapota, amely 2015-től már a statisztikai adatokban is kimutatható.

c) egyéb lakáscélra használt nem lakáscélú ingatlanok

A hivatalos adatok és felmérések nem mutattak ki ilyen jellegű lakáshasználatot Pécssett, tapasztalati adatok mentén azonban ismert, hogy nem lakhatási célokra kialakított ingatlanok pl. kiskertek bódéi, garázsok, raktárak, pincék, stb. is szolgálnak lakhatási célokat a városban. Ezekről némi információval a TÁMASZ Alapítvány Pécs rendelkezik, mely Pécssett a hajléktalan ellátás komplex szolgáltatási rendszerét működteti. Az általuk ismert adatok alapján a lakáscélra használt nem lakáscélú ingatlanokban kb. 50-100 fő közötti létszámban élnek a Nyugati elkerülő út melletti kertekben, ez a létszám azonban változó. További ilyen területek Kertvárosban és Uránvárosban a garázssorokon találhatóak, mindez

azonban itt általában rövid ideig létező, átmenti (azonban újra és újra visszatérő) probléma, mert a lakóközösség gyorsan kiszorítja ezeket az embereket.

A nem lakáscélú ingatlanokban élők számára ez a lakhatási forma komoly veszélyt jelent: egészségtelen életkörülmények, környezetszennyezés, közegészségügyi problémák, életveszély kialakulás – illegális fűtés miatti fulladás, kihűlés, fagyási sérülések, stb.

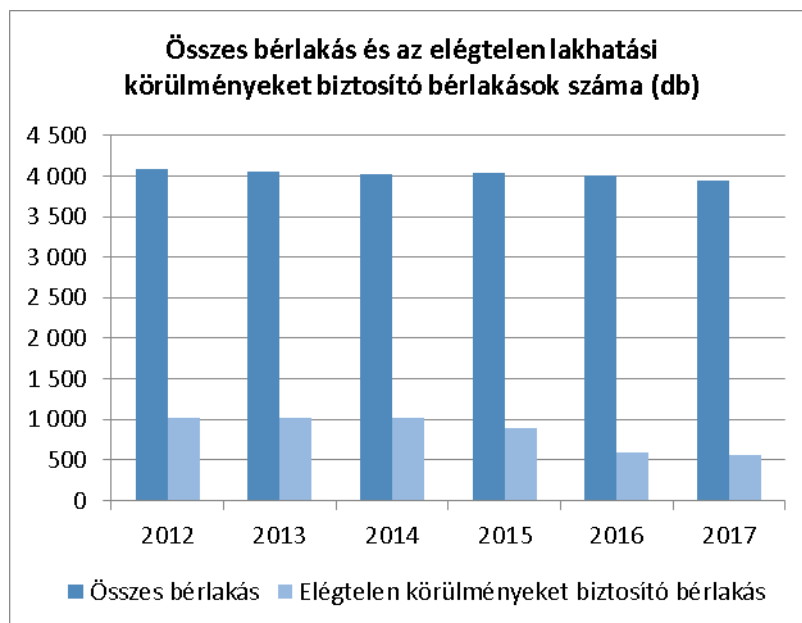
Célok, fejlesztési irányok és legfőbb intézkedések tekintetében elsődleges fontosságú ezeknek az ingatlanoknak a felkutatása, megszüntetése, felszámolása, a lakók kiköltöztetése, az ingatlan eredeti funkcióinak megfelelő hasznosítása.

Ugyanakkor természetesen az ott élők számára lehetőség szerint biztosítani kell az elhelyezést más lakóingatlanban. A krízishelyzetek kialakulásának elkerüléséhez gyakoribb ellenőrzés szükséges szociális munkások, egyéb szervezetek bevonásával.

d) elégtelen lakhatási körülmények, veszélyeztetett lakhatási helyzetek, hajléktalanság

Az elégtelen lakhatási körülmények között élő családok számáról, területi elhelyezkedésükről, szociális és jövedelmi helyzetükről nem rendelkezünk pontos információkkal, adatokkal. A statisztikai adatok alapján a város összes bérlakásának 1,7%-a elégtelen lakhatási körülményeket biztosító lakás.

15. ábra: Összes bérlakás és az elégtelen lakhatási körülményeket biztosító bérlakások száma

Forrás: TeIR, KSH Tstar, önkormányzati adatok

Az elmúlt években (2012. óta) határozott önkormányzati szándék a szociális bérlakások állagának, műszaki színvonalának fejlesztése, melyet elsősorban Európai uniós pályázati forrásból, civil szervezetekkel együttműködésben valósított meg Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata.

A Helyi Esélyegyenlőségi Program készítésekor is fut a Társadalmi Operatív Program (TOP) keretében finanszírozott a társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex program (TOP-6.9.1), melyet kiegészít a leromlott városi területek rehabilitációját infra-

strukturális beruházásokkal, szociális bérlakások felújítását támogató konstrukció (TOP-6.7.1.).

A fenti beavatkozások eredményeként a komfortfokozat nélküli szociális bérlakások aránya csökkent, míg az elégtelen lakhatási körülményeket biztosító szociális bérlakások aránya mérséklődött.

Veszélyeztetett lakhatási helyzetek

A 2017. július 1-jével életbe lépett 44/2012. (IX.24.) önkormányzati rendelet az Önkormányzat tulajdonában lévő lakások bérletéről, elidegenítéséről és használatáról számos olyan szigorítást vezetett be, mely a szociális bérlakásokban élő, hátrányos helyzetű, mélyszegénységben élők lakhatását tette bizonytalaná, hiszen lehetővé teszi az önkormányzat számára, hogy akár 6 havi lakbértartozás és/vagy külön szolgáltatási, és/vagy közüzemi díjtartozás esetén a lakásbérleti szerződést mérlegelés nélkül felmondja.

A szociális bérlakásban élők egy jelentős része rendelkezik ilyen tartozással, melyet egy adóságkezelési vagy lakáskísérési programmal csökkenteni lehetne, ezáltal ezen családok bizonytalanra vált lakhatása stabilizálható lenne, csökkenne a mélyszegénységben élő családok hajléktalansággal való fenyegetettsége.

Szintén veszélyeztetett lakhatási körülmények között élnek azon családok, akik jogcím nélküli lakóként vagy önkényes lakásfoglalóként költöztek üresen álló önkormányzati bérlakásba. A fent jelzett lakáskísérési program számukra is segítséget tudna nyújtani lakhatási jogviszonyuk rendezésében, a hajléktalansággal veszélyeztetett csoportból való kilépésben.

A szociális rehabilitációs modellprogramok egyik legfontosabb tapasztalata volt, hogy megkerülhetetlen a szegregátumokban élők lakhatási jogviszonyának rendezése, az esetleges hátralékok törlesztési lehetőségének kidolgozása, lehetőség szerint az előrefizetős mérőórák (villany, víz, gáz) beszerelése. Az előrefizetős rendszerek szintén lehetőséget nyújtanak a felhalmozódott hátralék törlesztésére és a további eladósodás megakadályozására. Az önkormányzat a programban résztvevő lakók esetén egyedi megállapodással lehetőséget biztosít a lakbérhátralék méltányos csökkentésére, a lakbér havonkénti befizetése mellett egyedi havi törlesztés közös megállapításával. Ezen tapasztalatok alapján szükséges lenne egy városi szintű adóságkezelési és/vagy lakáskísérési program kidolgozására és városi szintű működtetésére.

Szintén veszélyeztetett lakhatási körülmények között élnek azon családok, akik jogcím nélküli lakóként vagy önkényes lakásfoglalóként költöztek üresen álló önkormányzati bérlakásba. A fent jelzett lakáskísérési program számukra is segítséget tudna nyújtani lakhatási jogviszonyuk rendezésében, a hajléktalansággal veszélyeztetett csoportból való kilépésben.

Hajléktalanság

Hajléktalan ellátással Pécsen 3 szervezet foglalkozik: a TÁMASZ Alapítvány Pécs, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Pécsi csoportja, valamint a Pécs-Kertvárosi Szent Erzsébet Plébánia.

A TÁMASZ Alapítvány Pécs közel 30 éve 281 férőhelyes szállásnyújtó intézményrendszerével, 350 férőhelyes nappali ellátással, 200 fős népkonyhával, utcai szociális munkával, telefonos segélyhívó szám, valamint egészségügyi ellátás működtetésével, és számos egyéb szolgáltatással segíti a hajléktalanná vált emberek mindennapjait. Az Alapítvány éjjeli menedékhelyeken, átmeneti szállásokon, ápolást, gondozást nyújtó otthonban, lábadozó intézményekben nyújt átmeneti és tartós elhelyezést. A nappali ellátás keretein belül biztonságot és elfogadást nyújt, szociális segítséget, fürdési, mosási lehetőségeket kínál, programokat szervez, étkezést biztosít, adományokat oszt. Az egészségügyi alapellátáson túl 24 órás orvosi ügyelettel, betegszállító szolgáltatással, 3 utcai szociális szolgálattal, diszpécsterszolgálattal, külső férőhelyek fenntartásával, lakhatást, munkavállalást támogató pályázatokkal és számtalan egyéb módon igyekeznek segítséget nyújtani a hajléktalanoknak.

Pécs városában a hajléktalan ellátásban megforduló személyek száma évente 1000-1500 között mozog.

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület Szolgáló Szeretet Háza Nappali melegedője az Sztv.-ben meghatározott alapszolgáltatások körén kívül munkaszüneti napok kivételével a 2017-es év minden napján, pályázati források hiányában is, önerőből napi kétszeri étkezést biztosított a hajléktalanok számára. Az alapszolgáltatások körében a legnagyobb igény a mosás iránt jelentkezett.

A hajléktalan életmódból fakadó fokozott egészségromlás miatt a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Pécsi Csoportjának szakorvosi ellátását is sok kliens vette igénybe. További jelentős igény mutatkozott gyógyszerek kiváltásában való segítségnyújtásra, ebben a Hajléktalanokért Közalapítványtól elnyert pályázati támogatás jelentett nagy segítséget. A melegedő átlagforgalma 2017. évben naponta 68 fő volt.

A szolgáltatások biztosításában a szociális szakemberek mellett az önkénteseknek is fontos szerepe van, hiszen az alapszolgáltatások mellett a Máltai Szeretetszolgálat, az intézmény megalakulása óta kiemelt figyelmet fordít a hajléktalanok részére szervezett közösségi és kulturális programokra. Ezek körébe tartozik a farsangvégi fánksütés, a kliensek zarándoklatokba való bevonása, a Szent Egyed Közösség Miklós-miséjén való csoportos részvétel, a közös főzések, és a 160 fő részére szervezett, hagyományos, ünnepéggel egybekötött karácsonyi ebéd.

A Pécsen élő hajléktalanok száma évek óta nem változott jelentősen, talán némi csökkenés is megfigyelhető. A Tamasz Alapítvány Pécs Nappali Centrumában 2016-ban 1008 fő fordult meg, 2017-ben 951 fő. Ezen személyek azok, akik számára a hajléktalan ellátás intézményei nélkülözhetetlen ellátást nyújtanak. A Tamasz Alapítvány Pécs által biztosított ellátások: Utcai Szociális Szolgálat, Lábadozó, Nappali Melegedő, Éjjeli Menedékhely, Átmeneti Szálló, Hajléktalanok Otthona, 24 órás Egészségügyi Centrum.

Az biztosan kijelenthető, hogy az elmúlt években nem lett több hajléktalan a városban, de egy általános ingadozás mindig van, aminek következtében rendre jelennek meg az ellátásban új emberek és természetesen kerülnek ki is. Az újonnan bekerülőknél megfigyelhető, hogy az előző évekhez képest többen jutnak albérletből, egyéni lakhatásból tartozás, fizetési nehézségek, betegség miatt a hajléktalan-ellátásba, de többen is kerültek ki albérletbe. A hajléktalan emberek jelentős arányban idősödnek (az újonnan megjelenők között is több az

idős- vagy középkorú), életkorukból, életmódjukból adódóan pedig sokan súlyos betegségekkel, egészségügyi problémákkal küzdenek. Jól mutatja ezt, hogy a 2017-es évben többen haláloztak el (2016-ban 42 fő, 2017-ben 61 fő), mint a megelőző években. Ezek a folyamatok arra kényszerítik az ellátórendszert, hogy az ápoló-gondozó jellegű férőhelyek számát évről évre növeljék, fejlesszék.

A női hajléktalanok száma nem nőtt szignifikánsan, de az elmúlt évekhez képest 2017-ben a Bittner Alajos utcai női éjjeli menedékhelyet és átmeneti szállást egyre többen veszik igénybe. A női éjjeli menedékhely már a nyári időszakban is sokszor teltházzal működött, a tél pedig nehéz kihívások elé állítja a szolgáltatót. Sajnos ez az intézmény a jogszabályi előírásoknak nem felel meg, ezért az alapítvány pályázatot nyújtott be és nyert el intézményfejlesztésre. Reményeik szerint a 2019-es év krízisidőszakának kezdetéig be is fejeződik a más helyszínen történő felújítás, intézményfejlesztés.

A 2018. október 15-én életbe lépett az életvitelszerű közterületi tartózkodást tiltó 2012. évi II. tv. módosítása, ezzel az utcán élő személyek számára várhatóan szűkülnek a lehetőségek, csak a magánterületen vagy a védettebb, nem lakhatásra szolgáló helyiségekben lesz lehetőség a lakhatás. A jogszabály életbe lépése óta eltelt pár nap (2018. október) tapasztalata, hogy Pécs városában a legfrekvenciáltabb helyszínekről elhúzódtak a hajléktalanok.

Ez az új jogszabályi környezet a jogalkotó szándéka szerint az intézményes ellátások felé tolja az érintetteket, ugyanakkor nem kizárt, hogy a szűkülő lehetőségek között is találhatóak még megoldások a lakhatás biztosítására.

Elmondható, hogy a hajléktalan ellátásban dolgozó szakemberek részéről ez a törekvés, miszerint az utcán élő hajléktalanok minél inkább a szállásnyújtó ellátásokat vegyék igénybe, már több mint egy évtizede megvan. Erre jó példa az időszakos férőhelyek, amelyek november 1. és április 30. között állnak rendelkezésre. Ez az ellátási forma, amelyet az életvitelszerűen utcán élő hajléktalanok leginkább elfogadnak. Pécs városában 96 fő részére van ilyen típusú férőhely, amely ezen időszakban folyamatosan közel 100%-os kihasználtsággal működik. 2017. november 1-jén például a TÁMASZ Alapítvány Pécs által működtetett ilyen szálláshely, -már a nyitás napján- majdnem teltházas lett. A statisztikák, amelyeket a szervezet készít a saját működéséről, azt mutatják, hogy 40%-ról 80%-ra növekedett azoknak az utcán élő hajléktalanoknak a száma, akik a téli időszakban igénybe veszik az ellátást. Ez röviden azt jelenti, hogy felére csökkent (2017-ben 89 fő) azoknak a hajléktalanoknak a száma, akik Pécs közterületein, romos, elhagyott épületekben stb. éjszakáznak a téli időszakban.

2017. évben bevezetésre került a vörös-kód eljárásrend, ami a rendkívüli időjárási körülmények (téli és nyári) között befogadási kötelezettséget ró nem csak a hajléktalan-ellátókra, de más szociális intézményekre is. Az utcai szociális munka feladatának meghatározása részletesebb kidolgozásra került. Több szakmai (létszám) könnyítés is megjelent és lehetőség nyílt az átmeneti szállások meglévő férőhelyeinek rovására külső férőhelyek csökkentett finanszírozású működtetésére is.

A hajléktalanság problémájának megoldásában két fontos témakört szükséges kiemelni. Az egyik a bekerülők számának a csökkentése. A másik pedig a hajléktalanságból a társadalomba való integráció. Mindkét szempont tekintetében vannak hiányosságok a pécsi szociális rendszerben.

A bekerülők számának csökkentése: ma nem tudunk említeni olyan célzott prevenció programokat, amelyek ezen cél megvalósulását segítenék elő. Ide tartoznának az adósságkezelési,

lakáskísérési programok, továbbá olyan alternatív programok, amelyek lehetővé teszik a jelenlegi lakhatási formák megtartását.

A másik a hajléktalanságból való kikerülés lehetősége. Ehhez két fontos feltétel szükséges: megfizethető lakhatás és az ehhez szükséges jövedelem. Ma Pécsett piaci alapon fenntartott lakhatásba a hajléktalanságban élők többsége nem tud bekapcsolódni az alacsony jövedelmük miatt, mely jelentősen kisebb, mint egy albérlet bérleti díja és az ehhez kapcsolódó rezsiköltségek. Ezért szükségesek az olyan lakhatási formák biztosítása, amelyek az önálló lakhatást az alacsony jövedelmű rászoruló csoportoknak is lehetővé teszik, beleértve a hajléktalanokat is.

e) lakhatást segítő támogatások

2015. március 1-től a lakásfenntartási támogatásra és az adósságkezelési szolgáltatásra (adósságcsökkentési támogatás) vonatkozó szabályok kikerültek a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény hatálya alól.

A 2015. január 1-jén lakásfenntartási támogatás megállapítása iránt folyamatban lévő, valamint a 2014. december 31-ét követően lakásfenntartási támogatás megállapítása iránt benyújtott kérelem alapján indult ügyekben a lakásfenntartási támogatást – 1993. évi III. törvény a 38. § (8) bekezdésben foglaltaktól eltérően – 2015. február 28-áig terjedő időtartamra lehetett megállapítani.

A 2015. március 1-jét megelőzően megállapított adósságkezelési szolgáltatást – annak megállapított időtartamára vagy annak megszűntetéséig – a 2015. február 28-án hatályos szabályok szerint kellett nyújtani. 2015. március 1. napjától az önkormányzatok települési támogatás keretében az 1993. évi III. törvény 45. § (1) bekezdés a) alapján a lakhatáshoz kapcsolódó rendszeres kiadások viseléséhez (helyi elnevezése: lakhatási támogatás), továbbá ugyanezen bekezdés d) pontja szerint a lakhatási kiadásokhoz kapcsolódó hátralékot felhalmozó (helyi elnevezése: adósságcsökkentési támogatás) személyek részére támogatást nyújthat.

24. táblázat - Lakásfenntartási és adósságcsökkentési támogatásban részesülők száma (3.4.2.)

Év	Lakásfenntartási támogatásban részesített személyek száma*	Adósságcsökkentési támogatásban részesítettek száma**
2012	9 582	269
2013	10 821	322
2014	9 949	218
2015	4 990	110
2016*	2 707	85
2017*	2 227	66

Forrás: TeIR, KSH Tstar, önkormányzati adatok

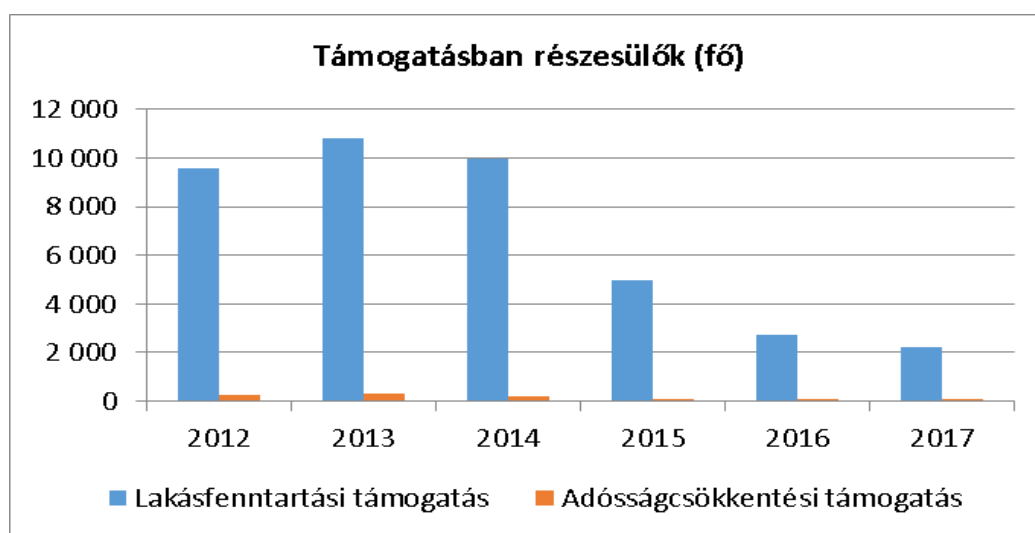
*A 2016.-2017. évi adatok a települési támogatás keretén belül a lakhatási kiadásokhoz kapcsolódó hátralékot felhalmozó adósságcsökkentési támogatásban részesülők száma

**A 2016.-2017. évi adatok a települési támogatás keretén belül a lakhatáshoz kapcsolódó rendszeres kiadások viseléséhez nyújtott lakhatási támogatásban részesülők száma

A rendelkezésre álló adatok alapján összefüggésben azzal, hogy a lakásfenntartási támogatásra és az adósságkezelési szolgáltatásra (adósságcsökkentési támogatás) vonatkozó szabályok kikerültek a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény hatálya alól, Pécssett a lakásfenntartási támogatásban részesített személyek száma 2012. és 2017. között 76,75%-kal csökkent: 9.582 főről 2.227 főre.

Hasonló mértékű csökkenés figyelhető meg az adósságcsökkentési támogatásban részesítettek számát vizsgálva, 2012-ben még 269 fő kapott ilyen támogatást, míg 2017-ben már csak 66 fő, mely 75,46%-os csökkenés.

16. ábra: Adósságcsökkentési és lakásfenntartási támogatásban részesülők

Forrás: TelR, KSH Tstar, önkormányzati adatok

Az adósságcsökkentési támogatás 2017. őszén megszüntetésre került, miközben nem csökkent a bérlakásokban élők lakbértartozása, és feltételezhetően a közüzemi díjtartozásaik sem.

f) eladósodottság

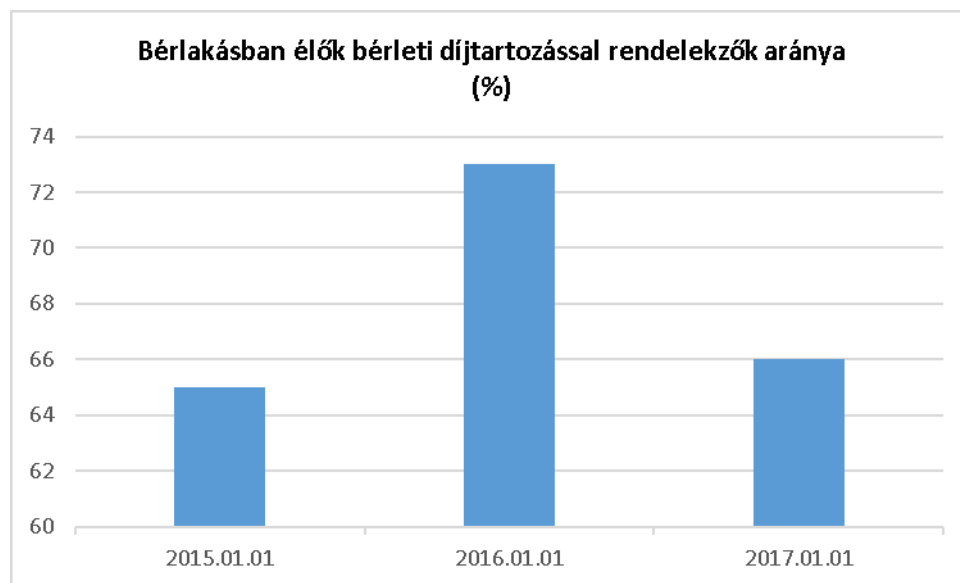
A tartozással rendelkező bérlők esetében egyértelműen észlelhető koncentráció. Ennek egyik oka a relatíve magas fenntartási költség a távfűtéses/összkomfortos lakásban élők esetében, mely a Kertvárosi városrészt jelenti döntően. Másik oka a legalacsonyabb státuszú külterületeken (pl. István-akna, Hősök tere, Vasas stb.) élők esetében a rendkívül alacsony rendszeres jövedelem.

Pécssett az önkormányzati tulajdonban lévő bérlakások kezelését a 2000-ben létrehozott költségvetési szervezet, az Elszámolóház végzi, mely 2018.09.30-i állapot szerint a 3942 db lakást kezelte, 3942 db lakásból 3530 db lakás bérelt. 2018. októberében rendelkezésre álló aktuális adatok alapján a 3530 bérelt lakásban összesen 8115 fő él.

A 2017.12.31. adatok alapján a bent lakó bérlők 66 %-nak volt bérleti díj tartozása, ez 2016.12.31-án 73% és 2015.12.31-én pedig 65 %.

2018.09.30-i állapot alapján a lakásokra vonatkozó kintlévőség 859.352.199,-Ft, melyből a jelenleg bent lakó bérlők tartozása 567.431.487,-Ft. Ezen kintlévőségek behajtása érdekében az Elszámolóház többszöri alkalommal küldött a bérlők részére fizetési felszólítókat, illetve tájékoztatták a bérlőket a hátralék rendezésének lehetőségéről, továbbá a bérlők minden hónapban tájékoztatást kapnak az aktuális egyenlegükről a kiküldött bérleti díj számlán feltüntetve.

17. ábra: Bérlakásban élők bérleti díjtartozással rendelkezők aránya

Forrás: Elszámolóház adatai alapján, saját szerkesztés

Közüzemi díjtartozások, egyéb tartozások

Nagyon kevés információval rendelkezünk arról, hogy a szociális bérlakásban élők milyen egyéb tartozásokkal rendelkeznek. A közüzemi tartozásokról nincs információnk, a Szolgáltatókkal minden esetben a bérlő köt szerződést a bérleti időszak alatt. A tartozásokról a bérbeadó Önkormányzat nem kap értesítést a szolgáltatóktól. Ugyanakkor feltételezhető, hogy az alacsony jövedelemmel rendelkező, szegénységben, mélyszegénységben élők közül a közüzemi díjtartozással rendelkezők aránya legalább akkora, mint a lakbértartozással rendelkezők aránya.

g) lakhatás egyéb jellemzői: külterületeken és nem lakóövezetben elhelyezkedő lakások, minőségi közszolgáltatásokhoz, közműszolgáltatásokhoz, közösségi közlekedéshez való hozzáférés bemutatása

A külterületeken (de még lakóövezetben) elhelyezkedő önkormányzati bérlakások aránya az önkormányzati lakásokon belül kevesebb, mint 4 %. A főként egykori bányaterületeken található szegregátumok tömegközlekedési eszközökkel történő megközelítése elfogadhatónak mondható. A legtöbb szegregátum buszkapcsolata legalább 2 másik városrészrel, ill. a városközponttal biztosított (maximum 1 átszállással lehetséges).

A külterületi lakások komfortfokozata alacsony, a közműszolgáltatások nem megfelelőek, jellemző a szemétszállítás rendezetlensége, szennyvíz-elvezetési problémák, vízhálózat

kiépítésének hiánya. A közvilágítás elégtelen. A járdák állapota rossz. A külterületeken elhelyezkedő önkormányzati bérlakások döntően alacsony komfortfokozatúak, közműellátottságuk rossz, a lakások minősége leromlott, a lakóépületek nagy része hosszabb távon bontandó.

A külterületeken élők számára gyakran jelent problémát, hogy a közlekedés magas költségei miatt sem tudnak részt venni a szolgáltatásokban, a számukra megjáró támogatások igénylésében, ezáltal még nehezebb szociális helyzetbe kerülnek.

Közegészségügyi szempontból káros az illegális személtlerakók, az utcai szeméthalmok és az udvari WC-k használata is. Szegregációs folyamatok újratermelődésének veszélye áll fenn, ezért szükséges az intenzív közösségfejlesztési, szociális városrehabilitációs és egyéb területi alapú (CLLD jellegű) fejlesztések kezdeményezése, programokkal való megtámogatás.

Az adott területekkel kapcsolatos célokat, fejlesztési irányokat és legfőbb intézkedéseket összegezve megállapítható, hogy miközben alapvető cél ezen területeken a lakások felszámolása, az átmeneti időre, amíg ez nem történik meg, szükség van a lakhatási körülmények javítására, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés jobb biztosítására, a közműszolgáltatások biztosítására. Utazási kedvezmény feltételeinek kidolgozására van szükség kiemelten azoknak, akik nem részesülnek semmilyen pénzügyi ellátásban, de annak megszerzéséhez szükséges az ügyintézés. Ügyintézési pontok kihelyezése, vagy a már meglévő támogató szolgálatok szolgáltatásainak kibővítése javasolt. Fejlesztési iránynak megfelelő jogszabályi háttér megalkotására lenne szükség. Pályázati források jobb kihasználása segíthet a helyzet megoldásában. Azokon a területeken, amelyek integrált lakókörnyezethez kapcsolhatóak, mérlegelendő az épületek/lakások minőségének, komfortosságának javítása/fejlesztése (műszaki felújítások, komfortfok javítása, lakókörnyezet helyrehozatala, utak/közlekedés fejlesztése. Ezen esetekben javasolt a lakások energiahatékony felújítása/átalakítása a lakhatási költségek csökkentése érdekében.

3.5 Telepek, szegregátumok helyzete

A szegregátum, vagy a szegregációval veszélyeztetett terület fogalma az integrált városfejlesztési stratégia fogalmához kapcsolódóan került bevezetésre Magyarországon is, miután az Európai Unió 2007. májusában elfogadta a Lipcsei Chartát a fenntartható városokról. A magyar kézikönyv 2007. októberében jelent meg, majd ezt követően az IVS pályázati kiírás.

„... a Lipcsei Charta nem apró technikai változtatásokat javasolt, hanem egy alapjaiban új szellemiségű városfejlesztési gondolkodást kívánt elindítani az integrált városfejlesztési stratégia (IVS) megfogalmazásával. Ennek lényege a gazdasági, társadalmi és környezeti problémák együttes kezelése, a különböző területi és időbeli szintek (az akcióterületek, városrészek és a város egészének, valamint a város régiójával való kapcsolatának, illetve múltjának, jelenének és a jövőjének) összekapcsolása, a lakosság és a helyi szereplők bevonása a tervezés folyamatába, valamint a többszoros finanszírozás megoldása. Ebben a gondolatmenetben a várostervezés és a tervek megvalósítása alapvetően helyi kezdeményezésű folyamat.” (Barta, 2009 pp. 1.)

2011. évi népszámlálást követően a szegregátumok lehatárolása központilag történt meg.

A rendszerváltást követő átalakulás hatásai – leginkább a munkaerőpiaci igények változása következtében – jelentős társadalmi különbségeket generáltak. Ezzel párhuzamosan az önkormányzatok igyekeztek a lakásállományukat csökkenteni, és a lakáspiacon nem vagy nagyon nehezen értékesíthető lakások maradtak a tulajdonukban. Az értéktelenebb lakások

leggyakrabban a városok szélén, külterületein, perifériáján helyezkedtek el, melyekbe az alacsony jövedelemmel vagy rendszeres jövedelemmel nem rendelkező családok költöztek be. A társadalmi-gazdasági átalakulás lakáspolitikája jelentős mértékben hozzájárult a szegregáció kialakulásához, így a szegregálódó és szegregált terület lakosságának társadalmi exklúziójához. (Egedy, 2000)

A térbeli szegregációt a helyi társadalom széteséseként is értelmezhetjük, különösen a települések esetében, ahol a térbeli távolság egyben a társadalomszerkezetben elfoglalt helyzetet is reprezentálja. A térben elkülönülő lakosság közötti kommunikáció, munkakapcsolat szinte a minimálisra redukálódik, a kultúrák egymástól szegregáltan jelennek meg, fizikai esélye sincs a kultúrák találkozásának, az egymás megismerésének. (Szirma és Váradi, 2012)

„Annak érdekében, hogy az egyenlőtlenségek ne nőjenek, a területi célzás és beavatkozások szektorközi összehangolása mellett ugyanilyen fontos, hogy a fejlesztési források az esélyegyenlőség valós figyelembevételével kerüljenek felosztásra”. (Ürmös, 2009 pp.36)

Pécsett az egykori bányász-kolóniák, lakótelepek ma a szegregáció legtipikusabb lakóterületei.

A lakások koncentrációja e területeken a halmozottan hátrányos helyzetű lakónépesség koncentrációját hozta magával olyan lakhatási körülmények között, melyek már a rendszerváltáskor sem feleltek meg a minimálisan elvárható, méltányos életkörülményeknek. A helyben „sűrűsödő” társadalom rendszeres fluktuációja, a bérlakások lakóinak folyamatos változása pedig azt eredményezte, hogy e területekre egyre rosszabb helyzetű rétegek kerültek.

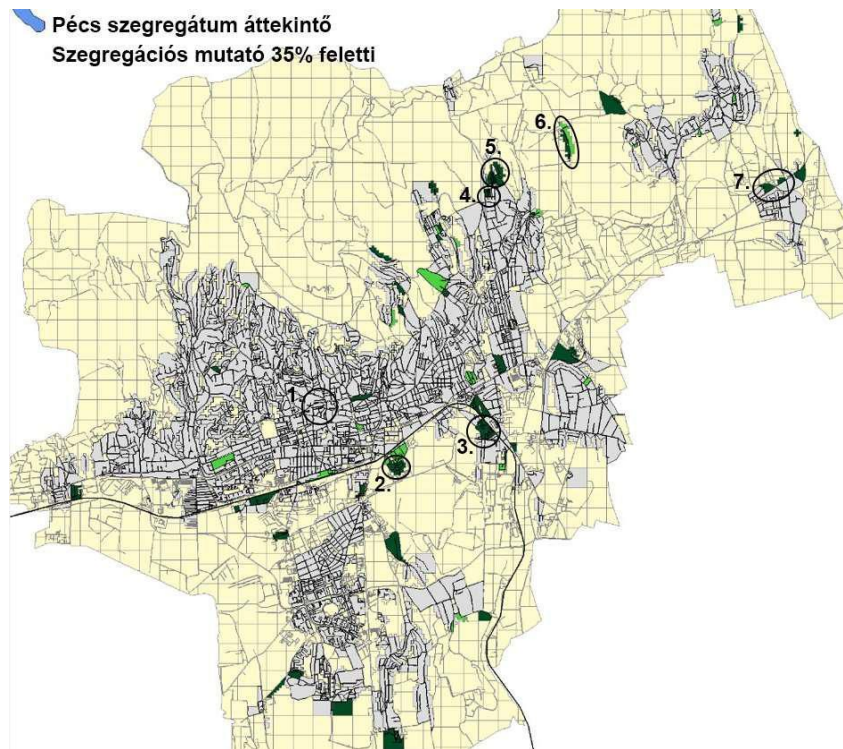
A szegregátumok kialakulásának okai között több tényező játszott szerepet az elmúlt évtizedekben. Alapvető kiindulási pont a lakóépületek állapota és a lakhatási feltételek rendkívül alacsony szintje e területeken, mely folyamatosan romlik. Eltérő ugyan egy-egy szegregátum az átlagos komfortfokozat, a közterületek állapota vagy a lakások fajtái szerint, de mindenhol megfigyelhető a lakhatási feltételek átlagnál alacsonyabb foka.

A szegregátumok 2/3-ában az ISPA program keretében kiépült, és elérhető a vezetékes ivóvíz és szennyvízszolgáltatás, de István-aknán és a zárványokban ez nem került kiépítésre. Az önkormányzati lakások rákötöttsége ezekre a hálózatokra általában alacsony. Bár az elmúlt években komoly változás történt e tekintetben, és sok magántulajdonú lakás mellett önkormányzati bérlemények is bekerültek a szolgáltatási rendszerbe, de továbbra is megtalálhatók a víz és szennyvíz ellátás nélküli lakások.

A szegregátumok kialakulásának egyik fő oka az, hogy többnyire a város perifériáin helyezkednek el, vagy társadalmi/gazdasági szempontból elszigetelt környezetben, amely így jelentős mértékben hozzájárul a problémák elfedéséhez. Több esetben teljesen elszigetelődve, az erdőben, külön koloniális formában működő lakóterületeken a szolgáltatások biztosítása nehézkes, a fejlesztésükhöz komoly költségeket kellene rendelni, a bűnmegelőzés és a rendőri intézkedések nem tudnak megfelelő hatékonysággal működni a távolságok miatt. Azaz a területi elszigetelődés kedvez a helyi társadalom leszakadásának is. A szegregátumok/veszélyeztetett területek közül 7 Pécs keleti városrészében található, 1 pedig a városon kívüli területen, ez nevében is mutatja, hogy bányászat által létrehozott lakóterület; István-akna.

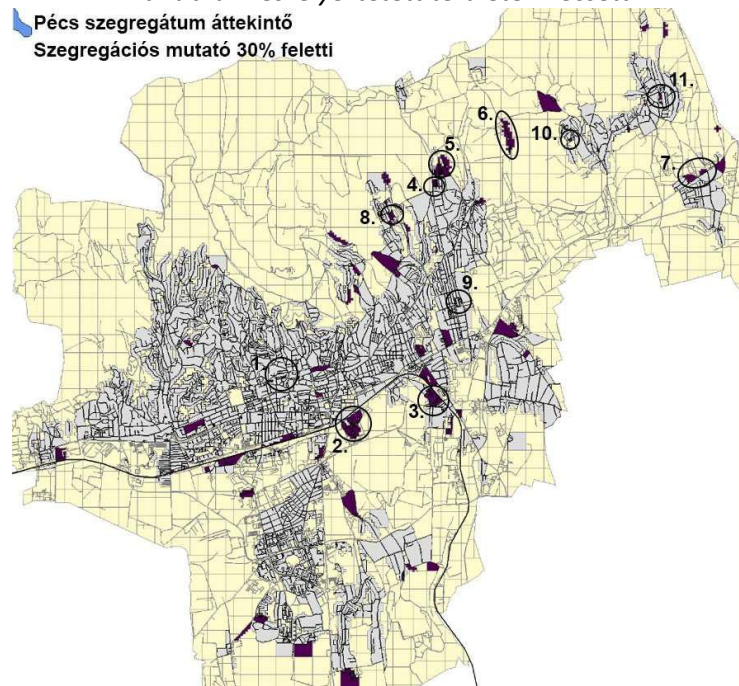
A KSH által karikázott területek minősülnek szegregátumnak:

18. ábra: Pécs szegregátumai

Veszélyeztetett területek Pécsen:

19. ábra: Veszélyeztetett területek Pécsen

A KSH által karikázott területek minősülnek veszélyeztetett területnek.

25. táblázat 15.- A szegregátumok jellemzői a KSH 2011. évi népszámlálási adatai alapján

Mutató megnevezése	Pécs összesen*	1. szegregátum (Attila u. - névtelen u. - Báthory u. - Tábor köz)	2. szegregátum (Sport u. - Fűzfa u. - Pipacs u. mindkét oldala - Gyöngy u. mindkét oldala - Fűzfa u. - Pipacs u. mindkét oldala - Légszeszgyár u. - Sport u.)	3. szegregátum (Magtár u. - vasút - Tüskésréti út - Gerle u. - Magtár u.)	4. szegregátum (Hősök tere - Óvoda u. - névtelen u. - Komlói út)	5. szegregátum (Füst u. - Györgytelep - Tárna u. - Hősök tere - Pék sor - Hősök tere - Garázs-sor - Hősök tere - Tűzoltó u. - névtelen u. - Kolónia u.)	6. szegregátum (Istoán-akna nyugati oldala)	7. szegregátum (Hirdi út északi oldala a Szathmáry György u.-tól a Kenderfonó u.-ig)
Lakónépesség száma	156049	52	106	72	169	524	50	83
Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya	12,8	38,5	22,6	44,4	18,3	31,7	26,0	25,3
Lakónépességen belül 15-59 évesek aránya	63,0	55,8	67,0	44,4	63,9	61,5	68,0	60,2
Lakónépességen belül 60-X évesek aránya	24,3	5,8	10,4	11,1	17,8	6,9	6,0	14,5
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	9,8	62,1	56,3	75,0	50,0	59,0	47,1	50,0
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában	26,4	17,4	6,6	3,6	0,0	1,1	7,4	6,0
Lakásállomány (db)	72077	18	34	19	68	174	18	25
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	4,0	27,8	50,0	52,6	55,9	73,0	44,4	12,0

Mutató megnevezése	Pécs összesen*	1. szegregátum (Attila u. - névtelen u. - Báthory u. - Tábor köz)	2. szegregátum (Sport u. - Fűzfa u. - Pipacs u. mindkét oldala - Gyöngy u. mindkét oldala - Fűzfa u. - Pipacs u. mindkét oldala - Légszeszgyár u. - Sport u.)	3. szegregátum (Magtár u. - vasút - Tüskésréti út - Gerle u. - Magtár u.)	4. szegregátum (Hősök tere - Óvoda u. - névtelen u. - Komlói út)	5. szegregátum (Füst u. - Györgytelep - Tárna u. - Hősök tere - Pék sor - Hősök tere - Garázs-sor - Hősök tere - Tűzoltó u. - névtelen u. - Kolónia u.)	6. szegregátum (István-akna nyugati oldala)	7. szegregátum (Hirdi út északi oldala a Szathmáry György u.-tól a Kenderfonó u.-ig)
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	42,3	72,4	66,2	65,6	75,0	73,9	73,5	68,0
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	6,8	55,2	45,1	59,4	39,8	49,4	38,2	42,0
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül	54,3	25,8	32,0	32,4	22,7	25,4	25,0	29,1
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	41,3	62,5	50,0	50,0	63,1	62,6	63,2	48,1
Állandó népesség száma – a mutató a település egészére állítható elő, szegregátumokra nem	144586							

Mutató megnevezése	Pécs összesen*	1. szegregátum (Attila u. - névtelen u. - Báthory u. - Tábor köz)	2. szegregátum (Sport u. - Fűzfa u. - Pipacs u. mindkét oldala - Gyöngy u. mindkét oldala - Fűzfa u. - Pipacs u. mindkét oldala - Légszeszgyár u. - Sport u.)	3. szegregátum (Magtár u. - vasút - Tüskésréti út - Gerle u. - Magtár u.)	4. szegregátum (Hősök tere - Óvoda u. - névtelen u. - Komlói út)	5. szegregátum (Füst u. - Györgytelep - Tárna u. - Hősök tere - Pék sor - Hősök tere - Garázs-sor - Hősök tere - Tűzoltó u. - névtelen u. - Kolónia u.)	6. szegregátum (István-akna nyugati oldala)	7. szegregátum (Hirdi út északi oldala a Szathmáry György u.-tól a Kenderfonó u.-ig)
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	26,6	50,0	66,7	90,9	66,7	69,4	66,7	44,4
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya a lakónépességben belül	55,8	65,4	63,2	84,7	71,6	70,4	70,0	69,9
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	13,0	55,6	38,5	0,0	43,8	45,2	40,0	28,0
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya)	7,5	44,4	33,3	0,0	29,2	27,1	26,7	4,0
A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül	3,3	35,7	50,0	55,6	54,7	71,4	53,3	12,5
Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül	8,3	21,4	25,0	22,2	64,1	59,0	6,7	0,0

A KSH 2011. évi adatai alapján az alábbi területek rendelkeznek legalább 30%-os szegregációs mutatóval:

1. szegregátum: Attila u. - névtelen u. - Báthory u. - Tábor köz
2. szegregátum: Légszeszgyár u. - Nyírfa u. - Sport u. - Fűzfa u. - Pipacs u. mindkét oldala - Gyöngy u. mindkét oldala - Fűzfa u. - Pipacs u. mindkét oldala - Légszeszgyár u.
3. szegregátum: Magtár u. - vasút - Tüskésréti út - Gerle u. - Magtár u.
4. szegregátum: Hősök tere - Óvoda u. - névtelen u. - Komlói út
5. szegregátum: Füst u. - Györgytelep - Tárna u. - Hősök tere - Pék sor - Hősök tere - Garázssor - Hősök tere - Gorkij u. - Névtelen u. - Kolónia u.
6. szegregátum: István-akna mindkét oldala
7. szegregátum: Hirdi út északi oldala a Szathmáry György u.-tól a Kenderfonó u.-ig
8. szegregátum: Károly u. - Pécsbányatelepi út - Káposztásvölgyi út - névtelen u. meghosszabbítása
9. szegregátum: Feketegyémánt tér északi és keleti tömbje
10. szegregátum: Vasas I. bányatalap Gát utcától balra a második háztömb
11. szegregátum: Bencze József u. - B. u. - névtelen u. - Bethlen Gábor u.

a) a telep/szegregátum mint lakókörnyezet jellemzői (kiterjedtsége, területi elhelyezkedése, megközelíthetősége, lakásállományának állapota, közműellátottsága, közszolgáltatásokhoz való hozzáférés lehetőségei, egyéb környezet-egészségügyi jellemzői stb.)

A leszakadó városi területek vizsgálatánál néhány fontos társadalmi tényrt érdemes átgondolni. Az európai társadalmak, köztük a magyar társadalom is előregedő, a korszerkezetben a fiatalok számának visszaesése, az elveszületések számának évtizedek óta tartó csökkenése a jellemző. Ezzel párhuzamosan a fiatalok életszakasz kitolódik, az első gyerekvállalás vagy a munkaerőpiacon való első megjelenés ideje 26-30 éves korban jelentkezik. Az aktív korú népesség, az „eltartó” társadalom korszékifikus intervalluma ezzel együtt beszűkül, a számuk csökken. Az idős generációk száma folyamatosan növekszik. (KSH, 2017) Ezek a demográfiai változások elsősorban az egész magyar társadalom fenntartására gyakorolt hatásuk miatt fontosak, de figyelembe kell őket venni akkor is, amikor a szegregátumok területi elhelyezkedéséről, vagy jellemző problémáiról gondolkodunk.

Az öregedés a szegregátumokban lakó társadalmi csoportokat is érintik, ezért a szolgáltatási igények feltárásánál, a problémák megoldására kialakított programoknál tekintettel kell lenni a 60 év felettek növekvő számára. Emellett az aktív korból kilépők nagy száma azt eredményezheti, hogy egy problémamahalmazt hordozó szegregációs terület megszűnik szegregátum lenni pusztán a vonatkozó módszertan alapján. Az aktív korúakon belül mért arányok, számuk csökkenésével változik, sőt a fiatalok iskolai végzettségének jobb mutatóival relatív javulást mutatnak, ugyanakkor az alacsony képzettségű, alacsony nyugdíjjal rendelkező, rossz lakáskörülmények között lakó, romló egészségi állapottal bíró nyugdíjasok továbbra is jelen vannak ezeken a helyeken. (Keresztes-Takács, 2015)

Kifejezetten érdekes, s egyben kritikus kérdés ez a magyar társadalomban a következő 6-7 évben, amikor is az ún. „Ratkó-korszak” alatt született jelentősen megugró népesség lép ki a munkaerőpiacról.

A telep/szegregátum kiterjedtsége, területi elhelyezkedése

A szegregátumok területi lehatárolását 2001-ben és 2011-ben eltérő módszertan alapján kerültek lehatárolásra. 2001-ben a KSH statisztikai adatai alapján az önkormányzatnak kellett meghatározni azokat a területeket, melyeket szegregátumként azonosít és azokat, melyeket veszélyeztetett területeknek. A

2001-es népszámlálási adatok alapján Pécssett öt szegregátum, valamint két szegregálódó terület került lehatárolásra, továbbá néhány alacsony népességszámú, a szegregációs mutatóknak megfelelő zárvány. A 2011-es népszámlálás után a KSH végezte a lehatárolásokat, a rendelkezésre álló adatok részletezettségére eredményeként lakótömbi szintű lehatárolásokat tudott elvégezni. A 2001. évi KSH adatok alapján lehatárolt szegregátumok közül 7 db Pécs keleti városrészében volt. A 2011. évi népszámlálási adatok alapján a KSH 7 szegregátumot és még 4 veszélyeztetett területet határozott meg, ezek közül 8 Pécs keleti városrészében található.

A 2011. évi adatok alapján új területek, egyes esetekben lakótömbök kerültek azonosításra, mint szegregátumok, illetve veszélyeztetett területek. Ilyen újonnan azonosított területek az 1-es (Attila u. - névtelen u. – Báthory u. – Tábor köz), a 3-as (Magtár u. – vasút – Tüskésréti út – Gerle u. – Magtár u.), a 7-es (Hirdi út északi oldala a Szathmáry György u.-tól a Kenderfonó u.-ig) és a 9-es (Feketegyémánt tér északi és keleti tömbje) szegregátumok.

A 2001-es adatok alapján Szabolcsi szegregátumként (Tárna utca – Pék Sor, Füst utca – Kolónia utca – Tűzoltó utca – Gorkij utca – Hősök tere – Baltika utca – Ember Kálmán utca – Óvoda utca – Török István utca – Margit utca – Fejlődés utca) meghatározott területet a KSH a 2011. évi adatok alapján végzett szegregátum lehatárolásakor 2 területre osztotta:

- 4. szegregátumra: Hősök tere – Óvoda u. – névtelen u. – Komlói út
- 5. szegregátumra: Füst u. – Györgytelep – Tárna u. – Hősök tere – Pék sor – Hősök tere – Garázsor – Hősök tere – Gorkij u. – Névtelen u. – Kolónia u.

A felosztás során a korábban egységesen Hősök tere és környékeként kezelt területet két részre bontotta, mely során maga a Hősök tere, mint nem lakott közterület lett a választóvonal a két szegregálódó terület között, továbbá a fizikailag és társadalmilag is elkülönülő Györgytelepet hozzátartozolta a Hősök tere északi részéhez.

A 2001-ben szegregátumként azonosított Gyárváros észak – Előd utcai területet, a 2011. évi adatok alapján nem minősült még veszélyeztetett területnek sem.

A KSH által 2011-ben azonosított szegregátumok, veszélyeztetett területek közül 2 terület (1. és 3. szegregátum) 2018-ra felszámolásra került.

Ez a 1. szegregátum (Attila u. - névtelen u. - Báthory u. - Tábor köz) Pécs történelmi belvárosától nyugati irányban helyezkedett el, gyalogosan 10 perc alatt megközelíthető távolságban. A KSH által lehatárolt terület egy háztömb volt, melyben alacsony komfortfokozatú szociális bérlakások működtek. Az önkormányzat az itt élőket más szociális bérlakásokba költöztette, az ingatlant 2016-ban értékesítette, ezzel a szegregátum felszámolásra került.

3. szegregátum (Magtár u. - vasút - Tüskésréti út - Gerle u. - Magtár u.) 2013-ban került megszüntetésre egy tragikus bűntényt követően. A KSH 19 lakást regisztrált, melyek 47,36%-a (9 db) alacsony komfortfokozatú, 10 db, vagyis 52,63%-a komfort nélküli, félkomfortos vagy szükséglakás volt. Az önkormányzat az érintett háztömbben élőket más szociális bérlakásba költöztette.

A szegregátumokban élők helyzetének bemutatásakor ezen két felszámolt terület adatait figyelmen kívül hagytuk. A HEP jelenlegi írásakor sajnos nem áll frissebb adat rendelkezésre a szegregátumokra vonatkozóan, mint 2011. évi népszámlálási adatok. A 2016. évi mikrocenzus adatai nem ilyen részletezettségűek, ezért a KSH 2011. évi adatai alapján mutatjuk be a szegregátumokban élő lakosság számát, életkori megoszlására, foglalkoztatási és lakhatási jellemzőit. Ahol rendelkezésre áll más forrásból, felmérésből, kutatásból származó frissebb adat, ott ezt külön megjelenítjük.

A szegregátumok területi elhelyezkedése Pécs városában

A 2. szegregátum (Légszeszgyár u. - Nyírfu u. - Sport u. - Fúzfá u. - Pipacs u. mindkét oldala - Gyöngy u. mindkét oldala - Fúzfá u. - Pipacs u. mindkét oldala - Légszeszgyár u.) Pécs belvárosától Dél-keleti irányban található, a vasút közvetlen szomszédságában, attól délre, ahol egykoron nem az ipari funkció, hanem a lakófunkció dominált. Az itt lévő lakások igen alacsony minősége, fenntartási költsége ide vonzotta a társadalom szegényebb rétegeit.

20. ábra: Pécs 2. szegregátum

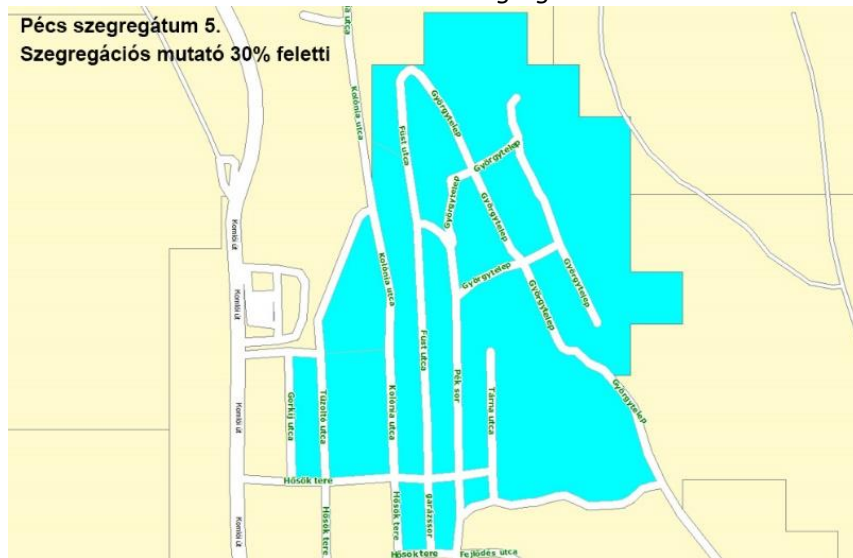
A 4. szegregátum (Hősök tere - Óvoda u. - névtelen u. - Komlói út) nyugati irányból a Komlói út, déli irányból a Névtelen utca, keleti irányból az Óvoda utca határolja. A KSH által 5. szegregátumként azonosított terület Füst u. - Tárna u. - Hősök tere - Pék sor - Hősök tere - Garázsosor - Hősök tere - Gorkij u. - Névtelen u. - Kolónia utcák által határolt területtel szoros társadalmi egységet alkot, melyet a Hősök tere, mint nem lakott terület választ ketté.

21. ábra: Pécs 4. szegregátum

Az 5. szegregátum (Füst u. - Györgytelep - Tárna u. - Hősök tere - Pék sor - Hősök tere - Garázssor - Hősök tere - Gorkij u. - Névtelen u. - Kolónia u.) nyugati irányból a Komlói útról nyíló Gorkij utca határolja, déli oldalról a Hősök tere, míg keleti oldalról a mecseki övezet, magába foglalva Györgytelepet. A györgytelepi terület a múltban egy bányászkolóniának helyt adó terület volt. A terület alatt mélyművelésű bányászatot folytattak, feketeszén-kitermeléssel. A bányászat felhagyásával a területen történt belső migráció, és az épületek kiüresedése miatt hátrányos helyzetű társadalmi csoportok találtak maguknak otthont az elhagyott, csatornahálózattal és ivóvízbekötéssel nem rendelkező épületekben. Hősök teréről gyalogosan egy hosszú lépcsősoron lehet lejutni a Györgytelepre. A telepet a túlsó oldalon már a mecseki övezet határolja.

22. ábra: Pécs 5. szegregátum

A 6. szegregátum (István-akna mindkét oldala) a várost Komló irányába elhagyva érhető el, a várostól teljesen elhatárolódó Istvánakna. A terület hanyatlása a szénbányák bezárásával indult el, mellyel párhuzamosan elkezdődött a lakosság kicserélődése is, ahol volt bányászlakásokba a hátrányos helyzetű családok költöztek be.

23. ábra: Pécs 6. szegregátum

A 7. szegregátum (Hirdi út északi oldala a Szathmáry György u.-tól a Kenderfonó u.-ig) a várostól keleti irányba helyezkedik el, mely 1977-ig önálló község volt. A településen áthalad a 6-os számú főútvonal, a település nagyobbik része ettől északra helyezkedik el.

24. ábra: Pécs 7. szegregátum

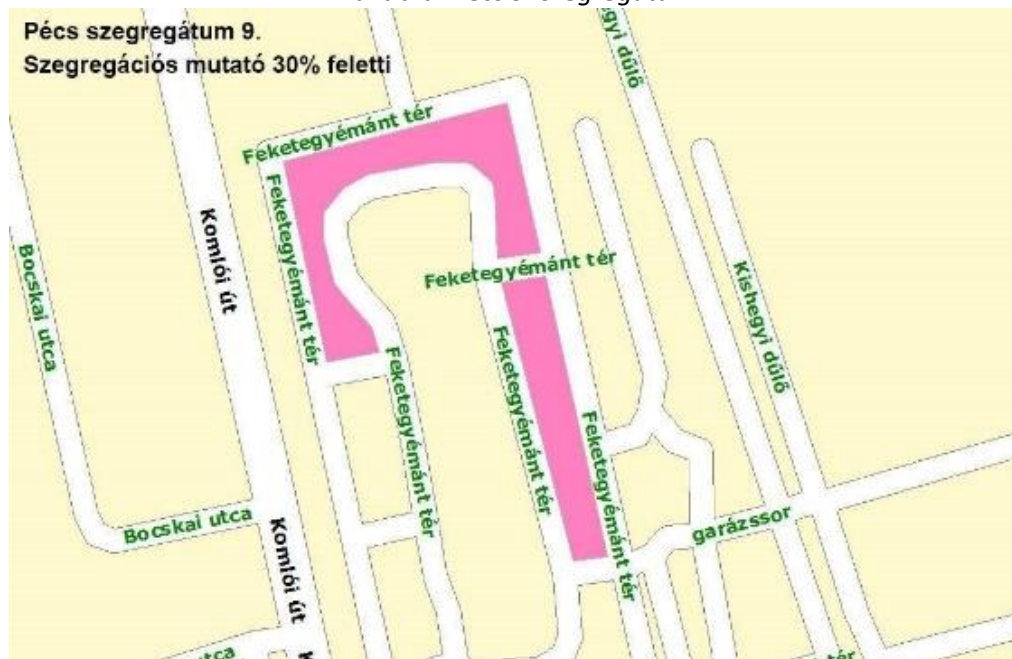
A 8. szegregátum (Károly u - Pécsbányatelepi út - Káposztásvölgyi út - névtelen u. meghosszabbítása) alapvetően falusias jellegű, a várostól/városmagtól lényegében különálló terület, ahol korábban főként bányászok éltek. a bányabezárások természetesen a lakosság elszegényedését és elvándorlását eredményezték, helyükre pedig alacsony státuszú népesség érkezett.

25. ábra: Pécs 8. szegregátum

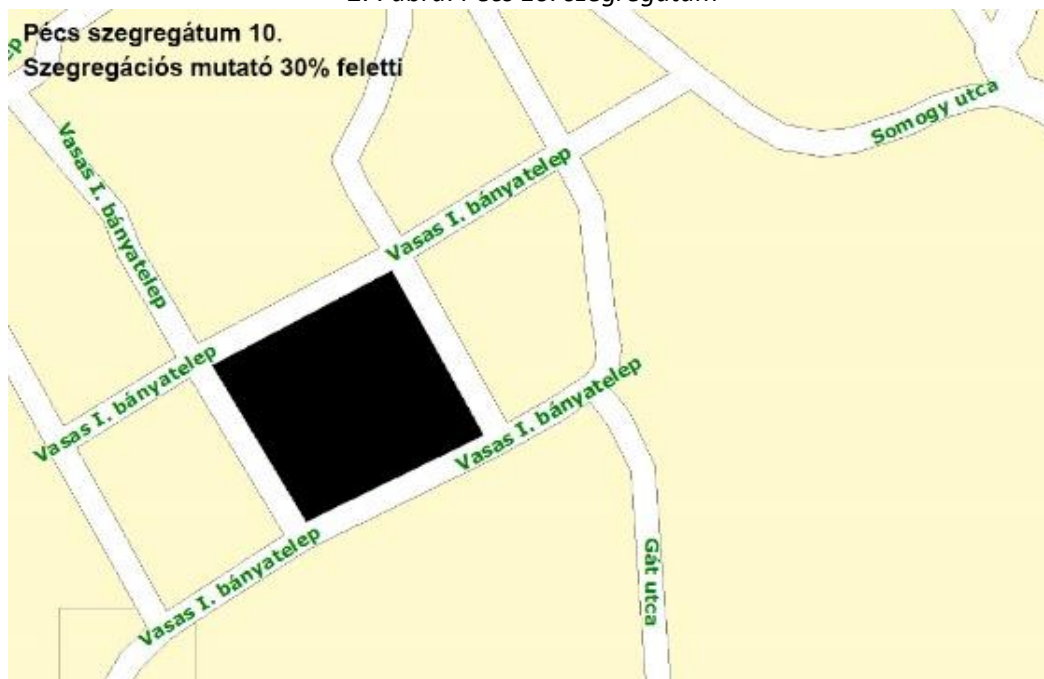
A 9. szegregátum (Feketegyémánt tér északi és keleti tömbje): a város keleti részén az úgynevezett mezési városrészben helyezkedik el, a szintén a bányászati fejlesztések következtében kialakult városrész egyik szegmense.

26. ábra: Pécs 9. szegregátum

A 10. szegregátum (Vasas I. bányatelep Gát utcától balra a második háztömb) Pécsbányán, a várostól kissé elkülönülő területen belül helyezkedik el az a háztömb, melyet a KSH 2011-ben szegregátumként határolt le. Pécsbánya a valamikori Karolina külszíni fejtés jelenleg rekultivált területével szembe helyezkedik el, a mecseki erdők közvetlen szomszédságában.

27. ábra: Pécs 10. szegregátum

A 11. szegregátum (Bencze József u. - B. u. - névtelen u. - Bethlen Gábor) szegregátum Pécs belvárosától 12 kilométerre helyezkedik el Észak-nyugati irányban, a terület a várost Budapest felé elhagyva a 6. számú főúttól északi irányba helyezkedik el. Már a XIX. század végén bányásztelepülés, ma is őrzi ennek kicsit falusias jellegét.

28. ábra: Pécs 11. szegregátum

A szegregátumok megközelíthetősége

A szegregátumok megközelíthetősége a helyi tömegközlekedéssel biztosított, igazodik a lakossági elvárásokhoz, amit a helyi városi autóbusz-közlekedés 2013-as újjászervezése biztosít.

2. szegregátum (Légszeszgyár u. - Nyírfu u. - Sport u. - Fűzfa u. - Pipacs u. mindkét oldala - Gyöngy u. mindkét oldala - Fűzfa u. - Pipacs u. mindkét oldala - Légszeszgyár u.): a terület csak részében jól megközelíthető, elsősorban Kertváros irányából a Belváros felé a 122,123,124,71,71y,72,73,73y, 41,41y,42 járatokkal, intenzív járatsűrűséggel.

A 4. szegregátum (Hősök tere - Óvoda u. - névtelen u. - Komlói út) és 5. szegregátum (Füst u. - Györgytelep - Tárna u. - Hősök tere - Pék sor - Hősök tere - Garázssor - Hősök tere - Gorkij u. - Névtelen u. - Kolónia u.) megközelíthetőségét közvetlenül a 4-es helyi járat biztosítja (Hősök terén megálló van) kimagasló járatsűrűséggel, míg közvetlenül, gyalog közelíthetők meg a célterülettől mintegy 1000 m-re induló 2, 2A járatok. A területről mintegy 22 perces utazással érhető el a belváros.

A 6. szegregátum (István-akna mindkét oldala) területe kieső városrész, nehezen megközelíthető, elsősorban a 12,15,82,126 járatokkal. A belvárosba jutás átszállás nélkül biztosított.

A 7. szegregátum (Hirdi út északi oldala a Szathmáry György u.-tól a Kenderfonó u.-ig) területe kieső városrész, ritkább járatsűrűséggel, a belvárosból közvetlenül, átszállás nélkül megközelíthető a 104-es járatokkal.

8. szegregátum (Károly u - Pécsbányatelepi út - Káposztásvölgyi út - névtelen u.): a helyszín megközelíthetőségét a 25, 26, 27, 27Y járatok biztosítják átlagos járatsűrűséggel, a belváros közvetlenül elérhető.

A 9. szegregátum (Feketegyémánt tér északi és keleti tömbje) megközelíthetőségét közvetlenül a 2, 2A és 4-es helyi járat biztosítja kimagasló járatsűrűséggel.

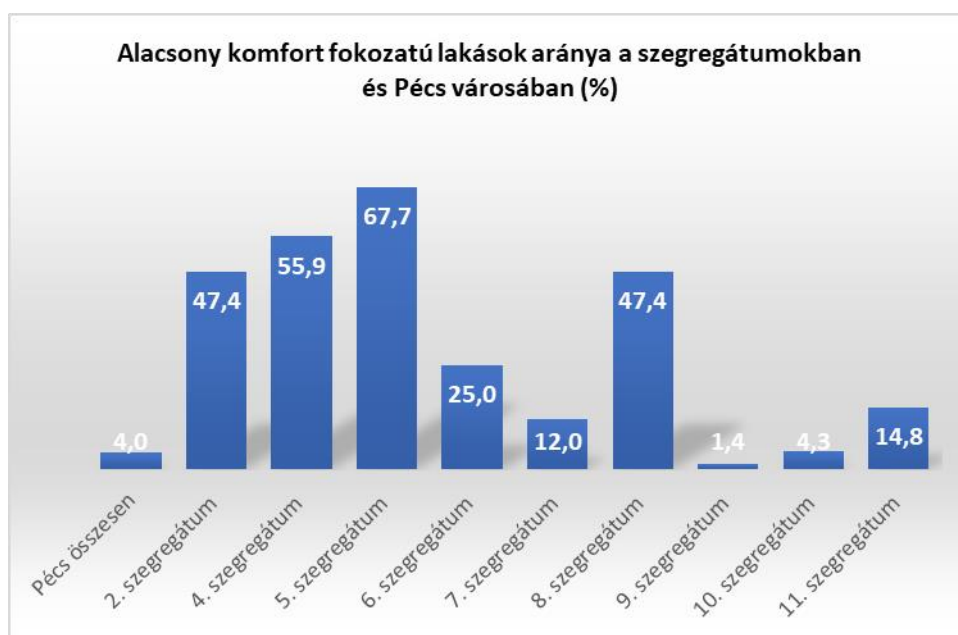
10. szegregátum (Vasas I. bányatelep Gát utcától balra a második háztömb): a terület kieső városrész, a 14, 14Y, 82, 102, 102Y járatokkal közvetlenül a belvárosból megközelíthető.

11. szegregátum (Bencze József u. - B. u. - névtelen u. - Bethlen Gábor): a terület kieső városrész, kevésbé jól megközelíthető, elsősorban a 14,14y, 82-es járatokkal átszállással, a Budai állomástól, a 104 járatokkal a belvárosból átszállás nélkül megközelíthető.

A szegregátum lakásállományának jellemzői

Mind a városi, mind az országos adatok kedvezőbb helyzetet vázolnak fel a lakásállomány komfortosságáról, mint a szegregátumokra vonatkozó adatok. A szegregátumokban jelentős önkormányzati bérlakás állomány van, mely többsége szociális bérlakás.

29. ábra: Lakásállomány a szegregátumokban

Forrás: KSH 2011. évi adatok

A legrosszabb állapotban a 4. és az 5. (Hősök tere és Györgytelep) szegregátum lakásai voltak a 2011. évi adatok alapján, míg a legkedvezőbb jellemzőkkel a 9. (Feketegyémánt tér északi tömbje) rendelkezett, melyben a mindössze 1,4% volt az alacsony komfortfokozatú lakások aránya.

A korábbi önkormányzati beavatkozások hatására (szociális városrehabilitációs kezdeményezések, telepfelszámolások) a komfortfokozat nélküli szociális bérlakások aránya 2014. és 2017. között 10,66%-kal csökkent, míg az elégtelen lakhatási körülményeket biztosító szociális bérlakások aránya ugyan-ezen időszakban 1,9%-ról 1,1%-ra mérséklődött. A város egészében a két szegregátum felszámolásával a lakásállomány komfortfokozata is relatíve jobb képet mutat, mint a 2011-ben mért 4%-os mutató.

Az alacsony komfortfokozatú lakásokban élők esetében alacsonyabb iskolai végzettséget, rosszabb szocio-ökonómiai, valamint egészségi státuszt kapcsolnak a kérdéskörrel foglalkozó tanulmányok. (lásd: Keresztes és Takács, 2005 valamint WHO, 2004)

A szegregátumok közműellátottsága, közszolgáltatásokhoz való hozzáférés lehetőségei, egyéb környezet-egészségügyi jellemzői

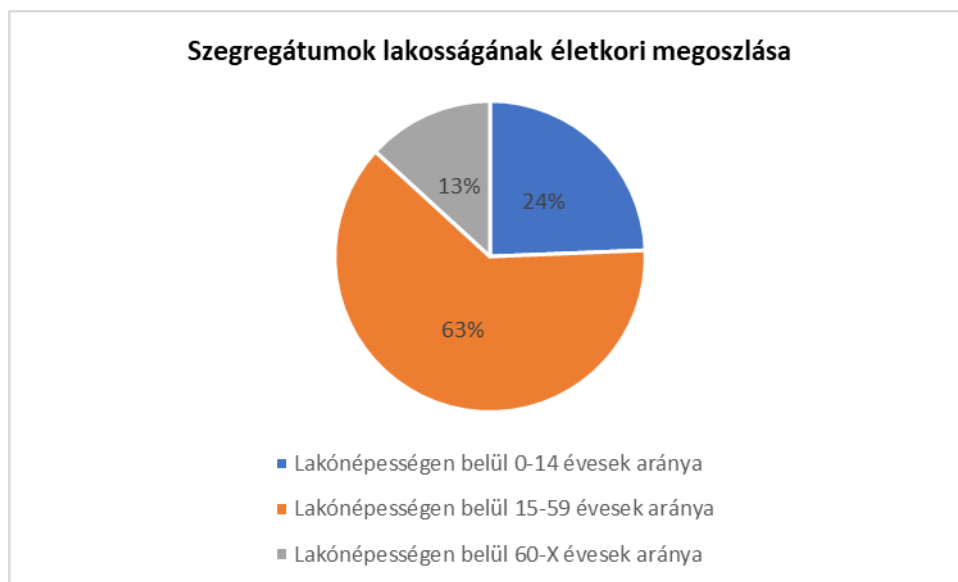
A külterületi lakások tekintetében az alábbi területeken lenne fontos a fejlesztés, beavatkozás:

- lakások komfortfokozata,
- közműszolgáltatások, szemétszállítás rendezése,
- szennyvíz-elvezetés,
- vízhálózat kiépítése,
- közvilágítás és járdák állapotának javítása.

A vonatkozó szakirodalmak szerint a lakóhelyi környezet, valamint a lakáskörülmények lényeges befolyást gyakorolnak az egyének egészségi állapotára. A lakókörnyezetben megvalósuló változások (komfortfokozat növekedése, laksűrűség csökkenése, tiszta lakókörnyezet) javítják az életminőséget, csökken a szív- és érrendszeri, a daganatos és a légzőszervi megbetegedések, a mentális zavarok, a balesetek, a fertőző megbetegedések kialakulásának kockázata. (lásd: Vitrai és Varsányi, 2015).

b) a telepen/szegregátumokban élők száma, társadalmi problémák szempontjából főbb jellemzői (pl. életkori megoszlás, foglalkoztatottsági helyzet, segélyezettek, hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek aránya stb.)

30. ábra: Szegregátumok lakosságának életkori megoszlása

Forrás: KSH 2011. évi adatok alapján saját szerkesztés

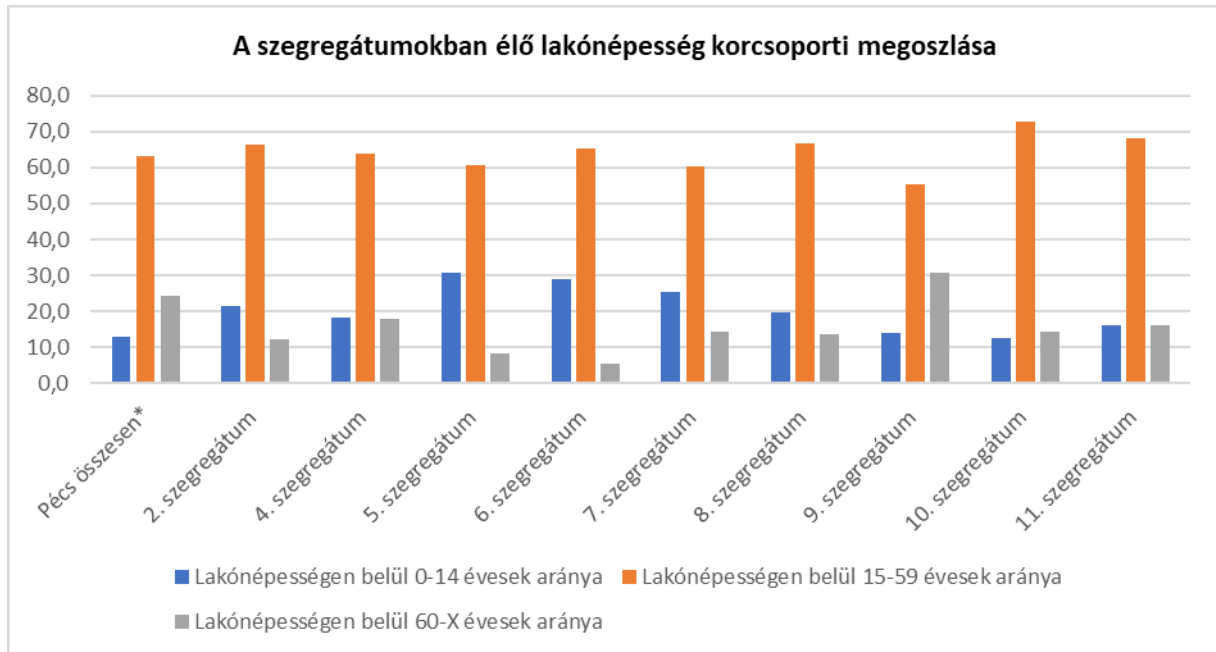
A KSH 2011. évi adatai alapján amíg Pécsen a lakosság 12,8%-a tartozik a 0-14 éves korosztályba, addig a szegregátumokban a lakosság 24,36%-a. Ez jóval magasabb arány, mint hazánk egészében.

A 15-59 évesek aránya a szegregátumok összesített adatai alapján 62,42%, a Pécsen élő lakosok körében a korcsoporthoz tartozók aránya 63 %, míg országos szinten a hazai lakosság 62%-a tartozik ebbe a csoportba, a mikrocenzus ennél alacsonyabb, 59,47%-os arányt mért 2016-ban.

A 60 éves és idősebb korcsoportba tartozók aránya 13,21 % a vizsgált területeken, a város összlakosságának 24,3%-a tartozott 2011-ben az említett korcsoportba.

A vizsgált területek életkor szerinti megoszlását vizsgálva tapasztalható a fiatalok túlsúlya, valamint az idősödők alacsony száma.

31. ábra: Lakónépesség korcsoportos megoszlása a szegregátumokban

Forrás: KSH 2011. évi adatok alapján saját szerkesztés

A szegregátumok foglalkoztatottsági jellemzői

Pécs városában a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya 42%-os értéket mutatott 2011-ben. A szegregátumokban a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya 2011-ben jelentős mértékben magasabb értéket mutatott minden terület esetében: 60,8%-75% között, még a legkedvezőbb 11. szegregátum (Bencze József u. - B. u. - névtelen u. - Bethlen Gábor) esetében is 55% feletti volt ez az arány.

A rendszeres munkajövedelem hiánya jellemzi a bemutatott szegregátumok lakosságának közel 50%-át a 2011. évi adatok alapján. A város összességét leíró adatok feltételezésünk szerint javultak a növekedő foglalkoztatási mutatók következtében.

32. ábra: Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya

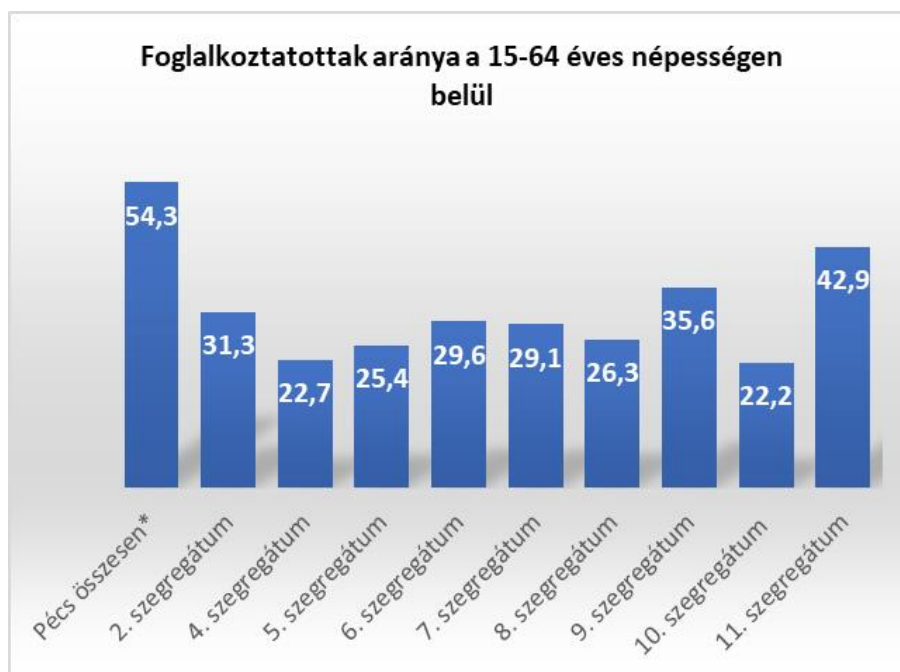

Forrás: KSH 2011. évi adatok alapján saját szerkesztés

A 2011. évi népszámlálási adatok alapján Pécsen a 15-64 éves korosztályban a foglalkoztatottak aránya 54,3% volt, míg a szegregátumokban ezen korosztálynak csupán 22,2-42,9%-a.

A 2016-os mikrocenzus szerint a korcsoport 45,9%-a dolgozott az országban. 2016-ban Pécs város lakosságának 66,4%-a tartozott a foglalkoztatottak csoportjába, mely több mint 10%-os emelkedést jelent.

33. ábra: Foglalkoztatottak aránya

Forrás: KSH 2011. évi adatok alapján saját szerkesztés

Segélyezettek, hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek aránya

A jövedelmi szegénység kialakulásának oka a rendszeres munkajövedelem hiánya, mely az egész háztartásra hatást gyakorol, és befolyásolja az életkörülményeket, valamint az életesélyeket, továbbá növeli a településen élő lakosok közötti szociális távolságot. (Lásd: Vitrai és Varsányi, 2015) A gazdasági tőke nemcsak az anyagi helyzetet határozza meg, hanem hiánya rányomja bélyegét a társas kapcsolatok beszükülésére, a gyermekek számára elérhető legmagasabb iskolai végzettségre, valamint az egészségi állapotra is.

A pénzbeli és természetben nyújtott szociális ellátásokat Pécs Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala részeként négy területi szociális központ állapította meg 2017. évben, melynek jogszabályi hátterét, formáit és jogosultsági feltételeit a 3.3-as pont részletesen bemutatja, ezért ezen fejezet részben az ide vonatkozó részeket ismertetjük összefoglalva.

A 2017. évben Pécssett települési támogatásban részesítettek 41,82%-a a szegregátumok többségét magába foglaló I. sz. Területi Szociális Központ ellátási területén élt.

Ugyanezen évben a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosultak 44,58%-a élt az I. sz. Területi Szociális Központ ellátási területén. A Gyvt. vonatkozó rendelkezése szerint biztosítható természetbeni támogatásban részesítettek 54,11%-a élt I. sz. Területi Szociális Központ ellátási területén.

A pénzbeli és természetbeni szociális ellátások rendszere 2015. március 1-től jelentős mértékben átalakult. Az állam és az önkormányzat segélyezéssel kapcsolatos feladatai élesen elválasztásra kerültek. A kötelezően nyújtandó ellátások közül az ún. aktív korúak ellátását 2015. március 1-jétől a járási hivatalok állapítják meg. Az aktív korúak ellátására egy családban egyidejűleg csak egy személy jogosult. Egy családban egyidejűleg két személy abban az esetben jogosult az aktív korúak ellátására, ha az egyik személy a foglalkoztatást helyettesítő támogatásra, míg a másik személy az egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatásra jogosult.

c) szegregációval veszélyeztetett területek, a lakosság területi átrendeződésének folyamatai

Az 1990-es rendszerváltás utáni években Pécs addigi történetének egyik legsúlyosabb válságát élte át. Bezártak a szén- és uránbányák, leépülésnek, átalakulásnak indultak a város ipari szerkezetében meghatározó szerepet játszó üzemek, mint a Bőrgyár, a Zsolnay Porcelángyár, a Kesztyűgyár, a Sörgyár, a Sopianae Gépgyár, a Húsipari Vállalat, a Baromfifeldolgozó Vállalat. A változások következtében munkahelyek ezrei tűntek el, az iparban foglalkoztatottak aránya 27%-ra esett vissza, a regisztrált állásnélküliek száma 1991 és 1993 között 4200-ról 8100-ra emelkedett. (Baranya Megyei Munkaügyi Központ, 1995) A 180 ezer fős pécsi agglomerációban a 2001-es népszámlás időpontjában az összes foglalkoztatott 68 ezer főt tett ki, ami az 1990 évi létszám 84%-át jelentette. (KSH, 2004)

A foglalkoztatottak számának drasztikus csökkenése, az inaktívok, a munkaerőpiacról tartósan kiszorultak, a nyugdíjszerű ellátásokban részesülők növekvő létszáma nagy kihívás elé állította a város átalakuló szociális ellátórendszerét. Az 1990-es évek első felében jelentős mértékben bővült a különböző szociális támogatásokat és szolgáltatásokat igénybe vevők köre. A rendszeres és átmeneti segélyre szorulóknak száma 1991. és 1993. között több mint 100%-kal, az anyagi okok miatt veszélyeztetett kiskorú gyermekek száma 1991. és 1997. között a 40-szeresére emelkedett. 1993-ban már 2632 önkormányzati bérlakásban élő család 23,5 millió Ft lakbér és 32 millió Ft víz- és csatornadíj tartozását tartotta nyilván a Polgármesteri Hivatal. Ugyanebben az évben 4 ezer családnak 66 millió Ft távhő és 2500 családnak 11 millió Ft gázdíj hátraléka volt a városban. (Pécs Polgármesteri Hivatala, 1994)

A romló gazdasági feltételek ellenére a város költségvetésének egyre nagyobb hányadát volt kénytelen szociális kiadásokra (segélyezés, szociális étkeztetés, szociális intézmények fenntartása, a szociális területen dolgozó civil szervezetek támogatása, beruházás stb.) fordítani. 1991-ben költségvetésének 7,9, 1992-ben 9,01, 1993-ban 10,9%-át jelentették a szociális kiadások. (Pécs Polgármesteri Hivatala, 1992)

A lakosság helyzetében bekövetkezett változások kihatottak a város térszerkezetének alakulására, a városon belüli területi-társadalmi egyenlőtlenségek növekedésére is. A 90-es évek elejétől a lakóhelyi szegregáció elsősorban azokban a városrészekben (Pécsbányatelep, Pécsszabolcs, Vasas, Somogy, Gyárváros) jelentkezett a legerőteljesebben, amelyekben korábban az ipar jelenléte határozta meg a településrész szerkezetét, a népesség összetételét és a lakókörnyezet minőségét (1985-ben a városban munkaviszonyban állók 23,5%-a dolgozott az iparban és az építőiparban, egyes peremvárosrészekben – például Gyárvároson, Meszesen, Hirden – ez az arány meghaladta a 30%-ot. (Vuics, 1990) Továbbá a belváros és a belváros-közelbeli városrészek (Budai és Szigeti külváros) azon lakóterületein, ahol évtizedeken keresztül elmaradt az előregedett lakásállomány és az infrastruktúra felújítása. A város egyes területein kialakult szegregációs folyamatok összefüggésben vannak az 1960-as évek után a város környéki cigánytelepek felszámolásával és az ott élők letelepítésével, munkához juttatásával kapcsolatos intézkedésekkel. A városban letelepülő cigányok egy részének foglalkoztatását a bányavállalat vállalta, közülük sokan a régi bányászkolóniák, telepek (mint Györgytelep, Pécsbányatelep, Rücker-akna, Somogy-Bányatelep, István-akna) megüresedett lakásaiban kerültek elhelyezésre. Az elmúlt 3 évtizedben többeknek sikerült a város más területeire tovább költözni, az itt maradtak a város belső területeiről ide száműzött szegény családokkal együtt alkotják jelenleg Pécs legrosszabb helyzetben levő és leginkább gettósodott lakóterületeinek népességét. „Valamikor ahhoz kellett protekció, hogy valaki itt kapjon lakást, most meg ahhoz, hogy innen elkerüljön” – utalt helyzetükre egy István-aknán lakó férfi a telepen élők helyzetét felmérő vizsgálat során. (Pörös, 2009 pp.44.)

Összegzésként megállapíthatjuk, hogy a bemutatott szegregátumok mindegyikéről elmondható, hogy – függetlenül a városon belüli vagy kívüli térbeli elhelyezkedésétől – az alacsony társadalmi státuszú népesség koncentrálódik. A területekre jellemző a fiatalodó korstruktúrát mutató népesség, a magas munkanélküliségi arány, az alacsony iskolai végzettség, a szakképzettség hiánya, a nem kielégítő lakáshelyzet.

Pécsen több szegregátum felszámolásra került az elmúlt évek projektjeinek eredményeként. A meglévő szegregátumok esetében – a fizikai környezet javításán túl – arra kell törekedni, hogy az infrastruktúra, a szolgáltatások, a szociális, az egészségügyi, a közösségi, a foglalkoztatási/képzési és a közoktatási lehetőségek fejlesztése révén a szegregátumok bekapcsolódjanak a település vérkeringésébe. Ennek egyik eszköze a már korábban is megkezdett városrehabilitációs beavatkozások további szegregált területekre történő kiterjesztése.

3.6 Egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés

a) az egészségügyi alapszolgáltatásokhoz, szakellátáshoz való hozzáférés

Pécs városában az egészségügyi alapellátást (házi orvos, házi gyermekorvos, fogorvos, iskola fogorvos, védőnő) vállalkozó házi orvosok, egészségügyi szolgáltatók biztosítják. A városban összesen 182 körzetben (82 körzetből 78 betöltött házi orvosi, 41 körzetből 37 betöltött házi gyermekorvosi, 43

körzetből 36 betöltött iskola orvosi, 21 körzetből 20 betöltött iskola-fogorvosi, 45 vegyes fogászati, 44 védőnői, 5 iskola-védőnői körzetben) biztosított az alapellátás. Az orvosi rendelők magántulajdonú, valamint önkormányzati tulajdonú ingatlanokban találhatóak. Az egészségügyi szolgáltatók a szükséges tárgyi és személyi feltételekkel, működési engedéllyel rendelkeznek.

26. táblázat - Orvosi ellátás (3.6.1.)

Év	Felnőttek és gyermekek részére szervezett házi-orvosi szolgálatok száma	Csak felnőttek részére szervezett házi-orvosi szolgáltatások száma	A házi gyermekorvosok által ellátott szolgálatok száma
2012	1	90	39
2013	1	90	39
2014	1	92	39
2015	1	89	39
2016	1	89	39
2017	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, KSH Tstar

b) prevenció és szűrőprogramokhoz (pl. népegészségügyi, koragyermekkor kötelező szűrésekhez) való hozzáférés

A mélyszegénységben élők életvitelük, életkörülményeik miatt a lakosság átlagánál nagyobb mértékben veszélyeztetettek a betegségekkel szemben. Az érintettek többségénél nem állnak rendelkezésre egészséges lakáskörülmények, táplálkozásbeli hiányosságok jelentkeznek, továbbá nem épül be mindennapjaikba a tudatos egészségvédelem, hisz sokuk esetében a mindennapok megéléséért való küzdelem a legfontosabb életstratégia. Körükben különösen fontos a társadalmi gondoskodás.

A cigány/roma és különböző hátrányos helyzetű társadalmi csoportok egészségvédelme érdekében megelőzési programokat, célzott tájékoztató kampányokat kell biztosítani. Ezek kiemelt fontossággal bírnak úgy a munkavállalást érintő készségek, képességek helyreállítása, fenntartása, mint a gyermekek iskoláztatása, iskolai teljesítménye szempontjából.

Szegregált társadalmi helyzetük, szocializációs szintjük javítása érdekében sajátos módon kell biztosítani a szervezett lakossági szűrővizsgálatokat (helybe vinni a szűréseket), megismertetni számukra az egészségügyi szolgáltatásokat, valamint az egészséges életvitelhez szükséges folyamatos tanácsadást tartalmazó programokat, kitekintéssel az egészséges életmódra, így a rendszeres testmozgásra, az egészséges táplálkozásra, valamint a dohányzás és a túlzott mértékű alkoholfogyasztás megelőzésére is.

A társadalmi integrációs folyamatok és az ún. „érzékenyítés” érdekében előnyös lenne a cigány fiatalok számára sportprogramokat indítani, a városban működő iskolákban tanuló fiatalok bevonásával.

A koragyerekkori fejlődés megalapozása érdekében meg kell teremteni a korai felismerés, szűrés és korai fejlesztés hiányzó kapacitásait, csökkenteni kell a területi különbségekből fakadó hátrányokat.

Biztosítani kell a gyermekek egészségügyi helyzetének javítása érdekében a korszerű gyermek-egészségügyi ismeretek átadását tájékoztatással, oktatással, szemléletváltoztatás elősegítésével, illetve a nyelvi, megértési nehézségekkel küzdő, hátrányos helyzetű szülők számára is könnyen érthető, kipróbálható, begyakorolható ismeretközvetítéssel.

A gyermek- és serdülőkori mentális problémák kezelésére célzott, a város területét lefedő szolgáltatásokat kell kialakítani. Ösztönözni kell a lakókat a részvételre, mobil szűrések igénybevételére, különös tekintettel a szegregált lakókörnyezetben élőkre.

Ezek mellett foglalkoztatást ösztönző programokra lenne szükség, melyek támogatnák a roma származásúak alkalmazását a hiányszakmákban.

Az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés javítása érdekében ösztönző, támogató programokkal csökkenteni kell a tartósan betöltetlen állású orvosi körzetek számát.

A Hősök terei gyermekorvosi rendelő és körzete (5. számú körzet) évek óta – jelenleg is – betöltetlen, ezért arról a környékről, illetve István-aknáról a kisgyerekes/gyerekes szülőknek a Lánc utcai rendelőintézetbe kell menniük, amelyhez a bejutás nagyon nehézkes, hiszen a mélyszegénységben élő családoknak nagyon sokszor nincs lehetősége helyi járatú buszbérletet venni. Sokaknak még a buszjegy megvásárlása is gondot okoz (melyet egyébként csak a buszon tudnak megvenni magasabb összegért, mert a lakóhely környékén nincs olyan bolt, ahol buszjegyet árusítanak), István-aknára pedig még a helyi járatú buszok is nagyon ritkán közlekednek.

c) fejlesztő és rehabilitációs ellátáshoz való hozzáférés

A mélyszegénységben élők célcsoportjába tartozók körében a rossz lakás- és életkörülmények, az alacsony képzettségi szint, a szülők képzettségbeli hiányosságai miatt az átlagosnál nagyobb arányban szükséges a gyermekek fejlesztő egészségügyi szakember, ill. pedagógus általi segítése. Ez az oktatási rendszer keretein belül szűkösen áll rendelkezésre. A civil szervezetek pályázati, vagy egyéb forrásból törekednek arra, hogy pl. tanoda-rendszerű struktúrákkal teret adjanak a fejlesztésnek. Egészségügyi szempontból azonban erre csak esetlegesen van lehetőség, az is döntően az iskolák jelzésén alapuló szükségletre irányul.

A rehabilitációra való igény szintén nagyobb arányban jelentkezik a célcsoport népességében, mint a népesség átlagos szintjén. Körükben a gyermekkori problémákhoz hasonlóan az érvényesül, hogy nem jutnak el megfelelő időben és módon azon intézményekbe, amelyek a rehabilitációs folyamatban érdemben segíteni tudnák őket.

Úgy a fejlesztés, mint a rehabilitáció tekintetében a célcsoport sajátosságaihoz illeszkedő információ-felvevő rendszer kialakítása lenne szükséges, mely a továbbiakban támpontot adhatna az arra rászorulóknak a számukra szükséges és elérhető szolgáltatások igénybevételi lehetőségéről.

Az EFOP konstrukció keretében többféle, az egészségügyi ellátást és az ahhoz való hozzáférést javító program indult Pécsen (humán erőforrás fejlesztés, az alapellátás és a népegészségügy rendszerének átfogó fejlesztése, járóbeteg szakkellátás fejlesztése), melynek többségét az egyetemi kórház egyes részei bonyolítanak le, vagy egészségügyi szolgáltatással foglalkozó civil szervezetek, vállalkozások.¹²

d) közétkeztetésben az egészséges táplálkozás szempontjainak megjelenése

Kiírásra és elbírálásra került „A helyi önkormányzat oktatási intézményeiben és szociális ágazatában közétkeztetés szolgáltatás biztosítása” elnevezésű közbeszerzési eljárás, melynek dokumentációjában fellelhető információk az egészséges táplálkozás szempontjait részletesen tartalmazzák.

Étlaptervezésnél és ételkészítésnél figyelembe kell venni az életkori sajátságokat (ízélesség, emészthetőség, ételkészítési technológia).

Az étrend összeállításánál ügyelni kell arra, hogy a tervezett ételek jellege az étkeztetett korcsoportoknak megfelelő legyen.

¹² Forrás: palyazat.gov.hu/tamogatott_projektkereso

A Vállalkozónak minden, általa biztosított étkezéshez étlapot kell készítenie és azt az étkezők – bölcsődében, valamint közoktatási intézményekben a szülők – által is jól látható helyen ki kell függeszteni.

Az étlapon fel kell tüntetni minden étkezés számított energia-, fehérje-, zsír-, szénhidrát-, cukor- és sótartalmát egy adagra vonatkoztatva, és az élelmiszerek jelöléséről szóló 19/2004.(II.26.) FVM-ESzCsM-GKM rendeletben meghatározott allergén összetevőket. Amennyiben az étlapban változás következik be, a Vállalkozónak gondoskodnia kell arról, hogy a módosított étlap kifüggesztése a módosítás napján megtörténjen.

Az étlapon a diétás étrendet a nem diétás étrendtől elkülönítetten kell feltüntetni.

A bölcsődei étkeztetéssel kapcsolatban a pécsi Kisgyermek Szociális Intézmények Igazgatósága az alábbiakat tartotta fontosnak:

A 2011-es évben az intézmény tagintézményeiben a gyermekétkeztetés központi étlap és receptúra alapján történt, melyet a dietetikus és a bölcsődék élelmezésvezetői állítottak össze. Az irányétlap megvalósulását a dietetikus rendszeresen ellenőrizte, hogy az egészséges táplálkozás alapelvei mellett, a kisgyermekek életkori sajátosságai, a korcsoportra jellemző tápanyagszükséglet maradéktalanul megvalósulhasson. A főzéshez szükséges nyersanyagot, közbeszerzést elnyert cégek, vállalkozók szállították a tagintézményekbe.

Minden bölcsőde saját főzőkonyhával rendelkezik, ami a HACCP alapelveinek és legfontosabb szempontjainak alkalmazásával működött. A helyben történő főzést élelmezésvezetők által irányított személyzet látta el egész évben. Három bölcsőde - Törpike, Mezőszél, Cseperedő – óvoda élelmezését is végezte, a Kiskuckó Bölcsőde az intézményrendszeren belül működő Vadvirág Családok Átmeneti Otthonát és néhány bölcsőde vendégétkeztetést is vállalt.

A 2011. évben az 1 013 felvett gyermek közül 217 gyermek, a felvett gyermekek 21,42%-a részesült rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény által térítésmentes bölcsődei ellátásban. 3 vagy több gyermeket nevelő család után járó 50%-os térítési díjkedvezményben 80 gyermek részesült, a felvett gyermekek 7,9%-a és tartósan beteg, ill. fogyatékos gyermek után járó 50 %-os térítési díjkedvezményben 46 gyermek, a felvett gyermekek 4,54%-a. Így intézményünkben összesen, a beszámoló évében bölcsődei ellátásban részesülő 1013 gyermek közül 343 gyermek, 33,86% részesült valamilyen formában térítési díjkedvezményben.

Az EFOP-1.8.5.17- Menő menzák az iskolában pályázatot 4 szervezet valósítja meg Pécsen. A pályázat célja, hogy az iskolákban a gyerekek között az egészséges életmódot népszerűsítsék az egészséges ételek, étkezés mintáján keresztül. Különböző közös programok, főzések, workshopok tarkítják a projekteket, melyek során a gyerekek látókörének szélesedését várják az egészségtudatos étkezéssel kapcsolatban, melyet később otthon is tudnak érvényesíteni szüleikkel közösen.¹³

e) sportprogramokhoz való hozzáférés

Széles spektrumon mozgó sportolási lehetőségeket kínál a város. Nagyszámú sportoló befogadására alkalmas létesítmények állnak rendelkezésre, a választható sportágak jelentős része szabadidősport tevékenységre is alkalmas. Nagy tapasztalattal rendelkező szervezetek jelen a célcsoporttal való sportfoglalkozások szervezése és végrehajtása terén. A célcsoport jelentős részének igényeit jól ismerő, ezeket tevékenységébe beépíteni képes, elkötelezett szakember-gárda dolgozik városszerte.

¹³ A pályázatokról bővebben:

<https://emir.palyazat.gov.hu/nyertes/?node=adatlap&forras=1420&id=15865202>

<https://emir.palyazat.gov.hu/nyertes/?node=adatlap&forras=1420&id=15548102>

<https://emir.palyazat.gov.hu/nyertes/?node=adatlap&forras=1420&id=16444402>

<https://emir.palyazat.gov.hu/nyertes/?node=adatlap&forras=1420&id=15614002>

Kialakult kapcsolat működik a célcsoport tagjait tömörítő intézményekkel (oktatási, kulturális, egészségügyi, sport intézmények, szervezetek). Külső támogatók sikeres bevonása, valamint a diák-sport támogatás elősegítése is jellemző. A Sportkoncepció és a sporttámogatási rendszer alapján kiszámítható, tervezhető a sportprogramokhoz való hozzáférés. Felkészült, lelkes sportszervezők, segítők, önkéntesek dolgoznak a helyi sportért. Az országos és helyi sportszervezetekkel kialakított jó kapcsolat jellemzi a helyi sportszervezeteket.

A sportprogramok rendezésének legnagyobb hátráltatója az igénybe vehető pályázatok ismeretének hiánya.

A sport lehetőséget ad a célcsoport eredményes aktivizálása által egységesebb, elfogadóbb társadalmi környezet teremtésére. A mozgásgazdag életmód kialakítása jótékony hatással lesz a romák/mélyszegénységben élők egészségügyi helyzetére. Sokszínű sporttevékenységekbe történő bevonásuk lendületet adhat a helyi utánpótlás-nevelésnek is. A célcsoport egy részének aktivizálása katalizátorként működhet, és talán a jövőben egyre növekvő számú hátrányos helyzetű, cigány/roma, időskorú, fogyatékos személy kezd sportolni. Az Önkormányzatnak szándékában áll a sportlétesítmények fejlesztése, bővítése. A rendszeres mozgás által a célcsoport egy része olyan életvitel mintát kap, amit más területeken nincs alkalma megtapasztalni. A sport kiemelkedési, karrierlehetőséget kínál. A sport területén elért siker önbizalmat ad, amit a sportoló az élet más területén is kamatoztatni tud.

A kérdés megoldásának tervezésekor figyelembe kell venni, hogy a szabadidősport egyes ágainak űzését csak kevesen engedhetik meg maguknak. A célcsoport számára rendelkezésre álló, sportolásra fordítható szabadidő nem megfelelő mértékű. A befogadó, másságra nyitott többségi attitűdből eredő nehézségek kézzel foghatók. A rendelkezésre álló sportlétesítmények határos befogadóképességéből eredő kapacitáshiány fordulhat elő. A hátrányos helyzetű fiatalok személyiség- és képességfejlesztő sporttevékenységekbe való bevonása nehézségekkel járhat, ugyanis előfordul, hogy a társadalmi közeg nem kellőképpen empátikus.

A kérdés megoldásához szükség van a célcsoport eredményes aktivizálására, a sporttevékenységbe történő bevonására, a sportlétesítmények fejlesztésére, valamint a célcsoport katalizátorainak aktivizálására. A tervezhető diák-sport támogatási rendszer megőrzése, valamint a pályázati lehetőségek kihasználása szintén javasolt.

Pécs is sikeresen pályázott a helyi sportlétesítmények felújítására, illetve újak kialakítására, így 2018-ban megnyílt a Rátgéber Kosárlabdaakadémia, illetve a Pécsi Sport Nonprofit Zrt. Verseny utcai telephelye is jelentős korszerűsítésen, bővítésen esett át. A PMFC labdarúgócsapatának tulajdonosa is komoly létesítményfejlesztést hajtott végre.

A város gazdasági helyzete, anyagi lehetősége függvényében a sportlétesítmények fejlesztését és megvalósítását célszerű 5-10 évre tervezni. Elsődlegesen a jelenlegi létesítmények állagának megőrzése, javítása, fejlesztése szükséges, csak ezután célszerű sportlétesítmények építése, amelyek finanszírozása pályázati projektekből és a magántőke bevonásával történhet.¹⁴ A hatályos sportkoncepció 2009-ben készült, azóta felülvizsgálva nem volt. Fontos lenne újabb, frissebb, aktuálisabb tervezetet kidolgozni, és nemcsak a fogyatékkal élők sportolási lehetőségeiről fogalmazzanak meg benne lehetőségeket, fejlesztési területeket, de a hátrányos helyzetű, mélyszegénységben élők sportprogramokhoz való hozzáférést is érdemes lenne külön taglalni.

Pécsett három tanoda működik, amelyek mindegyike kiemelt hangsúlyt fektet a hozzájuk járó hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, többségében roma/cigány gyerekek sportolási lehetőségeinek kiaknázására, mivel a pályázati kiírás megköveteli ezt a fajta fejlesztést is. A tanodákban sportklubok működnek (bokszt, foci, tollaslabda, stb.), vagy hip-hop tánc tanulására van

¹⁴ Forrás: Pécs Megyei Jogú Város V. Sportkoncepciója

http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwi7zJDpi5_eAhVIM-wKHWFPDFQqFjAAegQIC-RAD&url=http%3A%2F%2Fwww.psnzrt.hu%2Ffiles%2Fsportkonceptio.doc&usg=AOvVaw1qQK4aGwnMHietn8d8h2kM

lehetőség, továbbá szabadidős programok keretében ismerkedhetnek az úszás, a balett vagy épp a lovaglás alapjaival. 2018-ban ismét megrendezésre került a Tanodák Közötti Focikupa, melyen a Khetanipe Egyesület tanodásai is részt vettek és harmadik helyezést értek el.

Az EFOP-1.8.6-17. azonosítószámú „A felnőtt lakosság prevenciós célú egészségfejlesztése a szabadidősport területén” című pályázati konstrukció keretében a Magyar Szabadidősport Szövetség egy 3 éves projektet indított 2018 tavaszán, melynek keretében kiemelten szeretnék elérni a hátrányos helyzetű embereket is, és számukra a sport egészségmegőrző, preventív jellegét kívánják népszerűsíteni különféle programokkal¹⁵. Szintén ebben a konstrukcióban rendelkezik nyertes pályázattal a Pécsi Egyetemi Atlétikai Club is, akik szintén a sport és az egészséges életmód betegségmegelőző szerepére szeretnék felhívni a figyelmet egészségnapok, komplex mozgásprogramok által¹⁶.

f) személyes gondoskodást nyújtó szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés

Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 54/2017. (XII.18.) önkormányzati rendelete a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátásokról és szociális szolgáltatásokról elnevezésű dokumentum alapján a város az alábbi személyes gondoskodást nyújtó szociális szolgáltatásokhoz biztosítja a lakosság hozzáférését:

1. A személyes gondoskodás körében a következő gyermekjóléti alapellátásokat biztosítja a város:

- a) család-és gyermekjóléti szolgálat,
- b) család-és gyermekjóléti központ,
- c) gyermekek napközbeni ellátása:
 - ca) bölcsőde,
 - cb) családi bölcsőde,
 - cc) játszóház,
 - cd) Biztos Kezdet Gyermekház,
 - ce) napközbeni gyermekfelügyelet,
- d) gyermekek átmeneti gondozása:
 - da) gyermekek átmeneti otthona,
 - db) családok átmeneti otthona.

2. A személyes gondoskodás körében a következő szociális alapszolgáltatásokat biztosítja a város:

- a) falugondnoki és tanyagondnoki szolgáltatás,
- b) étkeztetés,
- c) házi segítségnyújtás,
- d) jelzőrendszeres házi segítségnyújtás,
- e) családsegítés,
- f) támogató szolgáltatás,
- g) közösségi ellátások,
- h) utcai szociális munka
- i) nappali ellátás:
 - ia) idősek klubja,
 - ib) fogyatékosok nappali ellátása,
 - ic) szenvedélybetegek nappali ellátása,
 - id) nappali melegedő,
 - ie) demens személyek nappali ellátása,

¹⁵ A pályázatról bővebben: <https://emir.palyazat.gov.hu/nyertes/?node=adatlap&forras=1420&id=15423002>

¹⁶ A pályázatról bővebben: <https://emir.palyazat.gov.hu/nyertes/?node=adatlap&forras=1420&id=15740402>

- if) pszichiátriai betegek nappali ellátása,
- j) fejlesztő foglalkoztatás.

3. A személyes gondoskodás körében a következő szociális szakellátásokat biztosítja a város:

- a) ápolást-gondozást nyújtó intézmények:
 - aa) idősek otthona
 - ab) fogyatékos személyek otthona,
 - ac) hajléktalanok otthona
- b) átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények:
 - ba) idősek gondozóháza
 - bb) fogyatékosok gondozóháza,
 - bc) hajléktalanok éjjeli menedékhelye és átmeneti szállása
 - bd) időszakos férőhely.

Az önkormányzati, valamint a társulási fenntartásban működő intézmények által biztosított szolgáltatások igénybevételéhez a kérelmeket az intézmények által készített nyomtatványon vagy szóban lehet előterjeszteni. A szolgáltatások igénybevétele iránti kérelemről – a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.), valamint a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (a továbbiakban: Szt.) rendelkezései alapján – az intézményvezető, valamint a nem állami fenntartású szervezet vezetője dönt az adott szolgáltatásra vonatkozó jogosultsági feltételek fennállása esetén.

A jogosultság megléte esetén az intézmény megüresedő férőhelyszáma határozza meg az ellátás nyújtásának kezdő időpontját.

Az intézményvezető külön eljárás nélkül dönt a gyermekjóléti alapellátások és szociális alapszolgáltatások esetében a szolgáltatás nyújtásáról, ha annak hiánya a rászoruló életét, testi épségét veszélyezteti. A szolgáltatások közül a gyermekjóléti szolgáltatás, a falugondnoki és tanyagondnoki szolgáltatás, a családsegítés, a közösségi ellátások, a fejlesztő foglalkoztatás, az utcai szociális munka, a népkonyha, valamint a hajléktalan-ellátás tekintetében a nappali melegedő, éjjeli menedékhely és az időszakos férőhely igénybevétele ingyenes.

A fel nem sorolt egyéb szolgáltatások térítési díját a Gyvt., az Szt., a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások térítési díjáról szóló kormányrendelet, a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások és gyermekvédelmi szakellátások térítési díjairól szóló kormányrendelet, valamint az Önkormányzat térítési díjakról szóló rendelete alapján kell megállapítani.

Az önkormányzati, vagy a társulási fenntartásban működő intézményben biztosított szociális étkeztetés tekintetében szociálisan rászoruló az Szt. 62. §-ában foglaltakon túl az a személy, aki

- a) öregségi nyugdíjban részesül,
- b) a reá irányadó nyugdíjkorhatárt betöltötte,
- c) időskorúak járadékában részesül
- d) rokkantsági ellátásban részesül,
- e) rehabilitációs ellátásban részesül,
- f) egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatásban részesül.

Az Szt. 62. § (1) bekezdés b)-d) pontja vonatkozásában az a személy minősül

- a) egészségi állapota alapján rászorultnak, akinek egészségi állapotáról kezelőorvosa a megfelelő igazolást kiállítja,
- b) fogyatékkal élőnek, aki a fogyatékosági ellátás megállapítását és folyósítását igazoló okiratot, vagy ennek hiányában a fogyatékoság fennállását igazoló szakvéleményt bemutatja,

c) pszichiátriai vagy szenvedélybetegnek, akinek állapotát pszichiáter vagy neurológus szakvéleménye igazolja.

A népkonyhát a hajléktalan személyek vehetik igénybe.

Pécs városa az önkormányzati, a civil és egyházi szektor jelenlétével valamennyi személyes gondoskodást nyújtó szociális szolgáltatást lefed, biztosítja. Az önkormányzat és intézményei a törvényben előírt feltételeknek egyre inkább megfelelnek, különös tekintettel a személyi feltételekre. A házi segítségnyújtás szolgáltatását nyújtó szervezetek törvény által lehetővé tett, illetve kapacitáskorlátjuk által megszabott napi gondozási órái sok esett, beteg ember számára sajnos nem elegendőek. Jellemző a szakosított, bentlakásos intézmények férőhelyhiánya. Az alacsony jövedelműek (főleg az FHT-ban, RSZS-ben, önkormányzati időskorúak járadékában részesülők) többszörösen hátrányba kerülnek a magas (átlag kb. 80.000 Ft-os) térítési díjak miatt. A normatív finanszírozás nem teszi lehetővé az ellátás biztosítását. A külterületek (szőlők) lakói esznek a szolgáltatások egy részétől, a megközelíthetőség elégtelensége miatt. Komplex szolgáltatás hiánya jellemző. Az országosan is nagy problémát jelentő, szociális krízishelyzetekben is kicsúcsosodó devizahiteles esetek kezelésére csak szerény eszközrendszer van a szociális szolgáltatóknak. Hiányosságok vannak az intézmények tárgyi feltételeiben is.

A helyzet javítása érdekében szükség van a meglévő szolgáltatásokat erőforrásaiban, kapacitásaiban, szolgáltatási palettájában megerősíteni, bővíteni. Az alap és szakellátást nyújtó szolgáltatásokhoz pályázati források igénybevétele lenen szükséges.

A tervezés és a fejlesztési irányok kijelölésénél figyelembe kell venni, hogy a személyes gondoskodást nyújtó szociális szolgáltatóknál gyakorta megjelennek olyan ügyfelek, akik önhibájukból vagy saját hibájukon kívül olyan helyzetbe kerültek, hogy elveszítették munkájukat, alkalmi munkákat sem találnak, és a hatályos jogszabályok alapján semmilyen rendszeres pénzbeli vagy természetbeni támogatásban nem részesülhetnek. (vö. pl. 1 éves előzetes együttműködési kötelezettség a munkaügyi központtal a foglalkoztatást helyettesítő támogatásra való jogosultság megszerzéséhez, vagy ha az FHT-ban részesülő ügyfél 1 év alatt nem tud felmutatni 30 napnyi munkaviszonyt vagy önkéntes tevékenységet). Ezek az emberek gyakorlatilag teljesen kiesnek a szociális hálóból, és gyakorta a szó szoros értelmében éheznek. Az egészségi állapot romlása is megfigyelhető köztük, valamint az ellátatlanság, az elszigetelődés is veszélyezteti őket.

A probléma megoldása érdekében kitűzött célok, intézkedések egyik fő iránya a meglévő szolgáltatások megerősítése, kapacitásainak, emberi erőforrásainak megtartása, a fent vázolt szolgáltatási "lyukak" lefedése. Esélyegyenlőség biztosítására van szükség az ellátásokhoz való hozzáférés tekintetében. A rugalmas, támogatott lakhatási formák, modellek kialakítása, fejlesztése szükséges a lakhatásukat elveszítő, vagy átmeneti nehézségekkel küzdők számára. Magas szintű szociális szolgáltatás nyújtása szükséges, minél több rászoruló részére. Fontos lenne az otthoni ápolás, gondozás lehetőségeinek, kapacitásainak bővítése is, amely lehetővé tenné a betegséggel küzdők vagy az idős emberek otthonukban történő ellátását. Ehhez országos szakpolitikai döntés és ennek a foglalkoztatásra és a szolgáltatás finanszírozására vonatkozó hatástanulmányai is szükségesek. Állami normatív támogatás összegének átgondolása javasolt. A jogszabályi környezettől és a forrástól függően minél több ellátás biztosítása kívánatos, akár civil szféra bevonásával. Személyi, tárgyi feltételek javítására van szükség az ellátórendszerben, valamint a szolgáltatók esetében. Intézmények befogadóképességének bővítése szintén javasolt. Térítési díjak esetében a méltányosság rugalmas kezelésére is szükség lehet.

g) hátrányos megkülönböztetés, az egyenlő bánásmód követelményének megsértése a szolgáltatások nyújtásakor

Az általunk ismert szociális szolgáltatóknál nemre, nemzetiségi, etnikai, vallási hovatartozásra, szexuális orientációra való érzékenységgel dolgoznak, ezek alapján nem diszkriminálva nyújtanak szolgáltatást. Az intézmények részben akadálymentesen megközelíthetőek.

Nincsenek azonban olyan kollégák a szolgáltatásokat nyújtó intézményekben, akik romani (lovári), beás, illetve idegen nyelveken tárgyalási szinten beszélni vagy jelnyelven kommunikálni képesek lennének.

A probléma megoldási javaslatának kidolgozásakor számolni kell a fellépő veszélyekkel is, úgy, mint az ellátatlan kliensek és betegek megnövekedett száma, az egészségi állapot romlása, melynek társadalmi következményei is lehetnek.

A probléma megoldása érdekében fontos a jelnyelvi képzettségek megszerzése, a romani (lovári), a beás nyelvi képzettség biztosítása a szociális szférában dolgozók részére. A szociális és egészségügyi szolgáltatást nyújtó ép, nem akadályozott munkatársak személyes empátiás készségeinek, a segítő és az egyenlő bánásmódot hangsúlyozó attitűdjeinek fenntartása szintén lényeges, folyamatosan megújuló egyéni és intézményi képzésekkel, tréningekkel.

Az attitűd-erősítő képzések, valamint esélyegyenlőségi érzékenyítő tréningek bevezetését is célszerűnek tartjuk csakúgy, mint az egészségügyi ellátórendszer hiányosságainak pótlását és a szociális ellátórendszer kapacitásának növelését.

A hatékony munka érdekében az intézményfejlesztés is fontos. A finanszírozás jelen hatályos szabályainak átgondolására és a jogszabályi háttér átalakítására van szükség a célok eléréséhez.

A Khetanipe Egyesület uniós és állami projektek megvalósítása során több évig lehetőséget biztosított ingyenes jogsegélyszolgálatra és jogtanácsadásra. A heti egy órás fogadói időben zajló szolgáltatásra alkalmanként 2-3 kliens tartott igényt. A tanácsadás mellett diszkriminációs ügyekben is vállaltak képviselői szerepet. Ügyvédük a Nemzetközi Migrációs Szervezet kárpótlási ügyeivel kapcsolatban végezte a legtöbb adminisztrációs munkát, de fellebbezésnél és hatósági nyilatkozatok elkészítésénél is segédkezett. Sajnos forráshiány miatt néhány éve ezt a fajta segítő munkát az egyesület nem tudja folytatni, így az olyan jellegű ügyekben, amelyekhez jogász szakember segítsége szükséges, átirányítják a klienseket a Nép ügyvédje elnevezésű, ingyenes jogsegélyszolgálatot működtető irodához, amelyet jelenleg a Baranya Megyei Kormányhivatal Igazságügyi Szolgálat lát el a Rákóczi út 60. sz. alatt.

h) pozitív diszkrimináció (hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások) a szociális és az egészségügyi ellátórendszer keretein belül

A pécsi hajléktalanok ellátása elsősorban a TÁMASZ Alapítvány Pécs intézményeiben működik, de a Magyar Máltai Szeretetszolgálat, valamint a Caritas által biztosított orvosi ellátás is fontos szerepet tölt be e területen.

A legtöbb pécsi szegregátumban nincsenek megfelelő hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások a szociális és egészségügyi ellátórendszer keretein belül. Hősök terén hiányzik a gyermek házi orvosi ellátás, a felnőtt rendelés is szűk időtartamú és ritka. A rendszeres szűrővizsgálatokon alacsony részvétel jellemző. A jövedelmekhez képest magas a gyógyszerköltség, a közgyógyellátási keret nem fedezi a szükséges gyógyszereket, vagy az ügyfél a közgyógyellátásból kiszorul. Nehézkes, hosszadalmas az ügyintézés a szociális étkeztetés igénylésekor. Nincs ingyenes étkeztetés a jövedelemmel nem rendelkezők részére, csak egyedi elbírálással. A szociális otthoni férőhelyek korlátozott száma miatt – főleg szakosított ellátásban – még hátrébb kerülnek a sorban az alacsony jövedelmi helyzetű, de rászoruló kliensek. Nincs kedvezményes, alacsony jövedelemhez szabott ápolási osztályi férőhely a városban. Forráshiány jellemzi a szociális és az egészségügyi ellátórendszert is.

A helyzet megoldása érdekében kitűzött célok, fejlesztési irányok között kell szerepelnie a szűrővizsgálatokon, rendszeres orvosi ellátásban való nagyobb részvétel elősegítésére tett intézkedéseknek is. A szociális étkeztetés bővítése és igénylésének egyszerűbbé tétele is hasznos lenne. Az egészségügyi intézmények elérésének biztosítása is szükséges (ha nem tud betegszállítót igényelni), ahogy a szociális otthoni ellátás költségének kiegészítéséhez hiányzó anyagi forrás megteremtése is. A prevenció programok támogatása is indokolt.

A fenti célok megvalósításához elengedhetetlen a jogszabályi háttér megalkotása, valamint annak az ellátórendszeri igényekhez való alakítása is.

3.7 Közösségi viszonyok, helyi közélet bemutatása

a) közösségi élet színterei, fórumai

A mélyszegénységben élők társadalmi kirekesztésének egyik leglényegesebb eleme a közösségi részvétel lehetőségeinek hiánya, a közösségi szolgáltatások elérésének nehézségei. Már jó ideje felismert tény, és a társadalmi felzárkóztatást célzó programok egyik alapeleme is, hogy a társadalmi tőke különböző formáinak fejlesztéséhez, a kapcsolati erőforrások alakításához és használatához elengedhetetlen olyan közösségi tér, mely alkalmas az emberi kapcsolatok gyakorlására és befogadó a helyi környezet lakóival szemben.

Pécs szegregációval érintett területeire ennek ellenére általában az jellemző, hogy ilyen közösségi színterekben nem szenvednek hiányt. Pécsbánya-telepen a Pécsbányai Kulturális Egyesület működtet az Önkormányzattal kötött közművelődési megállapodás keretében közösségi házat, melynek kihasználtsága is igen magas fokú. A Szabolcsi szegregátum több, a közelben elérhető közösségi színtérrel is rendelkezik. A Khetanipe Egyesület két közösségi házat is működtet a környéken, egyet a Török István utca 12. sz. alatt, amely a Jószerencsét Közösségi Ház nevet viseli és amely évek óta otthont ad olyan ingyenesen elérhető kulturális, szabadidős és egészségügyi programoknak, amelyek a környéken élő hátrányos helyzetűek számára hiánypótló, és remek kikapcsolódási lehetőséget biztosít. 2014 óta az egyesület üzemelteti ezt a közösségi házat. Ez idő alatt számos uniós, hazai és egyéb nemzetközi támogatású pályázatot, kisebb-nagyobb projektet valósított meg (pl. tanoda, tanulószoba, gyermeknap, Mikulás-nap, egészségnapok, kulturális programok, konferenciák, stb.), valamint a városi önkormányzat és más civil szervezetek is gyakran igénybe veszik a közösségi ház tereit különféle rendezvények lebonyolítására (ruhaosztás, karácsonyi adományosztás, istentiszteletek, konferenciák, tájékoztató napok, lakossági fórumok, stb.) A Khetanipe Egyesület másik közösségi háza István-akna 37. sz. alatt található, ahol szintén a helyi lakosság igényeihez igazodva valósít meg helyben elérhető közösségi programokat gyerekeknek és felnőtteknek egyaránt, és ahol a Roma Education Fund támogatásának köszönhetően 2014 óta szinte folyamatosan tud közösségi programokat nyújtani az egyesület, melynek keretében 0-3 éves, óvodáskorú valamint általános iskolások között végez egyéni és kiscsoportos fejlesztéseket, a kisgyerekek érdekében az óvodákkal együttműködve. A projekt keretében a szülőket is megszólítják, számukra közösségi programokat, szülői klubokat szerveznek, sokszor olyan témákra fókuszálva (szociális ellátások, mentális egészség, kisgyermek gondozása-nevelése, stb.), melyhez szakember előadása kapcsolódik. Mindkét közösségi ház szolgáltatásait a környéken élő hátrányos helyzetű, többségében cigány/roma lakosság veszi igénybe.

A Cigány Szociális és Művelődési Módszertani Bázis a Pákolitz István utcában Népfőiskolát, a FUND Alapfokú Művészetoktatási Intézmény pedig művészetoktatási programokat valósít meg hátrányos helyzetű, főként cigány/roma gyerekek számára. Szintén itt működik A MIOK a hátrányos helyzetűekért Alapítvány is, akik tanodát működtetnek évek óta, valamint különféle képzésekkel és egyéb programokkal, projektekkel járulnak hozzá a környéken élők művelődéséhez.

A Royal Art Művészeti Egyesület szintén hátrányos helyzetű, elsősorban cigány/roma származású célcsoportnak szervez különféle művészeti és kulturális programokat, melyeket sok esetben a szegregátumokban működő közösségi terekbe helyeznek ki, ott valósítanak meg.

Györgytelepen, Hősök terén, Pécsbányatelepen és Pécs-Somogy Bányatelepen a Magyar Máltai Szeretetszolgálat működtet „Jelenlét Házakat”, melyek a szegregátumokban végzett jelenlét-típusú szociális munka és közösségfejlesztés bázisaként szolgálnak. Somogy-bányatelep számára a Kodály

Zoltán Művelődési Ház, valamint a Tegyükünk Egymásért Egyesület közösségi tere, Vasason a Berze Nagy János Művelődési Ház és a Kossuth Művelődési Ház tölt be közösségi funkciókat.

Fontos azonban megjegyezni azt is, hogy ezeknek a közösségi színtereknek a létrejötte több esetben is csak a közelmúlt beruházásainak eredménye, valamint a működtetésük intenzitása is változó volt korábban, azonban az utóbbi néhány évben már több, itt lévő közösségi házat működtető civil szervezettel is kötött közművelődési megállapodást a városi önkormányzat, melyhez feladatalapú támogatást is biztosít.

Ezek a közösségi intézmények egyre komolyabb hangsúlyt fektetnek a felzárkóztatás érdekében általuk megtehető lépésekre, és a városi önkormányzat együttműködésével több helyszínen is megindult olyan pályázati programok előkészítése, megvalósítása, melyekben konzorciumi partnerként bevonásra kerültek.

Rücker-akna és a Vágóhíd környéki szegregátum azonban egyáltalán nem rendelkezik a helyi társadalom közösségi életének gyakorlásához ilyen feltételekkel.

A Nevelők Háza Egyesület 2013-ban indította el a Norvég Civil Támogatási Alap finanszírozásával "PecsWork – közösségszövetek a városban" c. projektjét, melynek keretében Pécs városában és vonzáskörzetében működő városrészi szolgáltató központokat és környezetükben tevékenykedő közösségi alapú kezdeményezéseket fejleszt, és a fejlesztésbe vont szervezetek hálózati együttműködésének kialakítását segíti annak érdekében, hogy az alulról jövő közösségi kezdeményezések képessé váljanak céljaik, érdekeik artikulálására s a városrészi központok a közösségi igények szolgálatába állva, a helyi szükségleteken alapuló szolgáltatások mentén szerveződjenek. A program célkitűzéseit Pécs városa is támogatja, s az öt városrészi központ (civil kapuk) tevékenységének finanszírozásában részt vállal.

A városrészekben helyben elérhető közösségi és kulturális intézmények mellett a város egésze számára szolgáltató nagy központi intézmények (Kodály Központ, Zsolnay Negyed intézményei, Tudásközpont, színházak stb.) kiemelkedő színvonalú kulturális programokat képesek biztosítani a városlakók számára. Elérhetőségüket a mélyszegény társadalmi csoportok számára nem is elsősorban a tömegközlekedés költsége akadályozza, sokkal inkább a kultúra fogyasztásának gyakran (számukra legalábbis) igen magas ára.

A Pécsi Roma Nemzetiségi Önkormányzat és a Khetanipe Egyesület az elmúlt években több olyan ingyenesen elérhető, nagyobb szabású kulturális rendezvényt tartott, ahol főként – de nem kizárólag – azok a hátrányos helyzetű, többségében roma/cigány lakosok tudtak részt venni, akiknek anyagi helyzete nem tenné lehetővé egy-egy kulturális programon való önfelelt kikapcsolódást. A szervezetek nemcsak a keleti városrészben kínáltak programokat – jellemzően az egyesület által működtetett közösségi házakban vagy környékükön –, hanem pl. a belvárosban, a Balokány-ligetben is. A 2018-as Roma Nap elnevezésű rendezvényükön közel 500 fő vett részt.

Közművelődési megállapodással rendelkezők 2017. évben:

1. Bányászok Érdekvédelmi Kulturális Egyesület
2. Cigány Kulturális és Közművelődési Egyesület
3. Gerillart Kulturális Közhasznú Egyesület
4. Kertvárosiak az Élhető Kertvárosért Egyesület
5. Khetanipe a Romák Összefogásáért Egyesület
6. Mecsekszabolcsi Környezet és Érdekvédő Egyesület
7. Mosolymanó Egyesület
8. Nevelők Háza Egyesület
9. Pécs-Baranyai Origó-Ház Egyesület
10. Pécsbányai Kulturális Egyesület
11. Sopianae Kulturális Egyesület
12. Tegyükünk Egymásért Egyesület
13. Vasasért Egyesület

14. VOKE Vasutas Művelődési Ház

Közművelődési megállapodással rendelkező szervezetk 2018. évben:

1. Bányászok Érdekvédelmi Kulturális Egyesület
2. Cigány Kulturális és Közművelődési Egyesület
3. Gerillart Kulturális Közhasznú Egyesület
4. Kertvárosiak az Élhető Kertvárosért Egyesület
5. Khetanipe a Romák Összefogásáért Egyesület
6. Mecsekszabolcsi Környezet és Érdekvédő Egyesület
7. Mosolymanó Egyesület
8. Nevelők Háza Egyesület
9. Összefogás Mecsekszabolcsért Egyesület
10. Pécs-Baranyai Origó-Ház Egyesület
11. Pécsbányai Kulturális Egyesület
12. Pécsi Székesegyház Nagycsaládos Egyesület
13. Pécsi Zöld Kör
14. Sopianae Kulturális Egyesület
15. TÁMASZ Alapítvány Pécs
16. Tegyük egymásért Egyesület
17. Vasasért Egyesület
18. VOKE Vasutas Művelődési Ház

A 2017-ben és 2018-ban támogatott szervezetek fele olyan területen működik, ahol felülreprezentált a cigányok/romák és/vagy mélyszegénységben élők aránya, továbbá a szervezetek 71%-ának célcsoportjai között megtalálhatók, vagy felülreprezentáltak a cigányok/romák és/vagy mélyszegénységben élők. 2018-ra 4 új szervezettel kötött közművelődési megállapodást az önkormányzat (Összefogás Mecsekszabolcsért Egyesület, Pécsi Székesegyház Nagycsaládos Egyesület, Pécsi Zöld Kör, TÁMASZ Alapítvány Pécs), amelyek közül egy olyan területen működik, amely szegregátumhoz közeli (Összefogás Mecsekszabolcsért), illetve három szervezet foglalkozik olyan célcsoporttal, amelyben többségében megjelennek a romák és/vagy mélyszegénységben élők (Összefogás Mecsekszabolcsért, Pécsi Székesegyház Nagycsaládos Egyesület, TÁMASZ Alapítvány Pécs).

A Pécsi Helyi Akciócsoport pályázati kiírásának köszönhetően – TOP-7.1.1-16-H-0776-2-Összefogáson alapuló közösségfejlesztés, rendezvények, események szervezése – 2018-tól több olyan pályázat kerül támogatásra a városban, amelynek célja a lokális közösségek aktivizálása, bevonása a megvalósításba, továbbá a különböző városrészek lakosságának összekötése.

b) közösségi együttélés jellemzői (pl. etnikai konfliktusok és kezelésük)

Az egyén és a közösség, illetve a közösség tagjai szükségszerűen kapcsolatban (viszonyban) állnak egymással, függetlenül attól, hogy családi, vagy lakóhelyi közösségről beszélünk. A közösségek általában közös célok, feladatok érdekében jönnek létre. A közös célok eléréséért a közösség tagjai – jó esetben – közös döntéseket hoznak, közös lépéseket tesznek.

A közösség „közösségtudattal” rendelkezik, amely egyfelől összekapcsolja, másfelől erősíti a viszonyokat. („az egyén fontos a közösség számára, a közösség fontos az egyén számára”).

A mélyszegénységben élők és romák tekintetében a közösségi együttélés, az összetartozás a szűkös életfeltételek és a kulturális, családi sajátosságok miatt is különös jelentőséggel bír. Jelentős részének életében nagyon fontos szerepet játszik a tradicionalitás és erős a hagyományokhoz való kötöttsége, de akár társadalmi, akár kulturális jellemzőiket nézzük, megfigyelhető, hogy az egyén szintjén erősödik annak az igénye, hogy ha kilép a szűkebben vett környezetéből, a tágabb környezete, vagy akár a

társadalom, amiben él elfogadja, befogadja és elismerje, ne a különbözőségeket keresse, hanem az azonosságokat erősítse. Ezt mindenképpen egy integrációs folyamatra való igényként kell értelmeznünk. Ahhoz azonban, hogy ez a folyamat fejlődést mutasson, kitörési pontokra, valamint a társadalmi befogadást erősítő gyakorlatokra van szükség.

A probléma kezelésének első lépcsőjeként Pécs MJV Önkormányzata TÁMOP-5.3.6-11/1-2012- 0001 „Benned a Létra” - Komplex humán kapacitás fejlesztés és társadalmi részvétel feltételeinek biztosítása a pécsi Györgytelep szegregációs krízisterületén, és környezetében” című pályázat megvalósítása során olyan komplex szakmai programot dolgozott ki, melynek központjában a város szegregált lakókörnyezetében élő családjai állnak. Az egyik legfontosabb célkitűzés az volt, hogy a közösségi munka eszközeivel szólíttassanak meg és kerüljenek helyzetbe azok a helyi közösségek, melyek nem képesek képviselni érdekeiket, akik maguktól nem képesek kezdeményezni, és talán igényük sem alakulhatott ki együttműködésre kirekesztettségük, hátrányos helyzetük és/vagy önbizalomhiányuk miatt, valamint nem képesek felkutatni és kiaknázni azokat az erőforrásokat, melyek rendelkezésükre állnának.

A program során a családtagok egyéni fejlődése, a közösség fejlődése, az önrendelkezésben való fejlődés, az infrastrukturális és munkaerőpiaci szolgáltatások összehangoltan, egymásra épülő módon, ugyanakkor térben és időben egyszerre valósulnak meg. Az egyes tevékenységi területek összekapcsolódnak, az eredmények így megsokszorozódhatnak. A közösségfejlesztés, a közösségi tudat erősítésén túl a növekvő egyenlőtlenségek megállítása és az olyan közösségi színterek megteremtése is cél, melyek lehetőséget biztosítanak az ott élőknek arra, hogy aktívan részt vegyenek saját életük formálásában.

A „Benned a létra” projekt mintegy folytatásaként 2014-2015-ben valósította meg a DDOP-4.1.2/B-13-2014-0005 „Lakhatási integrációt elősegítő településrehabilitáció Hősök terén elnevezésű projektet a városi önkormányzat, a Khetanipe Egyesület és a Magyar Máltai Szeretetszolgálat. A projekt két másik területen is futott: Pécs-Somogyban a Tegyük Egymásért Egyesülettel, Pécsbányán pedig a Pécsbányáért Egyesülettel működött együtt az önkormányzat és Magyar Máltai Szeretetszolgálat.

Pécs város célja, hogy a városban megkezdett szociális városrehabilitációt célzó projekteket folytassa, az azokat segítő társadalmi felzárkóztatási programokat segítse, támogassa. A TOP-6.9.1-15 felhívás ehhez biztosított pályázati lehetőséget. Az előző években elkezdett munka a TOP-6.9.1-15-PC1-2016-00001 azonosítójú HELP – Helyi Esélyegyenlőségi és Lakhatási Program elnevezésű projekt keretében valósul meg.

A megvalósuló tevékenységek eredményeként a hátrányos helyzetű emberek életlehetőségei javulnak, elérhetővé válnak a foglalkoztatást, társadalmi integrációt, közösségfejlesztést, oktatást, iskolai felzárkóztatást, családsegítést, gyermekjóléti szolgáltatást, életvezetési tanácsadást, egyéni fejlesztést és szociális munkát biztosító programok.

Az Európai Unió forrásainak felhasználásának elősegítése, a hátrányos helyzetű emberek fenntartható lakhatási körülményeinek és szociális helyzetének javítása érdekében Pécs az ENSZ Fejlesztési Programja – United Nations Development Programme (UNDP), együttműködésben Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzatával, a Magyar Máltai Szeretetszolgálattal, a Khetanipe a Romák Összefogásáért Egyesülettel és a Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökséggel közös projektet dolgozott ki 2012-ben. A projekt a Nyílt Társadalom Alapítvány (OSF) "EU forrásokkal a romák integrációjáért" programjának támogatásával (MtM) valósul meg.

A projekt hangsúlyt helyez a szegregált területeken élők felkészítésére és részvételére a lakhatási feltételek javítását célzó projekt(ek) és a város társadalmi integrációs stratégiájának tervezésében és megvalósításában.

Hosszú távú célja egy olyan modell kidolgozása volt, mely Pécs városának gyakorlatban megvalósítható modelljeként szolgál arra, hogyan fejlessze hátrányos helyzetű területeit és az ott élő közösségeket, komplex módon keresve a választ a foglalkoztatás, oktatás, szociális és egészségügyi

ellátás kérdéseire. Hogyan változtassa meg a lakhatási feltételeket az érintettek bevonásával és aktív részvételével.

A mintaprojekt keretében a célterületen (Györgytelep, Hősök tere és környéke) teljes körű szociológiai felmérés készült el 2013. közepére azzal a céllal, hogy mind a tervező csoport, mind a helyi önkormányzat naprakész információval rendelkezzen az ott élők szociális, gazdasági, pénzügyi, oktatási, egészségügyi és foglalkoztatási helyzetéről.

3 közösségfejlesztő szakember/coach került bevonásra Györgytelep, Hősök tere és környékének mobilizálása, közösségi erőforrásainak fejlesztése céljából, valamint további 2 közösségfejlesztő Pécs egyéb szegregált területeinek előkészítése érdekében. Feladatuk a szegregációval érintett területeken élő, hátrányos helyzetű és roma emberek felkészítése a fejlesztési folyamatok megértésére, a fejlesztések tervezésébe való bekapcsolódásra és a fejlesztések fogadására.

Az összegyűjtött szociológiai adatok és a helyi érintett lakosok által megfogalmazott fejlesztési javaslatok komplex értékelése és elemzése alapján 2013 őszére elkészült egy hosszú távú stratégiai fejlesztési koncepció, és a hosszú távú fenntarthatóságot elősegítő projekt dosszié is.

A projekt szakmai stábjá szoros együttműködésben a helyi fejlesztésekben érintett szereplőkkel, képes volt biztosítani a szegregált területeken élő emberek véleményének, javaslatainak becsatornázását mind a helyi önkormányzat, mind az egyéb érintettek területi fejlesztési tevékenységeibe.

További közösségi kezdeményezést valósított meg az Uccu Alapítvány pécsi műhelye a 2017-es évben körülbelül 200 diákot ért el, összesen 11 foglalkozást tartottak. 20 partner iskolával rendelkeznek, valamint 6 helyi civil szervezetet tudhatnak állandó partnerként. Az Uccu Pécs műhely a Pécsi Községi Alapítvány "Szomszédság ereje 2018" – nyertes pályázatának köszönhetően elindította a "Pécs Aktuál Kids" projektjét, melynek célja az volt, hogy a szegregátumban élő fiatalok ismerkedjenek, elmondhassák véleményüket, miközben az online tér eszközeivel is megismerkedhettek. A projekt egy vlog segítségével mutatta be a főként roma fiatalok látásmódját, ezáltal csökkentve a szociális médiát használó emberek előítéleteit. A program szervezésének egyik fontos szempontja a helyi Uccu csapat közösségfejlesztése és az önkéntesek egyéni készségeinek, szakmai fejlődésének elősegítése volt, hiszen a programot az Uccu Pécs műhely önkéntesei szervezték, koordinálták és moderálták.

A Norvég Finanszírozási Mechanizmus, illetve az Ökotárs Alapítvány támogatása révén a Színes Gyöngyök által megvalósított Kóstolda elnevezésű lakásétterem kezdeményezés célja, hogy egy olyan találkozási pont jöhessen létre, ahol a nem cigány lakosság megismerheti a cigány lakosság szokásait, értékeit és nem utolsósorban az ételeit. Ez egy olyan projekt romák részvételével, ami kölcsönös bizalmat és elfogadást eszközöl, valamint erősíti ezen csoport hitelességét a pécsi lakosság körében. Remélik, hogy ezzel a többségi társadalom szemében pozitívabb vélemény alakul ki róluk, cigányokról, s ennek révén egyfajta párbeszéd indulhat cigány és nem cigány emberek között. Őszintén hisszük, hogy egy jó étkezés közelebb hozhatja egymáshoz a legkülönbözőbb kultúrákat és embereket.

Pécs, mint egyetemváros is hozzájárul a helyi közösségek fejlesztéséhez. A Pécsi Tudományegyetem Wlislocki Henrik Szakkollégiuma (WHSZ) a szakmai tevékenységek projekt keretein belül lehetőséget biztosított arra, hogy a hallgatók olyan tapasztalatokat és tudásokat szerezzenek hátrányos helyzetű és cigány/roma közösségek segítése terén, amely a pályafutásuk és tudományos előmenetelüket támogatja. A tehetséggondozó program célja az volt, hogy minél több szakkollégista igényét figyelembe véve alakítsák ki – a differenciáltságot szem előtt tartva – a projekt feladatait és részegységeit. Másrészt a szakkollégium hallgatói között vannak hátrányos helyzetű és cigány/roma származásúak is, akik példaként jelentek meg a szegregátumokban és a város más területein élő cigány népesség gyermekei, fiataljai számára. Életútjukkal a tanulást, mint értéket közvetítették.

A Pécsi Roma Nemzetiségi Önkormányzat elnökét több esetben megkeresték nem cigány/roma származású lakosok azzal a céllal, hogy az együttélés nehézségeire közösen találjanak hatékony megoldást. Az etnikai konfliktusok megelőzése és kezelése érdekében fontos, hogy jelen esetben is elindult a párbeszéd a két fél között.

c) helyi közösségi szolidaritás megnyilvánulásai (adományozás, önkéntes munka stb.)

A városban Önkéntes Centrum működik és folyamatosan szolgáltat (Önkéntes Központ 2004 óta). Ezek a szakmai programok az önkéntesség alapelve mentén, magas színvonalon és jól kiépített kapcsolatokkal rendelkeznek városi szinten. Az Európa Kulturális Fővárosa program felvezető és a programév önkéntes programja is sikeres volt. A mai napig zökkenőmentesen zajlik a városi szintű programokhoz kötődő önkéntes szervezés. Az önkéntesség ügye mellett mélyen és hosszabb távra elköteleződött szereplők vannak jelen. A város tapasztalattal rendelkezik – az Önkéntes Centrumon keresztül – a munkanélküli emberek közérdekű önkéntes munkába való bevonásával kapcsolatban. Szakmailag magas színvonalon megvalósuló önkéntes programok érhetők el minden területen: szociális, kulturális, szabadidős, egészségügyi, kórházi, természetvédelmi és környezetvédelmi, ifjúsági, sport. A PTE egyes karainál beépítésre került az oktatásba az önkéntesség és a társadalmi felelősségvállalás fontossága. A középiskolák folyamatosan szervezik a diákokat az iskolai közösségi szolgálat teljesítéséhez. Pályázati prioritást élvez az önkéntesség felvállalása a civil pályázatok értékelésénél. Vannak jól működő együttműködések az önkéntesség területén, melyet a nyitottság, érdeklődés jellemez. Elkezdődött a hálózatosodás is. Működnek speciális programok és léteznek szakmai csoportok is, valamint külföldi jó tapasztalattal, ismeretekkel rendelkezik a Centrum.

Kevés a felkészített, elkötelezett szervezet, szakember a településen. Attitűdváltásra, szemléletformálásra van szükség. Fel kell mérni az igényeket, fel kell kelteni a téma iránti érdeklődést. A hatékonyság növelése érdekében projektfinanszírozásra lenne szükség. Javasolt az Önkéntes Centrum további erősödése, legalizációja, az önkéntes hálózat továbbfejlesztése. Szükséges lenne erősíteni a társadalmi befogadást, valamint a fiatalabb generációt az oktatási intézményekkel együttműködve kellene megismertetni az önkéntesség fontosságával. Az önkéntesség problémáját nemcsak városi, hanem kistérségi szintre kell emelni. A vállalati felelősségvállalási stratégia (CSR politika) kidolgozása, terjesztése szükséges. Javasolt az önkormányzati szereplők bevonásával különféle módszertanok kidolgozása. A meghatározott irányelvek mentén fejlesztő tevékenységek/népszerűsítő programok kidolgozása (pl. díj) is javasolt. Helyi rendeletekkel lehetne segíteni az önkéntesség szélesebb körű elterjedését, kihasználását.

A Baranya Megyei Önkéntes Központot működtető Nevelők Háza Egyesület Pécs MJV Önkormányzatával kötött szolgáltatási szerződés keretében 2011 óta vállalja, hogy a 30 napos közérdekű önkéntes tevékenységet végezni kívánó személyeknek segíti az elhelyezkedést önkéntesfogadó szervezeteknél, intézményeknél. E feladat ellátásához az önkormányzat évi 1,5 millió Ft támogatást biztosít.

Ugyanakkor az önkéntesség népszerűsítésének gátja lehet a tartós munkanélküliek számára előírt, az FHT folyósításához szükséges 30 napos önkéntesség intézményéhez társult negatív előítélet, valamint az, hogy a kiszámíthatatlan projektfinanszírozás veszélyezteti a programok működését, sikerességét.

A 30 napos közérdekű önkéntes munkavégzés ledolgozására több civil szervezetnél is van lehetőség, csupán önkéntes regisztrációs számmal szükséges rendelkeznie ennek biztosításához. A civil információs hírportál adatbázisa alapján Pécsen 278 szervezet rendelkezik ilyen regisztrációs számmal. A probléma megoldása érdekében mindenképp segíteni kell a hátrányos helyzetű csoportok integrációját, a társadalmi kohéziót erősítő önkéntesség fejlesztését. Fontos, hogy az önkéntesség, az adományozás értékteremtő és társadalmilag követendő értéként jelenjen meg a városi kommunikációban is. Fejlődjenek a közösségek, legyen élő, tényleges kapcsolat köztük. Szükséges a pécsi identitás erősítése, erősödése is. Az önkéntességnek, az adományozásnak, a társadalmi felelősségvállalásnak horizontális szemponttá kell válnia a városban. Önkéntességre felkészítés

fejlesztésére van szükség. Fogadószervezetek és intézmények bekapcsolása, valamint a támogató infrastruktúra fejlesztése javasolt. Szektorok együttműködésének támogatására van szükség. Az önkéntesség presztízsének emelését elő kell segíteni.

Az Önkéntes Centrum megerősítésével annak népszerűsítése és legalizálása szükséges az eredményes fejlesztéshez. Szektorközi együttműködések ösztönzése és támogatása javasolt. A szolgáltatások körének kiszélesítése, valamint a jó gyakorlatok és tapasztalatok felhasználása szükséges. Támogató helyi környezet kialakítása (rendeletek, infrastruktúra) után eredményesebb munkát lehetne végezni az önkéntesség elősegítése terén. A kommunikáció, a nyilvánosság fejlesztése javasolt. Területi (eredménycentrikus, lakóhelyi), szakmai (szaktudás, ismeret átadása) és tevékenység (érdeklődés) alapú önkéntességi formák kialakítása és elkülönítése szükséges.

Fontos, hogy a városi stratégia útmutatás legyen arra, hogy a szolidaritás miként kapcsolódik az önkéntességhez. A tudásbázis folyamatos fejlesztése javasolt, amely lehetőséget nyújt megismerni azokat a jó gyakorlatokat, amelyek segítségével az önkéntesség iránt érdeklődők felismerhetik az önkéntes munka végzésének előnyeit, továbbá amely révén a mentorok megismerhetik azokat a jó módszereket, amelyekkel hatékonyabbá tehető az önkéntesség iránti érdeklődés. Az önkéntességet koordináló rendszer tervezése során szükséges, hogy egy lokális szintig terjedő, összehangolt rendszer alakuljon ki. Fontos a fogadó szervezetek, így a vállalatok, önkormányzatok, állami és önkormányzati intézmények, civil szervezetek részére egy olyan támogató közeg kialakítása, amely elősegíti az önkéntes tevékenységgel szembeni nyitott és tudatosabb szervezeti magatartás kialakulását. Támogató és jutalmazó rendszer bevezetése javasolt, amely elismeri a hosszú ideje, rendszeresen önkénteskedő személyek munkáját. Erősíteni kell a civil, közigazgatási, egyházi és vállalati szektor bevonását az önkéntesség menedzselésébe, az önkéntes tevékenységet végző személyek delegálásának koordinálásába. Olyan megállapodásokra van szükség, amelyek az együttműködések hosszú távra alapozzák meg, és a kooperáció előnyeivel járulnak hozzá egy közös érték erősítéséhez. Források biztosítására van szükség az önkéntes programokhoz, kiadványok készítéséhez, terjesztéséhez. Vállalati felelősségvállalás erősítése szintén javasolt.

A városban működő cigány/roma civil szervezetek aktivitása jellemző, a közösség szempontjából fontos feladatokat látnak el. A cigány/roma kultúra ápolásában és megőrzésében van nagy szerepe a Cigány Szociális Művelődési Módszertani Bázisnak, a Cigány Kulturális és Közművelődési Egyesületnek, a cigány/roma nők érdekében tevékenykedik a Színes Gyöngyök Egyesület, míg a Khetanipe Egyesület érdekképviseletet lát el és széleskörű tevékenységeket folytat.

A Pécsi Tudományegyetemen működő Wlislöcki Henrik Szakkollégium pályázatának keretében a szakkollégista egyetemi hallgatók számára önkéntes tevékenység végzése kötelező olyan pécsi és Pécs környéki civil szervezeteknél, közoktatási intézményeknél, akikkel együttműködési megállapodása van a szakkollégiumnak. Az önkéntes órák száma az elmúlt évek során folyamatosan csökkent – 50, 30 végül 20 órára. A hallgatók többsége olyan szervezetet választott, ahol tanoda vagy tanoda jellegű program működik, és a munkájukkal a gyerekek tanulásához, egyéni fejlesztéséhez, vagy szabadidős programjainak megtervezéséhez, lebonyolításához járulhattak hozzá. Az elvégzett munka az önkéntesek és a fogadó szervezetek számára is nagyon hasznos volt. Az önkéntes munka során szegénységben élő és cigány/roma gyermekekkel, különböző családi háttérből érkező fiatalokkal találkozhattak, közös munkájuk során új lehetőségekkel ismerkedhettek meg, kapcsolati háló jött létre egyetemi hallgatók és alap-, vagy középfokon továbbtanuló tanulók között, továbbá a hátrányos helyzetű és/vagy cigány/roma gyermekek indirekt módon juthattak olyan információkhoz, melyek segíthetik a gyermekek motivációját későbbi tanulmányaikban.

Az iskolai közösségi szolgálat is nagyon jó lehetőséget biztosít mind az önkéntes középiskolás diákok, mind pedig a fogadó szervezetek számára, hogy értékes, hasznos munkát nyújtsanak egymásnak. Az utóbbi években egyre több azoknak a száma, akik olyan szervezeteknél teljesítik a szolgálatot, ahol szociálisan rászoruló, hátrányos helyzetű, cigány/roma vagy fogyatékkal élő személyekkel találkozhatnak, dolgozhatnak együtt.

3.8 A roma nemzetiségi önkormányzat célcsoportokkal kapcsolatos esélyegyenlőségi tevékenysége, partnersége a települési önkormányzattal

A Pécsi Roma Nemzetiségi Önkormányzat jelenlegi ciklusa alatt egy mindenki számára nyitott és könnyen elérhető irodával várja azokat, akiknek valamilyen jellegű segítségre van szüksége. Az elmúlt években a legöbben lakhatási problémájuk megoldásában kérték az önkormányzat segítségét, melyhez ún. támogató nyilatkozattal tudott hozzájárulni a kisebbségi önkormányzat, valamint kérvények megírásában is segített. Jellemző volt még az utóbbi időszakban az általános, középiskolás vagy felsőfokú tanulmányokat folytató diákok/hallgatók körében az olyan jellegű nyilatkozat kérése az önkormányzattól, mely igazolja cigány/roma származásukat, és amelyet egy-egy ösztöndíjpályázat mellékleteként volt szükséges benyújtaniuk. A nemzetiségi önkormányzat minden év decemberében közmeghallgatást is tart, melyről a város lakosságát tájékoztatja.

A települési önkormányzattal szorosan együttműködve a roma nemzetiségi önkormányzat esélyegyenlőségi, érdekérvényesítési feladatokat lát el, valamint kulturális tevékenységet folytat. 2017-ben és 2018-ban is részt vettek a város többi nemzetiségi önkormányzatával közösen megrendezett Nemzetiségi Piknik elnevezésű programon, ahol cigány ételek kostolására, valamint élő, autentikus cigányzene hallgatására volt lehetősége az érdeklődőknek. Több olyan kulturális eseményt is szervezett az elmúlt időszakban a roma nemzetiségi önkormányzat, amely kifejezetten a cigány/roma célcsoportnak szólt: Nemzetközi Roma Nap, Roma Hagyományőrző Gyereknapi, Roma Nap, Mikulás ünnepség. Önkéntes munkájával két fő képviselőjük részt vett a Khetanipe Egyesület egyhetes, hátrányos helyzetű, főként cigány/roma gyerekek táboroztatásában Balatonfenyvesen.

A Balokány ligetben rendezett Családi Majális elnevezésű, 2018. május 1-jén tartott városi rendezvényhez a roma nemzetiségi önkormányzat is csatlakozott: táncos és zenei fellépőket biztosított a kulturális program színesítéséhez.

Kiemelt programnak számít az évente megrendezett Roma holokauszt napi (augusztus 2.) megemlékezés, amelyen cigány/roma civil szervezetek, illetve a helyi önkormányzat képviselői is koszorúznak.

A Pécsi Roma Nemzetiségi Önkormányzat képviselő testülete fontosnak tartja az identitás megőrzését, ezért romani (lovári) és beás nyelvtanfolyamokat indít, illetve nagy hangsúlyt fektet a szokások, hagyományok átörökítésére, amelyet klubfoglalkozások keretében valósít meg.

A nemzetiségi önkormányzat kiemelt feladatának tekinti, hogy a Pécsen működő cigány/roma civil vagy cigányokkal/romákkal foglalkozó szervezetek célcsoportokkal kapcsolatos esélyegyenlőségi munkáját anyagilag is támogassa, valamint együttműködést kössön velük. Az elmúlt két évben is kapott kisebb-nagyobb összegű támogatást egy-egy szervezet programjai megvalósításához: 2017-ben 10, 2018-ban 2 szervezet került támogatásra. Ezen kívül több, a megyében működő roma nemzetiségi önkormányzattal is együttműködési megállapodással rendelkeznek.

A nemzetiségi önkormányzat tagjainak korösszetétele mutatja, hogy a fiatalabb generáció is megjelent a közéleti szerepvállalásban, mely a következő generáció gyermekeinek érdekérvényesítő képességét növelheti. A Roma Nemzetiségi Önkormányzat tagjainak iskolai végzettsége és egyéni életútjukban megmutatkozó társadalmi mobilitási törekvései hozzájárultak ahhoz, hogy egyre több cigány fiatal kapcsolódik be a város nemzetiségi programjaiba, kezdeményez önállóan közösségi eseményeket.

3.9 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.

A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
Időskorúak arányának növekedése a hajléktalanok között, a hajléktalanok idősödése, továbbá a korábban lakhatással rendelkező idősök kórházi kezelést követően nem tudnak hazamenni, a korábbi lak- vagy tartózkodási helyükre visszatérni.	Ellátási férőhelyek bővítése, kórházi szociális munka eszközeivel annak elősegítése, hogy kórházi kezelést követően haza tudjanak térni, ennek akadályainak felderítése, protokoll, jelzőrendszer kidolgozása.
Beteg, tartós beteg hajléktalanok számára nincs megfelelő mennyiségű „lábadozó” szakellátási hely.	Lábadozó helyek kialakítása, meglévő férőhelyek bővítése.
A hajléktalanok és a mélyszegénységben élők között megjelent az új típusú pszichoaktív szerek használata, mely olyan problémákat generál, melyre nem felkészült a szakmai ellátó rendszer.	A Pécs városában működő szakmai szervezetek, intézmények és hivatalok közötti együttműködés fejlesztése, drogprevenációs programok kiterjesztése, bővítése. Érintett szervezetek, intézmények: hajléktalan-ellátó szervezetek, szociális szolgáltató szervezetek és intézmények, gyerekvédelmi intézmények.
Megnőtt a hajléktalansággal veszélyeztetettek köre a 2018. július 1-től hatályba lépett önkormányzati rendeletet követően.	Adósságkezelési program, lakáskísérési programok indítása, férőhelyek bővítése a családok átmeneti otthonában és a hajléktalan ellátó rendszerben, 3 hónapos közüzemi tartozás elérésekor előrefizetős órák felszerelése a bérlakásokban. A bérlakásokban élő, a védendő fogyasztó kritériumainak megfelelő személyek esetében előrefizetős közüzemi órák felszerelése.
Páros ellátás hiánya: párkapcsolatban élő, gyermektelen hajléktalanok számára nincs férőhely.	A hajléktalan párok számára albérleti/lakhatási támogatás biztosítása, mint ellátási eszköz, ehhez szükséges feltételrendszer kialakítása.
Nincs elegendő férőhely a Családok Átmeneti Otthonában.	Férőhely bővítés a Családok Átmeneti Otthonában.
Magas a munkanélküliek között azok aránya, akik nincsenek munkára kész állapotban, ezért nem tudnak részt venni közmunkaprogramban sem, illetve hamar kiesnek a közfoglalkoztatásból is.	Atipikus foglalkoztatási formák, részmunkaidős foglalkoztatás biztosítása közfoglalkoztatásban is, munkaerőpiaci felkészítő programok indítása közfoglalkoztatás keretében, a korábbi kompetencia-fejlesztési programhoz hasonlóan. Munkaerőpiaci mentorálási programok, kezdeményezések, alternatív munkaerőpiaci szol-

	gáltatások bővítése Pécssett.
A munkába állás első hónapjában problémát jelent a bérlet megvásárlása.	Támogatás biztosítása az első havi bérlet megvásárlásához.
Kisgyermek elhelyezése nem megoldható két-három műszakos munkarend, vagy korai munkakezdés esetében.	Kisgyermek gondozó intézmények nyitvatartásának hosszabbítása, igazodva a munkahelyi elvárásokhoz.
Nagyon rossz a mélyszegénységben élők, romák egészségügyi állapota.	Prevenációs programok szervezése, szűrésekre történő eljutás segítése.
Alacsony a romák és mélyszegénységben élők között az egészségügyi szakellátást, és vagy preventív szolgáltatásokat igénybe vevők aránya és száma.	Mobil preventív, szűrő, szakellátási szolgáltatások biztosítása a szegregátumokban, külterületen élők számára.
Szegregátumokban élők körében relatíve magasabb a munkanélküliség, alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkeznek, mint a nem szegregátumban élő lakosság, alacsony a rendszeres, elsődleges munkaerőpiacról származó jövedelemmel rendelkezők aránya.	Komplex fejlesztési programok, melyek a szegregátumban élő lakosság munkaerőpiaci részvételét növelik, stabilizálják.
A közösségi élet színtereinek, fórumainak a száma kielégítő, de a szolgáltatások közötti kooperáció, az együttműködések formái, módszerei nem kidolgozottak.	A különböző szolgáltatási tevékenységeket biztosító közösségi terek közötti partneri kommunikáció és kooperáció számára rendszeres együttműködési fórum segítheti a probléma megoldását.

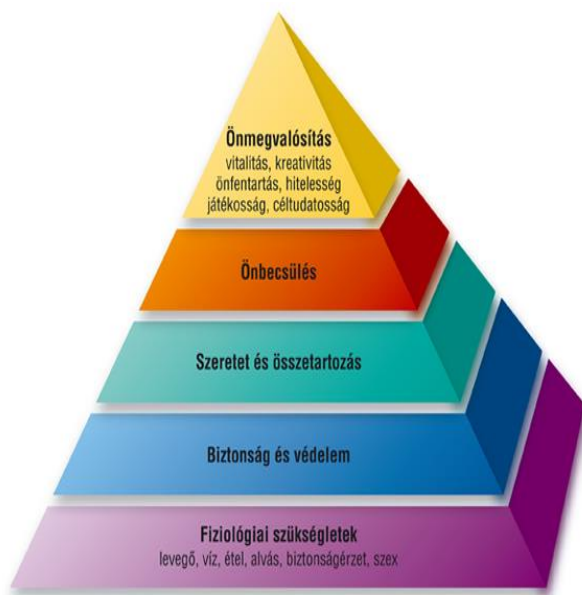
4. A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége, gyermekszegénység

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 1. § (1) bekezdése a jogszabály céljáról az alábbiak szerint rendelkezik: „célja, hogy megállapítsa azokat az alapvető szabályokat, amelyek szerint az állam, a helyi önkormányzatok és a gyermekek védelmét ellátó természetes és jogi személyek, továbbá jogi személyiséggel nem rendelkező más szervezetek meghatározott ellátásokkal és intézkedésekkel segítséget nyújtsanak a gyermekek törvényben foglalt jogainak és érdekeinek érvényesítéséhez, a szülői köteleességek teljesítéséhez, illetve gondoskodjanak a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzéséről és megszüntetéséről, a hiányzó szülői gondoskodás pótlásáról, valamint a gyermekvédelmi gondoskodásból kikerült fiatal felnőttek társadalmi beilleszkedéséről.”

A települési gyermekvédelmi ellátórendszer hatékonysága abban az esetben a legideálisabb, amennyiben a gyermekekkel foglalkozó ágazatok közötti együttműködés megvalósul, a szolgáltatások egymásra épülnek, a partnerség a helyi köznevelési, egészségügyi, szociális, közművelődési és sport intézményhálózaton keresztül, továbbá a civil szervezetek bevonásával valósul meg. A prevenció tevékenység és a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés elve és gyakorlata a gyermekekkel foglalkozó intézmények szakmai programjának alapkövét jelenti.

A gyermekek helyzetét elsődlegesen befolyásoló tényező szüleik, családjuk társadalmi státusza. A gyermekek esélyegyenlőségének biztosítása szempontjából fontos a családjuk életviszonyainak ismerete, szükségleteik felmérése, a hiányosságok feltárása. A szükségletek ismeretében van lehetőség arra, hogy a családok, gyermekek a szükségletek kielégítése tekintetében egyenlő esélyekkel rendelkezzenek. A szükségletek kielégítése és egymásra épülése tekintetében alapot képez Maslow elmélete. Az elmélet szerint az embereket szükségleteik kielégítése késztet bizonyos cselekvésre és ezek a szükségletek hierarchikus rendbe állíthatóak. Az emberi vágyak: a fiziológiai, a biztonság iránti, a szociális igények kielégítése, a megbecsültség és az önmegvalósítás. Ezek egymásra épülnek, hierarchiát alkotnak.

Maslow elmélete szerint az emberi szükségletek öt szükségletszintre oszthatóak.

Fiziológiai szükségletek: levegő, víz, étel, alvás, biztonság, szex.

A **fiziológiai szükségletek** kielégítése alapvető feltétele az ember fennmaradásának, fizikai fejlődésének, valamint minden más magasabb rendű szükséglet alapját képezi.

Biztonsági szükségletek: biztonság, rend, állandóság, kiszámíthatóság.

A **biztonsági szükségletek** akkor jelennek meg, ha a fiziológiai szükségletek jelentős része kielégített. Azt a törekvést fejezik ki, hogy az egyén fiziológiai szükségleteit a jövőben is tartósan is kielégíthesse és körülményei viszonylag kiszámíthatók és jól előre jelezhetők legyenek.

Közösséghez tartozás: szeretet, hovatartozás, ragaszkodás, csatlakozás, identifikáció, személyes kapcsolatok.

A **közösséghez tartozás** *szükséglete* az egyének szeretet iránti vágyát és mások által való elfogadásának a szükségletét jelenti. Szükségünk van arra, hogy másokkal kapcsolatba kerülhessünk, és az emberek valamilyen csoportja elfogadjon bennünket.

Megbecsülés *szükséglete*: státusz, hatalom, siker, önbizalom, presztízs, bizalom, tisztelet, kompetencia.

Az **elismerés iránti** *szükséglet* azt az óhajunkat tartalmazza, hogy mások elismeréséből pozitív énképünk alakulhasson ki. Az emberek szeretik magukat minél kedvezőbb színben feltüntetni mások szemében, hogy jobb vélemény alakuljon ki róluk. Önbizalmunkat alapvetően befolyásolja az, hogy mennyi pozitív visszacsatolást kapunk tevékenységeinkről. Ezek híján kisebbrendűségi érzések, szorongások halmozódhatnak fel az emberekben.

Önmegvalósítás: az a vágy, hogy az egyén egyre többre vigye, hogy azzá válhasson, amire képesnek érzi magát.

Az **önmegvalósítási** *szükséglet* az egyének azon vágyait testesíti meg, hogy azzá váljanak, amire képesnek érzik magukat.

4.1. A gyermekek helyzetének általános jellemzői (pl. gyermekek száma, aránya, életkori megoszlása, demográfiai trendek stb.)

Pécs város lakosságának száma 2016-os év adatai szerint 150 046 fő.

27. táblázat - Állandó népesség összetétele nemek és korcsoportok szerint (a 2016-os év adatai) (2.1.)

Korcsoport	Fő			Az állandó népességből a megfelelő korcsoportú nők és férfiak aránya (%)	
	Férfiak	Nők	Összesen	Férfiak	Nők
Állandó népesség száma	69 792	80 254	150 046	46,51%	53,49%
0-2 évesek	n.a.	n.a.	3 594	n.a.	
0-14 éves	9 900	9 389	19 289	6,60%	6,26%
15-17 éves	1 982	1 919	3 901	1,32%	1,28%
18-59 éves	42 180	43 965	86 145	28,11%	29,30%
60-64 éves	4 768	6 125	10 893	3,18%	4,08%
65 év feletti	10 962	18 856	29 818	7,31%	12,57%

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

A kiskorúak száma (0-17 éves korosztály) 26.784 fő. A kiskorúak körében a legmagasabb arányban a 3-14 éves korú gyermekek vannak jelen, ők a kiskorúak 58,5 %-a. A táblázat alapján megállapítható, hogy a gyermekek legmagasabb aránya az óvodás és általános iskolás korosztály. A középiskolás korú fiatalok a kiskorúak 14,5 %-át teszi ki. A kiskorú gyermekek számát vizsgálva megállapítható, hogy a gyermekek közel 27 %-a bölcsődés korosztály. A korcsoportokon belüli nemek aránya a kiskorúak körében néhány század százalékos eltérést mutat a fiúk javára. A táblázat adatai alapján, a férfiak aránya 17 éves korig magasabb, a 18-59 éves korosztályt tekintve azonban a nők magasabb számban reprezentáltak, 60 év felett pedig a nők száma további emelkedést mutat a férfiak számához viszonyítva.

28. táblázat - 15-17 éves gyermekek száma (2.2.)

Korcsoport	Fő		Változás
	2001	2011	Fő
15 éves gyermekek száma	n.a.	n.a.	n.a.
16 éves gyermekek száma	2 069	1 826	-243
17 éves gyermekek száma	2 131	1 950	-181
Összesen	4 200	3 776	-424

Forrás: TEIR - KSH, Népszámlálási adatok

A táblázat a 15-17- éves korosztály adatait mutatja be a KSH népszámlálási (2011) adatai alapján. Az adatok vizsgálata során megállapítható, hogy a 2001. és 2011. év közötti 10 éves időszakban az érintett

korosztályban a 16 évesek száma 11,8%-os csökkenést mutat, a 17 évesek körében ez a csökkenés 8,5%-os. Friss adatok jelenleg ebben a korosztályban nem állnak rendelkezésre.

29. táblázat - Öregedési index (3.)

Év	65 év feletti állandó lakosok száma (fő)	0-14 éves korú állandó lakosok száma (fő)	Öregedési index (%)
2012	28 089	19 877	141,31%
2013	28 496	19 883	143,32%
2014	28 926	19 822	145,93%
2015	29 359	19 664	149,30%
2016	29 818	19 289	154,59%
2017	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

A 29. sz. táblázat adatait tekintve megállapítható, hogy a 2012–2017 közötti időszakban a 65 év feletti állandó lakosok száma emelkedő tendenciát mutat, a 0-14 éves korú lakosok száma pedig csökkenést, így az öregedési index értéke évről évre emelkedik. A demográfiai mutatók alapján megállapítható, hogy a város lakossága előregedést mutat, mely tendencia az országos adatokkal mutat hasonlóságot. A népességcsökkenés adatait tekintve várhatóan a munkaképes korú, aktív keresők létszáma csökken, az eltartottak, elsősorban a nyugdíjaskorúak száma növekedő tendenciát mutat, mely tendencia alapvetően befolyásolja a jövőben a szociálpolitika alakításának irányát.

a) veszélyeztetett és védelembe vett, hátrányos helyzetű, illetve halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, valamint fogyatékkal élő gyermekek száma és aránya, egészségügyi, szociális, lakhatási helyzete

A gyermekvédelmi ellátás célja: a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, veszélyeztetettségének megelőzése, a kialakult veszélyeztetettség megszüntetése, valamint a szülői gondoskodásból kikerülő gyermek családba történő visszagondozása, továbbá a szülői veszélyeztető magatartás okán, családból kikerült gyermek gondozása, nevelése.

A gyermekvédelem eszközrendszerét pénzügyi, természetbeni és személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások, illetve gyermekvédelmi szakellátások és hatósági intézkedések alkotják.

A védelembe vétel: Ha a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek veszélyeztetettségét az alapellátások önkéntes igénybevételel megszüntetni nem tudja, vagy nem akarja, de alaposan feltételezhető, hogy segítséggel a gyermek fejlődése a családi környezetben mégis biztosítható, a gyámhatóság a gyermeket védelembe veszi. (Gyot. 68. § (1) bekezdés).

Veszélyeztetettség: olyan – a gyermek vagy más személy által tanúsított – magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza (Gyot. 5. § n) pont).

30. táblázat - Védelembe vett és veszélyeztetett kiskorú gyermekek száma (4.1.1.)

Év	Védelembe vett kiskorú gyermekek száma december 31-én	Veszélyeztetett kiskorú gyermekek száma december 31-én
2012	532	2 474
2013	492	2 384
2014	550	2 924
2015	461	2 423
2016	496	2 258
2017	544	2 255

Forrás: TeIR, KSH Tstar, helyi adatgyűjtés

A veszélyeztetett gyermekek száma az elmúlt 6 év adatait vizsgálva jelentős változást nem mutat, azonban a 2016 és 2017-es adatok alapján megállapítható, hogy minimális csökkenés tapasztalható. A védelembe vételek száma az elmúlt hat évet tekintve változó képet mutat, a 2013-as évben csökkenést, majd 2014-ben növekedést mutat. 2015. évben ismét csökkenés következik, majd 2016. és 2017. évben emelkedő tendenciát mutatnak az adatok. Az elmúlt két év adataiban történt emelkedés oka lehet a jelzőrendszeri tevékenység hatékonyságának javuló tendenciája, mely alapján a veszélyeztető körülmények feltárása hatékonyabbá vált a megelőző évekhez viszonyítva. A veszélyeztetett gyermekek és a védelembe vett gyermekek aránya az elmúlt hat év adatait tekintve 19-22%. A védelembe vétel olyan, gyermekvédelmi hatósági intézkedés, mely során a gyermekkel kapcsolatban álló szakemberek összehangolt gondozási-nevelési terv alapján nyújtanak segítséget a szülő és gyermek számára a veszélyeztető körülmények kezelésére, veszélyeztető tényezők megszüntetésére. A gondozási-nevelési terv teljesítését a gyámhatóság határozatban rendeli el. A határozat tartalma minden érintett számára kötelező érvényű.

A 2017-es évben az Esztergár Lajos Család-és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ (továbbiakban ECSGYK) beszámolója szerint, a pécsi járás területén, 216 esetben tettek javaslatot védelembe vételi eljárás során hatósági intézkedés elrendelésére. Ez 339 gyermeket érintett.

60 esetben a rendelkezésre álló adatok, az alapellátás során tapasztaltak, a jelzett probléma csekélysége, és/vagy az esetkonferencia konklúziója alapján a Központ a védelembe vétel mellőzését javasolta. A gyámhatóság a 60 nemleges javaslatból 4 esetben döntött úgy, hogy mégis szükségesnek tartja a védelembe vétel elrendelését. A többi esetben megszüntette az eljárást. A 60 eset 90 gyermeket érintett. A védelembe vételi eljárás megszüntetését követően a családot a Család- és Gyermekjóléti Szolgálat minden esetben alapellátás keretében gondozta tovább.

156 új esetben tett a Központ javaslatot *védelembe vétel elrendelésére*. A 156 javaslat 249 gyermeket érintett. A gyámhatóság 2 esetben döntött úgy, hogy nem szükséges elrendelni a védelembe vételt. A többi, azaz 154 esetben megtörtént a védelembe vétel elrendelése.

2017-ben a Központ 235 esetben tett javaslatot *védelembe vétel felülvizsgálata* ügyében. A Központ 77 esetben kérte a felülvizsgálat során, hogy eredményesség miatt szüntessék meg a védelembe vételt. 6

esetben nem történt meg a védelembe vétel megszüntetése, mivel a hatóság a fenntartás mellett döntött.

b) rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek száma

Helyzetértékelés a 2017 évi pécsi gyermekjóléti és gyermekvédelmi tevékenység önkormányzati beszámolója alapján.

A pénzbeli és természetben nyújtott szociális ellátásokat Pécs Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala három területi szociális központ által biztosítja az alábbi jogszabályok alkalmazásával:

- a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL törvény,
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény,
- a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet,
- az önkormányzat pénzbeli és természetben nyújtott szociális ellátásairól és gyermekvédelmi támogatásairól szóló 3/2015.(II.17.) önkormányzati rendelet,
- a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások és gyermekvédelmi szakellátások térítési díjáról és az igénylésükhöz felhasználható bizonyítékokról szóló 328/2011. (XII. 29.) Korm. rendelet.

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) 18. § (1)-(2) bekezdése rendelkezik arról, hogy a jogosult gyermek számára a gyámhatóság/jegyző, az e törvényben meghatározott feltételek szerint rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságot állapít meg.

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény a gyermek napközbeni ellátását biztosító intézményben – a jogszabályban meghatározott – ingyenes vagy kedvezményes gyermekétkeztetés, hátrányos, vagy halmozottan hátrányos helyzet fennállása esetén szünidei gyermekétkeztetés és külön jogszabályban meghatározott egyéb kedvezmények, valamint évi két alkalommal természetbeni támogatás igénybevételére jogosít.

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény célja, hogy az anyagi okok miatt veszélyeztetett gyermeket a családja képes legyen a saját otthonában nevelni, gondozni.

A gyermekek főként a 14 év alatti korosztályból és elsősorban a két- és többgyermekes családokból kerülnek ki. Ezekben a családokban többnyire a szülő egyedül neveli a gyermekeket.

A családban általában valamelyik szülő gyermekgondozási segélyben, vagy gyermeknevelési támogatásban – gyermekgondozást segítő ellátásban – részesül, álláskeresési támogatásból, ezt követően az aktív korúak ellátásából, vagy rokkantsági és rehabilitációs ellátásból él, illetve egyre nagyobb számban közfoglalkoztatásban vesznek részt.

31. táblázat - Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek évi átlagos száma (4.1.2.)

Év	Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek évi átlagos száma
2012	6 753
2013	6 478
2014	5 706
2015	4 946
2016	4 082
2017	3 146

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati adatok

Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben 2017. december 31. napján:

- az I.sz. Területi Szociális Központ területén 1239 gyermek és 65 fiatal felnőtt, összesen 1304 fő,
- a II. sz. Területi Szociális Központ területén 879 gyermek és 87 fiatal felnőtt, összesen 966 fő,
- a III. sz. Területi Szociális Központ területén 807 gyermek és 69 fiatal felnőtt, összesen 876 fő részesült.

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermekek vonatkozásában 2017. december 31. napján:

- A hátrányos helyzetű gyermek száma összesen: **1204 fő.**
- A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma összesen: **564 fő.**

A város területén összesen: 2925 gyermek és 221 fiatal felnőtt jogosult rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre, mely együttesen 3146 fő.

c) gyermek jogán járó helyi juttatásokban részesülők száma, aránya

2017. január 1. napjától törvényi változást követően a Gyvt. 20/A. § (1) bekezdése alapján gyámhatóság annak a gyermeknek, fiatal felnőttnek, akinek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultsága

a) a tárgyév augusztus 1-jén fennáll, a tárgyév augusztus hónapjára tekintettel,

b) a tárgyév november 1-jén fennáll, a tárgyév november hónapjára tekintettel

alapösszegű természetbeni támogatást nyújt fogyasztásra kész étel, ruházat, valamint tanszer vásárlására felhasználható Erzsébet-utalvány formájában, feltéve, hogy a gyermek, fiatal felnőtt az *a)* és *b)* pont szerinti időpontban a gyámhatóság határozata alapján nem minősül a 67/A. §-ban foglaltak szerint hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetűnek.

Ugyanezen szakasz (2) bekezdése szerint a gyámhatóság annak a gyermeknek, fiatal felnőttnek, akinek a 67/A. § szerinti hátrányos, vagy halmozottan hátrányos helyzete és rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultsága a gyámhatóság határozata alapján

a) a tárgyév augusztus 1-jén fennáll, a tárgyév augusztus hónapjára tekintettel,

b) a tárgyév november 1-jén fennáll, a tárgyév november hónapjára tekintettel

emelt összegű természetbeni támogatást nyújt fogyasztásra kész étel, ruházat, valamint tanszer vásárlására felhasználható Erzsébet-utalvány formájában.

Az alapösszegű természetbeni támogatás esetenkénti összege 6.000 Ft, az emelt összegű természetbeni támogatás esetenkénti összege 6.500 Ft.

Eszerint természetbeni támogatásként esetenkénti 6.000 Ft összegű Erzsébet utalványban részesült:

- az I. sz. Területi Szociális Központ területén:
2017. augusztus hónapjában 372 fő és
2017. november hónapjában 343 gyermek és fiatal felnőtt,
- a II. sz. Területi Szociális Központ területén:
2017. augusztus hónapjában 713 fő és
2017. november hónapjában 645 gyermek és fiatal felnőtt,
- a III. sz. Területi Szociális Központ területén:
2017. augusztus hónapjában 576 fő és
2017. november hónapjában 476 gyermek és fiatal felnőtt.

Összesen: 2017. augusztusban 1661 fő, 2017. novemberben 1464 fő.

Természetbeni támogatásként esetenkénti 6.500 Ft összegű Erzsébet utalványban részesült:

- az I. sz. Területi Szociális Központ területén:
2017. augusztus hónapjában 980 fő és
2017. november hónapjában 970 gyermek és fiatal felnőtt,
- a II. sz. Területi Szociális Központ területén:
2017. augusztus hónapjában 387 fő és
2017. november hónapjában 367 gyermek és fiatal felnőtt,
- a III. sz. Területi Szociális Központ területén:
2017. augusztus hónapjában 452 fő és
2017. november hónapjában 448 gyermek és fiatal felnőtt.

Összesen: 2017. augusztusban 1819 fő, 2017. novemberben 1785 fő.

A város területéről összesen: 2017. augusztusban 3480 fő,
2017. novemberben 3249 fő,

gyermek és fiatal felnőtt részesült Erzsébet utalvány formájában alap, illetve emelt összegű támogatásban.

Települési támogatás

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 45. § (3-4) bekezdésében foglaltak szerint a képviselő-testület a létfenntartást veszélyeztető rendkívüli élethelyzetbe került, valamint az időszakosan vagy tartósan létfenntartási gonddal küzdő személyek részére rendkívüli települési támogatást köteles nyújtani.

Rendkívüli települési támogatásban elsősorban azokat a személyeket indokolt részesíteni, akik önmaguk, illetve családjuk létfenntartásáról más módon nem tudnak gondoskodni, vagy alkalmanként jelentkező többletkiadások – így különösen betegséghez, halálesethez, elemi kár elhárításához, a válsághelyzetben lévő várandós anya gyermekének megtartásához, iskoláztatáshoz, a gyermek fogadásának előkészítéséhez, a nevelésbe vett gyermek családjával való kapcsolattartásához, a gyermek családba való visszakerülésének elősegítéséhez kapcsolódó kiadások – vagy a gyermek hátrányos helyzete miatt anyagi segítségre szorulnak.

Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 3/2015.(II.17.) önkormányzati rendelete (továbbiakban Ör.) 12. §-a értelmében, rendkívüli települési támogatásban részesíthető:

- a) az a személy vagy család, aki megélhetését időszakosan nem képes biztosítani, vagy alkalmanként jelentkező többletkiadások – különösen tartós betegség, elemi kár elhárítása, válsághelyzetben lévő várandós anya gyermekének megtartása – miatt anyagi segítségre szorul, vagy

- b) az a gyermeket gondozó család, aki időszakosan létfenntartási gondokkal küzd, vagy létfenntartását veszélyeztető rendkívüli élethelyzetbe került – különösen iskoláztatás, a gyermek fogadásának előkészítése, a nevelésbe vett gyermek családjával való kapcsolattartása, a gyermek családba való visszakerülésének elősegítéséhez kapcsolódó kiadások, vagy a gyermek hátrányos helyzete és betegsége miatt – anyagi segítségre szorul,
- c) az a személy, aki az elhunyt személy eltemettetéséről gondoskodott és a temetési költségek viselése a saját, vagy családja létfenntartását veszélyezteti.

Az Ör. 13. § (1) bekezdése kimondja, hogy a rendkívüli települési támogatásra való jogosultság megállapításának jövedelmi értékhatára:

a) családban élő esetén, az egy főre jutó havi jövedelem nem haladhatja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 130%-át (37.050 Ft),

b) egyedül élő, vagy gyermekét egyedül nevelő szülő, vagy gyám esetében az egy főre jutó havi jövedelem nem haladhatja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-át (42.750 Ft).

A kérelmek indoklásában legtöbbször a napi megélhetési gondok, megromlott egészségi állapot, iskoláztatáshoz szükséges felszerelési tárgyak megvásárlása szerepel.

A támogatási összeg – évek óta változatlan – gyermekenként: 5.000 Ft.

32. táblázat - A rendkívüli települési támogatásban részesülők számának változása 2008 – 2016 között

év	Rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban/önkormányzati segélyben (2014)/rendkívüli települési támogatásban részesítettek száma
2008	3 181
2009	3 942
2010	4 298
2011	5 011
2012	4 824
2013	5 063
2014	4 338
2015	3 512
2016	3 064
2017	2 496

Forrás: Önkormányzati adat: Gyermekvédelmi beszámoló a 2017. évben ellátott gyermekjóléti és gyermekvédelmi feladatok értékeléséről

Rendkívüli települési támogatásban 2017. évben:

- az I. sz. Területi Szociális Központ területén 463 család, 1044 gyermek,
 - a II. sz. Területi Szociális Központ területén 427 család, 732 gyermek,
 - a III. sz. Területi Szociális Központ területén 393 család, 720 gyermek
- részesült, mely városi szinten összesen: 1283 család, 2496 fő gyermek.

2017. évben 2 gyermek részére nyújtottak be magasabb összegű rendkívüli gyermekvédelmi támogatás megállapítása iránti kérelmet egyszeri gyógyászati segédeszköz (pl.: új szemüveg) beszerzése céljából, mivel ezek költségét a család saját erőből, alacsony jövedelem miatt kifizetni nem tudta.

A Népjóléti és Sport Bizottság döntése alapján az önkormányzat összesen: 95 820 Ft-tal járult hozzá a gyermekeket nevelő családok élethelyzetének javításához.

Tanulói bérlettelítés

Az Ör. 17.§-a értelmében, Pécs város valamennyi köznevelési intézményében tanulói jogviszonyban álló, nappali oktatásban részesülő, 1-4. évfolyamos általános iskoláskorú tanuló részére, aki rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül és az iskolába járáshoz autóbusz igénybevétele indokolt, a szorgalmi időre tanuló bérlettelítés igényelhető.

Az Ör. 17.§ (2) bekezdése szabályozza az általános iskola felső tagozatán tanuló gyermekek helyi utazási támogatását, melynek értelmében az 5.-8. osztályos általános iskolás korú gyermek is részesülhet tanuló bérlettelítésben, aki rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül, és

- a) abba az iskolába jár, amelynek felvételi körzetébe tartozik, vagy sajátos nevelési igényű tanulók oktatását biztosító köznevelési intézményben tanul, melyet csak autóbusz igénybevételevel tud megközelíteni, vagy
- b) igazoltan, rendszeresen sport vagy művészeti tevékenységet folytat, melynek helyszíne csak autóbusz igénybevételevel közelíthető meg.

A bérlettelítés felhasználását a szülőnek minden hónap 15. napjáig igazolni kell a területi szociális központok felé. A támogatás mértéke: a tanuló bérlet árának 90%-a.

Tanulói bérlettelítésben részesült 2017. december 31. napján:

- az I. sz. Területi Szociális Központ területén: 178 fő,
 - a II. sz. Területi Szociális Központ területén: 113 fő,
 - a III. sz. Területi Szociális Központ területén: 100 fő,
- mely **összesen: 391 gyermek.**

Az adatok területi szociális központok közötti megoszlásának vizsgálata során megállapítható, hogy a legmagasabb számban a keleti városrészben veszik igénybe a tanulói bérlettelítést. Ennek egyik oka lehet a keleti városrészben elhelyezkedő szegregátumok távolsága a közoktatási intézményektől, a másik oka viszont a keleti városrészen élő gyermekek rászorultsága.

Étkezési támogatás

A 2017. szeptember 30. napján hatályos önkormányzat rendelet alapján étkezési támogatásra az a gyermek jogosult, aki az önkormányzat által fenntartott óvodába jár, vagy az önkormányzat által működtetett általános iskolában tanul, normatív kedvezményben nem részesül és családjában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-át, vagy, akit szülője, vagy törvényes képviselője egyedül nevel, és az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 170%-át.

Az étkezési támogatás összege – 2017. június 30. napjáig – az igénybe vett étkezési napokon, egy gyermek esetében napi 150 Ft, két jogosult gyermek esetében gyermekenként napi 100 Ft.

A támogatás összege az igénybe vett étkezési napokon a térítési díj 30%-a, a támogatás egy, illetve két jogosult gyermek esetében gyermekenként vehető igénybe.

Étkezési támogatásban 2017. évben:

- az I. sz. Területi Szociális Központ területén 4 fő,
 - a II. sz. Területi Szociális Központ területén 6 fő,
 - a III. sz. Területi Szociális Központ területén 2 fő,
- összesen: 12 gyermek részesült.**

d) kedvezményes óvodai és iskolai étkeztetésben részesülők száma, aránya

Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata az intézményi gyermekétkeztetési feladat ellátását Pécs város területén vásárolt közétkeztetés formájában biztosítja. A közétkeztetés szolgáltatást a közbeszerzési pályázat nyerteseként a Hungast Mecsek Kft. – a 2012. július 18-án megkötött Vállalkozási Szerződésben foglaltak szerint – nyújtja.

2017. évben a szolgáltatást igénybe vevő intézmények száma:

- 42 óvoda,
- 21 általános iskola,
- 3 gimnázium,
- 4 szakképző iskola,
- 3 kollégium.

Az összes étkező 9794 fő gyermek közül kedvezményben részesül 6664 fő gyermek, közülük 50% térítési díjkedvezményben részesülő étkezést kap 1553 fő, és 5111 fő kap teljes mértékű étkezési térítési díjtámogatást, azaz ingyenes étkező.

Az előző évhez viszonyítva jelentős fogyás tapasztalható a befizetők tekintetében, 789 fővel kevesebb a közétkeztetést igénylő. A 2016. évben étkező 10583 fő gyermek közül 6684 fő volt támogatott, 2017. évben a kedvezményes étkezők száma mindössze 20 fővel csökkent. Azonban az étkezésért teljes árat fizető étkezők létszámában jelentős fogyás tapasztalható. 2016. évben 3899 fő volt a teljes áron étkezők száma, 2017. évben ez 3130 főre csökkent, ami 769 fő fogyaszt jelent a teljes árat fizető étkezők körében.

e) magyar állampolgársággal nem rendelkező gyermekek száma, aránya

33. táblázat - Pécs népességének korcsoportos megoszlása állampolgárság szerint, 2011-ben

Korcsoport, éves	Magyar			Nem magyar	Hontalan	Összesen
	csak magyar	magyar és más	együtt			
0–4	6 723	77	6 800	112	–	6 912
5–9	6 286	77	6 363	77	–	6 440
10–14	6 442	66	6 508	68	–	6 576
15–19	10 335	103	10 438	219	–	10 657
20–24	12 369	126	12 495	1 126	–	13 621
25–29	9 062	89	9 151	405	–	9 556
30–34	10 897	114	11 011	289	–	11 300
35–39	11 553	102	11 655	184	–	11 839
40–44	10 188	116	10 304	168	–	10 472
45–49	8 776	81	8 857	159	–	9 016
50–54	10 013	92	10 105	155	–	10 260
55–59	11 333	71	11 404	137	–	11 541
60–64	9 733	60	9 793	94	–	9 887
65–69	8 172	44	8 216	69	–	8 285
70–74	7 314	39	7 353	66	–	7 419
75–79	5 621	25	5 646	45	–	5 691
80–84	3 873	24	3 897	28	–	3 925
85–	2 621	16	2 637	15	–	2 652
Összesen	151 311	1 322	152 633	3 416	–	156 049

Forrás: nepszamlalas.hu, 3.1.2.3 táblázat

34. táblázat - 100 főt meghaladó külföldi állampolgárságú csoportok, korcsoportok szerint Pécsen, 2012-ben

Állampolgárság	Korcsoport	Pécs	PTE	Állampolgárság	Korcsoport	Pécs	PTE	
Kína	0-4	7		Koreai Köztársaság	5-9	1		
	5-9	5			10-14	1		
	10-14	7			15-19	15		
	15-19	2			20-34	74	123	
	20-34	81	55		35-64	3		
	35-64	54			összesen	94	123	
	65-xx				Norvégia	5-9		
	összesen	156	55			10-14	2	
Németország	0-4			15-19		1		
	5-9			20-34		352	284	
	10-14	3		35-64		10		
	15-19	47		összesen	365	284		
	20-34	1081	945	Románia	0-4	2		
	35-64	98			5-9			
	65-xx	35			10-14	6		
	összesen	1264	945		15-19	9		
Spanyolország	0-4	2			20-34	114	105	
	5-9	28		35-64	177			
	10-14	94	155	65-xx	22			
	35-64	4		összesen	330	105		
	összesen	128	155	Szerbia	0-4	2		
Horvátország	0-4				5-9	1		
	5-9				10-14	1		
	10-14	4			15-19	6		
	15-19	2			20-34	50	80	
	20-34	35	105		35-64	54		
	35-64	40			65-xx	19		
	65-xx	15			összesen	133	80	
	összesen	96	105	Irán	0-4	2		
0-4	2		5-9		1			
5-9	1		10-14					
10-14			15-19		24			
15-19	24		20-34		164	211		
20-34	164	211	35-64		12			
35-64	12		65-xx		3			
65-xx	3		összesen		206	211		
összesen	206	211						

Forrás: KSH DEMO adatbázis, illetve PTE ETR adatbázis adatai alapján SEEMIG projekt „Dynamic Historical Analysis of Longer Term Migratory, Labour Market and Human Capital Processes in Hungary: Local Case Study, Pécs” (2013)

A Pécsen a külföldi állampolgárságú családok többsége nem menekült státusszal rendelkezik. A külföldiek többsége közép és felsőfokú tanulmányait végzi, átmeneti jelleggel tartózkodik a városban. A magyar állampolgársággal nem rendelkező gyermekeket az egészségügyi intézmények akut, életveszélyes állapot fennállása esetén ellátják. A család- és gyermekjóléti ellátás biztosítása tartózkodási hely szerint valósul meg. Mindezek mellett problémát jelent az ellátások során a

szolgáltatások igénybevételéhez szükséges hivatalos iratok beszerzése, ezáltal veszélybe kerülhet a krónikus betegségben szenvedők ellátása. A hivatalos iratok beszerzése ugyanilyen nehézséget jelent a magyar állampolgárságú szülők külföldön született gyermeke esetében is.

A 3000 főt meghaladó külföldi állampolgár és ezen belül majdnem 500 főt kitevő gyermekkorúak körében szükségessé válik az egyes csoportok nyelvi nehézségeinek vizsgálata, helyi közösségbe való integrációjuk folyamatának figyelemmel kísérése. A beilleszkedést folyamatát elősegíthetik a nyelvi hátrányok leküzdésére szolgáló, egyénre szabott oktatási és foglalkoztatási integrációs programok.

4.2 Szegregált, telepszerű lakókörnyezetben élő gyermekek helyzete, esélyegyenlősége

A szegregált területekre jellemző a gyermekek és fiatalok városi átlaghoz viszonyított magasabb aránya: a nagycsaládosok és a kisgyermeket nevelő családok száma magas a város egyéb területeihez viszonyítva. (Ld. előző fejezet.)

A szegregátumokban élők hátrányos helyzete négy fő problémacsoport alapján határozható meg:

Iskolázottság: A felnőtt lakosság körében az alacsony iskolázottság a jellemző: a lakosok többségének iskolai végzettsége maximum 8. általános iskolai osztály. A gyermekek esetében jellemző az iskolai hiányzások magas száma. A gyermekek a kötelező tankötelezettségi korhatárt elérve tanulmányait abbahagyják, továbbtanulásban nem motiváltak. A 16 éves korosztály a munkaerőpiacon elhelyezkedni nem képes.

Foglalkoztatottság: Az alacsony iskolai végzettség okán a felnőtt lakosság elhelyezkedési lehetőségei korlátozottak, a munkanélküliek aránya magas. A háztartások bevételeit a szociális ellátások és a családban nevelkedő gyermekek jogán járó pénzbeli ellátások képezik.

Lakhatási körülmények: A szegregált területeken az önkormányzati lakásban élő lakosság száma magas. A lakhatási körülményekre jellemzőek az alacsony komfortfokozatú, közműszolgáltatásokkal rosszul ellátott lakások.

A szegénységben élő családok tartósan küzdenek megélhetési problémákkal, mely miatt az alapvető fizikai szükségletek kielégítése nehézségbe ütközik.

Életmód és életvitel: A szegregált területen élő lakosság esetében jellemző az egészségtelen táplálkozás, ami elsősorban a minőségi táplálkozásra vonatkozik, mozgáshiány és az addikció. A szenvedélybetegségek tekintetében a legtöbb gyermeket érintő addikció a dohányzás és az alkohollal történő visszaélés.

A gyermekek szociális, lakhatási, egészségügyi helyzete, a szolgáltatásokhoz való hozzáférési lehetőségeik elmaradnak az átlagos városi gyermekek lehetőségeitől. A szegregátumokban arányaiban magas a veszélyeztetett gyermekek száma.

Gyermekek szolgáltatáshoz való hozzáféréseinek lehetőségei:

Egészségügyi alapellátó szolgáltatás (házi orvosi, védőnői ellátás) a szegregátumokban elérhető, azonban vannak olyan, a városi tömegközlekedés által kevésbé ellátott településrészek, ahonnan az ellátás igénybevételéhez nehezebben jutnak hozzá (hosszú az utazási idő, tömegközlekedés díjának kifizetése nehézséget okoz). A védőnői ellátás részét képezi a családnál folytatott gondozási tevékenység, mely során a szolgáltatást a szakember a terepre viszi ki, ezáltal könnyíti meg az ellátás igénybevételét. Akut esetben a házi orvosi ellátás is igénybe vehető ilyen módon.

Gyermekjóléti alapellátás: bölcsődei ellátás igénybevétele a hátrányos helyzetű gyermekek számára biztosított, azonban a területi megközelíthetőség ebben az esetben is területtől függően nehézségekbe ütközik.

A Család- és Gyermekjóléti Szolgálat szolgáltatásának igénybevétele a szegregátumban biztosított, tekintettel arra, hogy a keleti városrészben rendelkezik a szolgálat telephellyel, továbbá a családok otthonában is megvalósul a családsegítő által a szociális segítő tevékenység nyújtása.

A város „Biztos Kezdet” Gyerekháza Pécs Keleti városrészében található, a szegregátumokból való megközelíthetősége közösségi közlekedési eszköz vagy saját gépjármű igénybevételével lehetséges. Bölcsődei ellátás a szegregátumban élők számára abban az esetben érhető el, ha a tömegközlekedési eszközök díjazását ki tudják fizetni. A bölcsődei szolgáltatás igénybevétele, helybiztosítás során a szociális rászorultság előnyt jelent. A köznevelési, közoktatási intézmények elérése tekintetében a fent vázolt sajátosságok érvényesek.

A György telepi szegregátumban a **Magyar Máltai Szeretetszolgálat Csilla Gondviselés Háza a Jelenlét program** keretében önkormányzati támogatással settlement-típusú közösségi házat tart fenn, ahol gyermekek és gyermekes szülők számára szerveznek programokat. A szegregált területeken a civil szervezetek kitelepített irodákkal, személyes jelenléttel nyújtanak segítséget a területen élők számára.

A Szabolcsi szegregátumban, Hősök tere és környékén jelen van a **Khetanipe Egyesület a Jószerencsét Közösségi Házban**, ahol tanoda, tanulószoba működik, valamint különféle klubfoglalkozások és szabadidős programok várják a hátrányos helyzetű gyerekeket. István-aknán is működött közösségi házat a Khetanipe Egyesület, ahol 0-6 évesek korai fejlesztését végzi, valamint az iskoláskorúak tanulássegítését, továbbá játékkönyvtárat üzemeltet, amelynek keretében a szegregátumban élő gyerekek a több mint 190 fejlesztő- és társasjáték közül tudnak otthoni használatra játékokat kölcsönözni.

A pécsbányai szegregátumban jelen van a **Pécsbányai Kulturális Egyesület**, amely különféle időszakos, gyerekeknek is szóló programokat kínál.

Pécs-Somogyban működött gyermek- és ifjúsági programjait a **Tegyünk Egymásért Egyesület**, ahol a Tízen Túliak Társasága klub várja a fiatalokat.

4.3 A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint fogyatékossgal élő gyermekek szolgáltatásokhoz való hozzáférése

a) védőnői ellátás jellemzői (pl. a védőnő által ellátott települések száma, egy védőnőre jutott ellátott, betöltetlen státuszok)

Az Egyesített Egészségügyi Intézmények által működtetett területi védőnői szolgálat látja el Pécs városában a védőnői feladatokat, valamint a pécsi iskoláskorú gyermekek gondozását pedig az iskolai védőnők. Az Intézményben 62 fő védőnő látja el a feladatot, 62 védőnői körzetben, ami a 2012. évi adatokhoz viszonyítva (66 fő) szakmai létszám csökkenést mutat.

Az egy fő védőnőre jutó gyermekek száma meghaladja a 400 fő gyermek számot. Az egy főre jutó gondozotti szám a 2012-es évi adatokhoz viszonyítva csökkenést mutat, tekintettel a 2012-es 464,2 ellátotti számra.

35. táblázat – Védőnői álláshelyek száma (4.3.1.)

Év	Betöltött védőnői álláshelyek száma	Körzetek száma (védőnők száma)	Egy védőnőre jutó gyermekek száma	Tényleges összlétszám
2012	66	66	464,2	30 635
2013	66	66	442,4	29 197
2014	64	64	422,7	27 050
2015	64	64	422,4	27 032
2016	62	62	429,4	26 625
2017	62	62	407,1	25 241

Forrás: TeIR, KSH Tstar, önkormányzati adatgyűjtés

36. táblázat - Családtervezés, anya- és gyermekgondozás területe (5.3.)

Év	Védőnők száma	0-3 év közötti gyermekek száma	Átlagos gyermekszám védőnőnként
2012	66	5161	78
2013	66	5109	77
2014	64	4950	77
2015	64	4960	78
2016	62	4847	78
2017	62	4835	78

Forrás: TeIR és helyi adatgyűjtés

A védőnői szolgálat feladatainak alapvető gerincét képezi az anya-és gyermekgondozás területe, mely magában foglalja a várandós anyák gondozását, valamint a 0-3 év közötti gyermekek gondozását. További védőnői tevékenységek: a nővédelem és a gyermekek gondozása az újszülöttkortól a tanulói jogviszony megkezdéséig.

Családgondozás keretében a tevékenységeik közé tartozik többek között: tájékoztatás az állami, civil, karitatív családtámogatási formákról és lehetőségekről; tájékoztatás a gyermek jogairól, az egészségügyi ellátáshoz való jogairól és a törvényes képviselő ez irányú feladatairól és kötelezettségeiről; az egyéni és közösségi egészségfejlesztési, egészségvédelmi programok tervezésében, szervezésében és megvalósításában részvétel. (Területi védőnői munka értékelése 2017. című, 2018.03.09-én megtartott védőnői munkaértekezlet anyaga alapján.)

A védőnői éves jelentés összesítője alapján az egy fő védőnőre jutó évi gondozott várandósok száma 2014-2017 év között 43 (2016 év) - 47 (2017 év) fő között mozgott.

34. ábra: 1 védőnőre jutó havi várandós látogatások

Forrás: Éves védőnői jelentés

Az egy védőnőre jutó havi várandós látogatások száma 2017 évben 11 alkalom volt, mely közel azonos az előző évek adataival. A 62 védőnőre jutó 0-3 éves korú gyermekek száma 78 fő. A 36. tábla adatainak elemzése alapján megállapítható, hogy az egy fő szakemberre jutó gyermekek száma az elmúlt hat évben nem mutat változást.

A védőnői szolgálat a célcsoport számára a védőnői centrumokban elérhető, a tanácsadás is ott valósul meg. A rendelési időn túl a védőnők a gyermekes családokat otthonukban keresik fel és ott nyújtanak védőnői szolgáltatást.

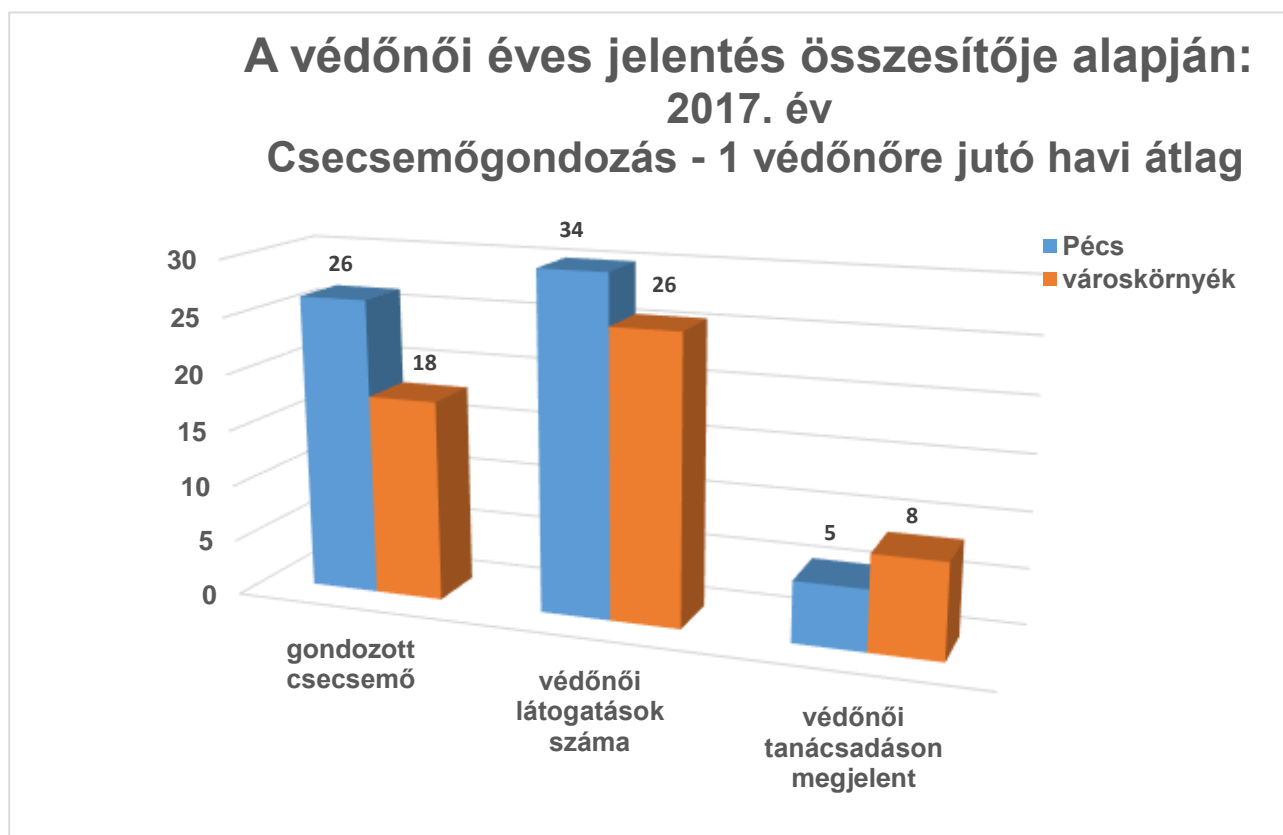
A védőnői szolgálatnál megfelelően képzett szakemberek állnak rendelkezésre. Az iskolai védőnők az iskolákban egészségnevelő előadásokat, prevenciós programokat tartanak, továbbá részt vesznek az iskolában tevékenykedő mentálhigiénés teamek munkájában.

A védőnői szolgálat hatékony tevékenységét nehezíti a hátrányos helyzetben élő családok utazási nehézsége, tekintettel arra, hogy a közösségi közlekedés bizonyos szegregátumokban ritka. A családok otthonában folytatott védőnői szakmai gondozási tevékenységtől veszi el az időt az utazásra fordított idő.

Az iskolai védőnői hálózat megszervezése létszámarányos, ami a területi, főleg a keleti városrészt érintő problémák koncentráltága tekintetében aránytalansághoz vezethet.

A védőnői éves jelentés alapján a csecsemőgondozás egy védőnőre jutó havi átlaga két helyszínen valósul meg: védőnői tanácsadáson és a védőnői látogatások almalmával, amely a gyermek otthonában történik. Az egy védőnőre jutó gondozott csecsemők száma átlagosan 26 csecsemő. A védőnői látogatások havi száma 34, a tanácsadások száma 5. A szolgáltatás igényekhez való igazodása látható az adatokból, mely szerint a védőnői látogatások száma irányába tolódik el a gondozási folyamat.

35. ábra: Csecsemőgondozás egy védőnőre jutó havi átlaga

Forrás: Éves védőnői jelentés

Új módszertan bevezetése zajlik az újszülött gondozás során: rizikósűrűs kérdőívek felvétele újszülöttek körében (2017.09.01-től minden újszülött körében!). Kitöltése a hazaadást követő 1 hónapon belül, a gyermekágyas időszak végén a védőnői otthoni látogatás során javasolt. Edinburgh posztnatális depresszió skála (EPDS) kérdőív (várandós rizikókérdőív 20 kérdésre, újszülött rizikókérdőív 7 kérdésre adott válasza alapján, illetve gyanújelek esetén a várandósság bármely időszakában, vagy a szülést követően bármikor).

36. ábra: 1-3 éves gyermekek gondozása, 1 védőnőre jutó havi átlag

Forrás: Éves védőnői jelentés

A védőnői gondozás adatai az 1-3 éves korosztályt tekintve a fenti táblázatban jól láthatóak. Az egy védőnőre jutó gyermek száma 51 fő, a védőnői látogatások száma 18 alkalom.

Új módszer bevezetése történik ebben a korosztályban is: rizikósűrés kérdőívek felvétele a gyermekek körében (2017.09.01-től), az életkörülményekben történő egészségi, környezeti változás esetén, amennyiben a védőnő a gyermek életében negatív irányba történő változást észlel (anyagi problémák, rosszabb környezeti tényezők, szülők különköltözése, válása, haláleset a családban, családi harmónia, békeesség megbomlása stb.).

37. táblázat - Éves tájékoztató a területi védőnő gyermek-védelemmel kapcsolatos tevékenységéről I. (Pécs 2017. év)

2018. 01. 01-től változott a jelentés formája és tartalma!

	2016	2017
Nyilvántartott várandósok száma	650	665
Szociális okból fokozott gondozott várandós	62	38
Kiskorú várandós	7	2
Szociális okból gondozott 0-6 éves	550	498

Forrás: Éves védőnői jelentés

A táblázat adatait tekintve megállapítható, hogy a szociális okok miatt gondozott várandósok és a kiskorú várandósok száma csökkent, annak ellenére, hogy a várandósok száma emelkedést mutat a 2016. év adataihoz viszonyítva. A 0-6 éves korosztály esetében a gyermekvédelemmel kapcsolatos érintettség adatai is csökkenést mutatnak.

b) gyermekorvosi ellátás jellemzői (pl. házi gyermekorvoshoz, gyermek szakorvosi ellátáshoz való hozzáférés, betöltetlen házi gyermekorvosi praxisok száma)

Pécs városa jó egészségügyi ellátórendszerrel rendelkezik. A szakellátó intézmények és a klinikai háttér számára jelentős szakmai támogatást nyújt a PTE Orvostudományi Kara. A gyermekek klinikai ellátása a városi ellátáson túl (egyres ellátási formákat tekintve) regionális igénybevételt is biztosít. Jelentős szolgáltatási fejlesztésnek tekinthető a gyermekek pszichiátriai ellátásának biztosítása. A PTE Gyermekgyógyászati Klinika biztosítja a beteg gyermekek számára a korszerű diagnosztikai lehetőségek igénybevételét, valamint a járó és fekvőbeteg ellátást, továbbá a rehabilitációs ellátást. A klinikán az ECSGYK kórházi szociális munkása által biztosított a gyermekek szociális helyzetének feltérképezése, veszélyeztetettségének feltárása, valamint a feltárt problémák kezelésére vonatkozó szolgáltatásba történő további delegálása.

A gyermek házi orvosi ellátást a 2016. évi adatok alapján 37 orvos látja el, ami a 2012-es adatokhoz viszonyítva 2 házi gyermekorvosi üres praxist jelent. A házi gyermekorvosi praxisok tekintetében a hiány a szegregált településrészi ellátást érinti.

Mivel a 2017-es adatok a TEIR rendszerben nem voltak fellelhetőek, a rendelkezésre álló adatokat a NEAK szolgáltatta részünkre.

38. táblázat – Gyermekorvosi ellátás jellemzői (TEIR rendszerben nincs adat) (4.3.2.)

Év	Betöltetlen felnőtt háziiorvosi praxis/ok száma	Házi orvos által ellátott személyek száma	Gyermekorvos által ellátott gyerekek száma	Felnőtt házi orvos által ellátott gyerekek száma	Házi gyermekorvosok száma
2012	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	39
2013	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	39
2014	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	39
2015	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	38
2016	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	37
2017	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TEIR, KSH Tstar, önkormányzati adatgyűjtés

39. táblázat – Háziiorvosi ellátás

Időszak	Betöltetlen felnőtt háziiorvosi szolgálatok száma	Felnőtt típusú háziiorvosi szolgálathoz bejelentkezett biztosítottak száma	Gyermek típusú háziiorvosi szolgálathoz bejelentkezett biztosítottak száma	Felnőtt típusú háziiorvoshoz bejelentkezett 14-18 éves korú biztosítottak száma
2012. december	1	117 117	27 530	813
2013. december	0	115 796	27 147	747
2014. december	0	114 910	26 818	696
2015. december	1	115 021	26 413	669
2016. december	2	114 007	26 117	705
2017. december	0	113 170	25 907	649

Forrás: NEAK adatszolgáltatása

A NEAK adatszolgáltatás szerinti tábla gyermekek ellátására vonatkozó adatainak vizsgálata alapján 2012-ben és 2016-ban, az egy házi gyermekorvoshoz bejelentett biztosítottak száma 706 fő. A két év közötti időszakban ez a szám egy kis csökkenést mutatott, 700 alá csökkent. A gyermekek egészségügyi ellátása tekintetében nehézséget jelent lakcímük fiktívvé nyilvánítása abban az esetben, ha a szülők nem tudják gyermeküket más, pécsi lakcímre bejelenteni. A lakcím hiányában a biztosított jogviszony megszűnik, melynek következtében a gyermekek krónikus ellátása akadályokba ütközik.

A háziiorvosi ellátás infrastrukturális fejlesztése, PMJV Önkormányzata TOP-6.6.1-15-PC1 - Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése c. pályázata alapján megkezdődött.

c) 0–7 éves korúak speciális (egészségügyi-szociális-oktatási) ellátási igényeire (pl. korai fejlesztésre, rehabilitációra) vonatkozó adatok

40. táblázat – Bölcsődében és családi napköziben engedélyezett férőhelyek száma (4.3.4.)

Év	Működő (összes) bölcsődei férőhelyek száma	Működő, önkormányzati bölcsődei férőhelyek száma	Egyéb, nem önkormányzati bölcsődei (munkahelyi, magán stb.) férőhelyek száma	Családi napköziben engedélyezett férőhelyek száma (december 31-én)
2012	n.a.	678	n.a.	175
2013	n.a.	786	n.a.	192
2014	n.a.	786	n.a.	195
2015	n.a.	786	n.a.	200
2016	n.a.	734	n.a.	207
2017	n.a.	776	n.a.	150

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Intézményi

A fenti táblázat alapján megállapítható, hogy a bölcsődei férőhelyek száma a 2016-os évi adatokhoz viszonyítva emelkedést mutat, azonban, ha a 2013-2015. éves adatokat vizsgáljuk, megállapítható, hogy 2017-ben kevesebb a férőhelyek száma. A családi napköziben a férőhelyek száma az elmúlt 6 évben csökkenő tendenciát mutat. Pécssett 2017. évben a bölcsődék épületeinek felújítási munkálatai zajlottak. A munkálatokat Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata TOP-6.2.1-15-PC1 – Családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztése pályázati forrásból biztosította.

41. táblázat - Bölcsődék és bölcsődébe beíratott gyermekek száma (4.3.3.)

Év	Önkormányzati bölcsődék száma	Bölcsődébe beírt gyermekek száma	Szociális szempontból felvett gyerekek száma (munkanélküli szülő, veszélyeztetett gyermek, nappali tagozaton tanuló szülő)	Nem önkormányzati bölcsődék száma (munkahelyi, magán stb.)
2012	12	1 025	266	1
2013	11	1 078	229	1
2014	11	1 280	280	1
2015	11	1 120	210	1
2016	9	1 250	147	1
2017	10	1 109	132	1

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati adatgyűjtés

A táblázat adatai szerint a bölcsődék száma az utolsó 6 évben csökkent, a 2012. évi adatokhoz viszonyítva 2 intézménnyel kevesebb, és a bölcsődébe beíratott gyermekek száma is csökkenő tendenciát mutat. Amennyiben visszatekintünk az öregedési index táblára, annak adataiból látható, hogy a gyermekkorúak száma csökkenő tendenciát mutat.

Pécs városában a 0-3 éves korosztály ellátását az önkormányzat fenntartásában működő Kisgyermek Szociális Intézmények Igazgatósága biztosítja.

2017. évi szakmai beszámolójuk alapján:

Gyermekek napközbeni ellátása:

1. Bölcsődei alapellátás

Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzatának Kisgyermek Szociális Intézmények Igazgatósága (továbbiakban KSZI) Pécs városában – a gyermekjóléti alapellátás keretein belül – a 0-3 éves kisgyermeket nevelő családok **napközbeni ellátását** biztosító intézményrendszer, amely 2018. augusztusától 11 **bölcsődei telephelyet**, egy **családi bölcsődét**, **napközbeni gyermekfelügyeletet**, továbbá egy **Biztos Kezdet Gyerekházat** működtet.

Az előző évhez hasonlóan, 2017-ben is az intézményrendszer bölcsődei a **sajátos nevelési igényű, illetve gyógypedagógiai tanácsadásra, korai fejlesztésre és** gondozásra jogosult gyermekek (továbbiakban SNI), ellátását is vállalta, a gyermekek igényeinek megfelelően, több formában. Minden bölcsődében biztosított volt a teljes integrációban történő nevelés, gondozás. 2017/2018-as nevelési évben két bölcsőde, 2018-ban egy bölcsőde részleges integrációban fogadta egy nevelési egységben belül az SNI-s gyerekeket. Ezen kívül a Fészek-Családi Napközi szegregált formában gondozott SNI-s kisgyermeket. A szakértői véleménnyel rendelkező kisgyermek korai fejlesztése – a Pedagógia Szakszolgálat gyógypedagógusainak közreműködésével – elsősorban a telephelyeken valósult meg, de volt olyan gyermek is, akinek a fejlesztését a Szakszolgálatnál végezték.

A város 3 bölcsődéje és az intézményrendszeren belül működő Biztos Kezdet Gyerekház járult hozzá a roma kisgyermek korai hatékony szocializációjához.

A **diétás étkeztetést** januártól augusztus végéig minden bölcsőde részére a **Hungast Mecsek Kft.** biztosította. 2017 szeptemberétől a **Cseperedő Bölcsőde diétás konyhájának fejlesztésével lehetővé vált** az intézmény bölcsődéinek teljes körű ellátása saját főzőkonyhán, a gyermekek egyedi igényeihez igazodó diétás ételek készítésével. A diétás étel a KSZI bölcsődei számára **kiszállítással** biztosított, így minden bölcsődében megoldott a megfelelő diétás étkeztetés.

A bölcsődei ellátórendszerben a 2017-es évben meghatározó feladat volt a bölcsődék épületeinek **felújítása**.

A bölcsődei intézményrendszerben 616 kisgyermek jogviszonya már a 2017. évet megelőző időszakban elkezdődött, az év során pedig 507 gyermek felvételét kérték szülők, külső intézmények. Ebből 20 esetben a felvételi kérelmet el kellett utasítani, vagy férőhelyhiány miatt átirányításra kerültek más bölcsődékbe.

37. ábra:

A beszámoló évében az éves kihasználtság átlaga, intézményi szinten a következőképpen alakult:

- gondozott gyermekekhez viszonyítva 59,43 %,
- beíratott gyermek létszámhoz viszonyítva 79,73%.

38. ábra:

A havi kimutatást nézve jól érzékelhető, hogy a bölcsődék kihasználtsága a tavaszi időszakban a legmagasabb, akár a gondozott, akár a beíratott létszámhoz viszonyítva. Ennek oka, hogy a csoportok a nevelési év során folyamatosan töltődnek, illetve a kisebb gyermekek közül ekkorra többen betöltik a második életévüket, így az addig törvényileg előírt 12 fős csoportlétszám ekkortól növelhető 14 főre. A nyári időszakra a folyamatos kiiratkozás jellemző, az óvodába menő gyermekek miatt. A nyári zárás után a családok már csak kisebb hányada igényelte az óvodai felvételig a gyermekek bölcsődei ellátását. Az új gyermekek felvétele és beszoktatása a nyári zárás után kezdődött, tervezett rend szerint, heti vagy kétheti csúsztatásokkal, amely a férőhelyszámokat megnézve eltartott október végéig, novemberig. A költözködések is befolyásolták a felvett gyermekek létszámát, így a meglévő férőhelyek kihasználtságát is. A Mandula Bölcsőde csak novembertől kezdhetette a gyermekek beszoktatását, hiszen működési engedéllyel csak ettől a hónaptól rendelkezett. A Napsugár és a Törpike Bölcsőde az új épületek adottságait figyelembe véve, ahol kevesebb gyermek ellátására lesz lehetőségük, tudatosan alakították a beíratottságot ennek megfelelően. A gondozotthoz viszonyított kihasználtság a téli hónapokban a megbetegedéseknek köszönhetően csökkent, ennek okaként a közösségbe kerülés, adaptációs időszak, és az életkori sajátosságok tudhatók be.

A bölcsődénkénti, éves kihasználtsági adatokat az alábbi grafikon mutatja. A Hétszínvirág, Mezőszél és a Zöldliget Bölcsődében volt legmagasabb a beíratottsági mutató, a gondozotthoz viszonyított arány pedig közel azonos mértékű. A Mandula, a Napsugár, a Törpike és a Kicsi Kék bölcsődék esetében az alacsonyabb kihasználtság, a költözés miatti átmeneti állapotok kihatásaként értelmezhető.

39. ábra:

A térítési díjkedvezmények alakulása 2017-ben

A 2017-es évben a Kisgyermek Szociális Intézmények bölcsődéiben a havi intézményi térítési díj összege megegyezett az előző években a fenntartó által meghatározott napi 669. Ft-tal. Ennek megoszlása 250.- Ft /nap a gondozásért, az étkezésért pedig 330.- Ft + ÁFA, azaz 419.- Ft /nap. 2018 őszétől emelkedett a gondozási díj összege 480.-Ft/napra. Az étkezési díj változatlan maradt, így a napi személyi térítési díj összege 899.-Ft/nap. A gondozási díj adott hónap minden napjára fizetendő a szülők által, az étkezési díjból pedig, a gyermek hiányzása esetén visszatérítés jár.

A térítési díjkedvezményeket a törvényi szabályozásnak megfelelően juttatta az Intézmény. Ingyenes volt a bölcsődei ellátás a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő, a tartósan beteg gyermek, a három vagy több gyermeket nevelő családok gyermekének, valamint a gyámhatóság döntése alapján nevelésbe vett gyermekek esetében. Csak gondozási díjat kellett fizetni azon gyermek esetében, aki az étkezésre ingyenesen jogosult volt, így ahol a családban tartós beteg, vagy fogyatékos gyermeket neveltek, vagy ahol a szülő nyilatkozata alapján, a család egy főre jutó havi jövedelme, nem haladta meg a kötelező legkisebb munkabér nettó összegének 130 %-át.

A 2017. december 31-én felvett gyermekek közül 380 gyermek részesült kedvezményben. (Ld. lejjebb.) Ebből a Csoda, a Mezőszél és a Cseperedő Bölcsőde gyermekei képviseltek magasabb hányadot. A Hétszínvirág Bölcsődében kiemelkedő az ingyenes kedvezményezetttek száma, amely a bölcsőde vonzáskörzetében élők szociális és anyagi körülményeiből adódhat. A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményezetttek aránya a Hétszínvirág, a Törpike és a Csoda bölcsődében, a három vagy több gyermeket nevelő családok aránya pedig a Napsugár, a Zöldliget és a Mezőszél Bölcsődében a legmagasabb. Étkezési díjkedvezményt csak 13 fő vett igénybe azon indok alapján, hogy a családban tartós beteg vagy fogyatékos gyermeket nevelnek, viszont jelentős az egy főre jutó jövedelemviszony miatt jogosultságot szerzők száma; az összes kedvezményezett család fele.

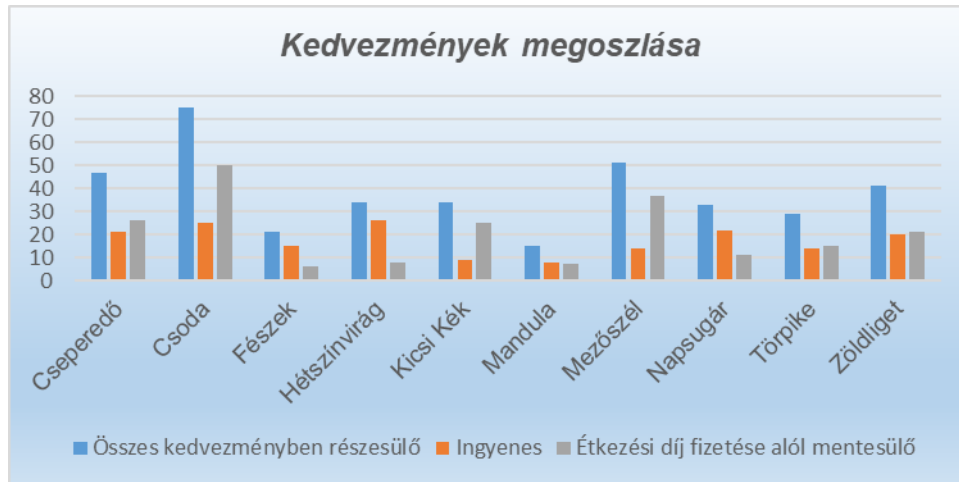
Az alábbi grafikon ábrázolja, hogy a 2017. december 31-én jogviszonyban lévő gyermekek közül bölcsődénként milyen arányban részesültek kedvezményben.

40. ábra:

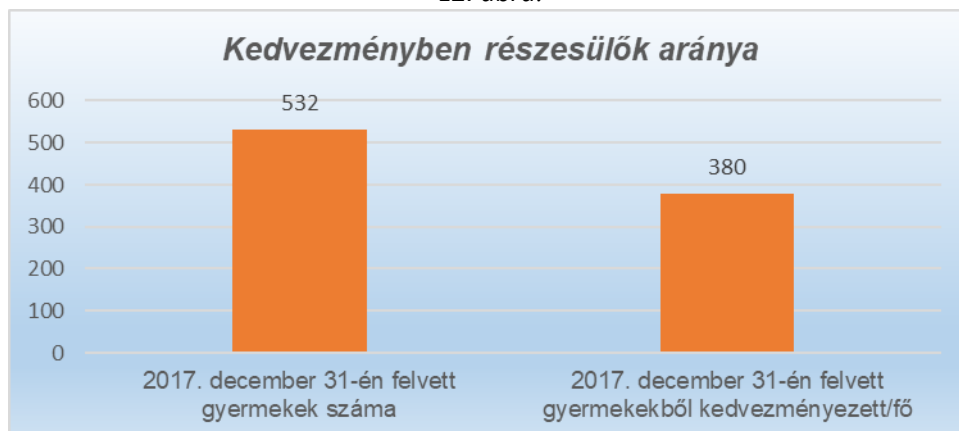
A következő grafikonon látható, hogy a két díjkedvezmény kategória (ingyenes, vagy csak gondozási díjat fizető) hogyan oszlott meg az összes kedvezményezett tekintetében. A Hétszínvirág, a Fészek és a Napsugár Bölcsődében az ingyenességre jogosultak száma meghaladta a csak étkezési díj fizetése alól mentesülők számát, a Zöldliget és a Törpike Bölcsődében hasonló volt a két kategória aránya, a többi bölcsődében az étkezési díj fizetése alól mentesülők aránya bizonyult nagyobbak.

41. ábra:

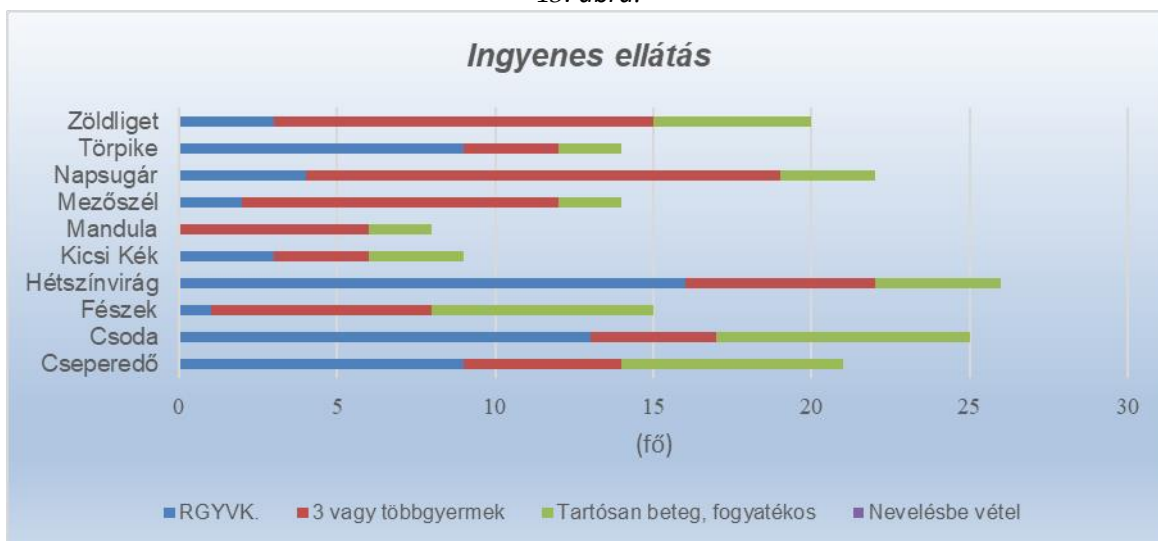

Az alábbi grafikon mutatja meg a 2017. december 31-én felvett 532 gyermekből a kedvezményben részesülők arányát:

42. ábra:

43. ábra:

A fenti grafikon azt részletezi, hogy az adott bölcsődékben az ingyenesség tekintetében a kedvezményjogosultságok hogyan oszlottak meg. A rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény alapján, az összes

kedvezményben részesülő családhoz viszonyítva a Hétszínvirág, a Csoda és a Cseperedő Bölcsődében vették igénybe nagyobb számban, tartós betegség vagy fogyatékos állapot alapján a Fészek, a Csoda és a Cseperedő Bölcsődében.

A 3 vagy több gyermek után járó ingyenesség a Mezőszél, a Napsugár és a Zöldliget Bölcsődében látható nagyobb számban. Nevelésbe vett gyermek nem volt ebben az időszakban.

A 206 csak gondozási díjat fizető család közül, 13 volt, aki a családban tartósan beteg vagy fogyatékos gyermek nevelése miatt vehette igénybe a kedvezményt, ebből nagyobb számban, 4 a Mezőszél Bölcsődében, 3 a Zöldliget Bölcsődében, 2 a Csoda Bölcsődében, a többi helyen 1-1 fő. 193 család esetében a gyermek olyan családban élt, amelyben a szülők nyilatkozata alapján, az egy főre jutó havi jövedelem összege nem haladta meg a kötelező legkisebb munkabér nettó összegének 130 %-át, amely ebben az évben meghaladta a 110. 279.- Forintot.

Az ellátással kapcsolatos általános tapasztalatok, a szakmai munka értékelése

A bölcsődei ellátás alapfeladata azon 0-3 éves gyermekek szakszerű nevelése, gondozása, felügyeletének biztosítása, akik számára a szülei a gyermekük napközbeni felügyeletét nem tudják másként megoldani. Ennek oka lehet, hogy dolgoznak, tanulnak, vagy pedig a család szociális helyzete, vagy diszfunkciós működése teszi indokolttá.

A bölcsődei ellátás feladatából fakadóan a gyermekek, a családok állnak a tevékenység középpontjában.

A 2017-re átnyúló nevelési év kezdete 2016. szeptemberében a harmadik évet betöltött gyermekek óvodába kerülése után, a csoportok kialakításával, az új gyermekek beszoktatásával kezdődött. Ugyanez a menetrend érvényesült a beszámoló évében, ősszel indult időszakokra is. Az előkészítés már a beiratkozások után, májusban elindult, elkészültek a csoportbeosztások, majd a szülői értekezleten tájékoztatást kaptak a szülők a beszoktatás, a családlátogatás jelentőségéről, a bölcsődei étellel kapcsolatos tudnivalókról, a gyermekek érzelmi biztonságának megteremtését, fejlődésének támogatását segítő pedagógiai tevékenységről, az adaptációs időszak várható nehézségeiről. A szülők jelzéseit figyelembe véve, az ütemtervek elkészítése tette kiszámíthatóvá a szeptembertől elindult beszoktatásokat. A szülők általában vállalták a 2 hét beszoktatási időtartamot, egy-egy új gyermek fogadására a csoportba 1-2 hét eltolással került sor (a lehetőségekhez mérten), a „saját kisgyermeknevelő rendszer” érvényesülésével. A családlátogatás során lehetőség adódott, hogy a gyermeket otthoni, saját környezetében is megismerhessék, illetve a szülőkkel fontos információkat oszthassanak meg. A családok nagyobb része szívesen élt a lehetőséggel. Szintén az előző évek jó gyakorlatára alapozva került több bölcsődében meghirdetésre a „Bölcsődés leszek” szülőcsoport, melynek célja, hogy segítséget nyújtson a szülők számára a bölcsődei élet megismerésében, a gyermekük elengedése miatti félelmeik, feszültségeik oldásában. A tapasztalatok azt mutatták, hogy azzal, hogy bepillanthattak a bölcsőde életébe, az itt folyó munkába, nagyobb bizalommal, kevesebb kétséggel kezdték meg a beszoktatást.

A bölcsődék épületei az elmúlt év során felújítás alatt álltak, mely munkálatok miatt több alkalommal költözésre került sor. Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata pályázati finanszírozással biztosítja a felújítási munkálatok finansziális hátterét.

Sajátos nevelési igényű kisgyermek nevelése, gondozása

Az utóbbi évek tapasztalata, hogy a **bölcsődékben emelkedett** azon kisgyermek száma, melyek valamilyen okból problematikusak, fejlődésükben elmaradtak az életkoruktól elvárható szinttől, vagy a másként viselkedés tüneteit mutatják. A **prevenziós szemlélet érvényesítése** a korai ellátások területén elengedhetetlenül fontos. A korai intervenció része, hogy helyet kapjanak a bölcsődékben a másként nevelkedő, speciális szükségletű, fejlődésükben elmaradt gyerekek. A gyógypedagógiai feladatok ellátása ilyen szemléletben a gyógypedagógusra nagyobb terhet ró, széleskörű szakmai tudást és tapasztalatot igényel. A 2017-es évben kiemelt szerepet játszott a preventív munka és a korai intervenció meg-

valósulása, hangsúlyozottan sokoldalú megközelítésben. A feladatok ellátása két fő csapásvonalat képviselt.

Sajátos nevelési igényű, illetve gyógypedagógiai tanácsadásra, korai fejlesztésre és gondozásra jogosult gyermekek csoportja

A sajátos nevelési igényű, illetve gyógypedagógiai tanácsadásra, korai fejlesztésre és gondozásra jogosult gyermekek, akikkel a korai fejlesztő foglalkozás megvalósítása a Pedagógiai Szakszolgálat gyógypedagógusának volt feladata.

A sajátos nevelési igényű, illetve gyógypedagógiai tanácsadásra, korai fejlesztésre és gondozásra jogosult gyermek bölcsődei elhelyezését (továbbra SNI gyermekek) az alábbi lehetőségekkel biztosította az intézmény:

- nem sajátos nevelési igényű, illetve gyógypedagógiai tanácsadásra, korai fejlesztésre és gondozásra nem jogosult gyermekekkel közös csoportban, (teljesintegrációban)
- speciális bölcsődei csoportban, (részlegesintegrációban)
- sajátos nevelésű igényű, korai fejlesztésre, gondozásra jogosult gyermekek Családi Bölcsődében.

A szolgáltatás lényege az értelmi, mozgás, látás és hallás problémákkal, viselkedési zavarokkal küzdő kisgyermek kis létszámú, teljes vagy részleges integrációban történő bölcsődei nevelése, gondozása.

A **Pedagógiai Szakszolgálat gyógypedagógusa általi korai fejlesztés team munkában**, különböző szakemberek együttműködésével – gyógypedagógus, pszichológus, gyógypedagógiai asszisztens, kisgyermeknevelő, gyermekorvos – zajlik. Az intézmény kisgyermeknevelői a gyógypedagógus irányításával, a szükségleteknek megfelelő neveléssel, gondozással segítik az SNI-s kisgyermek fejlődését.

A **teljes integráció** lehetőséget nyújt az SNI-s kisgyermek számára, hogy átlagosan fejlődő társaiktól mintát lássanak a játék, önállóság stb. terén, átlagosan fejlődő társaiknak pedig segíti a mássághoz való viszonyulást, elfogadást.

A tipikus fejlődéstől eltérést, fejlődésbeli késést mutató gyermekek bölcsődei ellátása

A KSZI-n belül működő 10 bölcsődében, a gyógypedagógiai feladatokat két gyógypedagógus végzettségű szakember látta el, az alábbiakban részletezett feladatok ellátásával.

- A bölcsődés gyermekek gyógypedagógiai szempontú szűrése,
- a sajátos nevelési igényű gyermekek kiszűrése, a számukra legmegfelelőbb segítség közvetítése, szakértői vizsgálatok kezdeményezése, a szakértői vizsgálatokkal kapcsolatos szülői tájékoztatók, családlátogatás, egyéb kapcsolódó adminisztratív feladatok ellátása,
- pedagógiai szakszolgálatval való kapcsolatfelvétel, szoros kapcsolattartás,
- a nem sajátos nevelési igényű, de a tipikus fejlődéstől eltérést (mozgás, beszéd, kognitív képességek) fejlődésbeli késést mutató gyermekek bölcsődei napirendbe ágyazott korai megsegítése,
- a szülői tájékoztatás és tanácsadás megvalósítása,
- részvétel szülői értekezleteken, „Bölcsődés leszek” szülőcsoportos foglalkozásokon.

A bölcsődei intézményekben ellátott sajátos nevelési igényű gyermekek és családjaik esetében:

- részvétel a gyermek felvételének folyamatában,
- a próbaidő alatt a gyermek megfigyelése, rendszeres konzultáció a gyermek kisgyermeknevelőivel, fejlesztő gyógypedagógusával,
- a szakmai vélemény megfogalmazása a gyermek gondozhatóságáról, bölcsődei ellátásának feltételeiről,
- szükség szerint esetmegbeszélőkön való részvétel, probléma esetén esetmegbeszélés kezdeményezése.

A 2017-es évben kiemelt feladatuk volt a **gyógypedagógiai protokoll kidolgozása**, amely a normál fejlődésű, valamint a szakvéleménnyel rendelkező gyermekek felvételi eljárásrendjét és fejlesztési lehetőségeiket tartalmazza. Rögzíti az adott szakterületen megvalósítandó tevékenység folyamatát, a tevékenység ellátásához szükséges specifikus kompetenciákat, az ellátást támogató belső és külső kapcsolatrendszert, valamint az ellátási folyamat szakaszait és tartalmát. Mindez igazodik a szociális ellátórendszer, azon belül pedig a Kisgyermek Szociális Intézmények által működő bölcsődékben a kisgyermek napközbeni ellátásához. A protokoll a vonatkozó jogszabályokon túl teret enged a szakmai autonómiának, tükrözi az ellátásban részt vevő szakemberek, módszer-specifikus tudását, motivációját, különleges szakértelmét.

A szülőknek nyújtottak eseti tanácsadást, valamint működött a folyamatos szülőkonzultáció lehetősége (a fejlesztésben részesülő gyermekek esetében), valamint a kisgyermeknevelőknek nyújtottak szakmai konzultációkat.

Folyamatos és intenzív volt a kapcsolat a bölcsődék vezetőivel. Nagy hangsúlyt kapott a „külső” segítő intézményekkel való kapcsolattartás (Korai Fejlesztő Központ, Szakértői Bizottság, védőnői és gyermekorvosi hálózat, más sérült gyerekeket ellátó intézménye).

A gyógypedagógusok, a 2016/2017-es a nevelési évben, heti rendszerességgel látogatták a bölcsődéket. A munka prevenciós jellegű, mert az első életévek fejlődési üteme és minősége hatással van a kisgyermek egész életének alakulására. A bölcsődékben gyógypedagógiai megfigyelést folytattak, a kisgyermek fejlődését területekre felosztva, a család, a bölcsőde és a közvetlen környezet szemszögéből vizsgálva.

A leggyakoribb fejlesztendő területeknek az alábbiak bizonyultak: kognitív funkciók, verbális kommunikáció, megkésett beszédfejlődés, szocializáció, szociális kapcsolódás, autisztikusság.

A bölcsődékben a foglalkozásokat igénybe vevő kisgyermekek száma összesen **97 fő** volt.

A kisgyermeknevelők rendszeresen három területet érintve kértek segítséget a fent nevezett nevelési évben.

- Beilleszkedési, magatartás-zavarok kezelése.
- Megkésett beszédfejlődés megsegítése.
- Autisztikus tünetek kezelése.

Roma kisgyermekek integrációja

A szolgáltatás célja a társadalomba való beilleszkedés segítése, a kortársakkal való együttlét, egymás megismerése, elfogadása, a verbális és nonverbális kommunikáció fejlesztése, illetve egymás kulturális szokásainak megismerése. A rossz életkörülmények miatti **hátrány kompenzációja**, alapvető szokások, viselkedési normák kialakítása. Az integrált nevelés célja a szakemberek együttműködése a gyermekek érdekében, észrevételek, jelzések adása a kompetens szakemberek felé.

A szolgáltatás lényeges eleme még a **családi, kulturális különbségek, értékrendszerek, normák megismerése, megértése és elfogadása**. Az identitás erősítése, az ehhez szükséges eszközök beszerzése, biztosítása (pl. mesekönyv, hangkazetta, természetes anyagok, kosarak stb.).

2017-ben 4 bölcsődében jelent meg ez a feladat: a Hétszínvirág, a Törpike, a Zöldliget és a Kicsi Kék Bölcsődében. Ez utóbbi két intézményben nem jellemzően, csak 2, illetve 1 gyermek esetében.

A Hétszínvirág Bölcsődébe felvett gyermekek közül, 39 % volt roma származású. Ez az arányszám a tavalyi évhez képest kevesebb. Elmondható, hogy nagyobb számban van jelen a hátrányos, ill. halmozottan hátrányos helyzet a roma családoknál, mint amennyi határozattal bizonyítható, mert a szülők nem érdekeltek a határozat igénylésében. A szülők foglalkoztatottsága továbbra is alacsony volt, szinte csak a közmunka programban tudtak elhelyezkedni.

A város bölcsődéiben zömmel együttműködő szülőkkel találkoznak a szakemberek. Évről évre találkoznak azonban olyan családokkal is, ahol az együttműködés akadozik. A legnagyobb probléma a hi-

giénés hiányosságokban, a napirend figyelmen kívül hagyásában, az alkalmazkodás és az együttélés nehézségeiben volt tapasztalható. Nehezíti a gyermekek megfelelő szintű ellátását, ha család nem gondoskodik a gyermek gondozásához szükséges eszközökről, a gyermekeket rendszertelenül járatják bölcsődébe, betegséget követően nem hoznak igazolást a gyermekorvostól, nem jelzik a gyermek hiányzását, vagy gyógyult gyermekük érkezését, vagy ha a szülő nem jelzi címének, telefonszámának változását.

A bölcsődei gyermekvédelem és tapasztalatai

A bölcsődék család- és gyermekvédelmi feladatait intézményrendszeri szinten szociális munkás is segítette. 2017-ben 9 kisgyermekkel kapcsolatban küldtek jelzést a Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ részére és 48 olyan kisgyermek járt bölcsődébe, akiknek családjával kapcsolatban állt az Esztergár Lajos Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ.

42. táblázat – Bölcsődei gyermekvédelem

Bölcsőde	Hátrányos helyzetű gyermekek száma	Halmazottan hátrányos helyzetű gyermekek száma	Védelembe vett gyermekek száma
Cseperedő	4	1	2
Csoda	2	0	3
Fészek	1	0	1
Hétszínvirág	12	8	2
Kicsi Kék	2	0	3
Mandula	0	0	0
Mezőszél	2	0	0
Napsugár	2	3	1
Törpike	13	4	4
Zöldliget	2	0	0
Összesen	40	16	16

Forrás: KSZI

Az intézményi szociális munka a következő tevékenységekből tevődött össze 2017-ben: gyermekvédelmi feladatok, a jelzőrendszer működtetése, védelembe vett, illetve hátrányos helyzetű családok gyermekeinek bölcsődei elhelyezése, szülővel való konzultáció, Család-és Gyermekjóléti Szolgálat és Központban tartott eszmegbeszélőkön való együttműködés, bölcsődei felvétel elősegítése, szakmaközi tanácskozáson való részvétel, a gyermek ellátásának, a szülők gyermekhez való viszonyának folyamatos figyelemmel kísérése. Az intézményi szociális munka során a szakemberek a szülők támogatásában életvezetési vagy gyermeknevelési tanácsokkal vettek részt, illetve gyűjtést szerveztek a család számára.

Pszichológiai támogatás

A 2017-es év során a pszichés támogatást igénylő, illetve sajátos nevelési igényű gyermekek kiszűrése, továbbá az érintett családok számára a legmegfelelőbb pszichés segítség biztosítása volt a cél. Ennek keretében az érintett bölcsődékben **96 kisgyermek pszichológiai szűrésére** került sor és **102 szülő részére nyílt lehetőség szülőkonzultációt igénybe venni. Szülői értekezleteken az óvodaérettség és harapás témákban 10 alkalommal került sor beszélgetésre.**

Alapellátáson túli szolgáltatások

Az alapellátáson túli szolgáltatások egy része az előző évekhez hasonlóan bölcsődei keretek között működött. A 2017-es évben a **Fészek Bölcsődében** időszakos gyermekfelügyelet igénybevételére volt lehetőség, melynek során 23 gyermeket fogadott az intézmény.

Sószoba használata: A preventív tevékenységek sorában az asztmatikus és légúti megbetegedésekben szenvedő gyermekek számára nyújt állapotuk javítására lehetőséget. A sószoba alkalmas a gyermekek alsó- és felső légúti megbetegedéseinek (pl. orrdugulás, köhögés, hörghurut stb.), asztma, allergia és egyes bőrbetegségek tüneteinek mérséklésére, közérzetük jobbá tételére. A játékokkal, asztalokkal, pihenősarokkal berendezett szoba önfeledt játéktevékenységre is lehetőséget ad 5-7 kisgyermek számára. HRG (gyógyúszás) és TSMT (torna) terápiás szolgáltatás 2017-ben is a Fészek Bölcsődében működött az eltérő fejlődést mutató kisgyermek számára. Mindkét terápia típusra a város bölcsődéiből jöttek gyerekek: részben külső intézményekből, részben pedig a Fészek bölcsődéből.

A 2017-ben HRG terápiában részesült 12 gyerek, heti 2 alkalommal. TSMT-terápiát 8 gyerek vett igénybe.

Gyermeknevelési, gyógypedagógiai, pszichológiai és dietetikai tanácsadás minden bölcsődét igénybe vevő család számára elérhető volt, a szakmai tevékenységet segítő szakemberek aktív közreműködésével, mint pszichológus, gyógypedagógus, dietetikus.

A Mezőszél Bölcsőde szolgáltatása a kisgyermekes családok számára a nyújtott nyitvatartás; előzetes bejelentés alapján a bölcsődébe járó gyermekek számára a nyitvatartási időn túli gondozási, nevelési feladatok ellátását biztosítva.

Óvodai étkeztetést 2017. augusztus 31-ig 3 bölcsőde biztosított.

Fészek Családi Bölcsőde

A szolgáltatás lényege: A családi bölcsőde a gyermekjóléti alapellátás része, a gyermekek törvényben rögzített napközbeni ellátásának, családi körülmények között biztosított formája. 2017. januártól a Fészek Családi Napközi átalakult családi bölcsődévé.

A gyermekek ellátására egy szoba, öltöző és mosdó helyiség lett kialakítva az épület használaton kívüli részében. A családi bölcsőde működéséhez szükséges tárgyi feltételek teljes mértékben biztosítottak.

3 fő sajátos nevelési igényű, normál bölcsődei csoportba nem integrálható gyermeket fogadtak az intézményben. 2017-ben 6 gyermeket láttak el különböző fejlettségi szinttel, diagnózissal. A családi bölcsődében intenzív, komplex szemléletű korai fejlesztés folyt. A Pedagógiai Szakszolgálat utazó gyógypedagógusai hetente egyszer jártak ki a gyermekekhez, ezen kívül a napközi plusz szolgáltatásként, hidrotériát biztosítottunk a korai fejlesztés keretei között.

A Vadrózsa Biztos Kezdet Gyerekház

Szolgáltatásait a 2017-es év során átlagosan 11 gyermek vette igénybe rendszeresen. **A gyerekház elsődleges feladata a kisgyermek fejlődésének támogatása, nyomon követése a szülők aktív bevonásával.** Ennek érdekében a gyermekek fejlődését elősegítő, képesség-kibontakoztató foglalkozások minden nap elérhetőek voltak a házban, amelyekről a családok a gyerekház megújult honlapján közzétett, valamint a házban kifüggesztett heti tervből értesülhettek. Az év során 4 gyermek esetében tapasztaltak olyan mértékű megkésettiséget a fejlődésükben, hogy gyógypedagógus bevonását tartották szük-

ségesnek. A gyógypedagógus a megfigyelések és a szülőkkel történt egyeztetés után két gyermeknél javasolta a korai fejlesztést; ezek után delegálták a családot a megfelelő ellátást nyújtó intézményekhez. Az elmúlt évben havonta egy szülőcsoport szerveződött a gyerekházban átlagosan 6 fő részvételével. A szülőcsoportos beszélgetések célja a szülői kompetenciafejlesztés, a szülők megerősítése szülői szerepükben, információ- és segítségnyújtás gyermeknevelési kérdésekben, közösségformálás, valamint kommunikációfejlesztés, konfliktuskezelés és egészségügyi ismeretek nyújtása volt.

A tavalyi év során számos közösségi rendezvényt szerveztek a Gyerekházban, valamint külső helyszíneken is.

A gyerekház egy olyan közösségi tér, ahol a különböző társadalmi rétegekből érkező családok találkozhatnak, kapcsolatot alakíthatnak ki, megismerhetik egymást. A személyes kapcsolatok, a hasonló kisgyermekes élethelyzet, az ebből adódó esetleges nehézségek, az együtt megélt pozitív élmények segíthetnek abban, hogy nőjön a tolerancia, csökkenjen a kirekesztődés a helyi közösségen belül. A közösségi programoknak az élménynyújtáson túl ebben is fontos szerepük van.

Az elmúlt évben havonta egy alkalommal tartottak olyan team ülést, amelyen a gyerekház munkatársai mellett részt vett a területen dolgozó védőnő és családsegítő munkatárs is.

Összefoglaló értékelés

A Kisgyermek Szociális Intézmények bölcsődéinek működésében a 2017-es évben jelentős szerepet játszott a bölcsődék felújítása. A Kisgyermek Szociális Intézmények bölcsődéiben igen sokszínű ellátási forma működik, amely hiánypótló szerepet is betölt. A szolgáltatások fókuszában a családok állnak, a kisgyermekes családok életét igyekeznek megkönnyíteni. A KSZI intézményszinten alakította ki a gyermekvédelmi esetek protokollját, valamint a sajátos nevelési igény kapcsán támogatásra szoruló gyermekek protokollrendjét. Ahhoz, hogy hatékonyan tudjon működni, a kisgyermeknevelők és bölcsődevezetők érzékenyítő továbbképzésen vettek részt. A táblázatok alapján látható, hogy növekszik az esetek száma, illetve a bölcsődében dolgozók részéről is egyre sürgetőbb jelzések érkeztek, hogy szükségük van a problémák eredményesebb kezeléséhez támogató rendszerre. 2018. májusára a KSZI-n belül „társadalmasításra” került a gyermekvédelmi protokoll. A kisgyermeknevelő kollégák észrevételeit beépítve és reagálva a KSZI-n belül megváltozott szerepkörökre, 2018. őszére nyerte el végleges formáját a gyermekvédelmi protokoll.

A Pécs és Környéke Szociális Alapszolgáltatási és Gyermekjóléti Alapellátási Központ és Családi Bölcsőde Hálózat az alábbi gyermekjóléti alapellátást biztosítja:

Napközbeni Gyermekfelügyelet:

A napközbeni gyermekfelügyelet egy speciális ellátási forma, amely nem nevelési-oktatási céllal biztosít megfelelő napközbeni ellátást:

- az óvodai nevelésben nem részesülő vagy felmentett gyermekek számára,
- az óvodai nevelésben részesülő gyermek számára a kötelező óvodai nevelésben való részvételének idején kívül,
- a magántanuló számára,
- az iskolai oktatásban részesülő tanuló számára a kötelező tanórai és egyéb foglalkozásokon való részvételének idején kívül, valamint a tanítási szünetekben.

Az iskoláskorú gyermekek számára megoldja és segíti a felkészülést és a szabadidő hasznos eltöltését és korosztályos közösségi együttélést biztosít.

Segítheti az esetleges negatív családi szocializációs minták ellensúlyozását, mely a későbbi szocializációs zavarok megelőzését is szolgálja. A kis létszámú csoportok lehetővé teszik az egyéni szükségletek és igények figyelembevételét, mert ezen intézmények nyitvatartási ideje rugalmasan tud alkalmazkodni a

szülők elfoglaltságához. A településeken működő napközbeni gyermekfelügyeletnek szociális és értékteremtő szerepet töltenek be.

Mindezekon felül **Családi Bölcsőde hálózatot** működtet 5 pécsi telephelyen, melyből 2 telephely a keleti városrészben, 3 telephely kertvárosi területen került megnyitásra.

Alapelvek Családi Bölcsőde: A Családi Bölcsőde egy speciális ellátási forma, amely rugalmasan képes alkalmazkodni a családok igényeihez, pótolja a bölcsődei férőhelyek hiányát. A Családi Bölcsődék segíthetik a szocializációs hátrányok leküzdését és a rossz szocializációs folyamatok eredményeinek korrekcióját, továbbá prevenció feladatokat is ellátnak.

Óvodai ellátottság Pécs városában

Az óvodai nevelés területén városi, civil és egyházi fenntartású óvodák biztosítják a 3-6 éves korosztály számára az ellátást.

A pécsi Önkormányzat 5 központi óvodát tart fenn 39 telephellyel, így 3.723 fő gyermek óvodai nevelkedéséről gondoskodik.

A nem önkormányzati fenntartású óvodák is szép számmal megtalálhatóak a településen. 15 óvoda 19 telephellyel működik, 801 fő gyermeket ellátva egyházak, alapítványok, nemzetiségi önkormányzatok, vagy az egyetem fenntartásában.

43. táblázat - Óvodai nevelés adatai (4.4.2.)

Év	3-6 éves korú gyermekek száma	Óvodai gyermekcsoportok száma - gyógypedagógiai neveléssel együtt	Óvodai férőhelyek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt)	Óvodai feladatellátási helyek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt)	Óvodába beírt gyermekek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt)	Óvodai gyógypedagógiai gyermekcsoportok száma
2012	5 685	219	5 126	54	5 225	3
2013	5 549	218	5 157	55	5 005	2
2014	5 366	221	5 267	56	4 882	2
2015	5 152	221	5 242	56	4 739	2
2016	5 004	220	5 308	58	4 707	2
2017	4 815	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati adatgyűjtés

A 2015-ös évi adatokhoz viszonyítva az óvodás korú gyermekek száma évről évre csökkenést mutat. 2017-ben az óvodás korú gyermekek száma 5.000 fő alá csökkent. A gyermekszám csökkenése magával hozta az óvodai gyermekcsoportok számának csökkenését is. A táblázat adatai szerint az óvodai férőhelyek száma és a feladatellátási helyek száma minimális emelkedést mutat. Ez a javuló tendencia köszönhető annak a jogszabályi változásnak, mely szerint az óvoda igénybevétele a gyermek 3. életévének betöltését követő időszakban kötelezővé vált.

Pécs városában több óvoda került korszerűsítésre, felújításra. Az energiahatékonyság elérése mellett cél volt az óvodák olyan módon történő átalakítása is, ami segíti a fogyatékkal élő gyermekek és családjaik intézménylátogatását. Ilyen például, hogy valamennyi óvoda akadálymentesítése megtörtént, a több szintes épületek az átalakítás során liftet kaptak (pl.: Nyugati Városrészi Óvoda Hajnóczy úti Óvodája). A vakok és gyengénlátók érdekében a felújításon átesett óvodákban a legfontosabb tudnivalók a tájékozódáshoz Braille írással is elérhetőek (pl.: Nyugati Városrészi Óvoda Rácvárosi úti Óvodája)/TOP-6.2.1-15-PC1 - Családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztése pályázat keretében/.

2015. szeptember 1-jével a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 8. § (2) szerint: a gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a harmadik életévét betölti, a nevelési év kezdő napjától legalább napi négy órában óvodai foglalkozáson vesz részt. A jegyző – az egyházi és magán fenntartású intézmények esetében a fenntartó – a szülő kérelmére és az óvodavezető, valamint a védőnő egyetértésével, a gyermek jogos érdekét szem előtt tartva, az ötödik életév betöltéséig felmentést adhat a kötelező óvodai nevelésben való részvétel alól, ha a gyermek családi körülményei, képességeinek kibontakoztatása, sajátos helyzete indokolja.

E rendelkezésre elsősorban azért volt szükség, hogy valamennyi gyermek megkapja a megfelelő segítséget a szocializációs készségek fejlesztéséhez, a közösségbe való beilleszkedés elősegítéséhez és nem utolsósorban a hátrányos és halmozottan hátrányos gyermekek családjában lévő hiátusok pótlásához (nevelési, szocializációs és elhanyagolás). A jogszabályi előírásnak való megfelelés érdekében az Önkormányzatnak át kellett alakítani az óvodai struktúráját. Pécs városában 25 férőhely bővítésére került sor 2014-ben, így a születések számára, valamint a 3 éves kor alatt óvodában lévő gyermekek számára figyelemmel elegendő férőhely állt rendelkezésre 2015-re, amikortól minden 3. évét betöltött gyermeknek óvodába kell járnia.

Az óvodák összevonásra kerültek, egy-egy központi óvodához csatoltak óvodákat tagintézményként:

- **A Keleti Városrészi Óvoda** tagintézményeként működhet a Vasas-Somogy-Hirdi Óvoda. Így a Keleti Városrészi Óvoda 3 tagintézménnyel bővül, az intézmény jelenleg 13 épületben működik, 744 gyermeket lát el (2017-es KIR adat).
- **A Kertvárosi Óvoda** tagintézményeként működhet az Illyés Gyula úti Óvoda. Így az intézmény 1 tagóvodával bővült és 8 épületben működik jelenleg, 798 gyermeket lát el (2017-es KIR adat).
- **A Nyugati Városrészi Óvoda** tagintézményeként működhet a Rácvárosi- Istenkúti Óvoda. Így az intézmény 2 tagóvodával bővül és 11 épületben működik jelenleg, 1.053 gyermeket lát el (2017-es KIR adat).
- **A Városközponti Óvoda** tagintézményeként működhet a Belvárosi Óvoda. Így az intézmény 2 tagóvodával (a Papnövelde Utcai és a Kodály Zoltán utcai tagóvodával) bővül és 7 épületben működik jelenleg, 651 gyermeket ellátva (2017-es KIR adat).
- **Az Apáczai Óvoda** kivált az Apáczai Művelődési Központból és jelenleg egységes intézményben 3 épületben 477 gyermek nevelését látja el (2017-es KIR adat).

A megfelelő óvodai nevelés biztosításának érdekében fontos, hogy a fenntartó biztosítsa a megfelelő óvodapedagógusi és óvodai kisegítő létszámot. Pécs városában vannak olyan területek (keleti városrész), melyek intézményei hatványozottan terhelt problémákkal küzdő családokat látnak el, biztosítják a gyermekek nevelkedését. Ezekben az intézményekben rendkívül fontos a folyamatos szaklétszám biztosítása, a helyettesítés és az utánpótlás problémájának megoldása.

Az óvodák a helyi szükségletekre épülő, önállóan készített, vagy adaptált pedagógiai program alapján dolgoznak, amelyekben megjelennek a nemzetiségi óvodai nevelésnek és a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvei. Az óvodai nevelésben érvényesülnek különböző innovatív pedagógiai törekvések, mint az **óvodai IPR** (a hátrányos helyzetű gyermekek integrációs nevelése, az

integrációt támogató új tanulásszervezési eljárások és módszerek alkalmazása), valamint a *Kompetencia alapú óvodai program*, vagy a *Biztos Kezdet óvodai program* (a hátrányos helyzetű családok pedagógiai támogatásának kiemelt szerepe, a kapcsolattartás aspektusa a segítő tanácsadás).

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek számának növekedésével az óvodák feladatává vált az intézményen belüli szegregációmentesség megteremtése, a szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés lehetőségének biztosítása, a családok segítése a szociális munka és a szociálpedagógia eszközeivel. Az óvodai gyermekvédelem a gyermekekre kiterjedő gondoskodás, a pedagógiai, pszichológiai, szociális, egészségügyi és jogi tennivalók összessége. A gyermekvédelmi munkát a humánus, a segítőkészség, a megértés és a támaszkodás jelenti. Kiemelt szerepe van a prevenciónak, amellyel megakadályozható a veszélyeztetett státusz kialakulása. Ezt a tevékenységet az óvodák többsége egy-egy óvodapedagógus kijelölésével igyekezett megvalósítani, több-kevesebb sikerrel.

A fenti tevékenységekhez az óvodapedagógusoknak sem eszközük, sem ismeretük nincs. Az óvodák kapcsolatrendszerét ezért meg kellett erősíteni a Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központtal. Az óvodák partnerközpontú együttműködése alapvetővé vált elsődlegesen a családdal, az iskolákkal, a fejlesztést segítő speciális szakszolgáltatásokkal és az egészségügyi és szociális szolgáltatókkal.

d) gyermekjóléti alapellátás

(ECSGYK 2017. évi szakmai beszámolója alapján)

Pécsett a gyermekjóléti alapellátás család- és gyermekjóléti szolgáltatást az *Esztergár Lajos Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ* látja el, mely Pécs 4 városrészében fenntartott telephellyel biztosítja a szolgáltatást és a kliensek számára a könnyebb elérhetőséget. A Központ gyermekvédelmi hatósági intézkedésekhez kapcsolódó segítő, menedzselési tevékenységet folytat (1998.évi XXXI. tv. 2016. január 1-i változásának megfelelően), külön szakmai egységben. A Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ fenntartója a Pécsi Többcélú Agglomerációs Társulás. Az intézmény központja a Kertvárosi Szakmai Egység (Pécs, Anikó u. 5.).

További telephelyei: Meszesi Szakmai Egység (Pécs, Hársfa u. 154.), Kistérségi Szakmai Egység (Pécs, Megye u. 22.), Uránvárosi-Belvárosi Szakmai Egység (Pécs, Tüzér u.7.), Gyermekek Átmeneti Otthona (Pécs, Tüzér u.7.). A Központ szolgáltatását Pécs járás területén valósítja meg.

Az ellátási terület sajátosságai: a területi egységek ellátási területei között a lakosság szociális helyzetében jelentős különbségek tapasztalhatók.

Az intézmény városi ellátási területének sajátossága, hogy slumosodó területek ágyazódtak be jól karbantartott városrészekbe – eltekintve Pécs keleti városrészétől, mivel ezen a területen több nagy kiterjedésű szegregált terület helyezkedik el. A slumosodó területek jellemzője, hogy a szegénységben élő lakosok száma meghaladja a más városrészekben tapasztalható mértéket. A területen élőkre jellemző az alacsony iskolázottság, körükben magas a munkanélküliek száma, munkaerőpiaci pozícióik rosszabbak a város egyéb településrészeihez viszonyítva. A slumosodó területeken a roma népesség magasabb száma, valamint a sokgyermekes családok száma jellemző. Pécs több városrészében felfedezhetjük a slumosodás folyamatát, de elsősorban azokra a városrészekre jellemző ez, ahol nagyarányú az önkormányzati bérlakásokban élők száma, ahol a szegregáció valamilyen formája tapasztalható. Ezek a lakások alacsony komfortfokozatúak, kis alapterületűek, a közszolgáltatások hiányosak, a közbiztonság nem kielégítő, a deviáns viselkedés nagyobb arányban tapasztalható.

A szolgáltatás szervezése során ezeket a területi sajátosságokat szükséges figyelembe venni.

Az ellátási terület klienseinek sajátosságai Pécs területén:

Felnőtt munkaképes korú kliensek: Az ellátott családok nagy része alkalmi munkából, illetve a gyermekek után járó támogatásokból tartja fenn magát. A munkanélküliek egyébként is magas száma növekvő tendenciát mutat bizonyos területeken (Meszes, Belváros, kisfalvak).

A családok jelentős hányadánál tapasztalható egyik, vagy mindkét szülő csökkent munkaképessége, mely évek óta fennáll, így munkaerő-piaci reintegrációjuk állapotuk és munkaerő-piacról való tartós távolmaradásuk miatt nehézségekbe ütközik. Az elmúlt néhány évben a munkanélküli kliensek közfoglalkoztatásban történő foglalkoztatása az alacsony jövedelem ellenére is valamelyest javította az egyének, családok jövedelmi helyzetét, de a közfoglalkoztatás jelentős csökkentésével csak kevesen tudtak elhelyezkedni a munkaerőpiacon, a jövedelem csökkenésével pedig a korábbi aggasztó anyagi helyzet állt be.

A szociálisan hátrányos helyzetű családok esetében szinte általános sajátosság az alacsony iskolázottság, ami munkaerőpiaci lehetőségeiket beszűkíti, ezért az alkalmi munkavállalás vált jellemző tendenciává. Sokan a fekete-gazdaságban szerzik jövedelmüket, ami rendszertelen jövedelemszerzést, a társadalombiztosítás hiányát és egyéb hátrányokat hordoz magában. A gazdaságban elfoglalt hátrányos helyzetükből következik a közüzemi tartozások felhalmozása, ami gyakran a lakhatási biztonságot kockáztatja.

Egyedül élő idős emberek: Az ellátási területen egyre nagyobb arányban fordulnak elő az idős, magára hagyott, esetenként magatehetetlen kliensek. Jellemző a családi-szociális kapcsolatok beszűkülése, esetenként teljes hiánya. Saját magukat ellátni csak részben képesek, napi szintű segítő tevékenységet igényelnek, melyhez a szociális alapellátó rendszer szolgáltatása nem elegendő. Segítségnyújtás során gyakori a kevés férőhellyel bíró, szociális szakellátásba történő elhelyezés kezdeményezése, ügyintézése, melynek realizálása hosszú várakozási idő után történik meg. Régebben, amikor még több generáció élt együtt, az idősök gondozása sokkal természetesebb volt a családokban. A családokban jellemzően több gyermek született, ezért az ápolási feladatok több vállon nyugodtak. Napjainkban a szülőről-nagyszülőről való gondoskodás többnyire egy vagy két utódra hárul. A hazai munkahelyek mai követelményei, a gyakori külföldi munkavállalás sok esetben nem teszi lehetővé az idős családtagok otthoni gondozását.

Pszichiátriai betegek: A pszichiátriai betegellátó intézmények számának csökkentésével sajnálatos módon megnövekedett az ellátatlan, kezeletlen betegek száma. A betegség okán kialakult patológiás viselkedés és annak következményei miatt egyéni és családi működészavarok jelentkeznek. Ezek a problémák a jelzőrendszer kezdeményezése által, a Családsegítő- és Gyermekjóléti Szolgálatnál jelennek meg, azonban az itt dolgozó szociális munkások kompetenciája a pszichiátriai jellegű problémákra nem terjed ki. Az egészségügyi ellátórendszer túlterheltsége következtében kialakult hiányos működés miatt a probléma nem megoldott.

Gyermekek és gyermeketes családok: A családok diszfunkcionális működése az iskolában teljesítményzavarok, beilleszkedési problémák, interperszonális kapcsolati problémák és magatartási problémák kialakulását eredményezik. A gondozott gyermekek családjában nagy számban fordul elő az alacsony iskolázottság, ami az elhelyezkedést jelentős mértékben megnehezíti. A munkaerőpiaci változások (munkahelyek megszűnése, üzemek bezárása) miatt a munkanélküli szülők száma magas. A munkanélküliség miatt a családok anyagi helyzete romló tendenciát mutat: nagy számban fordul elő a közüzemi díjak fizetésének elmulasztása, nagy összegű hátralék felhalmozása. A megélhetési problémák miatt növekedés tapasztalható a „megélhetési bűnözés” előfordulásában, mely cselekmények elkövetésébe gyakran bevonják a kiskorúakat. Egyre gyakoribb a kiskorú, fiatalos csoportok által elkövetett lopás, rablás cselekmények előfordulása.

A szülők körében előforduló pszichés és szomatikus zavarok befolyásolják nevelési tevékenységüket, mely problémák miatt gyermekeik érzelmi szükségletei hiányt szenvednek, esetenként elhanyagoló, bántalmazó szülői attitűd tapasztalható.

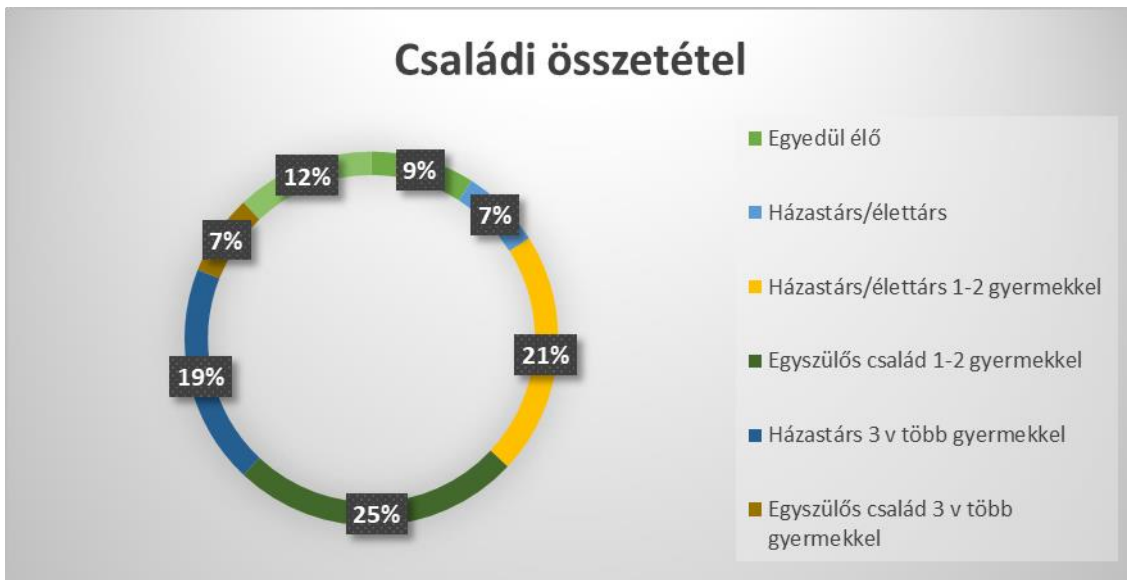
A szülők problémáinak transzgenerációs volta beavatkozás nélkül diszfunkcionális családi minták generációról-generációra történő átörökítését, a minták rögzülését eredményezi, mely tendencia hatása a segítő tevékenység folytatása során már jelenleg is tapasztalható.

A fent jelzett okok miatt a gyermekek fizikai, egészségügyi, értelmi, érzelmi és szocializációs fejlődéséhez szükséges feltételeket a szülők nem képesek biztosítani, melynek következményeként a gyermekek hátrányai behozhatatlanná válnak. Egyre több a magatartási-beilleszkedési-tanulási zavar már óvodáskortól, a kamaszok körében egyre gyakrabban jelenik meg az alkohol- és szerfogyasztás, a falcolás, a kortárs csoport negatív hatása.

2017-ben 4636 fő részére nyújtott szolgáltatást az intézmény Pécs településen.

Az igénybevevők családi összetétel szerinti megoszlása az alábbiak szerint alakult:

44. ábra:

ECSGYK ábrája

Családi összetétel szerint a gondozott családok vegyes képet mutatnak, az egyedül élőtől a többgenerációs családon át a patchwork családokig.

Iskolai végzettségüket tekintve a felnőtt kliensek a befejezetlen általános iskola és az egyetemi végzettség között mozognak. Érzékelhetően emelkedik azoknak a kiskorúaknak a száma, akik 16 évesen abbahagyják tanulmányaikat, akár a 8. osztály befejezése nélkül, de inkább a középiskolai évek alatt.

Az igénybevételt indokló problémátípusok

45. ábra:

ECSGYK ábrája

Az évek óta vezető problémaként megjelenő anyagi, a megélhetéssel, lakhatással összefüggő problémákat 2017-ben az első helyen felváltották a családi konfliktusok, családon belüli erőszakkal kapcsolatos problémák.

2016 óta látványosan megemelkedett a családi konfliktusok és életviteli problémák száma, ami gyakran fizikai bántalmazással járt. Ezzel összefüggésben az alkoholfüggőség és/vagy a szerhasználat is felszínre került. Ha a családban nincs kiskorú személy, a jelzést követően a kliensek jellemzően nem igénylik a szolgálat segítségét.

Gyermekek esetében a veszélyeztetettség fő okai a gyermeknevelési problémák, a családi konfliktusok, a – főleg lelki – elhanyagolás, bántalmazás. Sok gyermek küzd magatartás- és/vagy tanulási képesség zavarral, ami a gyermekintézménybe való beilleszkedést is nehezíti. A 13-17 éves korosztályban jellemző, hogy nem tudnak kudarcaikkal megküzdeni; ha nincs megfelelő támogató családi háttér, előtérbe kerül az alkohol- és drogfogyasztás, falcolás. Leggyakrabban ebben a korosztályban fordul elő a tankötelezettség elmulasztása. Az anyagi jellegű problémák továbbra is magas számban fordulnak elő, melynek oka a munkanélküliségből fakadó rendszeres jövedelem hiánya. Az adósságrendezési szolgáltatás megszüntetése okán emelkedett a közüzemi szolgáltatások tekintetében a hátralékkal rendelkező háztartások száma, az adósságkezelési tanácsadás szolgáltatást a pénzügyi támogatás megszüntetése után már nem veszik igénybe.

Lelki-mentális problémák előfordulása is egyre gyakoribbá válik. Nehézséget jelent az egyedül élő, demetálódó idősök segítése. A probléma kezelése szempontjából nehézséget jelent az ellátórendszer kapacitáshiányos működése.

Pécs keleti városrészében városi viszonylatban felülreprezentált a lakásállományban az önkormányzati szociális bérlakások száma, ezekben szintén igen magas a bérleti jogviszonyát rendezni nem tudó, tartozásokkal rendelkező, vagy éppen adósságai miatt az ingatlan elhagyására felszólított lakosok száma. Az önkényes lakásfoglalás témakörében más szervezetekkel együtt szakmai konzultációt kezdeményezett az intézmény a bérlemények kezelésével megbízott Elszámolóházzal. 2017-ben – az előző évhez hasonlóan – magasabb esetszámban foglalkoztak a szakemberek olyan nagyon fiatal felnőtt nőkkel, akik jellemzően a Komlói út környékén várandósan, aktív droghasználóként és többször

fertőző betegségek hordozóiként prostitúciós tevékenységet végeztek. Részben az ő esetükben, szülésüket követően, illetve más, már megszületett gyermekek esetében is több alkalommal a gyermekek ideiglenes hatályú elhelyezését kellett kezdeményezni.

Szakmai szolgáltatás típusai

46. ábra:

ECSGYK ábrája

Szakmai tevékenység leggyakoribb formái az információnyújtás, a segítő beszélgetés, tanácsadás és a családok, otthonukban történő felkeresése. A kliensek gyakran kérnek segítséget hivatalos ügyek intézéséhez, ellátásokhoz való hozzáférés segítéséhez.

Információnyújtás

A kliensek tájékoztatást kapnak a törvényi változásokról, támogatásokról, ellátásokról, igénybe vehető szolgáltatásokról, segítséget a szolgáltatásokhoz való hozzájutás megszervezésében, kérelmek kitöltésében. Álláskereséskor a naponta frissülő öninformációs bázist a kliensek felkeresik, a számukra kihelyezett számítógépeket használják. Már nem tanköteles kiskorúak esetében igazolatlan iskolai hiányzás esetén a szülők tájékoztatást kapnak a tankötelezettség elmulasztásának következményeiről, a továbbtanulás szükségességéről.

Tanácsadás

Elsősorban szociális, életvezetési, gyermeknevelési tanácsadásban kérik a kliensek a segítséget. Szükség esetén a további szolgáltatásba delegálás történik. Pszichés problémák esetén pszichológusok, jogi tanácsadásra jogász áll rendelkezésre az ügyfelek számára a Család- és Gyermekjóléti Központban.

Szociális segítő tevékenység:

A családban jelentkező működési zavarok ellensúlyozása szociális segítőmunkával történik. Cél az igénybevevő saját és környezetében rejlő erőforrásainak mozgósítása, az esetkezelésben közreműködő szakemberek együttműködésének koordinálása.

Családi konfliktusok fennállása esetén segítséget kapnak a kliensek a konfliktusok megoldásában. Az ügyfelek térítésmentesen igénybe vehetik a Család- és Gyermekjóléti Központ mediációs szolgáltatását, családkonzultációra is van lehetőség.

A szociális válsághelyzetben lévő várandós anyák támogatása, segítése, tárgyi eszközök beszerzésének elősegítésével, lakhatási problémák kezelésével, valamint tanácsadással valósul meg.

Hivatalos ügyek intézésében közreműködés:

Általában nyomtatványok kitöltésében, telefonálási lehetőség területén kérnek segítséget. Szükség esetén személyesen elkísérik a szakemberek a klienseket az ügyintézés helyszínére.

Felhalmozott közüzemi tartozások rendezéséhez adósságkezelési tanácsadást vehettek igénybe az ügyfelek 2017. szeptemberéig.

Bíróság, gyámügyi osztály kérésére környezettanulmányt készítenek a családsegítők. Néhány esetben belföldi jogsegély nyújtására kerül sor hatósági és család-és gyermekjóléti központ felkérésére.

Kapcsolattartás jelzőrendszeri tagokkal

A Család- és Gyermekjóléti Szolgálat a veszélyeztetettség megelőzése érdekében észlelő- és jelzőrendszert működtet. Feladata a jelzőrendszeri tagokkal való együttműködés megszervezése, tevékenységük összehangolása.

A szakmaközi megbeszéléseken tájékoztatást kapnak a jelzőrendszer tagjai a gyermekvédelem rendszerét és a jelzőrendszeri tagok kötelezettségét érintő szakmai protokollok, szakmai ajánlások és módszertani útmutatók tartalmáról, mely írásos anyagot a jelzőrendszeri tagok részére elektronikus formában továbbítják. A jelzőrendszeri tagok figyelmét felhívják a jelzési kötelezettségük teljesítésére és annak módjára a szakmai protokoll alapján. A beérkezett jelzések alapján megkezdődött az érintett családokkal a szakmai munka, melyről írásbeli visszajelzést kapnak a jelző személyek, szervezetek.

Szükség esetén, illetve amennyiben gyermekvédelmi hatósági intézkedés szükségessége merült fel, esetmegbeszélést, esetkonferenciát szerveznek valamennyi, a családdal kapcsolatban álló szakember bevonásával. Súlyos veszélyeztetés esetén a Család- és Gyermekjóléti Központ értesítése mellett közvetlenül ideiglenes hatályú elhelyezésre javaslatot tesz a család-és gyermekjóléti szolgálat munkatársa.

Az **ECSGYK Gyermek Átmeneti Otthonában** 11 gyermek és 1 szülő számára biztosított teljeskörű ellátással az átmeneti gondozás.

Legfontosabb feladat a szülők gondozási-nevelési képességeinek sérülése, ill. akadályoztatása miatt krízishelyzetbe került fiatalok rövidebb-hosszabb ideig tartó gondozása, nevelése, társadalmi beilleszkedésének segítése.

2017-ben 21 gyermek került gondozásba, 3 anya került elhelyezésre, az otthon telítettsége 64,4 %-os volt.

Gyermek Átmeneti Otthonába bekerülés oka:

Az ellátottak többsége a kamasz korosztályból került ki, bekerülési okként elsősorban a gyermekek bántalmazása (ebből nagyobb részt fizikai bántalmazás), családi konfliktus, valamint a gyermekek magatartási problémái szerepelnek.

Egy-egy gyermek a szülők életvezetési és egészségi problémája miatt kerül átmeneti gondozásba. Az elmúlt évhez képest csökkent a lakhatási problémával bekerült gyermekek száma.

Szakmai tevékenység: A szakmai munka az otthon szakmai programjának megfelelően került megszervezésre, kiemelt területei az előző évhez képest nem változtak:

- Gyermekjogi nevelés: gyermekjogi ismeretek közvetítése a Kiskompasz módszertani csomag felhasználásával

- Szociális kompetenciák fejlesztése: Cool-törvényei – szociális készségfejlesztő tréning a társas kirekesztettség csökkentése és önvédelmi stratégiák gyermekek számára – szakmai anyag alapján
- Prevenció a szenvedélybetegségek megelőzésére
- Miért tennéd? – bűnmegelőzési program
- Erkölcsei nevelés a biblia tanításai alapján
- Tanulásegítés – korrepetálás
- Játzóház
- Kirándulások
- Meseterápia
- Önismereti konfliktus-kezelő, indulatkezelő játékok, illetve óra.

ECSGYK által nyújtott speciális szolgáltatások

Az elmúlt évben a jogszabályi előírásoknak megfelelően biztosította a Központ a speciális szolgáltatásokat a Pécsi Járás területén élő ügyfelek részére.

Jogi segítségnyújtás: A 2017. év folyamán valamennyi egységben a teljes megjelenések száma összesen **433** fő. Ebből első alkalmas megjelenés, új ügyfél, **410** fő. Az ügyfelek túlnyomó többsége, 81 %-a nő, közülük is legtöbben a 35-49 éves korosztályból kerültek ki.

A kliensek az esetek 70%-ában családjogi kérdésekkel fordultak az intézményhez. Válás, szülői felügyelet megállapítása (gyermekelhelyezés), tartásdíj megállapítása és végrehajtása, továbbá kapcsolattartási problémák jelentkeztek a leggyakrabban. A korábbiakhoz hasonlóan továbbra is magas a családon belüli bántalmazások száma. A második legnagyobb esetszámot, az összes eset kb. 20%-át a problémás közüzemi- és egyéb számlákkal kapcsolatos viták jelentették.

Pszichológiai tanácsadás: Az intézményben főállású, közalkalmazotti jogviszonyban foglalkoztatott pszichológusok alkalmazása mellett biztosított a pszichológiai szolgáltatás gyermekek részére.

Az alapellátás keretében gondozott gyermekek összes létszáma **77** fő, a hatósági ellátás keretében gondozott gyermekek összes létszáma **26** fő. Az ellátás diagnosztikai vizsgálatok, valamint a terápiás munka során valósult meg. Az elmúlt évben az összes tevékenységek száma **1490** volt, ezen belül a leggyakrabban alkalmazott beavatkozás a szupportív terápia, serdülőkonzultációs technika, valamint tanácsadás voltak.

Csoportos tevékenységek: Mese csoport és Fantázia csoport; Szülői kompetencia fejlesztése.

Utcai szociális munka: Pénteki Sport Klub-Kéthetente pénteken a Kertvárosi Szakmai Egységben. 2017-ben az esemény 24 alkalommal került megrendezésre, összesen 386 gyermek részvételével (halmozott adat), amelyből 25 gyermek első alkalommal kereste fel a rendezvényt. Nyitott Ház: Nyitott Ház program lehetőséget biztosított az utcán csellengő gyermekeknek, hogy iskolaidő után minden szerdán, valamint tanítási szünetekben legyen egy hely, ahol összegyűlhetnek, közösen játszhatnak, beszélgethetnek. Összesen 47 alkalommal valósult meg a program, melyen 395 gyermek vett részt (halmozott adat), átlagosan 8 gyermek részvételével zajlott a délután. 2017-ban összesen 810 fő gyermek és fiatal felnőtt vett részt az utcai szociális munkások által szervezett programokon, amelyek összesen 72 alkalommal kerültek megrendezésre, átlagosan 11 gyermek részvételével. Délutáni korrepetálást 9 gyermek összesen 106 alkalommal igényelt az év során.

Kórházi szociális munka: PTE KK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikán és PTE KK Gyermekegyógyászati Klinikán nyújt prevenció és szociális segítő tevékenységet a várandós anyák és a veszélyeztetett gyermekek számára, továbbá eleget tesz jelzőrendszeri kötelezettségének.

A kórházi szociális munkás 461 esetben járt el gyermekek ügyében.

Kapcsolattartási ügyelet: A kapcsolattartási ügyelet célja a gyermek és a kapcsolattartásra jogosult szülő, vagy más kapcsolattartásra jogosult személy számára a találkozásra, együttlétre alkalmas semleges hely biztosítása. A kapcsolattartási ügyelet igénybevételét az esetek jelentős részében Gyermekvédelmi közvetítő eljárás előzi meg, melyet munkaidőben, előre egyeztetett időpontban lehet igénybe venni.

Gyermekvédelmi közvetítői eljárás (mediáció): 2017-ben **48** közvetítői eljárásra kapott felkérést az Intézmény.

Kapcsolattartás/Kapcsolatügyelet: szombaton 9-13 óra között állt az ügyfelek rendelkezésére.

2017. évben **75** gyermek kapcsolattartására került sor kapcsolatügyeleten, (az előző évben **55** gyermek volt), ami **755** megvalósult kapcsolattartási alkalmat jelent.

Készenléti ügyelet: Telefonon történő segítségnyújtás, tanácsadás, munkaidőn túl és hétvégén. A készenléti szolgálat egy állandóan hívható, közismert telefonszám biztosításával került megszervezésre.

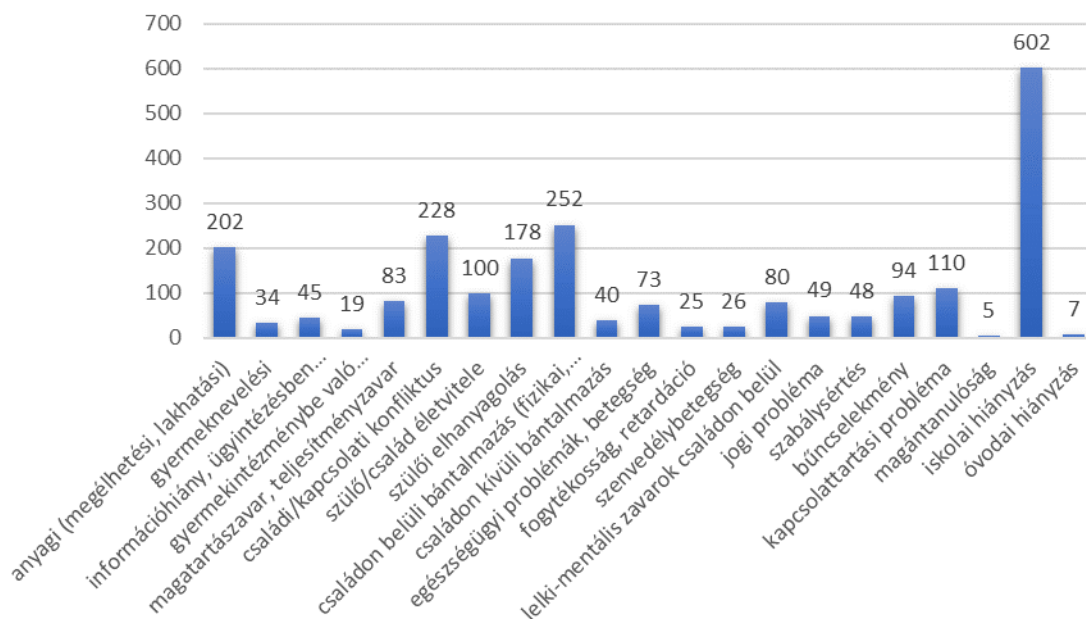
Családterápia–családkonzultáció: A pár- és családterápia egy olyan rendszerszemléletű terápiás irányzat, amely a személyek közötti kapcsolati összefüggések megfigyelése, megértése által a család egészének működésére koncentrálnak. 2017-ben **29** család delegálása történt meg, amiből a szolgáltatás igénybevételére kötelezett **22** család volt. A családkonzultáció **29** alkalommal valósult meg az elmúlt évben, családterápiára **138** esetben került sor.

Szülői kompetenciák fejlesztésére irányuló tevékenység:

1. *Család projekt:* Az intézmény saját projektje, mely keretében intenzív családgondozást végez a szociális segítő szakember, a kliens szükségleteinek pontos meghatározása alapján, részletes gondozási-nevelési tervvel. A segítő folyamat a család életritmusához igazodva nyújt támogatást a felmerülő problémák megoldására. Fő célja a szülői kompetenciák fejlesztése, a szülői szerepek megtanítása, család életébe beillesztése. Segítséget nyújt a napirend kialakításában, gyermeknevelésben, hivatalos ügyintézés konfliktusmentes megoldásában. Módszere: szociális munka módszere és eszköztára, helycsetgyakorlatok.
2. *Pszichológus által vezetett szülői kompetencia-fejlesztő csoportfoglalkozások:* Célcsoportja a szülők és gyermekek. Tárgya: hagyományos szülői szerepek támogatása, fejlesztése, gyermekek fejlődési ciklusainak jellemzői, nevelési tanácsadás, gyermekek életkori sajátosságainak figyelembevételével.

Észlelő-és jelzőrendszeri tanácsadás: Az Intézmény szakmai működésének alapja a jelzőrendszer működtetése. Országos adatok szerint a család-és gyermekjóléti szolgálatoknál és központoknál az új ügyek közel 50%-ában a jelzőrendszer valamely tagjának probléma-észlelése, illetve jelzése alapján indult meg a családok segítése. Fontos alapelv, hogy valamennyi jelzőrendszeri taggal szoros együttműködésben tevékenykedjen az Intézmény, jó és hatékony kommunikáció alakuljon ki. A 2017-es évben 2.270 jelzést regisztráltak az intézménynél, melyet valamely észlelő- és jelzőrendszeri tag küldött. 2017-ben a legaktívabb jelzőrendszeri tagok az iskolák voltak, ők 533 db jelzést továbbítottak. A második legaktívabb jelzőrendszeri tag a rendőrség. Velük évek óta napi szintű, kialakult informális csatornákkal rendelkező kapcsolat áll fenn, melynek eredménye a tavalyi évben 472 db jelzés volt. 327 esetben a Járási Gyámhivatal, 239 esetben az ügyfél saját maga, 154 esetben névtelen bejelentés történt, vagy valamely családtag, egyéb magánszemély, vagy szolgáltató küldött esetjelzést. 127 esetben a védőnők küldték el írásos jelzésüket az intézmény felé. Számos esetben jeleztek más településhez tartozó család-és gyermekjóléti szolgálatok (92 esetben), a kórházi szociális munkások (53 esetben), a jegyzők, önkormányzati dolgozók (55 esetben), háziorvosok (44 esetben), óvodák (41 esetben) és az átmeneti gondozást biztosító intézmények (35 esetben). Új jelzőrendszeri tagként belépve 15 esetben küldtek jelzést az óvodai és iskolai szociális segítők.

47. ábra:

ECSGYK saját ábra

A legtöbb jelzés az iskolai hiányzással kapcsolatban érkezett a tárgyévben. Az iskolai hiányzások tekintetében a jogszabálynak megfelelően az igazolatlan hiányzások miatt érkeznek a legtöbb jelzés, de egyre gyakrabban előfordul, hogy az indokolatlanul magas igazolt hiányzások miatt is jeleznek a köznevelési intézmények. Ez utóbbi azokban az esetekben fordult elő, amikor nem tapasztalnak olyan egészségügyi problémát a tanköteles gyermeknél, ami indokoltá teszi a gyermek oktatásából való felmentését. Magas a családi konfliktusokról és a családon belüli erőszakról érkezett jelzések száma is. Jellemző módon a rendőrségtől érkeznek ezek a jelzések, de a jelzőrendszer egyéb tagjától is egyre gyakrabban érkeznek ebben a témakörben jelzés (gyámhivatal, iskola, óvoda, bölcsőde, CSAO). Látható, hogy a jelzőrendszeri tagok egyre gyakrabban felvállalják a jelzést azon esetekben, ahol a gyermek közvetve érintve van a családi konfliktusokban.

Az anyagi, megélhetési, lakhatási problémákról érkezett jelzések is magas számban fordulnak elő. Ebben a problémakörben a védőnők, a köznevelési intézmények és a kliensek maguk jeleznek.

A szülői elhanyagolásról érkezett problémák növekvő tendenciát mutatnak. Az észlelő- és jelzőrendszeri tagok rendszeres tájékoztatásának eredménye, hogy észreveszik és írásos jelzést küldenek azon gyermekekkel kapcsolatban, ahol egyértelmű a szülői elhanyagolás. Az elhanyagolásról szóló jelzések már nemcsak a fejtetvességről, a koszos ruházatról, vagy a rossz higiénés állapotokról szólnak, hanem már érkeznek súlyos érzelmi elhanyagolásról is jelzések, melyet a jelzőrendszer tagjai egyre gyakrabban felismernek és kifogásolják.

Az Intézményben lecsapódik a válás során, vagy a válást követően gyakran megjelenő kapcsolattartási probléma. A különvált szülők a le nem zárt kapcsolati problémáikat kivetítik a gyermekkel való kapcsolattartásra, így gyakran akadályozzák a kapcsolattartást, vagy folyamatos konfliktusos helyzeteket generálnak.

Az észlelő- és jelzőrendszer működtetése

A 2017. január 1-étől hatályos szabályozás új elemeket vezetett be a hatékonyabb jelzőrendszeri munka érdekében. Az észlelő- és jelzőrendszeri működés 4 szinten valósul meg.

Az első szint: Család- és Gyermekjóléti Szolgálatok helyi szintje:

Az Intézményben kijelölésre kerültek a jelzőrendszeri felelősök a család- és gyermekjóléti szolgálatok szakmai egységeinek szakmai vezetői személyében.

A második szint: Család- és Gyermekjóléti Központ járási szintje:

A jelzőrendszeri tanácsadó látja el a járási jelzőrendszeri tevékenységet. A jelzőrendszeri felelősök heti rendszerességgel elektronikus formában megküldik a jelzéseket a jelzőrendszeri tanácsadónak, aki a 2017-ben létrehozott új nyilvántartási adatbázisába felveszeti azokat. A jelzőrendszeri tanácsadó nyilvántartása 2017. januárjától módosításra került annak érdekében, hogy az Emberi Erőforrás Minisztériumának protokollja szerint az adatok elemzése, abból statisztika készítése lehetővé váljon. A korábbi adatbázis pontosítására volt szükség.

Az észlelő- és jelzőrendszeri tanácsadó saját email-elérhetőséggel (jelzo@ecsgyk.hu) és telefonos elérhetőséggel rendelkezik. Ezeket az elérhetőségeket az észlelő- és jelzőrendszeri tagok részére elérhetővé vált, ismertetésre került, valamennyi fórumon, tájékoztató anyagban és az intézmény honlapján feltűntetésre került. Ezekkel a lehetőségekkel hatékonyabbá és könnyebbé vált a jelzőrendszeri tagokkal történő kapcsolattartás.

A harmadik szint: fővárosi és megyei kormányhivatal szintje:

A jelzőrendszer működtetése során az észlelő- és jelzőrendszer jogszabályban meghatározott működésének elősegítését látja el. Feladatok között szerepel, hogy koordinálja a fővárosban, megyékben működő járási központok gyermekvédelmi jelzőrendszeri tevékenységét ellátó szakemberek szakmai konzultációját, valamint támogatást nyújt a gyermekvédelmi jelzőrendszer működése kapcsán létrejött problémák, nehézségek kezeléséhez.

Az intézmény vezetése és a jelzőrendszeri tanácsadó 2017-ben két alkalommal vett részt az éves jelzőrendszeri értekezleten (2017. januárjában és 2017. decemberében), ahol a megye jelzőrendszeri tevékenységéről szóló beszámolókat és a jogszabályi változásokat vitatták meg.

A negyedik szint: az országos szint:

Ezen a szinten a konkrét beavatkozástól - a gyermek súlyos veszélyeztetettsége - a kormányhivatal felé való jelzés megtételén át, a módszertani anyag kidolgozásáig valósul meg a feladat egy szervezeten belül. E tevékenység ellátására a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóságot jelölték ki, melynek feladata, hogy az észlelő és jelzőrendszer hatékony működését szakmailag támogassa, fejlessze, képzéseket dolgozzon ki és szervezzen meg, szabályozási és módosítási javaslatokat fogalmazzon meg az ágazatirányítás felé.

Éves szakmai tanácskozás

Jogszabályi kötelezettség szerint minden év február 28-ig meg kell szervezni az éves szakmai tanácskozást. Az Intézmény 2017. február 10-én tartotta meg a 2016-os év szakmai munkájának jelzőrendszeri értékelésével kapcsolatban a tanácskozást, melyre meghívást kapott valamennyi jelzőrendszeri tag az ellátási területről. A jelzőrendszeri értékelés fontos alapja valamennyi jelzőrendszeri tag számára a következő évi szakmai tevékenység gyermekvédelmi szempontú tervezésének.

Az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység esélyegyenlőségi tevékenysége

2018. szeptember 1-től induló szolgáltatás, mely bevezetésében jelentős segítséget nyújtott az intézmény által elnyert EFOP 3.2.9-16 „Válasz a mindennapokra” c. pályázat (pályázat kezdésének időpontja 2017. szeptember).

A szolgáltatás bevezetése, elérése:

A szolgáltatás mindenki számára elérhető valamennyi köznevelési intézményben (óvodákban, iskolákban, kollégiumokban). A jogszabálynak megfelelően törekedni kell arra, hogy a szolgáltatást fenntartótól függetlenül valamennyi óvodában és iskolában bevezetésre kerüljön. Azokra az intézményekre nagyobb hangsúlyt fektet az intézmény (pl.: több időt tölt ott a szociális segítő), ahol nagyobb arányban nevelkednek hátrányos helyzetű gyermekek, vagy a problémák súlyos formában, vagy halmozottan fordulnak elő.

Abban a köznevelési intézményben, ahol még nincs jelen az óvodai és iskolai szociális segítő, ott a Család- és Gyermejkölési Szolgálat kapcsolattartója intenzívebb kapcsolatot tart a köznevelési intézménnyel.

A szolgáltatást célcsoportja a gyermekek, a családjaik és a pedagógusok. A szociális segítő tevékenységet a köznevelési intézmény területén végzi, hogy a szolgáltatást igénybe vevők könnyebben el tudják érni. A szociális segítővel történő együttműködést elősegíti, hogy a segítő munkaidőkerete 7-19 óra közötti időintervallumban került meghatározásra, így a szülőknek van lehetőségük a munkaidőn kívül is konzultálni a szociális segítővel. A szociális segítő a személyes találkozásokon kívül telefonon és e-mailben is elérhető mindenki számára.

Az esélyegyenlőséget elősegíti, hogy az ECSEGYK a köznevelési intézmények igényei szerint készíti el a szakmai tervét és a szolgáltatási palettáját, a köznevelési intézmények szükségleteit felmérve, azokkal szoros együttműködésben.

Szakmai tevékenység tartalma:

Egyéni tevékenység: Konzultáció biztosítása valamennyi pedagógus és a köznevelési intézményben dolgozó szakember számára. Tanácsadás biztosítása valamennyi a köznevelési intézményben nevelkedő gyermek és családja számára.

Csoportos tevékenység: Pályaválasztási csoportos foglalkozás: megfelelő tájékoztatás nyújtása a gyermekek számára a hiányszakmákról, a gyermekek megfelelő tájékoztatása, hogy a képességeiknek megfelelően találjanak képzést és hivatást magunknak.

- képességfejlesztő csoportfoglalkozások: a gyermekek szociális képességének fejlesztése. Így a gyermekek megtanulnak egymással jobban kommunikálni, figyelni a másik szükségleteire, érzéseire, igényeire.
- Társasjáték klub: Minden gyermek számára elérhető szabadidős csoportfoglalkozás. Cél a gyermekek együttműködési képességeinek fejlesztése a szabályok betartásával.
- Mesecsoport: óvodás és kisiskolás gyermekek számára a fantáziavilág szélesítése és az érzelmi kifejezés javítása, fejlesztése.
- Érzékenyítő órák: olyan témák boncolgatása iskoláskorú gyermekekkel és fiatalokkal, mely érzékenyen érintik az említett célcsoport mindennapjait (addikciók, emberi kapcsolatok, másság).

Közösségi tevékenység:

- Gyermejközi- és esélyegyenlőségi projekthónap (minden év novembere): a gyermekek jogainak tárgyában ismeretátadás, valamint a gyermekek érzékenyítése egymás elfogadására; a fogyatékkal, vagy az átlagtól eltérő tulajdonsággal rendelkező gyermekek elfogadásának elősegítése. A gyermekek tolerancia és az empátia képességeinek fejlesztése.

- Kapcsolathónap (minden év február): az empátia és az érzelmek kifejezésének fejlesztése. A gyermek-gyermek, szülő-gyermek, tanár-gyermek kapcsolatok rendezése, egymás tiszteletben tartása, elfogadása. Az érzelmi világ fejlesztése.
- Szociális térkép elkészítése a köznevelési intézményekben: a köznevelési intézményekbe járó gyermekek és családjaik szociális, mentális, egészségügyi hátterének feltérképezése. A szociális térkép eszköz lehet a köznevelési intézmény szolgáltatásának bővítéséhez, valamint pályázatok szakmai tervének kialakításához.
- Szakmaközi egyeztetések, Kerekasztal-megbeszélések: rendszeres szakmaközi megbeszéléseket és egyeztetéseket szervezünk az óvodai és iskolai szociális segítők részvételével, a köznevelési intézményben dolgozó egyéb segítő szakemberek között (pl.: pszichológus, fejlesztőpedagógus, gyógypedagógus, védőnő). Törekedünk arra, hogy valamennyi köznevelési intézményben működjön mentálhigiénés team az ott dolgozó segítő szakemberek részvételével, a komplex segítségnyújtás érdekében. Ahol már működik a mentálhigiénés munkacsoport, ott az óvodai és iskolai szociális segítő szakember csatlakozik a team munkájához.

Családok Átmeneti Otthona - Ifjúságért Egyesület (2017. évi beszámoló alapján)

Az Ifjúságért Egyesület a Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzatával kötött Ellátási Szerződés (07-7/88-17-2011) alapján két intézményében családok átmeneti otthona szolgáltatást nyújt, otthontalanná vált gyermekek és szüleik részére a gyermekvédelemről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 51. §-a alapján.

Intézmény I.: székhely – Pécs, Major u. 2. Szolgáltatási helyek: Mária u. 1., Lánc u. 2.

Intézmény II.: Pécs, Debreceni Márton u. 22.

Az Egyesület által működtetett Családok Átmeneti Otthonainak segítségét az elmúlt évekhez hasonlóan 2017. évben is folyamatosan igénybe vették azok a családok, akik valamilyen oknál fogva lakhatásukat nem tudták megoldani, miközben a várólistán további családok vártak a bekerülésre. A szervezet két intézményben és azok szolgáltatási helyein egyidejűleg összesen 77 fő részére nyújt ellátást.

A törvényi háttér az 1997.évi XXXI. Gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló törvény, és az ehhez kapcsolódó jogszabályok, végrehajtási rendeletek, különösen a 15/1998.(IV.30.) számú, a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló NM rendelet előírásai képezik.

A gyermekvédelmi törvény 51. § jogszabályának értelmében az otthontalanná vált szülő kérelmére a családok átmeneti otthonában együttesen helyezhető el a gyermek és szülője, ha elhelyezés hiányában lakhatásuk nem lenne biztosított, és a gyermeket emiatt el kellene választani szülőjétől, családjától. A családok átmeneti otthona a felnőtt és a gyermek együttes ellátása során befogadja az életvezetési problémák vagy más szociális és családi krízis miatt otthontalanná vált, továbbá védelmet kereső szülőt és gyermekét, befogadja a válsághelyzetben lévő bántalmazott vagy várandós anyát, illetve a szülészetéről kikerülő anyát és gyermekét, valamint a várandós anya kérelmére az anya élettársát vagy férjét.

44. táblázat - Családszerkezet alakulása 2017-ben

Családszerkezet alakulása 2017-ben a bentlakó családok tekintetében		
	I. Intézmény	II. Intézmény
Egyszülős családok	16 család	23 család
Kétszülős családok	15 család	13 család
Várandós egy szülős családok	2 család	4 család
Várandós kétszülős családok	7 család	3 család

45. táblázat - 2017-ben a szolgáltatást igénybe vevő családok beköltözésének körülményei (delegáló intézmény neve típusa, egyéb)

	Gyermekjóléti Szolgálat	Jelzőrendszer egyéb szereplői	Saját kérésre
I. Intézmény	19 család	3 család	18 család
II. Intézmény	14 család	5 család	24 család

A felvett családok többségénél új tendenciaként tapasztalható, hogy nőtt a száma azon jelentkezőknek, mely esetekben a szülők önállóan, több esetben szakember támogatása nélkül kérték felvételüket. Az Esztergár Lajos Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ közvetítésével érkezett, és a jelzőrendszer más tagjai által delegált családok mellett említésre méltó azoknak a családoknak a száma, ahol a Gyámügyi Osztály kezdeményezte a család otthonba költözését, mert a gyermek családban való nevelkedését abban az esetben látták biztosítottnak, ha a szülők gyermekük ellátásához és gondozásához intenzív segítséget kapnak.

46. táblázat - A 2017-ben a szolgáltatást igénybe vevő családok szociális háttere, jövedelmi forrásai, ellátási formák (halmozott adat)

Jövedelem	I. Intézmény	II. Intézmény
Munkaviszony	24 fő	15 fő
Gyermekgondozási támogatások	40 fő	36 fő
Önkormányzat/Munkaügyi szervek által folyósított ellátások	0 fő	6 fő
Nyugdíjszerű ellátások	2 fő	3 fő
Jövedelem nélkül	9 fő	13 fő

Az intézményekben folyó gondozási tevékenység tapasztalatai alapján továbbra is megfigyelhető, hogy a szülők alacsony iskolai végzettséggel rendelkeznek, szakképzettségük nincs, életvezetési mintáik és stratégiáik hibásak. Az intézménybe kerüléskor általában nem rendelkeznek munkahellyel. A gyermekkorban átélt bántalmazások sérüléseinek következményeit sokszor egész életükben viselik. Rokoni, baráti kapcsolataik gyengék, a szociális háló igen szűk körülöttük.

A bántalmazott nők esetében jellemző, hogy többségük önértékelése, önbizalma gyenge, kapcsolati hálójuk nagymértékben hiányos.

A szülők életkorának tekintetében elmondható, hogy fiatalok, korán vállalnak gyermeket. A házasságkötéssel nagykorúvá vált fiatal édesanyák és édesapák többnyire lakóotthonokból érkeznek.

A *családok támogatása* során az intézmény a szociális munka etikai kódexének mindegyik alapelvét szem előtt tartja, különösen fontos azonban a kliensekhez való viszonyulás szempontjából a következő gyakorlati alapelv.:

„A szociális munkás tiszteletben tartja a rábízottak egyéniségét és gondoskodik méltóságuk, egyéniségük, jogaik és felelősségük megőrzéséről.”

Az Átmeneti Otthonban az egyéni esetkezelést, családokkal végzett segítői munkát, szociális munkásokból és szociális asszisztensekből álló team végzi.

Az intézményben folyó szakmai munka a beköltözést követően a család életútjának megismerésével, mélyinterjúval, sok esetben az aktuális krízishelyzet elhárításával veszi kezdetét. A családok élethelyzetének, erősségeinek, képességeinek feltérképezését követően, egyéni gondozási megállapodás mentén, a gondozási tevékenység arra irányul, hogy a kliensek a segítőik által nyújtott mentális és szociális segítség igénybevételével képessé váljanak a rendelkezésükre álló erőforrásaikat felismerni és használni, problémamegoldó képességük javuljon, elsajátítsák a megfelelő életvitelhez szükséges készségeket, normákat. Családgondozójuk lakhatási problémájuk tartós rendezéséhez szükséges „önerő” (kapcsolati-, pénzügyi-, belső erőforrások és készségek) előteremtésére motiválja őket, és rendszeres tájékoztatást nyújt arról, hogy milyen állami, önkormányzati támogatásokat, ill. más egyéb külső forrásokat vehetnek igénybe a lakásproblémájuk rendezése érdekében.

A beköltöző családnak vállalnia kell az együttműködést – a gondozási szerződésben foglaltak szerint – a szociális munkással, a havi térítési díj fizetését, a házirend betartását, a kapcsolattartást az illetékes Gyermekjóléti Szolgálat családgondozójával.

A gondozás időtartama alatt a Gyvt.-nek megfelelően segítséget kaptak a szülők gyermekeik teljes körű ellátásához, gondozásához, neveléséhez. Az intézmények biztosítják a szülő számára a gyermekével való együttes lakhatást és a szükség szerinti ellátást (Gyvt. 51§/3/e), lakrész zavartalan használatát, fűtési szezonban fűtést, a főzés, mosás és tisztálkodás alapvető feltételeit (tűzhely használat, hideg és meleg víz, fürdőszoba használata). Szükség esetén alapvető élelmiszert, ruházatot, tisztálkodó szert, gyógyszert biztosít az otthon a gyermek részére.

A jelentős mennyiségű, főként magánemberek felajánlása során érkező ruha adományok mellett nagy számban érkeztek játékok is. Gyakorivá vált, hogy az adományozók tartós élelmiszerral kívántak hozzájárulni a családok segítéséhez.

Az Ételt az Életért Közhasznú Alapítvány, az Új Akropolisz Egyesület és Pécsi Maffia Bike rendszeresen meleg étellel és tartós élelmiszerral támogatja a családokat.

A Magyar Élelmiszerbank Egyesület által kapott élelmiszerek nagyban hozzájárultak a családok havi kiadásainak csökkentéséhez, a neves ünnepeket több szervezet meleg étel felajánlásával, karácsonykor névre szóló ajándékokkal tette széppé, emlékezetessé.

Kiemelt figyelem irányul a gyermekek gondozásához és neveléséhez kívánatos ismeretek bővítésére, amennyiben szükséges a segítőik ráirányítják a szülők/anyák figyelmét a gyerekeik szükségleteire.

Miután az ellátást nagyon sok fiatal szülő- több esetben gyermekvédelmi gondoskodásból kikerülve veszi igénybe, a velük folytatott munka során nagy hangsúlyt kap, hogy fentiekhez gyakorlati segítséget (gyermekek alapvető gondozása, főzés megtanulása stb.) is kapjanak a szülők az asszisztensek bevonásával.

A családokkal folytatott esetmunkába gyakran kell az intézmény gyermekpszichiáterét bevonni. Az intézménybe kerülő családokról konzultál az esetfelelős szociális munkással, melyet követően felveszi a kapcsolatot az érintett családtagokkal, akik részére terápia lehetőségét ajánlja fel, illetve szükség esetén a klienst szakellátásba delegálja. Ezen felül szociális szakemberek munkáját támogatja a családok segítése során felmerülő kérdések, szakmai dilemmák megbeszélésével. Immár hagyománnyá vált, hogy az iskolai nyári szünetben tematikus gyermektáborokat tart, mely nagy élmény az otthonban lakó gyermekek számára.

Jogi problémák, ügyintézés (szülői felügyelet, gyermektartásdíj) esetén az intézmény jogászát keresik fel az ügyfelek.

47. táblázat - A Családok Átmeneti Otthonából való kiköltözés körülményei

Kiköltözés körülményei (hova)		
	I. Intézmény	II. Intézmény
Albérlet	7 család	11 család
Önkormányzati bérlakás	1 család	0 család
Rokon, szívésségi lakhatás	11 család	1 család
Vissza a bántalmazóhoz	1 család	7 család
Gyermek kiemelése a családból	0 család	4 család
Egyéb	9 család	9 család

A kiköltözés számszerűsített adatainál az egyéb kategóriában azok a családok szerepelnek, akik szakmai okokból kifolyólag a két intézmény, ill. azok szolgáltatási helyei között költöztek, vagy megszűnt a gyermek családba fogadása, visszakerült vérszerinti szülőjéhez.

Az ügyfeleknek kiköltözéskor megállapítható „lakhatási támogatás”, melynek számolási alapját, a befizetett térítési díj képezi. Szakmai döntés eredménye, hogy a befizetett összeg maximum 30%-át felhasználhatja a költözéskor, továbblépéskor felmerülő (kaució) költségek fedezésére.

Szakmai kapcsolatok: A gyermekvédelmi törvény előírásainak megfelelően az átmeneti gondozást szükségessé tevő okok megszüntetésének érdekében, a család helyzetének rendezéséhez és otthontalanságának megszüntetéséhez az intézmények együttműködnek azokkal a szolgálatokkal, szervezetekkel, akik részt vesznek a gondozott családok segítésében.

Az Esztergár Lajos Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ családsegítő és esetmenedzser szakembereivel a törvényi előírásoknak megfelelően zajlik az együttműködés.

A Baranya Megyei Kormányhivatal Pécsi Járási Hivatal Gyámügyi Osztályán az intézmények szakemberei részt vesznek a gyermekek védelembe vételi- és a védelembe vétel felülvizsgálatainak tárgyalásaiban.

Az intézményekben a területileg illetékes védőnőkkel folyamatos a kapcsolattartás. Látogatásuk során a védőnők a családgondozóktól információkat kapnak a család bekerülésének okáról, nehézségeikről, a gyermekkel kapcsolatos tudnivalókról. A közös munka különösen a veszélyeztetett gyermekek esetében fontos, egyrészt, mert a védőnő gyermekgondozási javaslatait megbeszéli a munkatársakkal, így kiegészül a tanácsadás jelentős mértékű gyakorlati segítséggel is, másrészt fontos a védőnő szakmai véleménye az esetkonferencia során felmerült problémák megbeszélésénél, és a család segítéséhez szükséges feladatok megtervezésénél.

Bölcsődével, óvodával és iskolával a gyermekek előmenetelét illetően, az esetlegesen felmerülő problémák okán folyik közös munka a családok érdekében.

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat munkatársaival szintén szoros az együttműködés, mely nemcsak a családok támogatását illetően jelentős, hanem némely esetben az esetkezelésbe való bevonást is jelenti.

A bántalmazáshoz, társfüggőséghez kapcsolódóan az INDIT Közalapítvánnyal közösen szerveztek a munkatársak női csoportot, ahol a résztvevőkkel a csoport keretein belül a női létről, érzelmekről és viselkedési mintákról, szülői szerepekről, nevelési stílusokról, az egészségesen és diszfunkcionálisan működő családokról beszélgetve sikerült eljutni a párkapcsolati erőszak témájához. A csoport pozitív tapasztalataira építve az INDIT Közalapítvány megismételte a csoportfoglalkozást, az intézmények munkatársai biztosították a résztvevő édesanyák gyermekeinek felügyeletét.

Összefoglaló értékelés

Az elmúlt évhez képest megfigyelhető, hogy a beköltözést kiváltó okok között szignifikáns mértékben nőttek a bántalmazás, a családi konfliktusok és az elégtelen lakhatási körülmények. A bekerüléshez a tapasztalatok szerint nagyrészt megélhetési problémák vezettek, melyek főként a szülők jövedelmi helyzetéből, és gyakran életvezetési zavaraiukból adódtak. Kiemelendő, hogy a szülők és gyermekeik családi- és kapcsolati hálójára hiányos, gyenge, vagy sokszor az alacsony jövedelem miatt együtt élni kényszerülő távolabbi rokonok általában a szűk lakóterekben, állandó konfliktusforrást jelentenek.

Fontos megemlíteni, hogy az alacsony jövedelem, önkormányzati lakásba költözés lehetőségének hiánya, egyetemváros révén a családok számára megfizethetetlen albérleti árak miatt sokan kényszerülnek szüleikhez, rokonaikhoz, ismerőseikhez költözni, ahol a fentebb már említett okok miatt ismét problémássá válik lakhatásuk. Több esetben ez a család otthonba visszakerülésének oka, melyről az 1997. évi XXXI. Törvény 47. § (4) b) bekezdésének értelmében az intézmény a Gyámügyi Osztálynak értesítést küld.

Nehézséget jelentenek megfelelő ellátórendszer hiányában azok a családok, ahol értelmi sérülés, vagy egyéb fogyatékosság miatt a szülők csak folyamatos szakmai háttérkontrollal képesek gyermekük ellátására, nevelésére. Kiköltözés esetén, megfelelő befogadó intézmény hiányában a gyermekek nevelésbe kerülnek, holott az érzelmi kötődés, és az egyébként jól működő szülői szerepek miatt hosszútávon szakmailag és költséghatékonyság szempontjából is jobb megoldás lenne a család egyben tartása, pl. egy albérlok háza típusú ellátásban, folyamatos, intenzív szakmai háttérmunkával megtámogatva.

Tavalyi évben az önkormányzat támogatásával, a II. Intézmény korszerűsítésére benyújtott EFOP pályázat támogatásban részesült, ami nagy segítséget jelent a jelentősen lelakott, elhasználódott épület rendbetételében, és így a megfelelő lakhatási körülmények megteremtésében.

Bölcsődei ellátás: ld. c.) pont 0-7 éves korúak ellátása cím alatt.

e) gyermekvédelem

A fent említett gyermekvédelmi szolgáltatásokon túl, Pécs városában a gyermekek számára további, a gyermekek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését biztosító szolgáltatás érhető el. A gyermekjóléti szolgáltatásokon túl az alábbi szolgáltatások érhetőek el a gyermekek és családjaik számára:

- Gyermekek mentális és pszichés segítése – Gyermek-és Ifjúságpszichiátriai Szakrendelés és Gondozó
- Apáczai Nevelési Központ Fejlesztő, Logopédia és Gyógytestnevelési Intézet
- Pedagógiai Szakszolgálat
- Nevelési Tanácsadás
- Drog problémák kezelése INDIT Közalapítvány által fenntartott intézmény

Az intézmények, kliensek által történő igénybevétele során, az a tapasztalat, hogy az intézményekben a szakemberek száma a szükségletekhez viszonyítva alacsony. A gyermek és felnőtt pszichiátriai járóbeteg ellátás területén a szakemberek alacsony száma miatt hosszú ideig kell várakozni a vizsgálati időpontokra. A tanácsadói hálózat (logopédia, nevelési tanácsadás stb..) esetében szintén problémát jelent a humán erőforrás hiánya.

f) krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások

A kapcsolati erőszak büntető törvénykönyvbe emelése jogalapot teremt a krízishelyzet hatékony rendőri kezelésére, tekintettel arra, hogy a kapcsolati erőszak megvalósulása esetén az intézkedő rendőr kezdeményezheti az elkövető vonatkozásában a távollattartás elrendelését. Az elmúlt évek gyakorlati tapasztalatai alapján az ECSGYK beszámolója szerint, a rendőrség és a Család-és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ együttműködése a családon belüli, kapcsolati erőszak kezelése és

jelzése vonatkozásában évről évre javuló tendenciát mutat. Az esetek felderítése és kezelése szempontjából a közös munkának köszönhetően egyre több a feltárt esetek száma.

Gyermekek Átmeneti Otthona (ECSGYK szakmai program 2018)

A gyermekek átmeneti gondozásának biztosításáról az 1997. évi XXXI. törvény (a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról) valamint a 15/1998 /IV.30/ Nm rendelet rendelkezik.

A gyermekek átmeneti otthonában az a családban élő gyermek helyezhető el, aki átmenetileg ellátás és felügyelet nélkül maradt, vagy elhelyezés hiányában ezek nélkül maradna, valamint akiknek szülei meghatározott okok miatt, ideiglenesen nem képesek gyermekük ellátását otthonukban biztosítani. Péccsett a gyermekek átmeneti otthona szolgáltatást az Esztergár Lajos Család-és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ nyújtja.

Az átmeneti gondozásban részesített gyermek gondozásának, nevelésének célja, hogy ideiglenesen helyettesítse a gyermek gondozásában akadályozott szülő gondoskodását, együttes elhelyezést és ellátást biztosítson az otthontalanná vált szülő és gyermeke számára. A gyermekek átmeneti gondozása keretében a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését elősegítő, az életkorának, egészségi állapotának és egyéb szükségleteinek megfelelő étkeztetéséről, ruházattal való ellátásáról, mentálhigiénés és egészségügyi ellátásáról, gondozásáról, neveléséről, lakhatásáról, tehát a gyermek teljes körű ellátásáról kell gondoskodni. Lényeges cél: a gyermek biztonságba helyezése, gondozásának, nevelésének biztosítása, iskolai helyzetének javítása. Fontos feladat a szülő törvényes képviselő támogatása és lehetőség szerint a gyermek gondozásába történő bevonása.

A Gyermekek Átmeneti Otthona megszakítás nélküli munkarend szerint működő gyermekintézmény. Preventív jellegű tevékenységet folytat, minden rendelkezésre álló eszköz felhasználásával tevékenysége arra irányul, hogy a gyermek, családban történő nevelkedését elősegítse. Alapvetőbb célja, hogy a gondozott gyermek továbbra is eredeti családjában nevelkedhessen.

Célcsoport: 3-18 év közötti, otthonról eljött, vagy a család krízishelyzete miatt veszélyeztetett gyermekek. Elsőrendű feladatunknak tekintjük a szülők nevelési-gondozási képtelensége miatt válsághelyzetbe került gyermekek, serdülők hosszabb ideig tartó gondozását, nevelését, társadalmi beilleszkedését biztosítsuk.

Az ellátandó terület jellemzői közé tartozik, az időszakos, tartós munkanélküliség, a szenvedélybetegségek elterjedése /pl. alkohol és droghasználat/ szerhasználók körének bővülése, a családok elszegényedése, a családi konfliktusok jelentős száma, a kamasz korosztály viselkedés-és magatartászavara, devianciája.

Munkánk lényeges eleme a krízisintervenció, a legkisebb beavatkozás elve alapján, a gyermekek és szüleik közötti konfliktusok kezelése.

Az ellátás, szülő vagy más törvényes képviselő kérelmére vagy beleegyezésével, a gondozás alapjául szolgáló ok fennállásáig, de legfeljebb 12 hónapig tart, indokolt esetben 6 hónappal meghosszabbítható, szükség esetén a tanítási év végéig vehető igénybe.

Az átmeneti gondozás önkéntesen igénybe vehető, gyermekjóléti alapellátás keretében működő szolgáltatás. Gyermekek Átmeneti Otthonában 11 gyermek és 1 szülő számára biztosított teljeskörű ellátással az átmeneti gondozás. Legfontosabb feladat a szülők gondozási-nevelési képességeinek sérülése, ill. akadályoztatása miatt krízishelyzetbe került fiatalok, rövidebb-hosszabb ideig tartó gondozása, nevelése, társadalmi beilleszkedésének segítése.

Az 2017-ben 21 gyermek került gondozásba, 3 anya került elhelyezésre, az otthon telítettsége 64,4 %-os volt.

Gyermekek Átmeneti Otthonába bekerülés oka:

Az ellátottak többsége a kamasz korosztályból került ki, bekerülési okként elsősorban a gyermekek bántalmazása, -ebből nagyobb részt fizikai bántalmazás- családi konfliktus, valamint a gyermekek magatartási problémái szerepeltek.

Egy-egy gyermek a szülők életvezetési és egészségi problémája miatt került átmeneti gondozásba. Az elmúlt évhez képest csökkent a lakhatási problémával bekerült gyermekek száma.

Családok Átmeneti Otthona

Az Ifjúságért Egyesület a Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzatával kötött Ellátási Szerződés (07-7/88-17-2011) alapján két intézményében családok átmeneti otthona szolgáltatást nyújt otthontalanná vált gyermekek és szüleik részére a gyermekvédelemről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 51. §-a alapján.

Intézmény I.: székhely – Pécs, Major u. 2. Szolgáltatási helyek: Mária u. 1., Lánc u. 2.

Intézmény II.: Pécs, Debreceni Márton u. 22.

Az Egyesület által működtetett Családok Átmeneti Otthonainak segítségét az elmúlt évekhez hasonlóan 2017. évben is folyamatosan igénybe vették azok a családok, akik valamilyen oknál fogva lakhatásukat nem tudták megoldani, miközben a várólistán további családok vártak a bekerülésre. A szervezet két intézményben és azok szolgáltatási helyein egyidejűleg összesen 77 fő részére nyújt ellátást.

A törvényi háttér az 1997.évi XXXI. Gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló törvény, és az ehhez kapcsolódó jogszabályok, végrehajtási rendeletek, különösen a 15/1998.(IV.30.) számú, a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló NM rendelet előírásai képezik.

A gyermekvédelmi törvény 51. § jogszabályának értelmében az otthontalanná vált szülő kérelmére a családok átmeneti otthonában együttesen helyezhető el a gyermek és szülője, ha elhelyezés hiányában lakhatásuk nem lenne biztosított, és a gyermeket emiatt el kellene választani szülőjétől, családjától. A családok átmeneti otthona a felnőtt és a gyermek együttes ellátása során befogadja az életvezetési problémák vagy más szociális és családi krízis miatt otthontalanná vált, továbbá védelmet kereső szülőt és gyermekét, befogadja a válsághelyzetben lévő bántalmazott vagy várandós anyát, illetve a szülészetéről kikerülő anyát és gyermekét, valamint a várandós anya kérelmére az anya élettársát vagy férjét.

Készenléti szolgálat (szolgáltatást biztosítja: ECSGYK)

A készenléti szolgálat célja a család-és gyermekjóléti központ nyitvatartási idején túl felmerülő krízishelyzetekben történő azonnali, telefonon nyújtott segítség, tanácsadás/ tájékoztatás.

Az ellátás célcsoportja: krízishelyzetbe került gyermekek és családok.

A készenléti szolgálatot egy állandóan hívható, közismert telefonszám biztosításával kell megszervezni úgy, hogy a készenlétkben lévő munkatárs szakszerű segítséget tudjon nyújtani, vagy ilyen segítséget tudjon mozgósítani.

Gyermekvédő Hívószám: Krízishelyzetben éjjel-nappal működtetett telefonvonal (06 80 630-155) működtetője: Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Gyermek hospice

Beteg gyermek átmeneti elhelyezését, gondozását és ellátását biztosító szolgáltatás, mely Pécs városában a Szemem Fénye Alapítvány által fenntartott Dóri Házban vehető igénybe. A szolgáltatást ingyenesen vehetik igénybe a családok.

2010-ben került létrehozásra a Pécsi Sport Nonprofit Zrt., ezzel a város sportélete központi irányítás alá került. A 2016-os szakmai beszámoló szerint a PSN Zrt. része a Sportiskola, amely 14 utánpótlás szakosztályt jelent, több mint 1.500 sportoló gyermeket jelent. A versenysport mellett, a városi diáksport szervezése is kiemelt feladata. A PSN üzemelteti a város legnagyobb sport intézményeit, mint a Lauber Dezső Sportcsarnokot, a Lőteret, a Várkői Stadiont, a Városi Jégpályát, a Hullámfürdőt és az Orfíui Kajaktábor, valamint a Kertvárosi Kerékpáros Parkot. Ezentúl a PSN Zrt. szabadidősport rendezvényeket is szervez, melyek különféle futó napok és a Tour de Pécs bicikliverseny. A PSN Zrt.-n kívül több egyesület is foglalkozik utánpótlás neveléssel különböző sportágakban, többek közt a PMFC futballklub (mára már a PSN Zrt. fenntartásában), a Pécsi Vasutas Sport Kör (PVSK), a Pécsi Egyetemi Atlétikai Club (PEAC). Ezen túl található civil szervezetekhez, közösségekhez kapcsolódó kezdeményezéseket: a Keleti városrészben működik Székelyhidi Utánpótláskorú Labdarugók Képző Sportegyesülete és a Pécsbánya SE, amelyek nagyfokú szponzorációval rendelkeznek a forprofit szférából. Az extrém sportok (gördeszka, görkorcsolya, bmx, mountain bike) kedvelői számára működik a Pécsi Extrém-sport Központ és a Pécsi Extrém-sport Egyesület (PESE).

A sportpályák, grundok, szabadidőparkok és játszótérek szempontjából megfigyelhető volt, hogy az EKF beruházások meglétéig több fejlesztés volt, de azóta ezek a fejlesztések beszűkültek, vagy megszűntek. Jelenleg is elmondható, hogy Pécs városában nincs elegendő játszótér és az ifjúságot célzó közösségi tér, a meglévők városrészenkénti eloszlása és minősége pedig nem egyenletes. Az Önkormányzat nem rendelkezik pontos adatbázissal, de a Keleti városrészben egyértelműen hiány mutatkozik ezeken a területeken. Az ifjúsági közösségi terek nagy részét közművelődési intézmények és civil szervezetek működtetik, így az általuk nyújtott szolgáltatások finanszírozása zömében pályázati forrásból megoldott, ugyanakkor a jól működő szolgáltatások fenntartása a projekt lejártát követően bizonytalanná válik. A specializált szolgáltatások, terek elérése szempontjából probléma a hátrányos helyzetű csoportok (szociális, gazdasági, területi szempontok) mobilitásának hiánya. A szolgáltatások egy része költségtérítéses (nyár táborok nagy része), a hátrányos helyzetű gyermekek számára nem elérhető. Különleges élményeket nyújt a város szélén található Mecsextrém Park, ahol élményközpontú, outdoor szórakozásra van lehetőség, ám a jegyárak miatt ez csak a középosztálybeli családok számára elérhető.

Gyermekek és fiatalok számára nyújtott szabadidős programok városi eloszlását tekintve a szolgáltatások főként a belvárosra koncentrálódnak, a Város közösségi terei tekintetében infrastrukturális szempontból a Keleti városrész (főként a szegregálódó területeirészei) van a leg-rosszabb helyzetben, ugyanakkor a hátrányos helyzetű városrészekben a civil szervezetek által nyújtott szolgáltatások száma növekszik, egyre több szervezet próbál változtatni a jelenlévő szolgáltatási egyenlőtlenségen. A civil szervezetek többsége programjait pályázati forrásokból vagy önkéntesek bevonásával biztosítja, amely részben azt is jelenti, hogy a még jó gyakorlattá vált projektek többsége is csak rövidtávon képes biztosítani a szolgáltatása fenntartását. Szabadidős programokat kínálnak közművelődési intézmények (pl.: Pécsbányai Művelődési Ház, KobeKo, Szivárvány Gyermekház stb.), a Tett-Hely Ifjúsági Szolgáltató Hálózat tagjai (pl.: Alternatíva, PIFU, ANK stb.) és más civil szervezetek egyaránt (pl.: Menedék Civil Szövetség).

Az Esztergár Lajos Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ ifjúsági utcai szociális munka szolgáltatása keretében igyekszik területen lévő gyermekek és fiatalok (főleg Kertváros területén) a felmerülő szükségletekre reagálni, a szabadidő hasznos és biztonságos eltöltésére programokat ajánlani. Szintén az Esztergár Lajos Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ által nyújtott óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység keretén belül - az EFOP-3.2.9-16 „Válasz a mindennapokra” című pá-

lyázat anyagi támogatásával – nyújt élménykirándulásokat hátrányos helyzetű, sajátos nevelési igényű, vagy BTMN-s gyermekek számára. A gyermekeket olyan helyekre viszik el kirándulni és olyan élményekben részesítik, amelyben egyénként nem lenne részük. Ilyen kirándulás keretében jutottak el Budapestre az Országház épületébe, vagy a Velencei-tóhoz egy sokrétű élményprogramba, vagy a Tatai-vár és a győri állatkert megtekintésére. A rendszeres programok között szerepel - és valamennyi gyermek számára elérhető – a szabadidőben megszervezésre kerülő Társasjáték klub, vagy különféle speciális szükségletekre reagáló készségfejlesztő foglalkozások. Az Esztergár Lajos Család és Gyermejkölési Szolgálat és Központ valamennyi területi egysége rendszeresen szervez – főként a szünidőre és a neves ünnepekre hangolódva – játszóházakat, kézművesfoglalkozásokat, de kiemelendő a már hagyományosnak számító sportos vetélkedővel megrendezett Kistérségi Összefogás Napja is. Az Intézmény elsősorban pályázati finanszírozásból, vagy szponzorok segítségével tud ilyen jellegű programokat szervezni.

A 2013-2015-öt átfogó két tanévben a város keleti részében öt tanoda működött a TÁMOP- 3.3.9.A-12/1-2 pályázatok keretében civil szervezetek fenntartásában.

A Tanodákat működtető szervezetek:

- MIOK a Hátrányos Helyzetű Emberekért Alapítvány,
- Az Emberség Erejével Alapítvány,
- Szent Márton Caritas Alapítvány,
- Khetanipe a Romák Összefogásáért Egyesület,
- Faág Baráti Kör Egyesület.

2018-ra 3 tanoda működése maradt fenn:

Élmény Tár Tanoda (Az emberség erejével CUM VIRTUTE HUMANITIS Alapítvány – „Élmény-tár újratöltve” – avagy élményalapú kooperatív módszertanú, közösségi tanoda program megvalósítása Gyárvároson)

Az Alapítvány 2006-ban alakult, pécsi fiatalok kezdeményezéseképpen. Elsődleges céljuk a társadalmi befogadás, kohézió erősítése, ehhez legfőbb eszközünknek az emberi jogi nevelést és a közösségfejlesztést tekintik. Működésünk során teret biztosítanak az előítéletek ledöntésére, a fiatalok önismeretének fejlesztésének, a diszkrimináció csökkentésére, támogatják a hátrányos helyzetűeket, a demokráciát, az önkéntességet és a szabadidő hasznos eltöltését. Elsődleges célcsoportjuk a gyermek és ifjúsági korosztály, módszereinkben kiemelten fontosnak kezelik a kortárs hatást.

MIOK Pécs – Meszesi Tanoda

Pécs Keleti városrészében, Meszesen elérhetővé tettek egy folyamatosan működő tanodai szolgáltatást, mely a városrész halmozottan hátrányos helyzetű – köztük roma – gyermekek felzárkóztatási esélyeit növeli; az oktatási esélykülönbségeket és az iskolai lemorzsolódást csökkenti. A tanodai felzárkóztató - fejlesztő foglalkoztatások megvalósítása által biztosítja a résztvevőknek az iskolai eredményeik javítását; az iskolai sikerek elérését; képességeik, készségeik fejlesztését. Mindemellett pszicho-szociális támogatást és közösségi és szabadidős programok biztosítását is nyújtják.

Khetanipe - KheTanoda

A Tanoda programja a Pécs területén található Szabolcsi szegregátumában kerül megvalósításra (a Hősök terén), melynek célja a környéken élő, többségében hátrányos helyzetű, közoktatásban tanuló fiatalok egyéni és közösségi fejlesztése, komplex személyiségfejlesztése, életpálya építése informális keretek között a tanulói és helyi szükségletekre reagálva, társadalmi esélyegyenlőségük és hozzáférésük javítása.

Mindegyik Tanoda széles választékot nyújtott a tanórán kívüli tevékenységek területén délutánonként és hétvégeken is a területen tanuló és élő főként hátrányos helyzetű gyerekeknek.

h) gyermekétkeztetés (intézményi, hétvégi, szünidei), ingyenes tankönyv

(A 2017. évben ellátott gyermekjóléti és gyermekvédelmi feladatok értékelése Pécs c. dokumentum alapján)

Bölcsődei gyermekétkeztetés:

A bölcsődék konyhái, továbbra is a HACCP minőségbiztosításának alapelveit alkalmazták, a központi étlapkészítés és receptúra összeállítás is működött. A havi étlaptervezetek, a közétkeztetésre vonatkozó rendelet figyelembevételével készültek, mind tápanyagok mennyiségét, mind előfordulásuk gyakoriságát nézve. A dietetikus által javasolt étlapok az élelmezés vezetők szakmai értekezletén került véglegesítésre. Az intézmény dietetikusa, rendszeresen látogatta és ellenőrizte a konyhákban alkalmazott technológiákat, az elkészült ételek minőségét, a takarítási és mosogatási előírások betartását.

A Kicsi Kék Bölcsőde Anikó utcai épületében tálaló konyha működtetése valósulhatott csak meg, a gyermekek étkeztetését vásárolt szolgáltatás keretében biztosította a Hungast Mecsek Kft. A Csoda Bölcsőde felső épületében is tálaló konyha működött, a bölcsődéből került átszállításra, az élelmiszerbiztonsági szempontok betartásával.

Diétás étkeztetés

Januártól szeptemberig, csak a Cseperedő Bölcsődében történt helyileg diétás ételkészítés, mint a bölcsőde specialitása. A táplálékallergiában szenvedő gyermekek részére dietetikus szakember állította össze az étlapot, és felügyelte az ételek elkészítését. Az étkeztetést szakorvosi javaslat alapján biztosította a bölcsőde 10 bölcsődés és 10-12 óvodás gyermek számára.

A KSZI többi bölcsődéjébe, vásárolt szolgáltatás útján, a Hungast Mecsek Kft. általi kiszállítással történt a diéta megoldása.

A táplálék allergiákat tekintve, illetve speciális diétákat nézve az alábbi csoportok fordultak elő:

- cukorbeteg gyermek,
- tojásallergia,
- tejfehérje érzékenység,
- laktóz és citrusfélék, valamint olajos magvak iránti érzékenység,
- gluténmentes étrend,
- fruktóz malabsorpció,
- illetve ezek kombinációja.

2017. szeptemberétől az óvodások élelmezését más szervezet látja el, és a **Cseperedő Bölcsőde főzőkonyhájának** átalakításával lehetővé vált, hogy a KSZI bölcsődéiben ellátott, diétát igénylő gyermekek számára itt főzzenek és innen kerüljön kiszállításra a telephelyekre. Éves szinten körülbelül 50 gyermeket érintett, akik között sok volt a komplex, összetett diétás.

A diétás étrend, azon gyermekek számára volt biztosítható, akik érvényes szakorvosi papírokkal tudták igazolni annak szükségességét. Amennyiben a kivizsgálás folyamatban volt (hosszú várakozási idő) a gyermek házi orvosától ideiglenes javaslatot elfogadtak, amennyiben a vizsgálat időpontja feltűntetésre került és tartalmazta a követendő diéta megnevezését. A szakorvosi javaslatokat figyelemmel kísérték, követték az érvényesség időtartamát, a szülőkkal pedig konzultáció történt szükség esetén.

Egyéb étkeztetés

2017. szeptemberig három bölcsőde – Törpike, Mezőszél és a Cseperedő - biztosított óvodai étkeztetést.

Szünidei gyermekétkeztetés

Az 1997. évi XXXI. tv.21/C § értelmében a települési önkormányzat a rászoruló családok részére szünidei gyermekétkeztetést biztosít. A területileg illetékes, szociális központok gyűjtik be az igényeket és kiosztó helyeken vehetik át a családok, meghatározott időpontokban az ételt. A bölcsődei jogviszonyon nem rendelkező, három év alatti gyermekek számára a KSZI három bölcsődéje, mint kiosztó hely vett részt.

A Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata az intézményi gyermekétkeztetési feladat ellátását Pécs város területén vásárolt közétkeztetés formájában biztosítja. A közétkeztetés szolgáltatást a közbeszerzési pályázat nyerteseként a Hungast Mecsek Kft. - a 2012. július 18-án megkötött Vállalkozási Szerződésben foglaltak szerint – nyújtja.

A Pécs Városi Költségvetési Központi Elszámoló Szervezet (Elszámolóház) Közétkeztetési Osztálya térítési díj beszedési-, kapcsolattartói-, ellenőrzési feladatokat lát el az közétkeztetés területén, mely pénzügyi-, dietetikusi szakmai segítséget nyújt az oktatási intézményeknek, szakmai támogatást ad az önállóan működő intézmények megbízott térítési díjbeszedő munkatársai és kincstárnokai részére 2017. évben.

A közétkeztetés szolgáltatást ellátó Vállalkozó az étel előállítását és kiadagolását 3 főzőkonyhán látja el a városban, ahol az önkormányzati étkezést igénybevevő gyermekeknek közel 10 ezer adag ételt főz naponta, normál és diétás étrend formájában.

2017. évben a szolgáltatást igénybe vevő intézmények száma:

- 42 óvoda
- 21 általános iskola
- 3 gimnázium
- 4 szakképző iskola
- 3 kollégium.

Az étkezési térítési díjkedvezményeket, a 328/211.(XII.29.) Korm. rendelet vonatkozó mellékleteinek kitöltésével és a kapcsolódó dokumentumok bemutatásával igényelheti a szülő. A nyilatkozatok adat-tartalmát az alkalmazott számlázó létszámnyilvántartó programban a pénzügyi előadó rögzíti, és annak változásait a szülői bejelentés alapján követi. A változás alátámasztó dokumentumként a módosított nyilatkozat szolgál.

Az összes étkező 9794 fő gyermek közül kedvezményben részesül 6664 fő gyermek, közülük 50% térítési díjkedvezményben részesülő étkezést kap 1553 fő, és 5111 fő kap teljes mértékű étkezési térítési díj támogatást, azaz ingyenes étkező.

Az előző évhez viszonyítva jelentős fogyás tapasztalható a befizetők tekintetében, 789 fővel kevesebb a közétkeztetést igénylő. A 2016. évben étkező 10583 fő gyermek közül 6684 fő volt, vagy támogatott, 2017. évben a kedvezményes étkezők száma mindössze mínusz 20 fővel változott. Azonban az étkezésért teljes árat fizető étkezők létszámában jelentős fogyás tapasztalható. 2016. évben 3899 fő volt a teljes áron étkezők száma, 2017. évben ez 3130 főre csökkent, ami 769 fő fogyást jelent a teljes árat fizető étkezők körében. A létszámcsökkenés a szülők visszajelzései alapján főként arra vezethető vissza, hogy a gyermekek nem tudják elfogyasztani a rendelkezésre álló rövid órákötzi szünetekben az ebédet. Az otthagyt ételt pedig nem érdemes befizetni.

Az ételek minőségére és mennyiségére, nem érkezik panasz. A vásárolt közétkeztetést biztosító szolgáltató feladatát megfelelően végzi. Az önkormányzat 73 intézményében jelenleg a vásárolt közétkeztetés

szolgáltatás jelenti a gazdaságos megoldást, a viszonylag sok kis létszámmal működő intézmény fenntartása miatt.

Szünidei gyermekétkeztetés

A Gyvt. 21/C. § (1) bekezdése alapján a települési önkormányzat a szünidei gyermekétkeztetés keretében a szülő, törvényes képviselő kérelmére a déli meleg főétkezést

a) a hátrányos helyzetű gyermek és a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő, halmozottan hátrányos helyzetű gyermek részére ingyenesen biztosítja, és

b) az *a)* pontban foglalt gyermekeken kívül további gyermekek, így különösen a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermekek részére ingyenesen biztosíthatja.

Ugyanezen paragrafus (2) bekezdése kimondja, hogy a települési önkormányzat a szünidei gyermekétkeztetést az (1) bekezdés *a)* pontja szerinti esetben

a) a bölcsődében, mini bölcsődében bölcsődei ellátásban, óvodai nevelésben részesülő gyermekek számára a bölcsődei ellátást nyújtó intézmény és az óvoda zárva tartásának időtartama alatt valamennyi munkanapon,

b) az *a)* pont alá nem tartozó gyermekek számára

ba) a nyári szünetben legalább 43 munkanapon, legfeljebb a nyári szünet időtartamára eső valamennyi munkanapon,

bb) az őszi, téli és tavaszi szünetben a tanév rendjéhez igazodóan szünetenként az adott tanítási szünet időtartamára eső valamennyi munkanapon

köteles megszervezni, és ennek keretén belül a szülő, törvényes képviselő kérelmének megfelelő időtartamban az adott gyermek részére biztosítani.

A személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások és gyermekvédelmi szakellátások térítési díjáról és az igénylésükhöz felhasználható bizonyítékokról szóló 328/2011. (XII. 29.) Korm. rendelet 13/A. § (1) és (3) bekezdése értelmében a szünidei gyermekétkeztetés keretében a gyermek lakóhelye, vagy ha a gyermek életvitelszerűen a bejelentett tartózkodási helyén lakik, a tartózkodási helye szerinti települési önkormányzat déli meleg főétkezés helyben történő elfogyasztásának megszervezéséről gondoskodik. Ha a helyben történő elfogyasztásra nincs lehetőség, így különösen erre alkalmas helyiség hiánya esetén, a szünidei gyermekétkeztetés az étel elvitelével, vagy a gyermek számára történő kiszállításával is biztosítható.

A települési önkormányzat a szünidei gyermekétkeztetést

a) a tanév rendjéről szóló miniszteri rendeletben meghatározott őszi, téli és tavaszi tanítási szünet, valamint az ezen időtartamra eső, a bölcsődei ellátást nyújtó intézmény és az óvoda zárva tartásának időtartama alatti munkanapokon (a továbbiakban együtt: évközi szünet), és

b) a tanév rendjéről szóló miniszteri rendeletben meghatározott nyári tanítási szünet időtartama alatt legalább 43 munkanapon, valamint az ezen időtartamra eső, a bölcsődei ellátást nyújtó intézmény és az óvoda zárva tartásának időtartama alatti munkanapokon (a továbbiakban együtt: nyári szünet) szervezi meg.

Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 62/2017. (03.23.) számú határozata értelmében a Gyvt. 21/C. § alapján - jogszabályi kötelezettségének eleget téve - szünidei gyermekétkeztetést biztosított a **hátrányos helyzetű, valamint a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő halmozottan hátrányos helyzetű** pécsi lakóhellyel, vagy tartózkodási hellyel rendelkező gyermekek számára, napi egyszeri meleg étel formájában.

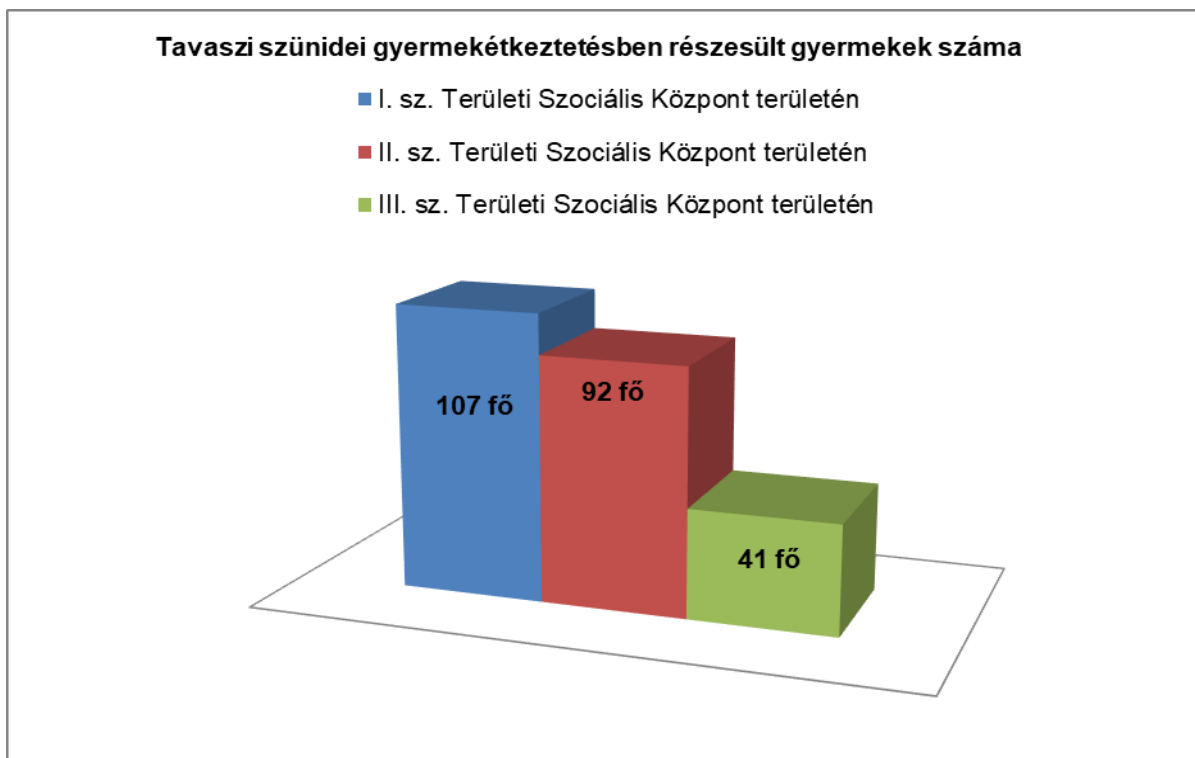
A fenti határozat szerint az önkormányzat az intézményi jogviszonnyal nem rendelkező óvodás korú, valamint az általános és középiskolás korú gyermekek részére a szünidei gyermekétkeztetést a nyári

szünet 43 munkanapjára, továbbá a tavaszi, őszi és téli szünet valamennyi munkanapjára kiterjedően városrészenként az alábbi intézményekben - elvitellel történő kiszolgálással - valósította meg:

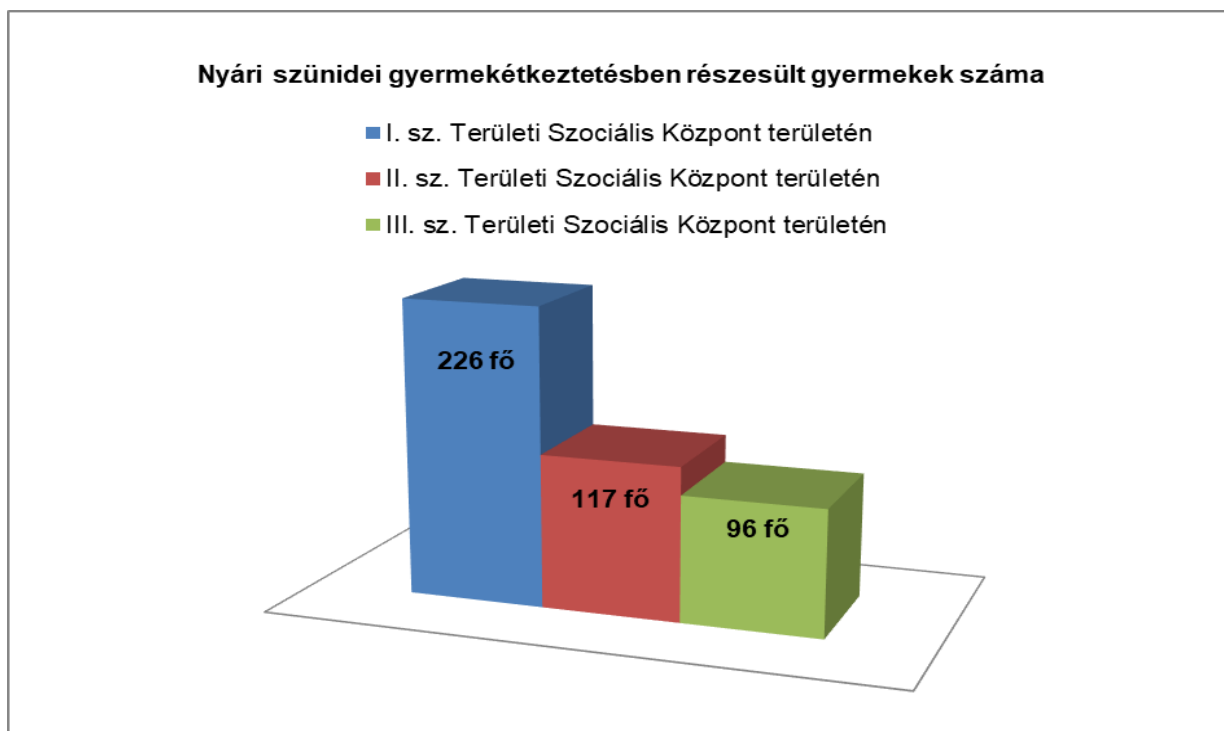
- Budai Városkapu Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola
7629 Pécs, Komlói út 58.
- Mecsekalja Általános Iskola Köztársaság Téri Általános Iskolája
7623 Pécs, Köztársaság tér 1.
- Pécsi Éltés Mátyás Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Speciális Szakiskola és Kollégium
7633 Pécs Építők útja 9.
- Pécsi Apáczai Csere János Általános Iskola, Gimnázium, Kollégium, Alapfokú Művészeti Iskola (ANK)
7632 Pécs, Apáczai Csere János krt. 1.

A már hivatkozott határozatban foglaltak alapján az önkormányzat az intézményi jogviszonnyal nem rendelkező bölcsődés korú (20 hetes kortól–3 éves korig) gyermekek részére a szünidei gyermekétkeztetést a nyári szünet 43 munkanapjára, továbbá a tavaszi, őszi és téli szünet valamennyi munkanapjára kiterjedően, - a készétel elvitellel történő kiosztásával – a Kisgyermek Szociális Intézmények Igazgatósága közreműködésével biztosította, az alábbi bölcsődei telephelyeken: Csoda Bölcsőde Pécs, Apáczai Cs. J. körtér 1., Hétszínvirág Bölcsőde Pécs, Pákolitz I. u. 32., Zöldliget Bölcsőde Pécs, Köztársaság tér 1/1.

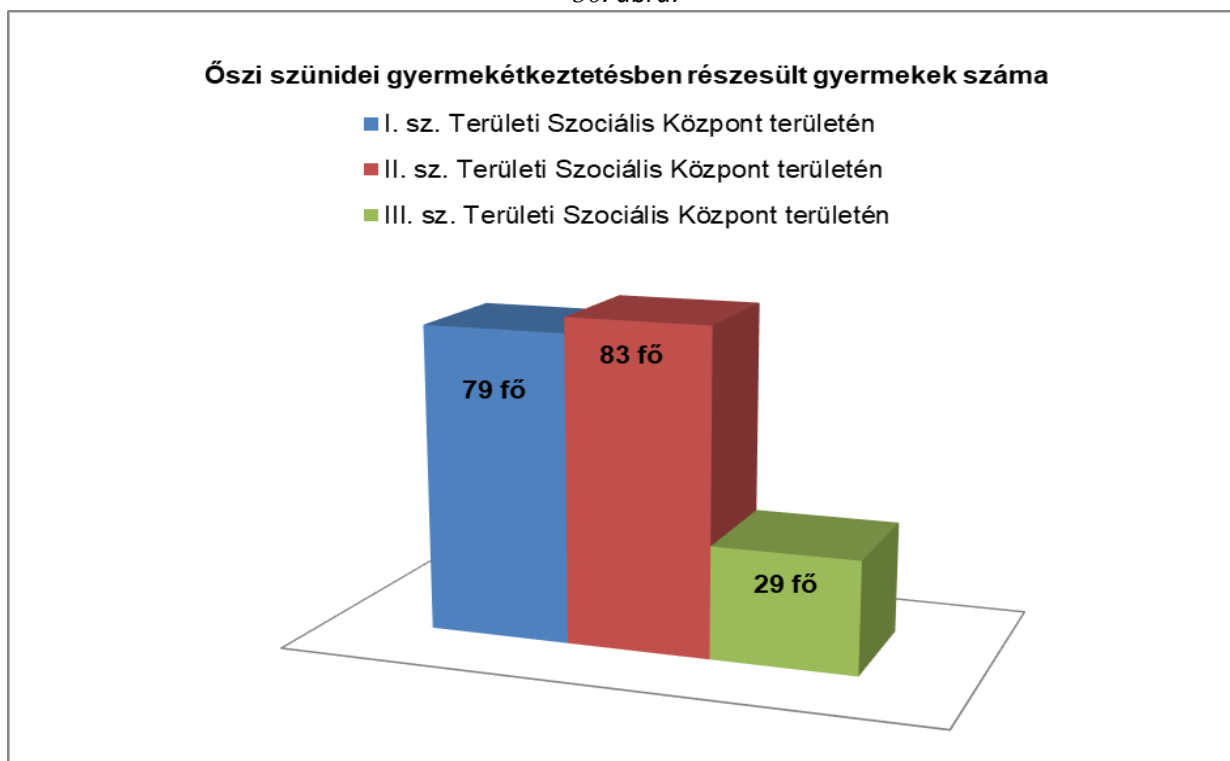
48. ábra:

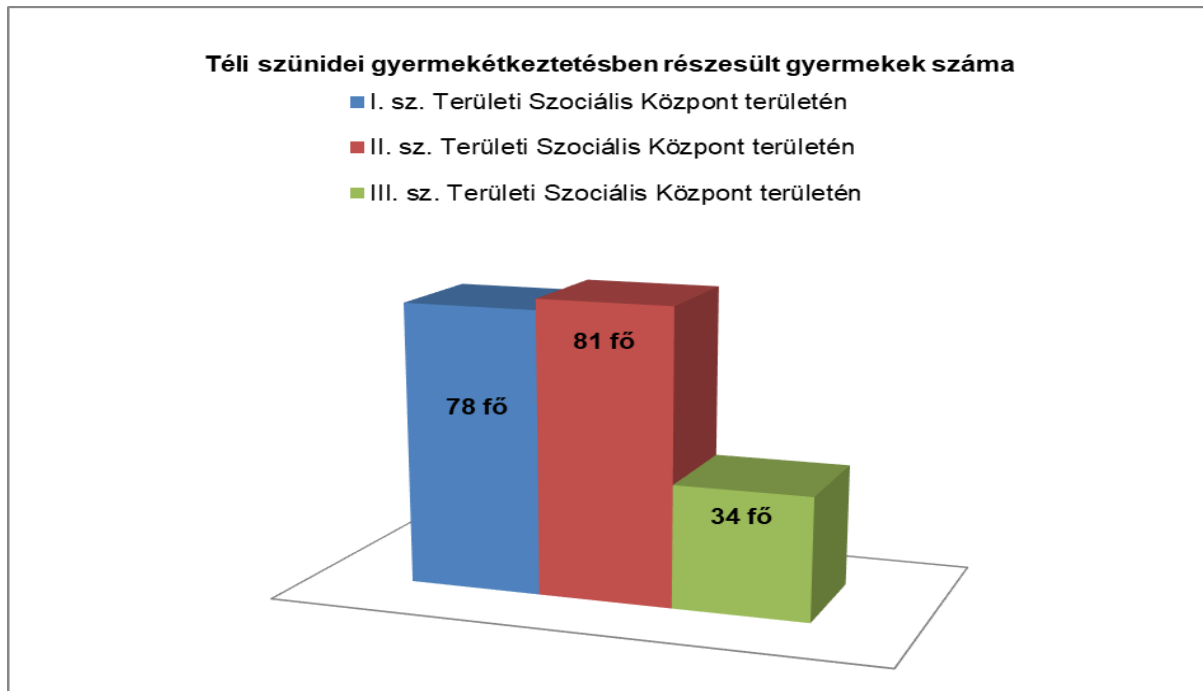
49. ábra:

50. ábra:

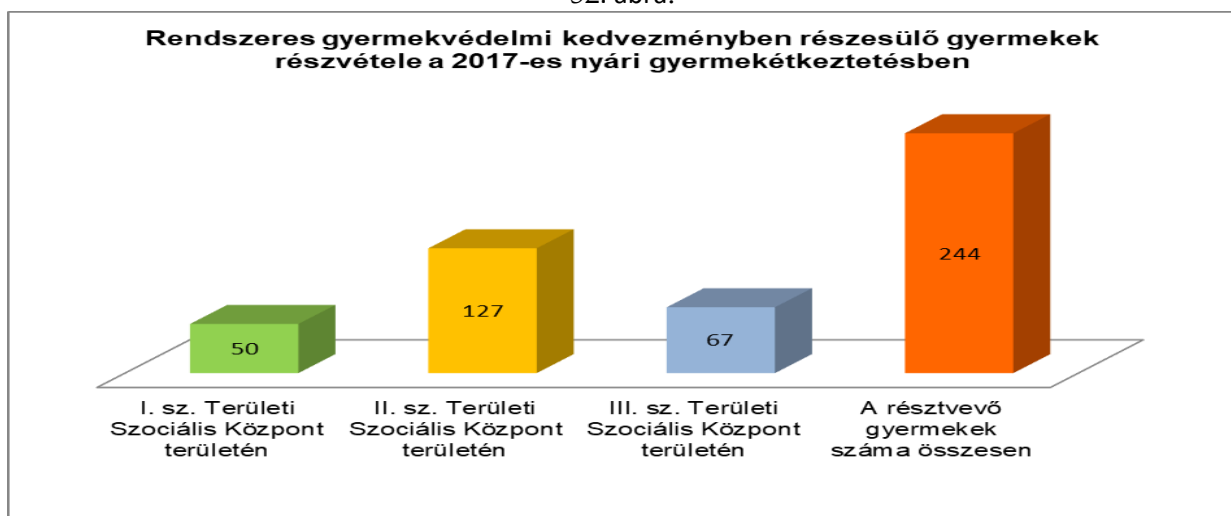

51. ábra:

A Közgyűlés 207/2017. (06.15.) sz. határozata alapján a települési önkormányzat - a hátrányos helyzetű gyermekek létszámán felül - a nyári szünidei gyermekétkeztetésbe (2017. július 10. napjától 2017. augusztus 16. napjáig) 28 napra, a pécsi lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel rendelkező **rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő, általános iskolásba járó gyermekeket is bevonta** (maximum 340 fő erejéig), mely keretében déli meleg ételt vehettek igénybe a gyermekek. Az önkormányzat a napi egyszeri meleg ebédet ezen létszám részére is az étel elvitelével biztosította, a már jelzett négy iskolai épületben történő átvétellel.

52. ábra:

A fenti táblázatok azt mutatják, hogy a rászoruló jogosultak közül hányan vették igénybe az étkeztetést. Az étkeztetés igénybevételénél a családok számára problémát jelent, ha a családnak az étel átvételéhez tömegközlekedést kell igénybe vennie. Nincs bérletük, a buszjegy ára nagyon magas, egyes városrészekről nehéz a közlekedés, ezért a rászorulók harmada-negyede veszi igénybe a szolgáltatást.

Tankönyvellátás: 2013-tól felmenő rendszerben kezdték el bevezetni a mindenki számára ingyenes tankönyvellátást az általános iskolákban. 2017-ben a kilencedik osztályra való kiterjesztést azzal indo-

kolták, hogy ez a legdrágább évfolyam, hiszen ilyenkor több olyan könyvet is be kell szerezni, amit aztán évekig használnak a diákok.

2017. szeptemberétől az elsőtől a kilencedik évfolyamig minden diák számára elérhető, ezt nem kell külön igényelni.

A 9. évfolyam fölött a rászoruló diákok kapják ingyen a tankönyveket. Egészen pontosan azok a tanulók, akik tartósan betegek, sajátos nevelési igényűek (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, testi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, autista vagy halmozottan fogyatékos), három- vagy többgyermekes családban élnek, nagykorúak és saját jogukon iskoláztatási támogatásra jogosultak, rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülnek, vagy a gyermekvédelmi gondoskodás keretében nevelésbe vett vagy utógondozói ellátásban részesülnek.

A kilencedik évfolyam után a rászorulóknak számára ingyenes a tankönyvcsomag. Ennek feltétele a halmozottan hátrányos helyzet, a tartós betegség, a gyermekvédelmi kedvezmény, a három, vagy annál több kiskorú egy családban. Az ilyen jogcímen nyújtott támogatást az intézményvezetőnél, a megfelelő igazolásokkal lehet igényelni.

Az intézkedés hatására 2017-ben a diákok 85%-a jutott hozzá ingyen a tankönyvekhez.

i) hátrányos megkülönböztetés, az egyenlő bánásmód követelményének megsértése a szolgáltatások nyújtásakor járási, önkormányzati adat, civil érdekképviselek észrevételei

Városi szintű statisztikai adatok nem állnak rendelkezésünkre diszkriminációt elszenvedett gyermekekre, vagy családjaikra vonatkozóan. Az állami és civil érdekképviseleti szervek tapasztalatai azt mutatják, hogy még mindig rendkívül alacsony a jogérvényesítési lehetőségeket igénybe vevők száma a diszkriminációt elszenvedettek körében. Rendkívül kevés a panasztétel, ugyanakkor valószínűsíthetően magas a látencia. A sérelmet elszenvedettek többsége vagy nem ismeri a jogérvényesítési lehetőségeket, vagy tart az eljárást követő megtorlástól, vagy anyagi kárpótlás hiányában, nem tartja fontosnak a jogi úton való jóvátétel kikényszerítését.

Kiemelendő azonban, hogy valamennyi szolgáltatást nyújtó intézmény esetében az SZMSZ vagy a Házi rend tartalmazza a panasztétel menetét vagy formuláját. Ezek a dokumentumok a szolgáltatást igénybe vevők számára elérhetőek, nyilvánosak.

Az alábbiakban röviden bemutatásra kerülnek azok a szervezetek, amelyek jogi segítségnyújtó szolgáltatást végeznek és Pécs városában ügyfélszolgálattal rendelkeznek.

Baranya Megyei Kormányhivatal Pécsi Járási Hivatala Hatósági Főosztály Gyámügyi és Igazságügyi Osztály: 2017. január 1-től az igazságügyi szolgáltatásokhoz kapcsolódó elsőfokú hatósági feladatokat a Baranya Megyei Kormányhivatal Járási hivatalai látják el, ezzel a megye mind a tíz járásában elérhetővé váltak az áldozatsegítéssel és jogi segítségnyújtással összefüggő szolgáltatások.

- **Jogi Segítségnyújtó Szolgálat**

Az állami jogi segítségnyújtási szolgáltatások – az anyagi szempontból rászorultnak tekintendők körében – jelenleg a következők:

- a) peren kívüli segítségnyújtásként: jogi segítők által adott jogi tanácsadás, okiratszerkesztés és iratbetekintés;
- b) polgári eljárásokban: pártfogó ügyvédi képviselő biztosítása, elsősorban a jogi segítők által;
- c) büntető eljárásokban: sértett, magánvádló, magánfél, egyéb érdekelt pártfogó ügyvédi képviselő, pótmagánvádló személyes költségmentességének engedélyezése, és ennek keretében pártfogó ügy-

védi képviselet biztosítása – főszabályként – jogi segítők által.

A szolgálatok munkatársai a hatósági feladatukon túlmenően, ügyfélszolgálati tevékenység keretében az egyszerűbb megítélésű ügyekben - a jövedelmi és vagyoni helyzet vizsgálata nélkül, díjmentesen - jogi tanácsot, illetve hatásköri, illetékességi útmutatást adnak bárki számára.

- **Áldozatsegítő Szolgálat**

A bűncselekmények áldozatai számára tudnak az áldozatsegítő szolgálatok segítséget nyújtani. A bűncselekmény áldozata nem csak a bűncselekmény közvetlen sértettje, hanem olyan személy is, aki bizonyíthatóan a bűncselekmény közvetlen következtében szenvedett sérelmet. Sérelemnek tekintendő a testi vagy lelki sérülés (súlyos félelem, szorongás) és az érzelmi megrázkódtatás (trauma, pszichés zavar) és olyan vagyoni kár, amely a bűncselekménnyel ok-okozati összefüggésben áll.

Integrált Jogvédelmi Szolgálat Dél-Dunántúli Regionális Iroda

Az IJSZ 2017. január 1-től az Emberei Erőforrások Minisztériuma önálló szervezeti egységeként működik a beteg-, ellátott- és gyermekjogokkal kapcsolatos állampolgári jogok integrált érvényesítésének érdekében.

A **betegjogi képviselő** tevékenysége különösen az alábbiakat foglalja magában:

- segíti a beteget az egészségügyi dokumentációhoz való hozzájutásban, azzal kapcsolatos megjegyzések, kérdések feltételében,
- segít a betegnek panasz megfogalmazásában, kezdeményezheti annak kivizsgálását,
- a beteg írásbeli meghatalmazása alapján panaszt tehet az egészségügyi intézmény vezetőjénél, fenntartójánál, illetve - a beteg gyógykezelésével összefüggő ügyekben - eljár az arra illetékes hatóságnál, és ennek során képviseli a beteget,
- rendszeresen tájékoztatja az egészségügyi dolgozókat a betegjogokra vonatkozó szabályokról, azok változásáról, illetve a betegjogok érvényesüléséről az egészségügyi intézményben.

A betegjogi képviselő egyedi ügyekben kizárólag a betegtől kapott meghatalmazás keretei között járhat el.

A betegjogi képviselő - az ellátás zavartalanságát nem veszélyeztetve - illetékességi körében jogosult:

- az egészségügyi szolgáltató működési területére belépni,
- a vonatkozó iratokba betekinteni,
- az egészségügyben dolgozókhoz kérdést intézni.

A betegjogi képviselő köteles a betegre vonatkozó orvosi titkot megtartani, és a beteg személyes adatait a vonatkozó jogszabályok szerint kezelni.

Az **ellátottjogi képviselő** feladatai elsősorban

- az ellátotti jogokkal kapcsolatos tájékoztatás,
- az ellátottak, vagy hozzátartozók ellátással kapcsolatos problémáinak megoldásában való közreműködés,
- ellátottak panaszainak megfogalmazásában segítséget nyújt,
- bizonyos körben képviselheti az ellátottat,
- intézkedést kezdeményezhet a fenntartónál,
- jelzéssel élhet az illetékes hatóságok felé a jogsértés megszüntetése érdekében,
- a korlátozó intézkedésekkel kapcsolatos dokumentációkat megvizsgálhatja,
- fogadóórát tart a 100 fő feletti ellátotti létszámú intézményekben, illetve a nappali ellátást biztosító intézményekben.

A képviselői fogadóórákra bárki elmehet, panaszát, észrevételét elmondhatja.

A **gyermekjogi képviselő** ellátja a gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő gyermek törvényben meghatározott védelmét, valamint segíti a gyermeket jogai megismerésében és érvényesítésében.

A gyermekjogi képviselő segít a gyermeknek panasz megfogalmazásában, kezdeményezheti annak kivizsgálását, segíti továbbá a gyermeket állapotának megfelelő ellátáshoz való hozzájutásban. Időszakonként részt vesz a gyermekotthonban működő gyermekönkormányzat ülésén, illetve a valamennyi gyermek részvételével megtartott fórumon.

A gyermekjogi képviselőt megkeresheti közvetlenül a gyermek (telefonon, vagy területi irodában tartott fogadóórán, illetve a gyermekotthonban), kérheti segítségét a gyermek szülője, törvényes képviselője, illetve, a gyermekönkormányzat, a gyámhivatal és az érdekképviselői fórum.

A gyermekjogi képviselő jogosult a gyermekjóléti, illetve a gyermekvédelmi szolgáltató tevékenységet végző működési területén tájékoztatást, iratokat, információkat kérni, és a helyszínen tájékozódni. Jogosult az intézmény vezetőjének, illetve a fenntartónak írásban észrevételt tenni, melyre azok 15 napon belül válaszolni kötelesek. A gyermekjogi képviselő indokolt esetben megkeresi a nevelési intézmények fenntartóját, illetve szükség szerint a gyermek érdekében a gyámhatóságnál eljárást kezdeményez.

Egyenlő Bánásmód Hatóság az emberi méltóság garanciális intézménye. Olyan panaszosok számára nyújt jogorvoslati lehetőséget, akiket diszkrimináció, azaz hátrányos megkülönböztetés ér. A hatóság a diszkriminációs folyamatok felismerését és megelőzését a jogalkalmazás mellett szakmai információkkal és kiadványokkal támogatja. Az Egyenlő Bánásmód hatóság autonóm államigazgatási szerv, amely diszkriminációs ügyekben az egész ország területéről fogadja a panaszokat. A megyei bánásmód referenseket ügyfélfogadási időben a Baranya Megyei Kormányhivatal Hatósági Főosztálynál kereshetik fel

j) pozitív diszkrimináció (hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások) az ellátórendszerek keretein belül

Az Esztergár Lajos Család és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység keretében minden év novemberében „gyermekjogi projekthónapot” szervez az általános iskolások körében. A Projekt hónap keretében érzékenyítő órákat tartanak a szociális segítő szakemberek az egymás elfogadásáról a pozitív és negatív diszkriminációról, a toleranciáról és az empátiáról.

A formális és nem-formális nevelés összekapcsolására az iskolákban a 2013/2014-es tanévtől elkezdődött az erkölcsstan és a különböző egyházak hittan oktatása. A gyermekek szülei választhatnak, hogy melyik tantárgyat látogassa gyermekük az alapfokú iskolák keretein belül. A rendszeres, heti óra-szám lehetőséget kínál arra, hogy az emberi jogok és antidiszkrimináció kérdésköre iskolai keretek között is megjelenjen.

Roma kisgyermekek bölcsődei integrációja

A szolgáltatás célja a társadalomba való beilleszkedés segítése, a kortársakkal való együttlét, egymás megismerése, elfogadása, a verbális és nonverbális kommunikáció fejlesztése, illetve egymás kulturális szokásainak megismerése. A rossz életkörülmények miatti **hátrány kompenzációja**, alapvető szokások, viselkedési normák kialakítása. Az integrált nevelés célja, a szakemberek együttműködése a gyermekek érdekében, észrevételek, jelzések adása a kompetens szakemberek felé.

A szolgáltatás lényeges eleme még, a **családi, kulturális különbségek, értékrendszerek, normák megismerése, megértése és elfogadása**. Az identitás erősítése, az ehhez szükséges eszközök beszerzése, biztosítása (pl. mesekönyv, hangkazetta, természetes anyagok, kosarak stb.).

A 2017-ben, 4 bölcsődében jelent meg ez a feladat, a Hétszínvirág, a Törpike, a Zöldliget és a Kicsi Kék Bölcsődében. Ez utóbbi két intézményben nem jellemzően, csak 2, illetve 1 gyermek esetében.

A Hétszínvirág Bölcsődébe felvett gyermekek közül, 39 % volt roma származású. Ez az arányszám a tavalyi évhez képest kevesebb. Elmondható, hogy nagyobb számban van jelen a hátrányos, ill. halmozottan hátrányos helyzet a roma családoknál, mint amennyi határozattal bizonyítható, mert a szülők nem érdekeltek a határozat igénylésében. A szülők foglalkoztatottsága továbbra is alacsony volt, szinte csak a közmunka programban tudtak elhelyezkedni.

A város bölcsődéiben zömmel együttműködő szülőkkel találkoznak a szakemberek. Évről évre találkoznak azonban olyan családokkal is, ahol az együttműködés akadozik. A legnagyobb probléma a higiénés hiányosságokban, a napirend figyelmen kívül hagyásában, az alkalmazkodás és az együttélés nehézségeiben volt tapasztalható. Nehezíti a gyermekek megfelelő szintű ellátását, ha család nem gondoskodik a gyermek gondozásához szükséges eszközökről, a gyermekeket rendszertelenül járatták bölcsődébe, betegséget követően nem hoznak igazolást a gyermekorvostól, nem jelzik a gyermek hiányzását, vagy gyógyult gyermekük érkezését, vagy ha a szülő nem jelzi címének, telefonszámának változását.

Az alábbiakban olyan projektek kerülnek rövid felvázolásra, melyek hozzájárulnak a Pécs városában élő fiatalok társadalmi befogadásához:

GINOP-5.2.4-16 - Gyakornoki program pályakezdők támogatására

A fiataloknak fenntartható munkaerőpiaci integrációja, különösen azoké, akik nem vesznek részt a foglalkoztatásban, az oktatásban vagy a képzésben, ideértve a társadalmi kirekesztés kockázatának kitett és a marginális helyzetű közösségekből származó fiatalokat.

EFOP-3.1.8-17 - Együtt, testvérként - iskolaközi szemléletformáló program- Gandhi Gimnázium Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság

A korai iskolaelhagyók számának csökkentése és a korai iskolaelhagyás megelőzése, valamint a minőségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés előmozdítása a koragyermekkorai nevelésben, az alap- és középfokú oktatásban, ideértve az oktatásba való visszatérést ösztönző formális, informális és nem formális tanulási formákat is.

EFOP-3.3.2-16 - Kulturális intézmények a köznevelés eredményességéért - Zsolnay Örökségkezelő Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság

A korai iskolaelhagyók számának csökkentése és a korai iskolaelhagyás megelőzése, valamint a minőségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés előmozdítása a koragyermekkorai nevelésben, az alap- és középfokú oktatásban, ideértve az oktatásba való visszatérést ösztönző formális, informális és nem formális tanulási formákat is.

EFOP-3.3.1-16 - Tanoda programok támogatása - Az emberség erejével CUM VIRTUTE HUMANITATIS Alapítvány

ÉLMÉNY-TÁR ÚJRATÖLTVE – avagy élményalapú kooperatív módszertanú, közösségi tanoda program megvalósítása Gyárvároson

A korai iskolaelhagyók számának csökkentése és a korai iskolaelhagyás megelőzése, valamint a minőségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés előmozdítása a koragyermekkorai nevelésben, az alap- és középfokú oktatásban, ideértve az oktatásba való visszatérést ösztönző formális, informális és nem formális tanulási formákat is.

EFOP-3.3.1-16 - Tanoda programok támogatása - MIOK a hátrányos helyzetű emberekért Alapítvány

A korai iskolaelhagyók számának csökkentése és a korai iskolaelhagyás megelőzése, valamint a minőségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés előmozdítása a koragyermekkorai nevelésben, az alap- és középfokú oktatásban, ideértve az oktatásba való visszatérést ösztönző formális, informális és nem formális tanulási formákat is.

EFOP-3.3.1-16 - Tanoda programok támogatása - Khetanipe a Romák Összefogásáért Egyesület

A korai iskolaelhagyók számának csökkentése és a korai iskolaelhagyás megelőzése, valamint a minőségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés előmozdítása a koragyermekkorai nevelésben, az alap- és középfokú oktatásban, ideértve az oktatásba való visszatérést ösztönző formális, informális és nem formális tanulási formákat is.

EFOP-1.2.2-15 - Ifjúsági programok támogatása - Fogd a Kezem Alapítvány

KÖSZI - Közösségi Önkéntes Szabadidős Integráció

Az aktív befogadás, többek között az esélyegyenlőség és az aktív részvétel előmozdítása, valamint a foglalkoztathatóság javítása.

EFOP-3.3.2-16 - Kulturális intézmények a köznevelés eredményességéért - FORTESZ-VARESZ Művészeti, Szolgáltató és Kereskedő Nonprofit Közhasznú KFT

"Kire ütött ez a gyerek?" színház-pedagógiai komplex művészeti foglalkozás sorozat

A korai iskolaelhagyók számának csökkentése és a korai iskolaelhagyás megelőzése, valamint a minőségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés előmozdítása a koragyermekkorai nevelésben, az alap- és középfokú oktatásban, ideértve az oktatásba való visszatérést ösztönző formális, informális és nem formális tanulási formákat is.

EFOP-3.3.2-16 - Kulturális intézmények a köznevelés eredményességéért - Nevelők Háza Egyesület

Kultúra és Közösség - első lépések az élethosszig tartó tanulásért

A korai iskolaelhagyók számának csökkentése és a korai iskolaelhagyás megelőzése, valamint a minőségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés előmozdítása a koragyermekkorai nevelésben, az alap- és középfokú oktatásban, ideértve az oktatásba való visszatérést ösztönző formális, informális és nem formális tanulási formákat is.

EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével - Vasasi Szent Borbála Egyesület

Önként, Önökért! Közösségvezérelt helyi fejlesztési stratégiák

EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével - Zöld - Híd Regionális Energiahatékonysági és Környezetvédelmi Alapítvány

Sokszínű közösségi élet Baranyában Közösségvezérelt helyi fejlesztési stratégiák

EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével - Vasasért Egyesület

KoBeKo Közösségi Kulturkohó

EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével - MAGYAR ÁG - A Magyarság Kultúrájának Felelevenítéséért Alapítvány

Magyarságunk társadalmunk összetartó szövetsége

EFOP-3.3.2-16 - Kulturális intézmények a köznevelés eredményességéért - Baranyai Református Egyházmegye

Levéltár-pedagógia Baranya megyében a köznevelés eredményességéért

A korai iskolaelhagyók számának csökkentése és a korai iskolaelhagyás megelőzése, valamint a minőségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés előmozdítása a koragyermekkorai nevelésben, az alap- és középfokú oktatásban, ideértve az oktatásba való visszatérést ösztönző formális, informális és nem formális tanulási formákat is.

EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével - Cigány Szociális és Művelődési Módszertani Bázis

FUND Iskola szerepvállalása a közösségek fejlesztésében

EFOP-3.3.2-16 - Kulturális intézmények a köznevelés eredményességéért - PÉCSI KULTURÁLIS KÖZPONT-Kulturális nevelési programok megvalósítása az Pécsi Kulturális Központban

A korai iskolaelhagyók számának csökkentése és a korai iskolaelhagyás megelőzése, valamint a minőségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés előmozdítása a koragyermekkorai nevelésben, az alap- és középfokú oktatásban, ideértve az oktatásba való visszatérést ösztönző formális, informális és nem formális tanulási formákat is.

EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével

Dél-dunántúli Lovas Egyesület - Sárga csikó - Civil önkéntesség és többgenerációs lovas közösségfejlesztés Baranyában

Bányászok Érdekvédelmi Kulturális Egyesület - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével Pécs keleti városrészében

INNO RÉGIÓ Alapítvány - Közös többszörös

EFOP-3.1.10-17 - Lépj egy fokkal feljebb! - Továbbtanulást erősítő kezdeményezések támogatása

Gandhi Gimnázium Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság - Továbbtanulást erősítő kezdeményezések a Gandhi Gimnázium Közhasznú Nonprofit Kft. által

EFOP-3.2.9-16 - Óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység fejlesztése - ESZTERGÁR LAJOS CSALÁD- ÉS GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLAT ÉS KÖZPONT

"Válasz a mindennapokra" Óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység fejlesztése

A korai iskolaelhagyók számának csökkentése és a korai iskolaelhagyás megelőzése, valamint a minőségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés előmozdítása a koragyermekkorai nevelésben, az alap- és középfokú oktatásban, ideértve az oktatásba való visszatérést ösztönző formális, informális és nem formális tanulási formákat is.

EFOP-4.1.3-17 - Az állami fenntartású köznevelési intézmények tanulást segítő tereinek infrastrukturális fejlesztése - Pécsi Tankerületi Központ

A Pécsi Művészeti Gimnázium és Szakgimnázium tanulást segítő tereinek infrastrukturális fejlesztése

EFOP-1.2.1-15 - Védőháló a családokért - Mérföldkő Egyesület - Addiktológiai eredetű családi problémák kezelését és megelőzését célzó programok Baranya megyében

Az aktív befogadás, többek között az esélyegyenlőség és az aktív részvétel előmozdítása, valamint a foglalkoztathatóság javítása érdekében.

EFOP-1.3.7-17 - A társadalmi kohézió erősítése az egyházak és civil szervezetek közösségfejlesztő tevékenységének bővítésével - Pécsi Egyházmegyei Katolikus Karitás

Közösségfejlesztő programok megvalósítása a Pécsi Egyházmegyei Katolikus Karitás és a Pécsi Egyházmegyei Katolikus Caritas Alapítvány közreműködésével

FOP-3.1.9-17 - Iskolapad újratöltve - Második esély programok támogatása - Gandhi Gimnázium Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság

A korai iskolaelhagyók számának csökkentése és a korai iskolaelhagyás megelőzése, valamint a minőségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés előmozdítása a koragyermekkorai nevelésben, az alap- és kö-

zép fokú oktatásban, ideértve az oktatásba való visszatérést ösztönző formális, informális és nem formális tanulási formákat is.

EFOP-1.3.7-17 - A társadalmi kohézió erősítése az egyházak és civil szervezetek közösségfejlesztő tevékenységének bővítésével - Magyar Katolikus Egyház Pécsi Egyházmegye

Közösségfejlesztő programok megvalósítása a Pécsi Egyházmegyénél a "Szent Imre" Katolikus Iskoláért együttműködésben

EFOP-3.7.3-16 - Az egész életen át tartó tanuláshoz hozzáférés biztosítása - Nevelők Háza Egyesület Pécs, a tanuló város - Vasasért Egyesület - "Tanulj Tinó!" KoBeKo ok(os)ító

EFOP-3.3.4-17 - A népmese anyanyelvi kompetenciafejlesztő szerepének erősítése az informális és nonformális tanulásban - PÉCSI KULTURÁLIS KÖZPONT - Népmesepont Pécsen, a kultúra városában

4.4 A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek/tanulók, valamint fogyatékossgal élő gyerekek közoktatási lehetőségei és esélyegyenlősége

Óvodák tekintetében a pécsi Önkormányzat 5 központi óvodát tart fenn 39 telephellyel, ezáltal 3.723 fő gyermek óvodai nevelkedéséről gondoskodik.

A nem önkormányzati fenntartású óvodák is szép számmal megtalálhatóak a településen. 15 óvoda 19 telephellyel működik, 801 fő gyermeket ellátva egyházak, alapítványok, nemzetiségi önkormányzatok, vagy az egyetem fenntartásában.

Az óvodák a helyi szükségletekre épülő, önállóan készített, vagy adaptált pedagógiai program alapján dolgoznak, amelyekben megjelennek a nemzetiségi óvodai nevelésnek és a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvei. Az óvodai nevelésben érvényesülnek különböző innovatív pedagógiai törekvések, mint az **óvodai IPR**, a **Kompetencia alapú óvodai program**, vagy a **Biztos Kezdet óvodai program**.

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek számának növekedésével az óvodák feladatává vált az intézményen belüli szegregációmentesség megteremtése, a szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés lehetőségének biztosítása, a családok segítése a szociális munka és a szociálpedagógia eszközeivel.

Kiemelt szerepe van a prevenciónak, amellyel megakadályozható a veszélyeztetett státusz kialakulása. ezt a tevékenységet az óvodák általában egy-egy óvodapedagógus kijelölésével igyekeztek megvalósítani, több-kevesebb sikerrel.

A fenti tevékenységekhez az óvodapedagógusoknak sem eszközük, sem ismeretük nincs. Az óvodák kapcsolatrendszerét ezért meg kellett erősíteni a Család- és Gyermekejélési Szolgálat és Központtal. Az óvodák partnerközpontú együttműködése alapvetővé vált elsődlegesen a családdal, az iskolákkal, a fejlesztést segítő speciális szakszolgáltatásokkal és az egészségügyi és szociális szolgáltatókkal.

48. táblázat - Általános iskolában tanulók száma, általános iskolai napközis tanulók száma (4.4.7.)

Tanév	Általános iskola 1-4. évfolyamon tanulók száma (gyógypedagógiai oktatással együtt)	Általános iskola 5-8. évfolyamon tanulók száma (gyógypedagógiai oktatással együtt)	Általános iskolások száma	Napközis általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (iskola- otthonos tanulók- kal együtt)	
	fő	fő	fő	fő	%
2011/2012	5 787	5 241	11 028	5 831	52,9%
2012/2013	5 734	5 207	10 941	5 856	53,5%
2013/2014	5 847	5 143	10 990	6 337	57,7%
2014/2015	5 919	5 210	11 129	5 828	52,4%
2015/2016	5 914	5 187	11 101	6 254	56,3%
2016/2017	5 816	5 148	10 964	6 523	59,5%

Forrás: TelR, KSH Tstar

Az általános iskolai tanulók száma 1-8 évfolyamon 10 964 fő a 2016/2017 tanévben. Az elmúlt 6 évben a 2012/2013-as tanévben tapasztalt tanuló mélypontot követően a tanéveket tekintve minimális emelkedés volt tapasztalható a 2015/2016 tanévig, majd ismét csökkenés érzékelhető. A táblázat adatai alapján megállapítható, hogy a tanulók több mint a fele igénybe veszi a napközit, legmagasabb arányban a 2016/2017 tanévben. A napközis általános iskolai tanulók száma tartalmazza az iskolaotthonos tanulók számát.

Iskolai ellátottság Pécs városában

Pécssett 2018. évben a Pécsi Tankerület Központ 16 általános iskolát tart fenn 26 telephellyel. Ezekben az általános iskolákban 7.607 fő gyermek nevelkedik. Szakgimnázium és Gimnázium tekintetében 5 intézményt tart fenn a Tankerület, 6 telephellyel. Ezzel 2.639 fő gyermek középfokú oktatásáról gondoskodik a Tankerület. A Tankerület 3 kollégiumot is működtet, 3 telephellyel, 823 fő gyermek/ fiatal számára biztosítva ezzel a bentlakásos ellátást.

Pécs városában számos nem állami fenntartású intézmény is működik. Általános iskolák tekintetében 11 intézmény 13 telephellyel 4.646 fő gyermek, szakképzés és gimnáziumok esetében pedig 11 intézmény 22 telephellyel 9.148 fő gyermek nappali tanulmányaiban vesznek részt egyházak, alapítványok, az egyetemek, nemzetiségi önkormányzatok és egy intézmény esetében a Nemzetgazdasági Minisztérium, mint fenntartó vesz részt a köznevelésben.

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 74. §-ában foglaltak szerint 2013. január 1- jétől az állam gondoskodik – az óvoda kivételével – a köznevelési alapfeladatok ellátásáról.

A köznevelési törvény fogalomhasználata szerint az intézményfenntartás/fenntartó az eddigiektől eltérő értelmezésbe kerül. Eszerint elkülönül egymástól a fenntartás és működtetés feladata, esetenként elválí az egymástól a fenntartó és működtető személye.

A Kormány az állami köznevelési feladat ellátására a fenntartói jogok és kötelezettségek gyakorlására Tankerületi Központot hozott létre és jelölt ki. A Tankerületi Központ területi szervei a tankerületek, illetve a megyeközponti tankerületek. A megye székhelyén működő megyeközponti tankerület a szakképző iskolák, kollégiumok, a pedagógiai szakszolgálatok, szakmai szolgáltatások tekintetében a megye egész területére kiterjedő illetékességgel gyakorolja a fenntartói jogokat és kötelezettségeket. Az általános iskolák, alapfokú művészeti iskolák, gimnáziumok tekintetében illetékességi területe a járás területére terjed ki.

A köznevelési intézmények működtetését a 3000 főt meghaladó lakosságszámú településeken – a szakképző iskolák kivételével – az önkormányzatnak saját forrásai terhére kell biztosítania. A működtetés keretében az önkormányzat feladata a feladatellátást szolgáló ingatlanok üzemeltetése, karbantartása, állagának megóvása, a feladat ellátásához szükséges tárgyi feltételek, eszközök, szolgáltatások beszerzése, valamint az üzemeltetéshez, tárgyi feltételekhez kapcsolódó személyi feltételek biztosítása. A szakképző iskolák esetében a működtetést az állami fenntartó biztosítja.

a) a hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint sajátos nevelési igényű és beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek/tanulók óvodai, iskolai ellátása

A sajátos nevelési igényű gyermekek ellátását - a jogszabályban meghatározottak alapján- az alábbiak szerint biztosíthatja a fenntartó:

- integrált: együtt nevelő formában,
- szegregált: külön nevelő formában.

Pécs Városában mindkét ellátási forma megvalósul.

2017-ben (KIR, OH adat) a pécsi óvodákban 111 fő sajátos nevelési igényű és 13 fő beilleszkedési, tanulási és magatartási problémákkal (BTMN) küzdő gyermek nevelkedett. A Pécsi Tankerületi Központ által fenntartott iskolákban 898 sajátos nevelési igényű gyermek, 761 fő BTMN problémával küzdő gyermek nevelkedett. A pécsi óvodák és iskolák törekednek az integrált nevelés és oktatás megvalósítására, bár ez nagy terhet és feladatot ró a köznevelési intézményekre.

Pécssett a szegregált nevelés-oktatást a Pécsi Tankerületi Központ fenntartásában működő **Éltes Mátyás Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola, Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola, Készségfejlesztő Szakiskola és Kollégium biztosítja**. Ez a köznevelési intézmény végzi a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai, általános iskolai és speciális szakiskolai ellátását. Az intézménybe Pécs város területén, valamint Pécs vonzáskörzetében lakó speciális nevelés- oktatást igénylő tanulásban akadályozott (enyhe értelmi fogyatékos), értelmileg akadályozott (középsúlyos értelmi fogyatékos), autista (pervazív fejlődési zavarban szenvedő), mozgássérült tanköteles korú tanulók járnak.

Intézményegységek:

- Óvoda,
- Tanulásban akadályozottak általános iskolája 1-8 évfolyam,
- Készségfejlesztő speciális szakiskola 9-12 évfolyam,
- Kollégium,
- Értelmileg Akadályozottak Általános Iskolája 1-8. évfolyam.

Pécsi székhellyel, a Pécsi Tankerületi Központ fenntartásában az **SNI ellátásban utazó gyógypedagógiai szolgálat is működik** az alábbi munkamegosztásban:

- **Éltes Mátyás Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény**: Pécs város általános és

középsiskolái, pécsi tankerület nem pécsi általános iskolái közül a pellérdi, valamint a komlói, szentlőrinci, siklói tankerület látássérült és hallássérült gyermekei,

- **BMPSZ Pécsi Tagintézménye:** ANK három általános iskolája, gimnáziuma, Pécs város óvodái, valamint a pécsi tankerület nem pécsi óvodái és általános iskolái.

Az ellátottak köre:

- testi fogyatékos, mozgáskorlátozott gyermek,
- beszéd fogyatékos gyermek,
- látássérült gyermek,
- hallássérült gyermek,
- enyhe fokban értelmi fogyatékos, tanulásban akadályozott gyermek,
- autizmussal élő gyermek,
- halmozottan fogyatékos gyermek,
- a megismerés/viselkedés fejlődésében súlyosan és/vagy tartósan akadályozott gyermek (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, mutizmus, hiperkinetikus zavar, kóros magatartászavar).

b) a közneveléshez kapcsolódó kiegészítő szolgáltatások (pl. iskolára/óvodára jutó gyógypedagógusok, iskolapszichológusok száma stb.)

49. táblázat - Általános iskolák adatai: osztályok, gyógypedagógiai osztályok, feladatellátási helyek (4.4.8.)

Tanév	Az általános iskolai osztályok száma a gyógypedagógiai oktatásban (a nappali oktatásban)	Az általános iskolai osztályok száma (a gyógypedagógiai oktatással együtt)	Általános iskolai feladat-ellátási helyek száma (gyógypedagógiai oktatással együtt)
	1-8 évfolyamon összesen	1-8 évfolyamon összesen	db
2011/2012	34	507	37
2012/2013	35	503	37
2013/2014	31	503	38
2014/2015	34	507	39
2015/2016	30	507	36
2016/2017	31	507	34

Forrás: TeIR, KSH Tstar

2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről 18. § (1) alapján „A szülő és a pedagógus nevelő munkáját, valamint a nevelési-oktatási intézmény feladatainak ellátását **pedagógiai szakszolgálat** segíti.” A (2) szakasz alapján az alábbi szakszolgálati típusokban:

- a gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés, oktatás és gondozás,
- a fejlesztő nevelés,

- c) szakértői bizottsági tevékenység,
- d) a nevelési tanácsadás,
- e) a logopédiai ellátás,
- f) a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás,
- g) a konduktív pedagógiai ellátás,
- h) a gyógytestnevelés,
- i) az iskolapszichológiai, óvodapszichológiai ellátás,
- j) a kiemelten tehetséges gyermekek, tanulók gondozása.

Pécsett a Tankerületi Központ fenntartásában jelenleg 2 intézmény vesz részt pedagógiai szakszolgálati feladatok ellátásába: Pécsi Éltes Mátyás EGYMI, valamint a Baranya Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Pécsi Tagintézménye. A megyeszékhelyen működik a megyei illetékességű szakértői bizottság és a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás is.

Az intézmények **gyógypedagógusai, fejlesztőpedagógusai** jól képzettek, minden óvodai, iskolai SNI-s gyermeket ellátnak.

Az **óvoda -és iskolapszichológusok** több intézményt látnak el (1.000 gyermek/1 pszichológus), hálózatban működnek. Szakmai koordinációjukat a Baranya Megyei Pedagógiai Szakszolgálat látja el. Probléma, hogy nincs minden óvoda és iskola lefedve a feladatellátással. Az óvoda és iskola pszichológusok a problémák elsődleges szűrői. A gyors és szakszerű segítségnyújtás fontos lenne a probléma azonnali észlelésekor, ezzel megakadályozva a további problémák kialakulását. Szükség lenne e feladatellátás kapcsán az óvodák és iskolák teljes lefedettségére.

Óvodai és iskolai védőnői hálózat valamennyi óvodában és iskolában elérhető. Fő tevékenységi körük a szűrés, illetve az egészségvédelem, egészségfejlesztés. Munkájuk rendkívül fontos az egészségmegőrzés és a higiéniai elvárások betartásában, a gyermek egészséges fejlődése érdekében. Munkájukat sok esetben (főleg az óvodák tekintetében) a területi munkájuk mellett látják el, mely nagyfokú adminisztratív és fizikai leterheltséget jelent számukra.

Óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység új szolgáltatásként jelenik meg a köznevelési intézményekben 2018. szeptember 1-től. 1.000 beíratott gyermek/1 fő szociális segítő került valamennyi óvodába és iskolában a köznevelési intézmény fenntartójától függetlenül. A rendszerben kevés a jól képzett gyakorlattal rendelkező szociális szakember. A feladatot Pécs városában az Esztergár Lajos Család és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ látja el 30 fő szociális szakemberrel. Az új szolgáltatás bevezetése és kiépítése időt vesz igénybe, így annak gyakorlati tapasztalatairól, vonatkozásairól még nem lehet beszámolni.

Összefoglalás: Általánosságban elmondható, hogy a rendszerben kevés a logopédus, a szakvizsgázott gyógypedagógus és az óvoda- és iskolapszichológus. A speciális szükségletű gyermekek számának növekedésével párhuzamosan nem biztosított a szakemberek számának bővítése. A többségében belső alkalmazású gyógypedagógusok, fejlesztőpedagógusok és pszichológusok csak néhány órában végzik a speciális feladatukat. A sok tagintézménnyel rendelkező óvodákban előfordul, hogy csak kétheti rendszerességgel jut oda a szakember, mely nem teszi lehetővé a gyermekek intenzív fejlesztését abban az életszakaszban mikor arra a legfogékonyabbak.

Az óvodák és az iskolák nagy része nyitott a szolgáltatások, tevékenységek bevezetésére, az új szakemberek jelenlétére, de nem minden intézményben van befogadó és elfogadó szemlélet. A speciális szolgáltatások összehangolására lenne szükség valamennyi köznevelési intézményben. A köznevelési intézményekben a különböző szakemberek különböző munkáltatóval és szemlélettel dolgoznak. Ez sűrűlődséget okozhat, kompetencia-kérdéseket is felvet egy-egy szolgáltató között. Szükség lenne a szakmai kompetenciák összehangolására, a rendszerszemlélet bevezetésére, hogy a köznevelési intézmények-

ben dolgozó/segítő szakemberek hatékonyan tudjanak közreműködni az óvodák iskolák életében, az ott folyó nevelői-oktatói-segítő munka folyamatában.

c) hátrányos megkülönböztetés és jogellenes elkülönítés az oktatás, képzés területén, az intézmények között és az egyes intézményeken belüli szegregáció

A 2016-os évtől valamennyi általános iskolás tanuló részére a tankönyvek ingyen átvehetők, tartós tankönyv formájában. A tankönyvek a nemzeti tanterv részként centralizáltan lettek meghatározva, így valamennyi iskolában ugyanabból a tankönyvből történik a tanítás. Központi kompetenciafelméréseket végeznek a 4., 6. és 8. és 10. évfolyamokban, mely által elemzik a gyermekek felkészültségét, illetve a családi háttér és a tanulási esélyek összefüggéseit is vizsgálják a kompetencia felmérések során.

Az eredmények alapján ki lehet dolgozni azokat a szakmai iránymutatásokat, mely csökkenti az oktatás terén a hátrányos megkülönböztetést, a területi és társadalmi különbségeket.

A tankerületek külön esélyegyenlőségi programmal rendelkeznek az egyenlőtlenségek leküzdésére.

d) az intézmények között a tanulók iskolai eredményességében, az oktatás hatékonyságában mutatkozó eltérések

50. táblázat - A 8. évfolyamot eredményesen befejezettek a nappali oktatásban (4.4.12.)

Tanév	A 8. évfolyamot eredményesen befejezte a nappali oktatásban
	Fő
2011/2012	1480
2012/2013	1435
2013/2014	1389
2014/2015	1344
2015/2016	1587
2016/2017	1398

Forrás: TeIR, KSH Tstar Forrás: Önkormányzati és intézményfenntartói, tankerületi adatok

A tanulók iskolai eredményességére vonatkozóan adatokkal nem rendelkezik az önkormányzat. A kompetencia mérések eredményei alapján válik mérhetővé az eredményesség. Azonban a gyermekvédelem területén tevékenykedő szakemberek ismeretei, tapasztalatai szerint az „elit” iskolákba járó diákok eredményei jelentősen jobbak, mint a szegregátumokban lakó gyermekek oktatását ellátó iskolák eredményei.

e) pozitív diszkrimináció (hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások)

Pécs MJV Önkormányzatának az esélyegyenlőséget javító intézkedései az elmúlt 10 évben:

- Az Éltés Mátyás Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Óvoda, Általános Iskola, Fejlesztő Nevelési-Oktatást Végző Iskola, Készségfejlesztő Szakiskola és Kollégium, mint szakmai segítő műhely közreműködik az SNI-s gyermekek fejlesztésében, az utazó szakemberhálózat működésében, a pedagógusok képzésében, és a kompetenciájuk növelésében. Az intézmény szervezeti keretei között a többi gyermekkel nem nevelhető sajátos nevelési igényű gyermekek is helyet kapnak. Ezen intézmény keretei között működik a nevelési tanácsadó is.
- A Baranya Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Pécsi Tagintézménye részt vesz az utazó szakemberhálózat működtetésében, a többi gyermekkel/tanulóval együtt, azonos óvodai csoportban, iskolai osztályban részt vevő sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók ellátásában.
- Valamennyi intézmény alapító okirata módosításra került a tekintetben, hogy bekerült az SNI gyermekekkel/tanulókkal való foglalkozás kötelezettsége.
- Mentortanári program folyamatos működtetése.
- Szabályozásra került a HH és HHH gyermekek/tanulók intézményi nyilvántartási rendszere.
- Létrejött a Roma Integrációs Tanács Oktatási Bizottsága, mely saját eszközeivel, a Város Oktatási Bizottságával, valamint a Cigány Kisebbségi Önkormányzattal, és egyéb civil szervezetekkel együttműködve szintén célul tűzte ki a szegregáció visszaszorítását, az egyenlő bánásmód érvényesülését és az esélynövelés biztosítását.

Pécs MJV 2008-ban elkészült Közoktatási Esélyegyenlőségi Intézkedési Terve átfogó, távlati célként tűzte ki a városban a szegregáció megszüntetését, az oktatási integráció javítását, a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek integrálását az oktatásban, ezzel elősegítve a helyi társadalom hosszabb távú integrálódását a többségi társadalomba a tanulás révén.

Az akcióterv a szegregáció megszüntetéséhez az alábbi konkrét közoktatási célokat határozta meg:

- HHH gyermekek, tanulók széleskörű jegyzői felmérése együttműködve az intézményekkel, az adatáramlás folyamatosságának, naprakészségének biztosítása.
- Törekedni kell arra, hogy a város intézményeiben, intézményegységeiben, tagintézményeiben a halmozottan hátrányos helyzetű diákok aránya kiegyenlített legyen.
- A HH/HHH gyermekek hatékony együttnevelését szolgáló pedagóguskompetenciák elsajátítása (továbbképzések, hospitálás);
- a hátrányos helyzetű és sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelése, korszerű pedagógiai módszerek alkalmazása által;
- az SNI-s tanulók folyamatos felülvizsgálatának és lehetőség szerint integrált fejlesztésének biztosítása. Kiemelt célnak tartjuk a segítő-fejlesztő szakemberek valamennyi intézményben való megjelenését és a gyermekek helyben történő fejlesztését, ezzel jelentősen hozzájárulva az esélyegyenlőség biztosításához azzal is, hogy a szülők terheit csökkentjük. Ez utóbbit sajnos a mai napig nem sikerült elérni. A kevés szakember nem tudja a megnövekedett terheket megoldani.
- A szegregátumok területén élő óvodás korú gyermekek és tanulók fokozott támogatása a közoktatási intézményekben.
- Azon óvodás korú gyermekek bevonása az óvodáztatásba, akik jelenleg egy intézménybe sincsenek beíratva, különös tekintettel a három éves HHH gyermekekre. Ez mostanra már jogszabályi kötelezettség. Azonban a rendszer kijátszhatóságát kell megakadályozni, melyhez szükséges a jegyzők és az óvodavezetők és fenntartók közreműködése is.

- Az oktatási intézmények épületeinek korszerűsítése (nyílászáró-csere, elektromos és gyengeáramú hálózat korszerűsítése, internet, nyelvi laborok, szaktantermek kialakítása, iskolaudvarok, sportpályák korszerűsítése stb.). Ez részben valósult meg az elmúlt évtizedben. A pályázatoknak köszönhetően több forrás állt rendelkezésre a köznevelési intézmények korszerűsítésére. Az óvodák egy része megszépült, energiahatékonysága megnőtt. Azonban kevés a pénz a fejlesztőjátékok, az udvari játékok korszerűsítésére, frissítésére. Ezekre többnyire a szülői hozzájárulásból épülnek, szépülnek meg. Viszont a sportegyesületek TAO pénzeinek felhasználásával szinte valamennyi óvoda udvarán mini sportpálya jöhetett létre. Az iskolák felújítása is megkezdődött a városban, azonban nagyon lassan halad és csak néhány intézmény érintett benne. Pedig a legtöbb épületre ráférne a felújítás, korszerűsítés. Nagy problémát jelent valamennyi intézményben a mindennapos testnevelés biztosítása a megfelelő sportpályák és tornatermek hiánya miatt.
- Korszerű, fejlesztő, inkluzív pedagógiát segítő eszközellátottság biztosítása az intézményekben. Szinte valamennyi iskola (pályázati forrásból, vagy állami hozzájárulásból) fel tudta szerelni a tantermeit interaktív táblákkal, projektorokkal és laptopokkal.
- Érettségit adó középiskolában minél magasabb HH/HHH arány biztosítása.

Tanodák:

- **Meszési Tanoda**

Pécs Keleti városrészében, Meszesen elérhetővé válik a folyamatosan működő tanodai szolgáltatás, mely a városrész halmozottan hátrányos helyzetű - köztük roma - gyermekek felzárkóztatási esélyeit növeli; az oktatási esélykülönbségeket és az iskolai lemorzsolódást csökkenti. A tanodai felzárkóztató - fejlesztő foglalkoztatások megvalósítása által biztosítja a résztvevőknek az iskolai eredményeik javítását; az iskolai sikerek elérését; képességeik, készségeik fejlesztését.

- **Szent Márton Caritas Alapítvány: Fészek Tanoda (Pécs-Somogy)**

A gyerekek a településrész hátrányos helyzetű családjaiból érkeznek, akik nem tudják biztosítani a fejlesztő programokat. A továbbtanulást is leginkább a beszűkült lehetőségek és nem az érdeklődés hiánya vagy a gyerekekben rejlő képességek hiánya határozzák meg. Ilyen feltételek mellett nem meglepő a lemorzsolódás, ami azután törvényszerűen zsákutcát jelent, és folytatódik a leszakadás – immár a saját családdal. Ezt a kört próbálják megszakítani azzal, hogy időben avatkoznak be a tanodai szolgáltatásokkal, megszervezik a délutánokat, több nyitott programot, egyéni fejlesztést biztosítanak a gyermekek számára. A tanodában a gyerekek fel tudnak készülni az iskolai feladatokból és szakemberek irányításával elsajátíthatják az önálló tanulás módszereit.

- **Faág Egyesület: Faág Tanoda**

Az egyesület hátrányos helyzetű és állami gondozott gyerekek számára nyújt befogadó, biztonságos közösséget és készségfejlesztő programokat.

Cigány nemzetiségű fiatalok oktatása-nevelése:

A középfokú cigány nemzetiségi oktatás terén központi szereppel bír a Gandhi Gimnázium és Kollégium, amely Magyarország és egyben Európa első roma nemzetiségi, érettségit adó intézménye, melyet a Gandhi Alapítvány 1994-ben hozott létre. Alapítását az a nagyon fontos cél vezérelte, hogy „középtávon kinevelődjék egy népéhez kötődő jelentős számú roma értelmiségi réteg, amely képes újjászervezni a széthullott cigány közösségeket”. 2000-ben érettségizett az első osztály, és a tanulók csaknem fele a felsőoktatásban folytatta tanulmányait.

A gimnáziumban 2002 óta felnőttoktatás is folyik levelező, illetve esti oktatás formájában.

Az iskolában – nemzetiségi jellegéből adódóan – nagy jelentőségű tantárgyak a cigány nyelvek (beás és romani), valamint a cigány/roma kultúra. Fontos, hogy a gyerekek lássák a nemzetiségi nyelvek szépségeit, és legyen az identitásuk szerves része a közvetített cigány/roma kultúra elemeivel együtt. A diákok a cigány népismeret tantárgy tanulása során megismerkednek a cigány hagyományokkal, kultúrával, tanulnak a cigányok/romák történetéről, az Indiai Óshazáról, a vándorlásukról, néprajzukról, nyelvészetükről, nép-és műköltészetükről, művészetükről stb. E tantárgyak tanulása a nappali tagozat minden diákja számára kötelező, a felnőttek számára pedig választható.

A Gimnázium tevékenységéhez szorosan kapcsolódik a Bogdán János Alapítvány, melynek célja az intézmény tanulóinak támogatása.

Tehetséggondozó programok:

Az EMMI Arany János Tehetséggondozó Programjában Pécssett a Pécsi Leówey Klára Gimnázium és a Pécsi Kodály Zoltán Kollégium vállal aktív szerepet. Az Arany János Tehetséggondozó Program keretében lehetőség nyílik arra, hogy a hátrányos helyzetű tehetséges gyermekek olyan középiskolákban, kollégiumokban tanuljanak, amelyek célul tűzték ki a tehetséggondozást, és a felsőfokú tanulmányokra való eredményes felkészítést.

4.5 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.

A gyerekek helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
<p>A helyzetelemzéshez szükséges adatgyűjtés alapján megállapítható, hogy a gyermekek ellátására vonatkozó statisztikai adatok csak részben állnak rendelkezésre. Pécs városában a gyermekek védelme és ellátása széles intézményrendszerben valósul meg. Az intézmények szakmacsoportokban szervezik a gyermekek, családok ellátását. A Gyermekvédelmi törvény által meghatározott szolgáltatásokat civil és egyházi fenntartású szervezetek szolgáltatása egészíti ki. Az ellátásban megjelenő gyermekek TAJ alapú nyilvántartásának bevezetése megkönnyíti az adatszolgáltatást, azonban megállapítható, hogy a nyilvántartási rendszer és a KSH adatbekérő rendszere nincs teljes mértékben összehangolva. Továbbá nehezíti az adatokhoz való hozzájutást az Európai Unió új, GDPR adatvédelmi szabályozása. A szolgáltatások széleskörűek, azonban a szolgáltató intézmények és szervezetek összehangolt tevékenysége szükségessé válna a problémák hatékonyabb kezelése az esélyegyenlőség biztosítása érdekében. Célszerű lenne egy koordináló szervezet működtetése, aki a szolgáltatásokról nyilvántartást vezet.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A gyermekek veszélyeztetettségét mutató statisztikai adatok az elmúlt két évben javuló tendenciát mutatnak, mely a jelzőrendszeri működés javulásával hozható párhuzamban. Azonban még mindig tapasztalható, hogy az észlelő- és jelzőrendszeri tagok nem egységesen működnek együtt a gyermekvédelmi alapellátással. A jelzések bizonyos szakterületekről, intézményekből nem érkeznek, sok esetben információhiány, érdeklésihiány miatt. • A szülők problémáinak transzgenerációs volta beavatkozás nélkül, diszfunkcionális családi minták generációról - generációra történő átörökítését, a minták rögzülését eredményezi, mely tendencia hatása a segítő tevékenység folytatása során már jelenleg is tapasztalható. A gyermekek fizikai, egészségügyi, értelmi, érzelmi és szocializációs fejlődéséhez szükséges feltételeket a szülők 	<p>Adatgyűjtés egységes szempontrendszerének kidolgozása.</p> <p>A gyermekvédelemmel összefüggésben, statisztikai adatok és szakmai anyagok egységes szempontrendszer szerinti összegyűjtése (állami és nonprofit szervezetek is), városi adatbázisba foglalása.</p> <p>Szervezetek együttműködésének javítása rendszeres egyeztető megbeszélések szervezésével.</p> <p>Jó gyakorlatok, eredmények megosztása a társzalmák képviselőivel.</p> <p>Szolgáltatásfejlesztési koncepciók közös kidolgozása.</p> <p>Szolgáltatásfejlesztés, szolgáltatások kapacitásának növelése.</p> <p>Infrastruktúra-fejlesztés.</p> <p>Együttműködési megállapodások kötése a hiányzó szolgáltatások pótlására.</p> <p>Jó gyakorlatok összegyűjtése, ismeretátadása.</p>

nem képesek biztosítani, melynek következményeként a gyermekek hátrányai behozhatatlanná válnak. Egyre több a magatartási-beilleszkedési-tanulási zavar már óvodáskortól, a kamaszok körében egyre gyakrabban jelenik meg az alkohol- és szerfogyasztás, a falcolás, a kortárs csoport negatív hatása.

- A gyermekjóléti alapellátásban azt tapasztalják a családsegítő és esetmenedzser munkatársak, hogy mind a gyermekek, mind a felnőttek körében az egészségügyi pszichológiai és pszichiátriai ellátórendszer rendkívül leterhelt. Az egészségügyi ellátás fejlesztése elengedhetetlen, a várólista és a pszichiátriai terápiás kapcsolatok hatékonyabbá tétele megvalósítandó feladat. A gyermekek ellátása tekintetében nagy hiátusok vannak az ellátórendszerben.
- Egyre gyakrabban találkoznak a segítő munka során olyan családokkal, akik fejlődés-neurológiai betegséggel küzdő gyermeket nevelnek, mint pl. az autista gyermek. Sajnos Pécs város egészségügyi és pedagógiai szolgáltatása tekintetében e gyermekek ellátása nem megoldott. Ingyenes, térítésmentes fejlesztés mindezülig nem áll a szülők és gyermekeik rendelkezésére a városban. Térítési díjas szolgáltatást is korábban csak Budapesten tudtak a szülők igénybe venni. E tekintetben szolgáltatásbővítésre, fejlesztésre lenne szükség.
- Lakosság szükségleteinek feltérképezése, hiányzó szolgáltatások és az ellátórendszer hiányosságainak feltárása.
- A fogyatékos személyek számára nyújtott szakmai és közszolgáltatások hozzáférhetőségének kialakítása és fejlesztése jelenleg egy pályázat keretében (EFOP-19.2.) valósul meg, melynek szakmai koordinációját együttműködési megállapodás alapján a Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ látja el. Cél a fogyatékoságból adódó igények felmérése, közszolgáltatások fejlesztése, a szolgáltatásokhoz való hozzájutás javítása, tanácsadás, információnyújtás. A szolgáltatás feltárja a területen tapasztalt hiátusokat.

ECSGYK szolgáltatási palettájának növekedése

<p>miatt infrastrukturális fejlesztésre lenne szükség.</p>	
<p>Pécsett az egészségügyi alapszolgáltatások házi gyermekorvosi rendelőkben érhetőek el, ahol a védőnői szolgáltatás is biztosított. A Család-és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ minden városrészben működtet szakmai egységet, ahol a szolgáltatás elérhető. A védőnők, családsegítők, esetmenedzserek a szolgáltatást a telephelyen kívül a lakosság otthonában is biztosítja. A gyermek házi orvosi szolgáltatás akut esetben biztosított a betegek otthonában. A szakemberek terepen végzett szakmai tevékenységet jelentősen nehezíti a szegregált területek tömegközlekedési sajátosságai. Ugyanilyen nehézséget jelent az igénybevevők számára az egészségügyi, gyermekjóléti, oktatási, szociális és kulturális szolgáltatások igénybevétele.</p> <p>A gyermekek és családok közlekedési problémáit az Önkormányzat tanulói bérletterítési támogatása csak részben képes kezelni.</p> <p>A közlekedési probléma erőteljesebben jelenik meg a szegregált területeken élő családok vonatkozásában. A közösségi közlekedési viszonyok akadályt jelentenek az integráció folyamatában.</p>	<p>Városi tömegközlekedés széleskörű elérésére (hátrányos helyzetű gyermekek és családok részére) vonatkozó támogatási rendszer kidolgozása.</p> <p>Szükségletfelmérés (demográfiai adatok és hátrányos helyzet alapján, városrészenként, kiemelt figyelemmel a szegregált városrészekre).</p> <p>Javaslatok összegyűjtése a probléma megoldására fókuszálva (jó gyakorlatok felkutatása). Kiemelt területeken a járatok sűrítésének átgondolása.</p> <p>Az Önkormányzat az Infrastrukturális fejlesztési lehetőségek során különös figyelmet fordít a kerékpár úthálózat bővítésére- pályázati források.</p>
<p>Az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység kötelezően ellátandó szolgáltatásként lépett be a gyermekvédelmi rendszerbe 2018. szeptember 1-vel. A szolgáltatást (speciális szolgáltatásként) a Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ feladatköréhez csatolta a jogalkotó. A szolgáltatásnak kevés múltja van a köznevelési intézményekben. Az óvodák és iskolák vezetői változó nyitottsággal fogadták az új szolgáltatás bevezetését az intézményeikben. Nagyon hamar nyilvánvalóvá vált, hogy ismerethiány, eltérő szakmai nyelvezet használata, a korábbi rossz tapasztalat, vagy a társzakták kompetencia bizonytalansága miatt nem egyszerű elfogadtatni az új szolgáltatást.</p> <p>A komplex segítői szemlélet kialakításához szükséges lenne a köznevelési intézményekben dolgozó egyéb segítő, vagy fejlesztő szakemberek együttműködése, közös gondolkodása, a szakmai munka irányvonalának esetenkénti meghatározása és a szakmai munka területén a</p>	<p>Közös gondolkodás és adatgyűjtés a szolgáltatási paletta kialakításához, mely igazodjon a köznevelési intézmény igényéhez, szükségleteihez.</p> <p>A társzakták kompetenciahatárainak lefektetése, az együttműködések írásos kidolgozása.</p> <p>A köznevelési intézmények vezetőivel és segítő szakembereivel való szoros kapcsolattartás.</p> <p>Folyamatos tájékoztatás, visszacsatolás mindkét irányba a szolgáltatás alakulásáról.</p> <p>Gyakori szakmaközi megbeszélés, esetmegbeszélés, konzultáció biztosítása a köznevelési intézmények szakdolgozóival.</p> <p>A jó gyakorlatok összegyűjtése, továbbadása.</p> <p>A pedagógusok folyamatos tájékoztatása, és érzékenyítése nevelőtestületi értekezleteken való részvétellel, szakmai továbbképzések tartásával. Érzékenyítő csoportfoglalkozások tartása a fogyatékoság témakörében.</p> <p>Az egyetemi képzésben (szociális és pedagógus) érzékenyítő tudás átadása elméleti és gya-</p>

<p>munkamegosztás.</p> <p>A szülői kompetenciák fejlesztése elmarad. Az a tapasztalat, hogy a gyermeknevelési problémák megjelenésének elsődleges színtere az óvoda és az iskola, azonban a pedagógusoknak sem idejük, sem kompetenciájuk nincs a szülőket nevelési tanácsokkal ellátni. A szülői kompetenciák fejlesztése lényegesen csökkentené a magatartászavarok, viselkedészavarok mértékét.</p> <p>A hatékony segítői munka megvalósulásának feltétele a köznevelési intézmények észlelő- és jelzőrendszeri tevékenységének aktivitása, megfelelő adatszolgáltatás, az esetmegbeszéléseken, esetkonferenciákon konstruktív részvétel. A tapasztalat szerint a jelzőrendszeri tevékenység terén az érzékenyítés és az aktivitás szintjén is szükség van a fejlődésre.</p> <p>A gyermekekkel és fiatalokkal folytatott munka során azt tapasztalták a szakemberek, hogy a gyermekek és a fiatalok nagymértékben alul informáltak a fogyatékosággal élőkkel kapcsolatos témákban. Nem tájékozottabbak között a jövőt jelentő és a közügyek iránt már komolyan érdeklődő gimnazista korosztály sem. Ugyanez érzékelhető a gyakorlatukat a Család és Gyermekjóléti Szolgálat és Központnál töltő egyetemi hallgatókkal is. Emellett a köznevelési intézményben gyakorlatot teljesítő tanárjelöltek információhiányuk és tudáshiányuk is érzékelhető ebben a témában.</p>	<p>korlati szinten, mely a normáltól eltérő problémákkal, élethelyzettel küzdő társadalmi csoportok elfogadását, segítségét célozza meg. (Pl.: ADHD, autista, fogyatékkal élő gyermekek elfogadása, támogatása, képzése)</p>
<p>1. A 0-3 év közötti gyermekeknek és szüleiknek tíz éve nyújt szolgáltatás a Pécs Keleten működő Biztos Kezdet Gyerekház. A gyerekház egy olyan közösségi tér, ahol a különböző társadalmi rétegekből érkező családok találkozhatnak, kapcsolatot alakíthatnak ki, megismerhetik egymást. A személyes kapcsolatok, a hasonló kisgyermekes élethelyzet, az ebből adódó esetleges nehézségek, az együtt megélt pozitív élmények segíthetnek abban, hogy nőjön a tolerancia, csökkenjen a kirekesztődés a helyi közösségen belül. A Biztos Kezdet Ház közösségi programjainak, az élménynyújtáson, túl ebben is fontos szerepe van.</p> <p>A gyermekek számára a Biztos Kezdet Gyerekház az első terep, ahol közösségben lehetnek. A terek, az eszközök, a játékok mind az ő igénye-</p>	<p>1. Rövidtávon: A volt védőnői helyiségek átalakítása játszósobává, majd a biztos kezdet szemléletű játszóház elindítása. Nyitásként heti egy- két alkalommal.</p> <p>Középtávon: a játszóház elköltöztetés a Nevelési Központ volt II-es bölcsődéjének épületébe, a szolgáltatási órák bővítése</p> <p>Hosszútávon: az épületben egyéb szülő- és gyermeksegítő szolgáltatások beindítása.</p>

<p>iknek megfelelően kerülnek kialakításra. A szülők megtapasztalhatják, miként viszonyul gyermekük más gyermekekhez, felnőttekhez, mennyire fogadja a számára kezdetben idegenek közeledését, hogyan ismeri meg fokozatosan ezt az új helyzetet. A szülők nehézségeikre szülőtársaktól, és szakemberektől egyaránt kaphatnak megerősítést.</p> <p>A Biztos Kezdet Gyerekház egy önkéntesen és ingyenesen igénybe vehető, mindenki előtt nyitott szolgáltatás, amely a gyermekeknek képesség-kibontakozó terepet, a szülők számára pedig egyfajta közösséghez tartozás érzést adhat. Fontos megemlíteni, hogy a Ház napirendje és házirendje könnyebbé teszi a szülők és a gyermekek számára is a bölcsődei vagy óvodai be szokást.</p> <p>Biztos Kezdet Gyerekház Pécssett egy helyen, Pécs Kelten, a Hétszínvirág Bölcsőde épületében működik állami támogatásból, a PMJV KSZI-hez csatolva.</p> <p>2. A prevenció másik erősen veszélyeztetett célcsoportja a kamaszok, akiknek továbbra sincs, illetve alkalmanként, csak civilek által szervezeten van módja a szabadidő megfelelő eltöltésére. Az ifjúsági közösségi terek nagy részét továbbra is közművelődési intézmények és civil szervezetek működtetik, így az általuk nyújtott szolgáltatások többnyire pályázati forrásból finanszírozottak, ezért a jól működő szolgáltatások fenntartása a projekt lejárta után bizonytalan. A más városrészben működő szolgáltatások, terek elérése probléma a hátrányos helyzetű csoportok számára (nem mobilsak). A költségtérítéses szolgáltatások (pl. nyári táborok) a hátrányos helyzetű gyermekek számára nem elérhető.</p>	<p>2. Rövidtávon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • meglévő közösségi terek és további szükségletek felmérése, • a szabadidős szolgáltatások városi weboldalon való megjelenítése. <p>Középtávon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A meglévő közösségi terek (játzóterek, sportpályák, grundok stb.) felújítása, karbantartása, gondozása. • Önkormányzati cégek ösztönzése informális közösségi terek örökbefogadására. • A szabadidős szolgáltatások bemutatása. <p>Hosszútávon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hátrányos helyzetű gyermekek számára is elérhető (nyáron is) tematikus programok biztosítása. • Mobilitást segítő projektek realizálódása: bicikli úthálózat karbantartása és bővítése, közösségi közlekedés támogatása.
<p>Pécs önkormányzati bérlakásaiban lakók jelentős része rendelkezik bérleti és közüzemi díjhátralékkal. A hátralékkal rendelkezők lakás-</p>	<p>Adóssággal rendelkező bérlők felmérése, lakhatási jogviszony szerint. Megoldási javaslatok kidolgozása.</p>

<p>bérleti jogviszonya az alábbiak szerint alakul:</p> <p>a). Bérleti jogviszony van, azonban a jelenleg hatályos önkormányzati rendelet alapján a felhalmozott hátralék miatt a bérleti jogviszony veszélybe kerülhet.</p> <p>b). Jogcím nélküli; c) Önkényes lakásfoglaló</p> <p>A fenti körülmények között élő családok esetében veszélybe kerülhet a lakhatási lehetőségük, amennyiben a lakbér és közüzemi hátralékuk nem kerül rendezésre. A lakhatási lehetőség elvesztésével veszélybe kerülhet a családban élő gyermekek lakhatási lehetősége is. A lakhatási krízishelyzet kialakulása esetén az átmeneti, otthont nyújtó szolgáltatások igénybevételére egyre nagyobb lehet az igény.</p>	<p>Intézkedési terv készítése.</p> <p>Intézkedési terv rendeletbe foglalása.</p> <p>Feladat-megosztás a bevont szervezetek között.</p> <p>Lakosság tájékoztatása.</p> <p>Intézkedési terv szerinti együttműködés a bérlővel.</p>
--	--

5. A nők helyzete, esélyegyenlősége

A nők családban és társadalomban betöltött szerepe az évszázadok során sokat változott. Azonban vannak olyan jellemzők, amelyek nagyon mélyen, „megkövesedve” még mindig jelen vannak és a fejlődés útját állják. Az EU tagállamaiban, illetve az OECD országokban végzett kutatások egyértelműen bizonyítják, hogy jelenleg egyes országokban a nemek szerinti különbségek jóval nagyobbak, mint ami az objektív tényezőkből – nemek iskolázottsága, emberi erőforrások iránti dinamikusan növekvő foglalkoztatási szerkezet – következhetne. Ugyancsak ezek a kutatások igazolják azokat a hipotéziseket is, hogy a nemek közötti esélyegyenlőtlenség okai elsősorban társadalomtörténeti, kulturális és szocializációs aspektusokra vezethetők vissza, ami különösen érvényes az egyik legtradicionálisabban gondolkodó társadalomra, Magyarországra.

Hazánk számos patriarchális jegyet megőrző társadalma olyan mély gyökereket jelent, hogy az idők során rögzült családi szerepeket konzerválja. Évszázados tradíció, hogy a nő helye a tűzhely mellett van, feladata a szülés és gyermeknevelés, a háztartás vezetése, viszont ezt a családmódot megváltoztatja a nők tömeges munkába állása, mely következtében a kétkeresős családok általánossá válnak. Mindez hatással van a háztartási munkamegosztásra, a munkaerőpiac nyújtotta lehetőségekre, esélyegyenlőségre, rugalmas foglalkoztatási formákra, a szervezetekben jellemző családbarát intézkedésekre és vállalati kultúrára is.

Éppen ezért tudatosítani kell a helyi társadalomban (az önkormányzat döntéshozóiban), hogy az esélyegyenlőség megteremtése nem csak a pénzügyi lehetőségek függvényében kezelhető, hanem a nagyobb odafigyeléssel (így pénz hiányában is) jelentős eredmények érhetők el. A nemek közötti mindennemű különbség csökkentésének fontosságát az is igazolja, hogy ez egyrészt a gazdasági növekedés fontos tényezője, másrészt az önkormányzatok, a gazdasági stb. élet több területén foglalkoztatott nők gyorsabb, dinamikusabb, innovációra képesebb emberi erőforrást jelentenek és alkalmasabbak a gazdasági válságokra adott hatékonyabb stratégiai válaszokra is.

A nemek genetikai különbségei vitathatatlanok, ugyanakkor a gender szerepeket a társadalom szabja meg. Az egyenlőbb esélyek nem jelentik automatikusan az egyenrangú férfi-női kapcsolatokat. Mindez érvényes a nem fizetett és fizetett munka világára is. Elmondható, hogy a háztartási munkamegosztás még mindig többnyire a hagyományt követi, de már kirajzolódik egy kiegyenlítődés felé mutató tendencia. A változást egyrészt demográfiai folyamatok, másrészt a fokozódó gazdasági kényszer is sürgeti. A férfiak kenyérkereső szerepe korábban kiszorította a nőket a munkaerőpiacról, azonban a demográfiai változások, a nők tömeges munkába állása, a személyes motivációk, az anyagi függetlenség iránti igény is növekvő női munkaerőpiaci jelenlétet eredményez. A növekvő, szélesedő kettős teher kumulálódik az életpályájuk során, amely fontos befolyásoló tényezője a munkaerőpiaci aktivitásnak.

Pécs város Helyi Esélyegyenlőségi Programjában a nők helyzetével összefüggésben az alábbi témák elemzése történik meg:

5.1 A nők gazdasági szerepe és esélyegyenlősége (Foglalkoztatás és munkanélküliség a nők körében; Nők részvétele foglalkoztatást segítő és képzési programokban; Hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás területén; Alacsony iskolai végzettségű nők elhelyezkedési lehetőségei)

5.2 A munkaerőpiaci és családi feladatok összeegyeztetését segítő szolgáltatások (pl. bölcsődei, családi napközi, óvodai férőhelyek, férőhelyhiány; közintézményekben rugalmas munkaidő, családbarát munkahelyi megoldások stb.)

5.3 Családtervezés, anya- és gyermekgondozás területe

- 5.4 A nőket érő erőszak, családon belüli erőszak
- 5.5 Krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások (pl. anyaotthon, családok átmeneti otthona)
- 5.6 A nők szerepe a helyi közéletben
- 5.7 A nőket helyi szinten fokozottan érintő társadalmi problémák és felszámolásukra irányuló kezdeményezések

Az Intézkedési Tervekben pedig felvázoljuk azokat a következtetéseket, amelyek a problémák feltárása alapján a fejlesztési lehetőségeket meghatározzák.

Pécs lakosságának nemek és életkorok szerinti megoszlása

Magyarország lakossága 2060-ra a legpesszimistább előrejelzések szerint alig éri majd el a 6,5 milliót, de a Központi Statisztikai Hivatalnak (KSH) ennél derülátóbb forgatókönyve is van: eszerint a következő négy évtizedben csak 8,5 millióig csökken majd a népesség.

Néhány tényadat a 2016-ban készült Mikrocenzusból (KSH), amely sokban árnyalja és magyarázza is a fennálló helyzetet szűkebb régióinkban:

1. Családi állapot:
 - A házas családi állapotú népesség aránya kismértékben tovább csökkent az elmúlt öt évben.
 - A hajadon nők és a nőtlen férfiak arányának növekedése lassuló ütemben, de folytatódott.
2. Gazdasági aktivitás:
 - A teljes népesség 46%-a dolgozott, 2,6%-a volt munkanélküli, 28% volt az ellátásban részesülő inaktívak és 24% az eltartottak aránya.
 - Az elmúlt öt évben némileg tovább csökkent az aktív korúak száma, ugyanakkor a nyugdíjkorhatár emelkedésével is összefüggésben a ténylegesen gazdaságilag aktív népesség mégis bővült.
 - Kisebb lett az ellátásban részesülő inaktívak – közöttük döntően a nyugdíjasok és a szociális ellátásban részesülők –, valamint az eltartott népesség részaránya.
 - A gazdaságilag aktív népesség kormegoszlása némileg módosult: a legfiatalabbak (15–25 évesek), illetve a legidősebbek (60–65 évesek) körében jelentős a létszámnövekedés.
3. A háztartások száma és összetétele:
 - A 4 millió 21 ezer háztartás 66%-ában családok éltek, a háztartások további egyharmad része zömében egyedülállókból állt.
 - Csökkent az egyedülállók száma, 2016-ban 1 millió 217 ezren voltak.
4. A családok száma és összetétele:
 - A családok száma 2016-ban 2 millió 743 ezer volt.
 - A családok 82%-a (2 millió 240 ezer) párkapcsolaton alapult. Ezen belül egyre nagyobb teret hódítanak az élettársi kapcsolatok, számuk meghaladta a 483 ezret.
 - 503 ezer családban egy szülő élt gyermekével, gyermekeivel. Az összes egyszülős családon belül az anya gyermekkel típusú családok részesedése megközelítette a 86%-ot, számuk majdnem elérte a 431 ezret.

Pécs megyei jogú város, Magyarország ötödik legnagyobb városa, a dél-dunántúli régió központi települése, Baranya megye és a Pécsi járás székhelye. Lakónépessége a 2016. év eleji Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján 144 675 fő volt. Az országos tendenciához hasonlóan Pécs város lakosságának is csökkenő iránya figyelhető meg. A fiatalok emigrálása, a születési és halálozási ráta negatív tendenciája a jellemző.

51. táblázat - Lakónépesség száma az év végén (1.)

Év	Fő	Változás
2012	147 719	
2013	146 581	99,2%
2014	145 985	99,6%
2015	145 347	99,6%
2016	144 675	99,5%
2017	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

Mivel a születések száma csökkenő tendenciát mutat, csökken a 0-14 éves kor közöttiek száma és aránya, ezáltal növekedik az öregedési index: a 2016. január 1-jei adatok alapján ez megközelítőleg 155% volt.

Az előregedő lakossággal párhuzamosan csökken a fiatalok, ezzel ellentétesen nő az idős nők népesség belüli aránya (2015-ben a nők és férfiak születéskor várható átlagos élettartama közötti különbség 7 év volt; KSH, Születéskor várható átlagos élettartam, átlagéletkor, 2001.)

Pécs lakosságának összetételében már 18 éves kortól nőbblet mutatkozik, ugyanakkor ez a tendencia főleg 60 éven felül, de különösen a 65 évesnél idősebbeknél számottevő, ettől az életkortól a nők-férfiak százalékos aránya 63-37%, ami a nők születéskor várható magasabb élettartamából, illetve a férfiak magasabb halálozási arányából következik. Ez a nemek szerinti különbség az önkormányzat számára főleg a szociális ellátás területén jelent megnövekedett megoldandó problémákat.

52. táblázat - Öregedési index (3.)

Év	65 év feletti állandó lakosok száma (fő)	0-14 éves korú állandó lakosok száma (fő)	Öregedési index (%)
2012	28 089	19 877	141,31%
2013	28 496	19 883	143,32%
2014	28 926	19 822	145,93%
2015	29 359	19 664	149,30%
2016	29 818	19 289	154,59%
2017	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

Az öregedési index (155%) önmagában is problémát jelez, ugyanakkor az időskorral együtt járó gazdasági, pszichés, társadalmi problémák – a családi állapot szerinti megoszlás mentén (egyedülállók, elváltak) – a nyugdíjasok körében még fokozottabban jelentkeznek. A családi állapot elemzéséből egyértel-

műien következtethetünk arra, hogy az özvegyek és az elváltak, vagy a gyermeket/ket egyedül nevelők között jóval magasabb a nők aránya, ezeket a tényezőket a szociális ellátásnál figyelembe kell venni. Mivel a nők átlagos jövedelme horizontális és vertikális szinteken is alacsonyabb a férfiakénál, a szociális juttatásokkal történő kompenzáció a nők mellett a gyermekek esélyegyenlőségét is elősegítő tényezőként vannak jelen.

53. táblázat – Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma (6.1.1.)

Év	Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülő férfiak száma	Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülő nők száma	Összes nyugdíjas
2012	18 369	28 384	46 753
2013	17 698	27 998	45 696
2014	17 140	27 426	44 566
2015	16 522	27 004	43 526
2016	16 343	26 849	43 192
2017	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, KSH Tstar

A táblázat szemléletesen mutatja, hogy a természetes szaporodás negatív tendenciáját az élveszületések számának folyamatos csökkenése és a halálozások számának növekedése együttesen okozza.

54. táblázat - Természetes szaporodás (5.)

Év	Élveszületések száma	Halálozások száma	Természetes szaporodás (fő)
2012	1 218	1 963	-745
2013	1 216	1 928	-712
2014	1 125	1 908	-783
2015	1 214	1 926	-712
2016	1 091	1 848	-757
2017	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

A Pécs városának előregedését lassító egyik, talán legoptimálisabb tényezője lehetne, ha növekedne a nők gyermekvállalási kedve. Ugyanakkor városunkban, hasonlóan az országos adatokhoz alacsony a nők átlagos teljes termékenységi arányszáma. Magyarországon, Kelet-Európa többi országához viszonyítva is előbb – az 1980-as évek elején – kezdődött meg a népesség természetes fogyása, míg a többieknél az 1990-es évek elején. 2016-ban az egy nőre eső termékenységi arányszám 1,53 volt (az EU átlag 1,6). 2016-ban a 27 tagállam között 18-19. helyen álltunk. (KSH, Eurostat) Ez jelentős előrelépésnek számít a 4-5 évvel ezelőtti állapothoz képest, s minden bizonnyal annak is köszönhető, hogy új típusú családtámogatási intézkedéseket vezettek be Magyarországon. Ahhoz, hogy ebből Pécs város lakónépességének alakulására hosszabb távon következtetni tudjunk, ismerni kellene az egy

évben született gyermekek számát, illetve a gyermekvállaló nők életkorát és más demográfiai jellemzőit. A várható gyermekszámra jobban következtethetnénk, amennyiben ismernénk a szülőképes nők migrációs trendjét, illetve a visszavándorlási tendenciákat. Ez nagyban megkönnyítené a gyermekeket ellátó intézmények tervezését is.

A 2011-es népszámláláskor Pécsen a házaspár/élettársi kapcsolatban született gyermekek száma 16.702 fő volt, ebből élettársi kapcsolatban született 6.380 fő, 38,19% (országos átlag alatt 42,3%). Egyszülős háztartásban 9.016, a gyermekek 35,05%-a él, ebből 1.124 (12,46%) volt az apa-gyermek kapcsolat, ez utóbbi magasabb az országos átlagnál (10%).

Míg a szociális ellátásnál megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a gyermeket/ket egyedül nevelőkre, addig a gyermekvállalási kedv ösztönzésére más eszközöket kell igénybe venni.

A probléma összetett megközelítést igényel, ám abban konszenzus van a kutatók között, hogy a házasságkötések, a gyermekvállalási kedv csökkenése, a válások számának növekedése visszavezethető a magánszféra és közszféra feladatainak összehangolási nehézségeire. A hivatás és magánélet összeegyeztetésére irányuló elképzelések megvalósításához politikai akarat is szükséges. A tradicionális elvárások piaci viszonyok közötti továbbélése a köz- és magánszférában egyaránt a magas szintű teljesítményre törekvő nőket sújtja legjobban.

A magyar nők számára a karrier és a család kérdése még mindig vagylagos, pedig az európai gyakorlatban sikeres népesedéspolitikákból világosan látszik, hogy a tradicionalista ideológia zsákutca. Nemcsak azért, mert a nők esetleg a karriert választják és nem érzik úgy, hogy amellet a gyerekvállalás is elfér, hanem például azért is, mert a házassági kedvet nem növeli ugyan, viszont eltántoríthatja a gyerekvállalástól az élettársi kapcsolatban élőket. Európában és Magyarországon is terjednek a házasság rovására az egyszemélyes háztartások és az élettársi kapcsolatok. A gyakorlat azt mutatja, hogy nem a kiszolgáltatott nők vállalnak gyereket, hanem azok, akiknek stabil munkahelye és kiegyensúlyozott megélhetése van. Nyugat-Európában már azt is felismerték, hogy a gyermektelenség a gondozási kényszerrel is összefügghet. Nem ritka jelenség, hogy valaki azért nem vállal gyereket, mert idős szüleit gondozza. Sokat elárulnak a társadalmi elvárásokról az olyan apróságok is, hogy miközben Nyugat-Európában egyre gyakrabban telepítenek pelenkázó asztalokat a női és a férfi illemhelyekre egyaránt, a hazai nyilvános helyeken kizárólag a női részleg van efféle kiegészítővel felszerelve. Az ehhez hasonló, látszólag ártalmatlannak tűnő jelenségek pedig a legfiatalabb korosztályokban is újratermelik a társadalmi egyenlőtlenségeket.

A nehézségek megoldása állami, intézményi és mikrotársadalmi síkon együttesen lehetséges csak. Ennek egyik elképzelhető módja a férfiak nagyobb arányú bevonása a családi feladatok ellátásába, a gyermekek ellátásába, ezáltal csökkentve a nemek közötti társadalmi egyenlőtlenségeket, növelve a nők esélyeit a munkaerőpiacon, közszférában.

Azokban az országokban (például Finnország), ahol a gyerekneveléssel, gondozással kapcsolatos feladatok mindkét nem számára azonos felelősséggel járnak, ahol gyermekvállalás előtt a munkaadóval közösen elkészített terv alapján megkönnyítik a visszatérést (ösztöndíj a munkát újrakezdők számára), rugalmas munkafeltételeket, szakmai továbbképzésen való részvételt biztosítanak (Finnország, Dánia, Anglia, Svédország), ott az egy nőre jutó átlagos gyermekszám 1,87-2,07 között van.

A társadalom szemléletének változása mellett legalább ugyanolyan fontos az objektív feltételek biztosítása is.

5.1 A nők gazdasági szerepe és esélyegyenlősége

Az ágazatok, foglalkozások, munkakörök nemek szerinti szegregációja a világ minden országára jellemző, okai, jellegzetességei, tényezői, az eltérő gazdasági, társadalmi, kulturális környezet ellenére gyakran nagyon hasonlítanak egymásra. A nők és a férfiak biológiai és társadalmi okokból eltérő tulajdonságai és kompetenciái, valamint az ebből következő hatékonysági követelmények miatt a nemek szerinti elkülönülés a foglalkoztatás természetes következménye. Alapvetően nem a szegregáció okozza a társadalmi egyenlőtlenségeket, hanem azok a munkaerőpiaci mechanizmusok, amelyek társadalmi hátrányá formálják a foglalkozási struktúrában való elhelyezkedést. (Koncz K.2011)

a) hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás területén (pl. bérkülönbség)

- A munkaerőpiacon a legtöbb nő azért szembesül nehézségekkel, mert képzettsége vagy szaktudása nem megfelelő. A családdal és a háztartással kapcsolatos feladatok – a nőknél gyakrabban, mint a férfiaknál – megakadályozzák a karrierépítéshez szükséges szakképzettség vagy szakmai tapasztalat megszerzését. Sok nőnek, függetlenül attól, hogy pályafutása kezdetén áll vagy hosszú szünet után kíván visszatérni szakmájába, fel kell áldoznia a karrierlehetőségeket azért, hogy a gyerekekről, vagy a hozzátartozókról tudjon gondoskodni. (www.nefmi.gov.hu/letolt/nemzet/ESF_promoting.pdf, 2018)
- Annak ellenére, hogy az elmúlt 30 évben növekedett a felsőoktatásban részt vevő nők száma, sokan vannak, akiknek kevesebb lehetősége van arra, hogy megfelelő képzésben részesüljenek. A nők többsége még mindig alacsony szaktudást igénylő munkakörben dolgozik, ugyanakkor iskolázottság tekintetében felülmúlják a férfiakat. A nők nem képviseltetik magukat megfelelő számban a kulcsfontosságú pozíciókban és a fejlődő szektorok speciális szaktudást igénylő munkaterületein.
- Az utóbbi években a kedvező változások ellenére a nőket továbbra is diszkrimináció éri a munkahelyeken. A diszkrimináció elsősorban az alacsonyabb bérekben és az ún. „üvegplafonjelenségben” érhető tetten. (Szervezeti sajátosságok összessége, amelyek megakadályozzák a nőket abban, hogy egy bizonyos szintnél, ami általában középszintű, feljebb jussanak a vállalati hierarchiában.)

Magyarországon a nők férfiakhoz viszonyított jövedelemhátránya mintegy 13-18 százalék között van, amivel nemzetközi összehasonlításban az ország az európai középmezőnyhöz tartozik. Vannak olyan szociodemográfiai (pl. életkor, lakóhely) és munkaerőpiaci tényezők, amelyek növelik (vagy csökkentik) a jövedelemhátrány kialakulásának esélyét.

„A nők akkor kerülnek kiugró mértékben jövedelemhátrányos helyzetbe, ha olyan munkakörbe jutnak a versenyszférában, ahol magasak a férfiak jövedelmei és/vagy ahol sok a női alkalmazott. A költségvetési szféra, s ezen belül a civil szféra és a közalkalmazottak védett világa ezzel szemben kedvez a nőknek.” (Sík E. és szerzőtársai, 2013.)

A nők foglalkoztatását meghatározó tényezők társadalmi és egyéni okokra vezethetők vissza. Egyrészt attól függ, hogy milyen kereslet nyilvánul meg a munkaerő iránt, milyen az adott település munkaerőpiaci helyzete, másrészt meghatározó, hogy milyen mértékben kényszerülnek a családok arra, hogy a nők ne csak reprodukzív, hanem produktív munkát is végezzenek. Ez utóbbi függ a család jövedelmétől, a nők iskolai végzettségétől és a családi állapot jellemzőitől.

Ugyanakkor általánosságban elmondható, hogy különböző, itt nem tárgyalandó okokra visszavezethetően folyamatosan csökken a nők között is a munkaerőpiacról távolmaradók aránya. Mivel a magyar társadalom az egyik leginkább tradicionális értékek mentén gondolkodó az EU tagországokon belül (A családi értékek és a demográfiai magatartás változásai. Szerkesztette: Pongrácz Tiborné, KSH NKI Ku-

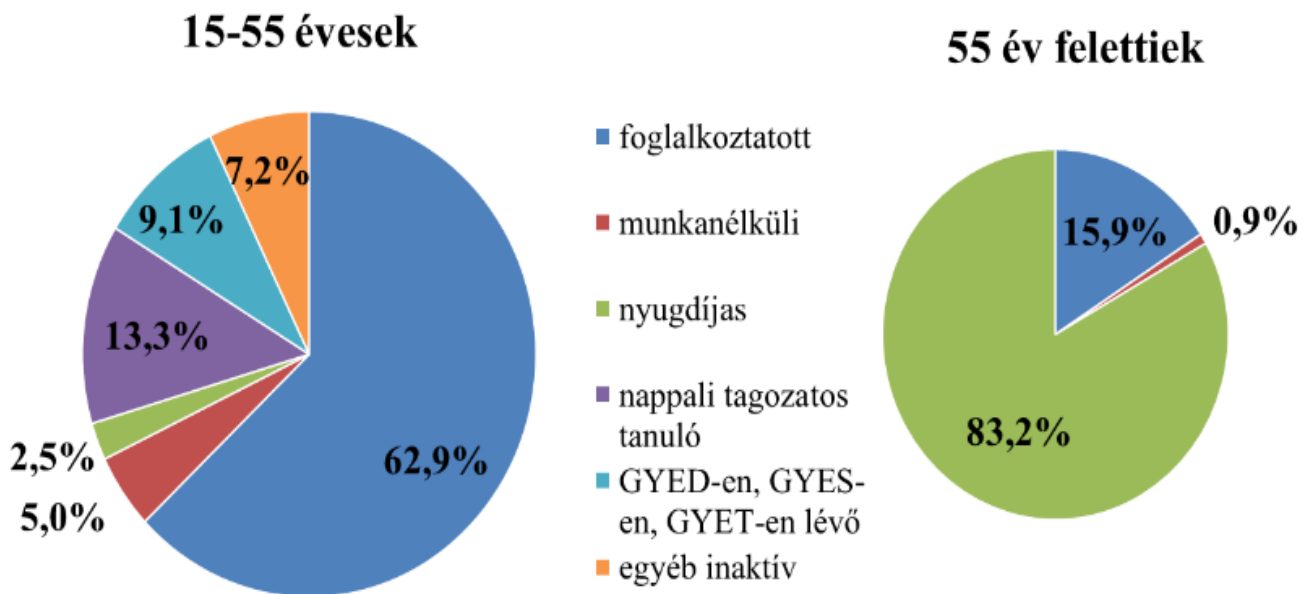
tatási Jelentések 91. Budapest, 2011/1.), ezért alacsony azoknak a nőknek az aránya, akik csak a munkaerőpiaci karrier elsődlegességét preferálják: a többség szeretné a munkaerőpiaci karriert összehangolni a családi kötelezettségekkel. Amikor a nők esélyegyenlőségét elősegítő tényezőkről gondolkodunk, akkor a fentiek alapján a cél, hogy a nők munkaerőpiaci helyzetének javítása mellett a keresőtevékenység és a családi élet szervezésében elvégzendő feladatok minél konfliktusmentesebb megoldását segítsük elő (gyermekelhelyezés, szolgáltatások). Annak ellenére, hogy a munkavállalási ráták nemek szerinti hasonlósága nem jár együtt automatikusan a nemek közötti egyenlőség megvalósulásával, a nők esélyegyenlősége szempontjából mégis fontos előfeltételnek tekinthető és törekedni kell megvalósítására. A 2017. decemberi Eurostat adat szerint Magyarországon a 15-és 59 év közötti nők 64,6%-a dolgozott.

A nők elhelyezkedési esélyei rosszabbak, mivel gyakorlati tapasztalatok alapján a munkáltatók nem szívesen alkalmaznak női munkavállalót a kialakult sztereotípiák miatt (ha még nincs gyereke, akkor hamarosan szülési szabadságra megy, ha már szült, biztosan sokat lesz táppénzen a gyerekekkel). A nők neveltetéséből adódóan az alázatosság, alkalmazkodó készség, elfogadás a jellemző, ebből kifolyólag sokszor elvállalnak alacsony presztízsű munkát is, mely nem a végzettségüknek megfelelő. A versenyszférában a férfiak vannak előnyben mind a fizetéseket, mind a pozíciókat illetően; főleg a felsővezetői pozíciókban vannak többségben. A magyar nők ma még mindig kevesebbet keresnek ugyanolyan végzettséggel/tapasztalattal ugyanabban a pozícióban, mint a férfiak, valamint szerényebbek a lehetőségeik a kulturális, politikai és gazdasági hatalomhoz való hozzáférés tekintetében. A vállalkozó nők helyzete még nehezebb, hiszen a legnagyobb részük kényszervállalkozó. Jelentősen rontja a nők fizetési esélyeit a gyermekvállalás, főként a karrierépítés megszakítása miatt.

A gyermekvállalás társadalmi érdek, ezért széleskörű szociálpolitikai/oktatási programokkal kell segíteni. A családos nők helyzete nagyon nehéz, hiszen a jövedelemszerzés és a háztartási elfoglaltságok között kell megteremtíteniük az egyensúlyt, ezért biztosítani kell az elérhető és igényekhez igazított, megfelelő számú és minőségi bölcsődei, óvodai, iskolai ellátást.

Javasolt fejlesztési irány a felsővezetők látásmódjának megváltoztatására való kísérlet, miszerint egyenlően értékeljék a nőket és a férfiakat a felvétel során. A szemléletformálás itt is nagyon nagy fontossággal bír, hiszen mindennek az alapja ebben az esetben is a hagyományos női szerep tiszteletének megteremtése. Fontos a figyelemfelkeltés, a problémák tudatosítása széles körben, az atipikus foglalkoztatási formák nagyobb megbecsülése, a családbarát munkahelyek kialakításának népszerűsítése. Fontos, hogy a gyermekek után járó kedvezmények, adócsökkentések, egyéb családtámogatási formák rendszere kiszélesedjen, s ugyanilyen fontos lenne a kisgyermekes időszakban lévő nők célzott támogatása, hogy megszerzett tudásuk piacképes maradjon.

53. ábra: A nők gazdasági aktivitása

Forrás: KSH „Ezüstkor – Időskorúak Magyarországon, 2016”

A nők aktivitási rátája a 30-59 éves korosztályban a legmagasabb. A demográfiai folyamatok kedvezőtlen hatása miatt törekedni kell arra, hogy növekedjen a 60-64 évesek, illetve a 65 év feletti munkavégzők aktivitása is. Míg az Európai Unió átlagos foglalkoztatási rátája az 55-64 év közötti nők esetében 48,9 százalék volt 2016-ban, addig Magyarországon ennek a korosztálynak csak mintegy 42 százaléka volt munkavállaló ugyanebben az évben. Svédországban az 55-64 év közötti hölgyek 73 százaléka dolgozott.

A részmunkaidősök esetében a nők vezetnek az EU-ban: az átlagos foglalkoztatottsági ráta 35,7 százalék, míg a férfiaké 10,6 százalék az 55-64 évesek körében. Magyarországon a nők mintegy 12, a férfiaknak 4 százalékát foglalkoztatták részmunkaidősként ebben a korosztályban 2016-ban. Ez az arány Hollandiában a hölgyek esetében 81, az uraknál 25 százalék volt. (KSH „Ezüstkor – Időskorúak Magyarországon, 2016”)

Jelenleg Magyarországon negatív tendenciák tapasztalhatók az idős korosztály foglalkoztatottságának körében. Az idősödő/időskorúak foglalkoztatottságának alacsony volta a nyílt vagy rejtett diszkrimináció következménye, amely fokozottabban érinti a nőket, akiknek a munkaerőpiacról való kikerülése együtt jár a szociális izolációval és az elszegényedéssel.

Annak ellenére, hogy a születéskor várható élettartam növekedett, a minőségi élettartam nem növekszik, mivel az idős emberek többsége arra számíthat, hogy rokkantan vagy betegen éli le idős éveit. „A demográfiai változások kihívása, a nemzedékek közötti szolidaritás új formái” zöld könyv (COM (2005)0094) alapján szükséges az idősödő társadalommal együtt járó feladatok áttekintése, az intézményes és mikroszintű felelősségvállalások megtervezése. A megvalósítás rövidtávon jelentős anyagi és nem anyagi ráfordításokat igényel, ugyanakkor hosszútávon megtérülése számos előnnyel

jár. A megvalósítást az Önkormányzat a szociális ellátórendszerek, civil szervezetek bevonásával végezhetné. Ugyanakkor jelenleg az időskorú női lakosság társadalmi helyzete is differenciált, ezért piacorientált szervezeti formák kialakítása is megjelenhet, tovább növelve a foglalkoztatási lehetőségeket (Nyugdíjas Szövetkezetek, stb.).

A nők társadalmi esélyegyenlőségének egyszerre előfeltételei és következményei is az időződő és időskorúak életminőségének javítására tett intézményi megoldások. Ugyanakkor a szolgáltatórendszerek kiépítésénél az időskorúak differenciált társadalmi helyzete miatt mind a rászorultság, mind a piaci igények kielégítésére törekedni kell.

A betegek ellátása, a nyugdíjasok gondozása terén van létjogosultsága a nyugdíj előtt állók vagy nyugdíj mellett dolgozni akarók munkájának alkalmazására. Ennek javítására történtek intézkedések, de még nincsenek rendelkezésre álló adatok ezek valós hatékonyságáról. Itt lehetséges, sőt kívánatos volna olyan foglalkoztatási formák létrehozása, támogatása, amelyben megtalálják a helyüket azok is, akik részmunkaidőben szeretnének dolgozni, így egyszerre teremtenek jó minőségű szolgáltatást az idős embereknek, ezzel párhuzamosan a munkavégzés által anyagilag biztonságot és kiszámíthatóbb jövőt az idősebb korosztály számára.

Új típusú munkahelyek teremtésénél figyelembe kell venni az idős korosztály családszerkezeti jellemzőit és a területi elhelyezkedését is.

Az időződő/idős nők életlehetőségének javítása érdekében elemezni kell az önkormányzati politikát, azt, hogyan foglalkoztatják az időződő nőket a helyi munkaerőpiacon, milyen a nemek aránya a különböző foglalkozásokban és a munkanélküliek között. Erre épülő helyi foglalkoztatáspolitikai és képzési struktúra kiépítése szükséges. Finnországban abból indulnak ki, hogy az élethosszig tartó tanulásnak nemcsak gazdasági haszna van, hanem még fontosabb a személyiségre gyakorolt hatása, amelyen a helyi és regionális programok kiváló segítséget nyújthatnak.

A foglalkoztatottság növekedését elősegítheti az időződő korosztállyal mint munkavégzőkkel szembeni pozitív attitűdváltozás, amely különböző átképzésekkel tovább növelhető személyre szabott munkavállalási stratégiák, korszerű technikai ismeretek, idegen nyelvek, kommunikációs készségek oktatása révén. Ezekben az élethosszig tartó tanulási stratégiákban Magyarországon a nők részvétele (4,8%) jelentősen elmarad az EU átlagától (12,8%, 11,7%), különösen azoktól az országoktól, mint Svédország, Dánia, Finnország, ahol a nők foglalkoztatása mind az aktív korúakon belül, mind az időződő korosztályban magas. Finnországban célul tűzték ki a képzések látogatottságának, az elért eredményeknek nemek szempontjából történő elemzését, illetve bátorították a nőket olyan képzési formákon való részvételre, amelyek nem tradicionális foglalkozásokra készítettek fel.

További megoldás lehet az évenkénti konferenciák szervezése a munkaadók, oktatási intézmények és a munkavállalók közreműködésével, különös tekintettel a regionális vagy települési igények figyelembevételére.

A lakosság előregedése a fejlett társadalmakban az időskorúak aktivitásának növelése ellenére is felveti annak kockázatát, hogy az idősök nyugdíjba vonulásával fontos szaktudással rendelkező munkaerő kerül ki a munkaerőpiacról, ami már a munkahelyek versenyképességét is veszélyezteti. Ez a kihívás minden fejlett országot érint, az amerikai munkaerőnél is ez a tendencia figyelhető meg. A problémák kiküszöbölésére az IBM új tanácsadó szolgáltatást vezetett be, ami hatáselemzésre alapozott stratégiákra épül (<http://www.terminal.hu/artread>). A nemzetközi tapasztalatok integrálása, a szolgáltatások igénybevétele a magyarországi/pécsi munkaerő szerkezeti változtatásánál, hatékonyságának növelésénél is szükséges és mindenképpen hasznosítható lenne.

Az időszűdő korcsoporthoz tartozó munkavállalók alkalmazásának elősegítéséhez néhány javaslat:

- kormenedzsmnt a munkahelyeken;
- foglalkozás-egészségügyi szolgálatok megelőző, proaktív intézkedései;
- a szakmai tudás fenntartása, a készségek és kompetenciák folyamatos frissítése (LLL);
- A munka iránti személyes elkötelezettség, a példamutatás attitűdje;
- vezetői magatartás a munkaképesség fenntartása érdekében.

b) alacsony iskolai végzettségű nők elhelyezkedési lehetőségei

A nők helyzetének elemzésénél és problémáik bemutatásánál külön ki kell térnünk a roma nők speciális helyzetére is, hiszen életminőségük és élethelyzeteik, körülményeik egyrészt ugyan nagyon hasonlóak a szegény és mélyszegénységben élő nők helyzetéhez, ugyanakkor hozzájuk képest is jelentős pszichoszociális és szociokulturális hátrányokkal sújtottak.

A cigánység demográfiai struktúrája épp úgy, mint az iskolai végzettség szerinti összetétele vagy lakóhely szerinti megoszlása hátrányosan különbözik a nem cigány lakosságtól. A nemek szerinti esélyegyenlőtlenség a romák/cigányok esetében az átlagost jóval meghaladja, még 2015-ben is a 15-64 éves roma/cigány nők kevesebb, mint 30%-a volt foglalkoztatott, ami alig valamivel több a nem roma/cigány nőket jellemző arány felénél. A cigánység körében a korai iskolaelhagyók és a NEET-fiatalok aránya többszöröse a nem cigány populációra jellemzőnek, ami az aktivitásbeli különbségek tartósságát vetíti előre. A munkanélküliek mellett jelentős arányban vannak olyanok, akik bár szeretnének dolgozni, de koruk, végzettségük (annak hiánya), illetve lakóhelyük elégtelen munkakínálata miatt válnak passzív munkanélkülivé.

E negatív mutatók zöme a roma nőknek a többségi társadalomtól eltérő alapvető szocializációjában rejlik, hiszen más (gazdaságilag, képzettségileg hasonló) társadalmi szegmensekben alapvetően a XX-XXI. század gazdasági kihívásai hatásra a nők munkavállalása, ezzel összefüggően képzettség megszerzése egyrészt szükségszerű volt, másrészt a rendszerváltást megelőzően a teljes foglalkoztatottság elérése érdekében „államilag kieroszakolt”. Ugyanakkor a roma nők elsődleges feladata az ortodox kultúrában a háztartás vezetése, a családi élet fenntartása, gyermekszülés és nevelés – így az ehhez szükséges kvalitásokat magas szinten adták át egymásnak a generációk, de nem fordítottak gondot (és ma sem teszik kellő mértékben) arra, hogy a munkaerőpiacon is piacképes szakmákat – vagy egyáltalán bárminemű végzettséget – szerezzenek. Így a rendszerváltás előtt is alacsony foglalkoztatási szintjük jelentősen romlott az elmúlt 20 évben.

A roma nők, mint a családok összetartó ereje, valamint a hagyományok alapján a jövő generációk nevelői sajnos nem készültek fel a XXI. század munkaerőpiaci kihívásaira, ismeretlen számukra – és gyermekeik számára is – a „Lifelong learnig”, így, tetőzve a romákat sújtó (alacsony kvalitásaikból eredő) munkanélküliséggel, kellő ismeretek, saját tapasztalatok hiányában nem is tudnak új utat mutatni a roma családok, közösségek tagjai számára.

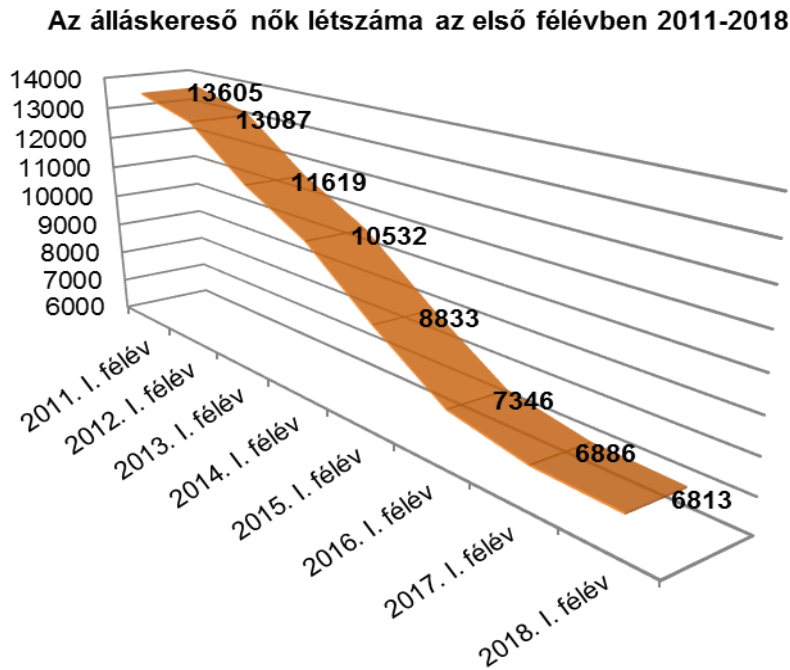
Mindezek mellett nagymértékben jellemző a roma nők kiszolgáltatottsága is, hiszen alacsony munkaerőpiaci kvalitásaik és a szocializáció együttes hatásaként ki vannak szolgáltatva a „családfenntartó” férfiak – és mert gyakran nem is ismernek más lehetőséget, így eszükbe sem jut a kialakult körülményeken, életminőségükön változtatni.

c) foglalkoztatás és munkanélküliség a nők körében

Pécs munkanélküli lakosságának nemi megoszlása alapján a nők helyzete nem mutat szignifikáns különbséget a férfiakéhoz képest, ennek hátterében a helyi munkaerőpiac változásai (gyárak bezárása,

feldolgozóipar leépülése, stb.), valamint az egészségügyi és oktatási szolgáltató intézmények nagyszámú jelenléte áll, míg az előbbi munkahelyekről tömegével bocsátották el a férfi munkavállalókat, utóbbiak inkább a nők számára kínálnak elhelyezkedési lehetőséget.

54. ábra:

Forrás: NFSZ, 2018

A foglalkoztatási szolgálat által nyilvántartott álláskeresők száma (első félév végén) a felére csökkent az elmúlt nyolc évben, ugyanez a helyzet a nyilvántartott nők esetében is.

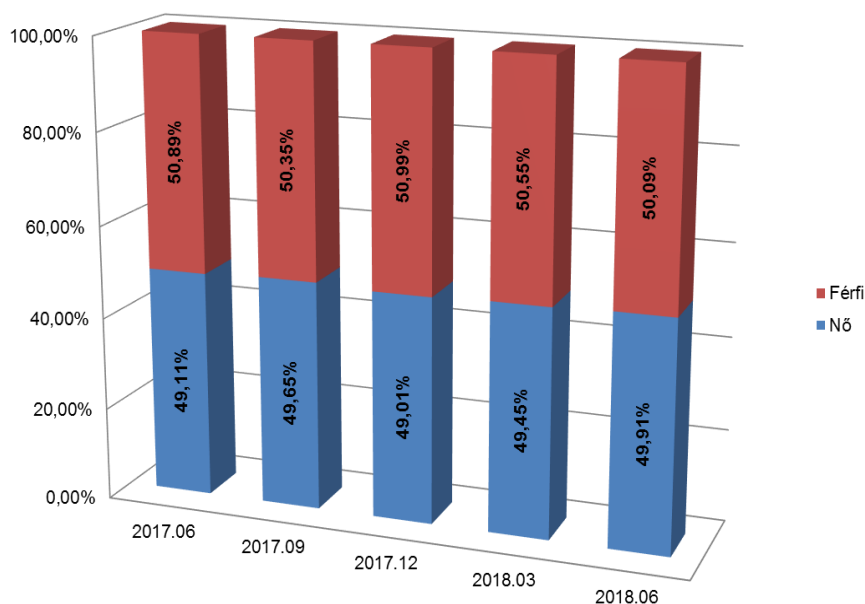
Pécsett az aktív korú férfiak és nők számában alig van különbség. Annak ellenére, hogy a munkaképes korúak között a férfiak nagyobb számban vannak, a munkanélküliek között kevésbé jelenik meg ez a különbség, tehát továbbra is igaz, hogy Pécsett inkább az úgynevezett „maszkulin” foglalkozásokhoz kapcsolódó munkahelyekben van hiány.

55. táblázat - Foglalkoztatás és munkanélküliség a nők körében (5.1.1.)

Év	Munkavállalási korúak száma		Foglalkoztatottak		Munkanélküliek	
	Férfiak	Nők	Férfiak	Nők	Férfiak	Nők
2012	54 218	50 275	n.a.	n.a.	4 146	4 059
2013	53 771	49 993	n.a.	n.a.	3 745	3 610
2014	53 224	49 702	n.a.	n.a.	2 832	2 754
2015	52 727	49 384	n.a.	n.a.	2 909	2 698
2016	52 009	48 930	n.a.	n.a.	2 570	2 372
2017	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	2 067	1 878

Forrás: Telr és helyi adatgyűjtés

55. ábra: Az álláskeresők nemek szerinti aránya (NFSZ, 2018.)

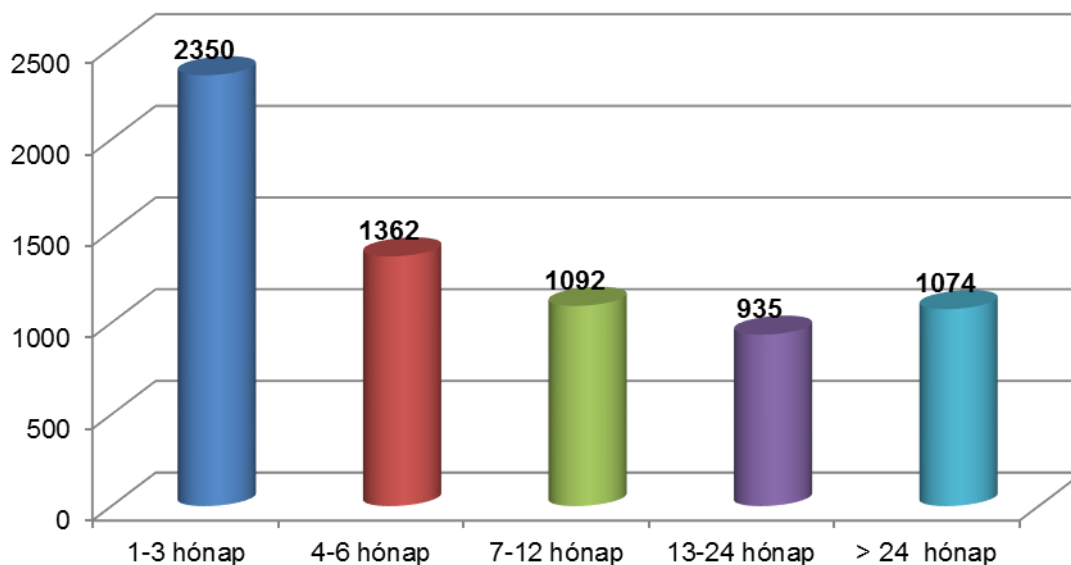

Megyei szinten a nemek aránya nagyjából kiegyenlített: Pécs városában 2018. első félévének végén 1.788 nyilvántartott nő volt, ami az összes regisztrált 53,3%-a.

2018-ban az alacsony iskolai végzettség a nőknél nagyobb hátrányt jelentett az elhelyezkedésnél, különösen a 180 napnál régebben regisztráltak között volt magasabb az arányuk.

56. ábra:

Az álláskereső nők a nyilvántartásban töltött idő szerint

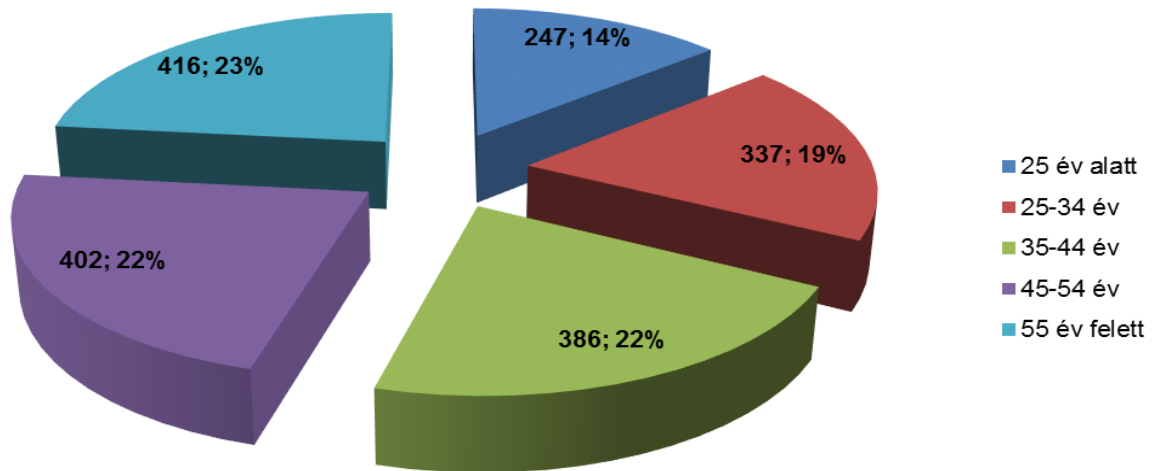

Forrás: NFSZ, 2018.

A hölgyek majdnem egyharmada több mint egy éve nyilvántartott, a férfiaknál valamivel alacsonyabb ez az arány.

57. ábra:

Az álláskereső nők életkori megoszlása Pécs városban

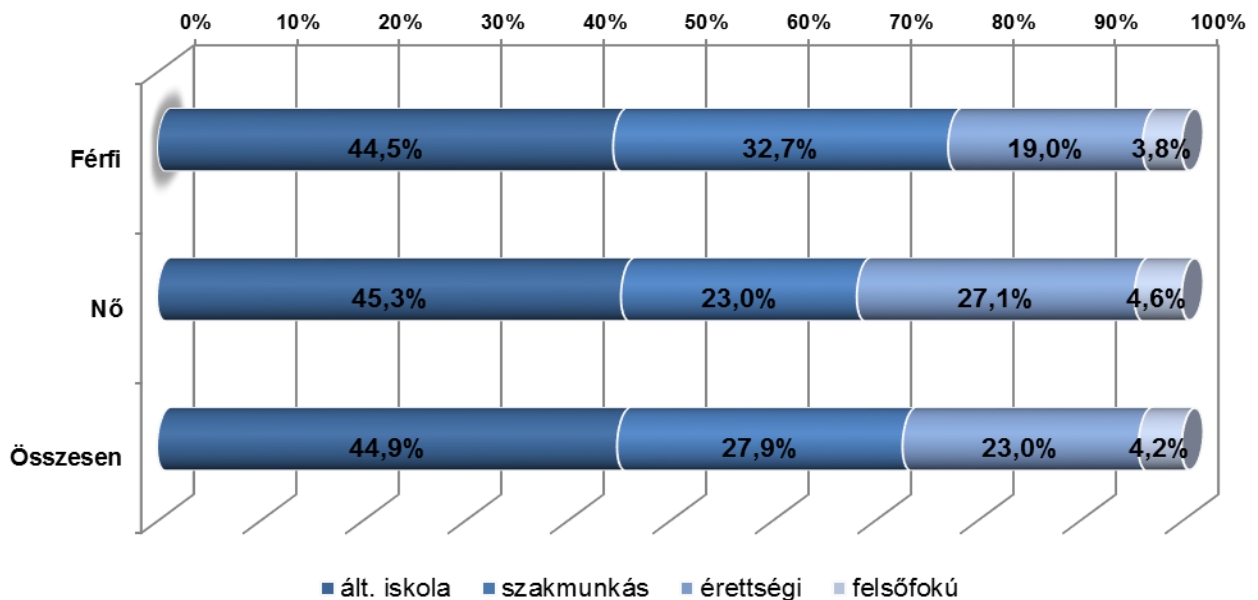

Forrás: NFSZ, 2018.

Pécsett a megyei átlagnál alacsonyabb (13,8%-os) a 25 év alatti, ellenben magasabb (34,3%-os) az 50 év feletti regisztrált nők aránya.

58. ábra:

Iskolai végzettségek nemek szerint 2018. június

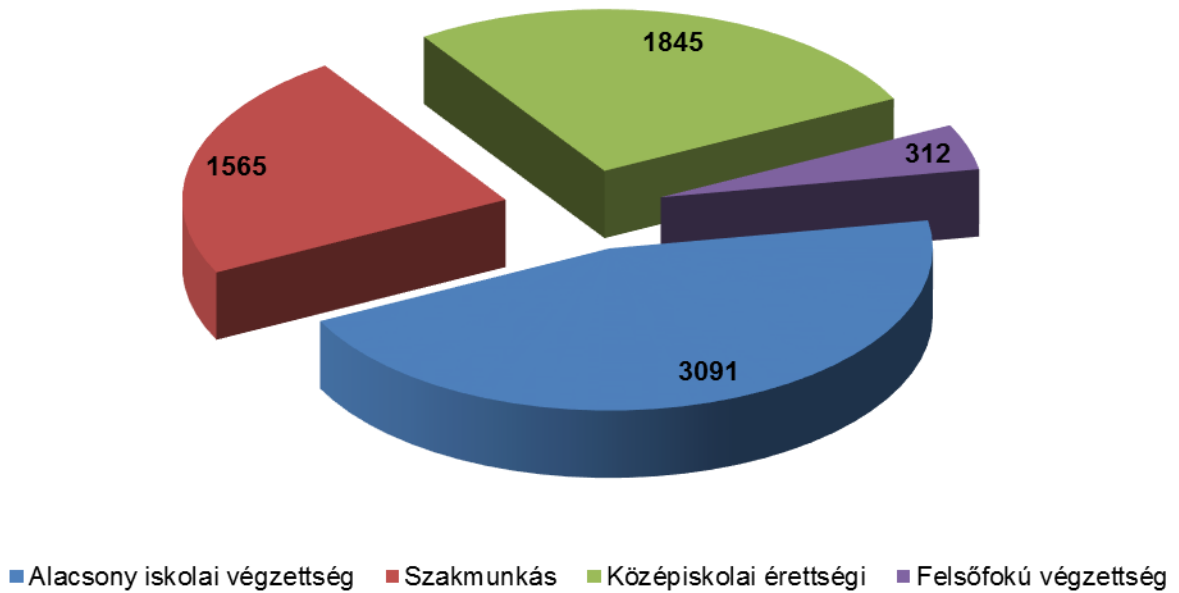

Forrás: NFSZ, 2018.

Az alacsony iskolai végzettségűek aránya nagyjából megegyezik a nemeknél, azonban a hölgyeknél jóval magasabb a legalább érettségivel rendelkezők aránya.

59. ábra:

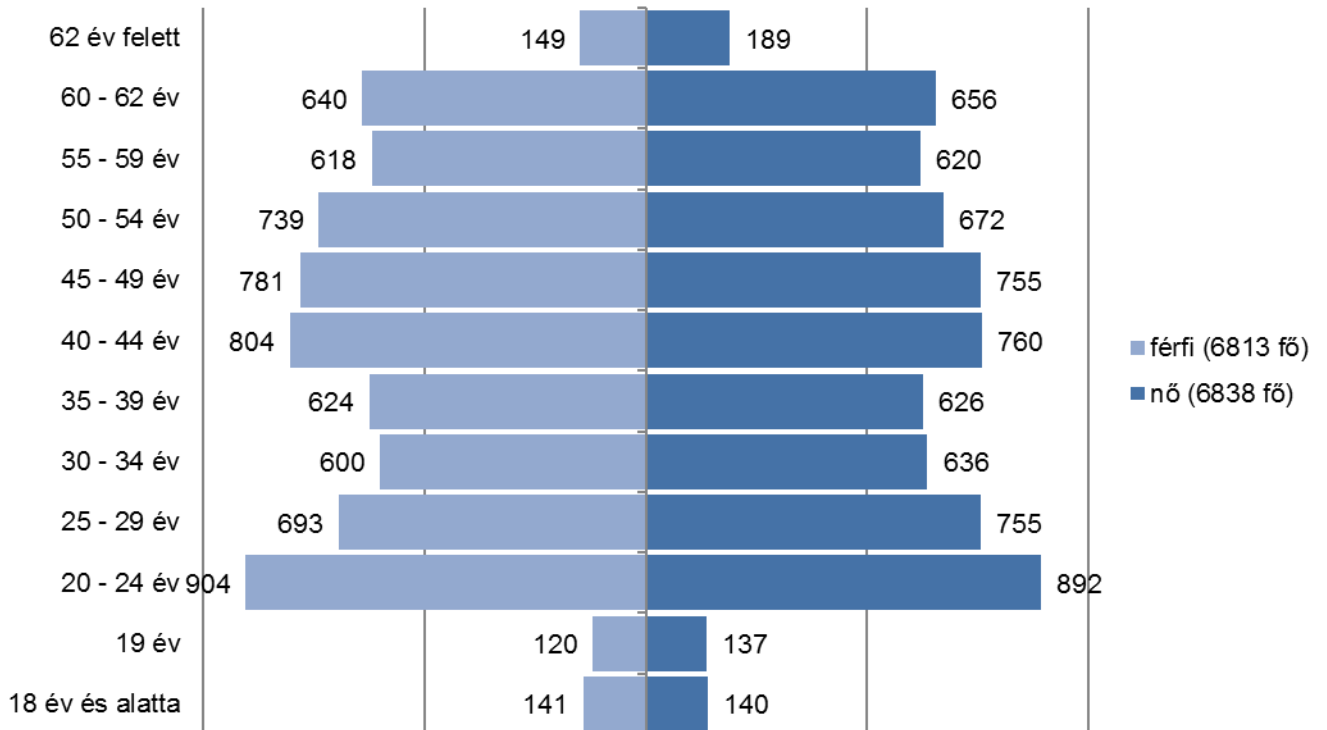
A regisztrált álláskereső nők összetétele iskolai végzettség szerint

Forrás: NFSZ, 2018.

60. ábra:

A regisztrált álláskeresők korfája

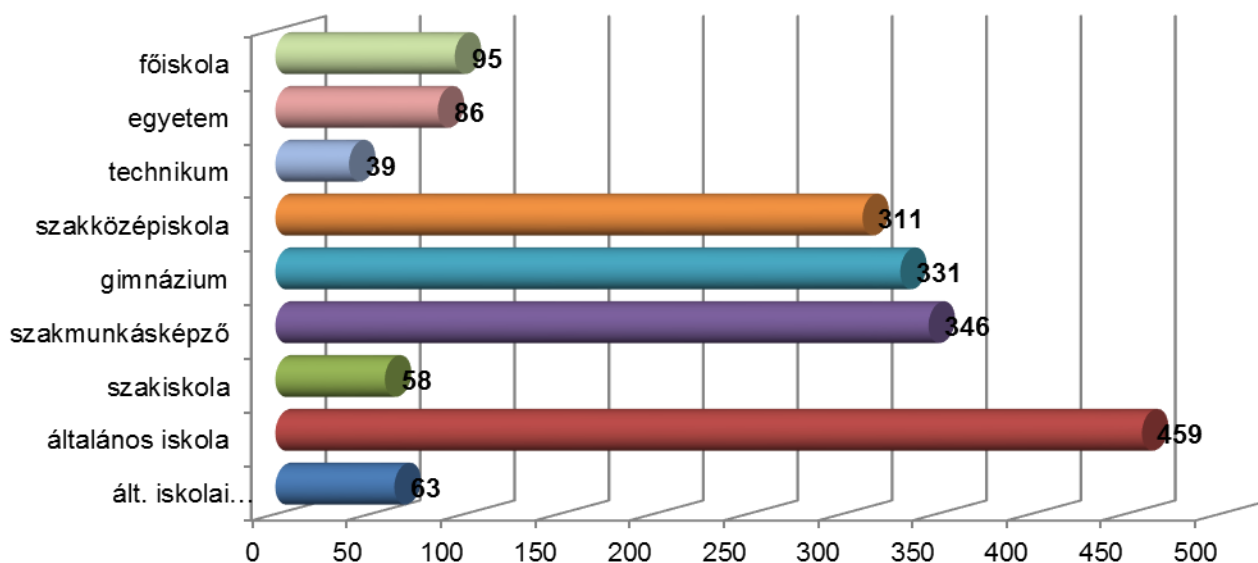

Forrás: NFSZ, 2018.

A nyilvántartottak 17,1%-a 25 év alatti, 31,4%-a ötven év feletti.

61. ábra:

Az álláskereső nők iskolai összetétele Pécs városában

Forrás: NFSZ, 2018.

Pécs városában a megyeinél jóval alacsonyabb, még a 30%-ot sem éri el az alacsony iskolai végzettségű regisztrált nők aránya, ugyanakkor a diplomás regisztráltak aránya a megyei kétszerese (10,1%).

A munkaképes korú nők foglalkoztatottsági helyzetének javítása megköveteli az élethosszig tartó tanuláshoz a társadalom által történő elfogadottságát, illetve a mindennapi gyakorlatba történő beépülését. Pécs város foglalkoztatottsági, munkanélküliségi rátáinak elemzése, illetve a település munkaerő-szükségletének ismerete alapján kialakulóban vannak az erre épülő rész munkaidős, önfoglalkoztatást biztosító programok, amelyek kivezető utat jelenthetnek a munkanélküliségből (BMKH Társadalombiztosítási és Foglalkoztatási Főosztály: GINOP 5.1.1-15 „Út a munkaerőpiacra”; GINOP 5.2.1-15 „Ifjúsági garancia”; GINOP 6.1.1-15 „Alacsony képzettségűek és közfoglalkoztatottak képzése”; GINOP 5.3.10-17 „Létszámleépítések megelőzése és kezelése”; TOP 5.1.1-15 „Megyei szintű foglalkoztatási megállapodások, foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések”; TOP 6.8.2-15 „Helyi foglalkoztatási együttműködések a megyei jogú város területén és várostérségében”; „Önindító” munkaerő-piaci program; Vállalkozóvá válás támogatása; „Új Patrónus” munkaerő-piaci program; Munkahelyteremtő beruházás támogatása KKV-k számára; Munkahelymegőrző támogatás).

d) nők részvétele foglalkoztatást segítő és képzési programokban

A Baranya Megyei Kormányhivatal illetékes főosztálya mellett a város civil szervezetei és egyéb intézményei is folyamatosan indítottak, indítanak képzéseket, programokat. Sajnos sok esetben ezek a folyamatok nem elég összehangoltak a munkaerőpiaci helyzettel, sokszor nem biztosítanak elhelyezkedési lehetőséget. A jelentkezők számára nincsenek alternatívák, így a képzés/program végeztével sok esetben nem is szeretnék az adott szakmában munkát vállalni, vagy a munkáltatók nem találják alkalmasnak őket. Kompetencia-fejlesztő tréningek, a bemenetkor

pályaalkalmassági meghallgatások, személyre szabott képzési programok indítása javíthatna a jelenlegi helyzeten.

Az alacsony iskolai végzettség oka gyakran a korai gyermekvállalás, ezért a nehéz anyagi körülmények között egy vagy több gyermeket nevelő, esetleg szegregált területen lakó nők számára a tanulmányok befejezéséhez motivációjuk növelésére és az oktatáshoz való hozzáférésük lehetőségeinek szélesítésére van szükség (pl.: utazási hozzájárulás, gyermekfelügyelet a képzés ideje alatt, képzési idő összehangolása a gyermekellátó intézményekkel).

A foglalkoztatást segítő konkrét szakmai ismereteken (mesterség) túl az általános ismeretek, képességek megléte is nagyban hozzájárulhat a munkaerőpiaci sikeres részvétel elősegítéséhez. A számítógép, internet készség szintű kezelése éppen a „női munkák” esetében jelent szignifikáns előnyt. A kismamák munkaerőpiacra való visszatérése vagy első részvétele esetén nem kis előnyt jelent ezen képességek megléte.

A középfokú végzettséggel rendelkező nők foglalkoztatásának növelésére piacképes szakmákat adó továbbképzések indítására van szükség. Ehhez kapcsolódóan a kisgyermekes nők számára olyan program indítására, mely segíti önfoglalkoztatóvá válásukat.

A gyermekkel otthon maradó szülő munkába való visszatérését segítené, ha térítésmentesen (vagy jelentős támogatással) kezdhette egyetemi tanulmányokba, idegen nyelv tanulásába, szakképzés elvégzésébe.

A közgondolkodásban hangsúlyosan jelen vannak a hagyományos férfi-női szerepekhez rendelt sztereotípiák, ennek megváltoztatásához a nevelési és oktatási intézmények munkájában kellene helyet kapnia a valódi egyenjogúságon alapuló modern családformára építő szemléletnek. A szemléletformálással a nők terhei csökkenthetők, hosszú távú következményeként a jelenleg inkább nőket érintő problémák megoldási kísérletei nemcsak a női érdeket, hanem a tényleges nemek közötti egyenjogúságot szolgálja. Például a családi munkamegosztás területén, a háztartási és gyermeknevelési feladatban nagyobb szerepet vállaló férfiak számára is lehetőséget teremtene a GYES-en, GYED-en lévő szülő számára ingyenesen igénybe vehető képzések megteremtése.

Családbarát munkahelyi megoldások, az atipikus foglalkoztatási formák széles körben való elterjesztése komoly segítséget jelentene a családok számára munkahelyi és családi élet összeegyeztetésében. Ehhez elengedhetetlen a helyi munkaadók tapasztalatainak, félelmeinek ismerete, amikre építve támogatott foglalkoztatási programokkal, munkáltatók számára igényelhető kedvezményekkel a munkaadók is érdekeltté tehető a változás elérésében.

A kommunikáció, a média szerepe kiemelten fontos a szemléletformálás a tájékoztatás hatékonyságához: eszköz lehet a nemi sztereotípiák felszámolásában és lakosság minél szélesebb körben való informálásában az aktuális képzési programokról, lehetőségekről.

5.2 A munkaerő-piaci és családi feladatok összeegyeztetését segítő szolgáltatások (pl. bölcsődei, családi napközi, óvodai férőhelyek, férőhelyhiány; közintézményekben rugalmas munkaidő, családbarát munkahelyi megoldások stb.)

A gyermekek napközbeni ellátásait alapvetően a gyermekvédelmi törvény szabályozza és azokat a gyermekjóléti alapellátások körébe sorolja. Pécssett a szigorúan vett napközbeni ellátások esetében – bölcsőde, családi napközi és házi gyermekfelügyelet – az igénybevételi arány 2014-ben 15,6 % volt. Ez alacsonyabb, mint a magyar átlag, Magyarországon 2010-ben 12,4 % volt az arány, 2014-ben pedig 16,8% járt valamilyen napközbeni ellátást biztosító intézménybe (bölcsőde, családi nap-

közi). Az EU tagállamai többségéhez viszonyítva még nagyobb Pécs lemaradása, a 2002-ben elfogadott barcelonai célkitűzés szerint már 2010-ig a 3 évesnél fiatalabb gyermekek harmada részére bölcsődei ellátást kellett volna biztosítani.

Gyermekek napközbeni ellátása keretében a családban élő gyermek életkorának megfelelő nappali felügyeletét, gondozását, nevelését foglalkoztatását és étkeztetését kell megszervezni, amennyiben a szülők a gyermek napközbeni ellátásáról nem tudnak gondoskodni.

A bölcsődei ellátás szakszerű felügyelet, nevelés, gondozás, étkeztetés biztosítása azon 0-3 éves kisgyermek számára, akiknek szülei gyermekük napközbeni felügyeletét más formában nem tudják biztosítani, mivel dolgoznak, tanulnak, illetve a család egyéb szociális helyzetének, működésének díszfunkciói miatt nem tudják megoldani gyermekük felügyeletét. A bölcsődei alapellátás keretein belül a szakemberek a gyermekek egyéni igényeinek figyelembe vételével nyugodt, családi, érzelmileg biztonságot nyújtó légkörben, egész napos sokszínű szabad játéktevékenység megteremtésével, a gyermekek kreativitásának fejlesztésével, életkoruknak megfelelő minőségi táplálással, évszaktól függően a szabadlevegőn tartózkodás biztosításával nevelik, gondozzák a gondjaikra bízott kisgyermeket. A szakemberek a kisgyermek minőségi ellátása mellett kiemelt területnek tekintik a családokkal való együttműködést.

Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata Kisgyermek Szociális Intézmények Pécs városában a 0-3 éves kisgyermeket nevelő családok számára egy komplex intézményrendszer, mely a gyermekjóléti alapellátás keretein belül olyan szolgáltatásokat nyújt, amivel segíti a kisgyermekes családok hatékony gyermeknevelését. Az intézmény 10 bölcsődéje, Fészek Családi Napközije és Vadrózsa Biztos Kezdet Gyermekháza családi környezetben, magas színvonalú ellátást biztosítva várja a legkisebbeket. A 10 bölcsődében napközbeni alapellátást: felügyeletet, nevelést, gondozást, étkeztetést biztosítanak. 5 intézményben a napközbeni ellátás keretein belül felvállalja sajátos nevelési igényű kisgyermek integrálását, korai fejlesztését, 2 bölcsődéjében kiemelten foglalkozik a roma kisgyermek korai szocializációjának támogatásával. Szintén az alapellátás keretein belül felvállal olyan alapellátáshoz kapcsolódó, alapellátáson túli szolgáltatásokat is – szülő-gyermek játszóház, időszakos gyermekfelügyelet, gyógyúszás, nyújtott nyitvatartás, tanácsadás, Montessori játszó-csoport, vendégebéd, melyek ugyancsak a kisgyermekes családok hatékony gyermeknevelését támogatják.

56. táblázat - Bölcsődében és családi napköziben engedélyezett férőhelyek száma (4.3.4.)

Év	Működő (összes) bölcsődei férőhelyek száma	Működő, önkormányzati bölcsődei férőhelyek száma	Egyéb, nem önkormányzati bölcsődei (munkahelyi, magán stb.) férőhelyek száma	Családi napköziben engedélyezett férőhelyek száma (december 31-én)
2012	n.a.	678	n.a.	175
2013	n.a.	786	n.a.	192
2014	n.a.	786	n.a.	195
2015	n.a.	786	n.a.	200
2016	n.a.	734	n.a.	207
2017	n.a.	776	n.a.	150

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Intézményi

A csökkenő gyermekszám ellenére még mindig magasabb a 100 bölcsődei férőhelyre jutó gyermekek száma (111).

57. táblázat - Bölcsődék és bölcsődébe beíratott gyermekek száma (4.3.3.)

Év	Önkormányzati bölcsődék száma	Bölcsődébe beírt gyermekek száma	Szociális szempontból felvett gyerekek száma (munkanélküli szülő, veszélyeztetett gyermek, nappali tagozaton tanuló szülő)	Nem önkormányzati bölcsődék száma (munkahelyi, magán stb.)
2012	12	1 025	266	1
2013	11	1 078	229	1
2014	11	1 280	280	1
2015	11	1 120	210	1
2016	9	1 250	147	1
2017	10	1 109	132	1

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati adatgyűjtés

PTE Bölcsőde

A Fészek – Családi Napközibe 20 hetestől 6 éves korig fogadnak bölcsődei csoportba nem integrálható, 3-4 sajátos nevelési igényű gyermeket, akiket kisgyermeknevelő, gyógypedagógiai asszisztens végzettségű szakemberek nevelnek-gondoznak. A családi napköziben intenzív, komplex

szemléletű korai fejlesztés folyik. A Pedagógiai Szakszolgálat utazó gyógypedagógusai hetente járnak a gyermekekhez, ezen kívül plusz szolgáltatásként hidrotéripiát és Dévény-tornát biztosítanak a korai fejlesztés keretei között.

A Vadrózsa Biztos Kezdet Gyermekháza elsősorban Pécs város keleti városrészében élő 0-5 éves korú gyermekeket nevelő családok számára kínál változatos elfoglaltságokat a mindennapokban. A gyerekház a területen egy olyan közösségi színtér, ahol a kisgyermekes családok a gyermekek fejlődését támogató környezetben találkozhatnak, megbeszélhetik gyermeknevelési, ill. egyéb problémáikat, szükség esetén szakember bevonásával.

A gyermekvállalást növelő tényezők között nagyon fontos a prevenció, családot segítő, szülői munkavállalást is támogató ellátások biztosítása, a 3 év alatti gyerekek jó színvonalú és megfelelő körülmények közötti ellátása. Mivel ez a korosztály nem egyenletesen oszlik meg Pécs területén, jó lenne megfontolni az integrált, 0-6 éves korúakat ellátó intézmények kialakítását, ami alapvetően megváltoztathatná ennek a korosztálynak az intézményi ellátáshoz való hozzáférést, illetve rugalmasabb ellátást tudna biztosítani a kettő vagy több gyermekkel rendelkező családok számára is. További problémát jelent a gyermekintézmények nyitvatartásának rugalmatlansága, ami megnehezíti a nők munkavállalása és a gyermekvállalása közötti összhangot.

Családbarát munkahelyek

Pécsen viszonylag kevés a „Családbarát munkahely” címet elnyerő cégek száma (legutóbb 2018-ban a Filharmónia Magyarország Koncert és Fesztiválszervező NKft. nyert el ilyen címet), így a pécsi családok nincsenek könnyű helyzetben a munkaerőpiacon ilyen tekintetben sem. A „családbarátság” általános ismérvei:

1. Komplex változások bevezetése rendszerszinten, amelyekben helyet kap a munkahely, az oktatás, a média, a család szerepe és a szociálpolitika egyaránt. Ezek közül csak egy szegmens a munkahely.
2. A kormányzat részéről egyértelmű iránymutatások, prioritások és üzenetek rögzítése a gazdasági környezet számára.
3. Jogszabályi támogatás a családbarát intézkedéseknek: pl. a távmunka és más rugalmasabb munkaszervezési formák lehetővé tétele a közigazgatásban is, adó- és nyugdíjárulék törvények megváltoztatása, flexicurity stb.
4. További alternatív munkavállalási formák (például osztott munkakör) bevezetésének támogatása, amelyeknél ugyanakkor figyelni kell arra, hogy ne erősítsék meg a hagyományos nemek szerinti munkamegosztást.
5. Az apák támogatása és ösztönzése, hogy ők is merjenek élni a családbarát intézkedések teljes körével (lásd munkaidő-kedvezmény, csökkentett munkaidő, gyermeknevelési szabadság igénybevétele).
6. Az apák feladatvállalását ösztönző átfogó médiakampány indítása, amely szerepmodelleket mutatna a fiatal férfiak számára.
7. A munkavállaló igényeivel egyeztetett egyéni családbarát munkahely szerződés csatolása a vállalati szerződésekhez.
8. A vezetőképzésbe, HR-képzésbe a családbarát intézkedések, valamint általában a nemek egyenlősége téma integrálása.

Javaslatok családbarát munkahelyek kialakítása kapcsán:

- a családbarát munkahely díj célja a családi kötelezettségek összehangolásának segítése legyen, nőknek és férfiaknak egyaránt, tehát az intézkedések ne kizárólag a nőkre koncentráljanak, hanem a családokra,
- a családbarát díjra pályázó szervezet építsen ki szoros együttműködést a hátrányos helyzetű csoportok munkavállalással kapcsolatos igényeit jól ismerő civil szervezetekkel,
- a családbarát díj pályázati programjába beemelt intézkedések egy jól átgondolt és előre kidolgozott esélyegyenlőségi stratégia keretein belül kerüljenek kialakításra,
- az esélyegyenlőségi stratégia tartalmazza a családbarát díjhoz kapcsolódó intézkedések folyamatos kommunikálását a munkatársak felé,
- fontos volna esélyegyenlőségi szakértők bevonása a családbarát intézkedéseket kidolgozó vállalati állandó team munkájába (akik reprezentálják a munkavállalók teljes körét), akár alkalmazottak ilyen irányú képzésével, akár külsős tanácsadók megbízásával,
- az állandósult team tagjainak munkája garantálja az esélyegyenlőségi stratégiához, így a családbarát díjhoz kapcsolódó intézkedések folyamatos monitorozását a mindenkori munkavállalók igényeinek implementálása érdekében,
- atipikus foglalkoztatási módok alkalmazása egyéni igények figyelembevételével, egyéni családbarát munkahely szerződés csatolása a munkaszerződésekhez.

A munka és magánélet összhangjának megteremtése korunk nagy kihívása, és kizárólag a valós munkavállalói és munkaadói igények megértésével, a civil és a versenyszféra együttgondolkodásával valósítható meg.

5.3 Családtervezés, anya- és gyermekgondozás területe

A Magyarországon érvényesülő jelenlegi demográfiai folyamatok mellett különös jelentőséggel bír a családtervezés. A gyermekvállalási kor kitolódása és a családokban vállalt átlagos gyermekszám csökkenése miatt Pécs városában is csökken, ill. stagnál a születendő gyermekek száma.

Alapvetően tradicionális értékeket valló társadalmunkban a családtervezés, később a családi élet megszervezése jelentősen összefügg a család anyagi lehetőségeivel és nemi szerepekről vallott nézeteivel. A családalapítást egyre későbbi életkorra halasztják, egyre többen vállalnak csupán egy gyermeket, ennek hátterében különböző okok állnak (karrier, biztos egzisztencia megteremtése, válás, munkaerőpiaci helyzet, stb.). A nők esélyegyenlőségi helyzetének minden területe szorosan összefügg és hatással van a születendő gyermekekre, illetve számukra. A megváltozott társadalmi-gazdasági helyzetben szemléletváltásra van szükség, mely a hagyományos nemi szerepek (házimunka és gyermeknevelés feladatai, karrier) értelmezésével és újragondolásával mindkét nem számára azonos esélyeket biztosít a munka világában és a családi életben is.

Ezeket a problémákat felismerve 2011. óta folyamatosan bővülnek a családok támogatására létrehozott konstrukciók.

A családtámogatási rendszer változásai 2018-tól:

1. Családi adókedvezmény

A családi adórendszer már nyolc éve működik, ami azt jelenti, hogy gyermekszámtól függően adókedvezmény jár. 2018-tól növekszik a kétgyermekesek családi adókedvezménye, még hozzá havi ötezer forintra. Az érintett 330 ezer kétgyermekes család így már havi 35 ezer forintot tud megspórolni. Kedvezményük 2019-ben még tovább emelkedik majd 40 ezer forintra, így összességében négy év alatt megduplázódik.

2. Növekedett a gyed

2018. január 1-jétől a minimálbér emelése miatt nőtt a gyermekgondozási díj (gyed). Mivel a minimálbér összege 2018-ban 8 százalékkal, bruttó 138 ezer forintra nőtt, a gyed maximális összege elérte a bruttó 193.200 forintot, míg a diplomás gyed az alapképzésben résztvevő hallgatóknál 96 600 forintra, a mesterképzésben résztvevők esetében 126.350 forintra emelkedett.

3. Tovább tart a gyed extra

2018 újdonsága, hogy egyről két évre, a duplájára emelték a diplomás gyed időtartamát, így akár 1,5 millió forintnyi többlettámogatást is kaphatnak azok, akik az egyetem alatt vagy annak elvégzése után egy éven belül vállalnak gyermeket. A diplomás gyed összege is nőtt: felsőfokú alapképzésben, szakképzésben, felsőoktatási szakképzésben, szakirányú továbbképzésben részt vevők esetében 89.250-ról 96.600 forintra, mesterképzésben, egységes, osztatlan képzésben és doktori képzésben részt vevők esetében pedig 112.000-ről 126.350 forintra.

4. Jelzőlog- és diákhitelések támogatása

Újabb támogatást kaptak a jelzőloghitelések. Ezen családok tartozása a harmadik, a negyedik és az ötödik vagy további gyermek megszületése esetén gyermekenként 1-1 millió forinttal csökken. Ez igaz a később felvett hitelekre is. Az intézkedés akár 214 ezer jelzőloghitellel rendelkező gyermekes családot is érinthet. Az első gyermek vállalásakor az édesanya fennálló diákhitelét felfüggesztik, a másodiknál a tartozás felét elengedik, a harmadiknál pedig az egészet.

5. Lombikprogram

Bővítették a lombikprogram hozzáférési lehetőségeit, növelték a gyógyszerek támogatását. Infrastrukturális fejlesztésekről is döntöttek: 8 milliárd forintos támogatást nyújtanak az állami egészségügyi intézményeknek, hogy még több meddőséggel küzdő pár számára legyen hozzáférhető a lombikprogram.

6. Még több bölcsőde

A bölcsődefejlesztési programot is folytatták. 2018-ban a korábbi összegekhez képest is 10 milliárd forinttal több jutott bölcsődefejlesztésre.

7. Köldökszínór program

Január elsejével elindult a Köldökszínór program, amely azokat szólítja meg, akiknek magyar gyermeke nem Magyarország közigazgatási határain belül születik, hanem bárhol másutt a világon. Ezen szülők is jogosultakká válnak az egyszeri 64.125 forintos anyasági támogatásra, valamint egy babakötvényre Start-számlával. Utóbbi kezdő összege 42.500 forint, és ha a családok tovább takarékoskodnak, ehhez az állam kamattámogatást tesz hozzá, így a fiatal 18 évesen több millió forinttal "indulhat el" az életben.

8. CSOK és otthonteremtés

A programot tovább folytatták, és sok adminisztratív akadály elhárításával, járulékos költség csökkentésével még olcsóbbá tették az otthonteremtést. 2019-ben további támogatások is megjelennek a CSOK-ban.

9. Gyermekétkeztetés

Az ingyenes gyermekétkeztetésre 2018-ban 79 milliárd forint jutott.

10. További támogatások

- Az aktív időskor támogatása
- Csecsemőgondozási díj (CSED)
- Tankönyvtámogatás
- Gyermekgondozást segítő ellátás
- Gyermeknevelési támogatás
- Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény
- Gyermekápolási táppénz
- Gyermek után járó szabadság
- Első házások kedvezménye
- Munkahelyvédelmi akció
- Családi pótlék
- Anyasági támogatás
- Tartósan beteg gyermekek után járó ápolási díj

A felnövekvő generáció szemléletformálásának eszköze lehet a nevelési, oktatási intézmények programjában egy nem a hagyományos nemi szerepeket, hanem a családtagok egyenrangú fontosságát és szerepvállalását hangsúlyozó családi életre való nevelés. Az oktatási intézményekben tartott felvilágosító programok megújítása oly módon, hogy a gyermekvállalás tudatos időzítésének fontossága mellett a családi élet tudatos tervezését, társadalmi értékét is hangsúlyozza. Városi rendezvényeken kísérőprogram formájában szemléletformáló akciók rendezésével az idősebb korosztály számára is elérhetővé lehet tenni az üzenetet (például az egészséges életmódot propagáló stand mintájára).

Emellett a háztartási és gyermeknevelési feladatok értékének társadalmi elismertségét is emelni kell, tudatosítani minden korosztály számára a hagyományos anyai feladatok fontosságát, elismerni a "láthatatlan otthoni munka" értékét, lehetővé tenni a férfiak számára az ebben való nagyobb szerepvállalást.

A gyermekvédelmi gondoskodás látókörébe került fiataloknál kiemelt figyelmet kell fordítani a felvilágosításra, családtervezési tájékoztatásra. Az állami gondozásban nevelkedők számára olyan rendhagyó programokat rendezni, melyeken családtervezésről kapnak tájékoztatást. Ehhez kapcsolódóan az állami gondozás és örökbeadás területén is változtatásokat kell eszközölni, hogy az örökbefogadás társadalmi elismertsége növekedjen, az adoptálásra váró családok „könnyebben” válhassanak igazi családdá.

A tájékoztató programok megvalósítása során az oktatási intézmények számára az egészségügyi intézmények dolgozói és civil szervezetek nyújthatnak segítséget.

58. táblázat – Védőnői álláshelyek száma (4.3.1.)

Év	Betöltött védőnői álláshelyek száma	Körzetek száma (védőnők száma)	Egy védőnőre jutó gyermekek száma	Tényleges összlét-szám
2012	66	66	464,2	30 635
2013	66	66	442,4	29 197
2014	64	64	422,7	27 050
2015	64	64	422,4	27 032
2016	62	62	429,4	26 625
2017	62	62	407,1	25 241

Forrás: TeIR, KSH Tstar, önkormányzati adatgyűjtés

A védőnői ellátás Pécsen megfelelő, bár a védőnők száma arányosan csökkent a születendő gyermeklétszám lassú csökkenése mellett. Ennek bázisán a családtervezés aktív segítése a működő rendszer fejlesztésével, szakmai továbbképzéssel a nővédelem és családgondozás területén a segítségnyújtás hatékony eszköze lehet.

Válogatás a jelenleg létező hasznos szolgáltatásokból, programokból kismamáknak, családoknak Pécsen:

1. A Hurcibaba Klub állandó programjai a Civil Közösségek Házában (www.ckh.hu):
 1. Babahordozó klub
 2. Babamasszázs
 3. Csacsogó – népi mondókázás, ölbéli játékok
 4. Anyatorna babákkal
 5. Mosható pelenkázó klub
 6. Szoptatás-támogató baba-mama kör
 Bővebb információ: <https://www.facebook.com/hurcibaba/>
2. Dúdolda – zene-műhely. Bővebben: www.dudolda.hu
3. A MeseTérKép csapata 2017. januárjában alakult azzal a céllal, hogy mesealapú alkotófoglalkozásokat tartson a nem mindennapi kalandokra vágyó gyerekeknek Pécsen és környékén. <https://www.facebook.com/meseterkep/>
4. A pécsi városrészi közösségi terek és intézmények családi programjai:
 - Pécs-Vasas: <http://kobeko.hu>

- Pécsbánya: <https://pbkozosseghaz.hu/>
- Pécs-Meszes: www.banyaszbeke.hu
- Pécsi Kulturális Központ: <http://pecsikult.hu/reszegysegek>
- Mosolymanó Családi Központ: <https://www.facebook.com/mosolymanopecs/>
- KÉK Közösségi Ház: <https://www.facebook.com/kertvarosiak1/>
- Y Közösségi Ház: <https://www.facebook.com/ykozosseghaz/>

5. A Széchenyi 2020 program keretében meghirdetett Védőháló a családokért felhívás európai uniós támogatásával 2017. február 1-jén indította el új, ingyenes 2 éves programsorozatát a ZsÖK NKft. „Kultúrával a családokért” (EFOP-1.2.1-15-2016-00525) címmel. Ennek keretében a kultúra eszközeivel kíván a családok számára élményszerű, fejlesztő programokat szervezni. A projekt kiemelt célcsoportját képezik a gyermekeket nevelő családok, akiknek testi-lelki-szellemi egészségét, mentálhigiénéjét, illetve mindennapi feszültségeik kezelését és krízishelyzeteik átvészelését rendkívül gazdag programválaszték biztosításával igyekeznek támogatni.

Az események négy tematika köré szerveződnek. (1.) A fiatalok családi életre való felkészítésében nyújt segítséget a Házasság Hete programsorozat. (2.) A szülők gyermekneveléssel kapcsolatos ismereteinek bővítését célozza a Szülőakadémia előadássorozat. Az érdeklődők részt vehetnek asszertív kommunikációs tanácsadásokon, különböző workshopokon, művészetterápiás foglalkozásokon, konzultációkon. (3.) A sajátos vagy nehéz helyzetben lévő családokat segítő programok közé tartozik többek között a Válás és újjászületés című egyéni tanácsadás, valamint az Alzheimer Café, amely a demenciával érintett betegek, családtagjaik egy csésze kávé melletti előadássorozata. (4.) A családi közösségépítő programok célja elsősorban a ki-kapcsolódás, az együttlét. Ilyen a Muzsikáló Családok című koncertsorozat, amelynek keretében a PTE Művészeti Karának neves muzsikusai családtagjaikkal zenélnek együtt. Ugyancsak tartalmaz szórakozást kínál az Együtt épít a család, a Családi társasjáték vagy ÉlményMűhely című kreatív program.

Jó kezdeményezések, projektek a gyermekes nők munkavállalásának megkönnyítésére:

1. *2018-ban az EFOP-1.2.9-17 konstrukció keretében „A nők munkaerőpiaci helyzetének javítása és Nő-Köz-Pont létrehozása Pécssett”* címmel indult útjára az a 3 éves projekt, melynek keretében az alábbi célkitűzéseket kívánják megvalósítani a konzorciumi partnerek:

A projekt **fő célkitűzése** a nők munkaerő-piaci helyzetének javítása, a család és munka összeegyeztethetőségének előmozdítása helyi megoldásokkal és együttműködésekkel.

Stratégiai célok:

1. Az életszínvonal és a társadalmi megelégedettség növekedése Pécssett,
2. Az aktív korú nők vonatkozásában kedvező munkaerőpiaci mutatók, növekvő foglalkoztatás, javuló munkaerőpiaci ráták Pécssett,
3. Atipikus foglalkoztatás növekedése Pécssett, a nők atipikus foglalkoztathatóságának javítása, különös tekintettel a helyben beazonosítható hiányszakmákra,
4. Az esélyegyenlőség tényleges megvalósítása, befogadó/felelős munkahelyek számának növekedése,
5. Vállalati kultúra: értékek újragondolása, család-/anyabarát vállalati politika szélesebb körben való elterjedése Pécssett,

6. Ki nem használt kapacitás szélesebb körben való felismerése, a női kompetenciák szélesebb körű felismerése Pécssett,
7. Megbecsült humán erőforrás mértékének növekedése Pécssett, amely hatással van a növekvő teljesítményre, hatékony munkavégzésre, melynek eredményeként a pécsi munkaadók versenyelőnyének növekedése várható,
8. Kettős szerep harmonizálása.

A projekt **részcéljai/operatív céljai:**

1. Női Információs és Szolgáltató Központ (Nő-Köz-Pont) létrehozása és működtetése Pécssett,
2. A munkáltatók és a munkavállalók helyi szintű együttműködésének javítása a család és a munka összeegyeztethetőségének érdekében, helyi munkaadók és szakmai szervezeteik tájékoztatása, érzékenyítése, együttműködések kialakítása,
3. Szakmai helyi rendezvények, találkozók szervezése a célcsoport számára a női foglalkoztatásban kiemelt szereppel bíró helyi szervezetekkel, szakmai kamarákkal, vállalkozói szervezetekkel,
4. A magánélet és a munka összehangolását segítő támogató szolgáltatásokat nyújtó szolgáltatók és a velük együttműködő közösségek működési feltételeinek megteremtése helyben. Hálózatépítés, továbbá a létrejött hálózat és kapcsolatok, együttműködések hosszútávú fenntartási lehetőségeinek megteremtése és elősegítése,
5. Atipikus foglalkoztatási formák népszerűsítése, elterjesztése az új típusú munkaidőmodellek népszerűsítésével és a bevezetés lehetőségének ismertté tételével mind a munkavállalók, mind a munkaadók körében,
6. Nők társadalmi és gazdasági szerepvállalásában rejlő lehetőségek és előnyök helyi bemutatása, valamint a társadalmi sztereotípiák lebontása, a nők és férfiak változó szerepeinek tudatosítása érdekében tájékoztató napok és/vagy előadások, és/vagy kampányok, események, akciók szervezése, online tartalmak készítése (<http://baranya.munkacsalad.hu>) helyben mintaként szolgáló nők és férfiak példájának közzétételével, a helyi és a közösségi média használatával,
7. A nők vidékfejlesztésben, térségfejlesztésben, gazdaságfejlesztésben betölthető szerepének, új, illetve hagyományos ágazatokban és szakterületeken kínálgató lehetőségeinek, megvalósított, működő jó gyakorlatok bemutatása, terjesztése nőknek és lányoknak,
8. Formális és nem-formális képzések, fejlesztések, felkészítések lebonyolítása.

A projekt **célterülete** elsősorban Pécs, de megyei jogú városi szerepéből és vonzáskörzetéből adódóan a projekt hatásterülete túlmutat a város határain. Emiatt az együttműködő partnerek között megjelennek környező települési önkormányzatok is (Orfű, Pellérd, Szalánta, Szentlőrinc), de mellettük állásközvetítő cég, munkáltatók, szakmai, érdekképviseleti és civil szervezetek is, akik együttműködésükkel a célcsoport elérésében és a projekt megvalósításában vállaltak szerepet.

A projekt keretében megtörténik a helyi erőforrások feltérképezése és aktiválása, melynek eszköze a hálózatépítés lesz, aminek fenntartásáról, működtetéséről terv is fog készülni. A hálózat tagjai lesznek a Segédletben meghatározott kedvezményezettek, paktumok, a helyi média képviselői, helyi foglalkoztatók, a helyi vagy régiós segítő, támogató szolgáltatásokat nyújtó szolgáltatók, civil és egyházi szervezetek, helyi döntéshozók.

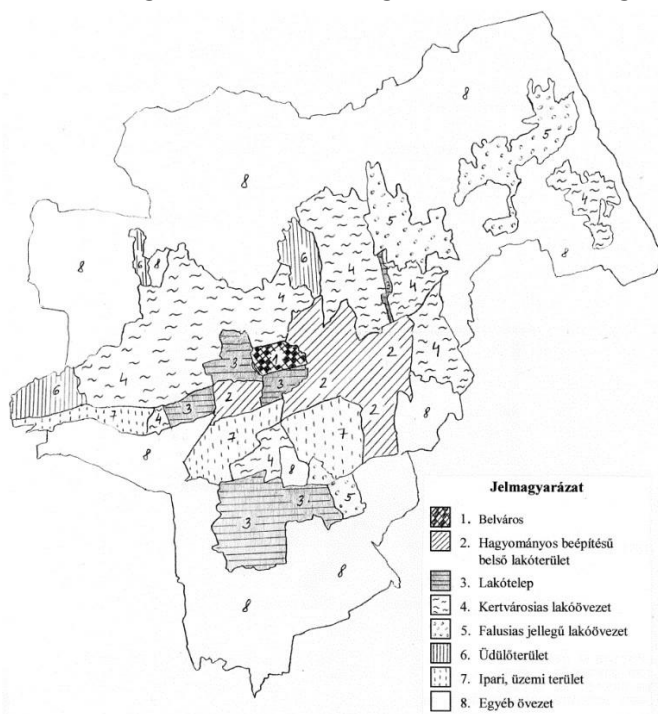
2. Az internet hozzáféréssel rendelkező családok hasznos információkat kaphatnak a „Pécsi és Baranya megyei családok információs oldala” olvasásakor (www.pecsimami.hu). Különösen a „Pécsimami Közhasznú Egyesület” nyújt eligazodási lehetőséget: honlapjukon történő bemu-

tatkozásukkor olyan szociális jellegű, nonprofit és közhasznú társadalmi szervezetként jelölik meg tevékenységüket, „amely elsősorban a Baranya megyében élő anyák, gyermeket nevelő családok helyi szintű, minél szélesebb körű informálását és segítését, részükre díjmentes – a mindennapi életet megkönnyítő – szolgáltatások biztosítását, továbbá a kisgyermeket nevelő nők munkába való visszatérésének elősegítését tűzte ki célul.

5.4 A nőket érő erőszak, családon belüli erőszak

A városi térszerkezet területi, társadalmi egyenlőtlenségei nyilvánvalóak, e mellett megfigyelhető, hogy a térszerkezetbeli tagozódások összekapcsolódnak az előregedési és ezzel együtt a feminizálódási folyamatokkal is. Ez az átrendeződés Pécs városra is jellemző.

62. ábra: Pécs funkcionális tagozódása, a lakosság nemek szerinti megoszlása alapján

Forrás: „Nagyvárosok belső tagozódása, Pécs” 2003, KSH, Baranya Megyei Igazgatóság, 10. oldal

2001-ben Pécs város lakosságának 53,6% volt nő, ez az arány a 2011-es népszámlálás adatai alapján 54,1%-ra változott. 2016-ra ez csökkent 53,49 %-ra.

Mivel nem történt jelentős térszerkezeti átrendeződés, feltételezhető, hogy a 8-10 évvel korábbi tendencia folytatódott. Tovább idősödött és feminizálódott a Belváros (53,2%), a Szigeti külváros (56,2%), a Lakótelepek (54,9%), Uránváros (57,1%), a Hagyományos építésű területek (54,2%) és a Kertvárosi lakóövezet (52,2%). Mivel a tömegközlekedési eszközöket többnyire a nők és az idősek veszik igénybe, ezért ezt a tömegközlekedés és a megállóhelyek tervezésénél, akadálymentesítésnél is figyelembe kell venni.

A kiszolgáltatottabb helyzetben lévő idősek és a nők válhatnak nagyobb valószínűséggel erőszakos bűncselekmények áldozataivá is. Mivel a közbiztonság egyik legfontosabb közös ügyünk, szakítani kell azzal a hagyománnyal, hogy a biztonság megteremtése kizárólag a

rendőrség feladata. Az itt élők védelmében a településrendezési, fejlesztési beruházások kialakítása során prevenciók szempontok figyelembevétele is elengedhetetlen a jövőben (pl. parkok megvilágítása, lakókörnyezet közvilágítása, sövények, fák gondozása, építési engedélyeknél bűnmegelőzési és biztonsági szempontoknak való megfelelés). Fenti tényezők akár önmagukban is alkalmasak a közbiztonság megerősítésére, az itt élők biztonságérzetének fokozására, számos helyben működő szervezet munkáját is feltételezve a rendőrségi munka mellett.

Családon belüli erőszak

Néhány megállapítás a nők ellen elkövetett bűncselekmények kapcsán:

- A nők elleni erőszak a nemi alapú diszkrimináció egy fajtája, mely sérti a nők és férfiak közötti egyenlőség elvét.
- Az Európai Unióban a nők egyharmada szenved el erőszakot. Az EU Alapjogi Ügynökségének legfrissebb felmérése (2012.) alapján a skandináv államokban (46-52%) követik el a legtöbb erőszakos cselekményt nők ellen, a legkisebb arányban pedig Horvátországban, Ausztriában és Lengyelországban. (21-19%).
- A nők elleni erőszak a leggyakrabban a szoros partnerkapcsolatokban, a családon belül történik.
- A partnerkapcsolati erőszak legjellegzetesebb formái közé tartozik a verbális, lelki, fizikai, szexuális, valamint a gazdasági erőszak.
- Magyarországon a 15 évesnél idősebb nők 9 százaléka (több mint 400 000 fő) ellen követtek el szexuális erőszakot. A büntetőeljárások száma ezzel szemben évi 4-500 eset.
- Magyarországon 16 krízisközpont és egy titkos menedékház működik.
(Képviselői Információs Szolgálat, 2015.)

A nők elleni erőszak az ENSZ meghatározása szerint:

“A nők elleni erőszak bármely olyan, a nőket nemük miatt érő erőszakos tett, mely testi, szexuális vagy lelki sérülést okoz vagy okozhat nőknek, beleértve az effajta tettekkel való fenyegetést, valamint a kényszerítést és a szabadságtól való önkényes megfosztást, történjen az a közéletben vagy a magánszférában. Beleértendő, de nem korlátozandó a testi, szexuális és lelki erőszakra, melyet az áldozat a családon belül szenved el, ideértve a bántalmazást, a lánygyermekkel való szexuális visszaélést, [...] a házasságon belüli nemi erőszakot [...]”

Amíg az állami intézmények nem garantálják a nők családon belüli fizikai biztonságát és ez nők százezreinek halálához vezet szerte a világon, addig a nők elleni diszkrimináció széles skáláján a családon belüli erőszakot kiemelt helyen kell kezelnünk. A statisztikai adatok azt mutatják, hogy a nők ellen elkövetett bűncselekmények között egyértelműen a családon belüli erőszak a leggyakoribb halálozási ok. A helyzetet tovább nehezíti, hogy a családban, az otthon falai mögött folyó erőszak a privát szféra sérthetlenségénél fogva gyakran láthatatlan, ami az áldozat számára jelentősen megnehezíti a segítségkérést, a környezet számára pedig a segítségnyújtást.

Az Európa Tanács 2011. május 11-én megalkotta a Nők elleni és a családon belüli erőszak megelőzéséről és felszámolásáról szóló egyezményét (Isztambuli Egyezmény). Ez az első olyan, kötelező erejű jogi eszköz, amely átfogóan foglalkozik a nők elleni erőszak különböző formáival. Megállapítja, hogy a nők elleni erőszak az emberi jogok megsértését jelenti, valamint a nemi alapú diszkrimináció egyik formája, mely ellen az egyes államoknak kötelességük fellépni.

Magyarország az Isztambuli Egyezményhez aláíróként 2014. március 14-én csatlakozott, az egyezmény ratifikálására azonban még nem került sor, az erre vonatkozó ellenzéki kezdeményezést (H/2390) 2015. márciusában az Országgyűlés elutasította. Míg a nőszerzők az egyezmény ratifikálását sürgetik, az Európa Tanács Bizottságának legfrissebb (2015.) tanulmánya szerint Magyarország több szempontból sem teljesítette az egyezményben foglaltakat, mint például:

- nincs törvényi garancia arra, hogy a családon belüli erőszak bármely formája esetén az ügyész büntetőeljárást indítson;
- a rendőrök nem kapnak külön rendszeres szakmai képzést arról, hogyan járjanak el a nők ellen irányuló erőszak esetén;
- nincs olyan intézményrendszer, mely megfelelő segítséget nyújtana az erőszak áldozataivá vált nőknek;
- nincs szakértők által bonyolított intervenció program az erőszakot elkövető férfiaknak.

Források:

http://www.parlament.hu/documents/10181/303867/2015_35_nok_elleni_eroszak/fadb957a-2fe4-4f21-ac23-dbd540cff956

<http://nokjoga.hu/alapinformaciok/statisztikak>

A családon belüli erőszak más kategóriába tartozik, mint a nők, vagy az idősek sérelmére elkövetett erőszak. Egy látszólag új, de a cselekmény szempontjából régi társadalmi problémáról van szó, hiszen a családtagok között mindig is előfordultak erőszakos magatartások, viszont ami ezen túlmutat és új, az az, ahogy jelenleg egyre inkább nyilvánossá válik és megkonstruálódik a probléma.

Mivel az erőszak jelentős része családon belül történik, maguk az elkövetők, de az áldozatok is legtöbbször tagadják a bűncselekmény megtörténtét, ezért ez egy olyan terület, ahol a legmagasabb a látencia és a leghiányosabb az adatszolgáltatás.

Mivel elsősorban nők és gyermekekkel szembeni erőszakról beszélhetünk, elemezni kell, hogy milyen okok hozzák létre és állandósítják, továbbá miért magas az ilyen típusú bűncselekmények látenciája?

A családon belüli erőszakról való tárgyilagos diskurzust nehezíti, hogy a legtöbb ember képzetében a család a szerelem, a gyengédség és a boldogság szinonimája, ezért nagyon nehezen fogadható el, hogy ebben az emberek közötti együttélés legerősebb és a többség számára legkívánatosabb intézményében nagyon sok erőszak történik.

Sokan inkább a családon belüli bántalmazás tényét hajlandóak letagadni vagy abnormálisnak tartani, azt gondolva, hogy csak bizonyos társadalmi csoportokban, szegénynegyedekben, drog-, alkoholfogyasztásnál vagy pszichés betegek körében fordul elő. Ugyanakkor a korántsem teljeskörű statisztikai adatok, a témában fellelhető kutatások arra utalnak, hogy társadalmunkban valószínűbb, hogy az embereket saját otthonukban ütlegeti, veri, sérti meg pszichésen egy családtag, mint hogy más, családon kívüli idegen kövesse azt el.

A Baranya Megyei Rendőr-főkapitányságtól kapott tájékoztatás szerint a Pécsi Rendőrkapitányságon 2003. óta családi összekötő tiszti rendszer működik. A kapitányság illetékességi területéről évente átlagosan 350-400 bejelentést kezelnek a családi összekötők, mint felelős munkatársak. Elsősorban családtagok – köztük gyakran kiskorúak –, rokonok, szomszédok, ügyeletes kórházak, klinikák munkatársai kérnek segítséget hozzátartozók közötti erőszak ügyében. Felnőtt háziorvos néhány alkalommal, házi gyermekorvos az elmúlt 10 évben összesen kétszer kért segítséget a rendőrségtől. Az életveszélyt okozó sérülések, családi tragédiák során a

szakemberek észlelték, hogy elsősorban olyan családoknál következett be, ahol annak tagjai segítséget sem a rendőrségtől, sem a család- és gyermekjóléti szolgálattól nem kértek korábban. A jellemző bűncselekmények a kezdeti évben elsősorban garázdaság formájában valósultak meg. Ma ezzel a bűncselekmény típussal már csak elvétve találkozhatunk. A súlyos sérüléssel járó bűncselekmények éveikig magas számban voltak jelen. Mára ez a szám jelentősen mérséklődött, a büntetőeljárások nagy része orrtörés miatt indult. A könnyű testi sértések ügyében indított eljárások száma erőfeszítéseik ellenére alig csökken. Még mindig rendkívül magas a 2008. januárjától hatályban lévő új típusú bűncselekmény, a zaklatások száma, melyek ma is elsősorban közvetlen fenyegetéssel valósulnak meg.

A kiskorú veszélyeztetés ügyében indult büntetőeljárások száma évről évre nő. Ennek oka egyértelműen a szakemberek és a lakókörnyezet érzékenysége. A büntetőeljárások okai sajnos nem változtak. Még mindig uralkodó az a szemlélet, mely szerint bántalmazással büntetik a gyermekeket a szülők. Elsősorban az apák verekednek, felfokozott idegállapotuk gyakran az ittasságnak köszönhető.

Továbbra is kertváros területéről érkezik a legtöbb segélykérés. Évek óta folyamatosan újabb és újabb családok kerülnek a rendőrség látókörébe. A területre nagyon kis számban jellemző az ismétlődések száma. Ezek között két csoportot különböztetünk meg. Az elsőben egy rövid időn belül általában kétszer kell rendőrt hívni, aztán hosszú időre, akár évekre is lecsendesednek. A másik csoportra az állandó, folyamatos ismétlődés jellemző. Általában időszakonként 10-12 család van a városban, akik a fokozott figyelem középpontjában állnak.

Az erőszakos magatartások hátterében magas százalékban fordul elő az erősen alkoholos befolyásoltság. Évente 150-200 olyan helyszínre vonulnak ki a járőrök, ahol legalább az egyik fél erősen ittas állapotban van. Gyakori problémaként említik a sértettek a szülő vagy családtag alkoholizáló életmódját. Több olyan eset is felszínre került, amikor a pszichiátriai betegek nem szedték be gyógyszereiket, s agresszív magatartásuk ebből kifolyólag alakult ki.

A párkapcsolati erőszak sértettjei évről évre egyre fiatalabbak, ma jellemzően 20-30 illetve 40-45 éves nők. 70 év feletti idős – többségében nő – évi néhány esetben kért segítséget. Általában ittas állapotban lévő felnőtt korú „fiú” gyermekek okoztak problémát. A 2009. októberében hatályba lépett ideiglenes megelőző távoltartást a sértettek jellemzően nem kérik.

Ha a képzettséget tekintjük át, megállapíthatjuk, hogy nem csak az alacsony iskolai végzettségű, munkanélküli családokat jellemzi az erőszak. Sok olyan család ügye is megfordul a rendőrségen, amelyben észlelhető, hogy kifejezetten jó anyagi körülmények között élnek.

2003-ban az esetek mintegy 75 %-a érintett gyermekes családokat, mára ez a szám jelentősen csökkent. Ma már sokkal kevesebb gyermeket szükséges családjából azonnal kiemelni. Ma többnyire felnőttek az érintett felek.

2009-2018. között Baranya megyében összesen 1.859 olyan bűncselekmény történt, ahol a elkövető-sértett kapcsolata családi-rokoni kapcsolat volt. Ez a szám csak a nők sérelmére elkövetett cselekmények számát takarja.

A nemek közötti szerepmegosztásról, a családi feladatokról készült kutatások egy tradicionális értékpreferenciájú ország képét mutatják, amiből következik, hogy a kulturális értékek és normák megengedik, sőt néha ösztönzik a férj feleségre irányuló erőszakos cselekedetét, tükrözve a hierarchikus társadalmi viszonyokat és a férfidominanciát. A jelen lévő „kötelező férfiasság” ideáljáról, a férfi felsőbbrendűségről vallott hitről, a parlamentben a nőknek bekiabáló férfi képviselők magatartása is meggyőzhet bennünket.

A látenciát az áldozat magatartása is elősegíti, az erőszak feltárásától való tartózkodás indoklásánál a következő magyarázatokat, okokat találtuk:

- nem tudja, hogy büntetendő, nem tudja, hogy segítséget kérhetne,
- az elfogadást segítik a szocializációs minták és a tradicionális értékek,
- rossz tapasztalatai vannak, fél a további megaláztatásoktól, szégyelli, azt hiszi, hogy megérdemelte.

Jelenleg Magyarországon a nemek közötti jogegyenlőség (de jure) majdnem minden területen megvalósult, ugyanakkor a mindennapi gyakorlatban (de facto) a jogszabályok érvényesülése területén jelentős egyenlőtlenségek vannak a nők hátrányára. Ennek egyik jellemző példája a családon belüli (nők, gyermekek ellen irányuló) erőszak.

A helyzet javítása érdekében szükség lenne a jövőbeli áldozatok eddigieknél hatékonyabb tájékoztatására, megismertetni a nőket azokkal a lehetőségekkel, amelyek rendelkezésre állnak. A bántalmazók részére indított önsegítő csoport hosszútávon segíthetné a családok helyes működését.

Tájékoztató füzetek, kontaktpontok létesítése, plakátok a figyelemfelhívás érdekében.

A rendőri intézkedésben résztvevő munkatársak kevés élettapasztalata, fiatal kora is folyamatos odafigyelést, törődést igényel. A rendőrségi továbbképzésekkel egyidejűleg a jelzőrendszeri partnerek között is törekedni kell az egységes gyakorlat kialakítására és megtartására.

Más területen tevékenykedő szakemberek (pszichiáterek, szociális szakemberek) hatékonyabb bevonása a megelőzésbe és az áldozatok gyógyításába.

A hatékonyabb intézményi háttér biztosítása során a hétfégi ügyeletben lévő családgondozó szükség esetén a rendőri intézkedés helyszínére is kivonulhat, ahol a családgondozást azonnal megkezdi. Az érintettek ellátását krízis ambulancia is segíthetné.

5.5 Krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások (pl. anyaotthon, családok átmeneti otthona)

Az otthontalanná vált szülő kérelmére a családok átmeneti otthonában együttesen helyezhető el a gyermek és szülője, ha az elhelyezés hiányában lakhatásuk nem lenne biztosított és a gyermeket emiatt el kellene választani szülőjétől.

Az ellátás igénybevétele kérelemre történik, melyet az ellátást biztosító civil szervezethez kell benyújtani. A kérelmek elbírálásakor figyelemmel kell lenni a gyermekjóléti központ családgondozóinak, a TÁMASZ Alapítvány Pécs szociális munkásainak, a védőnőknek, valamint a családdal kapcsolatban álló más segítő szervezet szociális munkásainak a javaslatára.

Amennyiben a családok átmeneti otthonában ellátott családoknál az adott intézmény családgondozói a gyermekekre nézve bármilyen magatartásbeli vagy viselkedési problémát észlelnek a szülők részéről, mely a gyermekek testi, érzelmi és szellemi fejlődését veszélyezteti, azt kötelesek a Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központnak, illetve súlyos veszélyeztettség esetén Pécs Megyei Jogú Város Gyámhivatalának jelezni.

1. Az Ifjúságért Egyesület által működtetett Családok Átmeneti Otthonai

Az Ifjúságért Egyesület által működtetett Családok Átmeneti Otthonainak szolgáltatásairól, az elmúlt évek statisztikai adatairól az előző fejezet értekezik. A szervezet két intézményben és azok szolgáltatási helyein egyidejűleg összesen 77 fő részére nyújt ellátást. Az alapellátáson és szolgáltatásokon túl további segítségben, lehetőségekben, szociális szolgáltatásokban is részesülnek a bentlakó nők.

Szociális munka a Családok Átmeneti Otthonában

Alkalmazott technikák, módszerek:

- Egyéni esetkezelés.
- Krízisintervenció.
- Segítő beszélgetés, egyéni családi problémák feltárása.
- Pszichológiai tanácsadás.
- Jogsegélyszolgálat.
- Életvezetési és háztartási ismeretek átadása, egészségügyi tanácsadás.
- Segítség a családi tradíciók, ünnepek megteremtésében és megőrzésében.
- Segítségnyújtás a szociális és egyéb ügyek intézésében.
- Információk a különböző segítő intézményekről, szervezetekről, „közvetítés” az adott problémával foglalkozó intézmény, szervezet felé, tájékoztatás munkalehetőségekről, átképzési programokról.
- Közösségfejlesztés.
- Ünnepek megtartása.
- Programok szervezése.
- Kézműves klub.
- Intézményen belüli közös programok szervezése (kertrendezés, virágültetés, bográcsozás stb.).

2. Hajléktalan nők ellátása Pécsen

A Dél-Dunántúli régióban a hajléktalanná vált nők számára sajnos nagyon kevés számú intézményes férőhely található. A három megyében, Pécsen (40 fő), Kaposváron (9 fő) Szekszárdon (5 fő), illetve Szigetváron (4 fő) nő számára található szállás, ebből is a pécsi a legkiemelkedőbb a maga 40 férőhelyével. Miközben a hajléktalan nők számát a hajléktalanok körében 20%-ra teszik, Pécsen a női férőhelyek száma nem éri el a 6%-ot (190 férfi férőhelyre jut 40 női), ez azonban jól tükrözi az országos helyzetet is.

A hajléktalan nők számára (is) alapvetően két típusú intézményt különböztetünk meg, az éjjeli menedékhelyet és az átmeneti szállást.

- Az éjjeli menedékhelyek úgynevezett alacsonyküszöbű intézmények, itt általában este 6 óra és reggel 8 óra között lehet benntartózkodni. Az igénybevételnek nincs különösebb feltétele, mint egy negatív tüdőszűrő lelet (tüdőgümőkórtól mentes), amit első alkalommal nem kell bemutatni, illetve a házirend elfogadása. A házirend egyszerű feltételeket határoz meg, mint az intézményen belüli alkohol- és drogfogyasztási tilalom, valamint az agresszív viselkedés tilalma. Ezért cserében napi jogviszony keletkezése mellett fekhely, mosási és tisztálkodási lehetőségek, valamint meleg étel biztosítása jár.

Az igénybevevők jellemzői:

Az igénybevevők három nagy csoportba sorolhatók:

- életveszélyes helyzetben lévők (pl. utcáról önként vagy az utcai szociális munkások segítségével és kifejezetten a kihűlés, a fagyhalál, az egészségkárosodás elhárítása érdekében intézménybe kerülő személyek),
- krízishelyzetben lévők (pl. szállásukat megromlott szociális helyzetük miatt elvesztők, vagy bántalmazó kapcsolatból menekülők),
- beilleszkedési zavarok miatt magasabb küszöbű intézménytől elzárkózók, akik az éjjeli menedékhelyet életvitelszerűen használják.

Az igénybevevők negyedik csoportját az éjjeli menedékhely környékén élő hajléktalan nők alkotják, akik csak bizonyos szolgáltatásokat (fürdés, vízvétel) vesznek igénybe.

Az éjjeli menedékhely kihasználtsága jelentősen megnőtt az előző évekhez képest: míg 2016-ban éves szinten 67%-os volt a kihasználtság, 2017-ben ez 85,6%-ra emelkedett.

A 2017-es évben mindösszesen 6.256 éjszakát regisztráltak a menedékhelyen, az éves kihasználtság így az előző évhez képest (4.889) 18,6%-os emelkedést mutat. Az emelkedés az ellátási napok és az igénybevevők számában is megmutatkozott. Az elmúlt öt év adatainak összehasonlításából jól látható a kihasználtság emelkedése.

Mivel az Alapítványnak nincs női lábadozója, az átmeneti egészségkárosodásban szenvedő hajléktalan nőknek a női éjjeli menedékhelyen van lehetősége gyógyulásra, pihenésre, rehabilitációra teljes ellátás biztosítása mellett.

- *Az átmeneti szálláson* már egy hosszabb jogviszony keletkezik (általában 1+1 év), napi 24 órás bent tartózkodás, szociális segítség, szociális munka, tanácsadás stb. szolgáltatásokkal. Itt térítési díjat is kell fizetni, ami azonban az átlagos piaci árakhoz képest alacsony (Pécsett havi 5.000,- Ft). A szállásokra felvételi elbeszélgetés útján lehet bekerülni, és intenzív szociális segítség kíséri a bentlakók mindennapjait.

2017-ben 5.853 gondozási napot regisztráltak, ez egy lakó vonatkozásában átlagosan 162 (2016-ban 139) napot jelent. Az előző évhez hasonlóan 2017-ben is nőtt az ellátási napok száma.

A lakók közül 20 fő (57%) első, 6-6 fő (17%) második vagy harmadik, 3 fő (9%) negyedik alkalommal lakott/lakik az átmeneti szállón. Az előző évhez viszonyítva 2%-kal csökkent az első alkalommal felvett lakók száma.

3. Anyaklub létrehozása

Fontos lenne ún. Anyaklubok létrehozása a jövőben a szegregált és lakótelep-típusú területeken, biztosítva ehhez a szükséges infrastruktúrát és a programokhoz szükséges humán erőforrást és eszközöket.

A hátrányos helyzetű családokban élő nők egy része akár szociokulturális, akár csupán egzisztenciális kiszolgáltatottsága okán küzd az elmagányosodással. (A helyzetét kilátástalannak ítélve interperszonális társadalmi kapcsolataik elhanyagolódnak, szinte megszűnnek, emiatt felhalmozódnak a negatív hatások, azok feldolgozására nincs mód, bizonyos idő után állapotukba beletörődnek, a változtatásra nincs igényük. A helyzet mentális és más tüneteket is eredményez, súlyosabb esetben akár az érintettek halálához is vezethet.)

Tevékenységek:

- önszorgító csoportok kialakítása,
- a klub működése során szakmai tanácsadás biztosítása (életviteli, mentálhigiénés, képzési, munkaerőpiaci),

- csoportos foglalkozások szervezése a résztvevők számára,
- szakmai foglalkozások szervezése a résztvevők és érdeklődők számára.

5.6 A nők szerepe a helyi közéletben

A 2018. áprilisi 8-ai országgyűlési választások nem hoztak változást a nők politikai részvételét illetően. A nők aránya a rendszerváltás óta 10 százalék körül stagnál a parlamentben és a következő négy évben is a női képviselő a parlamenti összlétszám 11,6 százalékát fogja kitenni. Miközben a világ legtöbb országában trendként megállapítható, hogy növekedett a nők aránya a parlamentekben, addig Magyarország az IPU adatai szerint húsz év alatt a 42. helyről a 149. helyre csúszott vissza a női képviselők arányában. Hazánk az utolsó európai ország ezen a 193 országot tartalmazó listán. Az Európai Unió 28 tagállama közül egyedül Máltán hasonlóan alacsony a nők részvétele a parlamenti munkában, ráadásul Közép-Kelet-Európa többi országában, azaz közvetlen környezetünkben is sokkal magasabb a nők parlamenti aránya. Az EU-s országok közül egyedül Magyarországon fordult elő a 2014-2018-as ciklusban, hogy a kormánynak nem volt női tagja. Azonban újdonság ebből a szempontból a 2018. május 18-án megalakult új kormány összetétele, amelynek lett egy női tagja.

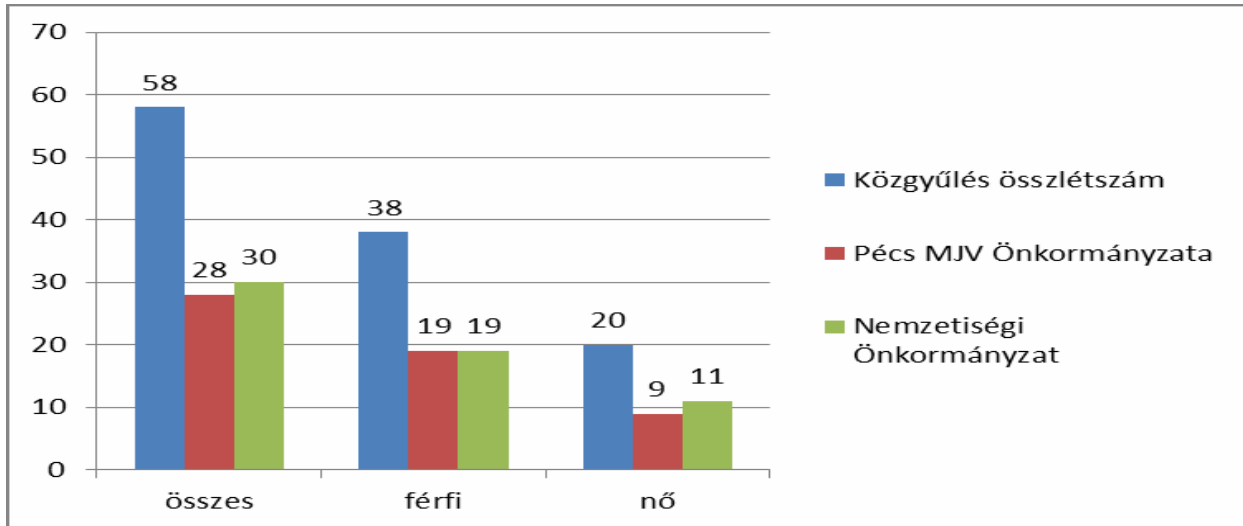
Rendszerint két fő lehetséges érv szokott felmerülni a nők alacsony politikai részvételével kapcsolatban: 1) szociogazdasági és kulturális érvek, 2) intézményi érvek.

A szociogazdasági és kulturális magyarázatok alatt egyrészt a nők politikai ambíciójának a hiánya szokott felmerülni, másrészt az a vélekedés, hogy a választók a férfi jelölteket helyezik előnybe a női jelöltekkel szemben. Tény, hogy Magyarország még mindig tradicionális országnak tekinthető a nemi szerepeket illetően, annak ellenére, hogy az elmúlt években elindult egy pozitív irányú változás a magyar társadalomban a nők politikai szerepvállalását illetően. A magyar társadalom a nők elsőszámú feladatává még mindig a családot és a gyerekeknevelést helyezi.

Ugyanakkor, ha a helyi politikai szintet nézzük, sokkal több nőt találunk az önkormányzatokban, illetve a polgármesterek között is nagyobb arányban vannak jelen. A nők közéleti részvétele közismerten piramis alakú: minél kisebb lélekszámú települések felé haladunk, annál több női politikussal találkozunk az önkormányzatokban és a polgármesteri székekben. Ez is arra utal, hogy politikai ambíciók megvannak ugyanúgy a nőkben is, mint a férfiakban.

Pécsen a 2014. évi választások után a város önkormányzatának 28 fős testületében 9 nő van (DK 1 fő, Fidesz-KDNP 6 fő, Forum Sopianae-MSZP-EGYÜTT-PM 1 fő, független 1 fő). Pécs MJV Nemzetiségi Önkormányzata 30 képviselőből áll, ebből 11 a nő.

63. ábra: Nők aránya Pécs testületeiben

A 6 bizottság 5-5 tagjának nemi megoszlása a következő:

- Jogi-Ügyrendi: az elnök és egy tag nő,
- Kulturális és Köznevelési: két tag nő,
- Népjóléti és Sport: az elnök és további 2 tag nő,
- Pécsi Értéktár: két tag nő,
- Pénzügyi, Gazdasági-, és a Városfejlesztési és Kommunális Bizottságban csak férfiak vannak.

A HEP megírásakor a Pécsi Polgármesteri Hivatalban összesen 241 fő dolgozik, ennek 76 százaléka, azaz 183 fő nő. A vezető pozíciók 40%-át nők töltik be, ez 15 főt jelent. Részmunkaidőben összesen hárman dolgoznak a Hivatalban.

A női érdekérvényesítés intézményi mechanizmusai

Az önkormányzati fenntartású intézmények vezetőinek nemek szerinti összetétele vegyes képet mutat.

Minél kevésbé kapcsolódik egy intézményi vezetés a hatalomhoz, annál biztosabb a női vezető jelenléte. Jellemzője még a nők hatalomban történő lehetőségeinek, hogy ezek az intézmények a hagyományos női szerepekhez (egészségügy, oktatás) kapcsolódnak.

A nők megjelenése a döntéshozatal különböző szintjein már önmagában is módosíthatja a lehetőségeiket a politikai életben.

Fontos feladat lenne a női civil szervezetek működésének támogatása, közös projektek kidolgozásában való együttműködésének elősegítése. Ennek egyik kiemelkedő példája az EFOP-1.2.9-17 (Nő-Köz-Pont létrehozása) projekt, amely 2018-ban indult.

A politikai környezet is formálhatja a nők felfogását önmagukról, kiszélesíti a konvencionális politikai intézményrendszert az egész társadalomra (civil társadalom, család).

A nők befolyásos pozíciói javítják a nők helyzetét, esélyeit (skandináv országok a példa, a jóléti állam nőkre gyakorolt hatása, a hatalommal, ellenőrző funkcióval rendelkező nőknek a jóléti állam megteremtésére gyakorolt hatása).

A közösséget érintő döntések születésekor elengedhetetlen a női szempontok figyelembevétele.

A nők érzékenysége a társadalmi problémákra, képzettségük, szakértelmük nem marad el a férfiakétól, a rögzült sztereotípiák következményeként azonban alacsonyabb számban vállalkoznak közéleti szerepvállalásra. A nőkre háruló társadalmi elvárások média által is erősített súlya, a női szerepeknek való megfelelés kényszere nehezíti a nők hiteles közéleti szereplését: az uralkodó tradicionális gondolkodás szerint a nő elsősorban feleség és anya, így a közéleti szerepet vállaló nő számára a sztereotípiák közvetlenül nehezítik a munkavégzést.

Közéleti szinten a női értékek, tapasztalatok, ismeretek nagyobb arányú megjelenésének feltétele, hogy a közéleti szerepet vállaló nők felvállalják a női érdekek és értékek képviselését, tudatosan nőként politizáljanak.

A nők jelenléte növeli a munka hatékonyságát is, hiszen képesek új szempontokat, tudást bevinni a munkafolyamatokba, melyek erőforrásként jelentkeznek. Kutatások is arról számoltak be, hogy a nemi szempontból vegyes teamek tudnak a leghatékonyabban működni.

A szemléletformálás fontossága e területen is kiemelendő: tudatosítani kell a nőkben szerepvállalásuk és érdekképviselésük fontosságát, külföldi példákon keresztül megismertetni a lakossággal a nők nagyobb arányú politika részvételének teljes társadalomra gyakorolt pozitív hatásait, a felnövekvő generáció tagjait az oktatási rendszerben olyan tudatos állampolgári nevelésben kell részesíteni, melyben hangsúlyt kap a nemek egyenlő részvétele a társadalmat érintő döntéshozásban, ezzel megteremtve az igényt a fiatalokban önmaguk képviselésére.

A helyi lakosság körében végzett kutatás vizsgálhatná, hogy a közvélemény szerint helyi szinten milyen okok állnak a nők közéleti alulreprezentáltságának hátterében, a kapott információk alapján a helyi sajátosságokra építve célzott stratégiával indítható szemléletformáló program (helyi média, közösségi akciók, szemléletformáló kiadványok).

5.7 A nőket helyi szinten fokozottan érintő társadalmi problémák és felszámolásukra irányuló kezdeményezések

A városban tevékenykedő civil szervezetek több területen foglalkoznak a nőket érintő társadalmi problémákkal (munkaerőpiaci helyzet, családi élet, érdekképviselés), de kutatások szervezése szükséges a valódi igények és hiányok feltárására. A meglévő kezdeményezések és sikerességük vizsgálata mellett esetleges hiányterületeken fontos a programok indításának elősegítése, a szemléletformáláshoz pl. női karrier-utak követése, női karrierbank létrehozása, nyilvánosság megteremtése.

A nőket érintő problémák intenzív napirenden tartását segítheti a helyi nőszervezetekkel, nonprofit szervezetekkel való együttműködés, mely a civil szféra figyelmét garantálhatja a Helyi Esélyegyenlőségi Programnak a női szerepekről alkotott különböző nézetek közti feszültség feloldására tett intézkedéseiről. Nyílt viták, informálisan városi rendezvényeken folyamatos kommunikáció szükséges a szélesebb nyilvánosság felé. A nemi sztereotípiák felszámolásának részeként a tradicionális női szerep megbecsülésének, értékelésének kialakulása elengedhetetlen.

Fontos a nők igényeinek megfelelő klubok, szakkörök, foglalkozások, tréningek (pl. kommunikációs, személyiségfejlesztő, probléma felismerő és konfliktuskezelést szolgáló tréningek) indítása a területen tevékenykedő civil szervezetek munkájának erősítésével.

Ugyancsak fontos és szükséges kezdeményezések lehetnek a társadalmi kapcsolatok gyengülése ellen ható programok: nők megszólítása városi rendezvényeken, internetes felület létrehozása a nőket helyi szinten érintő témák egy helyen való elérésére.

Az esélyegyenlőség családi vetületét bontakoztathatja ki a nők feladatainak ellátását segítő szolgáltatások rendszerének (gyermekfelügyelet, háztartási munka, kismamáknak-anyukáknak fejlesztett szolgáltatások, időseknek szóló rendezvények, klubok, stb.) kiépítése és működtetése párhuzamosan szemléletformáló program indításával.

Kitekintés:

- A munka világa **sok tényező hatására** változóban van a 21. század elején – e tényezők közül az egyik legfontosabb az automatizáció és a digitális technikák alkalmazása.
- A munka jövőjével kapcsolatban a PEW Research Center 2014-ben készült felmérése azt vizsgálta, hogy a robotika és a mesterséges intelligencia elterjedése hogyan fogja megváltoztatni a munkavégzést 2025-ig.
- Ugyan a **technológiai fejlődés egyes foglalkozások végét fogja jelenteni**, azonban ha történetileg vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy a technológiai fejlődés hatása a foglalkoztatásra eddig mindig **pozitív** volt (több munkahelyet teremtett, mint amennyi hatására megszűnt),
- a változások hatására **teljesen új típusú munkavégzési formák fognak létrejönni**, amelyek az emberi munkavégzés egyediségére épülnek,
- a technológiai fejlődés a legtöbb esetben **mentesíteni fogja a munkát végző embert a munkavégzéssel együttjáró mindennapos „kínlódástól”**, ennek hatására a munkavégzéssel kapcsolatban sokkal pozitívabb hozzáállás alakulhat ki, ami végső soron a társadalom javára válik.

Ugyanakkor:

- **Az eddigiekben a technológiai fejlődés döntően a fizikai (kékgalléros) munkavégzést érintette, a fejlődés következő hulláma azonban már a magasan kvalifikált (fehérgalléros) szellemi foglalkozásokat is veszélyezteti,**
- bizonyos magasan kvalifikált munkavállalók sikeresek lesznek a megváltozott feltételek mellett is, **azonban a magasan képzett dolgozók egy része alacsonyabb szintű, szolgáltató jellegű munkával kell, hogy beérje**, vagy – esetleg tartós – munkanélküliségre számíthat,
- **a jelenlegi oktatási rendszer nem képes sikeresen felkészíteni a tanulókat a jövő munkavégzésére**, a politikai és gazdasági intézmények sincsenek felkészülve a (közel)jövő változásaira.

Nézzük meg a nők arányát a jövő vezető testületében!

2026

Artificial Intelligence
Machines
on the Board of Directors

TO BE PART OF A COMPANY'S
BOARD OF DIRECTORS BY 2026

BOARD OF DIRECTORS BY 2026
TO BE PART OF A COMPANY'S

Forrás: <http://www.pewinternet.org/2014/08/06/future-of-jobs/>

5.8 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.

A nők helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
<p>A munkahellyel rendelkező nők napi munka-, ezáltal keresőtevékenysége és a családi-otthoni feladatok összehangolása nehezen megoldható.</p>	<p>Korszerű, a munkaidő beosztásnak megfelelő bölcsődei-óvodai intézményi háttér kialakítása. Atipikus foglalkoztatási munkaformák, illetve kötetlen munkaidő bevezetése, kisgyermekes nők önfoglalkoztatásának segítése. Részmunkaidős foglalkoztatás támogatása kisgyermekes nők körében. Családbarát munkahelyek kialakítására és elterjesztésére való igény és hajlandóság megteremtése. A gyermeküket/gyermeküket egyedül nevelő nők támogatása. A nem fizetett "láthatatlan" otthoni munkák, gyermeknevelés értékének tudatosítása, a női-férfi szerepek közelítése ezen a területen is. Jó gyakorlatok, hasznos foglalkoztatást támogató szolgáltatások szélesebb körben történő megismertetése, kampányok indítása, példamutató nők bemutatása a lakosság körében stb. Pl.: Pécsimami Közhasznú Egyesület, az újonnan megnyílt Nő-Köz-Pont tevékenységének szélesebb körben történő megismertetése, hálózatok kiépítése a különböző témakörök köré (pl. női szervezetek, családbarát foglalkoztatók, képzők stb.). Visszafogadó munkahelyek felkutatása, díjazása, közkinccsé tétele.</p>
<p>Kifejezetten a női célcsoportra irányuló, munkaerőpiaci igényekhez igazodó képzések hiánya, hatékony kommunikáció hiánya.</p>	<p>A munkaerőpiaci igényekhez igazodó képzési struktúra kiépítése, motiváció felkeltése a célcsoportokban az egész életen át tartó tanulásra. Hatáselemzésre alapozott stratégiák a női munkaerő szerkezeti átalakítása során, aminek egyik eleme az élethosszig tartó tanulás, mint az időskori és az időskorúak szerteágazó problémáinak megoldására való felkészítés. Növelni kell a roma nők és lányok részvételét az oktatási rendszerekben, valamint a magasabb szintű képzés elérésének érdekében ösztöndíjhoz való hozzájutás segítése. Visszafogadó munkahelyek, például Dél-Dunántúlon a pécsi Webstar Csoport Kft. módszereinek átvétele. A nőket ért diszkriminációs esetek, illetve az ezzel ellentétes jó gyakorlatok megismertetése.</p>

<p>Munkaerő-piaci igényeknek nem megfelelő tudás, képzettség, differenciált továbbképzés hiánya, személyre szabott stratégiák hiánya.</p>	<p>A horizontális/vertikális szegregáció miatt a nemek arányának egymáshoz közelítésének ösztönzése.</p> <p>A munkaerőpiacra történő belépésnél meglévő gátak (gyermekelhelyezéstől a tradicionális értékrendszerig) lebontásának elősegítése.</p> <p>A munkavállalók segítése az intézményes oktatás szerkezeti és tartalmi megújításával, más képzési formák bevezetésével.</p> <p>Az internet használatának széleskörű elterjesztése. Törekedni kell a kisgyermekes nők munkaerőpiaci pozícióinak megtartására. Ennek egyik legfontosabb eleme a folyamatos kapcsolattartás a szülési szabadságon levő munkavállalóval. Az egyén visszatérését kezdetben részmunkaidős státusz felajánlásával is meg lehetne könnyíteni, olyan pozícióval, mely mellett lehetővé válik e sérülékeny szakaszban is a work-life balance megtartása. A rugalmas munkaidő és home office (távmunka) munkavégzéssel fokozatos lehetőség biztosítható a női munkavállalók munkaerőpiaci reintegrációjára.</p> <p>A nemek egyenlőségét természetesnek tartó vállalati kultúrával rendelkező országból idetelepült munkahelyek példáinak átvétele, a gazdasági, politikai és kulturális szféra minden területén, nem pedig fordítva, hogy ezek a vállalatok váljanak hasonlónak a tradicionális beállítódású intézményeinkhez.</p>
<p>Az erőfeszítések ellenére nagyfokú látencia jellemzi a családon belüli erőszakot, sok eset nem kerül a szakemberek látókörébe, társfüggőség, bizalom hiánya a hatóságokkal, illetve a távoltartás nyújtotta megoldásokkal szemben.</p>	<p>Nők biztonságának, testi-lelki jóllétének növelése, a veszélyeztetett (és veszélyeztető) csoportok tájékoztatása, jogaik tudatosítása.</p> <p>Anyaklubok létrehozása.</p> <p>Jó gyakorlatok: Pécsimami Közhasznú Egyesület által szervezett önvédelmi táborok, amik jó lehetőséget biztosítanak a megelőzésre, illetve az átélt traumák feldolgozására.</p> <p>Áldozatsegítő/női szervezetek kapacitásbővítése jogi képzések tartásával.</p> <p>A szakmai és szélesebb nyilvánosság elérése: blog-felület (http://birosagfigyelo.blog.hu), projektzáró sajtótájékoztató, rendszeres beszámolók közösségi oldalakon.</p>
<p>Tradicionális értékek mély beágyazottsága.</p>	<p>Kommunikáció erősítése női (családok, gyermekek, összességében a társadalom egészét érintő) érdekvédelmi szervezetek között.</p> <p>A házasságra, családra, gyermekvállalásra vonatkozó tradicionális attitűdök helyett az</p>

	alternatív életstratégiák előítélet-mentes elfogadtatása. A kettős (karrier/család) életstratégiák támogatása, illetve a hagyományos szerepstruktúrára vonatkozó attitűd-változások elősegítése.
--	--

6. Az idősök helyzete, esélyegyenlősége

6.1 Az időskorú népesség főbb jellemzői (pl. száma, aránya, jövedelmi helyzete, demográfiai trendek stb.)

A korösszetétel alakulása Pécs városában továbbra is a népesség elöregedését tükrözi. Amíg 2012. és 2016. év között a lakosság száma 3 ezer fővel csökkent, a 65 év felettek száma tovább nőtt 2 ezer fővel (forrás TEIR-TSTAR). A város öregedési indexe öt év alatt 138%-ról 154,59%-ra emelkedett.

A demográfiai idősödés, vagyis az idősebb korosztályok arányának növekedése az egyik meghatározó társadalmi-demográfiai jelenség a világ fejlettebb régióiban. Magyarországon a 60 éves és ennél idősebb népesség aránya 1990. és 2015. között közel 19%-ról több mint 25%-ra növekedett, és az előrejelzések szerint 2060-ra eléri a 29%-ot. Az utóbbi évtizedekben az idősök belső korösszetétele is megváltozott, jellemzően a legidősebb, 80 éven felüliek részarányának növekedésével, ami 2,7%-ról 4,2%-ra nőtt 2001. és 2015. között.

Magyarországon 1990-ben a 65 éves és idősebb népesség aránya 13,2 százalékot tett ki, és ez 2011-re 16,7 százalékra növekedett. 2011-ben a 65 éveseknek a 14 éves és fiatalabb gyermekekre jutó – 100 főre számított – száma 115 volt. A népesség-előreszámítások szerint 2050-re 29,4 százalék, 2060-ra 31,9 százalék lesz az idősebb korosztályok aránya, ami hasonló az európai uniós átlaghoz.

Miközben az idősök népességben belüli aránya folyamatosan nő, az aktív korú lakosság életszempontjából sajnos továbbra is hiányzik az időskorra való tervezés, az időskori öngondoskodásra való felkészülés. A közvélemény az időskort a betegségekkel, alacsony jövedelemmel, egyhangúsággal, ugyanakkor a megbecsülés hiányával jellemzi. Még mindig kevés hangsúlyt kap az időskori életminőség, az aktív időskor fogalmának beépülése a fiatal korosztály gondolkodásába.

A szemléletváltásban helyi szinten kiemelt szerepe van az intézményhálózatnak, a civil szervezeteknek és az önkénteseknek.

Minden korosztály és szakma területén szükséges intézkedéseket tenni a szemléletváltás megvalósításához.

A szemléletváltás célja, hogy az élettartam növekedésével javuljon az egészségben és aktívan eltöltött évek aránya, tudatosabbá váljék az időskori anyagi biztonság megteremtése, tovább erősödjék az élethossziglan tanulás szerepe, elérhetősége, a technikai, informatikai tájékozottság a mindennapok részeként is erősödjön, ill. életminőséget javító fejlesztésekre is sor kerüljön.

Minden generáció érdeke, hogy intézkedések történjenek az alábbi célok elérésében:

- a születéskor várható élettartam növekedésének elősegítése,
- az egészségben eltöltött évek számának növelése,
- az aktív élet fenntartása,
- az időskori jövedelembiztonság megteremtése,
- a társadalmi integráció erősítése, a különböző szolgáltatások (egészségügyi, szociális, oktatási, kulturális stb.) összehangolása az idősödők és idősök szükségleteinek és érdekeinek figyelembevételével,
- az idősök digitális írástudatlanságának csökkentése és élethosszig tartó tanulásának támogatása a digitális tananyagok hozzáférhetőségének biztosításával,

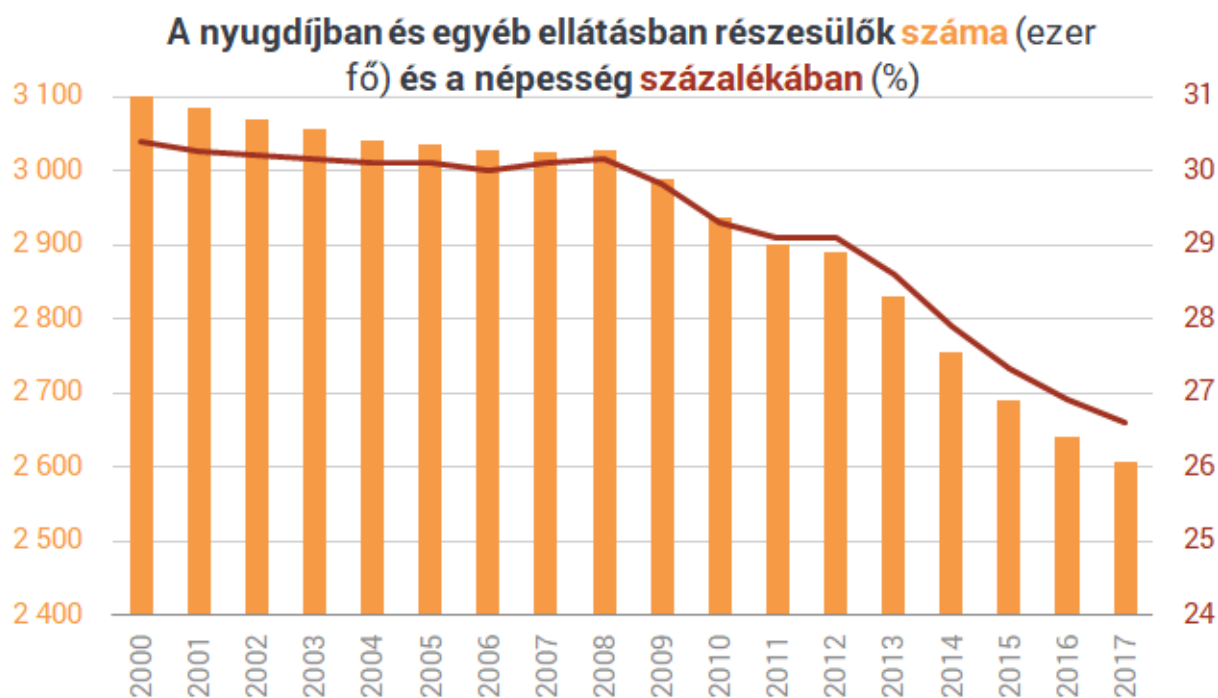
- az aktív idősödés feltételeinek erősítése, amely nem csupán a fizikai aktivitást, a munkaerőpiacon maradáást jelenti, hanem a társadalmi, kulturális, civil életben való aktív részvételt is,
- az idősödési folyamat „menedzsmentjének” elterjesztése már fiatal korban,
- a társadalmi szemléletváltás az idősödésnek mind a gazdasági, mind a társadalmi megítélését és megélését illetően.

Az aktív idős kor lehetőséget ad a jobb életminőségre, gazdasági aktivitásra, társadalmi szerepvállalásra, egészségesebb idős kor megélésre, melyek eredménye hosszútávon jelentős hatással van a nemzetgazdaságra is.

A 60 év feletti lakosság aktivitására és jövedelmi helyzetére utaló statisztikai adatok is alátámasztják az összehangolt intézkedési tervek irányát, szükségességét.

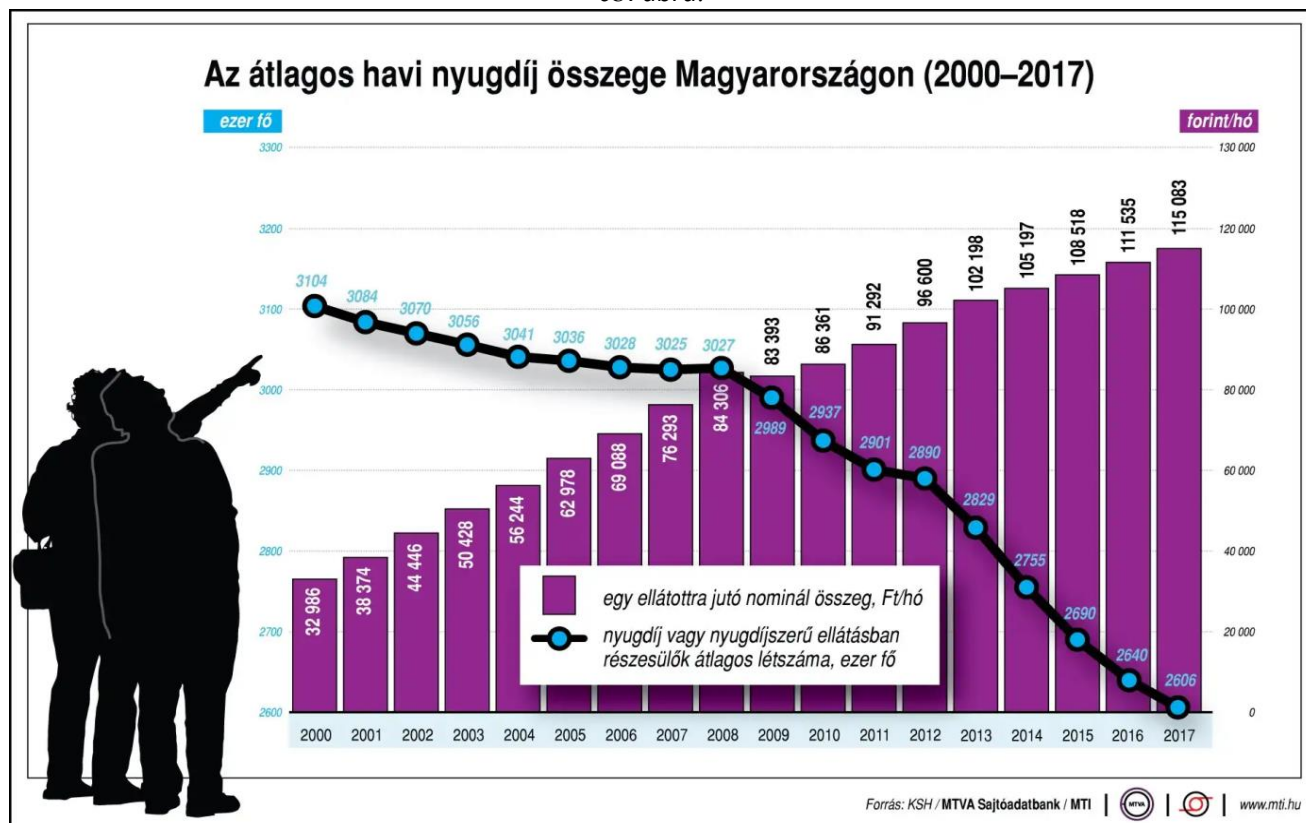
A nyugdíjrendszer profiltisztítása, valamint a fokozatos, jelenleg is érvényben lévő korhatáremelés érezteti hatását a magyar nyugdíjrendszer fő számain: csökken az ellátottak száma. A KSH friss adatai szerint 2017-ben 2,606 millióan részesültek nyugdíj- illetve egyéb ellátásban. Ez a teljes népesség 26,6 százaléka. Ez az arányszám sorozatban a kilencedik éve mutat csökkenést.

64. ábra:

Forrás: KSH, Portfolió

65. ábra:

Pécsett a nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma csökken (59. számú táblázat), míg az 59 év feletti regisztrált munkanélküliek száma drasztikus emelkedést mutat 2012-2017. között (61. számú táblázat.): 0,9%-ról 13,2 nőtt.

59. táblázat – Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma (6.1.1.)

Év	Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülő férfiak száma	Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülő nők száma	Összes nyugdíjas
2012	18 369	28 384	46 753
2013	17 698	27 998	45 696
2014	17 140	27 426	44 566
2015	16 522	27 004	43 526
2016	16 343	26 849	43 192
2017	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TEIR

Az időskorúak járadékában részesítettek átlagos száma a 2013-as meredek emelkedést követően jelentős eltérést nem mutat. (60. számú táblázat)

60. táblázat - Időskorúak járadékában részesítettek átlagos száma (6.3.2.)

Év	Időskorúak járadékában részesítettek (évi) átlagos száma (fő)
2012	68,84
2013	97,81
2014	88,46
2015	91,47
2016	91,95
2017	n.a.

Forrás: TeIR, KSH Tstar

Az időskorú népességben belül külön kell hangsúlyozni a demenciával élők csoportját, akiknek aránya a népességben belül szintén folyamatos emelkedést mutat. Az ő ellátásuk, az igényeiknek megfelelő szolgáltatási rendszer kialakítása a jövőben egyre nagyobb feladatot fog jelenteni.

A demencia kórképek jelentősége világszerte növekszik. Előfordulása az öregedő társadalmakban a kor előrehaladtával exponenciálisan nő. Prevalenciája 60 éves korban 1%-ra, míg 85 éves korban több, mint 20 %-ra tehető. Leggyakoribb oka az Alzheimer-kór.

A WHO előrejelzése szerint 2030-ra megduplázódik, 2050-re megtriplázódik a demenciával élő betegek száma a világon. Magyarországon a fellelhető epidemiológiai tanulmányok szerint 100.000-500.000 demens beteget tartanak nyilván, de számuk valószínűleg alulbecsült. A betegek ellátása óriási teher a családnak, a gondozó családtagoknak és óriási költség a társadalomnak. (*Dr. Heim Szilvia*)

Az időskorú népesség jellemzőin belül külön szükséges kiemelni az időskori abúzzsal veszélyeztetett idősök körét. Az otthonukban élők esetében a visszaélés jellemzően közvetlen családtag részéről történik. Ennek leggyakoribb formái:

- fizikai bántalmazás,
- rosszul gondozás,
- anyagi visszaélés.

Az idősök bántalmazása jelenthet fizikai bántalmazást, szexuális erőszakot, érzelmi/szóbeli/pszichológiai bántalmazást, fizikai (aktív vagy passzív) vagy lelki elhanyagolást, anyagi/pénzügyi kihasználást, az emberi jogok megsértését, faji, nemzeti, vallási megkülönböztetést.

Az idősök veszélyeztetettségének speciális formája az önelhanyagolás, amellyel az idős személy veszélyezteti saját egészségét, biztonságát.

Az időskori abúzus áldozatainak számát helyi szinten megbecsülni sem tudjuk. Sajnálatos módon, különösen a családtag által elkövetett visszaélések esetében, csak akkor kerül intézkedési körbe az eset, amikor már komolyabb veszélyeztetés áll fenn, ill. tragédia történik. Az időben történő beavatkozást számtalan tényező nehezíti. A visszaélések megelőzése és a hatékony közbelépés érdekében szakmaközi együttműködések és jelzőrendszeri hálózat kiépítése szükséges.

6.2 Idősek munkaerőpiaci helyzete

a) idősek, nyugdíjasok foglalkoztatottsága

2030-ra az összes európai munkavállaló 30%-át az idősödő, 55-64 éves munkavállalók teszik majd ki az Európai Unió munkahelyi egészséggel és biztonsággal foglalkozó információs ügynöksége (EU-OSHA) adatai szerint. Az idősödő munkavállalók munkában tartása így a gazdaság fenntarthatóságának egyik legfontosabb alapfeltétele.

Az idősebb munkavállalók fontos részét képezik a modern társadalmak munkaerejének, számuk pedig növekedni fog az elkövetkező évtizedekben. Az idősebb munkavállalók más nemzedékekhez képest eltérő készségekkel és kompetenciákkal rendelkeznek. Nélkülük a jövőben szakemberhiánnyal kell számolni. A munkaerőhiány megoldása mellett ugyanakkor fontos szerepük van a tudás fiatalabb nemzedékeknek történő átadásában is. A munkahelyi kompetenciák legerősebb kombinációja a különböző nemzedékek különböző erősségein alapul.

Az idősebb munkavállalók foglalkoztatásának mutatója jelenleg még nem tükrözi ezt a szemléletváltást. A jelenlegi adatok ismeretében (61. táblázat), a regisztrált munkanélküliek körében igen markáns arányban vannak jelen.

61. táblázat - Regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott álláskeresők száma korcsoportok szerint (3.2.2.)

Regisztrált munkanélküliek/ nyilvántartott álláskeresők száma összesen	Fő összesen	2012	2013	2014	2015	2016	2017
		8 205	7 356	5 586	5 606	4 942	3 322
20 év alatti	Fő	102,75	101,25	85,25	102,00	117,75	76,75
	%	1,3%	1,4%	1,5%	1,8%	2,4%	2,3%
20-24 év	Fő	990,75	976,75	744,25	694,25	586,25	348,25
	%	12,1%	13,3%	13,3%	12,4%	11,9%	10,5%
25-29 év	Fő	1 048,75	943,25	693,00	635,75	562,50	340,75
	%	12,8%	12,8%	12,4%	11,3%	11,4%	10,3%
30-34 év	Fő	984,50	773,50	592,75	530,50	465,75	276,25
	%	12,0%	10,5%	10,6%	9,5%	9,4%	8,3%
35-39 év	Fő	1 116,75	1 005,25	735,50	651,00	529,75	328,75
	%	13,6%	13,7%	13,2%	11,6%	10,7%	9,9%
40-44 év	Fő	1 052,25	937,00	687,50	683,25	617,75	388,00
	%	12,8%	12,7%	12,3%	12,2%	12,5%	11,7%
45-49 év	Fő	935,50	874,25	661,25	661,00	581,50	372,00
	%	11,4%	11,9%	11,8%	11,8%	11,8%	11,2%
50-54 év	Fő	1 021,50	839,50	606,00	617,50	534,75	373,75
	%	12,5%	11,4%	10,8%	11,0%	10,8%	11,3%
55-59 év	Fő	876,00	782,50	596,25	655,25	552,75	378,50
	%	10,7%	10,6%	10,7%	11,7%	11,2%	11,4%
59 év feletti	Fő	75,75	122,25	184,25	375,75	392,75	439,00
	%	0,9%	1,7%	3,3%	6,7%	7,9%	13,2%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A munkáltatóknak érdemes „újra felfedezni” az idősödő munkavállalókat, akik esetében adott a nagy munkatapasztalat és nem kell megküzdeni a sok munkáltató számára még komoly problémákat jelentő Y generációs elvárásokkal sem. Ráadásul a 45–65 éveseknek a legmagasabb a túlórázási hajlandósága, hiszen nekik önmaguk mellett családjukról és a nyugdíjas éveikről is gondoskodniuk kell. Ahhoz viszont, hogy az idősödő munkavállalókban rejlő komoly potenciált hatékonyan kihasználhassuk, képzésekre lenne szükség, amivel elsajátíthatják a digitális kor újdonságait is.

A kielégítő foglalkoztatás nagyban hozzájárul az életminőség hosszú távú befektetéséhez, segíthet a betegségek, valamint a fizikai és szellemi leépülés elkerülésében, jó kognitív és fizikai állapotot biztosít és elősegíti az élettel szembeni pozitív és aktív attitűdök kialakítását. A munkával töltött élet minősége minden munkavállalóra nagy hatást gyakorol, mivel időnk nagy részét töltjük a munkahelyen. Kutatások támasztják alá, hogy minél jobb a munkaképesség a nyugdíjba vonulás előtt, annál jobb az élet minősége a későbbiekben. Így hát biztosítani kell az aktív idősödésre fordított befektetést a munkával töltött évek során. A munkahelyi egészségvédelemre és biztonságra fordított befektetések az élet hátralevő részére is szólnak.

Az idősebb munkavállalók meg tudnak tanulni új dolgokat. A tanulás nem függ a kortól, de a tanulási folyamat változik a korral. Fontos tehát, hogy az idősebb munkavállalók képzésben részesülhessenek, valamint frissíthessék szakmai kompetenciáikat. Az egész életen át tartó tanulásban a korosztálynak megfelelő tanulási stratégiákat kell alkalmazni.

Az idős munkaeerőpiaci helyzetének javítását célzó intézkedésekkel, munkahelyi egészségvédelemmel, idősödő munkavállalók menedzsmentjével, az élethosszig tartó tanulóssal szükséges megteremteni az idősök, idősödők foglalkoztatási esélyegyenlőségét.

A munkahelyi egészségvédelem és biztonság fontos szerepet játszik a hosszú távú munkavállalás céljának elérésében. Népszerűsíteni kell a kormenedzsment szemléletét a munkáltatók körében a gazdasági aktivitás időszakának meghosszabbítása érdekében, ezzel megfelelően a változó munkaerőpiaci folyamatok kihívásainak is.

A kormenedzsment meghatározása kiemeli, hogy „a korhoz kötődő tényezőket a mindennapi irányítás során figyelembe kell venni, ideértve a munkabeosztást és az egyéni munkafeladatokat, hogy kortól függetlenül mindenki képesnek érezze magát saját és a vállalat céljainak megvalósítására”.

A kormenedzsment nyolc célkitűzése a következő:

1. az idősödésnek szentelt nagyobb figyelem,
2. az idősödés korrekt megítélése,
3. kormenedzsment, mint a vezetők és felettesek alapfeladata és kötelessége,
4. humánerőforrás-politikába foglalt kormenedzsment,
5. a munkaképesség és a termelékenység előmozdítása,
6. egész életen át tartó tanulás,
7. korbarát munkabeosztás és
8. biztonságos és méltóságos átmenet a nyugdíjas életbe.

(Az aktív időskor előmozdítása a munkahelyen Prof. Juhani Ilmarinen, JIC Ltd, Jyväskylä Egyetem Gerontológiai Kutatóközpontja, Finn Foglalkozásegészségügyi Intézet)

A nyugdíjasok foglalkoztatás lehetőségei 2018-ban jelentősen megújultak, további kedvezményekkel bővültek.

Nyugdíjas foglalkoztatás lehetőségei:

1) **Közérdekű nyugdíjas szövetkezet:** az ilyen szövetkezetben személyesen közreműködő nyugdíjas tag (aki a jelenleg hatályos rendelkezések szerint lehet korbetöltött öregségi nyugdíjas, a nők kedvezményes nyugdíjában részesülő hölgy vagy átmeneti bányászjáradékos) a legelőnyösebb közteherviselés mellett dolgozhat.

2) **Versenyszférában történő foglalkoztatás:** bármilyen munkavégzésre irányuló jogviszony lehetséges (munkaviszonytól a megbízási jogviszonyon át a vállalkozási jogviszonyokig). El kell viszont különíteni a korbetöltött öregségi nyugdíjasokra vonatkozó szabályokat és a nyugdíjkorhatár betöltése előtt ellátásban (pl. nők kedvezményes nyugdíjában, korhatár előtti ellátásban, szolgálati járandóságban) részesülőkre vonatkozó szabályokat.

3) **Közsférában történő foglalkoztatás:** változatlanul súlyos korlátozások maradtak érvényben. Közalkalmazotti vagy hasonló jogviszonyban előzetes kormányzati egyetértéssel vállalt nyugdíj melletti munkavégzés esetén azonban a nyugdíj folyósítását 2018-ban is fel kell függeszteni, vagyis illetmény és nyugdíj együtt nem folyósítható a közalkalmazotti vagy hasonló közsférás státuszban dolgozni kívánó nyugdíjasok számára.

A nők kedvezményes nyugdíjában, korhatár előtti ellátásban vagy szolgálati járandóságban részesülő személyek munkavégzése esetén a versenyszférában is kereseti korlátot kell figyelembe venni, ami a minimálbér összegétől függ. E kereseti korlát az éves keretösszeg, ami a tárgyév első napján érvényes bruttó minimálbér összegének 18-szorosa.

Kedvezmény az 55 év feletti foglalkoztatásában

55 évesnél idősebb munkavállalók foglalkoztatása esetén szociális hozzájárulási adó-kedvezmény jár. A Munkahelyvédelmi Akcióterv keretében az 55 év feletti munkavállaló – aki lehet a nők kedvezményes nyugdíjában részesülő hölgy vagy korhatár előtti ellátott vagy szolgálati járandóságban részesülő is – bruttó munkabére, de legfeljebb 100 ezer forint után a foglalkoztató idén 9,75 százalék szociális hozzájárulási adókedvezményt vehet igénybe. (Vagyis ilyen esetben a 100 ezer forint bruttó bérig fizetendő szociális hozzájárulási adó csak $19,5/2 = 9,75$ százalék.)

A „nők 40” program célja az álláskeresőként nyilvántartott és döntően koruk miatt elhelyezkedési esélyekkel nem rendelkező nők foglalkoztatásának elősegítése, ezzel együtt a nyugdíjba vonulásukhoz szükséges hiányzó szolgálati idő megszerzése.

b) tevékeny időskor (pl. élethosszig tartó tanulás, idősek, nyugdíjasok foglalkoztatásának lehetőségei a közintézményekben, foglalkoztatásukat támogató egyéb programok a településen)

Az egész társadalom számára fontos cél, hogy az időskorúak ne veszítsék el önállóságukat, ne szigetelődjenek el, hanem továbbra is a szűkebb-tágabb közösség hasznos tagjának érezzék magukat. A minden korosztály számára élhető társadalom egyik alapköve a generációk közötti kapcsolattartás erősítése, s ezzel párhuzamosan a nemzedékek közötti feszültség csökkentése.

A demográfiai idősödés kihívásai a változó helyzethez való folyamatos alkalmazkodást igényelnek: az idősödéssel kapcsolatos hozzáállás felülvizsgálatát, alapvető szemléletváltást és szemléletformálást tesz szükségessé ezen a területen.

Szakítani kell azzal a felfogással, amelyben az idősek csupán ellátásra, gondozásra szoruló emberként jelennek meg, holott az egészségben eltöltött várható élettartam-növekedés egyben azt is jelenti, hogy tevékenyen, motiváltan, produktívan is el lehet tölteni a nyugdíjas éveket. A Nemzeti Idősügyi Stratégia (NIS) társadalomképének alapja, hogy minden korcsoportnak megfelelő esélye legyen teljes értékű aktív és méltó életre, az élet utolsó szakaszának humánus befejezésére.

Az idősödés folyamatában kiemelt jelentősége van a gazdasági aktivitás megszűnésének, mivel legtöbbször a nyugdíjba vonulást tekintik az öregség kezdetének, és gyakran ez kapcsolódik össze a

passzivitás kezdetével, az egészségi állapot romlásának erősödésével. E megközelítés az időskort alapvetően a veszteségek korszakaként írja le és azt hangsúlyozza, hogy az emberek mire válnak képtelenné, milyen szerepeiket, kapcsolataikat, képességeiket veszítik el.

Az egész társadalom számára fontos cél, hogy az időskorúak ne veszítsék el önállóságukat, ne szigetelődjenek el, hanem továbbra is a szűkebb vagy tágabb közösség hasznos tagjának érezzék magukat.

Az idősödéssel kapcsolatos szemléletváltás egyik legfontosabb mérföldköve az OECD (**Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet** (*Organisation for Economic Co-operation and Development*) 1998-as definíciójának megfogalmazása, mely szerint az aktív időskor az idős emberek képessé tétele arra, hogy minél tovább aktívak maradjanak a társadalomban és a gazdaságban. Ez azt jelenti, hogy meg kell kapniuk a lehetőséget arra, hogy szabadon döntsenek arról, mivel töltik az idejüket: tanulással, munkával, pihenéssel vagy ápolás-gondozás igénybevételével" (OECD, 1998, p. 84). A koncepció lényege, hogy nemcsak a gazdasági aktivitásra (produktivitás) helyezi a hangsúlyt, hanem minden aktivitásra (akár fizetett, akár nem), hiszen bármilyen céllal kifejtett aktivitásnak lehet hasznossága a társadalom és az idős ember számára.

Az aktív időskor alapelvei

A fontosabb, nemzetközi szervezetek által meghatározott alapelvek a következők:

1. **Jogok és kötelezettségek:** az aktív idősödés koncepciója egyrészt jogokat fogalmaz meg az időskorúak számára (függetlenség, társadalmi részvétel, méltóság, gondoskodás, önkiteljesítés), másrészt ez egyéni szinten kötelezettségekkel is jár (pl. az egyénnek is mindent meg kell tennie azért, hogy aktív maradhasson).
2. **Megelőzés és integráció:** a szociális és egészségügyi rendszernek funkcióját tekintve át kell állnia a megelőzésre, azaz a cél az egészség és az öngondoskodási képesség minél további megőrzése. Ennek érdekében szükséges a két területet integrálni.
3. **Életút-megközelítés:** annak a felismerésén alapszik, hogy az idősek nem alkotnak homogén tömeget és az egyéni különbözőségek növekszenek a korrallal. A megközelítés tagolja a teljes életszakaszt és meghatározza az egyes szakaszok jellemzőit és szükségleteit. Pl. a korai életszakaszra a növekedés és fejlődés, a középkorúaknál a funkciók kiteljesítése, idős korban az önellátás megtartása és a rokkantság elkerülése jellemző.
4. Az **intézményi korlátok lebontása:** ilyen korlát például a kötelező nyugdíjba vonulás idejének központi meghatározása vagy a korai nyugdíjba vonulás ösztönzése, amely az utóbbi időkhöz Európa számos országában létező gyakorlat volt.
5. **Kulturális változás:** meg kell változnia az idősekről való gondolkodásnak; itt főként a sztereotípiák felszámolásán van a hangsúly.
6. **Intergenerációs (multigenerációs) szolidaritás:** a fiatalok és az idősek egymás iránti felelősségének fokozása.

Az aktív időskor koncepciója – eltérően a tradicionális szociálpolitikától – különböző közpolitikákat kapcsol egybe és határozza meg az új célokat. A foglalkoztatáspolitikán belül célként jelenik meg az idősek foglalkoztatási lehetőségeinek bővítése (részidős foglalkoztatás), a kor alapú diszkrimináció felszámolása, az idősbarát munkahelyi környezet kialakítása. Mindez összekapcsolódik azzal, hogy a cégek a humán erőforrás-menedzsmenten belül az életkor-menedzsmentre koncent-

rálnak. Az oktatáspolitikán belül megjelenik az élethosszig tartó tanulás, a felnőttképzés, további új kompetenciák megszerzésének ösztönzése. Az egészségügyben és a szociális ellátó rendszerben az aktív idősödés koncepciója értelmében a megelőzésre kerül a hangsúly, azaz arra, hogy hogyan tudnak az idősök minél tovább önellátóak, fizikailag és mentálisan is aktívak maradni. A harmadik és negyedik életszakaszban pedig a tartós ápolás (amely elsősorban nem intézményi ellátást jelent) megszervezésére van szükség.

Az aktív életkorra felkészülés fontos része az egészségtudatos gondolkodás, magatartás. Az egészségi állapot alakításáért nagymértékben az egyén döntései révén felelős. A hibásan kialakított egészségmagatartás, életmód következménye miatt esetlegesen kialakuló betegségek jelentősen rontják az életminőséget, melyek a kor előrehaladtával még inkább nehézséget okoznak.

Az aktív időskorra való felkészülést nem lehet elég korán elkezdni. Az oktatáspolitikán belül egyre nagyobb hangsúlyt kap az élethosszig tartó tanulás, a felnőttképzés és a további új kompetenciák megszerzésének ösztönzése. Az egészségügyben és a szociális ellátórendszerben az aktív idősödés koncepciója értelmében a megelőzésre kerül a hangsúly, azaz arra, hogy hogyan tudnak az idősök minél tovább önellátóak, fizikailag és mentálisan is aktívak maradni. Az aktivitás megtartása az utolsó életszakaszban az ápolásra-gondozásra szorulóknak számára is megszervezhető.

A szemléletformálásban és a társadalmi tudatformálásban különös szerepe van a tömegkommunikációnak, a média-megjelenésnek és az idős emberek társadalmi nyilvánosság előtti megszólalási lehetőségeinek. Biztosítani kell a szükséges támogatást ahhoz, hogy az idősök szempontjai megfelelően legyenek képviselve a társadalmi élet valamennyi területén: úgy a foglalkoztatáspolitikában, mint az oktatásban, a társadalmi ellátórendszerekben, vagy a közösségi részvételt, a jogbiztonságot, a személyes jogok védelmét érintő kérdésekben. Az esélyegyenlőség szempontjából jelentős szerepe van az idősödő és idős emberek, valamint a fiatalok között meglévő szakadékok csökkentésének, a generációk közötti kapcsolatok és együttműködések erősítésének.

c) hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás területén

Munkahelyi diszkrimináció: ide tartozik, amikor nyíltan (ebben az esetben törvényellenesen) vagy burkoltan nem alkalmaznak idős munkakeresőt, gondolván, hogy ő már nem tudja a munkakört ellátni; vagy fiatalra cserélik az idősebb munkavállalót, illetve az is, hogy ugyanazért a munkáért kevesebb bért kap az idősebb ember.

62. táblázat - Hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás terén (6.2.3.)

Év	Regisztrált munkanélküliek száma	55 év feletti regisztrált munkanélküliek száma		Tartós munkanélküliek száma	55 év feletti tartós munkanélküliek száma	
	Fő	Fő	%	Fő	Fő	%
2012	8 205	952	12%	4 757	453	10%
2013	7 356	905	12%	2 617	367	14%
2014	5 586	781	14%	2 811	328	12%
2015	5 606	1 031	18%	2 897	517	18%
2016	4 942	946	19%	2 162	575	27%
2017	3 944	818	21%	n.a.	492	n.a.

Forrás: Helyi adatgyűjtés, TeIR

A munkahelyi idős-diszkrimináció nemcsak abban nyilvánul meg, hogy az időseket gyakorta a kívánatosnál sokkal jobban kímélik, hanem olyan sztereotípiákban, amelyek könnyen cáfolhatók, mégis beépültek a közgondolkodásba. Ilyen gondolat az, hogy „az idősebbeknek magas a bérigényük”. Ezt semmilyen statisztika nem támasztja alá, sőt: ha egy munkahelyen fizetéscsökkentésre kerül sor, azt az idősebbek általában jobban elfogadják, mert saját életük hosszú tapasztalataiba több válsághelyzet képe került bele, így ebben a helyzetben otthonosabban mozognak. Az idősebb magyar munkavállalók egyértelműen erős érzelmi kötődést mutatnak a munkahelyük iránt. Nehéz szívvel válnának meg a vállalatuktól. A magyar átlagnál sokkal jobban kedvelik napi munkafeladataikat és ők azok a munkavállalók, akik mindennap a legtöbbet igyekeznek kihozni magukból. (Jászberényi József főiskolai tanár, Zsigmond Király Főiskola).

Az idősebbek foglalkoztatásában felülreprezentáltak tekinthetőek a mezőgazdaság, építőipar, vendéglátás, szálláshely-szolgáltatás, szállításraktározás, közösségi szolgáltatások, azaz olyan munkakörök, amelyekben a fizikai képességek jobban előtérbe kerülnek.

Az idősek munkaereje alulreprezentált a gazdasági szolgáltatások (kereskedelem, hírközlés), üzleti szolgáltatások területén, azokban a szakmákban, amelyekben a legtöbb pénz van, és amelyek a legtöbb kreativitást igénylik.

Legfontosabb feladat, hogy olyan programok kerüljenek kidolgozásra, amelyekkel az időseket minél hosszabban a munkaerőpiacon lehet tartani, s az aktív időskor szemlélete minél szélesebb körben elterjedjen.

6.3 A közszolgáltatásokhoz, közösségi közlekedéshez, információhoz és a közösségi élet gyakorlásához való hozzáférés

a) az idősek egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférése

A demográfiai változások és a családi funkciók változása miatt jelentősen felértékelődik az egészségügyi és szociális szolgáltatások szerepe az idősellátásban.

Az orvostudomány fejlődése jelentősen hozzájárul az élettartam meghosszabbításához, de az egészségfejlesztésért tett intézkedések szerepe is egyre nagyobb hangsúlyt kell, hogy kapjon az aktivitás megőrzése és az önálló életvitel megtartása érdekében.

Szemléletformálás szükséges az egészségtudatosság érdekében, azaz annak beláttatása, hogy saját magunk sokat vagy keveset tehetünk a saját egészségünkért. Az egészségműveltség fejlesztése minden életkorban, így az idősek körében is alapvetően fontos a megfelelő életminőséghez, az élettel való elégedettséghez és a boldogsághoz. Ennek eléréséhez felvilágosító, egészségnevelő, aktivitást serkentő programok szervezése segít hozzá.

Az egészségügyi ellátórendszer fejlesztésére tett intézkedések az idősek egészségügyi ellátáshoz való hozzáférését is javítják. Pécs Megyei Jogú Város TOP pályázatoknak köszönhetően két városrészben fejlesztette az egészségügyi alapellátás infrastruktúráját, mellyel jelentősen javultak a betegellátás körülményei. De több szervezet prevenciós célú egészségfejlesztő és egészségügyi humán erőforrás-fejlesztő projektje is megvalósult.

A hagyományos családmodell megváltozása, a generációk különélése és a munkavállalási kötelezettségek miatt az időseknek nyújtott szociális szolgáltatásokat a változó körülményekhez kell igazítani. De a nyújtott szolgáltatások megszervezésénél az öngondoskodás szemléletét is erősíteni kell. Nagyobb hangsúlyt kell fektetni a családi, baráti kapcsolati tőkére, ill. népszerűsíteni kell az önkéntes és a közösségi munkát az ellátórendszeren belül.

A szociális ellátáson belül az ápolásra-gondozásra szoruló idősek az alapellátás és szakosított ellátások keretein belül igényelhetnek szolgáltatásokat állapotuknak megfelelően. A már nagyon sokszor említett lakosság-szám-arány az ápolásra-gondozásra szoruló körében is emelkedik és várhatóan a jövőben is emelkedni fog. Pécs városában több szolgáltató is nyújt ellátást önkormányzati, társulási, egyházi és civil fenntartásban. A működési engedélyek hatósági nyilvántartása alapján feladat-ellátásonkénti bontásban az alábbi szervezeteknél kérhető ellátás:

63. táblázat – Idősek által igénybe vehető szolgáltatások és a szolgáltatást nyújtók

Szociális étkeztetés - szociális konyha formájában

Fenntartó neve	Szolgáltató székhely/telephely neve	Székhely/telephely címe
Pécsi Többcélú Agglomerációs Társulás	Integrált Nappali Szociális Intézmény	7626 Pécs, Felsőbalokány u. 1/F.
	INSZI 1. számú telephely (Kertváros)	7632 Pécs Littke J. u.10
	INSZI 2. számú telephely	7636 Pécs, Polgárszőlő u.32-34
	INSZI 4. számú telephely, (Vasas)	7691 Pécs, "D" u.2
	INSZI 5. számú telephely (Somogy)	7691 Pécs, Somogy u.70
	INSZI 6. számú telephely (Uránváros)	7623 Pécs, Garay u.33
	INSZI 7. számú telephely (Belváros)	7626 Pécs, Felsőbalokány u. 1/C.
	INSZI Nyugdíjsház	7626 Pécs, Felsőbalokány u. 1/G.
	Pécs és Környéke Szociális Alapszolgáltatási és Gyermekjóléti Alapellátási Központ és Családi Bölcsőde Hálózat	7621 Pécs, Rákóczi út 1.
Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata	Pécs Megyei Jogú Város Integrált Szociális Intézmény Ziperovszky utcai Idősek Otthona	7633 Pécs, Ziperovszky u.1.
Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület	Csilla Gondviselés Háza	7629 Pécs, Apafi utca 101
SZOCEG Szociális és Egészségügyi Szolgáltató Nonprofit Kft.	Szent Erzsébet Alapellátási Központ	7761 Kozármisleny, Alkotmány tér 24/a.
Baptista Szeretetszolgálat Egyházi Jogi Személy	Baptista Szeretetszolgálat Országos Szociális Segítő Központ	1065 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky u.57.
Magyar Pünkösdi Egyház Országos Cigánymisszió.	MPE OCM Segítő Szolgálat Pécsi Telephelye	7632 Pécs, Siklósi út 22

Házi segítségnyújtás

Fenntartó neve	Szolgáltató székhely/telephely neve	Székhely/telephely címe
Pécsi Többcélú Agglomerációs Társulás	Integrált Nappali Szociális Intézmény	7626 Pécs, Felsőbalokány u. 1/F.
	INSZI 1. számú telephely (Kertváros)	7632 Pécs Littke J. u.10
	INSZI 5. számú telephely (Somogy)	7691 Pécs, Somogy u.70

	INSZI 6. számú telephely (Uránváros)	7623 Pécs, Garay u.33
	INSZI 7. számú telephely (Belváros)	7626 Pécs, Felsőbalokány u. 1/C.
	Pécs és Környéke Szociális Alapszolgáltatási és Gyermekjóléti Alapellátási Központ és Családi Bölcsőde Hálózat	7621 Pécs, Rákóczi út 1.
SZOCEG Szociális és Egészségügyi Szolgáltató Nonprofit Kft.	Szent Erzsébet Alapellátási Központ	7761 Kozármisleny, Alkotmány tér 24/a.
Magyar Pütkösdi Egyház Országos Cigánymisszió.	MPE OCM Segítő Szolgálat Pécsi Telephelye	7632 Pécs, Siklósi út 22
Regionális Szociális Intézményfenntartó Központ	Tábita Alapszolgáltatási Központ Pécsi Telephely	7628 Pécs, Thököly u.1.
Pécsi Görögkatolikus Parókia	Szent Pirooska Házi Segítségnyújtó Szolgálat	7624 Pécs, Alajos u.21

Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás

Fenntartó neve	Szolgáltató székhely/telephely neve	Székhely/telephely címe
Pécsi Többcélú Agglomerációs Társulás	Integrált Nappali Szociális Intézmény	7626 Pécs, Felsőbalokány u. 1/F.
	Pécs és Környéke Szociális Alapszolgáltatási és Gyermekjóléti Alapellátási Központ és Családi Bölcsőde Hálózat	7621 Pécs, Rákóczi út 1.
SZOCEG Szociális és Egészségügyi Szolgáltató Nonprofit Kft.	Szent Erzsébet Alapellátási Központ	7751 Szederkény, Pécsi út 23.

Idősek nappali ellátása

Fenntartó neve	Szolgáltató székhely/telephely neve	Székhely/telephely címe
Pécsi Többcélú Agglomerációs Társulás	INSZI 1. számú telephely (Kertváros)	7632 Pécs, Littke J.u.10.
	INSZI 2. számú telephely	7636 Pécs, Polgárszőlő u.32-34
	INSZI Nyugdíjasház	7626 Pécs, Felsőbalokány u.1/G.
	INSZI 4. számú telephely, (Vasas)	7691 Pécs, D u.2
	INSZI 5. számú telephely (Somogy)	7691 Pécs, Somogy u.70.
Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata	Integrált Szociális Intézmény	7633 Pécs, Zipernovszky u.1

ta		
Baptista Szeretetszolgálat Egyházi Jogi Személy	OSzSK Pécsi Gondozási Központ	7628 Pécs, Barátság u.18

Idősek szakosított ellátása

Fenntartó neve	Szolgáltató székhely/telephely neve	Székhely/telephely címe
Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata	Integrált Szociális Intézmény Időskorúak gondozóháza	7633 Pécs, Zipernovszky u.1
	Integrált Szociális Intézmény Idősek Otthona	7633 Pécs, Tüzér utca 7
Baptista Szeretetszolgálat Egyházi Jogi Személy	Baptista Szeretetszolgálat Szeretetotthona	7634 Pécs, Malomvölgyi út 21
	Alkotmány utcai Idősek Otthona	7621 Pécs, Alkotmány u. 79.
	Xavér utcai Idősek Otthona	7621 Pécs, Xavér u.10
	OSzSK Pécsi Gondozási Központ	7628 Pécs, Barátság u.18
Pécsi Egyházmegye	Szent Lőrinc Gondozóotthon	7621 Pécs, Szentlőrinci u. 17
	Prohászka Otthon	7621 Pécs, Szent István tér 13.
Pécsi Zsidó Hitközség	Dr. Szántó László Szeretetotthon	7621 Pécs, Tímár u.7.

(Hatósági engedélyek alapján a táblázatot összeállította: INSZI)

A város bentlakásos intézményeinél évek óta hosszú a várólista. Az otthonközeli ellátások esetében jellemzően nincs várakozó lista, a szolgáltatáshoz való hozzáférésre nem kell hetekig várniuk a rászorulóknak, mindössze a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás esetében van 2 hét-2 hónap közötti várakozási időtartam. A házi segítségnyújtást igénylők körében azonban jellemző, hogy a meglévő kapacitásokon felül és a jelenlegi munkarenden túl is szeretnének ápolást-gondozást igényelni.

64. táblázat

INSZI Normatívák, feladatmutatók összehasonlítása 2010-2017

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Étkeztetés	816,48	756,46	611,65	528,68	466,94	458,53	450,97	434,05
Házi segítségnyújtás	277,99	303,32	322,65	351,7	369,09	375,03	356,21	369,23
szociális segítség								46,45
személyi gondozás								322,78
Idősek nappali ellátása	212,52	215,55	228,3	228,39	223,53	219,75	232,25	229,79
Demens személyek nappali ellátása	59,68	59,85	59,96	59,42	59,49	59,97	60,25	68,91
Pszichiátriai betegek nappali ellátása	35	47,29	50	60,49	75,00	75,00	75,00	75,00
<i>Nappali ellátás összesen</i>	<i>307,2</i>	<i>322,69</i>	<i>338,26</i>	<i>348,3</i>	<i>358,02</i>	<i>354,72</i>	<i>367,5</i>	<i>373,7</i>
Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás	479,28	503,93	504,46	503,47	503,73	504,08	503,59	503,24
Közösségi pszichiátriai ellátás	113,63	134,3	106,73	74,13	71,14	76,05	77,45	82,52

INSZI 2017. évi beszámoló

A fentiek tükrében egyre nagyobb hangsúlyt kell fektetni az otthoni ápolás-gondozás elérhetővé tételére, hiszen az idősek számára az otthontól való végleges elszakadás az egyik legfájóbb pont. Életük utolsó, nehéz szakaszának megszépítéséhez nagyban hozzájárulna ennek biztosítása, személyük megbecsülésének, családban betöltött fontos szerepüknek méltó elismerését jelentheti nekik.

65. táblázat - Otthoni szakápolást végző szolgáltatók listája, Pécs 2018.10. hó

Intézet neve	Irányítószám	Intézet székhelye (település)	Intézet címe	Szakápolási tevékenység	Gyógytorna	Fizioterápia	Logopédia	Működési napok száma
INSZI PÉCS	7626	Pécs	Felsőbalokány u. 1/F.	X	X	X		7
Kanizsai és Társa BT	7626	Pécs	Major u. 9.	X	X	X		7
Molics Bt.	7632	Pécs	Fazekas Mihály u. 8.	X	X	X		7
Nővér-Med Kft.	2161	Csomád	Kossuth L. u. 84.	X	X	X		7
Szociális Háló Egyesület	7960	Sellye	Batthyány u. 4.	X	X	X	X	7
Zsu-Duó BT	7626	Pécs	Major u 9.	X	X	X	X	7

Forrás: OEP.hu

A nappali intézmények funkcionális megújítása szintén időszerűvé vált. A hagyományos szolgáltatások mellett a „nyitott ház” jellegű működtetés irányába célszerű fejlődni, mellyel a közösségi programokat szervező kulturális, sport, egészségfejlesztő önszerveződő csoportok működését lehet ösztönözni civil szervezetekkel együttműködve. Erre már működnek jó példák, pl. az INSZI nappali intézményében, ahol lehetőség van a Stroke-os betegek önszervező csoportjának összejöveteleire, idősek számíttástechnikai oktatására, terápiás célú programok szervezésére (mese terápia, irodalom terápia), ill. jelenleg folynak előkészületek Pécsi praxisközösségekkel egészségfejlesztő programok szervezésére, ill. az Alzheimer Café Pécs-el való együttműködésre. A nyitott nappali intézmények jó lehetőséget adnak a generációk közötti szolidaritás erősítésére is.

66. táblázat - 65 évnél idősebb népesség és nappali ellátásban részesülő időskorúak száma (6.3.1.)

Év	65 év feletti lakosság száma	Nappali ellátásban részesülő időskorúak száma	
	Fő	Fő	%
2012	28 089	229	0,82%
2013	28 496	233	0,82%
2014	28 926	231	0,80%
2015	29 359	241	0,82%
2016	29 818	303	1,02%
2017	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, KSH Tstar

A szociális szolgáltatások hozzáféréseknél külön hangsúlyt érdemel a lassan 35 éve működő Nyugdíjsház.

A nyugdíjasház a mai napig modell értékű ellátási forma az idős emberek szolgálatában, és ebben a formában egyedülálló a Pécsi Önkormányzat fenntartásában való működtetése.

Annak köszönhetően, hogy a lakhatási és szociális szolgáltatás összefonódik, az idősek számára olyan ideális életvitelre ad lehetőséget, melynek köszönhetően az önálló életvitel megtartása mellett a beköltözők szórakoztató programokban gazdag közösségi életet élhetnek a gondoskodó háttér biztonságában.

Hogy ez az önálló életvitelre vágyó idősek körében a mai napig sikeres és keresett ellátási modell maradt, köszönhető annak, hogy az alapítástól a mai napig az igények határozzák meg a fejlődés irányát, a szükségleteknek megfelelően alakul az elérhető szolgáltatások köre.

Jelentős változás a szolgáltatások megszervezésében, hogy az itt élők átlagéletkora 20 évvel lett magasabb, mint az induláskor, így a kulturális és szabadidős programok mellett egyre nagyobb hangsúlyt kap a gondozási-ápolási igények ellátása. A legújabb beköltözők már mind annak a reményében kérik az elhelyezésüket, hogy egészségromlás, tartós betegség esetén is gondoskodó háttér fogja őket körülvenni.

Az idősellátási formák újragondolásánál a nyugdíjsházi modell bővítése, népszerűsítése indokolt. Ez a fajta szolgáltatási modell alkalmas arra, hogy a legköltséghatékonyabban és az életminőséget szem előtt tartva hozzájáruljon egy fenntartható idősellátási rendszer működtetéséhez. Az önálló életvitel megtartása mellett hatékonyan segíti az időskori aktivitást, miközben a lakásgazdálkodást kapcsolja össze a szociális szolgáltatásokkal és mindez az átlagos nyugdíjasok részére is elérhető.

b) kulturális, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférés

A városban minden évben számos kulturális program kerül megszervezésre, kiemelkedő az infrastrukturális feltételek színvonala, az ingyenes programok sokszínűsége. Az idős korosztály tagjai térítéses programokat kevésbé látogatnak, esti és éjszakai programokat pedig szinte egyáltalán nem.

67. táblázat - Művelődési közintézmények adatai (6.4.1.)

Év	A nyilvános/települési könyvtárak száma	A nyilvános/települési könyvtárak egységeinek száma (leltári állomány)	Muzeális intézmények száma	Közművelődési intézmények száma
2012	3	771 151	13	45
2013	4	906 217	14	43
2014	8	1 001 675	16	71
2015	8	1 033 126	14	78
2016	9	1 066 745	15	83
2017	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TEIR

Az aktív alkotás iránt érdeklődő pécsi szeniorok több lehetőség közül választhatnak: alkotó körök, kórusok és olyan értékteremtő közösségek, baráti társaságok működnek Pécsen, amelyekhez bármikor tudnak csatlakozni.

(Pl.: Nyugdíjas Pedagógusok Barátság Kórusa, Alkotó Pedagógusok Képzőművészeti Műhelye, Vers- és Prózamondó Műhely, Senior táncsoport stb.)

Az időseket ellátó intézmények nagy hangsúlyt fektetnek az idősek igényeinek megfelelő programok szervezésére.

Az idősklubok saját tagjaik számára szerveznek kulturális programokat. A városban számos művészeti, közösségi, természetjáró és sportolási lehetőség közül választhatnak az időskorúak, érdeklődésüknek megfelelően.

Több városrészben is kialakításra kerültek ún. „felnőtt játszóterek”, szabadtéri fitnessparkok, amelyek alkalmasak a szabadtéri mozgás újabb formájának kipróbálására.

A Még 1 esély program keretében a Pannon Filharmonikusok ingyenes főpróbája az idősek számára elérhető és kedvelt kulturális program.

Pécs Város Önkormányzata elkötelezett abban, hogy kifejezze nagyrabecsülését az idősek iránt. Minden évben ünnepi program keretében köszönti a város idős lakosságát. Az októberi Idősek Világnapja alkalmából a Kodály Központban több napon át megrendezésre kerülő ingyenes ünnepi műsor nagyon népszerű a nyugdíjasok körében.

c) idősek informatikai jártassága

Az idősek informatikai képességeinek fejlesztése elengedhetetlen. Ezzel nemcsak a munkaerőpiacon való elhelyezkedési esélyeik nőnek, de általánosságban véve is több információhoz juthatnak rövid időn belül és hatékony módon. Ezért szükséges, hogy a lehető legszélesebb körű pályázatok és képzéseket írjanak ki az érintett korcsoport számára. Ilyen példaértékű program volt korábban a „Kattints rá, Nagyi!”, jelenleg pedig pl. az EFOP-3.7.3-16 számú az egész életen át tartó tanuláshoz való hozzáférés biztosításáról szóló projekt. Az elmúlt évek tapasztalata alapján az idősek idegenkedése az informatikától csökkent, egyre többen napi szinten használják az okoskészülékeket a mindennapi tevékenységük segítésére, információszerezésre, kapcsolattartásra, szórakozásra. Emellett az is elengedhetetlen, hogy a számítógép vásárlásban, ill. hozzáférésben segítséget kapjon ez a korosztály és hogy az internet-hozzáférés biztosítva legyen a nyugdíjas klubokban és a közösségi házakban, hogy rokonaikkal, ismerőseikkel kapcsolatot tarthassanak minden más lehetőség-nél kedvezőbb áron.

Szintén fontos, hogy a célcsoport informatikai jártasságáról és tanulási igényeiről, ebben való motiválhatóságukról felmérés készüljön.

6.4 Az időseket, az életkorral járó sajátos igények kielégítését célzó programok a településen

Programok szervezéséhez átlagon felüli infrastrukturális feltételekkel rendelkezik városunk. Az önkormányzati, valamint az egyházi fenntartású szociális ellátók (nyugdíjas klubok, otthonok stb.) programjai mellett a civil szféra is több területen bekapcsolódik a tevékenységbe.

Az idős korral járó elmagányosodás, demencia kialakulása ellen olyan közösségi programok, öszejövetelek szervezésére van szükség, ahol társalogni tudnának, kikapcsolódni vagy például együtt kirándulni. Több olyan civil szervezet is működik a városban, amelyek tagjai és vezetői is időskorúak, hasonló gondolkodásúak (pl. 56-os Szövetség, Politikai Foglyok Szövetsége stb.).

Pécsen több, elsősorban az egyes városrészekben szerveződő, a nyugdíjasok érdekvédelmével foglalkozó civil szervezet tevékenykedik, akik nem csupán e tevékenységet, hanem más, közösségfejlesztő aktivitást is szerveznek a tagságuknak. (Pl. Nyugdíjasok Egyesülete, Pécsújhegyi Polgári Nyugdíjas Klub, Meszesi Nyugdíjas Klub stb.)

Az idősebb korosztályt azonban nem csak az elmagányosodás veszélye fenyegeti, hanem olyan mindennapi nehézségek is akadályozzák mindennapjaikat, amelyek a fiatalabb generációk számára fel sem tűnnek. Továbbra is javítani szükséges a város tömegközlekedési kultúráját, hiszen ők már nehezebben szállnak fel-le a buszokról (főleg a régi típusú buszoknál), gyakran szembesülnek egyes utasok és buszsofőrök türelmetlenségével.

Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata a közösségi közlekedés elérésének kiterjesztésével, az egyetemes tervezés igényével közvetlenül járult hozzá az időseknek is kedvező közlekedéshez. 115 alacsonypadlós buszt vásárolt 2015-ben, amely lehetővé teszi a mozgásukban korlátozott idős emberek könnyebb mozgását. Emellett a városi közlekedést szervező cég folyamatosan igyekszik emelni a szolgáltatása színvonalát, bevezették az átszállások nélküli fonódó hálózatot. Mindezen újdonságok jelentősen megkönnyítették az időskorúak mindennapjait.

Az életkorral jár, hogy még mindig kevésbé járatosak az infokommunikációs eszközök által nyújtott tájékoztatási rendszerek kezelésében, így minimálisan tájékozottak az általuk is igénybe vehető szociális és egyéb juttatásokról, azok igénybevételi lehetőségeiről.

A helyzet javítása érdekében szorosabb együttműködés kialakítása szükséges a kulturális és szabadidős tevékenységek szervezésével foglalkozó és szociális érdekvédelmi és szolgáltató szervezetek között.

A tájékoztatás magasabb szintre emelése érdekében különféle kiadványokra lenne igény, melyek az idősek számára elérhető információs pontokon keresztül eljuthatnak az idősebb korosztályhoz (pl. orvosi rendelők, gyógyszertárak, nyugdíjas klubok, szociális intézmények, hivatalok).

A programlátogatottság emelése érdekében városrészenkénti rendezvények szervezése javasolt, hiszen a helyi közösségre építeni sokkal hálásabb feladat, sőt a gyakori egészségügyi problémák miatt az idősebb korosztály szívesebben vesz részt olyan programokon, amelyek lakóhelyének közvetlen környezetében elérhetőek. Erre alkalmasak a meglévő nappali intézmények is, melyek a korosztály számára nyitott rendezvények szervezésére is képesek.

Szinte valamennyi pécsi városrészben közművelődési megállapodás keretében működnek közösségi színterek civil szervezetek által. E közösségi házak mindegyikében működnek nyugdíjasok, időskorúak aktivitásait szervező klubok, körök, csoportok. (Pl.: Bányász Érdekvédelmi Kulturális Egyesület, Vasasért Egyesület, Pécsbányai Kulturális Egyesület, Kertvárosiak az Élhető Kertvárosért Egyesület stb.)

6.5 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.

Az idősek helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
<p>A korösszetétel alakulása, az idősebb korosztályok arányának folyamatos növekedése (jelenlegi öregedési index 154,59%) az időskorral kapcsolatos szemlélet átalakítását, a meglévő sztereotípiák megváltoztatását indokolja. Jelenleg a közvélemény az időskort a betegségekkel, alacsony jövedelemmel, egyhangúsággal, és a megbecsülés hiányával azonosítja. Nem jellemző a fiatalabb korosztályok felkészülése az idősebb évekre. Ez a felkészülés egyaránt értendő mind az egészségtudatosságra, mind a jövedelem biztonságra, az életminőség előtérbe helyezésére.</p>	<p>Szemléletformálás szükséges minden korosztály körében, hogy az időskorral kapcsolatos sztereotípiák megváltozzanak. Cél, hogy ne csak a megélhető évek, hanem az aktivitással töltött időszak is kitoldódjék, az idősödők jobb mentális és fizikai állapotban érjék el a nyugdíjas kort, és ezt az állapotot a későbbi években is tartani tudják. Legfontosabb cél az aktív idős-kor szemléletének népszerűsítése, az időskorra való tervezés, az öngondoskodás.</p>
<p>Miközben az idős népesség aránya nő, a nyugdíjban és nyugdíjszerű ellátásban részesülők száma csökken, ami a munkaerőpiaci aktivitás csökkenését jelzi. A munkában töltött évek száma nem csak az aktivitás fenntartásához járul hozzá, hanem a jövedelembiztonság megteremtésének is a feltétele.</p> <p>Az idősödő korosztály munkaerőpiaci helyzete viszont nehezített: a velük szemben lévő előítéletek, az életkorral összefüggő burkolt foglalkoztatási diszkrimináció még mindig akadály a foglalkoztatásuknak.</p> <p>A munkaképesség megtartása érdekében intézkedések szükségesek, elsősorban a munkahelyi egészségvédelem és a munkahelyi kompetenciák (egész életen át tartó tanulás) területén.</p>	<p>Az idősödő korosztály munkaerőpiaci helyzetének a javítását segíti az 55 év feletti foglalkoztatásának támogatása és a nyugdíjas foglalkoztatás lehetőségeinek bővítése.</p> <p>A szemléletformálás szükséges a korosztály foglalkoztathatóságának javítása érdekében, melynek kiemelt célcsoportja a munkáltatók és a munkaközösségek, ahol a „kormenedzsmen” célkitűzéseit érvényesíteni szükséges.</p> <p>A célkitűzések között hangsúlyt kell, hogy kapjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> - az idősödés korrekt megítélése, - az egész életen át tartó tanulás, - egészségvédelem, - biztonságos munkakörülmények feltételének megteremtése.
<p>Az idősödéssel kapcsolatos szemléletváltás megvalósítása nem lehet eredményes a generációk közötti együttműködések, a generációk közötti szolidaritás nélkül. A családi együttélési formák megváltozása, a hagyományos szerepek átadásának hiánya és a felgyorsult technikai fejlődés eltávolítja a generációkat egymástól. A generációk közötti együttélés révén a születés, betegség, halál megtapasztalása az élet mindennapos velejárója volt kisgyermekkorától. A generációk közötti szerepek, hagyományok és tisztelet így tovább öröklődhetett. Ennek hiányában új lehetőségeket, módszereket kell találni, hogy a generációk közötti kapcsolati egyensúly helyreálljon.</p>	<p>A generációk közötti kapcsolatok kialakítására, a tudás átadására, egymás értékeinek megismerésére közösségi szinteken nyílik lehetőség. Vannak hagyományai az iskolák és a szociális intézmények közötti kapcsolattartásnak, de további erőforrásokat lehet még ebben találni az eredményesség növelése érdekében. További lehetőségek vannak a civil és önkéntes aktivitás ösztönzésére, az ápolást-gondozást végző hozzátartozók támogatására.</p> <p>A generációk közötti együttműködést segítheti a munkahelyi együttműködést elősegítő modelprogramok kidolgozása.</p>

<p>Az idősök méltóságának megóvása, a rossz bánásmód és elhanyagolás megelőzése összehangolt intézkedéseket igényel.</p> <p>A kiszolgáltatott időseket otthonukban, családjuk körében, szociális vagy egészségügyi intézményekben egyaránt érhetik atrocitások, de könnyen válhatnak a trükkös csalók és erőszakos bűnelkövetők áldozatává is.</p> <p>Az időskori abúzus leggyakoribb formái:</p> <ul style="list-style-type: none"> - fizikai bántalmazás, - rosszul gondozás, - anyagi visszaélés. <p>Különösen nehéz azoknak az idősekkel kapcsolatos visszaéléseknek a felismerése, melyeket hozzátartozók, vagy a közvetlen környezetükben élők követnek el. A visszaélések megelőzése és megszüntetése is komoly akadályokba ütközik, amit leginkább a rendvédelmi szervek, szociális intézmények és érdekvédelmi szervezetek együttműködésével lehet elérni.</p> <p>Ugyanakkor a szándékos visszaélések mellett jelen van az idősök méltóságát sértő türelmetlenség, méltatlan bánásmód, amely nem szándékos, de az idősekkel való helyes bánásmód ismereteinek hiányából fakad.</p> <p>Ezen a területen az idősök ellátását végzők érzékenyítése a feladat.</p>	<p>Az idősekkel kapcsolatos tudás átadása, érzékenyítő programok szervezése a társadalmi szemlélet megváltozása érdekében.</p> <p>Együttműködési hálózat kiépítése az időskori biztonság érzésének erősítése és az áldozattá válás megelőzése érdekében.</p> <p>Széleskörű tájékoztatások, felvilágosító programok, képzések szervezése, társadalmi szolidaritás erősítése.</p>
<p>Az idősök számának emelkedése, ezen belül a magasabb átlagéletkor, az ápolásra-gondozásra szorulóknak számának az emelkedésével is jár. A bentlakásos intézmények várólistái hosszúak, hirtelen bekövetkező állapot-rosszabbodás esetén mind az idős, mind hozzátartozói számára komoly nehézséget jelent az ellátás megszervezése, az idős családtag elhelyezése. A meglévő bentlakásos intézmények felújítása komoly beruházást igényel, fejlesztésük folyamatos kihívást jelent.</p> <p>Az otthonközeli ellátások a bentlakásos intézményi elhelyezést nem váltják ki, de a jól kidolgozott, egymásra épülő alapellátási formák hatékonyan segítik az önálló életvitel megtartását, kiegészítve a meglévő erőforrásokat (idős meglévő képességei, hozzátartozók gondoskodása), mellyel így egy könnyebben fenntartható rendszer működtethető.</p> <p>Ennek egy speciális pécsi példája a Nyugdíjsház, ahol a beköltözők állapotuknak, igényeik-</p>	<p>Továbbra is cél az otthonközeli ellátások fejlesztése. Az otthonukban élő ápolásra-gondozásra szorulóknak ellátásokhoz való hozzáférése javítása esti és hétfői időszakokban is. Hozzátartozók támogatása, tájékoztatása, a gondozási folyamatokban való együttműködés.</p> <p>Nappali intézmények közösségi programjainak bővítése, együttműködések bővítésével.</p> <p>Önkéntesek fogadása, képzése, a meglévő szakmai szervezetekre épülő, kontrollált formában. Szakmai képzések, továbbképzések, esetmegbeszélő konferenciák szervezése, szupervízió biztosítása.</p> <p>A több típusú alapszolgáltatás integrált formában való nyújtása, valamint a szervezetek közötti együttműködések fejlesztése javítja az ellátórendszer hatékonyságát.</p>

<p>nek megfelelő szolgáltatásokban részesülnek önálló életvitelük megtartása mellett. A kiépült rendszer rendkívül költséghatékonyan működtethető.</p>	
<p>Az öregedő társadalmakban egyre erőteljesebben jelennek meg a demenciával élő idős emberek és hozzátartozóik speciális szükségletei. A kórképpel szembeni előítéletesség, a tudatlanság nehezítik a szemléletváltást. Az ellátórendszer fejlesztésénél hangsúlyt kell kapnia a demensek speciális igényeinek, különös tekintettel a tájékozódásukat, alkalmazkodásukat, biztonságukat segítő eszközökre, szolgáltatási formákra és az őket ellátók betegséggel szembeni érzékenyítésre.</p>	<p>Fontos elérni, hogy a kórképpel élők minél tovább biztonságban tudják élni önálló életüket. A betegséggel való előítéletesség csökkentése felvilágosító kampány szervezése révén érhető el, elsősorban a városi intézményekben, szolgáltatók körében a betegség tüneteinek, sajátosságainak megismertetése útján. További lehetőségek az ápolási, gondozási feltételek javítása és az eszközfejlesztések.</p>

7. A fogyatékossgal élők helyzete, esélyegyenlősége

A fogyatékossgal élők Pécssett tapasztalható problémáinak feltárása előtt szükséges a célcsoport fogalmának tisztázása. A fogyatékossgal élő és a megváltozott munkaképességű ember fogalmát gyakran mossza össze a köznyelv, azonban egymást csak részben fedő kategóriákról beszélhetünk. A fogyatékossgal élők fogalma a társadalom működésében való részvétel szerint mozgásszervi, érzékszervi vagy értelmi képességek csökkenése miatt hátrányokkal induló emberek csoportját jelenti általában, és a részvétel érdekében jelentkező speciális szükségletek és környezeti feltételek feltárására és formálására irányítja a figyelmet. A megváltozott munkaképesség fogalma csupán a munkaerőpiachoz való kapcsolódás viszonyában, a foglalkoztathatóság és formái szerint kategorizál, és legtöbb esetben nem fogyatékossgal áll a háttérben, hanem más esetek, például egészségkárosodás. A helyi esélyegyenlőségi program következetesen használja a fogyatékossgal élők fogalmát. Az integrációnak ugyanis csupán egyik – habár legfontosabb – eszközeként tekint a munkamegosztásra, a foglalkoztatásra. Az esélyek egyenlőtlen eloszlása viszont nem csupán a foglalkoztatást, hanem a közösségi részvétel legtöbb színterét érinti. Megjegyzendő, hogy a fogyatékossgal definícióinak számos változata létezik akár az Európai Unió, akár a WHO, akár az ENSZ ajánlásait figyelembe véve, melyek részletes kifejtésére jelen esélyegyenlőségi program nem vállalkozik.

Pécssett a fogyatékossgal élők lehetőségeinek minél szélesebb körű kibontakoztatását az önkormányzati fenntartású intézmények mellett elsősorban a nagy múltú professzionális szakembergárdával rendelkező igen aktív civil szféra és egyházi intézmények kapacitásai biztosítják. Az utóbbi időben a fogyatékossgal élők között is kialakult egy aktív városlakói, szakértői gárda, akik szintén egyre nagyobb szerepet vállalnak és várnak a városfejlesztésben.

A helyi önkormányzat már évekkel korábban felismerte, hogy a civil és egyházi szolgáltatók és érdekképviseleti szervezetek szerepe, hatékonysága, magas színvonalú szakmai tudása és nem utolsósorban ellátási kapacitásai olyan bázist jelentenek Pécs számára, mely nélkülözhetetlen a fogyatékossgal élő helyi társadalom érdekében biztosítandó közfeladatok ellátásához.

Az alapellátások körét kiegészítve, az integráció eszközeit kialakítva és fejlesztve, a szolgáltatások kidolgozásában élen járva a helyi nonprofit szervezetek közül mára jó néhányan képessé váltak arra, hogy akár kötelező önkormányzati feladatok átvállalásával is közreműködjenek a város életében. Az ehhez biztosított normatív önkormányzati és állami támogatás mértéke, még az önkormányzat által biztosított ellátási szerződésen alapuló támogatás esetén is igényli a hatékony forrás-teremtő képességet, amelyben a civil szervezetek eredményesebbnek bizonyulnak. Így a támogatások kiegészítésével, a pályázati források elérésével szolgáltatási körüket könnyebben tudják szélesíteni, ám a pályázatok időbeli behatároltsága, bizonytalansága nem kedvez a hosszú távú gondolkodásnak és a stabilitásnak. Szükséges volna a személyközpontú, életen át tartó szolgáltatások biztosítása, és hogy képesek legyenek hálózatban működni, illetve saját szolgáltatásaikat az egész életpálya tükrében felülvizsgálni és átalakítani.

A közelmúltban történt események sok tekintetben igen jelentős fejlesztéseket tudtak produkálni a fogyatékossgal élők esélyegyenlőségének előmozdítása érdekében Pécssett. A tömegközlekedés fejlesztésével, új alacsonypadlós helyi járatú autóbuszok beszerzésével a közlekedés feltételei folyamatosan javulnak. Gondolhatunk itt például a 2010-es Európa Kulturális Fővárosa projekt eredményeire, melynek keretében számos köztér, közintézmény, kulturális funkció akadálymentes hozzáférése lehetővé vált. De fejlődést tapasztalhatunk az Európai Unió által biztosított források bevonásával megvalósuló más beruházások esetében is, hiszen ma már minden kivitelezés követelménye az akadálymentes hozzáférés biztosítása. A megvalósítás azonban gyakran hagy kíván-

nivalót maga után, melyben jelentős előrelépést jelenthetne a tapasztalati szakértők tervezésbe és a megvalósítás folyamatába történő folyamatos bevonása.

Természetesen a valódi integráció érdekében elérni kívánt cél még távoli. Sem a fogyatékossgal élő, sem a megváltozott munkaképességű emberek számára biztosított ellátások nem teszik lehetővé az önálló életvitelt, az akadálymentesítés feladatainak minden fogyatékossgai formára kiterjedő szemlélete pedig még nem tökéletes. Több figyelmet kell fordítani arra is, hogy a hosszú ideje az aktív közösségi életből kiszorult emberek újra be tudjanak kapcsolódni a társadalom működésébe, és a munkamegosztás megfelelő szabályozásával számukra is elérhető legyen a hasznos és értékkeremtő tevékenységek végzése.

A fogyatékossgal élő emberek integrációját akadályozó problémákat áttekintve alapvető és egyöntetű jellemzőjük a hozzáférés hiánya. A problémák a következő nagyobb tematikus területeken jelentkeznek: Foglalkoztatás/foglalkoztathatóság; információszerzés/információ a célcsoportról; lakhatás és önálló életvitel lehetősége; akadálymentesítés/közlekedés. Hozzáférés a foglalkoztatáshoz, hozzáférés a munkaeszközökhöz, hozzáférés az információhoz, a közlekedéshez, az intézményekhez, szolgáltatásokhoz, kultúrához, akadálymentes lakhatáshoz. Az elérést gátló tényezők részletes feltárásával alakítható ki olyan fejlesztési program, mely célzott intézkedéseivel változást eredményezhet helyi integrációjukban.

Lényeges, hogy a fogyatékossgal élő emberek közvetlenül lehetőséget kapjanak helyzetük alakításában, meghívást kapjanak az őket érintő események tárgyalására. Ennek módja egy 5-7 főből álló, a fogyatékossgal élőket jól reprezentáló Fogyatékossgügyi Tanács kialakítása lehetne. (A németországi Erfurtban a városvezetés mellett működő, minden érintett ügyet véleményező hasonló tanács – Behindertenbeirat – évek óta tartó eredményes működésének köszönhetően Erfurt modell értékű város lett Németországban a fogyatékossgal élők támogatásában.) Lényeges, hogy a Tanács megfelelően reprezentálja valamennyi fogyatékossgai típust és szervezetet a városban. Valamennyi fogyatékossgal foglalkozó szervezet összehívása alkalmával dől el, hogy mely szervezetek kívánnak jelen lenni a Tanácsban.

A Fogyatékossgügyi Tanács képviselői a városvezetés felé képviselik valamennyi civil szervezet javaslatát, észrevételét, ötletét és azokat megfelelő formában javaslatként a városvezetés elé tárják.

A Fogyatékossgügyi Tanács rövidtávú célja: a fogyatékossgal élőkkel kapcsolatos önkormányzati döntésekről információk szerzése és azok továbbítása az illetékes helyi civil szervezetek részére.

Középtávú cél: a Pécsen működő nagy számú és szakmailag jól felkészült civil szervezet összefogása. Összefogás nélkül széttagoaltság, információhiány jelentkezik, mely nem vezet eredményre.

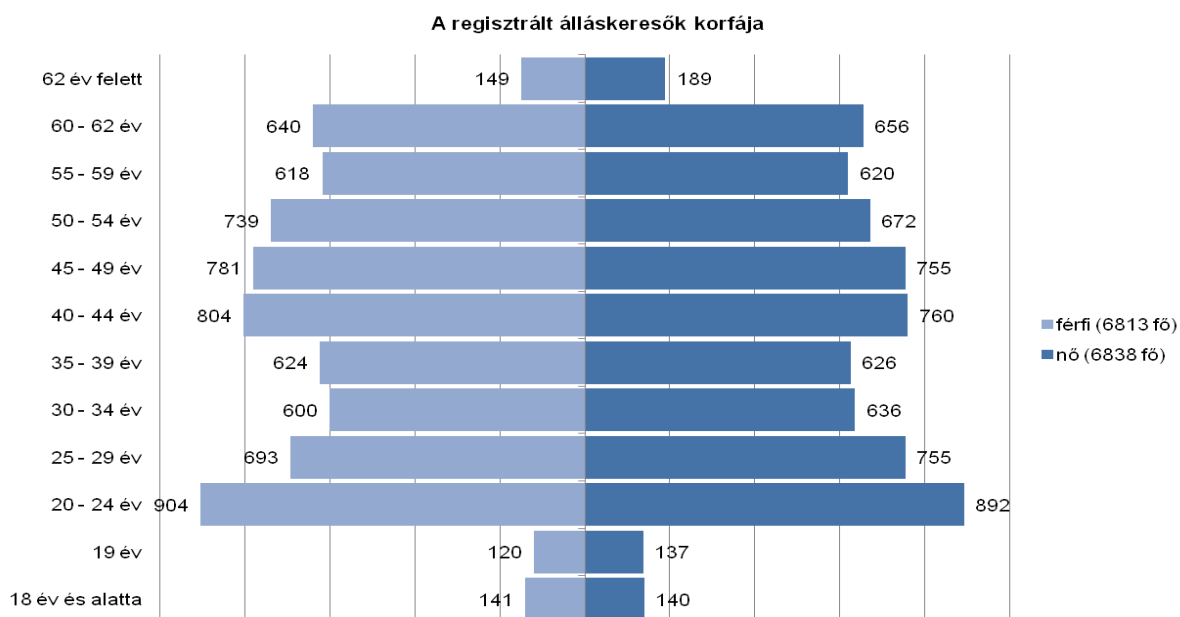
Hosszú távú cél: Pécs megfelelő méretű város ahhoz, hogy a helyi, a fogyatékossgal élőkkel foglalkozó szervezetek együtt tudjanak dolgozni, értelmes feladatmegosztás és közös finanszírozás mellett, nagyobb léptékű eredmények elérése érdekében. A Város a fogyatékossgal élőket érintő kérdésekben véleményezési joggal ruházza fel a Tanácsot.

A fogyatékossgal élők problémáinak helyzetelemzésekor külön figyelmet fordítunk a pszichiátriai betegséggel élők problémáira. Az ő esélyegyenlőségi problémáikkal külön foglalkozik a program.

A megváltozott munkaképességű személyekről elmondható a statisztikai adatok alapján, hogy többszörös hátrányban vannak a munkaerő-piacon. Négyötödük 45 évnél idősebb, többségük községekben lakik, mobilitási nehézségekkel küzd, továbbá alacsony iskolai végzettséggel, valamint elavult szakképzettséggel rendelkezik. Az alacsony iskolai végzettség okán jellemzően fizikai munkát végeznek vagy végeztek, ami az egészségi állapotuk változásával tovább már nem folytatható.

A megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatási rátája mindegyik iskolai végzettség tekintetében alacsonyabb a nem megváltozott munkaképességű embereknél, azonban náluk is érvényesül az a tendencia, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők foglalkoztatási rátája magasabb. A munkanélküliségi mutató a végzettség növekedésével csökken, de sokkal kisebb mértékben, mint a többségi társadalom mutatója. Az oktatásban és a munkaerőpiacon való alacsonyabb részvétel jövedelmi különbségeket eredményez, amely szegénységhez, társadalmi kirekesztettséghez és elszigeteltséghez vezet.

66. ábra:

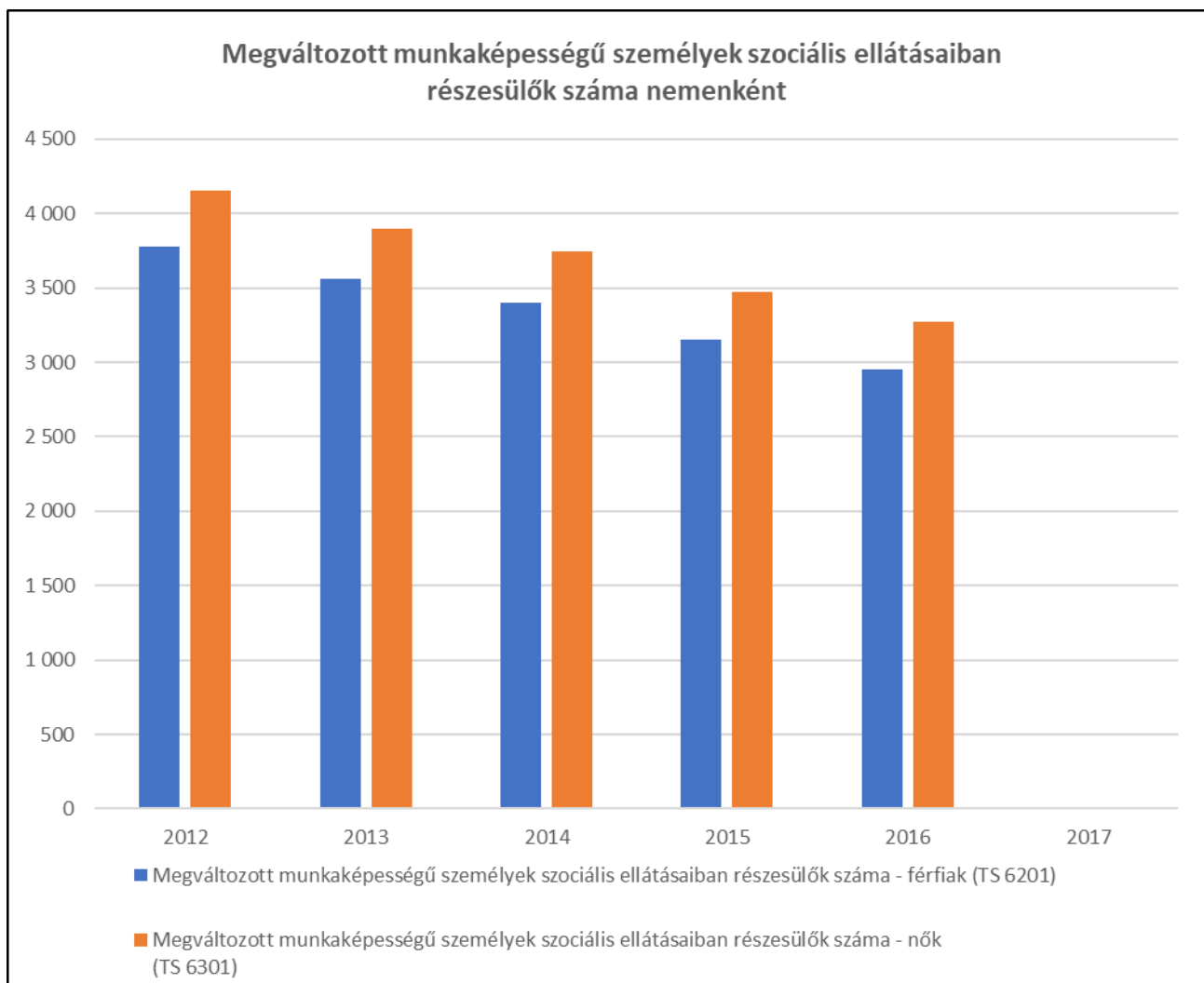
Forrás: BAMKH - MUNKAERŐPIACI MUTATÓK (NFSZ 2018. ELSŐ FÉLÉV)

Ezen tényezőkön kívül a megváltozott munkaképességűek ellátórendszere korábban nem ösztönözte őket a munkavállalásra, így hosszú évekig távol maradtak a munka világától. Ez a folyamat többek között a kompetenciák leépülésével, motivációs nehézségekkel és a releváns munkatapasztalat hiányával jár. Munkaerő-piaci hátrányaikat tovább erősíti a munkáltatói oldalon megjelenő diszkrimináció, amely az előítéleteken, téves sztereotípiákon és információhiányon alapszik.

68. táblázat - Megváltozott munkaképességű személyek szociális ellátásaiban részesülők száma nemeként (7.1.1.)

Év	Megváltozott munkaképességű személyek szociális ellátásaiban részesülők száma - férfiak	Megváltozott munkaképességű személyek szociális ellátásaiban részesülők száma - nők
2012	3 780	4 153
2013	3 559	3 894
2014	3 403	3 749
2015	3 152	3 469
2016	2 955	3 275
2017	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, KSH Tstar

7.1 A településen fogyatékkal élő személyek főbb jellemzői, sajátos problémái

a) fogyatékkal élők foglalkoztatásának lehetőségei, foglalkoztatottsága (pl. védett foglalkoztatás, közfoglalkoztatás)

Pécs város területén a megváltozott munkaképességű emberekkel kapcsolatban fontos megemlíteni országos szinten is magasnak tekinthető számukat. Jelentős azon személyek száma, akik olyan ágazatokban dolgoztak (bányászat, könnyűipar), melyek gazdaságban betöltött szerepe elenyésző.

A megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatásának alapvetően két formája létezik: a védett foglalkoztatás és a nyílt munkaerőpiacon való megjelenés, azonban nem elhanyagolható a közfoglalkoztatási program keretében történő munkavégzés.

Mára megjelentek olyan társadalmi vállalkozási formák városunkban is, amelyek piaci működésük mellett egyben társadalmi célokat is szolgálnak. Vélhetően a jövőben foglalkoztatói kapacitásaik is növekednek, így a fogyatékkal élők foglalkoztatásában komoly részt tudnak vállalni. Rendkívüli jelentőségű továbbá a távmunka erősítése, fejlesztése a fogyatékkal élőkkel kapcsolatos foglalkoztatás tervezésekor.

Az elmúlt időszak jogszabályi változásai alapvetően befolyásolják a megváltozott munkaképességű emberek foglalkoztatásának lehetőségeit. Pécsen viszonylag magas az akkreditált, védett munkaerőpiacon foglalkoztató cégek és civil szervezetek száma, a jogszabályok adta lehetőségek alap-

ján pedig új szereplők is megjelenhetnek a rendszerben. Azonban mind szakmai, mind pénzügyi fenntarthatósági szempontból nagyon szigorúan szabályozzák az akkreditált foglalkoztatás kialakításának lehetőségeit, ezért az új belépő munkáltatók száma jelenleg elenyésző. Az utóbbi évek tendenciái azt mutatják, hogy a kevés létszámú foglalkoztatottal rendelkező munkáltatók nem kívánják élni az akkreditációval és azon keresztül a költségvetési bértámogatással, mert ennek költségei egy-egy megváltozott munkaképességű munkavállaló alkalmazása esetén túl magasak, az adminisztráció a munkáltatók számára nehézkes.

Ugyanakkor a foglalkoztatók sem készültek fel megfelelően a sérült emberek foglalkoztatására. Részükről is szükség van nyitottságra a célcsoport adottságai, szükségletei felé, akár saját belső képzések, érzékenyítő tréningek szervezésével. Az elsődleges munkaerőpiacon résztvevő cégeket jelenleg távol tartja a foglalkoztatástól az információhiány, az előítéletek és a szigorú adminisztráció.

Pécsett közel 300 millió Ft-os beruházás segítségével egy teljesen akadálymentesített komplex szolgáltatásokra alkalmas rehabilitációs központ került kialakításra 2015-ben, a Nemzeti Szociális és Rehabilitációs Intézet, ma: Baranya Megyei Kormányhivatal Pécsi Járási Hivatal Családtámogatási és Társadalombiztosítási Főosztálya Rehabilitációs Ellátási és Szakértői Osztálya (7632 Pécs Árnypusztai u. 2.), mely kulturált körülményeket biztosít az ügyintézéshez.

Pozitív lehetőség, hogy Pécs városában számos, a megváltozott munkaképességű emberek számára nyújtott munkaerőpiaci szolgáltatás létezik, amelyek segítik őket képességeik szerint felmért munkakörökben elhelyezkedni egyéni fejlesztési tervek alapján.

Az utóbbi években ösztönző jelleggel több, uniós forrásból finanszírozott országos projekt valósult meg (TÁMOP-1.1.1.) azzal az elsődleges céllal, hogy a védett foglalkoztatás mellett a megváltozott munkaképességű emberek számára valódi alternatíva legyen a nyílt munkaerőpiacra történő kilépés és megmaradás. A rehabilitációs hatósággal együttműködésre kötelezett személyek tekintetében, illetőleg azon ügyfelek esetén, akik szolgáltatás-kérőként kérik nyilvántartásba vételüket, átlagosan a 2015-ben mért 60 százalék helyett 2017-ben már 67% volt a foglalkoztatottság aránya. A javuló foglalkoztatási adatok mögött a megnövekedett munkaerőpiaci kereslet mellett a TÁMOP-1.1.1 folytatásaként megvalósuló EFOP-1.1.1-15 - VEKOP-7.1.3 ("Megváltozott munkaképességű emberek támogatása") országos kiemelt projektek szerepe, tevékenységének hozzáadott értéke kiemelendő. A magasabb színvonalú szolgáltatás biztosítása ösztönző hatást gyakorol a megváltozott munkaképességű személyekre, amely emelkedő nyilvántartásba vételi létszámot eredményez, ezáltal növelve és katalizálva az elhelyezkedési esélyeket. Az EFOP-1.1.1. projekt jelenleg országosan 13.000 fő, Baranya megyében 846 fő, Pécsett 338 fő program-részvétele mellett valósul meg, illetve tart még 2019. május 31-ig. Az ügyfelek 50%-ának foglalkoztatásához vettek igénybe bérköltség-támogatást nyílt munkaerő-piaci szereplők, ezen felül azonban 25%-uk önálló elhelyezkedésében is közreműködött a projekt. A foglalkozási rehabilitáció többszörös folyamat, amelyben a rehabilitációs hatóságok, az EFOP-1.1.1-15. projekt fejlesztési tevékenysége, az akkreditált szolgáltató szervezetek szolgáltatási tevékenysége, az akkreditált foglalkoztatók és a munkáltatók számára biztosított kedvezmények egyaránt fontos szerepet játszanak.

Megállapítható, hogy a megváltozott munkaképességű személyek munkaerőpiaci helyzetének kedvezőbb irányú változását elősegítik a rehabilitációs hatóság tevékenységei, az akkreditált foglalkoztatóknak nyújtható költségvetési támogatások rendszerének átalakítása, a rehabilitációs hozzájárulás mértékének megnövelése, a rehabilitációs kártya bevezetése és alkalmazásának szélesebb körre történő kiterjesztése. Továbbá egyre inkább érezhető a különböző, ügyfélkör fejlesztését és foglalkoztatását elősegítő kiemelt projektek hatásai.

A megváltozott munkaképességű személyek magasabb foglalkoztatottsági arányainak érdekében nem csak az ügyfeleknek, hanem az őket foglalkoztatni kívánó munkáltatók számára is léteznek már ösztönző elemek, támogatások, amelyek hozzájárulnak a foglalkozási rehabilitáció megvalósulásához.

A rehabilitációs hozzájárulás 1996-ban hatályba lépő, jelenleg az Mmtv-ben meghatározott szabályozó eszköz. Rehabilitációs hozzájárulás fizetésére a munkaadó akkor köteles, ha az általa foglalkoztatottak létszáma a 25 főt meghaladja, és az általa foglalkoztatott megváltozott munkaképességű személyek száma nem éri el a létszám 5 százalékát.

A rehabilitációs hozzájárulás összege 2017-től kezdve a mindenkori minimálbér összegének kilencszerese / létszámból hiányzó megváltozott munkaképességű (fő) / év: 2018-ban 1.242.000 Ft / hiányzó fő / év az összege.

2004. évi CXXIII. törvény (a továbbiakban: Pftv.) 16/A. § hatályos módosítása alapján 2017. január 1. napjától rehabilitációs kártyára a komplex minősítésre vonatkozó részletes szabályokról szóló 7/2012 (II.14.) NEFMI rendelet alapján elvégzett komplex minősítés szerint B1, illetve C1 minősítési kategóriába tartozó megváltozott munkaképességű személyek, valamint a 2011. december 31-én III. csoportos rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjban vagy rendszeres szociális járadékban részesült személyek mellett a B2, C2 minősítési kategóriába tartozó megváltozott munkaképességű személyek is jogosultak, a Pftv. 16/B. § alapján a munkaadó az érvényes rehabilitációs kártyával rendelkező megváltozott munkaképességű személlyel fennálló adófizetési kötelezettségét eredményező munkaviszonyra tekintettel adókedvezmény vehető igénybe. Azok a megváltozott munkaképességű személyek, akik rendelkeznek rehabilitációs kártyával, nagyobb eséllyel helyezkedhetnek el a munkaerőpiacon, mivel a foglalkoztatók az alkalmazásnál előnyben részesíthetik a kártya tulajdonosait. A munkaadó a rehabilitációs kártyával rendelkező megváltozott munkaképességű személy foglalkoztatásával 3 adókedvezményt vehet igénybe, amely nagymértékben elősegíti a megváltozott munkaképességű személyek elhelyezkedését. A kedvezmény mértéke 2018. évben az adó alapjának megállapításánál figyelembe vett, a munkavállalót terhelő közterhekkel és más levonásokkal nem csökkentett (bruttó) munkabér, de legfeljebb a minimálbér kétszeresének 19,5 százaléka (bruttó 53.820 Ft). A kedvezményre egy megváltozott munkaképességű személy után egyszerre csak egy munkaadó jogosult, és csak arra az időszakra, amelyben a rehabilitációs kártyát letétben tartotta.

Adókedvezmények

A legalább 50 százalékban megváltozott munkaképességű munkavállaló foglalkoztatása esetén a társasági adó alanya az adózás előtti eredményét csökkentheti havonta, a megváltozott munkaképességű munkavállalónak kifizetett munkabérrel, de legfeljebb az adóév első napján érvényes minimálbérrel, feltéve, hogy az általa foglalkoztatottak átlagos állományi létszáma az adóévben nem haladja meg a 20 főt.

A tételes költségelszámolást alkalmazó mezőgazdasági őstermelő, egyéni vállalkozó az e tevékenységéből származó bevételét csökkentheti személyenként havonta az alkalmazottnak fizetett bérrel. A megváltozott munkaképességű vállalkozó adókedvezményt vehet igénybe egyéni vállalkozóként a saját maga után fizetendő adóból.

Ezen kedvezményeken túl a megváltozott munkaképességű személyek munkaerő-piaci érvényesüléséhez foglalkoztatás bővítést elősegítő támogatások állnak rendelkezésre, mint például a 327/2012-es Korm. rendelet alapján akkreditált foglalkoztatóknak nyújtható költségvetési támogatások (pályázati rendszerben), valamint az EFOP-1.1.1-15 országos kiemelt projekt támogatásai.

Összességében elmondhatjuk, hogy Pécssett elindultak olyan folyamatok mind a civil, mind a kormányzati szereplők részéről, melyek segítséget képesek nyújtani a fogyatékossgal élő, megváltozott munkaképességű emberek számára az elhelyezkedésben. Ugyanakkor a cégeknek is még nyitottabbá kell válniuk a megváltozott munkaképességű és fogyatékossgal élő emberek foglalkoztatására. Ebben kiemelt szerepet kell játszania az önkormányzat tulajdonában álló intézményeknek, vállalkozásoknak.

Mivel a megváltozott munkaképességű emberek számára nyújtott szociális, oktatási foglalkoztatási és egészségügyi szolgáltatások nem alkotnak rendszert, a különböző ágazatokban különböző megoldási formák alkalmazására van lehetőség. Egységes, rendszerszintű, a személy komplex jellemzőit egységben kezelő rendszer nem alakult ki. Szintén nem alakult ki egy az egész élethosszra lefedő, a csecsemőkortól az aggkorig tartó egységes szolgáltatási szerkezet, csupán az adott életkorban jelentkező problémák szegmentált kezelésére van lehetőség. Többek között ezért is jelentkezik fokozottan a megváltozott munkaképességű embereknél a strukturális munkanélküliség problémája, hiszen nemcsak képzettségben, végzettségben, hanem szociális és mentális értelemben sem készültek fel a munka világára. Sokszor az alapkompenciák is hiányoznak, illetve elvesztek. A közfoglalkoztatás rendszerében lehetőséget kaptak a megváltozott munkaképességűek is, de a részvétel számukra elsősorban alkalmassági kérdés.

A fogyatékosággal élőköt tömörítő pécsi civil szervezetek részéről nem a védett vagy akkreditált foglalkoztatásban való részvétel az elsődleges cél. Sokkal inkább támogatandó az integrált, elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezés és asszisztencia az adott munkahelyen dolgozó ép emberek érzékenyítése révén. Ez utóbbi a helyi civil szervezetek bevonásával és összefogásával jelentős eredményeket érhet el.

b) hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás területén

A foglalkoztatás területén elsősorban a megváltozott munkaképességűek által betölthető üres álláshelyek alacsony száma jelenti a legnagyobb problémát, de általánosságban elmondható, hogy a munkáltatók részéről még mindig megfigyelhető egy negatív attitűd. Ez leginkább információhiányból, elsősorban a folyamatosan változó jogszabályi környezet és a sérült emberek ismeretének hiányából adódik.

Kedvezőtlen továbbá a rehabilitációs hozzájárulás mértékének növelése, az akadálymentesítéssel kapcsolatos, a munkáltató számára sokszor nehezen értelmezhető követelmények teljesítése.

A megváltozott munkaképességű embereknek a munka világából való tartós távolléte szintén nehezíti a bekapcsolódást, de problémát okoznak a munkáltatói elvárásoknak való megfelelés nehézségei is. Előfordul, hogy ha szemmel nem látható probléma nehezíti a munkavégzést, a munkavállaló inkább letagadja nehézségeit. A munkáltató azonos teljesítmény-elvárás mellett értékeli a foglalkoztatott munkáját, miközben a munkavállaló erején felül próbál teljesíteni. Az egyéb lehetőségek, a védett munkahelyen, illetve közfoglalkoztatásban való munkavégzés pedig stigmatizál, illetve a munkakör sokszor nem illeszkedik a foglalkoztatott képzettségéhez, végzettségéhez, érdeklődési köréhez.

A pszichiátriai betegséggel élő emberek kirekesztődésének és munkavállalásának enyhítése a pszichoszociális rehabilitáció eszköztárával segíthető elő. A rehabilitáció célja, hogy ne izolálja a társadalomból, a hospitalizációt csökkentse (a gyógyszeres terápia továbbra is része az ápolásnak). Fontos, hogy a rehabilitáció egyénre szabottan, lakóhelyéhez közel és közösségben történjen. A krónikus pszichiátriai betegséggel élők rehabilitációja szempontjából fontos a munkaerő-piaci aktivitás elősegítése. A munka és az ahhoz kapcsolódó készségek felmérése és fejlesztése esetében azonban a pszichiátriai betegség középpontban kell, hogy álljon. A fejlesztés tervezése során egyszerre kell a munkavégzés és az ahhoz kapcsolódó szociális környezetét- és elvárásrendszerét, illetve a pszichiátriai betegség kapcsán megjelenő jellemzőket, alacsony stressztűrő képességet és gátakat alapul venni. A pszichiátriai betegek egy része nem rehabilitálható, egészségi állapotuk nem teszi lehetővé, hogy akár a nyílt, akár a védett munkaerőpiac aktív tagjai legyenek. Azonban a rehabilitálható betegek egy része sem jelenik meg a munkaerőpiacon, illetve, ha megjelenik, a legtöbb esetben a védett munkahelyek egyikén, a betegség diagnosztizálása után gyakran tartósan munkanélkülivé válnak.

Sajnos a pszichiátriai betegséggel élők gyógyítása még napjainkban is túlnyomórészt gyógyszeres jellegű, nem kap kellő hangsúlyt az alternatív gyógyászat, a fórumok, a csoportterápiák, a rehabilitációt előtérbe helyező megoldások. A munkáltatók nem rendelkeznek megfelelő ismerettel, tudással, információik hiányosak a pszichiátriai betegségekről, a hosszantartó mentális betegséggel élők képességeiről, előítéllettel állnak a foglalkoztatás felé, ezáltal nehezen foglalkoztatnak pszichiátriai betegséggel élő egyént.

Pécs városában az elmúlt néhány évben jellemző tendencia, hogy a megváltozott munkaképességek elhelyezkedését segítő szervezetek közbenjárásával a másodlagos munkaerőpiacon megjelennek a hosszantartó mentális problémával élő emberek is. A pszichoszociális fogyatékkal élő emberek közül sokan és szívesen dolgoznának pl. részmunkaidőben, nem feltétlenül csak védett vagy rehabilitációs munkahelyeken.

Jellemző a végzettség hiánya, elavultsága vagy a betegséggel nem összeegyeztethető volta akár magasabban kvalifikált személy esetén is. Fontos lenne szélesebb körű oktatási lehetőségek elérhetősége, használható szakmák elsajátításának lehetősége kifejezetten a pszichiátriai betegséggel élők számára.

c) önálló életvitelt támogató helyi intézmények, szolgáltatások, programok

Pécsett az önálló életvitelt elősegítő programok elsősorban az egyházi és civil kezdeményezéseknek köszönhetően nagy hagyományra tettek szert. Elkötelezett szervezetek és szakemberek több évtizede próbálják segíteni a fogyatékos emberek önálló életét, illetve az önálló életvitel kialakulásának igényét. Ebben nagy szerepe van azoknak a családoknak is, akik fogyatékos gyermeket nevelnek, vagy fogyatékos embert látnak el otthonukban. Mégis, egy sérült gyermek születése, nevelése vagy felnőtt gondozása rendkívül nagy felelősséget és terhet jelent az egész család számára. E családok könnyen elszigetelődnek, bezárkóznak, nehezen kérnek segítséget, pedig a mindennapi rutinfeladatok ellátása is nehézségekbe ütközik.

Számukra is komoly segítséget és lehetőséget nyújt az, hogy Pécsett az alulfinanszírozottság és a folyamatosan változó jogszabályi környezet ellenére működik a szociális alapszolgáltatási rendszer, illetve a fogyatékos gyermekek számára elérhetőek kizárólag SNI gyermekeket ellátó, és integrált környezetben oktató-nevelő munkát elvégző iskolák. Azonban a családi napközis megszüntetésével a kisebb gyerekek elhelyezési lehetőségei beszűkültek, az iskolai rendszerből kikerülő fiatalok és felnőttek, majd idősek számára megfelelő nappali ellátást, és/vagy munkalehetőséget, lakhatást találni – azaz a képességeikhez, készségeikhez mértén teljes életet felépíteni szinte lehetetlen. Hiányzik az egész életen átívelő, összehangolt támogatási rendszer, a megfelelő intézményi és szolgáltatási hálózat.

Mind az alapszolgáltatások, mind az oktatás, de a terápiás és egészségügyi szolgáltatások területével kapcsolatban is nagyfokú információhiány tapasztalható a célcsoporttal kapcsolatban. A szolgáltatásokat Pécsett a fogyatékkal élő populáció mértékéhez viszonyítva nagyon kevesen veszik igénybe. Ebben nyújt segítséget a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft. által működtetett Montázs projekt, melynek keretében két fő fogyatékosági tanácsadó segíti a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés javítását. A projekt az EFOP-1.9.2-VEKOP-16-2016-0001 számú támogatással valósul meg.

Az információhiány csökkenthető azzal is, ha az egészségügyi rendszer, valamint a fogyatékos-sággal élők és az őket otthon ápolók összefognak és a médián keresztül rendszeres tájékoztatást nyújtanak arról, hol, milyen ellátás, terápia, rehabilitáció található. Nem fenntartható a mai megfordult helyzet, miszerint gyakran a fogyatékos-sággal élő ember tájékoztatja orvosát a lehetőségekről.

Maga az "Önálló életvitel" kifejezés is tisztázásra szorul.

Fontos megjegyezni, hogy a szakosított szociális ellátások és a lakhatás területén súlyos elmaradás tapasztalható Pécs városában. A lakóotthonok, bentlakásos intézmények férőhelyeinek száma alulmúlja az igényeket. Sok esetben azonban elkerülhető lenne az intézetbe vonulás, a 24 órás házi segítségnyújtó jelzőrendszer kiépítésével, mely elősegítené az otthoni ápolást, ellátást.

Lényeges, hogy különbséget tegyünk az önálló életvitelt részben segítő, a mostani nagy intézményeknél kisebb "lakóotthonok" kialakítása és a valódi értelemben vett önálló életvitelt jelentő, saját lakásban történő élet között. El kell dönteni, mi a város célja: nagy lakóintézményekből hasonló, de kisebb "lakóotthonokat" létrehozni vagy a valódi, minden értelemben önálló életvitelt támogatni. Lehetséges ugyanis rövid távú megoldásként egyrészt a meglévő, már működő intézmények körében olyan fejlesztések végrehajtása. Ez önállóbb életvitelt tesz lehetővé kulturált körülmények között, ahol a segített személyek nem kiszolgáltatottak, ám a távlati és egyben végső megoldás a valóban önálló lakhatás megteremtése.

Szükséges egy teljes körű, egyénekre lebontott felmérés, mely az önálló életviteliránti igényeket megjeleníti. A felmérésnek ki kell térnie arra, hogy a segítendő egyén, illetve családja/rokonsága milyen anyagi erőforrásokkal tud hozzájárulni az önálló élet megteremtéséhez. Nem feltétlenül igaz az, hogy a fogyatékossgal élő személyek mind elszegényedett családok tagjai, mint ahogy az sem, hogy kissé jobb módban élő családok társadalmi segítség nélkül meg tudják oldani segítségre szoruló családtagjuk önálló életvitelének biztosítását.

A People First Egyesület-Pécs célul tűzi ki egy németországi pályázat segítségével a Németországban egyre nagyobb teret nyerő, önálló lakhatás elősegítését. Ennek érdekében a német Aktion Mensch Alapítvány támogatásával önálló életvitelt támogató centrumot kíván létrehozni Pécsen (a projekt elnevezése: "Startinitiative zum Aufbau einer Selbsthilfekontaktstelle bzw. Selbsthilfezentrum zum selbst bestimmten Leben und Inklusion in Pécs, Ungarn"). Az önálló lakhatás feltétele fogyatékossgal élő emberek esetében az asszisztencia különböző mértékű igénybevétele, melynek formáját, finanszírozását meg kell ismertetni és el kell terjeszteni Magyarországon. Pécs élenjáró pilot szerepet kell, hogy vállaljon ebben, hiszen itt már van előélete az akadálymentes várossá válásnak.

A pszichiátriai ellátó intézmények, pszichiátriai gondozók szisztematikus leépítése ugyancsak rendkívül kedvezőtlen folyamat. A pszichiátria betegek önálló életvitel terén tapasztalható problémáinak hasonló okai vannak, mint a fogyatékossgal élők esetében: pszichológiai vulnerabilitás, meghosszabbított gyerekszerep, társadalmi normákhoz való nehezebb alkalmazkodás, szociális szerepelvárásoknak való megfelelés alacsony foka, korai betegségkezdet vagy a betegséglefolyás jellegéből adódóan alacsony rokkantnyugdíj, járadék. A pszichiátriai betegek gyakran izolálódnak, mivel a társas kapcsolódáshoz, munkavállaláshoz szükséges intencióik vagy önbizalmuk hiányzik, frusztrációs toleranciájuk, kudarcűrő képességük alacsony. A társas kapcsolódás sokuk számára pl. interneten keresztül biztonságosabbnak tűnik, ha ehhez kaphatnának segítséget.

A pszichoszociális fogyatékossgal élő emberek sokszor élnek egyedül vagy családban, de magányosan, izoláltan. Jellemző a szociális- és társas kapcsolatok hiánya és szolgáltatásokhoz, azokkal kapcsolatos információkhoz való hozzáférés akadályozottság. Az önállóság, önálló lakhatási feltételek nagy terhet rónak a családokra, kis mértékben tud csak megvalósulni. Ha az önálló lakhatás meg is valósul fizikálisan, fontos ennek támogatása a hétköznapi életben, olyan készségfejlesztéssel, ami segít a mindennapokban felmerülő problémák kezelésében, megoldásában, stresszhelyzetekkel való megküzdésben.

A pszichiátriai betegek szociális ellátásai közül az Integrált Nappali Szociális Intézmény a következő alapszolgáltatásokat biztosítja: Közösségi Pszichiátriai Ellátás (2016), Pszichiátriai Betegek Nappali Ellátása (2010), Fejlesztő Foglalkoztatás (2018). 2015-ben a Soteria Szociális Szolgáltató Nonprofit Kft. TámogatLak néven támogatott lakhatási szolgáltatás indult 12 fő pszichiátriai beteg részére. Fontos kezdeményezés, amely nem csupán az önálló életvitelét segíti elő a mentális beteg-

séggel élőknek, hanem a munka világában való megjelenésüket is szolgálja. Jelenleg 18 fő férőhellyel működik.

69. táblázat - Nappali ellátásban részesülő fogyatékos személyek száma (7.1.2.)

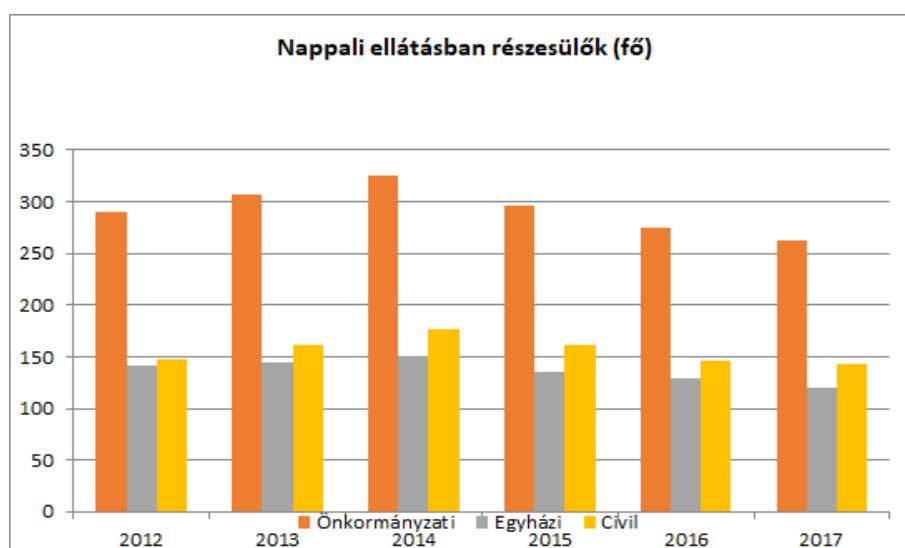
Év	Nappali ellátásban részesülő fogyatékos személyek száma	Egyházi fenntartású intézményben	Civil fenntartású intézményben
2012	290	142	148
2013	307	145	162
2014	326	150	176
2015	296	135	161
2016	275	129	146
2017	263	120	143

Kerek Világ Alapítvány, Fogd a Kezem Alapítvány, Magyar Máltai SzSz

Baptista SzSz, ÉFESZI

Forrás: saját adatgyűjtés*

*A részadatok (egyházi és civil) összege nem volt egyenlő az első oszloppal, azaz a TEIR adataival. Ezt felülírjuk és saját adatgyűjtésből származó adatokat írunk a TEIR helyett a forrás megjelölésénél.

7.2 Fogyatékkal élő személyek pénzügyi és természetbeni ellátása, kedvezményei

Az elmúlt években, 2008-tól kezdődően átalakult az intézményi, minősítési, ellátási és támogatási rendszer. A jogszabályi változások a fogyatékosokkal élő és megváltozott munkaképességű emberek pénzügyi és természetbeni ellátásaira is kihatottak. A rokkantnyugdíj és a nyugdíjszerű kedvezmények megszűntek, az új rendszer a munka világába való visszatérést, a foglalkozási rehabilitációt szorgalmazza. Az átállás sok embert sodort nehéz helyzetbe. A kezdeti anomáliák után az ellátási rendszer kezd letisztulni, egységesülni. Megjelent egy szemléletváltás: a fogyatékos és a megváltozott munkaképességű emberek számára olyan új minősítési rendszer érvényesül, amely az egészségi állapotot helyezi előtérbe, és a megmaradt képességekre, készségekre, a munkaerőpiaci esélyekre, rehabilitálhatóságra koncentrálna.

A komplex minősítés rendszerében két új ellátás került bevezetésre, a rokkantsági, illetve rehabilitációs ellátás. Ezen ellátásoknak alapja és feltétele a biztosításban töltött meghatározott idő. A támogatási rendszer és a jogosultsági szabályok megváltozását az emberek nagy része veszteségként élte meg, a rendszer számukra még mindig nehezen követhető, az időszakos felülvizsgálatok, a tranzitfoglalkoztatás bizonytalanságot és félelmet kelt bennük. A gyermekkoruk óta fogyatékos-sággal élő emberek és családjuk számára az átállás az új rendszerre még mindig kérdéses vagy éppen nehézkes lehet, a változások követéséhez a megfelelő információforrás hiányzik a számukra.

A családtagok ellátását érintő kérdésben 2018. októberében az országos civil összefogás hatalmas eredményt ért el: a Lépünk, hogy Léphessenek Közhasznú Egyesület, a Csak Együtt van Esély (CSEVE) Csoport és az „aHang-platform” közös kampánya nyomán társadalmi összefogás hatására 2019-ben minden kategóriában nő az ápolási díj összege.

Az ápolásra szoruló gyermekek után járó díj összege egységesen havi 100 ezer forintra nő 2019. január 1-jével. Az emelés folytatódik a következő években is, a cél az, hogy 2022-re, három lépésben ezen ápolási díj mértéke elérje az akkori minimálbér összegét. Új kategóriaként tervezi bevezetni a kormány az önellátásra képtelen gyermeket nevelőknek járó gyermekápolási díjat. Azon családokban is emelkedik az ápolási díj, amelyekben nem a gyermekek jogán kapják ezt a jogosultságot.

A társadalmi megmozdulás tovább folytatódik, hogy minden kategóriában elérjék az otthonápolás munkaként történő elismerését és finanszírozásának emelését.

A krónikus pszichiátriai betegséggel élő emberek számára igénybe vehető pénzbeli, természetbeni juttatások, kedvezmények jellemzően alacsonyak. Az anyagi nehézségek, a finanszírozási elégedetlenségi problémák következtében a pszichoszociális rehabilitációs jellegű programokhoz való hozzájutás, rendszeres pszichiátriai gondozáson való részvétel nehézséget okozhat. Alacsony jövedelmek jellemzőek, ehhez képest a tömegközlekedés költségei magasak (legtöbbször kedvezményre jelenleg nem jogosultak). Hasznos lenne a szolgáltatások igénybevételéhez köthető utazási kedvezmény a városi tömegközlekedési eszközökre.

7.3 A közszolgáltatásokhoz, közösségi közlekedéshez, információhoz és a közösségi élet gyakorlásához való hozzáférés lehetőségei, akadálymentesítés

a) települési önkormányzati tulajdonban lévő középületek akadálymentesítettsége

A városi intézmények akadálymentesítettségére komoly hatással volt 2010-ben az EKF program. Az új beruházások keretében épített kulturális intézmények és középületek, a Zsolnay Negyed, a Kodály Központ, a Tudásközpont mellett a megújuló közterek akadálymentesítése megtörtént. Kifejezetten akadálymentesítési céllal további 4 szociális intézmény akadálymentesítését végezték el pályázati forrás bevonásával és önerőből 2010-2011-ben. A közintézmények nagy része akadálymentesen megközelíthető a belvárosban. A további fejlesztéseknél a külső városrészek intézményeinek és közterületeinek akadálymentesítése lenne fontos cél.

A Pécssett megvalósuló beruházások már úgy történnek, hogy bármely ember részére igénybevehetőek legyenek a szolgáltatások, azonban az akadálymentesítés folyamata azonban még messze nem fejeződött be.

A komplex akadálymentesítettség megteremtéséhez további beruházásokra, pályázati forrásokra van szükség. Az akadálymentesítés jelenleg főként a mozgáskorlátozottakat, kerekesszékekkel közlekedőket célozza, ugyanakkor a vakok és gyengénlátók igényeit is szükséges figyelembe venni. A

hallássérülteket és értelmi fogyatékosokat segítő piktogram-rendszer kiépítése sem teljes, alkalmazása és a célcsoport ismerete is hiányos.

Legfontosabb lépés annak tudatosítása, hogy teljes körű, minden fogyatékosági csoport szükségleteit figyelembe vevő megoldásokat kell alkalmazni, a komplex akadálymentesítés, az egyenlő elérés szemléletét megalapozni. Az akadálymentesség kifejezést minden esetben a fogyatékosággal élő személyek szempontjából kell értelmezni. Számos esetben akadálymentesnek tekint a helyi építész társadalom épületeket, területeket, melyek a fogyatékosággal élők szempontjából a gyakorlatban korántsem azok.

Segítség nélkül csak nagyon nehezen vehető igénybe a városban létező szolgáltatások, programok. A hozzáférés a legtöbb esetben felkészült személyzethez kötött. Ez nem feltétlenül a közvetlen segítséget jelenti, hanem annak ismeretét, hogy megfelelő érzékenységgel hogyan lehet egy fogyatékosággal élő embert informálni, navigálni, igényeiről információt szerezni egy intézményben anélkül, hogy szuverenitását ez sértené, hátrányait érzékeltetné.

A korábban akadálymentesnek tekintett közterületek, közintézmények felülvizsgálata ezért mindenképpen szükséges, ami csakis az érintettek bevonásával képzelhető el.

Megállapítható, hogy a sérült emberek számára az „egyenlő esélyű hozzáférés elve” tekintetében Pécs még mindig jelentős a lemaradás, azonban az elmúlt években komoly előrelépések is történtek.

b) közszolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés lehetőségei, fizikai, információs és kommunikációs akadálymentesítettség, lakóépületek, szolgáltató épületek akadálymentesítettsége

Több, sérült gyermeket nevelő család anyagi nehézségei, szociális helyzete miatt sem engedheti meg magának, hogy Pécsen éljen, a megfelelő oktatási és terápiás lehetőségeket azonban Pécsen éri el. Ezért különösen jelentős számukra a támogató szolgáltatások szállító szolgáltatási feladata. Egyben Pécs klasszikusan oktatási központ és ez elmondható a sérült gyermekek vonatkozásában is. A környékbeli településekről, de egész Baranya megyéből itt teljesítik tankötelezettségüket az elsősorban halmozottan sérült gyermekek, hiszen az integrált oktatás előtérbe kerülésével a mozgáskorlátozott, de a tanulásban akadályozott gyermekeknek is nagyobb esélyük van lakóhelyükhöz közeli iskolába járni.

Pécs a környező települések foglalkoztatási központja is, a megváltozott munkaképességű munkavállalók körében ez hatványozottan igaz, ugyanakkor közigazgatási feladatai is jelentősek és az ügyintézés elsősorban a városban oldható meg.

Az azonban a támogató szolgáltatások finanszírozásának és működésük jogszabályi környezetének folyamatos változása megnehezíti a szükségletek kielégítését, hiszen sok esetben a jelenlegi szolgáltatók sem tudják az igényeket ellátni kapacitásproblémák és az összehangoltság hiánya miatt.

Pécs eddigi gyakorlatában is fellelhető, de még hangsúlyosabb szerepet kell, hogy játsszon a városi élet minden területének tervezésekor a fogyatékosággal élő emberek bevonása (pl. Fogyatékoságügyi Tanács létrehozásával).

A közterületek mellett célul kell kitűzni akadálymentes parkok, játszóterek, turistautak, sportpályák kialakítását is.

Jelenleg nem létezik egy közös információs adatbázis arról (sem turisztikai, sem közszolgálati szempontból), hogy az adott fogyatékosággal élő személy mely helyszíneket tudja használni, illetve ott mit vehet igénybe. Fontos, hogy az akadálymentesség és a fogyatékosággal élők számára is elérhető közösségi élet biztosítása legyen a városmarketing hangsúlyos része.

A People First-Pécs Egyesület saját projektje keretében 2018-2019-ben feltérképezi a városi éttermek, kávézók, üzletek, boltok akadálymentességét, elérhetőségét, melyet ezen üzlethelyiségek bejáratán jól látható módon jelezni fog, illetve egy számítástechnikai alkalmazással világszerte el-

érhető módon megjelenít, ezzel Pécs akadálymentes élhetőségét és turisztikai vonzerejét a fogyatékossgal élő városlakók és turisták körében jelentősen megnövelheti.

c) munkahelyek akadálymentesítettsége

Számos pályázat íródott, íródik ki a munkahelyek akadálymentesítésével kapcsolatban, ez egyelőre jellemzően a védett foglalkoztatóknál jelentett változást, de itt sem komplex módon. Többnyire jellemző, hogy a munkáltatók az akadálymentesítés költségeit nem finanszírozzák önerőből, csak támogatással. A munkahelyek akadálymentesítésére közvetve pozitív hatást gyakorolhatna a fogyatékossgal élők foglalkoztatásával kapcsolatos sztereotípiák eloszlata, szemléletformálás, az egyes munkavállaló képességeiről és igényeiről szerzett pontos információ. A gazdasági folyamatok, a folyamatosan növekvő munkaerőhiány a foglalkoztatókat is új helyzet elé állítja.

A megváltozott munkaképességű emberek által betölthető munkakörök esetében a munkahely megközelíthetősége, az akadálymentes mellékhelyiség, ebédlő, munkaeszköz azonban legtöbbször nem elegendő. Egy kerekesszékkal közlekedő embernek szüksége lehet adott helyzetben segítő személyre. Megfelelő tájékoztatással, érzékenyítéssel ezeket a feladatokat egy munkatárs is el tudná látni. Ha a munkáltató a társadalmi szerepvállalás iránt elkötelezett, a munkatársak közös felkészítésében a helyi civil szervezetek nagyon hatékonyan tudnak közreműködni.

d) közösségi közlekedés, járdák, parkok akadálymentesítettsége

Pécs város az EKF és a Sopianae programok segítségével jelentős lépéseket tett a közterületek akadálymentesítettsége területén. Ez jellemzően a belvárost és közvetlen környezetét és a Zsolnay Kulturális Negyedre érintette. A megújuló közterületek, terek és a belváros akadálymentesített összekapcsolása még várat magára.

Az állagmegóvásokra, folyamatos karbantartásokra nagyobb figyelmet kellene fordítani és több forrást biztosítani.

A mozgássérült parkolók száma kevés, több esetben nem éri el az országos településrendezési és építési követelményekről szóló (OTÉK) jogszabályban előírt számot. Minden megkezdett 50 db várakozóhelyből legalább egy db – burkolt, felfestett, KRESZ táblával jelölt – akadálymentes parkolónak kellene lennie (pl. a Centrum Parkolóban egyáltalán nincs). A tömegközlekedés területén komoly előrelépések történtek. 2013-ban több új típusú magyar fejlesztésű busz került beszerzésre, ezek a kerekesszékekkel való közlekedést is lehetővé teszik. Probléma azonban továbbra is a buszmegálló akadálymentesítettségének hiánya. Fontos megjegyezni, hogy a hallássérültek, a vakok és gyengénlátók számára is akadálymentesítés szükséges ahhoz, hogy a közlekedési információkhoz hozzáférjenek. Jelenleg a buszok egy részén hangos tájékoztatás zajlik és piktogramokkal segítik a fogyatékossgal élő emberek utazását.

A fogyatékossgal élők tájékoztatása mobiltelefonon működő applikációk kidolgozásával és a megállóban kiépített hangos utastájékoztatás rendszerével eredményesebb lehetne. A közlekedés kapcsán fontos kiemelni, hogy a fogyatékosokat ellátó intézmények egy részéhez különjáratok indulnak a tömegközlekedés menetrendjébe integrálva.

2012-ben Pécs megkapta a Fogyatékos Emberek Szervezeteinek Tanácsától a „Hozzáférhető Város” díjat, egyrészt a közterületek kapcsán az egyetemes tervezés elveinek érvényesítése miatt, másrészt mert a Város részéről tapasztalható egyfajta szemléletbeli váltás, a fogyatékossgal élők felé mutatott nyitottság.

Ezt igazolja a 2018. évben megalkotott, 30 éves időtávra készített városi „Fenntartható mobilitási terv” /SUMP/, mely kiemelt figyelmet fordít a városi közlekedéshez való akadálymentes hozzáférés elvének érvényesülésére.

e) fogyatékos személyek számára rendelkezésre álló helyi szolgáltatások (pl. speciális közlekedési megoldások, fogyatékosok nappali intézménye stb.)

Általánosságában elmondható, hogy számos jól működő szolgáltatás áll a fogyatékosokkal élő emberek rendelkezésére Pécsen.

Pécs városában az alábbi intézmények biztosítanak ellátást a fogyatékkal élők számára:

Gyógypedagógiai oktatási-nevelési intézmények:

- Éltes Mátyás Egységes Gyógypedagógiai Intézmény Speciális Szakiskola és Kollégium,
- Bálicsi Integrációs Nevelési-Oktatási Központ,
- Kerek Világ Általános Iskola.

Több oktatási intézményben megvalósult az integrált oktatás elsősorban a mozgáskorlátozott, illetve a tanulásban akadályozott gyermekek számára.

Fogyatékos személyek otthona:

- Baptista Szeretetszolgálat Pécsi Otthona (Mozgásfogyatékkal élők részlege).

Fogyatékos személyek gondozóháza:

- Baptista Szeretetszolgálat Életminőség-fejlesztő Szolgáltatások Intézménye – Átmeneti Otthon.

Fogyatékos személyek lakóotthona:

- Fogd a kezem Alapítvány, Szent Kinga Lakóotthon,
- Fogd a kezem Alapítvány, Szent Natália Lakóotthon,
- Sérülten az Önálló Életért (Értelmi Fogyatékosokért) Alapítvány.

Fogyatékkal élők nappali ellátása:

- Baptista Szeretetszolgálat Életminőség-fejlesztő Szolgáltatások Intézménye (két telephelyen),
- Fogd a Kezem Alapítvány,
- Magyar Máltai Szeretetszolgálat Pécsi Csoport Csilla Gondozóháza,
- KERÉK VILÁG ALAPÍTVÁNY Integrált Intézmény (2 telephelyen).

Támogató szolgáltatások:

- Baptista Szeretetszolgálat Életminőség-fejlesztő szolgáltatások Intézménye,
- Magyar Máltai Szeretetszolgálat Támogató Szolgálat,
- Magyar Kolping Szövetség Támogató Szolgálat Pécs,
- Pécsi Tudományegyetem Támogató Szolgálat,
- Lukács Református Támogató Szolgálat,
- KERÉK VILÁG ALAPÍTVÁNY Integrált Intézmény.

Foglalkoztatás:

Foglalkozási rehabilitációs szolgáltató szervezetek:

(Forrás: <http://www.kormanyhivatal.hu/hu/budapest/hirek/rehabilitacios-szolgaltatast-vegzo-akkreditalt-szolgaltatok>)

- FONAVITA Nonprofit Kft.
- Munkaerőpiacon Maradás Egyesület,
- Speciál Pécs Fogyatékosokért Alapítvány.

Rehabilitációs akkreditációs tanúsítvánnyal rendelkező munkáltatók:

(Forrás: <http://www.kormanyhivatal.hu/hu/budapest/jarasok/foglalkoztatasi-rehabilitacio>)

- ERFO Rehabilitációs Foglalkoztató Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság
- Kézmű Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság
- RÁNA NONPROFIT KÖZHASZNÚ KORLÁTOLT FELELŐSSÉGŰ TÁRSASÁG
- Emberekért Rehabilitációs Foglalkoztató Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság
- Príma-Soft Korlátolt Felelősségű Társaság
- RETEXTIL Alapítvány
- Profi-Média Számítástechnikai és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság
- WEILAND Korlátolt Felelősségű Társaság
- Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület
- SOLIDUS V&V KERESKEDELMI ÉS SZOLGÁLTATÓ BETÉTI TÁRSASÁG
- TEXIN Korlátolt Felelősségű Társaság
- Színes Gyöngyök Egyesület
- Pécsi Vasutas Sportkör
- Nyugdíjasok Egyesülete
- Kerek Világ Alapítvány
- JUVITA Kereskedelmi és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság
- Pécs-Baranyai Origó-Ház Egyesület
- AVE-MED Egészségügyi Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság
- SZOCEG Szociális és Egészségügyi Szolgáltató Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság
- T-Textil Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság
- Invest Origó Holding Korlátolt Felelősségű Társaság
- WebCom-Magyarország Korlátolt Felelősségű Társaság
- Máltai Gondoskodás Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság
- Világ Világossága Egészségügyi Szolgáltató Tanácsadó Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság
- Vakok és Gyengénlátók Baranya Megyei Egyesülete
- Mozgáskorlátozottak Baranya Megyei Egyesülete
- GOLDFOL-KER Ipari és Kereskedelmi Betéti Társaság

Egyéb szolgáltatások:

- Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft. Információs és Koordinációs Pont (EFOP 1.9.2-VEKOP-16-0001 „Montázs Projekt A fogyatékos személyek számára nyújtott szakmai és közszolgáltatások hozzáférhetőségének kialakítása, fejlesztése”
- SZGYF EFOP-1.1.1-VEKOP-7.1.3 „Megváltozott munkaképességű emberek támogatása”
- SZGYF EFOP-1.9.3-VEKOP-17 „A foglalkoztatási rehabilitáció szakmai folyamatainak fejlesztése”

Sport:

- Fittbike Sportegyesület
- Free Mobility Egyesület a Mozgássérültek Szabadabb Mozgásáért
- Melitta Szabadidősport Egyesület
- PTE PEAC PARASPORT SZAKOSZTÁLY
- Magyar Hallássérültek Sportszövetsége (MHSSZ) (országos)
- Pécsi Amatőr Szabadidő Sport Egyesület (Fittbike SE)
- Pécsi Tüke SE
- Pécsi Vörös Meteor Sportkör
- TEKE SPORT BVGYSE Baranyai Vakok és Gyengénlátók Sportegyesülete (Komló)
- FOBMSZ
- FODISZ (országos)
- PTE-PEAC

Érdekvédelem:

- Mozgáskorlátozottak Baranya Megyei Egyesülete
- Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége Baranya Megyei Szervezete (SINOSZ)
- Szervátültetettek Dél-dunántúli Kulturális Érdekvédelmi és Sport Egyesülete (SZDDE)
- ÉFOÉSZ Baranya Megyei Egyesülete
- Vakok és Gyengénlátók Baranya Megyei Egyesülete
- Sérülten az Önálló Életért (Értelmi Fogyatékosokért) Alapítvány
- Fogd a Kezem Alapítvány

Jelnyelvi tolmácsszolgálat:

- Baranya Megyei Jelnyelvi Tolmácsszolgálat

Családok átmeneti otthona:

- Ifjúságért Egyesület nem akadálymentes

Civil szervezetek:

- Fogd a Kezem Alapítvány
- KERÉK VILÁG ALAPÍTVÁNY
- Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület Pécsi Csoportja
- Magyar Vöröskereszt Baranya Megyei Szervezete
- Pécs-Normandia Lions Club
- TÁMASZ Alapítvány Pécs
- Baptista Szeretetszolgálat Életminőség-fejlesztő Szolgáltatások Intézménye Pécsi Napközi Otthon Alapítvány
- Ki-Látás Alapítvány Pécs
- Pécsi Székesegyház Nagycsaládos Egyesület
- Család, Esélyteremtő és Önkéntes Ház
- „Egy Másik Út” Alapítvány
- Pécsi Down Alapítvány
- "SZEMEM FÉNYE" – A Beteg Gyermekekért Alapítvány
- PÉCS-BARANYAI HOSPICE ALAPÍTVÁNY
- Parkinson Betegek Egyesülete
- Világ Világossága Alapítvány
- Katolikus Karitás

Pszichoszociális fogyatékossgal élők számára igénybe vehető szolgáltatások:

- INSZI Közösségi Pszichiátriai Ellátás
- INSZI Pszichiátriai Betegek Nappali Ellátása
- INSZI Fejlesztő Foglalkoztatás
- Sotéria Szociális Szolgáltató Nonprofit Kft., TámogatLak-támogatott lakhatás

f) pozitív diszkrimináció (hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások)

A város területén régóta működő, a város életébe beágyazódott civil és egyházi szervezetek nyújtanak oktatási, foglalkoztatási és szociális szolgáltatásokat megváltozott munkaképességű és fogyatékossgal élő embereknek.

A Pécssett megtalálható szolgáltatásokat azonban egész Baranya megyéből igénybe kívánják venni, hiszen gyakran ezek máshol nehezen érhetőek el a fogyatékossgal élő emberek számára. Az Európa Kulturális Fővárosa program során folytatott beruházások segítségével a belváros és több más közterület akadálymentesített lett, kerekesszékekkel és látássérültek, vakok számára egyaránt használható módon. A területen megtalálható közintézmények zöme és az új kulturális intézmények szintén elérhetővé váltak a sérültek számára. Ezért számítani lehet arra, hogy ami korábban is fontos volt a fogyatékossgal élő emberek számára, és fontos funkciói voltak a városnak (szociális és egészségügyi, oktatási intézmények), az jelentősen kiegészül a szabadidős és kulturális rendezvények látogatásának igényével. Ezeket az eseményeket azonban a délutáni, késő esti órákban vagy hétfégi időpontokban lehet látogatni, amire a szolgáltatók közös összefogásával lehet csak felkészülni.

A pozitív diszkrimináció érvényesítésének folyamatában fontos tényező, hogy a fogyatékossgal élő emberek közvetlenül lehetőséget kapjanak helyzetük alakításában, javításában, meghívást kapjanak az őket érintő események tárgyalására, a városfejlesztésben minden esetben kérjék ki véleményüket, egy szervezett formában. Ennek módja egy, fentebb már többször említett 5-7 főből álló, a fogyatékossgal élőket jól reprezentáló Fogyatékossgügyi Tanács kialakítása.

Az Önkormányzatnak komoly felelőssége van abban, hogy a fogyatékossgal élők számára hátrányaikat kompenzáló intézkedéseket hozzon, például a lakhatás (önkormányzati lakások) és a megváltozott munkaképességűek foglalkoztatása terén.

A **FOBMSZ** a fogyatékos emberek sportjában működő megyei szintű szervezet, mely szervezi, irányítja és ellenőrzi Baranya megye területén a fogyatékos emberek sportjában folyó tevékenységet és képviseli tagjai érdekét. Célja az egyes tagszervezeteinek megfelelő hazai sportszövetségek által megfogalmazott elvárások terjesztése, elősegítve ezzel a sérült embereknek az épek társadalmába történő integrációját.

Fontos a Pécsi Tudományegyetem „Érzékeny Egyetem” programjának megismerése Pécs Városa részéről, hiszen az egyetem oktatási központként, foglalkoztatóként, terápiás, gyógyító szolgáltatásaival, a kulturális életben és a sporton keresztül is jelentős szerepet tölt be a város életében, illetve programján keresztül a megváltozott munkaképességű, fogyatékossgal élő emberek életében is. A PEAC csörgőlabda, boccia, kosárlabda és pingpong szakosztályt alapított, amelyek fogyatékossgal élő emberek sportolását segítik elő. A fogyatékossgal élő sportolók lehetőségeit össze kell fogni és erre egy személyt ki kell jelölni a Fogyatékossgügyi Tanácson belül.

Pécs jelentős oktatási központ, ezért igen fontos, hogy a fogyatékossgal élők kérdése megjelenjen a helyi oktatáspolitikában. Cél, hogy kerüljenek be a helyi középiskolai és egyetemi oktatásba a civil szervezetek által közösen szervezett rendszeres érzékenyítő tréningek. Kiemelten fontos ez a fiatalabb korosztályban – gimnáziumok, középiskolák –, ahol a tapasztalatok szerint rendkívüli a fogadóképeség az ez irányú foglalkozásokra. Hasonlóan kiemelten kell kezelni az egyetemi polgárok körében, különösen az építész, egészségügyi és szociális területen tanuló hallgatók gondol-

kodásába kell, hogy bekerüljenek a fogyatékossgal élőkkel kapcsolatos személyes tapasztalatok és szakmai ismeretek. Cél, hogy az érzékenyítő foglalkozások által az egyetemi hallgatók megismerjék a fogyatékossgal élők életét, amelynek következtében várhatóan nem kezelik fenntartásokkal, prekoncepcióval e csoportot, sőt beépíthetik szakmai szemléletükbe a velük, róluk való gondolkodást.

Emellett diákként – önkéntesként, vagy a közösségi szolgálat keretében – is nagyobb szerepet tudnak vállalni a fogyatékossgal élő fiatalok közösségi életbe (szórakozás, kikapcsolódás, sport) történő integrálásában, pl. asszisztencia, kísérés formájában.

Ehhez a helyi civil szervezetek összefogása és egy, az érzékenyítő foglalkozások szervezésére létrehozott koordináló fórum/team megalakítása lenne szükséges. A jelenlegi gyakorlat szerint számos civil szervezet tart érzékenyítő tréningeket, érdemes ezeket összefogni, egyeztetni e fórum/team keretében.

Pécsen a fogyatékossgal élőkkel, megváltozott munkaképességűekkel foglalkozó szervezetek jelentős tapasztalattal bírnak és jól működő programokat, lehetőségeket kínálnak a téma iránt érdeklődők számára.

A Baranya Megyei Család, Esélyteremtő és Önkéntes Ház és a Mozgáskorlátozottak Baranya Megyei Egyesülete rendszeresen esélyórákat és érzékenyítéseket tart általános és középiskolák részére. Egész napos rendezvényeit – Megyei Esélynap – az érintettek bevonásával szervezi, az egész megye területén. Ezek keretében a Ki-Látás Alapítvánnyal közösen Láthatatlan vacsorákat, a Fogd a Kezem Alapítvánnyal Ability kávézókat tartanak.

Érzékenyítő foglalkozásokat szervez érintettek bevonásával a Család, Esélyteremtő és Önkéntes Ház, a KEREK VILÁG ALAPÍTVÁNY, a Mozgáskorlátozottak Baranya Megyei Egyesülete, Vakok és Gyengénlátók Baranya Megyei Egyesülete, a People First és a Speciál Pécs.

További, a városhoz kapcsolódó pályázatok:

INSZI fenntartója nevében Pécs MJV Önk. Fejlesztő foglalkoztatás működtetése pszichiátriai betegek 2018.01.01.-2020.12.31.

People First Egyesület „Pécs jövője Alap” 2018 Közösségi Kreativitás Projektek fogyatékossgal élők 2018. november 1. – 2019. augusztus 31.

EFOP-2.2.3-17 – Átmeneti és rehabilitációs intézmények korszerűsítése TÁMASZ Alapítvány Pécs Női Átmeneti Szálló és Éjjeli Menedékhely korszerűsítése 2019.07.31.

EFOP-1.1.6-17 – Megváltozott munkaképességű személyek csoportos és egyéni foglalkoztatásának elősegítése ERFO Rehabilitációs Foglalkoztató Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság M.I.T. projekt – Munkaerőpiaci Integráció Támogatása az ERFO Közhasznú Nonprofit Kft-2019.08.31.

7.4 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása

A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
<p>A nyílt munkaerőpiaci szereplők, különösen a nagyobb foglalkoztatók nem tudnak az elérhető kedvezményekről, előítéletekkel viseltetnek a fogyatékkal élők és az egészségkárosodottakkal szemben.</p> <p>A fogyatékkal élők foglalkoztatottsági szintje alacsony.</p>	<p>Munkáltatók szemléletformálása rendezvényekkel, kommunikációs kampányokkal.</p> <p>Hosszabb távon számukat növelni érdemes, mivel az egyéb adókedvezmények mellett rehabilitációs hozzájárulási adó befizetése alól mentesülve az önkormányzat egyre takarékosabb gazdálkodása válik lehetővé. Az intézmények befogadó attitűdjén javítani szükséges, akár jó példa mutatásával is.</p>
<p>Számos olyan szervezet működik a városban, mely megváltozott munkaképességű munkavállalók akkreditált foglalkoztatása keretében olyan termékeket állít elő, amelyeket cégek, intézmények, vállalkozások is megvásárolhatnak (papíráru, kézműves termékek). E termékek megrendelése jelenleg piaci alapon történik, ami nem segíti a helyben működő foglalkoztató szervezeteket, vállalkozásokat.</p>	<p>A foglalkoztató vállalkozások, szervezetek biztos megrendelői háttérrel rendelkezzenek és folyamatos megrendeléseket kapjanak.</p> <p>A védett munkahelyeken dolgozó munkavállalók társadalmi elismertsége nő, ezzel fejlődik az fogyatékkal élő munkavállalók körében önmaguk elfogadása.</p>
<p>A magyar emberek nem érzéketlenek, hanem nagymértékben <i>alulinformáltak</i> a fogyatékkal élőkkel kapcsolatos témákban.</p>	<p>Fontos, hogy a fogyatékkal élők kérdése megjelenjen a helyi oktatáspolitikában. Cél, hogy kerüljenek be a helyi középiskolai és egyetemi oktatásba a civil szervezetek által <u>közösen szervezett</u>, rendszeres érzékenyítő tréningek.</p>
<p><i>A helyi civil szervezetek széttagoltan működnek, az információáramlás egymás között nem megfelelő, így elsikkadnak feladatok vagy egyes tevékenységek duplikáltan kerülnek megvalósításra, mely a hatékonyságot és a finanszírozási lehetőséget is rontja.</i></p> <p>Lényeges, hogy a fogyatékkal élő emberek közvetlenül lehetőséget kapjanak helyzetük alakításában, meghívást kapjanak az őket érintő események tárgyalására.</p>	<p>Egy 5-7 főből álló, a fogyatékkal élőket megfelelően reprezentáló Fogyatékoságügyi Tanács kialakítása.</p> <p>A Fogyatékoságügyi Tanács elsődleges feladata a fogyatékkal élőknek lehetőséget nyújtani a városi életben és a városmarketingben való részvételre.</p> <p>Másodlagos, de szintén igen lényeges feladat a Pécssett meglévő nagyszámú és szakmailag jól felkészült civil szervezet összefogása.</p>
<p>Önálló lakhatás, életvitel megoldatlan kérdései: - fogyatékkal élők számára elérhetetlen</p>	<p>Fogyatékkal élő emberek önálló lakhatásának elősegítése.</p>

<p>albérleti árak, - akadálymentes önkormányzati lakások száma kevés.</p> <p>A fogyatékossgal élők intézeti lakhatási körülményei jelentősen lecsökkentik az önállóságot, ügyeik és életük önálló intézésének minimális lehetőségét jelentik.</p>	<p>A város által fenntartott támogató szolgálat működtetése telefonon, online igényelhető személyi segítséghez, kíséréshez, szállításhoz.</p> <p>Önálló életvitelt támogató centrum létrehozása Pécssett. Hasonlóról nincs tudomásunk Magyarországon, Pécs első és példaértékű lehet e téren.</p>
<p>A fogyatékossgal élők között speciális csoportot képviselnek a pszichoszociális fogyatékossgal élő személyek. Foglalkoztatásuk lehetőségei alacsonyak, az anyagi nehézségek következtében a pszichoszociális rehabilitációs jellegű programokhoz való hozzájutás nehézséget okoz számukra.</p>	<p>A pszichoszociális fogyatékossgal élő személyek önálló életviteli lehetőségei és foglalkoztatási helyzetük javítása szükséges.</p> <p>A hosszan tartó mentális problémával élő emberek rehabilitációs lehetőségei, lakhatási helyzetük áttekintése, tömegközlekedésük támogatása – kedvezményes bérlet vagy jegy hozzájutási lehetőséggel.</p>
<p>Nem megoldott az autista és a magatartászavaros/ADHD gyermekek ellátása Pécs városában. Néhány alapítványi Iskola felvállalja ezen gyermekek és fiatalok nevelését, azonban a legtöbb problémás gyermek már kiskorban magántanulóvá válik, ezzel sérül a szocializációs folyamat, illetve súlyos lemaradások alakulnak ki.</p>	<p>Rövidtávon szükséges felmérni e célcsoport létszámát, összetételét.</p> <p>Olyan speciális osztályok létrehozása szükséges, amely tárgyi és személyi feltételek alapján biztosítani tudja a célcsoportba tartozó gyermekek oktatását, nevelését.</p>
<p>A fogyatékossgal élő emberek számára városunk még nem a megfelelő színvonalon tudja biztosítani a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést. Bár jelentős eredményeket értünk el az utóbbi években, ezek fenntartása és a további fejlesztések igénye új feladatokat generál.</p> <p>A mozgásukban korlátozott és látás- és hallás-sérült emberek számára városunkban a fizikai akadálymentesítés még nem optimális.</p> <p>A korábbi évek fejlesztései pozitívan hatottak a közintézmények, illetve a közszolgáltatások elérhetőségére. Ennek ellenére még széles körben szükséges ennek továbbfejlesztése.</p> <p>A fizikai akadálymentesítés nem teljes mértékben valósult meg.</p> <p>Probléma a társasházak fizikai akadálymentesítésének hiánya, alacsony azon önkormányzati</p>	<p>Cél, hogy a fogyatékossgal élő emberek számára városunk minél szélesebb körben, és minél magasabb színvonalon tudja biztosítani a szolgáltatásokhoz, közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést. Fontos az akadálymentesítettség megjelenítése a városmarketingben.</p> <p>Akadálymentesítéssel foglalkozó helyi civil szervezetek közötti együttműködés létrehozása. Egyeztetés a városvezetés és a civil szervezetek összefogása között a lehetséges megoldásokat illetően.</p> <p>Az önkormányzati intézmények, szervezetek akadálymentesítettségének felülvizsgálata, tapasztalati szakértők bevonásával.</p> <p>Tapasztalati szakértőkből álló szakmai csoport létrehozása.</p> <p>Rendszeres felülvizsgálati terv elkészítése az önkormányzati szervezeteknél, intézményeknél.</p> <p>Önkormányzati lakások egy részének akadálymentesítése.</p>

<p>lakások aránya, mely mozgássérült személyek számára is használható.</p> <p>A mozgáskorlátozott parkolók száma alacsony, több esetben nem éri el a jogszabályban előírt mértéket sem (pl. Centrum Parkolóban nincs).</p> <p>Hangjelzéssel ellátott lámpás kereszteződésekben nem működnek megfelelően a berendezések.</p> <p>A Pécssett kialakított hangos utas-tájékoztatók nem működnek megbízhatóan.</p> <p>Városszerte több helyen jelentenek komoly balesetveszélyt a járdákra belógó tárgyak, illetve gondozatlan növények.</p> <p>A látássérülteknél lévő, távirányítóval összehangolt eszközök működése hiányos.</p> <p>Az egyenlő esélyű hozzáférés nem minden esetben elérhető.</p> <p>Pécs környékén élő mozgássérültek bejárása a munkahelyükre nehézkes, rugalmatlan. Az alacsony padlós buszok száma még mindig alacsony és a menetrendek sem támogatják a munkába- és hazautazást.</p> <p>Néhány városi szolgáltató ügyfélszolgálati irodájában még nem működik megfelelően a kihangosított számkijelzés, illetve nem mindig áll rendelkezésre segítő személy.</p> <p>A városban tevékenykedő támogató szolgálatok működése nem összehangolt.</p>	<p>Parkolóhelyek számának felülvizsgálata, újak kijelölése, használóik folyamatos ellenőrzése.</p> <p>Gyalogos közlekedési utak felülvizsgálata, tapasztalati szakértő bevonásával, akadályok, balesetveszélyes helyzetek elhárítása.</p> <p>Akadálymentes Pécs-térkép elkészítése és terjesztése.</p> <p>Tömegközlekedéssel kapcsolatos igények felmérése, szolgáltatások ennek megfelelően történő fejlesztése (információs központ).</p> <p>Kihangosított számkijelzés, illetve segítő személy folyamatos biztosítása a városi szolgáltató cégek, illetve hivatalok ügyfélszolgálatain.</p> <p>A támogató szolgálatok közötti koordináció megszervezése.</p>
--	---

8. Helyi partnerség, lakossági önszerveződések, civil szervezetek és for-profit szereplők társadalmi felelősségvállalása

a) a 3–7. pontban szereplő területeket érintő civil, egyházi szolgáltató és érdekvédelmi szervezetek, önszerveződések feltérképezése (pl. közfeladatot ellátó szervezetek száma közfeladatonként bemutatva, önkéntesek száma, partnerségi megállapodások száma stb.)

Pécs városa működésében a feladatellátás irányítását Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata végzi, ugyanakkor kötelező és vállalt feladatai ellátásába más, külső szereplőket is bevon. Mindez fontos egyfelől a megfelelő szakértelem biztosítása, a szükséges erőforrások hatékony felosztása és felhasználása:

Megállapodás célja	Szerződést kötő fél megnevezése	Érvényesség kezdete	Érvényesség vége	Érintett szakterület
közfeladat átadási ellátási és vagyonkezelési szerződés	BIOKOM Pécsi Város-üzemeltetési és Környezetgazdálkodási Nonprofit Kft.	2012.04.18	2027.04.18	temetkezés
üzemeltetési szerződés	Tettye Forrásház Zrt.	2013.01.01		víz-, szennyvízszolgáltatás (ISPA)
közfeladat ellátási szerződés városüzemeltetés	BIOKOM Pécsi Város-üzemeltetési és Környezetgazdálkodási Nonprofit Kft.	2014.01.01	2018.12.31	városüzemeltetési feladatok
közszolgáltatási szerződés	Tettye Forrásház Zrt.	2014.08.26	2019.08.26	vízközműszolgáltatás
közfeladat ellátási szerződés	Pécsi Sport Nonprofit Zrt.	2015.02.15	2020.02.15	sport, tömegsport, szabadidős tevékenység
közfeladat ellátási szerződés	Pécsi Városfejlesztési Nonprofit Zrt.	2015.02.17	2020.02.17	városfejlesztési feladatok
fenntartói-közszolgáltatási szerződés	Pécsi Horvát Színház Nonprofit Kft.	2015.04.01	2019.12.31	kulturális örökség, nemzetiségi ügyek, Pécsi Horvát Színház működtetése társulási formában
fenntartói-közszolgáltatási szerződés	Pécsi Harmadik Színház Nonprofit Kft.	2015.04.15	2018.12.31	kulturális szolgáltatás, helyi közművelődés
közfeladat ellátási szerződés közlekedés-szervezés	BIOKOM Pécsi Város-üzemeltetési és Környezetgazdálkodási Nonprofit Kft.	2015.06.01	2025.06.30	közlekedés-szervezés
feladat ellátási	Pécsi Kommunikációs	2015.09.21	2020.09.21	kommunikáció, helyi

megállapodás	Központ Kft.			tájékoztatás
közfeladat ellátási szerződés	Pécsi Állatkert és Akvárium-Terrárium Közhasznú Nonprofit Kft.	2015.09.28	2018.12.31	kulturális szolgáltatás
közszolgáltatási szerződés	Pécsi Nemzeti Színház Nonprofit Kft.	2016.01.01	2018.12.31	kulturális szolgáltatás, helyi közművelődés, színház
feladat ellátási szerződés	EUNet 2000 Regionális Informatikai Nonprofit Kft.	2016.01.01		jelzőrendszere házi segítségnyújtás (informatikai háttér)
fenntartói-közszolgáltatási szerződés	Pécsi Balett Nonprofit Kft.	2017.01.01	2020.12.31	kulturális szolgáltatás, helyi közművelődés
közszolgáltatási szerződés	Dél-Kom Dél-Dunántúli Kommunális Szolgáltató Nonprofit Kft.	2017.05.01	2022.04.30	hulladékgyűjtés, szállítás, kezelés
közszolgáltatási szerződés	Bóbita Bábszínház Nonprofit Kft.	2017.06.18	2020.12.31	kulturális szolgáltatás, helyi közművelődés

Fentiek mellett önkormányzati gyakorlat, hogy PMJVÖ a Pécs egyik hatékony erőforrását jelentő kulturális feladatokra közművelődési megállapodást köt helyi civil szervezetekkel is.

b) önkormányzati, nemzetiségi önkormányzati, egyházi és civil szektor közötti partnerség bemutatása

PMJVÖ a helyben működő **nemzetiségi** önkormányzatokat rendszeresen támogatja, működésükhöz infrastruktúrát biztosít:

- Pécsi Bolgár Önkormányzat
- Pécsi Görög Önkormányzat
- Pécsi Horvát Önkormányzat
- Pécsi Lengyel Önkormányzat
- Pécsi Német Önkormányzat
- Pécsi Örmény Önkormányzat
- Pécsi Roma Nemzetiségi Önkormányzat
- Pécsi Ruszin Nemzetiségi Önkormányzat
- Pécsi Szerb Önkormányzat

PMJVÖ a nemzetiségi önkormányzatok üléseinek dokumentációját saját honlapján (eugyintezes.pecs.hu) rendszeresen közzéteszi, támogatva ezzel átlátható, nyilvános működésüket.

A nemzetiségi kapcsolatok segítése, támogatása érdekében Nemzetiségi Tanács működik, amelyben minden nemzetiségi önkormányzat képviselteti magát.

Tradicionális vallási központként Pécs számára az egyházakkal való kapcsolattartás kiemelt szerephez jut.

Rendszeres, formális és nonformális kapcsolatok egyaránt megemlíthetők, de külön ki kell emelni a 2018-ban létrehozott Magisztrátust, amelyet PMVJÖ, a Pécsi Egyházmegyével és a Pécsi Tudományegyetemmel közösen alapított és amelynek feladata a közös értékek (egyetem, püspökségi értékek) összehangolása, közös fejlesztéseinek megalapozása.

Az egyházi működés természetesen minden érintett felekezetre kiterjed, különös tekintettel a református egyházra (turisztikai célú együttműködések), a Baptista Szeretetszolgálatra (intézmény-működtetés), a Pécsi Zsidó Hitközségre (zsinagóga működtetése, idősek bentlakásos ellátása) és a további egyedi kezdeményezésekre.

c) önkormányzatok közötti, illetve térségi, területi társulásokkal való partnerség

Az **önálló életvitelt folytató fogyatékosok** számára nyújtott ellátások közül nagy jelentősége van a *jelzőrendszeres házi segítségnyújtásnak*, ezt az ellátást a *Pécsi Többcélú Agglomerációs Társulás* fenntartásában működő *Integrált Nappali Szociális Intézmény* telephelye biztosítja (Pécs, Felsőbalokány u. 1.) A *támogató szolgáltatás* kifejezetten a saját otthonukban élő fogyatékos személyek részére nyújtott olyan támogatási forma, amely a lakásukon kívüli közszolgáltatások elérését biztosítja számukra, illetve a lakáson belül nyújt segítséget egyes élethelyzetekben. Az önálló életvitelt folytató fogyatékosok jóllétének fontos eleme a fogyatékosok nappali intézményeiben történő ellátás biztosítása. A fogyatékosok otthonukon kívüli gondozása átmeneti jelleggel a fogyatékosok gondozóházában, míg tartós ellátásuk a fogyatékos személyek otthonában történik.

A **pszichiátriai betegek** részére nyújtott szociális ellátást az *Integrált Nappali Szociális Intézmény* (Pécs, Apáca u. 12.) biztosítja közösségi pszichiátriai ellátás és nappali ellátás keretében. A pszichiátriai betegek saját otthonukban történő ellátásában fontos szerepe van a *jelzőrendszeres házi segítségnyújtásnak* is, ezt a Pécsi Többcélú Agglomerációs Társulás fenntartásában működő *Integrált Nappali Szociális Intézmény* biztosítja (Pécs, Felsőbalokány u. 1.). A krízishelyzetbe került családok és azok tagjai számára nyújt családsegítő és gyermekjóléti szolgáltatást az Önkormányzat fenntartásában működő *Esztergár Lajos Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ*.

Társulási formában működtetett feladatcsoportok:

- Családsegítő és gyermekjóléti szolgáltatások (Esztergár Lajos Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ)
- A Pécs és környéke Szociális Társulás a tagönkormányzatok döntései alapján 2017. december 31. nappal megszűntetésre került. A feladatokat és a fenntartott intézményt a Pécsi Többcélú Agglomerációs Társulás 2018. január 1-jétől átvette és változatlan személy és tárgyi feltételekkel tovább működteti.

d) a nemzetiségi önkormányzatok célcsoportokkal kapcsolatos esélyegyenlőségi tevékenysége

A nemzetiségi önkormányzatok az általuk képviselt nemzetiségekkel rendszeres és jó kapcsolatot ápolnak, ebben az együttműködésben PMJVÖ-nek is kulcsszerepe van azzal, hogy a nemzetiségi önkormányzatok híreit, döntéseit rendszeresen közzéteszi az önkormányzat hivatalos oldalán.

Külön ki kell emelni a közösségi média szerepét, hiszen a nemzetiségi önkormányzatok az egyes programok, események, kezdeményezések híreit ezen platformon is rendszeresen megjelentetik.

A fentiek mellett a nemzetiségi programokról a helyi televízió, nyomtatott és online napilap is rendszeresen hírt ad.

e) civil szervezetek célcsoportokkal kapcsolatos esélyegyenlőségi tevékenysége

Pécsett a civil társadalom dinamikája rendkívül élénk és konstruktív, ami az érhető közösségi és kulturális, szociális programok számában is tetten érhető.

Az önkormányzat ennek a folyamatnak nemcsak szemlélője, de aktív mozgatórugója is, hiszen évek óta rendszeresen támogatja is a civil kezdeményezéseket.

Külön ki kell emelni a közös pályázati sikereket, amelyek révén a pécsi szociális városrehabilitáció nemzetközi szinten is elismerést váltott ki és amelyben az érintett városrészekben élők toborzását, segítségét, rendezvények megtartását bevont szervezetek végezték.

Jeleztük már a közművelődési megállapodásokat, amelyek ugyancsak erősítik azt a tényt, hogy rendkívül intenzív és tartalmas a helyi lakosság és a civil kapcsolata.

f) for-profit szereplők részvétele a helyi esélyegyenlőségi feladatok ellátásában.

A versenyszféra – esélyegyenlőségi törekvésekbe – történő bevonása folyamatos kihívást jelent. Éppen emiatt a következő időszak egyik fő feladata a kereskedelmi és vendéglátóegységek körében egy intenzív kampány bevezetése, tervszerűen például az alábbi elemekkel:

- **Nyitvatartási idők optimalizálása:** különösen a belvárosi, jellemzően „bevásárlóövezetet” érintő probléma, hogy a kisebb üzletek nyitva tartása nem nyúlik túl jelentősebb a munkaidő végén, következésképpen a lakosság a vásárlásait kevésbé ezekre az üzletekre csökkenti. Mindennek így forgalomcsökkentő hatása is van, ami így a helyi kereskedői közösséget érinti hátrányosan.
- Növelni indokolt a **gyermek- és családbarát kereskedelmi egységek** arányát, ami így a lakosságot is intenzívebb fogyasztásra ösztönözné.
- A helyi kereskedőket az esélyegyenlőségi feladatokban való részvételükért cserébe intenzív **városi szintű reklámkampánnyal** indokolt támogatni (különös tekintettel a közös kezdeményezés alapján létrejött akciókra).

Összességében tehát a forprofit szektor szerepvállalásának erősítésében a kulcskérdést az jelenti, hogy milyen mértékben tehetők érdekeltté ezen kezdeményezésekben. Éppen emiatt ösztönzésük erősítésére egy önálló program kialakítása indokolt.

9. A helyi esélyegyenlőségi program nyilvánossága

a) a helyzetelemzésben meghatározott esélyegyenlőségi problémák kapcsán érintett nemzetiségi önkormányzatok, egyéb partnerek (állami vagy önkormányzati intézmények, egyházak, civil szervezetek stb.) bevonásának eszközei és eljárásai a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének folyamatába

A HEP helyzetelemzéséhez a TeIR rendszerben található adatok részleges hiányossága miatt az alábbi, az elkészítésben részt vevő és az általuk, illetve Pécs MJV Önkormányzata által megkeresett partnerszervezetek is bevonásra kerültek:

- NEAK
- önkormányzati saját adatok
- PMJV Kisgyermek Szociális Intézmények Igazgatósága
- Esztergár Lajos Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ
- Integrált Nappali Szociális Intézmény
- Ifjúságért Egyesület
- TÁMASZ Alapítvány Pécs
- Khetanipe a Romák Összefogásáért Egyesület
- Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület

b) az *a)* pont szerinti szervezetek és a lakosság végrehajtással kapcsolatos észrevételeinek visszacsatolását szolgáló eszközök bemutatása.

Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzatának Helyi Esélyegyenlőségi Programja a lakosság, a nemzetiségi önkormányzatok, a civil szervezetek, az egyházak és az állami és önkormányzati intézmények számára nyilvánosan elérhető Pécs város (www.gov.pecs.hu), valamint a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság honlapján (www.hep.szgyf.gov.hu).

Az Ebtv. előírja a HEP kötelező felülvizsgálatát, amely biztosítja a dokumentum folyamatos aktualizálását, a célok és intézkedési tervek megvalósulásának értékelését és nyomon követését.

A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT)

1. A HEP IT részletei

A helyzetelemzés megállapításainak összegzése

	Következtetések	
	problémák beazonosítása rövid megnevezéssel	fejlesztési lehetőségek meghatározása rövid címmel
Célcsoport Romák és/vagy mélyszegénységben élők	Időskorúak arányának növekedése a hajléktalanok között, a korábban lakhatással rendelkező idősök kórházi kezelést követően nem tudnak hazamenni.	Ellátási férőhelyek bővítése, annak elősegítése, hogy kórházi kezelést követően haza tudjanak térni, protokoll, jelzőrendszer kidolgozása.
	Beteg, tartós beteg hajléktalanok számára nincs megfelelő mennyiségű „lábadozó” szakellátási hely.	Lábadozó helyek kialakítása, meglévő férőhelyek bővítése.
	Megjelent az újtípusú pszichoaktív szerek használata, mely olyan problémákat generál, melyre nem felkészült a szakmai ellátó rendszer.	Szakmai szervezetek, intézmények és hivatalok közötti együttműködés fejlesztése, drogpreevenációs programok kiterjesztése, bővítése.
	Megnőtt a hajléktalansággal veszélyeztetettek köre.	Lakáskísérési programok indítása, férőhelyek bővítése az ellátó rendszerben.
	Páros ellátás hiánya: párkapcsolatban élő, gyermektelen hajléktalanok számára nincs férőhely.	A hajléktalan párok számára albérleti/lakhatási támogatás biztosítása, mint ellátási eszköz, ehhez szükséges feltételrendszer kialakítása.
	Nincs elegendő férőhely a Családok Átmeneti Otthonában.	Férőhely bővítés a Családok Átmeneti Otthonában.
	Magas a munkanélküliek között azok aránya, akik nincsenek munkára kész állapotban.	Foglalkoztatási és képzési programok biztosítása.
	A munkába állás első hónapjában problémát jelent a bérlet megvásárlása.	Támogatás biztosítása az első havi bérlet megvásárlásához.
	Kisgyermek elhelyezése nem megoldható két-három műszakos munkarend, vagy korai munkakezdés esetében.	Kisgyermek gondozó intézmények nyitvatartásának hosszabbítása, igazodva a munkahelyi elvárásokhoz.

	Nagyon rossz a mélyszegénységben élők, romák egészségügyi állapota.	Prevenációs programok szervezése, szűrésekre történő eljutás segítése.
	Alacsony a romák és mélyszegénységben élők között az egészségügyi szakellátást, és vagy preventív szolgáltatásokat igénybe vevők aránya és száma.	Mobil preventív, szűrő, szakellátási szolgáltatások biztosítása a szegregátumokban, külterületen élők számára.
	Szegregátumokban élők körében relatíve magasabb a munkanélküliség, alacsonyabb az iskolai végzettség.	Komplex fejlesztési programok, melyek a szegregátumban élő lakosság munkaerőpiaci részvételét növelik, stabilizálják.
	A közösségi élet színtereinek, fórumainak a száma kielégítő, de a szolgáltatások közötti kooperáció, az együttműködések formái, módszerei nem kidolgozottak.	Pécsi Roma Koordinációs Tanács létrehozása és működése/működtetése.
	Szükséges a helyi cigány/roma fiatalok összefogása és hosszú távú együttműködése saját és környezetük helyzetének javítása érdekében.	Közéleti fórumok szervezése a cigány/roma fiatalok körében.
Gyermekek	Az észlelő- és jelzőrendszeri tagok nem egységesen működnek együtt a gyermekvédelmi alapellátással.	Szervezetek együttműködésének javítása rendszeres egyeztető megbeszélések szervezésével.
	ECSGYK szolgáltatási palettájának növekedése miatt infrastrukturális fejlesztésre lenne szükség.	Szolgáltatásfejlesztés, szolgáltatások kapacitásának növelése. Infrastruktúra-fejlesztés
	A gyermekek és családok közlekedési problémáit az Önkormányzat tanulói bérlet-térítési támogatása csak részben képes kezelni.	Városi tömegközlekedés széleskörű elérésére (hátrányos helyzetű gyermekek és családjuk részére) vonatkozó támogatási rendszer kidolgozása.
	Komplex segítői szemlélet hiánya a köznevelési intézményekben.	Szükséges a köznevelési intézményekben dolgozó egyéb segítő, vagy fejlesztő szakemberek együttműködése, közös gondolkodása, a szakmai munka irányvonalának esetenkénti meghatározása és a szakmai munka területén a munkamegosztás.
	A kisgyermekes és a kamaszkorú fiatalok számára nincsenek folyamatosan biztosított preventív szolgáltatások a városrészben.	Minőségi szolgáltatások és közösségi terek létrejötte, általános szolgáltatások jelenléte, speciális szolgáltatások elérésének megteremtése
Nők	A munkahellyel rendelkező nők napi munka-, ezáltal keresőtevékenysége és a családi-otthoni feladatok összehangolása nehezen megoldható.	Korszerű, a munkaidő beosztásnak megfelelő bölcsődei-óvodai intézményi háttér kialakítása, atipikus foglalkoztatási munkaformák bevezetése, kisgyermekes nők önfoglalkoztatásá-

		nak segítése.
	Kifejezetten a női célcsoportra irányuló, munkaerőpiaci igényekhez igazodó képzések hiánya, hatékony kommunikáció hiánya.	A munkaerő-piaci igények és az egyéni lehetőségek harmonizációjához igazodó képzési struktúra kiépítése, motiváció felkeltése a célcsoportokban az egész életen át tartó tanulásra.
	Munkaerő-piaci igényeknek nem megfelelő tudás, képzettség, differenciált továbbképzés hiánya, személyre szabott stratégiák hiánya.	A munkaerőpiacra történő belépésnél meglévő gátak lebontásának elősegítése. A munkavállalók segítése az intézményes oktatás szerkezeti és tartalmi megújításával, más képzési formák bevezetésével.
	Az erőfeszítések ellenére nagyfokú látencia jellemzi a családon belüli erőszakot, sok eset nem kerül a szakemberek látókörébe, társfüggőség, bizalom hiánya a hatóságokkal, illetve a távoltartás nyújtotta megoldásokkal szemben.	Nők biztonságának, testi-lelki jóllétének növelése, veszélyeztetett csoportokkal jogaik tudatosítása. Biztonságos társadalmi környezet kialakulása, közbiztonság megerősítése.
	Tradicionalis értékek mély beágyazottsága.	A házasságra, családra, gyermekvállalásra vonatkozó tradicionalis attitűdök helyett az alternatív életstratégiák előítélet-mentes elfogadtatása.
	A hátrányos helyzetű családokban élő nők egy része akár szociokulturális, akár csupán egzisztenciális kiszolgáltatottsága okán küzd az elmagányosodással	Anyaklub létrehozása a szegregált területeken, biztosítva ehhez a szükséges infrastruktúrát és a programokhoz szükséges human erőforrást és eszközöket
Idősek	A közvélemény az időskort a betegségekkel, alacsony jövedelemmel, egyhangúsággal, ugyanakkor megbecsülés hiányával jellemzi.	Aktív időskor szemléletének népszerűsítése, időskorral kapcsolatos sztereotípiák felszámolása.
	A nyugdíjszerű ellátásban részesülők száma csökken, míg az 59 év feletti regisztrált munkanélküliek száma drasztikusan emelkedik.	Idősödő munkavállalók aktivitásának megtartása, munkahelyi képzések, munkahelyi egészségvédelem.
	A generációk közötti szolidaritás hiánya.	Generációk közötti együttműködések, szolidaritás ösztönzése.
	Időskori abúzus	Az idősek méltóságának és biztonságának megteremtése.
	A bentlakásos intézmények várólistái hosszúak.	Az otthonközeli ellátások fejlesztése.
	A meglévő bentlakásos intézmények felújítása komoly beruházást igényel,	A több típusú alapszolgáltatás integrált formában való nyújtása, valamint

	fejlesztésük folyamatos kihívást jelent.	a szervezetek közötti együttműködések fejlesztése, javítja az ellátórendszer hatékonyságát.
	Erőteljesebben jelennek meg a demenciával élő idős emberek és hozzátartozóik speciális szükségletei.	Demenciával élő idősök és hozzátartozóik életminőségének javítása.
Fogyatékos-sággal élők	A nyílt munkaerőpiaci szereplők nem tudnak az elérhető kedvezményekről, előítéletekkel viseltetnek a fogyatékkal élők és az egészségkárosodottakkal szemben.	Munkáltatók szemléletformálása rendezvényekkel, kommunikációs kampányokkal.
	A fogyatékos-sággal élők foglalkoztatottsági szintje alacsony.	Az intézmények befogadó attitűdjén javítani szükséges, akár jó példa mutatásával is.
	A magyar emberek nem érzéketlenek, hanem nagymértékben <i>alulinformáltak</i> a fogyatékos-sággal élőkkel kapcsolatos témákban.	Rendszeres érzékenyítő tréningek.
	A helyi civil szervezetek szétagoltan működnek, az információáramlás egymás között nem megfelelő.	Fogyatékos-ságügyi Tanács létrehozása.
	A helyi civil szervezetek szétagoltan működnek, az információáramlás egymás között nem megfelelő.	A szakmailag jól felkészült civil szervezetek összefogása.
	Önálló lakhatás, életvitel megoldatlan kérdései.	Fogyatékos-sággal élő emberek önálló lakhatásának elősegítése.
	A fogyatékos-sággal élők között speciális csoportot képviselnek a pszichoszociális fogyatékos-sággal élő személyek.	Pszichoszociális fogyatékos-sággal élő személyek önálló életviteli lehetőségei, foglalkoztatási helyzetük és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása
	Nem megoldott az autista és a magartásvisszaeső/ADHD gyermekek ellátása.	Fogyatékos-sággal élő tanköteles korú gyermekek ellátásának fejlesztése a településen.
	A mozgásukban korlátozott és látás- és hallássérült emberek számára városunkban a fizikai akadálymentesítés még nem optimális.	Civil szervezetek közötti együttműködés létrehozása. egyeztetés a városvezetés és a civil szervezetek összefogása között a lehetséges megoldásokat illetően.
	Néhány városi szolgáltató ügyfélszolgálati irodájában még nem működik megfelelően a kihangosított számkijelzés, illetve nem mindig áll rendelkezésre segítő személy.	Kihangosított számkijelzés, illetve segítő személy folyamatos biztosítása a városi szolgáltató cégek, illetve hivatalok ügyfélszolgálatain.

A beavatkozások megvalósítói

Célcsoport	Következtetésben megjelölt beavatkozási terület, mint intézkedés címe, megnevezése	Az intézkedésbe bevont aktorok és partnerek – kiemelve a felelőst
Romák és/vagy mélyszegénységben élők	Romák és mélyszegénységben élők munkára alkalmassá tétele a munkaerőpiaci integráció jegyében	PMJVÖ Munkügyi Központ civil szervezetek SZGYF
	A városi munkaerőpiacon esélytelen, alacsony iskolai végzettségű (legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkező) munkát keresők számának és a munkanélkülieken belüli arányának csökkentése	PMJVÖ BMKH Munkaügyi Központ Pécs Város általános és középiskolái KLIK Szakképzési Centrum BMKH Munkaügyi Központ
	Az időskorú hajléktalanság csökkentése a kórházi kezelésekről kikerülők között	PMJVÖ Családsegítő Szolgálat kórházi szociális munkások az időskorúak bentlakásos ellátását segítő szervezetek hajléktalanellátó szervezetek időskorúak érdekvédelmét ellátó szervezetek
	A pszichoaktív szerek megjelenésének és visszaszorításának elősegítése a hajléktalanok és a mélyszegénységben élők körében	PMJVÖ INDIT Közalapítvány Drogambulancia Családsegítő Szolgálat iskolai szociális munkások utcai szociális munkások hajléktalan ellátó szervezetek rendőrség, polgárőrség
	A munkába állást nehezítő tényezők megoldása, különös tekintettel a bérletvásárlásra és a kisgyermekes napközi intézményben való elhelyezésére	PMJVÖ Munkaügyi Központ PMJV Kisgyermek Szociális Intézmények Igazgatósága munkaadók
	A romák és mélyszegénységben élők egészségügyi helyzetének és az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek javítása	PMJVÖ járóbeteg szakellátás védőnők házi- és gyermekorvosok civil szervezetek szociális munkások
	Bérlakásokban élők részére lakáskísérési program, közüzemi és lakbértartozás csökkentését célzó támogatást nyújtó program indítása, működtetése	PMJVÖ Elszámolóház Pécs Közüzemi szolgáltatók civil szervezetek Esztergár Lajos Család- és Gyermekjóléti Központ

		léti Szolgálat és Központ
	Komplex fejlesztési programok, melyek a szegregátumban élő lakosság munkaerőpiaci részvételét növelik, stabilizálják	PMJVÖ civil szervezetek Esztergár Lajos Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ
	Pécsi Roma Koordinációs Tanács létrehozása	PMVJÖ Pécsi Roma Nemzetiségi Önkormányzat Szakmai civil szervezetek, cigány/roma civil szervezetek
	Közéleti fórumok a cigány/roma fiatalok körében	PMVJÖ Pécsi Roma Nemzetiségi Önkormányzat cigány/roma civil szervezetek
Gyermekek	Gyermekekkel foglalkozó intézményi és szolgáltató rendszer együttműködésének javítása	PMJVÖ Intézményfenntartók Szolgáltató szervezetek ECSGYK Pécs városában működő valamennyi szociális, gyermekvédelmi intézmény és szolgáltató
	Gyermekek és családjai szolgáltatásokhoz való hozzájutásának elősegítése- közlekedési problémák kezelése	PMJVÖ és Tükebusz Zrt. Szociális és Gyermekjóléti segítő szervezetek
	TEAM munka a köznevelési intézményekben	PMJVÖ Intézményfenntartók Köznevelési intézmények vezetői Egyetemi képző intézmények vezetői Egészségügyi szolgáltatók képviselői a pedagógiai szakszolgálat képviselői a család- és gyermekjóléti szolgálat és központ munkatársai civil szervezetek egyetemek
	Prevenációs szolgáltatások létrehozása a kertvárosi városrészben	PMJVÖ városi gyermek- és ifjúsági munkacsoport PMJVÖ KSZI PMJVÖ ECSGYK területen működő civil szervezetek védőnői szolgálat területen működő gyermekorvosok II. sz. TSZK a környéken működő for-profit vállalkozások
Nők	Munkaerő-piaci és családi feladatok összeegyeztetése	PMJVÖ és az általa választott operatív testü-

		<p>let Pécsi Tudományegyetem BM Kereskedelmi és Iparkamara civil szervezetek cégek, munkáltatók helyi média BMKH Társadalombiztosítási és Foglalkoztatási Főosztály</p>
	Nők részvétele a foglalkoztatást és a munkavállalást segítő képzési programokban	<p>PMJVÖ és az általa választott operatív testület BMKH Társadalombiztosítási és Foglalkoztatási Főosztály felnőttképző intézmények civil szervezetek a városban legalább 50 főt foglalkoztató munkahelyek HR munkatársai</p>
	Nőket érintő erőszak, párkapcsolati erőszak elleni küzdelem	<p>PMJVÖ és az általa választott operatív testület Egészségügyi ellátó intézmények Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ, Gyámhivatal Civil és egyházi szervezetek Rendvédelmi szervek Helyi és országos média</p>
	Krízishelyzetben igénybevehető szolgáltatások – Anyaklubok létrehozása	<p>PMJVÖ civil szervezetek helyi szociális intézményrendszer Színes Gyöngyök Egyesület</p>
Idősek	Aktív idős kor szemléletének népszerűsítése, idős korral kapcsolatos sztereotípiák felszámolása	<p>PMJVÖ és az általa választott operatív testület Egészségügyi, Oktatási, Szociális intézmények Baranya Megyei Kormányhivatal Társadalombiztosítási és Foglalkoztatási Főosztály <i>Munkáltatók, Média, Civil szervezetek, idős érdekvédelmi szervezetek</i></p>
	Idősödő munkavállalók aktivitásának megtartása, munkahelyi képzések, munkahelyi egészségvédelem	<p>PMJVÖ Baranya Megyei Kormányhivatal Társadalombiztosítási és Foglalkoztatási Főosztály Munkáltatók Képző intézmények Egészségügyi intézmények</p>
	Generációk közötti együttműködések, szolidaritás ösztönzése	<p>Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata és az általa kijelölt operatív testület</p>

		Intézményhálózat (Oktatási, Egészségügyi, Szociális) Munkáltatók
	Időskori abúzus felismerése, jelzőrendszer kiépítése, idősök kiszolgáltatottságának csökkentése	PMJVÖ és az általa választott operatív testület Szociális intézmények Rendvédelmi szervek Civil szervezetek Idős érdekvédelmi szervezetek
	Demenciával élő idősök és hozzátartozóik életminőségének javítása	PMJVÖ és az általa választott operatív testület Szociális intézmények Egészségügyi Intézmények házi orvosok Civil szervezetek (Alzheimer Café Pécs) Nyugdíjas szervezetek
Fogyatékkal élők	Pszichoszociális fogyatékossgal élő személyek önálló életviteli lehetőségei, foglalkoztatási helyzetük és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása	PMJVÖ Integrált Nappali Szociális Intézmény Civil szervezetek szakmai civil szervezetek Tüke Busz Pécsi Tömegközlekedési Zrt Cégek HR vezetői
	Akadálymentesítés, egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása	PMJVÖ és az általa választott operatív testület Szakmai civil szervezetek Érdekvédelmi szervezetek Pécsi Tudományegyetem (önkéntes munka) Középiskolák (50 órás közösségi munka) Kamarák Helyi média Önkormányzati tulajdonban lévő vállalkozások Önkormányzati intézmények A városban működő szolgáltató cégek Fogyatékossgügyi Tanács
	Fogyatékossgal élő, megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatási szintjének emelése, lehetőségeik szélesítése, a befogadó-elfogadó attitűd javítása	PMJVÖ és az általa választott operatív testület Egyesített Egészségügyi Intézmények partner-intézmények, tankerület foglalkoztatók önkormányzati tulajdonban lévő cégek érzékenyítő team

	<p>helyi gimnáziumok igazgatói Pécsi Tudományegyetem- kapcsolattartó Média Rendezvényszervezők Kamarák NAV Rehabilitációs hatóság, BAMKH, Fog- lalkoztatási projektek (EFOP, GINOP) Munkaerő-kölcsönzők Érdekvédelmi szervezetek Szakmai civil szervezetek CSEÖH Középiskolák PTE Érzékeny Egyetem program</p>
Fogyatékosügyei Tanács létrehozása	<p>PMVJÖ szakmai civil szervezetek PMVJÖ Erfurt Behindertenbeirat People First Pécs Egyesület</p>
A fogyatékossgal élő tanköteles korú gyermekek ellátásának fejlesztése a településen (különös tekintettel az autista és magatartás-zavaros gyermekek ellátására)	<p>PMJVÖ és az általa választott operatív testület Pécsi Tankerület Civil Intézményfenntartók Egyházi Intézményfenntartók Esztergár Lajos Család- és Gyermejköl- léti Szolgálat és Központ Baranya Megyei Pedagógiai Szakszol- gálat</p>
Az önálló lakhatást, életvitelt támoga- tó intézmények, szolgáltatások - Ön- álló Életvitelt Támogató Centrum	<p>PMJVÖ és az általa választott operatív testület támogató szolgálatok érintett fogyatékossgal élők People First Egyesület-Pécs civil szervezetek VSBI e.V. németországi pályázó és koordináló egyesület hasonló tevékenységű helyi és orszá- gos szakmai civil szervezetek média</p>

Jövőképünk

Olyan településen kívánunk élni, ahol a romák és a mélyszegénységben élők nem a város szegregátumainak száműzöttjei, hanem a város integráns lakókörnyezetének részesei.

Fontos számunkra, hogy a romák és a mélyszegénységben élők a város munkaerőpiacán megjelenhessenek, ehhez saját erejük, szándékuk támogatására képzési, foglalkoztatási lehetőségek nyílnak.

Kiemelt területnek tartjuk a gyerekek esélyegyenlőségét, a gyermekek fizikai ellátásbeli, korszerű nevelési és társadalmi integrációs lehetőségeinek biztosítását. Célunk, hogy a városban ne legyen éhező gyermek sem tanítási időben, sem azon kívül és a szegénység okozta mobilitási korlátok megszüntetésének támogatásával nyíljon meg számukra a város minden lehetősége.

Folyamatosan odafigyelünk arra, hogy az idősek legyenek képesek megtartani életminőségüket, tudják megőrizni aktivitásukat munkával, ill. olyan tevékenységekkel, amelyek korukhoz és fizikai, szellemi állapotukhoz illeszkedőek. Az arra rászorulóik részére pedig legyenek elérhetőek a méltósággal viselt öregséghez szükséges ellátási formák.

Elengedhetetlennek tartjuk a nők esetén a munkaerő-piaci és családi feladatok összeegyeztetése elősegítését, képzési és foglalkoztatási lehetőségeik biztosítását. Különös figyelmet fordítunk a nőket érintő erőszak, párkapcsolati erőszak elleni küzdelemre.

A fogyatékkal élők számára akadálymentes város kívánunk biztosítani komplex akadálymentesítési program kidolgozásával és megvalósításával, foglalkoztatási, lakhatási és ellátási lehetőségeik bővítése mellett.

Olyan várost szeretnénk, ahol az arra rászorulóik életük természetes közegében érzékelhetik az esélyegyenlőségből fakadó biztonságot, s ha ebben sérelem éri őket, akkor rendelkezésükre áll az a háló, amely segítséget nyújthat számukra a hátrányok kompenzálására.

Az intézkedési területek részletes kifejtése

I. A MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK ÉS A ROMÁK HELYZETE, ESÉLYEGYENLŐSÉGE

I/1.

Intézkedés címe:	Romák és mélyszegénységben élők munkára alkalmassá tétele a munkaerőpiaci integráció jegyében
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	<p>A romák és hátrányos helyzetű emberek jelentős része az elmúlt évtizedekben úgy nőtt fel, hogy a recesszió időszakában sem volt jelen családjában a munka iránti motiváció.</p> <p>Ennek hatására a szükséges szakmai kompetenciákat sem szerezte meg, mert esélytelennek látta az elhelyezkedést (reményvesztett munkanélküliek).</p> <p>Akik rendelkeznek is a megfelelő kompetenciákkal, mentálisan már sajnos gyakran alkalmatlanok a munkavégzésre.</p> <p>Sajnos az állami ellátórendszer kapacitáshiánya miatt közvetlenül nem tudja kezelni e csoportot, az eredményes motiválás érdekében jelentős időbeli ráfordítást igényelnek.</p>
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	<p>Rövidtávú: atipikus foglalkoztatási formák, részmunkaidős foglalkoztatás biztosítása a közfoglalkoztatásban, munkaerőpiaci felkészítő programok indítása közfoglalkoztatás keretében, a korábbi kompetenciafejlesztési programhoz hasonlóan.</p> <p>Középtávú: a képzéseket kiegészíteni egyfajta életvezetési tanácsadással, így felhívni a figyelmüket a munkavégzés értékeire és jelentőségére. Az elhelyezkedési szándék növelése, munkakeresésre való hajlandóság állandósítása. Mindezek pozitív példaként való feltüntetése a következő generáció számára.</p> <p>Hosszú távú: nő a munkavállalók száma a mélyszegénységben élő, tartósan munkanélküli személyek között.</p>
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	<ul style="list-style-type: none"> - célcsoporttagok felkutatása - közvetlen támogatás biztosítása - motiváló tanácsadás biztosítása - segítségnyújtás a hiányzó kompetenciák megszerzésében
Résztevők és felelős	PMJVÖ, Munkügyi Központ
Partnerek	civil szervezetek, SZGYF
Határidő(k) pontokba szedve	<p>rövid távú: 2020.06.30.</p> <p>középtávú: 2022.03.31.</p> <p>hosszú távú: 2023.11.30.</p>
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), vala-	<ul style="list-style-type: none"> - munkaerőpiaci szolgáltatások, tanácsadások száma nő - bővül az atipikus foglalkoztatási formák aránya közfoglalkoztatáson belül is - az életvezetési tanácsadásban részt vettek aránya nő <p>Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.</p>

mint fenntarthatósága	
Kockázatok és csökkentésük eszközei	Releváns kockázat a célcsoport bevonhatósága – így a megvalósítónak ismernie kell a célcsoport helyzetét, szorosan együtt kell működnie a partnerekkel.
Szükséges erőforrások	Pénzügyi eszközök, infrastruktúra, humánerőforrás.

I/2.

Intézkedés címe:	A városi munkaerőpiacon esélytelen, alacsony iskolai végzettségű (legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkező) munkát keresők számának és a munkanélkülieken belüli arányának csökkentése
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	Pécsett a regisztrált munkanélküliek száma 2017-ben 3944 fő volt, munkanélküli ellátásra csak közel 50%-uk volt jogosult. A nyilvántartásban szereplők több mint negyede, (25,2%) legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezett, melyek között a pályakezdő 18-29 év közöttiek száma magas. A 20 év alattiak között is rendre magasabb az állás keresők százalékos megoszlása az összes korcsoporthoz viszonyítva, a 40 év feletti korcsoportjaiban pedig viszonylagos stagnálás figyelhető meg erre vonatkozóan 2017-re.
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	Rövid távon: a meglévő képzési lehetőségek (általános és középiskolákban indított felzárkóztató osztályok, tanfolyamok, hazai és európai uniós forrásokból támogatott, végzettséget adó munkaerőpiaci képzési programok) fokozottabb kihasználása. Munkaerőpiaci mentorálási programok, kezdeményezések, alternatív munkaerőpiaci szolgáltatások bővítése Pécsett. Középtávon: - a képzés, szakképzés szerkezetének, szakma-struktúrájának rugalmas igazítása és igazodása a munkaerő-piaci igényekhez, - a korrekcióra is lehetőséget adó pályaválasztási, pályaaorientációs rendszer kialakítása, - a középiskolákból, szakképző iskolákból történő lemorzsolódás csökkentése. Hosszú távon: a város gazdasági versenyképességét erősítő munkaerő kínálat kialakítása, a munkaerőpiacra belépők között a minimum középiskolai végzettséggel rendelkezők számának és arányának növelése.
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	- Városi szakképzés-fejlesztési stratégia és erre építve szakképzési program kialakítása. - Az aluliskolázott csoportok újratermelődését csökkentő oktatási programok indítása. - Az iskolai hátrányok mérséklését célzó felnőttoktatási programok kialakítása és megvalósítása. Az iskolai lemorzsolódás csökkentése ún. mentori/tutori programok indításával, iskolai szociális munkások és a gyermekek iskolai előmenetelét segítő mentor-tanárok beállítása, a pályaválasztási, pályaaorientációs és korrekciós tevékenységek és szolgáltatások kiszélesítése a munkáról, szakmákról, munkahelyekről közvetlen, élményszerű tapasztalat megszerzését célzó tevékenységekkel.
Résztevők és felelős	- PMJVÖ - BMKH Munkaügyi Központ
Partnerek	- PMJV Önkormányzata, - Pécs Város általános és középiskolái, - KLIK, - Szakképzési Centrum, - BMKH Munkaügyi Központ, - Paktum projekt partnerei,

	- SZGYF.
Határidő(k) pontokba szedve	Rövid távú: 2020.06.30. Középtávú: 2022.03.31. Hosszú távú: 2023.11.30.
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	<ul style="list-style-type: none"> - Középiskolai és szakmai végzettséget szerzők száma emelkedik. - Csökken az álláskeresőkn belül az alacsony iskolai végzettségűek és szakképzetlenek száma. - Csökken a középiskolákból lemorzsolódók száma. <p>A fenntarthatóság kockázatokat rejt; a rendelkezésre álló (erő-)források és a gazdasági környezet függvényében alakul.</p>
Kockázatok és csökkentésük eszközei	A fenntarthatóság kockázatokat rejt; a rendelkezésre álló (erő-)források és a gazdasági környezet függvényében alakul.
Szükséges erőforrások	Pályázati források. Önkormányzati kiegészítő (erő-)források.

I/3.

Intézkedés címe:	Az időskorú hajléktalanság csökkentése a kórházi kezelésekről kikerülőkhöz
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	Időskorúak arányának növekedése a hajléktalanok között, a hajléktalanok idősödése és a korábban lakhatással rendelkezők idősödése, továbbá a korábban lakhatással rendelkező idősök kórházi kezelést követően nem tudnak hazamenni, korábbi lak- vagy tartózkodási helyükre visszatérni.
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	Rövid távú cél: kórházi szociális munka eszközeivel annak elősegítése, hogy kórházi kezelést követően haza tudjanak térni, ennek akadályainak felderítése Középtávú cél: ellátási férőhelyek bővítése, protokoll, jelzőrendszer kidolgozása. Hosszú távú cél: csökkenjen azon időskorúak és a hajléktalansággal veszélyeztetettek aránya, akik hosszabb idejű kórházi kezelés után nem tudnak visszatérni korábbi lakóhelyükre.
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	- időskorú hajléktalanokat ellátó férőhelyek bővítése, - az időskorban a hajléktalansággal veszélyeztetettek szociális ellátásának az ellátórendszerben való prioritása, - a kórházi szociális munka keretében az időskorúak kiemelt célcsoportként való meghatározása, - protokoll és jelzőrendszer kidolgozása a kórházi ellátásban lévő, hajléktalansággal veszélyeztetett időskorúak számára.
Résztevők és felelős	- PMJVÖ, - Családsegítő Szolgálat, - kórházi szociális munkások
Partnerek	- az időskorúak bentlakásos ellátását segítő szervezetek, - hajléktalanellátó szervezetek, - időskorúak érdekvédelmét ellátó szervezetek
Határidő(k) pontokba szedve	rövid távú: 2020.06.30. középtávú: 2022.03.31. hosszú távú: 2023.11.30.
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	- Csökken az időskorúak aránya a hajléktalanok között. - Csökken a kórházi kezelés után hajléktalanná váló időskorúak száma. Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.
Kockázatok és csökkentésük eszközei	forráshiány, információhiány, férőhelyek hiánya a hajléktalanellátásban
Szükséges erőforrások	humán erőforrás, infrastruktúra, normatív támogatás a férőhelyek fenntartásához, módszertan a kórházi szociális munka megerősítésére

I/4.

Intézkedés címe:	A pszichoaktív szerek megjelenésének és visszaszorításának elősegítése a hajléktalanok és a mélyszegénységben élők körében
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	A hajléktalanok és a mélyszegénységben élők között is megjelent az új típusú pszichoaktív szerek használata, mely olyan problémákat generál, melyre nem felkészült a szakmai ellátó rendszer sem, de a városi rendőrkapitányság ezzel foglalkozó munkatársai sem. A belvárosban és a keleti városrészben napi szintű probléma, hogy nap bármely szakában közterületen találkoznak az ott élők magatehetetlen, önkívületi állapotban lévő személyekkel. Komoly probléma, hogy nem ismert az anyagok összetétele, és ez óriási egészségügyi kockázatot jelent a csikkeket összeszedő emberekre is (pl. hajléktalanok, fiatalok stb.).
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	<p>Rövid távú: a Pécs városában működő szakmai szervezetek, intézmények és hivatalok közötti együttműködés fejlesztése és a drogprevenciós programok kiterjesztése, bővítése.</p> <p>Középtávú: lakossági jelzőrendszer kiépítése, meglévő jelzőrendszer fejlesztése, széleskörű felvilágosítás a lakosság körében a szerek kockázatáról. Egészségügyi és szociális ellátórendszer fejlesztése, az alacsony küszöbű szolgáltatások bővítése és elérésének biztosítása a magas kockázatú területeken.</p> <p>Hosszú távú: a pszichoaktív szerek alkalmazásának visszaszorítása, visszaszorulása.</p>
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	<ul style="list-style-type: none"> - jelzőrendszer kiépítése és fejlesztése - felvilágosító programok, drogprevenció a közintézményekben, oktatási intézményekben - pszichoaktív szereket használók családjainak mentális támogatása - férőhelybővítés az alacsony küszöbű szolgáltatások és a rehabilitációs szolgáltatások területén - drogprevenciós utcai szociális munka működtetése a krízisterületeken
Résztevők és felelős	<ul style="list-style-type: none"> - PMJVÖ, - INDIT Közalapítvány Drogambulancia
Partnerek	<ul style="list-style-type: none"> - Családsegítő Szolgálat, - iskolai szociális munkások, - utcai szociális munkások, - hajléktalan ellátó szervezetek, - rendőrség, polgárőrség
Határidő(k) pontokba szedve	<p>rövid távú: 2020.06.30.</p> <p>középtávú: 2022.03.31.</p> <p>hosszú távú: 2023.11.30.</p>
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	<ul style="list-style-type: none"> - Csökken a pszichoaktív szereket alkalmazók aránya az érintett célcsoport között. <p>Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.</p>

Kockázatok és csökkentésük eszközei	új ismeretlen szerek megjelenése, humánerőforráshiány, infrastruktúra bővítéséhez szükséges forrás hiánya
Szükséges erőforrások	humánerőforrás, infrastruktúra bővítéséhez szükséges forrás, információ és módszertan megosztása

I/5.

Intézkedés címe:	A munkába állást nehezítő tényezők megoldása, különös tekintettel a bérletvásárlásra és a kisgyermek nappali intézményben való elhelyezésére
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	A munkába állás első hónapjában komoly problémát jelent az első havi bérlet megvásárlása. Kisgyermek elhelyezése nem megoldható két-három műszakos munkarend, vagy korai munkakezdés esetében, mert a bölcsődék, óvodák, iskolák 6 óránál előbb nem nyitnak ki – így a 6 órai munkakezdés sem vállalható.
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	Rövid távú: támogatás biztosítása az első havi bérlet megvásárlásához, kisgyermekgondozó intézmények nyitvatartásának igazodása a munkahelyi elvárásokhoz. Középtávú: munkáltatók érzékenyítése, családbarát munkahelyek létrehozása. Hosszú távú: ne érje hátrány a kisgyermekes, mélyszegénységből érkező munkavállalókat a foglalkoztatás terén a munkába járás megoldatlansága és a kisgyermek elhelyezését segítő intézmények rugalmatlansága miatt.
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	- Bérlettámogatási rendszer kidolgozása a munkavállalók körében pl. előfinanszírozásként, - a kisgyermekgondozó intézmények nyitvatartásának felülvizsgálata, - családbarát munkahelyek kialakításának ösztönzése, - munkáltatók érzékenyítése.
Résztevők és felelős	- PMJV Önkormányzata, - Munkaügyi Központ
Partnerek	- PMJV Kisgyermek Szociális Intézmények Igazgatósága, - munkaadók
Határidő(k) pontokba szedve	rövid távú: 2020.06.30. középtávú: 2022.03.31. hosszú távú: 2023.11.30.
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	- Nő a mélyszegénységben élők és a kisgyermekesek között a munkavállalók aránya. - A kisgyermekgondozó intézmények nyitvatartása igazodik a munkáltatók által támasztott igényekhez. - Jól működő, hatékony bérlettámogatási rendszer épül ki a városban. Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.
Kockázatok és csökkentésük eszközei	költségvetési forráshiány, a kisgyermekgondozó intézmények rugalmatlansága, munkáltatói támogatási szándék hiánya
Szükséges erőforrások	humán erőforrás, pénzügyi forrás, költségvetés.

I/6.

Intézkedés címe:	A romák és mélyszegénységben élők egészségügyi helyzetének és az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek javítása
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	Jellemző, hogy a mélyszegénységben élők körében magasabb az egészségügyi problémákkal küzdők aránya, melynek oka lehet a rossz lakáskörülmény, az egészségtelen táplálkozás, az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés nehézsége (pl. nem jutnak el orvosi vizsgálatokra, mert a lakóhelytől messze van a szakellátás). Alacsony a célcsoportban az egészségügyi szakellátást és/vagy preventív szolgáltatásokat igénybe vevők aránya és száma.
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	Rövid távú: Pécssett, főként a mélyszegénységgel sújtott területeken működő szakmai szervezetek, intézmények közötti együttműködés fejlesztése és az egészségügyi, valamint prevenció programok kiterjesztése, bővítése. Középtávú: mobil preventív, szűrő, szakellátási szolgáltatások biztosítása a szegregátumokban, külterületen élők számára. Hosszú távú: javul a célcsoporttagok között az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés, javul az egészségi állapotuk.
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	- a betöltetlen gyermek- és háziorvosi körzetek mielőbbi betöltését szorgalmazó lépések (pl. 5.sz. gyermekorvosi körzet Hősök tere), - ingyenesen elérhető egészségügyi szűrések biztosítása a mélyszegénységgel érintett területeken, - preventív szolgáltatások, az egészségtudatosság fontosságára való felhívás akciójelleggel; szociális munkások és egyéb szakemberek, civilek bevonásával.
Résztevők és felelős	- PMJV Önkormányzata, - járóbeteg szakellátás
Partnerek	- védőnők, házi- és gyermekorvosok, - civil szervezetek, - szociális munkások
Határidő(k) pontokba szedve	Rövid távú: 2020.06.30. Középtávú: 2022.03.31. Hosszú távú: 2023.11.30.
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	- Könnyebben elérhetővé válnak a kötelező gyermekorvosi szűrések és vizsgálatok a mélyszegénységben, főként a város külterületein élők számára, - javul a szakellátáshoz való hozzáférés a mélyszegénységben élők között, - javul a mélyszegénységben élők egészségi állapota, - a szűréseken és prevenció programokon részt vettek száma. Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.
Kockázatok és csökkentésük eszközei	humánerőforrás hiánya, pénzügyi forrás hiánya
Szükséges erőforrások	humánerőforrás, pénzügyi forrás

Intézkedés címe:	Bérlakásokban élők részére lakáskísérési program, közüzemi és lakbértartozás csökkentését célzó támogatást nyújtó program indítása, működtetése
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	Megnőtt a <i>hajléktalansággal veszélyeztetettek köre a bérlakásban élők esetében</i> , a 2018. július 1-től hatályba lépett önkormányzati rendeletet követően, ami lehetővé teszi a 6 hónapos lakbértartozás fennállása esetén a lakásbérleti szerződés felmondását. Az önkormányzat költségvetését terhelő lakbértartozás összege meghaladja a félmilliárd forintot.
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	Rövid távú: lakásbérleti jogviszony rendezés feltételeinek megteremtése. Középtávú: a bérlakásban élők lakbér és közüzemi díj tartozásának csökkentése, újabb tartozások felhalmozódásának megakadályozása, lakásbérleti jogviszony rendezése. Hosszú távú: lakásbérleti jogviszony megtartása, önkormányzati lakbérbevételek növelése.
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	Rövid távú: lakáskísérési programok kidolgozása a bérlakásban élők adósságának csökkentése, kezelése érdekében. Középtávú: a bérlakásokban élő, a jogszabályban meghatározott „véden-dő fogyasztó” feltételeinek megfelelő bérlők esetében előre fizetős közüzemi mérőórák felszerelése.
Részrtvevők és felelős	- Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata - Elszámolóház Pécs
Partnerek	- Közüzemi szolgáltatók - civil szervezetek - Esztergár Lajos Család- és Gyermejköltségtérítési Szolgálat és Központ
Határidő(k) pontokba szedve	Rövid távú: 2019.11.30. Középtávú: 2021.11.30. Hosszú távú: 2023.11.30.
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	- Jogilag rendezett bérleti szerződések számának növekedése, - felszerelt előre fizetős közüzemi mérőórák száma, - lakbér bevételek növekedése, - közüzemi díjtartozások csökkenése. Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.
Kockázatok és csökkentésük eszközei	- Helyi és országos jogi szabályozás változása - Munkanélküliség növekedése - Képzettség, szakképzettség csökkenése - Közüzemi díjak emelkedése - Közüzemi szolgáltatók alacsony együttműködési hajlandósága
Szükséges erőforrások	- Nyilvánosság - Partnerkapcsolatok működtetése - Költségvetés

I/8.

Intézkedés címe:	Komplex fejlesztési programok, melyek a szegregátumban élő lakosság munkaerőpiaci részvételét növelik, stabilizálják
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	Szegregátumokban élők körében relatíve magasabb a munkanélküliség, alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkeznek, mint a nem szegregátumban élő lakosság, alacsony a rendszeres, elsődleges munkaerőpiacról származó jövedelemmel rendelkezők aránya.
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	Rövid távú: komplex fejlesztési program kidolgozása. Középtávú: a szegregátum lakosságának képzettségi szintjének, munkavállalói kompetenciáinak növelése, iskolai lemorzsolódás csökkentése. Hosszú távú: lehető legmagasabb szintű munkaerőpiaci integráció elérése, a munkaerőpiacról származó jövedelmek növekedése a szegregátumban élők esetében.
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	Rövid távú: Komplex fejlesztési program kidolgozása (TOP konstrukció) Középtávú: az összes szegregátumban komplex fejlesztési program elindítása Hosszú távú: az összes szegregátumban komplex fejlesztési program megvalósítása.
Résztevők és felelős	Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata
Partnerek	- civil szervezetek - Esztergár Lajos Család- és Gyermejköltségi Szolgálat és Központ
Határidő(k) pontokba szedve	Rövid távú: 2019.11.30. Középtávú: 2021.11.30. Hosszú távú: 2023.11.30.
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	- szegregátumban élő lakosság képzettségi szintjének növekedése - iskolai lemorzsolódás csökkentése - munkaerőpiaci részvétel emelkedése - az elsődleges munkaerőpiacról jövedelmek növekedése a célcsoporttagok körében Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.
Kockázatok és csökkentésük eszközei	- Helyi és országos jogszabályozás változása. - Munkanélküliség növekedése, munkaerőpiac beszűkülése. - Képzettség, szakképzettség csökkenése. - Iskolai lemorzsolódás növekedése.
Szükséges erőforrások	- TOP projektforrás - Város költségvetése - egyéb Európai Uniói és hazai források - Komplex teleprehabilitációs, szociális városrehabilitációs programok filozófiájának társadalmassítása

Intézkedés címe:	Pécsi Roma Koordinációs Tanács létrehozása
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	<i>A cigány/roma lakosság helyzetével foglalkozó helyi civil szervezetek szétagoltan működnek, az információáramlás egymás között nem megfelelő, így elsikadnak feladatok, vagy egyes tevékenységek duplikáltan kerülnek megvalósításra, amely a hatékonyságot és a finanszírozási lehetőséget is rontja. Javasoljuk a Pécsi Roma Koordinációs Tanács létrehozását az országos Roma Koordinációs Tanács mintájára.</i>
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	Lényeges, hogy a cigány/roma emberek közvetlenül lehetőséget kapjanak helyzetük alakításában, meghívást kapjanak az őket érintő események tárgyalására. Egy 5-7 főből álló, a cigány/roma lakosságot megfelelően reprezentáló Pécsi Roma Koordinációs Tanács kialakítása. A Pécsi Roma Koordinációs Tanács rövid távú célja : a cigány/roma embereket érintő, velük kapcsolatos önkormányzati döntésekről információk szerzése és azok továbbítása az illetékes helyi civil szervezetek részére. Középtávú cél : a Pécsen működő nagyszámú és szakmailag jól felkészült civil szervezetek összefogása a helyi cigány/roma lakosság életminőségének javítása érdekében. Hosszú távú cél : a városban működő roma nemzetiségi önkormányzat és cigány/roma civil szervezetek, a cigányokkal/romákkal is foglalkozó, de nem cigány/roma szervezetek, valamint az önkormányzat és intézményei hatékonyan tudjanak együttműködni a helyi cigány/roma lakosság életminőségének javítása érdekében. Pécs MJV a helyi romákat/cigányokat érintő kérdésekben véleményezési joggal ruházta fel a Tanácsot.
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	- A Tanács megalapítása, tagjainak megválasztása, - rendszeres összejövetelek, fórumok, állandó elérhetőség biztosítása mind a városvezetés, mint a civil szervezetek részére. A Pécs MJV által biztosított keretek között véleményezési jog gyakorlása.
Résztevők és felelős	- Szakmai civil szervezetek, cigány/roma civil szervezetek, - Pécsi Roma Nemzetiségi Önkormányzat, - PMVJÖ
Partnerek	- Szakmai civil szervezetek, cigány/roma civil szervezetek, - Pécsi Roma Nemzetiségi Önkormányzat, - PMVJÖ
Határidő(k) pontokba szedve	- rövid távú: 2020.06.30. - középtávú: 2022.03.31. - hosszú távú: 2023.11.30.
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	- Példaértékű összefogás a civil szervezetek között (Pécs, mint pilot város), - Pécsi Roma Koordinációs Tanács megalakulása, - a módszertan létrejötte, - médiavisszajelzések, - a helyi cigány/roma lakosság visszajelzései (felmérés), - más városok visszajelzései hasonló team/tanács iránti érdeklődés. Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.

<p>Kockázatok és csökkentésük eszközei</p>	<p>Kockázat: a civilek nem megfelelő összefogása. Kockázatcsökkentés: koordináló szervezet, felelős személy megnevezése.</p> <p>Kockázat: nem megfelelő együttműködés, illetve nem a céloknak megfelelően valósulnak meg a javaslatok. Kockázatcsökkentés: a média és a városi lakosok bevonása, érzékenyítése.</p>
<p>Szükséges erőforrások</p>	<p>- humán erőforrás, infrastrukturális háttér biztosítása, pályázati források</p>

Intézkedés címe:	Közéleti fórumok a cigány/roma fiatalok körében
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	A cigány/roma fiatalok (18-30 év) körében az aktív állampolgárság fontosságának népszerűsítése, az érdekérvényesítési technikák és jó gyakorlatok megosztása, valamint az aktív magatartás pozitívumainak hangsúlyozása nemcsak egyéni, hanem közösségi szinten is. Identitáserősítés.
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	Lényeges, hogy a cigány/roma fiatalok közvetlenül lehetőséget kapjanak helyzetük alakítására, támogatást nyújtunk számukra az önkéntesség, valamint a közéletben való aktív részvétel területén. A fórumokat olyan cigány/roma származású fiatalok tartanák, akik maguk már aktív részesei a közéletnek, vagy az önkéntes munka által tudtak javítani saját, illetve közvetlen környezetük helyzetén. Rövid távú cél: aktivizálni a cigány/roma fiatalokat a fórumokon való részvételre, az önkéntességben és a közéleti szerepvállalásban rejlő lehetőségek feltárása. Középtávú cél: közös célok és lehetséges lépések, megoldások meghatározása a mélyszegénységben vagy szegregátumban vagy hátrányos helyzetben élő cigány/roma lakosság életminőségének javítása érdekében. Hosszú távú cél: a helyi cigány/roma fiatalok összefogása és hosszú távú együttműködése saját és környezetük helyzetének javítása érdekében, a fórumokon tapasztaltak alapján önálló szervezetek létrehozása.
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	- Tájékoztatás a fórumokról, toborzás, - rendszeres összejövetelek tartása, jó gyakorlatok megosztása, - közös célok meghatározása, akciók szervezése, - felkészítés az önkéntes munkára és a közéletben való szerepvállalásra.
Résztevők és felelős	- cigány/roma civil szervezetek, - Pécsi Roma Nemzetiségi Önkormányzat, - PMVJÖ.
Partnerek	- Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Társadalmi Kapcsolatok Intézete Közösségi és Szociális Tanulmányok Tanszék, - Nemzetiségi Ifjúsági Szekció, - Pécsi Evangélikus Roma Szakkollégium.
Határidő(k) pontokba szedve	- rövid távú: 2020.06.30. - középtávú: 2022.03.31. - hosszú távú: 2023.11.30.
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	- Tevékeny, aktív közösségi élet kialakulása a cigány/roma fiatalok körében, - magasabb arányú részvétel a cigány/roma fiatalok között az önkéntes munkában, valamint a közéletben, - döntés-előkészítésben való részvételi lehetőség biztosítása a cigány/roma közösségeket érintő témákban. Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.

Kockázatok és csökkentésük eszközei	Kockázati tényező a cigány/roma fiatalok inaktivitása, a motiváció hiánya, melyet jó példák bemutatásával, valamint olyan lehetséges feladatok felvázolásával tudunk csökkenteni, melyek felkeltik az érdeklődésüket.
Szükséges erőforrások	- humán erőforrás, infrastrukturális háttér biztosítása, pályázati források

II. A GYERMEKEK HELYZETE, ESÉLYEGYENLŐSÉGE, GYERMEKSZEGÉNYSÉG

II/1.

Intézkedés címe:	Gyermekekkel foglalkozó intézményi és szolgáltató rendszer együttműködésének javítása
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	<p>Nem megfelelő a gyermekekkel foglalkozó intézményi és szolgáltató rendszer együttműködése.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. A gyermekek ellátására vonatkozó statisztikai adatok csak részben állnak rendelkezésre. 2. A szolgáltatások széleskörűek, azonban a szolgáltató intézmények és szervezetek összehangolt tevékenysége szükségessé válna a problémák hatékonyabb kezelése az esélyegyenlőség biztosítása érdekében. 3. Célszerű lenne egy koordináló szervezet működtetése, aki a szolgáltatásokról nyilvántartást vezet. 4. Az észlelő- és jelzőrendszeri tagok nem egységesen működnek együtt a gyermekvédelmi alapellátással. 5. Hiányosságok a szülők nevelési tevékenységében, szülői kompetenciákban. 6. A gyermekek és szüleik egészségügyi pszichológiai és pszichiátriai ellátórendszere rendkívül leterhelt, kapacitáshiányos. Fejlődés-neurológiai betegséggel küzdő gyermekek egészségügyi és fejlesztő ellátásának hiányossága. 7. Lakosság szükségleteinek feltérképezése, hiányzó szolgáltatások és az ellátórendszerek hiányosságainak feltárása. 8. ECSGYK szolgáltatási palettájának növekedése miatt infrastrukturális fejlesztésre lenne szükség.
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	<p>Rövid távú: észlelő- és jelzőrendszeri tagok folyamatos tájékoztatása megtörténjen, ismeret és tudás átadása, a veszélyeztetett gyermekek teljeskörű feltérképezése. Jelzőrendszer aktivitásának növelése.</p> <p>A szülői kompetenciák fejlesztése egyéni és csoportos segítői tevékenységgel.</p> <p>Középtávú: olyan teljeskörű adatbázis létrehozása, mely valamennyi szakember és ellátott számára elérhető és tartalmazza a gyermekek és családjaik ellátása tekintetében releváns szolgáltatókat és azok elérhetőségét. Szülői kompetenciák fejlesztésére irányuló szolgáltatások biztosítása. Az egészségügyi pszichológiai és pszichiátriai ellátórendszer szolgáltatójával feladategyeztetés és az együttműködés összehangolása szükséges. Különös tekintettel a gyermekeket ellátó szolgáltatók tekintetében.</p> <p>Egyeztetések a városi gyermekvédelmi stratégia elkészítéséről, a szolgáltatások összehangolásáról.</p> <p>Hosszú távú: Olyan intézményrendszer létrehozása és fenntartása, mely során a gyermekek és fiatalok deviáns és szenvedélybetegsége, pszichiátriai ellátása megvalósul. Az erre vonatkozó szolgáltatások összehangolása, egymásra építése.</p> <p>A pszichiátriai és a pszichológiai szolgáltatások fejlesztése a szociális és az egészségügyi szolgáltatóknál egyaránt.</p> <p>Szolgáltatásfejlesztés, a hiányzó szolgáltatások pótlása, rendelkezésre bocsajtása a szükségletek szerint.</p>

	<p>Elkészül a városi gyermekvédelmi stratégia. A szolgáltatók összehangolt munkával segítik a családokat.</p> <p>Infrastruktúra fejlesztése (ECSGYK)</p>
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	<ol style="list-style-type: none"> 1. Adatgyűjtés egységes szempontrendszerének kidolgozása. 2. A gyermekvédelemmel összefüggésben statisztikai adatok és szakmai anyagok egységes szempontrendszer szerinti összegyűjtése (állami és nonprofit szervezetek is), városi adatbázisba foglalása. 3. Szervezetek együttműködésének javítása rendszeres egyeztető megbeszélések szervezésével. 4. Jó gyakorlatok, eredmények megosztása a társszakmák képviselőivel. 5. Szolgáltatás-fejlesztési koncepciók közös kidolgozása. 6. Szolgáltatásfejlesztés 7. Infrastruktúra-fejlesztés 8. Együttműködési megállapodások kötése a hiányzó szolgáltatások pótlására. 9. Jó gyakorlatok összegyűjtése, ismeretátadása
Résztevők és felelős	<ul style="list-style-type: none"> - Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata, - Intézményfenntartók, - Szolgáltató szervezetek, - ECSGYK
Partnerek	<ul style="list-style-type: none"> - Pécs városában működő valamennyi szociális, gyermekvédelmi intézmény és szolgáltató, - a Gyvt-ben meghatározott észlelő- és jelzőrendszeri tagok, - Szakmai szervezetek képviselői, - egészségügyi intézmények és szolgáltatók, - köznevelési intézmények, Pécsi Tankerületi Központ, - Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ, - Szakember-képző felsőoktatási intézmények, - Projektek menedzserei
Határidő(k) pontokba szedve	<p>Rövid távú: 2021. december 31. Középtávú: 2022. december 31. Hosszú távú: 2023. november 30.</p>
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	<p>A jelzések számának folyamatos növekedése és a beavatkozási lehetőségek növelése.</p> <p>A szociális és gyermekvédelmi adatbázis teljeskörű, mindenki számára hozzáférhető és naprakész.</p> <p>Szolgáltatási szükségletek és hiányosságok feltérképezése. Hiányzó szolgáltatások szervezése tárgyában egyeztetés az érintett intézményekkel, szakemberekkel. Pályázati lehetőségek felkutatása a hiányzó szolgáltatások megvalósítására, valamint a meglévő szolgáltatások fejlesztésére.</p> <p>Városi gyermekvédelmi stratégia kidolgozása, melyben részt vesz valamennyi gyermekvédelemben érdekelt szolgáltató.</p> <p>Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.</p>
Kockázatok és csökkentésük eszközei	<p>A nagy intézményrendszerek közötti kommunikáció nehézkes, nehezen követhető, közös munka hatékonysága alacsonyfokú. Azonban nem hagyható figyelmen kívül a szolgáltatásban részt vevő szervezetek tájékoztatási hajlandóságának változatos megjelenése.</p>

	<p>Megoldásai javaslat: kislétszámú, több professziót magában foglaló munkacsoportok létrehozása. A munkacsoporttagok saját intézmény-rendszere számára nyújtott tájékoztatási szabályainak kidolgozása. Különböző szakterületek egyeztetése a gyermekvédelem hatékony működése érdekében. Nem minden szakterület érzékenyíthető, személyfüggő a hozzáállás.</p> <p>Szakember szükséglet biztosítása a bővülő szolgáltatásokhoz.</p> <p>Forráshiány a szükségletek szerinti szolgáltatás-bővítéshez, azok infrastruktúra fejlesztéséhez.</p> <p>Csökkentés eszközei: központi költségvetés forrásainak és a pályázati lehetőségének kihasználása, valamint a pénzügyi erőforrások átcsoportosítása, a szükségletekhez igazítása.</p>
Szükséges erőforrások	<ul style="list-style-type: none"> - Szakmacsoportok koordinációjának megszervezése (személyi feltétel biztosítása) - Hivatástudat a partnerek között - Feladatmegoldó döntéshozatal - Pályázati források felkutatása, pályázati lehetőségek támogatása - Társadalom támogató szerepe. - Állami normatíva, pályázati források figyelése és kihasználása.

Intézkedés címe:	Gyermekek és családjai szolgáltatásokhoz való hozzájutásának elősegítése – közlekedési problémák kezelése
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	<p>A szakemberek terepen végzett szakmai tevékenységet jelentősen nehezíti a szegregált területek tömegközlekedési sajátossága. Ugyanilyen nehézséget jelent az igénybe vevők számára az egészségügyi, gyermekjóléti, oktatási, szociális és kulturális szolgáltatások igénybevétele.</p> <p>A gyermekek és családok közlekedési problémáit az Önkormányzat tanulói bérletterítési támogatása csak részben képes kezelni.</p> <p>A közlekedési probléma erőteljesebben jelenik meg a szegregált területeken élő családok vonatkozásában. A közösségi közlekedési viszonyok akadályt jelentenek az integráció folyamatában.</p>
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	<p>Rövid távon: A hátrányos helyzetű gyermekek és családjuk kedvezményes közlekedésének szükségletalapú elősegítése, ezáltal hozzásegítve őket a számukra szükséges szolgáltatásokhoz, továbbá elősegítve az integrációs folyamatokat. Amennyiben szükséges a gyermeket kísérő számára is kedvezményes lehetőség biztosítása. A lehetőségek vizsgálata és felkutatása szükséges.</p> <p>Középtávon: Helyi szükségletalapú közlekedési támogatás lehetőségeinek vizsgálata.</p> <p>Hosszú távon: a már rendelkezésre álló biztonságos bicikliút hálózat további fejlesztése.</p>
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	<p>Városi tömegközlekedés széleskörű elérésére (hátrányos helyzetű gyermekek és családjuk részére) vonatkozó támogatási rendszer kidolgozása.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Szükségletfelmérés (demográfiai adatok és hátrányos helyzet alapján, városrészenként, kiemelt figyelemmel a szegregált városrészekre). 2. Javaslatok összegyűjtése a probléma megoldására fókuszálva (jó gyakorlatok felkutatása). 3. Az Önkormányzat az Infrastrukturális fejlesztési lehetőségek során különös figyelmet fordít a kerékpár úthálózat bővítésére- pályázati források.
Részvevők és felelős	<ul style="list-style-type: none"> - PMJVÖ - Tükebusz Zrt.
Partnerek	<ul style="list-style-type: none"> - Szociális és Gyermekjóléti segítő szervezetek
Határidő(k) pontokba szedve	<p>Középtávú feladatok: 2022.12.31. Hosszú távú feladatok: 2023.11.30.</p>
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	<ul style="list-style-type: none"> - Célcsoport közlekedési lehetőségei javulnak. - A szegregált városrészekben lakó családok szolgáltatásokhoz való hozzájutása, ezáltal ellátottsága, integrációs lehetőségei javulnak. - Szabálysértési eljárások száma csökken (büntetés megelőzése). <p>Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.</p>
Kockázatok és csökkentésük eszközei	<ul style="list-style-type: none"> - Forráshiány a szolgáltatás módosításához. - Csökkentés eszközei: megvalósítás előnyeinek kihangsúlyozása, alternatív megoldások felkutatása.

Szükséges erőforrások	Financiális háttér megteremtése.
-----------------------	----------------------------------

Intézkedés címe:	TEAM munka a köznevelési intézményekben
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	<p>Az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység kötelezően ellátandó szolgáltatásként lépett be a gyermekvédelmi rendszerbe 2018. szeptember 1-jével. A komplex segítői szemlélet kialakításához szükség lenne a köznevelési intézményekben dolgozó egyéb segítőik, vagy fejlesztő szakemberek együttműködésére, közös gondolkodására, a szakmai munka irányvonalának esetenkénti meghatározására és a szakmai munka területén a munkamegosztásra.</p> <p>A gyermekekkel és fiatalokkal folytatott munka során azt tapasztalták a szakemberek, hogy a gyermekek és a fiatalok nagymértékben alulinformáltak a fogyatékkal élőkkel kapcsolatos témákban. Nem tájékozott többek között a jövőt jelentő és a közügyek iránt már komolyan érdeklődő gimnazista korosztály sem. Ugyanez érzékelhető a gyakorlatukat a Család- és Gyermejköltségi Szolgálat és Központnál töltő egyetemi hallgatókkal is. Emellett a köznevelési intézményben gyakorlatot teljesítő tanárjelöltek információ- és tudáshiánya is érzékelhető ebben a témában.</p>
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	<p>Általános cél: a társszakmák, az óvodák és iskolák szakdolgozói felismerjék és megértsék a szociális segítő tevékenység jelentőségét, használják annak pozitív, preventív hatását. Komplex, a köznevelési intézményekben dolgozó szakemberek együttműködésén alapuló preventív segítői munka alakuljon ki az iskolákban és az óvodákban.</p> <p>Általános cél továbbá, hogy a fogyatékosügyi kérdések megjelenjenek az alap-, közép- és felsőfokú képzésben, érzékenyítő órák keretében. Információnyújtás, tudásbővítés a témában valamennyi korosztályban.</p> <p>Rövid távú cél: a köznevelési intézményben dolgozók megfelelő és hatékony tájékoztatása a szociális segítő tevékenységről és a kompetenciahatárokról, a szolgáltatási körről. Feltárni az óvodák és iskolák humán erőforrását.</p> <p>Középtávú cél: Bevonni a segítői munkába az óvodák, iskolák pszichológusait, fejlesztőpedagógusait, gyógypedagógusait, mentortanárokat, védőnőket, orvosokat stb. Közös szakmai nyelv kialakítása, közös gondolkodás, a prevenció tevékenység megtervezése, mentálhigiénés team létrehozása (ahol még nincs), esetmegbeszélők tartása, a kompetencia határok meghatározása és annak gyakorlati kialakítása.</p> <p>A fogyatékkal élőkkel kapcsolatos érzékenyítő órák középtávon azt eredményezik, hogy a tanulók nagyobb szerepet tudnak vállalni a fogyatékkal élő fiatalok közösségi életében (szórakozás, kikapcsolódás, sport), a nem fogyatékkal élők társadalmi csoportjába történő integrálásukban segítői, támogatói és kísérés formájában. Az érzékenyítő foglalkozások által az egyetemi hallgatók megismerik fogyatékkal élők életét, nem kezelik fenntartásokkal, előítéletekkel e csoportot, sőt beépítik szakmai szemléletükbe a róluk való gondolkodást.</p> <p>Hosszútávú cél: az óvodában, iskolában nevelkedő gyermekek preventív védelme, a gyermekveszélyeztetés hatékony kiszűrése minél korábbi időpontban és gyors reakció, korrekció elérése a veszélyeztetettség észlelésekor. Prevenció programok szervezése a szülői kompetenciák növelésére,</p>

	a pedagógusok érzékenyítése és ismeretük bővítése a nevelési tanácsadás és a szülőkkel történő kommunikálás terén.
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	<ol style="list-style-type: none"> 1. Közös gondolkodás és adatgyűjtés a szolgáltatási paletta kialakításához, mely igazodjon a köznevelési intézmény igényéhez, szükségleteihez. 2. A társszakmák kompetenciahatárainak lefektetése, az együttműködések írásos kidolgozása. 3. A köznevelési intézmények vezetőivel és segítő szakembereivel való szoros kapcsolattartás. 4. Folyamatos tájékoztatás, visszacsatolás mindkét irányba a szolgáltatás alakulásáról. 5. Gyakori szakmaközi megbeszélés, esetmegbeszélés, konzultáció biztosítása a köznevelési intézmények szakdolgozóival. 6. A jó gyakorlatok összegyűjtése, továbbadása. 7. A pedagógusok folyamatos tájékoztatása, és érzékenyítése nevelőtestületi értekezleteken való részvétellel, szakmai továbbképzések tartásával. 8. Az egyetemi képzésben (szociális és pedagógus) érzékenyítő tudás átadása elméleti és gyakorlati szinten, mely a normáltól eltérő problémákkal, élethelyzettel küzdő társadalmi csoportok elfogadását, segítségét célozza meg. (Pl.: ADHD, autista, fogyatékkal élő gyermekek elfogadása, támogatása, képzése).
Résztevők és felelős	<ul style="list-style-type: none"> - Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata, - Intézményfenntartók, - Köznevelési intézmények vezetői, - Egyetemi képző intézmények vezető.
Partnerek	<ul style="list-style-type: none"> - Egészségügyi szolgáltatók képviselői, - a pedagógiai szakszolgálat képviselői, - a család- és gyermekjóléti szolgálat és központ munkatársai, - civil szervezetek, - egyetemek.
Határidő(k) pontokba szedve	<p>Rövid távú cél: 2021.06.30. Középtávú cél: 2022.06.30. Hosszú távú cél: 2023.11.30.</p>
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	<p>Az együttműködési megállapodások létrejönnek a köznevelési intézmények és a Központ között. A szolgáltatási paletta kialakul. A segítő szakemberek munkája összecsiszolódik. A mentálhigiénés team feláll és a kompetenciahatárok lefektetése, a munkamegosztás kialakul. Komplex segítségnyújtás valósul meg valamennyi köznevelési intézményben, hangsúlyt fektetve a prevencióra. A szociális segítő aktív szerepet vállal a köznevelési intézmény nevelési évére vonatkozó munkaterv elkészítésében. Egyeztetés – fórumokon keresztül – az egyetemi képzést képviselők, a szociális szakemberek és az alap-, és középfokú képzés képviselői között az előítélet-mentes, elfogadó és támogató képzések biztosítása érdekében a fogyatékkal, vagy különleges bánásmódot igénylő gyermekek nevelésével kapcsolatban. A gyermekvédelmi stratégia kidolgozásában a szociális segítő aktív sze-</p>

	<p>repet vállal a köznevelési intézményben. A szociális segítő igény esetén elkészíti a köznevelési intézmény szociális térképét.</p> <p>Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.</p>
<p>Kockázatok és csökkentésük eszközei</p>	<p>Kockázatok:</p> <ul style="list-style-type: none"> - szakemberhiány a szociális szférában, - a jogszabályok módosítása a gyakorlat megvalósíthatóságához (pl.: adatkezelés szabályai), - az infrastruktúra megteremtése, forráshiány. <p>Csökkentés eszközei:</p> <ul style="list-style-type: none"> - a normatív finanszírozás. - a Központ és a köznevelési intézmények infrastruktúrájának fejlesztése, - az ehhez szükséges pénzügyi források előteremtése (pályázat stb.).
<p>Szükséges erőforrások</p>	<p>Anyagi erőforrások átcsoportosítása, pályázati lehetőségek.</p>

Intézkedés címe:	Prevenációs szolgáltatások létrehozása a kertvárosi városrészben
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	<p>1. A 0-3 év közötti gyermekeknek és szüleiknek tíz éve nyújt szolgáltatást a Pécs-Keleten működő Biztos Kezdet Gyerekház. A gyerekház programjai segíthetnek abban, hogy nőjön a tolerancia, csökkenjen a kirekesztődés a helyi közösségen belül. A Gyerekház Pécssett egy helyen, Pécs-Keleten, a Hétszínvirág Bölcsőde épületében működik állami támogatásból, a PMJV KSZI-hez csatolva.</p> <p>2. A prevenció másik erősen veszélyeztetett célcsoportja a kamaszok, akiknek továbbra sincs, illetve alkalmanként, csak civilek által szervezeten van módja a szabadidő megfelelő eltöltésére. Az ifjúsági közösségi terek nagy részét továbbra is közművelődési intézmények és civil szervezetek működtetik, így az általuk nyújtott szolgáltatások többnyire pályázati forrásból finanszírozottak, ezért a jól működő szolgáltatások fenntartása a projekt lejárta után bizonytalan. A más városrészben működő szolgáltatások, terek elérése probléma a hátrányos helyzetű csoportok számára (nem mobilisak). A költségtérítéses szolgáltatások (pl. nyári táborok) a hátrányos helyzetű gyermekek számára nem elérhetőek.</p>
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	<p>1. Általános cél: A preventív csoport- és közösségi munka szempontjainak további erősödése az önkormányzati fenntartású bölcsődék működésében. Fontos, hogy a bölcsődei ellátáson túli szolgáltatások egyrészt illeszkedjenek a családok változó igényeihez, másrészt értékbeli változást – melynek fókuszában a gyermek áll – jelentsenek a családok számára.</p> <p>Rövid távon: Biztos Kezdet szemléletű játszóház indítása Kertvárosban, a Csoda Bölcsődében a megüresedett volt védőnői helyiségek felhasználásával.</p> <p>Középtávon: a játszóház elköltöztetés a Nevelési Központ volt II-es bölcsődéjének épületébe, majd a szolgáltatás fenntartása és fejlesztése önkormányzati támogatással, nonprofit és forprofit szereplők bevonásával, pályázati forrásbevonások által.</p> <p>Hosszú távon: minőségi szolgáltatások és közösségi terek megléte Kertvárosban, majd minden városrészben.</p> <p>2. Általános cél: A gyermekek, különösen a kamaszok számára közösségi és szabadidős lehetőségek (tér és program) biztosítása lakhelyükön, illetve elérhetőség megteremtése más városrészbéli programokhoz. Elsősorban a prevenció és a közösségfejlesztés jelenjen meg minden gyermekvédelmi intézmény szolgáltatásában.</p> <p>Rövid távon: meglévő szolgáltatások felmérése, szükségletelemzés.</p> <p>Középtávon: közösségi terek létrehozása, fenntartása és fejlesztése önkormányzati, nonprofit és forprofit szereplők bevonásával, az együttműködések elősegítése, közösségi és szabadidős programok szolgáltatásbővítése partnerségi együttműködések és pályázati források bevonásával.</p> <p>Hosszú távon: minőségi szolgáltatások és közösségi terek megléte, általános szolgáltatások jelenléte, speciális szolgáltatások elérésének megteremtése.</p>
Tevékenységek (a beavatkozás tart-	1. Rövid távon: A volt védőnői helyiségek átalakítása játszósobává, majd a biztos kezdet szemléletű játszóház elindítása. Nyitásként heti egy-

alma) pontokba szedve	<p>két alkalommal.</p> <p>Középtávon: a játszóház elköltöztetése a Nevelési Központ volt II-es bölcsődéjének épületébe, a szolgáltatási órák bővítése.</p> <p>Hosszú távon: az épületben egyéb szülő- és gyermeksegítő szolgáltatások beindítása.</p> <p>2. Rövid távon: meglévő közösségi terek és további szükségletek felmérése. A szabadidős szolgáltatások városi weboldalon való megjelenítése.</p> <p>Középtávon: A meglévő közösségi terek (játszóterek, sportpályák, grundok stb.) felújítása, karbantartása, gondozása. Önkormányzati cégek ösztönzése informális közösségi terek örökbefogadására. A szabadidős szolgáltatások bemutatása.</p> <p>Hosszú távon: hátrányos helyzetű gyermekek számára is elérhető (nyáron is), tematikus programok biztosítása.</p>
Résztevők és felelős	<ul style="list-style-type: none"> - PMJV Önkormányzata, - városi gyermek- és ifjúsági munkacsoport, - PMJVÖ KSZI.
Partnerek	<ul style="list-style-type: none"> - PMJVÖ ECSGYK, - területen működő civil szervezetek, - védőnői szolgálat, - területen működő gyermekorvosok, - II. sz. Területi szociális Központ, - a környéken működő forprofit vállalkozások.
Határidő(k) pontokba szedve	<p>Rövid távú feladatok: 2021.12.31.</p> <p>Középtávú feladatok: 2022.06.30.</p> <p>Hosszú távú feladatok: 2023.11.30.</p>
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	<p>1. Rövid távon: nyilvánossá tett heti órarend és pr-tevékenység megkezdése a bevonás érdekében.</p> <p>Középtávon: a játszóház nyitvatartása napi szintűvé válik; működésének fenntarthatóvá tétele érdekében pályázatírás, adományozók és donorok bevonása megkezdődik.</p> <p>Hosszú távon: az épületben más gyermek- és szülő támogató szolgáltatások is helyet kapnak.</p> <p>2. Rövid távon: elektronikus szolgáltatás-térkép, szükségletelemzés a közösségi terekre vonatkozóan.</p> <p>Középtávon: játszóterek (széles életkori spektrummal), sportpályák és grundok felújítása és fenntartása. A Város tulajdonában lévő, jelenleg funkció nélküli, de ifjúsági közösségi terek számára alkalmas ingatlanok e célra történő jövőbeni hasznosítása és a működtetésükhöz szükséges forrás- és partnerség felkutatása.</p> <p>Hosszú távon: gyermek- és ifjúsági szabadidős szolgáltatások igénybevételeinek növekedése.</p> <p>Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.</p>
Kockázatok és csökkentésük eszközei	<ul style="list-style-type: none"> - Nem sikerül megteremteni és fenntartani a szektorok együttműködését, - humánkapacitás és pénzügyi erőforráshiány. - Szolgáltatónként kapcsolattartók biztosítása. - Pályázatok, forprofit támogatók bevonása, önkéntesek mobilizálása. - Intézményfenntartók és szolgáltató szervezetek együttműködése.
Szükséges erőforrások	<p>1.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nevelési Központ volt II-es bölcsődéje a bölcsőde és óvodafelújítások

végeztével ismét a PMJV KSZI kezelésébe kerüljön,

- továbbműködtetési szándék.

2.

- gyermek- és ifjúsági munkacsoport folyamatos működtetése,
- meglévő anyagi források átcsoportosítása, további forrásbevonás,
- idő és tér az együttműködések kialakítására és fenntartására,
- elköteleződés és partnerség.

III. A NŐK HELYZETE, ESÉLYEGYENLŐSÉGE

III/1.

Intézkedés címe:	Munkaerő-piaci és családi feladatok összeegyeztetése
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	A munkahellyel rendelkező nők keresőtevékenységének végzése és a családi feladatok összehangolása nem megoldott, rejtett diszkrimináció érvényesül a paternalista munkahelyi viszonyok miatt.
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	<p>Általános cél: Korszerű, a munkaidő beosztásnak megfelelő bölcsődei-óvodai intézményi háttér kialakítása, atipikus foglalkoztatási munkaformák bevezetése, kisgyermekes nők önfoglalkoztatásának segítése.</p> <p>Rövid távú cél: lehetőségek felmérése, kutatások végzése.</p> <p>Középtávú cél: városfejlesztési stratégiától függ.</p> <p>Hosszú távú cél: uniós országok színvonalának elérése.</p>
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	<p><i>Flexibilis, különleges igényeknek megfelelő munkaidő bevezetése.</i></p> <p><i>Családbarát munkahelyek kialakításának preferálása, külföldi- és már meglévő hazai (pl. Microsoft, Prezi, Webstar) példák alapján.</i></p> <p><i>A kisgyermekes nők munkaerő-piaci pozícióinak megtartására támogatói rendszerek kidolgozása: folyamatos kapcsolattartás a szülési szabadságon levő és munkaadó intézmények között. Az egyén visszatérését segítő atipikus foglalkozási formák: részmunkaidős státusz felajánlása, a rugalmas munkaidőt, és otthoni foglalkoztatás lehetőségét biztosító vállalatok támogatásának kidolgozása stb. (anyagi, nem materiális). A work-life balance elősegítését, a női munkavállalók munkaerő-piaci reintegrációját elősegítő vállalatok kedvezményes adóztatása.</i></p> <p><i>A nemek egyenlőségét természetesnek tartó vállalati kultúrával rendelkező országból idetelepült munkahelyek példáinak átvétele, a gazdasági, politikai és kulturális szféra minden területén.</i></p> <p><i>Visszafogadó munkahelyek felkutatása, díjazása, közkinccsé tévése.</i></p> <p><i>A Nő-Köz-Pont tevékenységének széles körben történő megismertetése, a szolgáltatásaik és céljaik elérésének támogatása.</i></p> <p><i>Szolgáltatások elérhetőségének megkönnyítése (bölcsőde, családi bölcsőde, családi gyermekfelügyelet). A „Pécsimami Közhasznú Egyesület”, és más ehhez hasonló információs oldalak támogatása.</i></p> <p><i>A gyermeküket egyedül nevelő nők támogatása, a házassággal egyenlő lehetőségek biztosítása, szemléletváltás. A Pécsi Egyszülős Központ-Klub tevékenységének megismertetése szélesebb körben.</i></p>
Résztevők és felelős	Pécs MJV Önkormányzata és az általa választott operatív testület
Partnerek	<ul style="list-style-type: none"> - Pécsi Tudományegyetem, - BM Kereskedelmi és Iparkamara, - civil szervezetek, - cégek, munkáltatók, - helyi média, - BMKH Társadalombiztosítási és Foglalkoztatási Főosztály
Határidő(k) pontokba szedve	2023.11.30.

<p>Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága</p>	<p>A nők munkaerő-piaci helyzetének felmérése, egyes foglalkozások területén az atipikus foglalkoztatottság bevezetése, az ebben résztvevő nők között elégedettségi vizsgálat. Az intézkedések által teremtett lehetőségekről adott visszacsatolás. Konferencia az utánkövetésről, elért eredményekről. Hosszútávon az elért eredmények tapasztalatainak figyelembevételével az atipikus foglalkozási formák arányának bővítése.</p> <p>Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.</p>
<p>Kockázatok és csökkentésük eszközei</p>	<p>Folyamatok folyamatos ellenőrzése.</p>
<p>Szükséges erőforrások</p>	<p>pályázatok, költségvetés, együttműködő partnerek saját forrásai, humán-erőforrás</p>

III/2.

Intézkedés címe:	Nők részvétele a foglalkoztatást és a munkavállalást segítő képzési programokban
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	Kifejezetten a női célcsoportra irányuló, munkaerőpiaci igényekhez igazodó képzések hiánya, hatékony kommunikáció hiánya. Munkaerőpiaci igényeknek nem megfelelő tudás, képzettség, differenciált továbbképzés hiánya, személyre szabott stratégiák hiánya.
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	Általános cél: A munkaerőpiaci igények és az egyéni lehetőségek harmonizációjához igazodó képzési struktúra kiépítése, motiváció felkeltése a célcsoportokban az egész életen át tartó tanulásra. Rövid távú cél: képzési lehetőségek feltérképezése. Már meglévő képzések hatékonyságának vizsgálata. A város munkaerő szerkezetének felmérése, a migrációs trendeket is beleértve. Középtávú cél: A nők foglalkoztatottságának növekedése, a keresőtevékenység különböző területein a horizontális/vertikális szegregáció miatt a nemek arányának egymáshoz közeledésének ösztönzése. Maszkulin típusú, nők által is végezhető munkalehetőségek feltérképezése. Hosszú távú cél: A munkaerőpiacra történő belépésnél meglévő gátak (gyermekelhelyezéstől a tradicionális értékrendszerig) lebontásának elősegítése.
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	<ol style="list-style-type: none"> 1. Képzések munkaerőpiachoz, egyéni kompetenciákhoz történő igazítása. 2. Célzottan hátrányos helyzetű női munkavállalóknak szóló képzések szervezése és hatékony kommunikálása, ehhez források biztosítása. 3. Munkavállaláshoz szükséges kompetenciákat fejlesztő képzések (elvárások, megbízható munkaerővé válás). 4. Képzési kapacitások bővítése, korszerűsítése, vállalkozások fejlesztése, önfoglalkoztatás segítése. 5. Rész-/táv munkaidős foglalkoztatás megvalósítása. 6. Gyesen lévők munkaerőpiacon tartása. 7. Családbarát munkahely – szemléletváltás a vezetésben. Flexicurity a munkaerőpiacon. 8. Szolgáltatások átstrukturálása (bölcsőde/óvoda). 9. Nyugdíjasok foglalkoztatása (nyugdíjas szövetkezetek, járulékkedvezmények, rugalmas munkaidő stb.)/vagy önkéntes munkába bevonása, igényszint felmérés.
Résztevők és felelős	- Pécs MJV Önkormányzata és az általa választott operatív testület, - BMKH Társadalombiztosítási és Foglalkoztatási Főosztály
Partnerek	- felnőttképző intézmények, - civil szervezetek, intézményrendszer, - a városban legalább 50 főt foglalkoztató munkahelyek HR munkatársai
Határidő(k) pontokba szedve	Rövid táv: 2019.12.31. Közép- és hosszú táv: 2023.11.30.
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása	Elvégzett vizsgálatok száma, pl: munkaerőpiaci adatok elemzése. Továbbképzések száma, és az általuk adott lehetőségek kihasználásáról kapott visszacsatolás. Meglévő adatbázisok elemzése, intézményvezetők, munkaügyi központ beszámoltatása alapján.

(rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	<p>Elvégzett alkalmassági vizsgálatok száma. Képzések, továbbképzések száma, és az általuk adott lehetőségekről adott visszacsatolás.</p> <p>Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.</p>
Kockázatok és csökkentésük eszközei	<p>Folyamatos kommunikáció a partnerekkel, folyamatok vizsgálata, visszacsatolás. Képzések időpontjának rugalmas megválasztása, kapcsolódó szolgáltatások kínálata, motivációs lehetőségek kínálata.</p> <p>Motiváció fenntartása, sikeres befejezés esetén folytatás biztosítása, elhelyezkedési lehetőség megteremtése.</p>
Szükséges erőforrások	Pályázatok, költségvetés, humánerőforrás.

Intézkedés címe:	Nőket érintő erőszak, párkapcsolati erőszak elleni küzdelem
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	Az erőfeszítések ellenére nagyfokú látencia jellemzi a családon belüli erőszakot, sok eset nem kerül a szakemberek látókörébe, melynek oka lehet a társfüggőség, továbbá a bizalom hiánya a hatóságok, illetve a távoltartás nyújtotta megoldások iránt.
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	<p>Általános cél: Nők biztonságának, testi-lelki jóllétének növelése, veszélyeztetett csoportokkal jogaik tudatosítása.</p> <p>Rövid táv: jelenleg létező szolgáltatások feltérképezése.</p> <p>Középtáv: fejlesztési lehetőségek kidolgozása, eredmények fenntarthatóságának biztosítása.</p> <p>Különböző, a problémák kezelésében jártas civil szervezetek által szervezett önvédelmi táborok képzési lehetőségének biztosítása, felkészítés a megelőzésre, illetve az átélt traumák feldolgozására. Ezeket a szemléletformáló alkalmakat 18 éves korig be kellene építeni a tanmenetbe, vagy alternatív foglalkozások keretében az iskolákban, középiskolákban foglalkozni velük, illetve az idősek felvilágosítását, felkészítését is megcélozni.</p> <p>A Rendőrség munkatársainak szemléletformálását elősegíteni.</p> <p>Áldozatsegítő és/vagy női szervezetek kapacitásbővítése jogi képzések tartásával.</p> <p>A szakmai és a szélesebb nyilvánosság elérése: blogfelület (http://birosagfigyelo.blog.hu) projektzáró sajtótájékoztató, rendszeres beszámolók közösségi oldalakon, szemléletformáló programok/kampányok indítása.</p> <p>Hosszú táv: Biztonságos társadalmi környezet kialakulása, közbiztonság megerősítése.</p>
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	<ol style="list-style-type: none"> 1. Az eddigieknél több felvilágosító program az iskolákban, terhesgondozáson, felnőttképzéseken, plakátokon. 2. Térfigyelő kamerarendszer bővítése. 3. Gyermekvédelmi szakemberek folyamatos továbbképzése. 4. Fiatal rendőrök folyamatos továbbképzése. 5. Szakemberek részére egységes protokoll kidolgozása és használata. 6. Sértettek eddigieknél hatékonyabb felvilágosítása, lehetőségeik ismertetése, tudatosítása. 7. Bántalmazók öngyógyító csoportjának létrehozása, működtetése. 8. Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ által készenléti ügyelet biztosítása. 9. Több férőhely biztosítása a krízisszállókon, illetve családok átmeneti otthonában. 10. Több pszichiáter, pszichológus biztosítása felnőttek és gyermekek részére a város egészségügyi intézményeiben (jelenleg kevés a témában elérhető gyakorlati szakember, hosszú a várakozási idő). 11. Krízisambulancia létrehozásának megszervezése.
Résztevők és felelős	Pécs MJV Önkormányzata és az általa választott operatív testület

Partnerek	<ul style="list-style-type: none"> - Egészségügyi ellátó intézmények, - Család- és Gyermejjóléti Szolgálat és Központ, Gyámhivatal, - Civil és egyházi szervezetek, - Rendvédelmi szervek - Helyi és országos média
Határidő(k) pontokba szedve	2023.11.30.
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	<p>Rendőrségi intézkedések száma, alakulásának vizsgálata. (Ha a bejelentések száma csökken, oka lehet a jó jelzőrendszeri együttműködés, a hatékony rendőri, családsegítői, gyámhivatali, civil szervezeti, áldozatsegítő szolgálati munka stb. Ha a bejelentések száma nő, lehet oka pl. a bizalom növekedése a hatóság irányában, vagy a hatóságok eredményes felvilágosító tevékenysége. Így tehát a számok alakulása önmagában nem jelzi az eredményességet).</p> <p>Családsegítők, áldozatsegítéssel foglalkozó szervezetek eredményességi mutatóinak vizsgálata.</p> <p>Tevékenységek eredményeinek monitorozása.</p> <p>A Baranya Megyei Kormányhivatal Szociális és Gyámhivatalában gyermekvédelmi koordinátor monitorozza évek óta a kiskorúak védelembevételét, az abban tett jelzőrendszeri intézkedéseket. Figyelemmel kíséri a kiskorú veszélyeztetés bűncselekmények nyomozásának alakulását, valamint a kiskorúak és fiatalok által elkövetett bűncselekmények számát stb.</p> <p>Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.</p>
Kockázatok és csökkentésük eszközei	Folyamatos kommunikáció a partnerekkel, folyamatok vizsgálata, visszacsatolás. Helyi média szerepe (szemléletváltás elérése).
Szükséges erőforrások	pályázatok, költségvetés, partnerek költségvetése, humánerőforrások

III/4.

Intézkedés címe:	Krízishelyzetben igénybevehető szolgáltatások – Anyaklubok létrehozása
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	A hátrányos helyzetű családokban élő nők egy része akár szociokulturális, akár csupán egzisztenciális kiszolgáltatottsága okán küzd az elmagányosodással. (A helyzetét kilátástalannak ítélve interperszonális társadalmi kapcsolatai elhanyagolódnak vagy megszűnnek, emiatt felhalmozódnak a negatív hatások, melyek feldolgozására nincs mód, így bizonyos idő után beletörődik helyzetébe, a változtatásra nincs igénye. Mindez mentális és más tüneteket is eredményez, súlyosabb esetben akár az érintett halálához is vezethet.).
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	Anyaklub létrehozása a szegregált területeken, biztosítva ehhez a szükséges infrastruktúrát és a programokhoz szükséges humán erőforrást és eszközöket. (Anyagi és pénzügyi eszközök.) Rövid távú cél: Az Anyaklub infrastrukturális, személyi, és a működés anyagi feltételrendszerének megteremtése, a célcsoport bevonása. Középtávú cél: évente átlagosan min. 30 fő részére biztosítani a kitörés lehetőségét az elmagányosodással járó élethelyzetből.
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	<ul style="list-style-type: none"> - Rendelkezésre álló jó gyakorlatok megosztása, szakemberek együttműködésének javítása, - a klub működése során szakmai tanácsadás biztosítása (életviteli, mentálhigiéniai, képzési, munkaerőpiaci), - csoportos és szakmai foglalkozások szervezése a résztvevők számára, - önszorgató csoportok kialakítása.
Résztevők és felelős	<ul style="list-style-type: none"> - PMJVÖ, - civil szervezetek, - helyi szociális intézményrendszer, - Színes Gyöngyök Egyesület
Partnerek	<ul style="list-style-type: none"> - Állami és Önkormányzati segítő szervezetek, - partner civil szervezetek, - szociális és gyermekvédelmi jelzőrendszer képviselői
Határidő(k) pontokba szedve	2023.11.30.
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	<ol style="list-style-type: none"> 1. Anyaklub létrehozása legalább egy helyszínen 2. A résztvevők száma, alkalmak száma <p>A fenntarthatóság nagyban függ a bevonható pénzügyi források mértékétől, tekintettel arra, hogy a célcsoport fizetőképessége nem releváns a kérdésben. (Egzisztenciális helyzetük miatt nem képesek finanszírozni a klub működését.)</p>
Kockázatok és csökkentésük eszközei	Releváns kockázat a célcsoport bevonhatósága (állapotuk miatt) – így a megvalósítónak ismernie kell a célcsoport helyzetét, szorosan együtt kell működni a partnerekkel.
Szükséges erőforrások	Pályázatok, szponzorok, infrastruktúra, humán erőforrás.

IV. AZ IDŐSEK HELYZETE, ESÉLYEGYENLŐSÉGE

IV/1.

Intézkedés címe:	Aktív időskor szemléletének népszerűsítése, időskorral kapcsolatos sztereotípiák felszámolása
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	A város öregedési indexe öt év alatt, 138%-ról 154,59%-ra emelkedett. A közvélemény az időskort a betegségekkel, alacsony jövedelemmel, egyhangúsággal, ugyanakkor a megbecsülés hiányával jellemzi. Még mindig kevés hangsúlyt kap az időskori életminőség, az aktív időskor fogalmának beépülése a fiatal és a középkorú korosztály gondolkodásában. A szemléletváltásban helyi szinten, kiemelt szerepe van az intézményhálózatnak, civil szervezeteknek és önkénteseknek.
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	Az aktív időskor megélése lehetőséget adjon a jobb életminőségre, a gazdasági aktivitásra, társadalmi szerepvállalásra, egészségesebb időskor megéléseire, melyek eredménye az egyéni életminőség javulását eredményezi, középtávon az egyéni felelősség vállalására helyez nagyobb hangsúlyt, hosszútávon pedig jelentős hatással van a nemzetgazdaságra is a munkaerőpiaci aktivitás és a később felmerülő ápolási-gondozási igény révén.
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	<ul style="list-style-type: none"> - Az egészségben eltöltött évek számának növelése az egészséges életvitel szemléletének népszerűsítésével, - az aktív élet fenntartása, - az időskori jövedelembiztonság megteremtése, munkavállalási esélyek növelése, - a társadalmi integráció erősítése, a különböző szolgáltatások (egészségügyi, szociális, oktatási, kulturális stb.) összehangolása az idősödők és idősek szükségleteinek és érdekeinek figyelembevételével, - az idősek digitális írástudatlanságának csökkentése és élethosszig tartó tanulásának támogatása a digitális tananyagok hozzáférhetőségének biztosításával, - az aktív idősödés feltételeinek erősítése, amely nem csupán a fizikai aktivitást, a munkaerőpiacon maradást jelenti, hanem a társadalmi, kulturális, civil életben való aktív részvételt is, - az idősödési folyamat „menedzsmentjének” elterjesztése már fiatalokban.
Résztevők és felelős	Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata és az általa választott operatív testület
Partnerek	<ul style="list-style-type: none"> - Egészségügyi, oktatási, szociális intézmények, - Baranya Megyei Kormányhivatal Társadalombiztosítási és Foglalkoztatási Főosztály, - Munkáltatók, média, civil szervezetek, idős érdekvédelmi szervezetek.
Határidő(k) pontokba szedve	<ul style="list-style-type: none"> - Egészséges életvitellel, aktív időskor bemutatásával kapcsolatos előadások: 2019-től <i>folymatosan</i>. - Munkahelyi állásmegtartó programok, képzések, munkahelyi egészségvédelmi programok: <i>folymatosan</i>. - Informatikai képzések, szenior akadémiák szervezése lebonyolítása: <i>folymatosan</i>. - Kulturális és szabadidős programok szervezése: <i>folymatosan</i>.

	<ul style="list-style-type: none"> - Aktív időskort népszerűsítő programok: <i> folyamatosan.</i> - Időseket érintő információkat, programokat és szolgáltatásokhoz való hozzáférést tartalmazó tájékoztatási rendszer kidolgozása: 2023. november 30.
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	<p>Közép- és hosszú távon:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Képzések száma, időtartama, - közösségi programok száma, látogatottsága, - munkahelymegtartó képzések. <p>Hosszú távon: 55 év felettiiek foglalkoztatási arányának változása.</p> <p>Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.</p>
Kockázatok és csökkentésük eszközei	<p>Meglévő sztereotípiák leküzdése, aktivitás hiánya.</p> <p>Érdeklődés felkeltése, népszerű kiegészítő programok, meglévő közösségek kapacitására építés.</p>
Szükséges erőforrások	<p>Felkészült szakemberek bevonása (oktatás, egészségügy, szociális ellátás, felnőttképzés, munkaerő-közvetítő);</p> <p>Meglévő intézményrendszerek megnyerése a részvételre, együttműködési hálózatok, pályázati források.</p>

Intézkedés címe:	Idősödő munkavállalók aktivitásának megtartása, munkahelyi képzések, munkahelyi egészségvédelem
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	Pécsett a nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma csökken (59. számú táblázat), míg az 59 év feletti regisztrált munkanélküliek száma drasztikus emelkedést mutat 2012-2017 között (61. számú táblázat.); 0,9%-ról 13,2%-ra nőtt. Az idősebb munkavállalók fontos részét képezik a modern társadalmak munkaerejének, számuk pedig növekedni fog az elkövetkező évtizedekben. A 60 év feletti lakosság aktivitására és jövedelmi helyzetére utaló statisztikai adatok is alátámasztják az összehangolt intézkedése tervek irányát, szükségességét.
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	Az idősek munkaerőpiaci helyzetének javítását célzó intézkedésekkel, munkahelyi egészségvédelemmel, az idősödő munkavállalók menedzsmentjével, az élethosszig tartó tanulással szükséges megteremteni az idősek, idősödők foglalkoztatási esélyegyenlőségét. A munkahelyi egészségvédelem és biztonság fontos szerepet játszik a hosszútávú munkavállalás céljának elérésében. Népszerűsíteni kell a kormenedzsment szemléletét a munkáltatók körében a gazdasági aktivitás időszakának meghosszabbítása érdekében, ezzel megfelelően a változó munkaerőpiaci folyamatok kihívásainak is.
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	<ul style="list-style-type: none"> - Munkahelyi egészségvédő programok, - állásmegtartó képzések szervezése, - szemléletváltás az idősödő munkavállalók megítélésében, - kormenedzsment, - 55 év feletti foglalkoztatásának támogatása, népszerűsítése.
Résztevők és felelős	PMJVÖ
Partnerek	<ul style="list-style-type: none"> - Baranya Megyei Kormányhivatal Társadalombiztosítási és Foglalkoztatási Főosztály, - Munkáltatók, - Képző intézmények, - Egészségügyi intézmények.
Határidő(k) pontokba szedve	<ul style="list-style-type: none"> - Egészségvédő és egészséges életvitelt népszerűsítő programok szervezése, lebonyolítása: <i>olyamatosan</i>. - Képzések szervezése: <i>olyamatosan</i>. - Támogatott foglalkoztatás: <i>olyamatosan</i>.
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	<ul style="list-style-type: none"> - Gazdaságilag aktív életkor kitolódása. - 55 év feletti álláskereső számának csökkenése. - Időskori életminőség szubjektív javulása. <p>Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.</p>

Kockázatok és csökkentésük eszközei	Az idősödő munkavállalók aktivitásának hiánya. Munkáltatók meglévő sztereotípiái. Új programok indításához forráshiány.
Szükséges erőforrások	Meglévő intézményhálózat meglévő kapacitása. Pályázatok, Foglalkoztatás támogatását célzó projektek.

IV/3.

Intézkedés címe:	Generációk közötti együttműködések, szolidaritás ösztönzése
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	<p>A hagyományos családmodell változásával megszűnt a generációk közötti együttélés, melynek keretében a születés, betegség, öregség, egymásról való gondoskodás vagy akár a halál az élet mindennapos velejárója volt. Már a kisgyermek is részesei voltak ezeknek a hétköznapi folyamatoknak, és a generációk közötti szerepek, hagyományok, tisztelet tovább öröklődött.</p> <p>A különélés és a felgyorsult technikai fejlődés ezt a fajta együttélést, kölcsönös figyelmet megakadályozza. A fiatalok már nem csak a betegség és halál természetes folyamatától állnak távol, de az idősebbek gondolkodásmódjával, meglévő értékeikkel sincsenek tisztában. A generációk közötti szolidaritás hiánya minden korosztály életminőségét rontja, és nehezíti a természetes öregedés folyamatát.</p>
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	<p>Cél, hogy azokat a hagyományos mintákat, melyeket már a családon belül nem tudnak elsajátítani a fiatalok, különböző közösségi programokon keresztül megismerhessék. Az idősek is közelebb kerülhessenek a fiatalokhoz, nőjön a bizalom és a kölcsönös elfogadás a különböző generációk között.</p> <p>Cél, hogy a fiatal, az idősödő és az idős korosztály egymás életébe és készségeibe nyerjen bepillantást, azokat támogassa, segítse.</p> <p>Az idős generáció tagjai a személyes, megélt történelemi élményeiket adják át, vagy éppen valamilyen praktikus tudásukat megoszthassák.</p> <p>Megismerjék, értsék és toleránsan viszonyuljanak egymás generációs szokásaihoz.</p> <p>Ez a fajta együttműködés és tisztelet hosszú távon a munkahelyi aktivitásra, kölcsönös segítségnyújtásra és az ápolásra-gondozásra szorulóknak esetében a biztonságot jelentő gondoskodásra ad esélyt.</p>
Tevékenységek (a beavatkozás tartalmát) pontokba szedve	<p>Érzékenyítő programok, oktatási intézményekben, munkahelyeken. Jó példák bemutatása.</p> <p>Közösségi programok szervezésekor a több generációt megszólító rendezvények szervezése.</p> <p>Szociális intézmények és oktatási intézmények együttműködésének erősítése.</p> <p>Iskolai közösségi munka erőteljesebb részvétele az idősellátásban; önkéntes tevékenységek, elsősorban pl. kísérés, informatikai ismeretek átadása, kulturális (pl. zenei, irodalmi fellépések) programok szervezése idősek számára.</p> <p>Munkahelyi generációs együttműködést erősítő, csapatépítő programok népszerűsítése.</p>
Részvevők és felelős	Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata és az általa kijelölt operatív testület
Partnerek	- Intézményhálózat (oktatási, egészségügyi, szociális), - munkáltatók.
Határidő(k) pontokba szedve	2023. november 30.

Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	<ul style="list-style-type: none"> - Megtartott rendezvények száma, - önkéntesek, közösségi munkát végzők száma, - generációk közötti szolidaritás javulása. <p>Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.</p>
Kockázatok és csökkentésük eszközei	A résztvevő partnerek megnyerése, érdeklődés fenntartása.
Szükséges erőforrások	Költségvetés, együttműködési szándék, pályázatok.

IV/4.

Intézkedés címe:	Időskori abúzus felismerése, jelzőrendszer kiépítése, idősek kiszolgáltatottságának csökkentése
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	<p>Az időskorú népesség jellemzőin belül külön szükséges kiemelni az időskori abúzussal veszélyeztetett idősek körét. Az otthonukban élők esetében a visszaélés jellemzően közvetlen családtag részéről történik. Ennek leggyakoribb formái:</p> <ul style="list-style-type: none"> - fizikai bántalmazás, - rosszul gondozás, - anyagi visszaélés. <p>Idősek bántalmazása jelenthet fizikai bántalmazást, szexuális erőszakot, érzelmi/szóbeli/pszichológiai bántalmazást, fizikai elhanyagolást (aktív vagy passzív), lelki elhanyagolást, anyagi/pénzügyi kihasználást, az emberi jogok megsértését, faji, nemzeti, vallási megkülönböztetést.</p> <p>Az időskori abúzus áldozatainak számát nem ismerjük, az esetek jelentős részében intézkedésre sem kerül sor, mert éppen a kiszolgáltatott helyzetük miatt nem tesznek bejelentést az áldozatok, ezért az abúzusra utaló tünetek felismerése és a szakmai szervezetek együttműködése révén lehet megoldási lehetőséget kidolgozni.</p>
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	<p>Az idősek kiszolgáltatottságának enyhítése. A rossz bánásmód és elhanyagolás megelőzése, ill. hatékony közbeavatkozás ennek megszüntetésére.</p> <p>Társadalmi érzékenyítés a hatékony felismerés és intézkedés érdekében. A környezet kontrolljának a szerepe is fontos az abúzus visszaszorításában, ehhez a témakörrel kapcsolatos felvilágosítás, tájékoztatás nélkülözhetetlen.</p> <p>Az intézkedés legfontosabb célja az idősek méltóságának és biztonságának megteremtése.</p>
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	<p>Együttműködési rendszer kiépítése a rendvédelmi szervekkel, hatóságokkal, szociális szakmai szervezetekkel. A visszaélések típusának megfelelő intézkedési tervek kidolgozása. Az időskori abúzus felismeréséhez szükséges tájékoztatások, felvilágosító programok, képzések szervezése.</p> <p>Jelzőrendszer kiépítése, működtetése.</p> <p>Társadalmi szolidaritás erősítése, a környezet segítőkészségének ösztönzése.</p>
Résztevők és felelős	<ul style="list-style-type: none"> - PMJVÖ és az általa választott operatív testület, - szociális intézmények
Partnerek	<ul style="list-style-type: none"> - Rendvédelmi szervek, - civil szervezetek, - idős érdekvédelmi szervezetek.
Határidő(k) pontokba szedve	<p>Együttműködési rendszer kidolgozása: 2019. december 31.</p> <p>Jelzőrendszer kiépítése: 2020. december 31.</p> <p>Tájékoztatók, felvilágosító előadások: folyamatosan.</p>
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és	<p>Az intézkedés eredménye, hogy a jelzett időskori abúzus áldozatainak a száma követhetővé válik. Így az intézkedések eredményességét is mérhetővé lehet tenni.</p> <p>Az együttműködésbe bevonni kívánt szervezetek mind külön-külön találkoznak a visszaélés és bántalmazás különböző eseteivel, de a beavatko-</p>

hosszútávon), valamint fenntarthatósága	<p>zasi stratégiák és a feladatmegoldás eredményesebbé válik a külön-külön meglévő eszközrendszer és hatáskör együttműködésével.</p> <p>A veszélyeztetett korosztály szubjektív biztonságérzete is nő, javul az életminőség.</p> <p>Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.</p>
Kockázatok és csökkentésük eszközei	<p>Az együttműködő szervezetek részvételi szándéka, aktív részvétele nélkül nem működőképes. Az adatvédelmi előírások betartása miatt a problémafeltárás körülményessé válhat. A szakmai protokoll kidolgozása, a tájékoztatók, felvilágosító előadások többletforrást igényelnek.</p>
Szükséges erőforrások	<p>A résztvevő szervezetek kapacitásának használata.</p> <p>Pályázati források.</p>

Intézkedés címe:	Demenciával élő idősök és hozzátartozóik életminőségének javítása
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	<p>A demencia kórképek jelentősége világszerte növekszik. Előfordulása az öregedő társadalmakban a kor előrehaladtával exponenciálisan nő.</p> <p>A demenciával élők rehabilitációjának része a minél tovább tartó otthoni, megszokott környezetben történő életvitel megtartása. Ennek feltétele a gondozó családtagok támogatása, szociális háttérszolgáltatások fejlesztése.</p> <p>Jelenleg még jellemzően a demenciával szembeni értetlenség, szégyen és agyonhallgatás nehezíti meg a betegséggel való együttélést, az időben elkezdett gondozási tevékenységet.</p>
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	<p>A demenciával élők az otthonközeli ellátások keretén belül a házi segítségnyújtást, ill. a nappali intézmények szolgáltatásait tudják igénybe venni a meglévő kapacitások figyelembevételével.</p> <p>A kórképpel élők lakókörnyezetükben történő megtartásához (életminőségük és biztonságuk növelése érdekében) a demenciával élők ellátását végzők gondozási ismereteit, tájékozottságát, felkészültségét szükséges bővíteni, javítani.</p> <p>A demens nappali ellátáshoz való hozzáférés feltételeinek javítása, szükség esetén létszámbővítése.</p> <p>Hosszú távon a biztonságos életvitelt segítő eszközök, technikai felszereltség fejlesztése, alkalmazása az ellátás eredményességének javítása érdekében.</p>
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	<p>A kórképpel szembeni érzékenyítés, családtagok támogatása, támogató környezet motiválása. A hozzátartozók támogatása és edukációja az egyik legfontosabb faktor a demenciával élők életminőségének javítására, az elszigetelődésük csökkentésére. Ennek egyik lehetősége az <i>Alzheimer Café</i>, ami egy nemzetközi mintára létrejött önkéntes szerveződés. Alzheimer-kávézóknak nevezik világszerte azokat a rendszeresen, havonta megtartott klubfoglalkozásokat, összejöveteleket, kötetlen, családi hangulatú találkozókat, amelyeken a szellemi leépüléssel járó betegek és családtagjaik beszélgethetnek.</p> <p>Felvilágosító kampány folytatása a városi intézmények, szolgáltatók körében a betegség tüneteinek, sajátosságainak megismertetésére, tanácsok, kommunikációs technikák átadása az előforduló furcsa, problémás helyzetek kezelésére, amelyek nap, mint nap felmerülhetnek a demenciával élők kapcsán.</p> <p>Ápolásban-gondozásban résztvevők demenciával kapcsolatos továbbképzése, érzékenyítése, szociális szolgáltatások fejlesztése.</p> <p>Eszközfejlesztések a biztonságos életvitel támogatására, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás technikai feltételeinek javítása.</p> <p>Igényfelmérés a demenciával élők ellátásának hosszú távú fejlesztéséhez, különös tekintettel a nappali intézményi igényekre.</p>
Résztevők és felelős	<ul style="list-style-type: none"> - PMJVÖ és az általa választott operatív testület, - szociális intézmények.

Partnerek	<ul style="list-style-type: none"> - Egészségügyi Intézmények, házi orvosok, - civil szervezetek (Alzheimer Café Pécs), - nyugdíjas szervezetek.
Határidő(k) pontokba szedve	<p>Támogató környezet felvilágosítása, tanácsadás: <i>folyamatosan</i>.</p> <p>Jelzőrendszeres szolgáltatás megújítása: <i>2019.december 31.</i></p> <p>Felvilágosító kampány városi intézményekben: <i>2023. november 30.</i></p>
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	<ul style="list-style-type: none"> - Felvilágosító előadások tájékoztatók száma. - Szakmai továbbképzések száma. - Lakossági tájékozottság javulása. - Demenciával élők önálló életvitelének meghosszabbítása. <p>Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.</p>
Kockázatok és csökkentésük eszközei	<p>Demencia diagnózissal kapcsolatos előítéletesség,</p> <p>Fejlesztési korlátok,</p> <p>Finanszírozási feltételek hiánya,</p> <p>Tájékoztatás, pályázatírás.</p>
Szükséges erőforrások	<p>Intézmények normatív bevételei (feladatellátás után).</p> <p>Pályázatok; költségvetés.</p>

V. A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége

V/1.

Intézkedés címe:	Pszichoszociális fogyatékossgal élő személyek önálló életviteli lehetőségei, foglalkoztatási helyzetük és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	<p>A fogyatékossgal élők között speciális csoportot képviselnek a pszichoszociális fogyatékossgal élő személyek, akiket szintén gyakran ér előítélet és hátrányos megkülönböztetés, társadalomból való kirekesztettség. Problémáik, hátrányaik sajátos jellege miatt helyzetük kezelése a többi fogyatékossgal csoporttól eltérő módokat igényel.</p> <p>A pszichoszociális fogyatékkal élők foglalkoztatásának lehetőségei alacsonyak. A munkáltatók információhiányosak, előítéletekkel állnak a foglalkoztatásuk felé, így még inkább érvényesül a hátrányos megkülönböztetés velük szemben.</p> <p>A pszichoszociális fogyatékossgal élők önálló lakhatási lehetőségei erősen korlátozottak.</p> <p>A szolgáltatásokhoz, azokkal kapcsolatos információkhoz való hozzáférésük hiányos, jellemző a szociális és társas kapcsolataik beszűkülése.</p> <p>A pénzügyi, természetbeni juttatások, előnyök, valamint az utazási kedvezmények más fogyatékossgal csoportokhoz képest csekély mértékűek. Az anyagi nehézségek következtében a rehabilitációs programokhoz való hozzájutás nehézséget okoz; az alacsony jövedelmekhez magas tömegközlekedési költségek párosulnak.</p>
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	<p>Általános: Pszichoszociális fogyatékossgal élők önálló életvitelének támogatása, elősegítése. Az utazási kedvezmények kiterjesztése erre a fogyatékossgal csoportra.</p> <p>Pécs városában a meglévő lakhatási koncepció esélyegyenlőségi szempontokat érvényesítő módosítása szükséges. Fontos lenne a biztonságos és fenntartható lakhatási feltételek kialakítása az önkormányzati bérlakások mellett a magán bérbeadók bevonásával és ösztönzésével, civil szervezetek támogatásával, a támogatott lakhatási feltételek elősegítésével, bővítésével.</p> <p>Rövidtávú: A hosszan tartó mentális problémával élő emberek önálló életvitelét segítő és rehabilitációs lehetőségeinek, foglalkoztatási és lakhatási helyzetének áttekintése.</p> <p>Középtávú: Pécs város foglalkoztatáspolitikájának áttekintése. Pszichoszociális rehabilitációhoz való hozzájutás elősegítése (tömegközlekedési támogatás – kedvezményes bérlet vagy jegy hozzájutási lehetőségének megteremtése).</p> <p>Rendezvények szervezése pszichoszociális fogyatékkal élők számára Pécs városában országos meghívással (pl. rehabilitációs célú sportterápiás rendezvény, színházterápiás rendezvény szervezése).</p> <p>Hosszú távú: Önálló életvitel elősegítése a foglalkoztatási (integrált, támogatott, rehabilitációs, munkaterápiás) lehetőségek bővítése révén, egyénre szabott foglalkoztatási lehetőségek biztosítása. Új és meglévő szociális és egyéb bérlakások egy meghatározott százalékának pszicho-</p>

	szociális fogyatékossgal élők számára való elérhetősége, támogatott lakhatási lehetőségek bővítése.
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	<ul style="list-style-type: none"> - Pszichoszociális fogyatékossgal élők számára megfelelő vagy megfelelővé alakítható foglalkoztatási lehetőségek felkutatása, felmérése. - Pécsi munkáltatók, foglalkoztatók érzékenyítése, motivációja és felkészítése a hosszantartó mentális problémával élők foglalkoztatási esélyeinek növelése érdekében. - A pszichoszociális fogyatékossgal élők foglalkoztathatóságát segítő szervezetek megerősítése, a komplex munkaerőpiaci, oktatási, szociális szolgáltatások széleskörű biztosítása és elérhetősége érdekében. - Pszichoszociális rehabilitációba illeszthető rendezvények szervezése (sport- és színházterápiás rendezvény). - Utazási kedvezmény pszichoszociális rehabilitációs programokhoz való hozzájutás érdekében (pl. pszichiátriai betegek nappali ellátásának terápiás jellegű csoportjain, foglalkozásain, programjain, fejlesztő foglalkoztatásban, részvétel egyéb pszichoszociális jellegű rendezvényeken). - Hosszantartó mentális problémával élő emberek lakhatási helyzetének felmérése, lehetőségeinek áttekintése.
Résztevők és felelős	<ul style="list-style-type: none"> -Pécs Megye Jogú Város Önkormányzata, -Integrált Nappali Szociális Intézmény, -Civil szervezetek.
Partnerek	<ul style="list-style-type: none"> -Szakmai civil szervezetek, -Tüke Busz Zrt. -cégek HR vezetői.
Határidő(k) pontokba szedve	<p>Foglalkoztatási lehetőségek feltérképezése: 2019.12.31. Munkáltatók, HR vezetők érzékenyítése: 2020.12.31. Lakhatási helyzetelemzés: 2020.12.31. Közlekedési kedvezmények: 2022.12.31.</p>
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	<ul style="list-style-type: none"> - Pszichiátriai fekvő és járóbeteg szakellátását igénybe vevők száma, - szociális ellátásokat igénybe vevő pszichiátriai diagnózissal élők száma, - érzékenyítésben részt vett foglalkoztatók, HR vezetők, - közlekedési kedvezményeket igénylők száma, - fejlesztő és terápiás jellegű csoport-foglalkozásokon részt vevők száma. <p>Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.</p>
Kockázatok és csökkentésük eszközei	<p>Kockázat: foglalkoztatók elhatárolódása. Csökkentése: érzékenyítés. Kockázat: közlekedési kedvezmények szabályozási korlátai. Csökkentése: PMJVÖ által kedvezmények nyújtása. Kockázat: lakhatási problémák. Csökkentése: esélyegyenlőségi szempontok érvényesítése.</p>
Szükséges erőforrások	<ul style="list-style-type: none"> - Pályázati források. - Utazási költség csökkentésének támogatása a pszichoszociális rehabilitációhoz való hozzájutás érdekében: tömegközlekedési támogatás – kedvezményes bérlet vagy jegy hozzájutási lehetősége.

Intézkedés címe:	Akadálymentesítés, egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	<p>Jelentős eredményeket értünk el az akadálymentesítés terén az utóbbi években, ezek fenntartása és a további fejlesztések igénye azonban új feladatokat generál:</p> <ul style="list-style-type: none"> - A mozgásukban korlátozott és látás- és hallássérült emberek számára a fizikai akadálymentesítés még nem optimális. - A korábbi évek fejlesztései pozitívan hatottak a közintézmények, illetve a közszolgáltatások elérhetőségére. Ennek ellenére még széles körben szükséges ennek továbbfejlesztése. - A fizikai akadálymentesítés nem minden esetben jelent valódi akadálymentesítést. - Probléma a társasházak fizikai akadálymentesítésének hiánya, alacsony az ilyen önkormányzati lakások aránya. - A mozgássérült parkolók száma kevés. - A hangos utastájékoztatók, a hangjelzéssel ellátott lámpás kereszteződések, és a távirányítóval összehangolt eszközök fejlesztése szükséges. - Városszerte komoly balesetveszélyt jelenthetnek a járdákra belógó tárgyak, illetve gondozatlan növények. - Pécs környékén élő mozgássérültek bejárása a munkahelyükre nehézkes, rugalmatlan. Az alacsony padlós buszok száma még mindig kevés és a menetrendek sem támogatják a munkába- és hazautazást. - Néhány városi szolgáltató ügyfélszolgálati irodájában még nem működik megfelelően a kihangosított számkijelzés, illetve nem mindig áll rendelkezésre segítő személy. - A városban tevékenykedő támogató szolgálatok működése nem összehangolt.
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	<p>A fogyatékossgal élő emberek számára városunk minél szélesebb körben és minél magasabb színvonalon tudja biztosítani a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést.</p> <p>Rövid távú célok:</p> <ul style="list-style-type: none"> - A már elkészült akadálymentesítési beruházások tapasztalati szakértőkkel történő felülvizsgálata, időközönkénti ellenőrzése, karbantartása. - A közszolgáltatásban dolgozók érzékenyítése. - Kihangosított számkijelzés, illetve segítő személy folyamatos biztosítása a városi szolgáltató cégek, illetve hivatalok ügyfélszolgálatain. - A közterületeken található veszélyes akadályok eltávolítása, folyamatos figyelemmel követése. - A látás- és hallássérülteket segítő eszközök rendszeres karbantartása. - A meglévő mozgáskorlátozott parkolók felülvizsgálata, újak kijelölése. <p>Középtávú célok:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tömegközlekedésben a megkezdett fejlesztések továbbvitele. - Alacsonypadlós buszok további beszerzése, a hangos utas-tájékoztatók további fejlesztése a buszokon és a megállóknál. - Látássérültek közlekedését segítő új berendezések bővítése (vasútállomás buszmegálló, kertvárosi és uránvárosi buszpályaudvar, Budai vám).

	<ul style="list-style-type: none"> - A hallássérültek részéről felmerülő igények figyelembevétele (a hangos információk szöveggel, képpel, fényvel történő kiegészítése). - Az új önkormányzati beruházások során tapasztalati szakértők bevonása. - Akadálymentes Pécs-térkép létrehozása. - Önkormányzati intézmények honlapjainak akadálymentessé tétele. - Az önkormányzati lakások akadálymentesítettségének növelése. - A támogató szolgálatok közötti koordináció megszervezése. - Társadalmi aktivitást ösztönző programok szervezése (SHIFF). - Lakossági érzékenyítő programok szervezése. <p>Hosszú távú célok:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Új akadálymentes parkok, játszóterek, közösségi terek létrehozása. - Az akadálymentesség legyen a városmarketing hangsúlyos eleme. - A fogyatékoságon alapuló megkülönböztetés felszámolása, a foglalkoztatáshoz, közlekedéshez, szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés elősegítése. - Komplex akadálymentesítési program kialakítása Pécs városában.
<p>Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Az önkormányzati intézmények, szervezetek akadálymentesítettségének felülvizsgálata tapasztalati szakértők bevonásával. - Tapasztalati szakértőkből álló szakmai csoport létrehozása. - Rendszeres felülvizsgálati terv elkészítése az önkormányzati szervezeteknél, intézményeknél. - Akadálymentesítéssel foglalkozó helyi civil szervezetek közötti együttműködés létrehozása. - Tömegközlekedéssel kapcsolatos igények felmérése, szolgáltatások ennek megfelelően történő fejlesztése (információs központ). - Eszközbeszerzés. - Az akadálymentesítettség megjelenítése a városmarketingben. - Parkolóhelyek számának felülvizsgálata, újak kijelölése, használóik folyamatos ellenőrzése. - Önkormányzati lakások egy részének akadálymentesítése. - Gyalogos közlekedési utak felülvizsgálata tapasztalati szakértő bevonásával, akadályok, balesetveszélyes helyzetek elhárítása. - A támogató szolgálatok közötti koordináció megszervezése. - Kihangosított számkijelzés, segítő személy folyamatos biztosítása a városi szolgáltató cégek, hivatalok ügyfélszolgálatain. - Akadálymentes Pécs térkép elkészítése és terjesztése.
<p>Részvevők és felelős</p>	<p>PMJVÖ és az általa választott operatív testület</p>
<p>Partnerek</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Szakmai civil szervezetek, - Érdekvédelmi szervezetek, - Pécsi Tudományegyetem (önkéntes munka), - Középiskolák (50 órás közösségi munka), - Kamarák, - Helyi média, - Önkormányzati tulajdonban lévő vállalkozások, - Önkormányzati intézmények, - A városban működő szolgáltató cégek,

	- Fogymeghatározási Tanács.
Határidő(k) pontokba szedve	Rövid távú cél: 2019.12.31. Középtávú cél: 2021.12.31. Hosszú távú cél: 2023.11.30.
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	- Mozgáskorlátozott parkolók száma, - felülvizsgált intézmények száma, - új alacsonypadlós buszok száma, - a látás- és hallássérültek közlekedését segítő új eszközök, berendezések száma, - újonnan beüzemelt utastájékoztató rendszerek száma, - akadálymentes önkormányzati lakások száma. Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.
Kockázatok és csökkentésük eszközei	- Forráshiány a tényleges akadálymentesítésre. - Kockázatcsökkentés: forrás elkülönítése a célra, további pályázati lehetőségek bevonása. - Érdektelenség a partnerek részéről. - Folyamatos médiatámogatás, eredmények rendszeres publikálása. - Civil szervezetek nem kellő összefogása. - Közös cél megértetése, erőforrások közös megteremtése, eredményesebb felhasználása, a különböző fogymeghatározási kategóriák egyeztetése e témában. - Tapasztalati szakértők hiánya. - Folyamatos együttműködés az érdekvédelmi szervezetekkel.
Szükséges erőforrások	- Humánerőforrás, - költségvetési forrás, - pályázati források, - meglévő erőforrások azok átcsoportosításával, - önkéntes munkavégzés.

Intézkedés címe:	Fogyatékossgal élő, megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatási szintjének emelése, lehetőségeik szélesítése, a befogadó-elfogadó attitűd javítása
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	<p>1. A nyílt munkaerőpiaci szereplők nem tudnak az igénybe vehető kedvezményekről, előítéletekkel viseltetnek a fogyatékossgal élők és az egészségkárosodottak irányába. Nehezen talál egymásra munkavállaló és munkáltató. <i>A nyílt munkaerőpiacon alulreprezentált a megváltozott munkaképességű munkavállalói kör.</i></p> <p>2. A 25 fő feletti statisztikai állományi létszámú <i>intézmények költségvetését jelentősen sújtja a nem megfelelő számban alkalmazott megváltozott munkaképességű munkavállaló után fizetendő rehabilitációs hozzájárulási adó</i> (mely évente emelkedik, tovább növelve a terheket).</p> <p>3. Számos olyan szervezet működik a városban, mely megváltozott munkaképességű munkavállalók akkreditált foglalkoztatása keretében olyan termékeket állít elő, melyek az önkormányzat tulajdonában lévő cégek számára is hasznosak (papíráru, kézműves termékek). E termékek megrendelése jelenleg piaci alapon történik, ami nem segíti a helyben működő foglalkoztató szervezeteket.</p> <p>4. A magyar emberek nagymértékben <i>alulinformáltak</i> a fogyatékossgal élőkkel kapcsolatosan, főként a jövőt jelentő, a közügyek iránt már érdeklődő gimnazista korosztály, az egészségügyben dolgozni kívánó egyetemista fiatalok, illetve az épületek akadálymentes kialakításában főszerepet játszó építészhallgatók.</p> <p>Számos civil szervezet működtet érzékenyítő tréningeket, ám egymástól elszigetelten.</p>
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	<p>1. Tájékoztatási kampány, szemléletformálás. Rövid távon: a munkáltatók szemléletformálása rendezvényekkel, kommunikációs kampányokkal. Középtávon: az egyre növekvő munkaerőhiány kezelése érdekében az üres álláshelyek sikeresebb betöltése a jelenleg inaktív, potenciális munkaerő-kínálati tartalékkal (fogyatékossgal élők, megváltozott munkaképességűek). Hosszabb távon: a városba települő nagyobb cégek ösztönzése megváltozott munkaképességű munkavállalók alkalmazására (az adókedvezmények hangsúlyosabb kommunikálása).</p> <p>2. Az önkormányzat és közintézmények példaértékkel minél nagyobb számban alkalmazzanak megváltozott munkaképességű munkavállalókat. Rövid távon: a jelenleg támogatás mellett alkalmazott (EFOP-1.1.1.) megváltozott munkaképességű munkavállalók továbbfoglalkoztatása. Középtávon: számukat növelni érdemes, mivel az egyéb adókedvezmények mellett rehabilitációs hozzájárulási adó befizetése alól mentesülve az önkormányzat és a hivatalok egyre takarékosabb gazdálkodása válik lehetővé. Hosszú távon: az intézmények befogadó attitűdjén javítani szükséges. Váljon természetessé a munkáltatók számára foglalkoztatásuk, illetve az egészségkárosodással élők számára vonzóvá az aktív élet, a munkavállaló</p>

lás.

3. A megváltozott munkaképességű, fogyatékossgal élő munkavállalók foglalkoztatása által létrehozott termékek előtérbe helyezése.

A Közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLIII törvény alapján a kiválasztás során érdemes előnyben részesíteni ezen vállalkozásokat, hiszen biztosabb likviditási helyzetben biztonságosabbá válhatna a fogyatékossgal élő munkavállalók foglalkoztatása is.

Rövid távú cél: a megváltozott munkaképességű munkavállalók által készített termékek megfelelő tájékoztatással ellátva bekerüljenek az önkormányzat és a tulajdonában lévő vállalkozások beszállítói körébe.

Középtávú cél: lehetővé tenni, hogy az őket foglalkoztató vállalkozások, szervezetek biztos megrendelői háttérrel rendelkezzenek, termékeik piacra jutása tervezhetővé váljon, ezáltal működésük, likviditásuk biztosabb alapokra helyeződjön.

Hosszú távú cél: Az Önkormányzat, illetve a fenntartásában működő szervezetek, vállalkozások munkatársai körében a termékek használatával javul a befogadás, emelkedik az érték.

A védett munkahelyeken dolgozó munkavállalók társadalmi elismertsége nő, ezáltal fejlődik a munkavállalók körében önmaguk elfogadása is.

4. Pécs jelentős oktatási központ, ezért fontos, hogy a fogyatékossgal élők kérdése megjelenjen a helyi oktatáspolitikában.

Rövid, illetve középtávú cél, hogy kerüljenek be a helyi középiskolai és egyetemi oktatásba a civil szervezetekkel közösen szervezett, rendszeres érzékenyítő foglalkozások. Kiemelten fontos ez a fiatalabb korosztályban (gimnáziumok, középiskolák), ahol a tapasztalatok szerint rendkívüli a fogadóképeség ilyen irányú foglalkozásokra. Hasonlóan kiemelten kell kezelni a kérdést az egyetemi polgárok körében: a fogyatékossgal élők kérdése különösen a műszaki/építészeti és az egészségügyi területen tanuló hallgatók gondolkodásába kell, hogy bekerüljön.

Rövid távú cél lehet az is, hogy még diákként nagyobb szerepet tudnak vállalni pl. a fogyatékossgal élő fiatalok közösségi életében (szórakozás, kikapcsolódás, sport) asszisztencia, kísérés formájában.

Ehhez a helyi civil szervezetek összefogása, egy érzékenyítő foglalkozások szervezésére létrehozott **koordináló fórum/team megalakítása szükséges.**

Hosszabb távon az érzékenyítés által a diákok, egyetemi hallgatók megismerik a fogyatékossgal élők életét, nem kezelik fenntartásokkal őket, sőt beépítik szakmai szemléletükbe a velük, róluk való gondolkodást.

Tevékenységek
(a beavatkozás tartalma) pontokba szedve

1. Tájékoztatási kampány, szemléletformálás.

- Munkáltatói fórumok önkormányzati fenntartású közintézmények részére,
- nyílt munkaerőpiaci szereplők tájékoztatási kampánya,
- új, a városba települő forprofit cégek számára a megváltozott munkaképességű munkaerő, adókedvezmények propagálása,
- érzékenyítő foglalkozások cégvezetők és HR vezetők részére,
- rehabilitációs állásbörze támogatása, társ-szervezés partnerségben.

2. Példaértékkel önkormányzat, közintézmények részéről: maguk is nagyobb számban **alkalmazzanak megváltozott munkaképességű munkavállalókat.**

	<ul style="list-style-type: none"> - Minél több megváltozott munkaképességű munkavállaló alkalmazása az Önkormányzatnál és a fenntartásában álló intézményekben, - munkakör-felmérést követően bizonyos álláshelyek betöltésekor megváltozott munkaképességűek előnyben részesítése (pl. takarító, udvaros, portás, hivatalsegéd), - tehermentesítő munkakörök kialakítása (segítők, asszisztensek), a túlterhelt szakemberek kiváltására megváltozott munkaképességűek felvétele (pl. szakápolók mellett kisegítő ápolók), - álláshirdetéseknél, kiírásokban a megváltozott munkaképességűek első megközelítése (pl. hirdetésben előnyként kiemelése), - rehabilitációs hatósággal történő együttműködés, (üres álláshely betöltése előtt) munkaerőigény bejelentésével, - munkaközvetítőkkal, releváns projektekkel történő együttműködés, - közfoglalkoztatásban álló megváltozott munkaképességűek kiemelése, MT szerinti vagy közalkalmazotti foglalkoztatása, - bérköltség-támogatási lehetőségek felkutatása, - jó példa mutatása, ennek kommunikációja intézményeken belül és a városmarketing részeként, - CSR (társadalmi felelősségvállalás) kommunikációja intézményeken kívül, - rehabilitációs hozzájárulási adó alóli mentesség és egyéb adókedvezmények érvényesítése, - érzékenyítő foglalkozások szervezése intézményvezetők számára. <p>3. A megváltozott munkaképességű, fogyatékossgal élő munkavállalók foglalkoztatása által létrehozott termékek előtérbe helyezése.</p> <ul style="list-style-type: none"> - A városban működő fogyatékossgal élő munkavállalókat foglalkoztató cégek feltérképezése, - a termékekkel kapcsolatos információk beszerzése, - az önkormányzat, illetve intézményeinek tájékoztatása a termékek szortimentjéről, - online katalógus készítése, - együttműködési megállapodások előkészítése, megkötése, - a beszerzésekhez kapcsolódó eljárásrend kidolgozása. <p>4. Pécs jelentős oktatási központ, ezért fontos, hogy a fogyatékossgal élők kérdése megjelenjen a helyi oktatáspolitikában.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Helyi szakmai civil szervezetek összefogása, érzékenyítő team létrehozása, - PMJVÖ, helyi gimnáziumok igazgatói és PTE bevonása, egyeztetések, - érzékenyítő tréningek módszertanának, tematikájának kidolgozása. A gimnáziumokban nem csak eseti tréningek tartása, hanem <i>módszertan alapján azok rendszeressé, tervezhetővé tétele</i>. A PTE-n tréningek szervezése mellett megvizsgálni a <i>tananyagba beépíthető kurzusok</i> lehetőségét, - PMJVÖ-, helyi gimnáziumok igazgatói- és PTE-partnerség felépítése.
Részvevők és felelős	<ol style="list-style-type: none"> 1. PMJVÖ és az általa választott operatív testület; Foglalkoztatók; Érzékenyítő team. 2. PMJVÖ; Egyesített Egészségügyi Intézmények (kórházak, rendelőintézetek); önkormányzati fenntartású szervezetek (hivatalok, könyvtárak stb.); partner-intézmények; tankerület (bölcsődék, óvodák, iskolák).

	<p>3. PMJVÖ; foglalkoztatók; önkormányzati tulajdonban lévő cégek.</p> <p>4. PMJVÖ; érzékenyítő team; helyi gimnáziumok igazgatói; Pécsi Tudományegyetem-kapcsolattartó.</p>
Partnerek	<p>1. Média; Rendezvényszervezők; Kamarák; NAV.</p> <p>2. Rehabilitációs hatóság; BAMKH; Foglalkoztatási projektek (EFOP, GINOP).</p> <p>3. Munkaerő-kölcsönzők; Érdekvédelmi szervezetek.</p> <p>4. Szakmai civil szervezetek; CSEÖH; Középiskolák; PTE Érzékeny Egyetem program.</p>
Határidő(k) pontokba szedve	<p>1. Tájékoztatói kampány, szemléletformálás.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Munkáltatói kör feltérképezése, kapcsolatfelvétel: 2019.12.31. - érzékenyítő foglalkozások, évente 2 db: 2019.12.31-2023.11.30. - tájékoztató fórum cég- és intézményvezetők részére: 2019.12.31-től. - részvétel rehabilitációs állásbörze szervezésében: 2023.11.30-ig. <p>2. Példaértékkel önkormányzat, közintézmények nagyobb számban alkalmazzanak megváltozott munkaképességű munkavállalókat.</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2019.12.31-ig intézményenként a statisztikai állományi létszám 1%-ában megváltozott munkaképességű munkavállaló (hosszú távú) alkalmazása, - majd 2020-ban 2%, 2021-ben 3%, 2022-ben 4%, 2023-ban 5% elérése mellett a rehabilitációs hozzájárulási adó befizetése alóli mentesség. <p>3. Fogyatékossgal élő munkavállalók foglalkoztatása által létrehozott termékek előtérbe helyezése.</p> <ul style="list-style-type: none"> - A városban működő, megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztató vállalkozások, szervezetek termékeinek felmérése 2019. 03.31-ig (azt követően folyamatosan), - az együttműködésre nyitott vállalkozásokkal, cégekkel együttműködési megállapodások megkötése: 2019.06.30. - elektronikus katalógus létrehozása: 2019.12.31. <p>4. Érzékenyítő team az oktatásban, a fogyatékossgal élők kérdése megjelenjen a helyi oktatáspolitikában.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Egyeztetés a civil szervezetek között: 2019. I. negyedév, - egyeztetés PMJVÖ, PTE, középiskolák között: 2019. első negyedév, - módszertan kidolgozása: 2020.12.31. - média folyamatos bevonása – városmarketing: 2020.12.31-től.
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	<p>1. Tájékoztatói kampány, szemléletformálás.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Reprezentatív mennyiségű és minőségű munkáltatói kör elérése, megnyerése (különösen a 25 fő feletti létszámban foglalkoztatók), minimum 10 db, - befogadói attitűd növelése érzékenyítő foglalkozásokkal, összesen 2 db tréning céges HR munkatársak részére, - tájékoztató fórum cég- és intézményvezetők részére, - összesen 1 alkalommal részvétel rehabilitációs állásbörzén. <p>2. Példaértékkel önkormányzat, közintézmények nagyobb számban alkalmazzanak megváltozott munkaképességű munkavállalókat.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pályázatok benyújtása érdekében feladat delegálása, a fenntarthatóságra erőforrás és személyzet biztosítása, illetve a megvalósítás ellenőrzése,

	<ul style="list-style-type: none"> - költségvetés tervezésében kalkulálni az adókedvezményel, - megváltozott munkaképességűek keretszámának meghatározása az elvárt gazdasági eredmény érdekében (a létszám évenkénti emelése). <p>3. Fogyatékossgal élő munkavállalók foglalkoztatása által létrehozott termékek előtérbe helyezése.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bevont védett munkahelyek száma (együttműködési megállapodások), - bevont önkormányzati vállalkozások száma (együttműködési megállapodások), - megrendelhető termékek száma (online katalógus), - megrendelt és leszállított termékek száma (írásos, visszaigazolt megrendelők). <p>4. Érzékenyítő team az oktatásban, a fogyatékossgal élők kérdése megjelenjen a helyi oktatáspolitikában.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Egyezség létrejötte a civil szervezetek, a város, és az iskolák között, a módszertan közös kidolgozása, - az érzékenyítő tréningek száma, - bevont diákok száma, - médiavisszajelzések, - más városok visszajelzései hasonló projekt iránti érdeklődés. <p>Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.</p>
<p>Kockázatok és csökkentésük eszközei</p>	<p>Kockázat: az egészségkárosodottak nem képesek minden munkakört betölteni.</p> <p>Kockázatcsökkentés: fontos a megfelelő feladatkör lehatárolása (és ennek évenkénti felülvizsgálata, fenntartása is), fokozott figyelem a terhelést illetően; külső mentori szolgáltatás igénybevétele a munkahely megtartása érdekében.</p> <p>Kockázat: érdeklődés alacsony szintje az iskolák részéről.</p> <p>Kockázatcsökkentés: a város ráhatása, média bevonása, a diákok bevonása.</p> <p>Kockázat: a civil szervezetek nem kellő összefogása.</p> <p>Kockázatcsökkentés: koordináló szervezet, felelős személy megnevezése.</p> <p>Kockázat: a fogyatékossgal élők nem kellő számmal tudnak részt venni az érzékenyítő tréningeken.</p> <p>Kockázatcsökkentés: fórumok körükben, tréningek tartása, érzékenyítő trénerképzése, a már végzett trénerképzés felkutatása és bevonása.</p> <p>Kockázat: érdektelenség a foglalkoztatók részéről.</p> <p>Kockázatcsökkentés: a megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztató szervezetekkel, vállalkozásokkal folyamatos kapcsolattartás. A kölcsönös előnyök felismertetése.</p> <p>Kockázat: piacképesség hiánya, nem megfelelő termékpaletta.</p> <p>Kockázatcsökkentés: a védett munkahelyek tájékoztatása a beszerzésre váró termékekről, folyamatos együttműködés a foglalkoztatókkal.</p>

Szükséges erőforrások	<ul style="list-style-type: none">- Cégek, intézmények belső képzési kerete,- pályázati források, költségvetési tervezés,- a tréningeken résztvevő fogyatékossgal élők szerény díjazása,- utazási költségtámogatás,- 1 fő koordinátor és érzékenyítő team számára helyszín/infrastruktúra biztosítása.
-----------------------	--

V/4.

Intézkedés címe:	Fogyatékosügyi Tanács létrehozása
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	<i>A helyi civil szervezetek szétagoltan működnek, az információáramlás egymás között nem megfelelő, így elsikkadnak feladatok, vagy egyes tevékenységek duplikáltan kerülnek megvalósításra, amely a hatékonyságot és a finanszírozási lehetőséget is rontja.</i>
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	<p>Lényeges, hogy a fogyatékosággal élő emberek közvetlenül lehetőséget kapjanak helyzetük alakításában, meghívást kapjanak az őket érintő események tárgyalására.</p> <p>Egy 5-7 főből álló, a fogyatékosággal élőket megfelelően reprezentáló Fogyatékosügyi Tanács kialakítása.</p> <p>A Fogyatékosügyi Tanács rövid távú célja: a fogyatékosággal élőkkel kapcsolatos önkormányzati döntésekről információk szerzése és azok továbbítása az illetékes helyi civil szervezetek részére.</p> <p>Középtávú cél: a Pécssett működő nagyszámú és szakmailag jól felkészült civil szervezetek összefogása. Összefogás nélkül szétagoltság, információhiány jelentkezik, mely nem vezet eredményre.</p> <p>Hosszú távú cél: Pécs megfelelő méretű város ahhoz, hogy a helyi, fogyatékosággal élőkkel foglalkozó szervezetek együtt tudjanak dolgozni értelmes feladatmegosztás és közös finanszírozás mellett, nagyobb léptékű eredmények elérése érdekében. A Város a fogyatékosággal élőket érintő kérdésekben véleményezési joggal ruházza fel a Tanácsot.</p>
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	<ul style="list-style-type: none"> - Fogyatékosügyi Tanács megalapítása, tagjainak megválasztása, - kapcsolatfelvétel és tapasztalatcsere az erfurti Behindertenbeirat-tal, - rendszeres összejövetelek, fórumok a civil szervezés a szervezetek felé, állandó elérhetőség biztosítása mind a városvezetés, mint a civil szervezetek részére. A Város által biztosított keretek között véleményezési jog gyakorlása.
Résztevők és felelős	<ul style="list-style-type: none"> - Szakmai civil szervezetek, - PMVJÖ.
Partnerek	<ul style="list-style-type: none"> - Szakmai civil szervezetek, - PMVJÖ, - Erfurt Behindertenbeirat, - People First Pécs Egyesület.
Határidő(k) pontokba szedve	<ul style="list-style-type: none"> - A Fogyatékosügyi Tanács felállítása, tagok megválasztása: 2019.12.31. - egyeztetés és tapasztalatcsere Erfurt Behindertenbeirat 2019. I. negyedév, - egyeztetés PMJVÖ és a résztvevő civil szervezetek között: 2020.12.31. - média folyamatos bevonása, a Tanács működése: folyamatosan.
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntartható	<ul style="list-style-type: none"> - Példaértékű összefogás a civil szervezetek között (Pécs, mint pilot város), - Fogyatékosügyi Tanács megalakulása, - a módszertan létrejötte, - médiavisszajelzések, - a helyi fogyatékosággal élők visszajelzései (felmérés), - más városok visszajelzései hasonló team/tanács iránti érdeklődés.

sága	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.
Kockázatok és csökkentésük eszközei	<p>Kockázat: a civilek nem megfelelő összefogása. Kockázatcsökkentés: koordináló szervezet, felelős személy megnevezése.</p> <p>Kockázat: nem megfelelő együttműködés, illetve nem a fogyatékosokkal élőknek megfelelően valósulnak meg a javaslatok. Kockázatcsökkentés: a média és a városi lakosok bevonása, érzékenyítése.</p>
Szükséges erőforrások	<ul style="list-style-type: none"> - Pályázati forrás esetén utazási költségtámogatás: Erfurt tapasztalatcsere, - Pályázati forrás esetén a Tanács állandó tagjai munkájának díjazása.

Intézkedés címe:	A fogyatékkal élő tanköteles korú gyermekek ellátásának fejlesztése a településen (különös tekintettel az autista és magatartás-zavaros gyermekek ellátására)
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	Nem megoldott az autista és a magatartászavaros/ADHD gyermekek ellátása Pécs városában. Néhány alapítványi iskola felvállalja ezen gyermekek és fiatalok nevelését, azonban a legtöbb problémás gyermek már kis korban magántanulóvá válik, ezzel sérül a szocializációs folyamat, illetve súlyos lemaradások alakulnak ki, annak ellenére, hogy számos esetben magas intelligenciájú gyermekekről van szó. A tanulmányaiban lemaradó, magasabb iskolai képzésekben pedig jelentős arányban lemorzsolódó csoport felnőttkorúvá válva további feladatellátási formákat igényel.
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	Rövid távon szükséges felmérni a célcsoport létszámát, összetételét. Olyan speciális osztályokra (esetleg intézményre, tagintézményre) van szükség, amely felvállalja és a tárgyi és személyi feltételek alapján biztosítani tudja a célcsoportba tartozó gyermekek oktatását, nevelését. Középtávon: Együttműködések kiépítése szükséges a városban működő, ilyen gyermekeket fogadó civil szervezetekkel, illetve egyház által működtetett oktatási intézményekkel. Azon lehetőségek felmérése, hogy mely önkormányzati intézményben van lehetőség tagozat kialakítására. Hosszú távú cél: A többségi oktatásból kiszoruló, sajátos nevelési igényű gyermekek számára biztosítani a személyre szabott képzési feltételeket.
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	- Szükségletfelmérés, - kapacitás-felmérés, - együttműködési megállapodások, - közös módszertan kialakítása.
Résztevők és felelős	- Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata és az általa kijelölt operatív testület, - Pécsi Tankerület.
Partnerek	- Civil intézményfenntartók, - Egyházi intézményfenntartók, - Esztergár Lajos Család- és Gyermejjóléti Szolgálat és Központ, - Baranya Megyei Pedagógiai Szakszolgálat.
Határidő(k) pontokba szedve	Rövidtávú cél: 2019.12.31. Középtávú cél: 2021.12.31. Hosszútávú cél: 2023.11.30.
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	- Megkötött együttműködési megállapodások száma, - új tagozatok száma, - a képzésbe bevont érintettek száma, - módszertan kidolgozása. Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.
Kockázatok és csökkentésük eszközei	Kockázat: kapacitáshiány a civil és az egyházi fenntartók körében. Kockázatcsökkentés: önkormányzati intézmény bevonása. Kockázat: ellenállás az oktatási intézmények részéről.

	<p>Kockázatcsökkentés: folyamatos tájékoztatás, módszertani segítség. Kockázat: forráshiány. Kockázatcsökkentés: pályázatok, állami normatíva.</p>
Szükséges erőforrások	<ul style="list-style-type: none"> - Humánerőforrás, - költségvetés, - pályázatok.

Intézkedés címe:	Az önálló lakhatást, életvitelt támogató intézmények, szolgáltatások – Önálló Életvitelt Támogató Centrum
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	<p>Önálló életvitel, lakhatás esélyeinek javítása, konkrét problémák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - önálló lakhatás, életvitel megoldatlan kérdései, - fogyatékossgal élők számára elérhetetlen albérleti árak, - akadálymentes önkormányzati lakások száma kevés. <p>Önálló Életvitelt Támogató Centrum:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Amennyiben a fogyatékossgal élők nem élveznek családi támogatást, kénytelenek otthonokban élni. Ezek az intézeti körülmények jelentősen csökkentik az önállóságot, ügyeik és életük önálló intézésének lehetősége szűk. Sokuk megfelelő segítséggel képes lenne az önálló életvitelre.
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszútávú időegységekre bontásban	<p>Önálló életvitel, lakhatás esélyeinek javítása, általános célok:</p> <ul style="list-style-type: none"> - fogyatékossgal élő emberek önálló lakhatásának elősegítése, - nagyobb számú akadálymentesített lakhatási lehetőség kialakítása, - nem csak mozgássérültek, hanem egyéb fogyatékossgal élők számára biztosított kedvező lakhatási lehetőség, - olyan, a város által fenntartott támogatószolgálat létrehozása, - ahonnan könnyen (pl. telefonon, online) igényelhető személyi - segítés, kísérés és személyszállítás. <p>Önálló életvitelt támogató Centrum:</p> <ul style="list-style-type: none"> - az önálló lakhatás megteremtése a városban, - Pécs modell értékű várossá fejlesztése, - az asszisztencia-modell megismertetése, elterjesztése, megvalósítása. <p>Rövid távon a németországi modell (Stiftung Aktion Mensch „<i>Startinitiative zum Aufbau einer Selbsthilfekontaktstelle bzw. Selbsthilfezentrum zum selbst bestimmten Leben und Inklusion in Pécs, Ungarn</i>”) megismertetése a döntéshozókkal, az érintett célcsoporttal és a város lakosságával.</p> <p>Középtávon a németországi pályázat megvalósításához szükséges döntéshozók, anyagi és szakmai támogatók bevonása.</p> <p>Hosszútávon önálló életvitelt támogató centrum létrehozása Pécsen. Mivel hasonlóról nincs tudomásunk Magyarországon, Pécs első és példaértékű lehet e téren.</p>
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	<p>Önálló életvitel, lakhatás esélyeinek javítása önkormányzati lakásmegoldásokkal:</p> <ul style="list-style-type: none"> - igényfelmérés az érintettektől, - meglévő lehetőségek felmérése és összehangolása, - pozitív diszkrimináció alkalmazása akár jogalkotási szinten az érintettek irányában, - gördülékeny ügyintézés mindkét fél részéről, - szociális helyzet-alapú kedvezményes lakhatási konstrukciók, - lakóközösségek szervezése: 2-3 fő közös albérlet, igény szerint mentorálás támogató szolgálatok bevonásával. <p>Önálló Életvitelt Támogató Centrum:</p> <ul style="list-style-type: none"> - egyeztetés a PMJVÖ és a People First Egyesület között az Önálló életvitelt támogató centrum kialakításában (a People First Egyesület-Pécs jelenleg részt vesz e témájú németországi előprojektben), - lehetséges kapcsolódási pontok megkeresése a németországi támoga-

	<p>tás és a pécsi támogatási lehetőségek között,</p> <ul style="list-style-type: none"> - hasonló projektek, hasonló témával foglalkozó pécsi civil szervezetek bevonása.
Résztevők és felelős	<p>Önálló életvitel, lakhatás esélyeinek javítása:</p> <ul style="list-style-type: none"> - érintett fogyatékossgal élők, - PMJVÖ, - támogató szolgálatok. <p>Önálló Életvitelt Támogató Centrum:</p> <ul style="list-style-type: none"> - People First Egyesület-Pécs, - PMVJÖ és az általa választott operatív testület, - civil szervezetek.
Partnerek	<p>Önálló életvitel, lakhatás esélyeinek javítása:</p> <ul style="list-style-type: none"> - érintett fogyatékossgal élők, - PMJÖ, - támogató szolgálatok. <p>Önálló Életvitelt Támogató Centrum:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PMJVÖ, - People First Egyesület, - VSBI e.V. németországi pályázó és koordináló egyesület, - hasonló tevékenységű helyi és országos szakmai civil szervezetek, - média.
Határidő(k) pontokba szedve	<p>Önálló lakhatás esélyeinek javítása:</p> <ul style="list-style-type: none"> - igények és lehetőségek felmérése, összehangolása 2019.12.31. - szociális helyzet-alapú kedvezményes lakhatási konstrukciók 2020. 12.31. - támogató szolgálat létrehozása 2020.12.31. <p>Önálló Életvitelt Támogató Centrum</p> <ul style="list-style-type: none"> - egyeztetés PMJVÖ és a People First Egyesület-Pécs között 2018. november 30. - pályázat benyújtása 2018.12.31. - a pályázat megvalósítása 2020.12.31.
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	<p>Önálló életvitel, lakhatás esélyeinek javítása:</p> <ul style="list-style-type: none"> - a felmért akadálymentes lakások száma, kihasználtsága, - felmerülő igények összegyűjtése, az akadálymentesítés mértékével együtt, - újabb, akadálymentesítésében érintett lakások száma, - támogató szolgálatok által segítséget igénybe vevők száma, lakóközösségek száma. <p>Önálló Életvitelt Támogató Centrum létrejötte és működése:</p> <ul style="list-style-type: none"> - a projektben részt venni kívánó szervezetek száma, - az Önálló életvitelt támogató centrum létrejötte, - médiamegjelenések és visszhangok (helyi és országos), - a centrum szolgáltatásait igénybe vevő fogyatékossgal élők száma. <p>Fenntarthatósága folyamatos támogatást igényel: folyamatos pályázás, EU források bevonása, a centrum hosszútávon önfenntartóvá tétele (saját szolgáltatások, bevételek).</p>

<p>Kockázatok és csökkentésük eszközei</p>	<p>Önálló lakhatás esélyeinek javítása: Kockázat: lakáshiány. Kockázatcsökkentés: új felmérés. Kockázat: forráshiány. Kockázatcsökkentés: pályázati források. Kockázat: munkalehetőségek és a lakásárak, albérletek ellentmondása. Kockázatcsökkentés: foglalkoztatási szint emelése, jövedelemki-egészítés.</p> <p>Önálló Életvitelt Támogató Centrum: Kockázat: nem nyer a németországi pályázat. Kockázatcsökkentés: az előprojektet már megnyerte és meg is valósult a magyar partner (People First Egyesület Pécs) bevonásával. Kockázat: nincs további magyarországi támogatás. Kockázatcsökkentés: Pécs város érdeke is a fogyatékossgal élők önálló életének támogatása, a nagy intézmények leépítése költségcsökkentő tényező. Országos normatív támogatás bevonása. A privát üzleti szféra (társadalmi vállalkozások, nagy cégek) bevonása.</p>
<p>Szükséges erőforrások</p>	<p>Önálló lakhatás esélyeinek javítása: - kihasználatlan lakások hasznosítása, - akadálymentesítési pályázatok.</p> <p>Önálló Életvitelt Támogató Centrum: - Aktion Mensch németországi alapítvány pályázati támogatása, - PMJVÖ támogatása (anyagi, ingatlan), - egyéb hazai források (állami, civil, privát üzleti szféra).</p>

2. Összegző táblázat – A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT)

3. melléklet a 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelethez

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés felelőse	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
I. A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége										
I/1.	Romák és mélyszegénységben élők munkára alkalmasságát a munkaerőpiaci integráció jegyében	A mélyszegénységben élők munkaerőpiaci integrációja nem, vagy nehezen valósul meg.	Nőjön a munkavállalók száma a mélyszegénységben élők tartósan munkanélküli személyek között.	ITS, ITP, Európa 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k	Célcsoporttagok felkutatása, közvetlen támogatás biztosítása, motiváló tanácsadás biztosítása, segítségnyújtás a hiányzó kompetenciák megszerzésében.	PMJVÖ, Munkaügyi Központ	2023.11.30.	Munkaerőpiaci szolgáltatások, tanácsadások száma nő, bővül az atipikus foglalkoztatási formák aránya a közfoglalkoztatáson belül is, az életvezetési tanácsadásban részt vettek aránya nő.	Pénzügyi eszközök, infrastruktúra, humán erőforrás.	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.
I/2.	A városi munkaerőpiacon esélytelen, alacsony iskolai végzettségű (legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkező) munkát keresők számának és a munkanélküliek belüli arányának csökkentése	Az alacsony iskolai végzettségű (legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkező) munkanélküliek aránya magas.	A város gazdasági versenyképességét erősítő munkaerő kínálat kialakítása, a munkanélküli közölt minimum középiskolai végzettséggel rendelkezők számának és arányának növelése.	ITS, ITP, Európa 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k	A városi szakképzés-fejlesztési stratégia és erre építve szakképzési program kialakítása. Az alulismertélődését csökkentő oktatási programok indítása. Az iskolai hátrányok mérséklését célzó felnőttoktatási programok kialakítása és megvalósítása.	PMJV Önkormányzati, BMKH Munkaügyi Központ	2023.11.30.	Középiszkolai és szakmai végzettséget szerzők száma emelkedik. Csökken az álláskeresőkön belül az alacsony iskolai végzettségűek és szakképzetlenek száma. Csökken a középiszkolából lemorzsolódók száma.	Pályázati források, Önkormányzati kiegészítő (erő-)források.	A fenntarthatóság kockázatokat rejt, álló (erő-)források és a gazdasági környezet függvényében alakul.
I/3.	Az időskorú hajléktalanság csökkentése azok kórházi kezeléseikről kikerülőik között	Időskorúak arányának növekedése a hajléktalanközött, a hajléktalanközött időskorúak és a korábban lakhatással rendelkező idősek kórházi kezelést követően nem tudnak hazamenni, korábbi lak- vagy tartózkodási helyükre visszatérni.	Csökkenjen azon időskorúak és a hajléktalansággal veszélyeztetettek aránya, akik hosszabb idejű kórházi kezelés után nem tudnak visszatérni korábbi lakóhelyükre.	ITS, ITP, Európa 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k	Időskorú hajléktalanközött férfelyhelyek bővítése, az időskorban a hajléktalansággal veszélyeztetettek szociális ellátásának az ellátórendszerben való prioritása, a kórházi szociális munka keretében az időskorúak kiemelt célcsoportként való meghatározása, protokoll és jelzőrendszer kidolgozása a	PMJVÖ, Családsegítő Szolgálat, kórházi szociális munkások	2023.11.30.	Csökken az időskorúak aránya a hajléktalanközött. Csökken a kórházi kezelés után hajléktalanná váló időskorúak száma	Humán erőforrás, infrastruktúra, normatív támogatás a férőhely fenntartásához, módszertan a kórházi szociális munka meg erősítésére.	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés felelőse	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
					kórházi ellátásban lévő, hajléktalansággal veszélyeztetett idősokorúak számára.					
I/4.	A pszichoaktív szerek megjelenésének és visszaszorításának elősegítése a hajléktalanok és a mélyszegénységben élők körében	A hajléktalanok és a mélyszegénységben élők között is megjelent az új típusú pszichoaktív szerek használata, mely olyan problémákat generál, melyre nem felkészült a szakmai ellátó rendszer, de a városi rendőrkapitányság ezzel foglalkozó munkatársai sem.	A pszichoaktív szerek alkalmazásának visszaszorítása, hajléktalanok és mélyszegénységben élők körében.	ITS, ITP, Európai 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k	Jelzőrendszer kiépítése és fejlesztése, felvilágosító programok, drogpreevenció a közintézményekben, oktatási intézményekben, pszichoaktív szereket használók családjainak mentális támogatása, férőhelybővítés az alacsony küszöbű szolgáltatások és a rehabilitációs szolgáltatások területén, drogpreevenció utcai szociális munka működtetése a krízisterületeken.	PMJVÖ, INDIT Közalapítvány Drogambulancia	2023.11.30.	Csökken a pszichoaktív szereket alkalmazók aránya az érintett célcsoport között.	Humánerőforrás, infrastruktúra bővítéséhez szükséges forrás, információ és módszertan megosztása.	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.
I/5.	A munkába állást nehezítő tényezők megoldása, különös tekintettel a bérletvásárlásra és a kisgyermek nappali intézményben való elhelyezésére	A munkába állás első hónapjában komoly problémát jelent az első havi bérlet megvásárlása. Kisgyermek elhelyezése nem megoldható két-három műszakos munkarend, vagy korai munkakezdés esetében.	Ne érje hátrány a kisgyermekes, mélyszegénységből érkező munkavállalókat a foglalkoztatás terén a munkába járás megoldatlansága és a kisgyermek elhelyezését segítő intézmények rugalmatlansága miatt.	ITS, ITP, Európai 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k	Bérlet-támogatási rendszer kidolgozása a munkavállalók körében pl. előfinanszírozásként, a kisgyermekgondozó intézmények nyitvatartásának felülvizsgálata, családbarát munkahelyek kialakításának ösztönzése, munkáltatók érzékenyítése.	PMJV Önkormányzata, Munkaügyi Központ	2023.11.30.	Nő a mélyszegénységben élők és a kisgyermekesek között a munkavállalók aránya, a kisgyermekgondozó intézmények nyitvatartása igazodik a munkáltatók által támasztott igényekhez, jól működő, hatékony bérlet-támogatási rendszer épül ki a városban.	Humánerőforrás, pénzügyi forrás, költségvetés.	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.
I/6.	A romák és mélyszegénységben élők egészségügyi helyzetének és az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek javítása	A mélyszegénységben élők körében magasabb az egészségügyi problémákkal küzdők aránya, viszont alacsony az egészségügyi szakellátást, és/vagy preventív szolgál	Javul a mélyszegénységben élők és romák között az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés, javul az egészségügyi állapotuk.	ITS, ITP, Európai 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k	A betöltetlen gyermek- és házi orvosi körzetek mielőbbi betöltését szolgáló lépések (pl. 5. sz. gyermekorvosi körzet Hősök tere), ingyenesen elérhető egészségügyi	PMJVÖ, járóbeteg szakellátás	2023.11.30.	Könnyebben elérhetővé válnak a kötelező gyermekorvosi szűrések és vizsgálatok, javul a szakellátáshoz való hozzáférés, javul a mélysze-	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.	humán erőforrás, pénzügyi forrás

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés felelőse	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
		tatásokat igénybe vevők aránya és száma.			szűrések biztosítása a mélyszegénységgel érintett területeken, preventív szolgáltatások, az egészségtudatosság fontosságára való felhívás akciójelleggel, a területi szociális munkások és egyéb szakemberek, civilek bevonásával.			génységben élők egészségi állapota és a szűréseken és prevenciók programokon részt vettek száma.		
I/7.	Bérlakásokban élők részére lakáskísérési program, közüzemi és lakbértartozás csökkentését célzó támogatást nyújtó program indítása, működtetése	Megnőtt a hajléktalansággal veszélyeztetettek köre a bérlakásban élők esetében.	Lakásbérleti jogviszony megtartása, önkormányzati lakbérbevételek növelése.	ITS, ITP, Európai 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k	A lakáskísérési programok kidolgozása a bérlakásban élők adósságának csökkentése, kezelése érdekében. A bérlakásokban élő, a jogszabályban meghatározott „védendő fogyasztó” feltételeinek megfelelő bérlők esetében előre fizetős közüzemi mérőórák felszerelése.	Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata, Elszámolóház Pécs	2023.11.30.	Jogilag rendezett bérleti szerződések számának növekedése, felszerelt előre fizetős közüzemi mérőórák száma, lakbér bevételek növekedése, közüzemi díjtartozások csökkenése.	Nyilvánosság, Partnerkapcsolatok működtetése, Költségvetés.	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.
I/8.	Komplex fejlesztési programok, melyek a szegregátumban élő lakosság munkaerőpiaci részvételét növelik, stabilizálják	A szegregátumokban élők körében relatíve magasabb a munkanélküliség, alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkeznek, alacsony a rendszeres, az elsődleges munkaerőpiacra való átlépés aránya.	A lehető legmagasabb szintű munkaerőpiaci integráció elérése, a munkaerőpiacra való átlépés növekedése a szegregátumban élők esetében.	ITS, ITP, Európai 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k	Komplex fejlesztési program kidolgozása (TOP konstrukció), az összes szegregátumban komplex fejlesztési program elindítása, az összes szegregátumban komplex fejlesztési program megvalósítása.	PMJVÖ	2023.11.30.	A szegregátumban élő lakosság képzettségi szintjének növekedése, iskolai lemorzsolódás csökkentése, munkaerőpiaci részvétel emelkedése, az elsődleges munkaerőpiacra való átlépés növekedése a célcsoporttagok körében.	Európai Unió és hazai források, a Város költségvetése, Komplex telep-rehabilitációs városrehabilitációs programok filozófiájának társadalmiasítása	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.
I/9.	Pécsi Roma Koordinációs Tanács létrehozása	A cigány/roma lakosság helyzetével foglalkozó helyi civil szervezetek széttagoltan működnek, az információáramlás egymás között nem meg-	A városban működő roma nemzetiségi önkormányzat és cigány/roma civil szervezetek, a cigányokkal/romákkal is	ITS, ITP, Európai 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k	A Tanács megalapítása, tagjainak megválasztása; rendszeres összejövetelek, fórumok, állandó elérhetőség biztosítása mind a városvezetés, mint a civil	PMVJÖ és a Pécsi Roma Nemzetiségi Önkormányzat	2023.11.30.	Példaértékű összefogás a civil szervezetek között, Pécsi Roma Koordinációs Tanács megalakulása; a módszertan	humán erőforrás, infrastrukturális háttér biztosítása, pályázati források	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés felelőse	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
		felelő, így elsikkadnak feladatok, vagy egyes tevékenységek duplikáltak kerülnek megvalósításra, amely a hatékonyságot és a finanszírozási lehetőséget is rontja.	foglalkozó, de nem cigány/roma szervezetek, valamint az önkormányzat és intézményei hatékonyan tudjanak együttműködni a helyi cigány/romalakosság életminőségének javítása érdekében.		szervezetek részére. A Pécs MJV által biztosított keretek között véleményezési jog gyakorlása.			létrejött; médiaviszszajelzések; a helyi cigány/roma lakosság visszajelzései.		
I/10.	Közéleti fórumok a cigány/roma fiatalok körében	Fontos a cigány/roma fiatalok (18-30 év) körében az aktív állampolgárság fontosságának népszerűsítése, az érdekérvényesítési technikák és jó gyakorlatok megosztása, valamint az aktív magatartás pozitívumainak hangsúlyozása nemcsak egyéni, hanem közösségi szinten is. Identitáserősítés.	Lényeges, hogy a cigány/roma fiatalok közvetlenül lehetőséget kapjanak helyzetük alakítására, támogatást kaphassanak az önkéntesség, valamint aktív részvétel területén.	ITS, ITP, Európa 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k	Tájékoztatás a fórumokról, toborzás; rendszeres összejövetelek tartása, jó gyakorlatok megosztása; közös célok meghatározása, akciók szervezése; felkészítés az önkéntes munkára és a közéletben való szerepvállalásra.	PMVJÖ és a Pécsi Roma Nemzetiségi Önkormányzat	2023.11.30.	Tevékeny, aktív közösségi élet kialakítása a cigány/roma fiatalok körében; magasabb arányú részvétel a cigány/roma fiatalok között az önkéntes munkában, valamint a közéletben; döntés-előkészítésben való részvételi lehetőség biztosítása a cigány/roma közösségeket érintő témákban.	humán erőforrás, infrastrukturális háttér, pályázati források	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.
II. A gyermekek esélyegyenlősége										
II/1.	Gyermekekkel foglalkozó intézményi és szolgáltató rendszer együttműködésének javítása	Nem megfelelő a gyermekekkel foglalkozó intézményi és szolgáltató rendszer együttműködése.	Olyan intézményrendszer létrehozása és fenntartása, mely során a gyermekek és fiatalok komplex ellátása megvalósul.	ITS, ITP, Európa 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k, „Legyen jobb a gyerekeknek!” Nemzeti Stratégia, Nemzeti Ifjúsági Stratégia	Adatgyűjtés egységes szempontrendszerének kidolgozása, a gyermekvédelemmel összefüggésben statisztikai adatok és szakmai anyagok összegyűjtése, adatbázisba foglalása, szervezetek együttműködésének javítása, jó gyakorlatok, eredmények megosztása, szolgáltatás-fejlesztési	Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata, Intézményfenntartók, Szolgáltató szervezetek, ECSGYK	2023.11.30.	A jelzések számának folyamatos növekedése és a beavatkozási lehetőségek növelése. A szociális és gyermekvédelmi adatbázis teljeskörű, mindenki számára hozzáférhető és naprakész. Városi gyermekvédelmi stratégia kidolgozása	Állami normatív, pályázati források figyelése és kihasználása. Humán erőforrás.	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés felelőse	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
					koncepciók kidolgozása, szolgáltatásfejlesztés, infrastruktúra-fejlesztés, együttműködési megállapodások kötése.			sa, melyben részt vesz valamennyi gyermekvédelemben érdekelt szolgáltató.		
II/2.	Gyermekek és családjai szolgáltatásokhoz való hozzájutásának elősegítése- közlekedési problémák kezelése	A szakemberek terepen végzett szakmai tevékenységet jelentősen nehezíti a szegregált területek tömegközlekedési sajátosságai. Ugyanilyen nehézséget jelent az ilyen igénybe vevők számára az egészségügyi, gyermekjóléti, oktatási, szociális és kulturális szolgáltatások igénybevétele.	A hátrányos helyzetű gyermekek és családjuk kedvezményes közlekedésének szűkségletalapú elősegítése.	ITS, ITP, Európa 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k, „Legyen jobb a gyerekeknek!” Nemzeti Stratégia, Nemzeti Ifjúsági Stratégia	Szükségletfelmérés, támogatási rendszer kidolgozása, infrastrukturális fejlesztések.	PMJVÖ és Tükebusz Zrt	2023.11.30.	Célcsoport közlekedési lehetőségei javulnak. A szegregált városrészekben lakó családok szolgáltatásokhoz való hozzájutása, ezáltal ellátottsága, integrációs lehetőségei javulnak. Szabálysértési eljárások száma csökken (büntetés megelőzése).	Financiális háttér megteremtése.	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.
II/3.	TEAM munka a köznevelési intézményekben	A komplex segítői szemlélet kialakításához szükséges lenne a köznevelési intézményekben dolgozó egyéb segítő, vagy fejlesztő szakemberek együttműködésére, közös gondolkodására, a szakmai munka irányvonalának esetenkénti meghatározására és a szakmai munka területén a munkamegosztásra.	Komplex, a köznevelési intézményekben dolgozó szakemberek együttműködésén alapuló preventív segítői munka kialakítása az iskolákban és az óvodákban.	ITS, ITP, Európa 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k, „Legyen jobb a gyerekeknek!” Nemzeti Stratégia, Nemzeti Ifjúsági Stratégia	Közös gondolkodás és adatgyűjtés a szolgáltatási paletta kialakításához, a társszakmák kompetenciahatárainak lefektetése, az együttműködések írásos kidolgozása, folyamatos tájékoztatás, visszacsatolás mindkét irányba a szolgáltatás alakulásáról, a jó gyakorlatok összegyűjtése, továbbadása, a pedagógusok folyamatos tájékoztatása és érzékenyítése, az egyetemi képzésben (szociális és pedagógus) érzékenyítő tudás átadása.	Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata, Intézmény fenntartók, Köznevelési intézmények vezetői, Egyetemi képző intézmények vezető	2023.11.30.	Együttműködési megállapodások, Mentálhigiénés team létrejötte, Komplex segítségnyújtás megvalósulása.	Anyagi erőforrások átcsoportosítása, pályázati lehetőségek.	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.
II/4.	Prevenációs szolgáltatások létrehozása a kertvárosi városrészek számára	A kisgyermek és a kamaszkorú fiatalok számára nincsenek folya-	Minőségi szolgáltatások és közösségi terek létrejötte, általános	ITS, ITP, Európa 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi	Átszobák kialakítása, Szülő- és gyermeksegítő szolgáltatások beindítása,	PMJV Önkormányzata, Városi gyermek- és ifjúsági munka-	2023.11.30.	Gyerekház létrejötte, Elérhető szolgáltatások száma, A részt-	Infrastruktúra, Költségvetés lehetőségei, Humán erőforrás.	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés felelőse	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
	ben	matosan biztosított prevenciószolgáltatások a városrészekben.	szolgáltatások jelenléte, speciális szolgáltatások elérésének megteremtése.	Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k, „Legyen jobb a helyzetük a gyerekeknek!” Nemzeti Stratégia, Nemzeti Ifjúsági Stratégia	Meglévő közösségi terek felújítása, Hátrányos helyzetű gyermekek számára is elérhető (nyáron is), tematikus programok biztosítása.	csoport, PMJV KSZI		vevők száma.		forrásoktól függ.
III. A nők esélyegyenlősége										
III/1.	Munkaerő-piaci és családi feladatok összeegyeztetése	A munkahellyel rendelkező nők keresőtevékenységének végzése és a családi feladatok összehangolása nem megoldott, rejtett diszkrimináció érvényesül a paternalista munkahelyi viszonyok miatt.	Korszerű, a munkaidőbeosztásnak megfelelő bölcsődei-óvodai intézményi háttér kialakítása, atipikus foglalkoztatási munkaformák bevezetése, kisgyermekes nők önfoglalkoztatásának segítése.	ITS, ITP, Európai 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k	Flexibilis munkaidő bevezetése, Családbarát munkahelyek kialakítása, Atipikus foglalkoztatási formák elterjesztése, Joggyakorlatok átvétele, Visszafogadó munkahelyek felkutatása, Szolgáltatások elérhetőségének megkönnyítése.	PMJVÖ és az általa választott operatív testület	2023.11.30.	Hosszútávon az elért eredmények tapasztalatainak figyelembevételével az atipikus foglalkozási formák arányának bővítése.	Pályázatok, költségvetés, együttműködő partnerek saját forrásai, humán erőforrás.	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.
III/2.	Nők részvétele a foglalkoztatást és munkavállalást segítő képzési programokban	Kifejezetten a női célcsoportra irányuló, munkaerő-piaci igényekhez igazodó képzések hiánya, hatékony kommunikáció hiánya. Munkaerő-piaci igényeknek nem megfelelő tudás, képzettség, differenciált továbbképzési hiánya, személyre szabott stratégiák hiánya	A munkaerő-piaci igények és az egyéni lehetőségek harmonizációjához igazodó képzési struktúra kiépítése, motiváció felkeltése a célcsoportokban az egész életen át tartó tanulásra.	ITS, ITP, Európai 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k	Képzések munkaerőpiac-hoz, egyéni kompetenciákhoz történő igazítása; Céltzottan hátrányos helyzetű női munkavállalóknak szóló képzések szervezése; Munkavállaláshoz szükséges kompetenciákat fejlesztő képzések; Képzési kapacitások bővítése; Résztáv munkaidős foglalkoztatás megvalósítása; Gyesen lévők munkaerőpiacon tartása; Családbarát munkahely; Flexicurity a munkaerőpiacon; Szolgáltatások átstrukturálása; Nyugdíjasok foglalkoztatása.	PMJVÖ és az általa választott operatív testület, Megyei Kormányhivatal Társadalombiztosítási és Foglalkoztatási Főosztály	2023.11.30.	Elvégzett vizsgálatok száma; Továbbképzések száma; Meglévő adatbázisok elemzése; Elvégzett alkalmassági vizsgálatok száma; Képzések, továbbképzések száma.	Pályázatok, Költségvetés, Humán erőforrás.	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.
III/3.	Nőket érintő erőszak, párkapcsolati erőszak	Nagyfokú látencia jellemző a családon belüli erőszakra	Nők biztonságának, testi-lelki jóllétének	ITS, ITP, Európai 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k	Több felvilágosító program; Térfigyelő kamera	PMJVÖ és az általa választott operatív testület	2023.11.30.	Rendőrségi intézkedések száma, alakulatok száma, alaku-	pályázatok, költségvetés, partnerek költsége	Fenntarthatósága a költségvetéstől

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés felelőse	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
	elleni küzdelem	szakot, sok eset nem kerül a szakemberek látókörébe, társfüggőség, bizalomhiánya a hatóságok, illetve a távortartás nyújtotta megoldások iránt.	növelése, veszélyeztetett csoportokkal, jogaik tudatosítása. Biztonságos társadalmi környezet kialakulása, közbiztonság megerősítése.	zeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k	rendszer bővítése; Rendőrök és gyermekvédelmi szakemberek folyamatos továbbképzése; Bántalmazók önszegítő csoportjának létrehozása, működtetése; Készenléti ügyelet biztosítása a krízisszállókon, illetve családok átmeneti otthonában; Több pszicháter, pszichológus biztosítása felnőttek és gyermekek részére a város egészségügyi intézményeiben; Krízisambulancia létrehozása.	testület		lásának vizsgálata; Családsegítők, áldozatsegítéssel foglalkozó szervezetek eredményességét mutatóinak vizsgálata; Tevékenységek eredményeinek monitorozása.	vetése, humán erőforrás	és a pályázati forrásoktól függ.
III/4.	Krizishelyzetben igénybevehető szolgáltatások - Anyaklub létrehozása	A hátrányos helyzetű családokban élő nők egy része akár szociokulturális, akár csupán egzisztenciális kiszolgáltatottságokán küzd az elmagányosodással.	Anyaklub létrehozása a szegregált területeken, biztosítva ehhez a szükséges infrastruktúrát és a programokhoz szükséges human erőforrást és eszközöket	ITS, ITP, Európa 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k	Jó gyakorlatok megosztása, szakemberek együttműködésének javítása; anyaklub működése során szakmai tanácsadás biztosítása; csoportos és szakmai foglalkozások; önszegítő csoportok kialakítása.	PMJVÖ, civil szervezetek, helyi intézményrendszer, Színes Gyöngyök Egyesület	2023.11.30.	Anyaklub létrehozása legalább egy helyszínen; A résztvevők száma, alkalomok száma.	Pályázatok, szponzorok, infrastruktúra, humán erőforrás.	A fenntarthatóság nagyban függ a bevonható pénzügyi források mértékétől, tekintettel arra, hogy a célcsoport fizetőképessége nem releváns a kérdésben.
IV. Az idők esélyegyenlősége										
IV/1.	Aktív időskor szemléletének népszerűsítése, időskorral kapcsolatos sztereotípiák felszámolása	A közvélemény az időskort a betegségekkel, alacsony jövedelemmel, egyhangúsággal, ugyanakkor megbecsülés hiányával jellemzi.	Az aktív időskor megélése lehetőséget adjon a jobb életminőségre, a gazdasági aktivitásra, társadalmi szerepvállalásra, egészségesebb időskor megélésére, melyek eredménye az egyéni életminőség javulását eredményezi.	ITS, ITP, Európa 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k, Idősügyi Nemzeti Stratégia (és cselekvési tervei)	Az egészségben eltöltött évek számának növelése; az aktív élet fenntartása; az időskori jövedelembiztonság megteremtése; a társadalmi integráció erősítése a különböző szolgáltatások összehangolása; az idők digitális írástudatlanságának csökkentése és élethosszig tartó tanulásának támoga-	PMJVÖ, Egészségügyi, Oktatási, Szociális intézmények	2023.11.30.	Képzések száma, időtartama; Közöségi programok száma, látogatottsága; Munkahelymegmentő intézmény-feleltiek foglalkoztatási arányának változása.	Felkészült szakemberek bevonása, oktatás, egészségügy, szociális ellátás, felnőttképzés, munkaerő-közvetítő; Meglévő intézményrendszerek megnyerése a részvételre, együttműködési hálózatok, pályázati források.	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés felelőse	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
					tása; az aktív idősödés feltételeinek erősítése; az idősödési folyamat „menedzsentjének” elterjesztése.					
IV/2.	Idősödő munkavállalók aktivitásának megtartása, munkahelyi képzések, munkahelyi egészségvédelem	Pécsett a nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma csökken, míg az 59 év feletti regisztrált munkanélküliek száma drasztikus emelkedést mutat.	Az idősök foglalkoztatási esélyegyenlőségének megteremtése.	ITS, ITP, Európa 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k, Idősügyi Nemzeti Stratégia (és cselekvési tervei)	Munkahelyi egészségvédő programok, állásmegtartó képzések szervezése; szemléletváltás az idősödő munkavállalók megítélésében; kormenedzsmet; az 55 év feletti foglalkoztatásának támogatása, népszerűsítése.	PMJVÖ	2023.11.30.	Gazdaságilag aktív életkor kitolódása, 55 év feletti álláskeresők számának csökkenése; Időskori életminőség szubjektív javulása.	Meglévő intézményhálozat meglévő kapacitása; Pályázatok, Foglalkoztatás támogatását célzó projektek.	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.
IV/3.	Generációk közötti együttműködések, szolidaritás ösztönzése	A generációk közötti szolidaritás hiánya minden korosztály életminőségét rontja, és nehezíti a természetes öregedési folyamatát.	Azokat a hagyományos mintákat, melyeket már családon belül nem tudnak elsajátítani a fiatalok, különböző közösségi programokon keresztül megismerhessék. Az idősök is közelebb kerülhessenek a fiatalokhoz, nőjön a bizalom és a kölcsönös elfogadás a különböző generációk között.	ITS, ITP, Európa 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k, Idősügyi Nemzeti Stratégia (és cselekvési tervei)	Érzékenyítő programok; Jó gyakorlatok; Több generációt megszólító rendezvények szervezése; Iskolai közösségi szolgálat erőteljesebb megjelenése az idős ellátásban; Munkahelyi generációs együttműködést erősítő, csapatépítő programok népszerűsítése.	PMJVÖ és az általa választott operatív testület	2023.11.30.	Megtartott rendezvények száma; Önkéntesek, közösségi munkát végzők száma; Generációk közötti szolidaritás javulása.	Költségvetés, együttműködési szándék, pályázatok	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.
IV/4.	Időskori abúzus felismerése, jelzőrendszer kiépítése, idősök kiszolgáltatottságának csökkentése	Az időskorú népesség jellemzőin belül különleges szükségesség kiemelni az időskori abúzussal veszélyeztetett idősök körét. Az otthonukban élők esetében a visszaélés jellemzően közvetlen családtag részéről történik.	Az idősök méltóságának és biztonságának megteremtése.	ITS, ITP, Európa 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k, Idősügyi Nemzeti Stratégia (és cselekvési tervei)	Együttműködési rendszer kiépítése; Intézkedési tervek kidolgozása; Tájékoztatások, felvilágosító programok, képzések szervezése; Jelzőrendszer kiépítése, működtetése; Társadalmi szolidaritás erősítése, a környezet segítőkészségének ösztönzése.	PMJVÖ és az általa választott operatív testület, szociális intézmények	2023.11.30.	Az intézkedés eredménye, hogy a jelzett időskori abúzus áldozatainak a száma követhetővé válik. Így az intézkedések eredményességét is mérhetővé lehet tenni.	A résztvevő szervezetek kapacitása, Pályázati források, Költségvetés	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés felelőse	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
IV/5.	Demenciával élő idősök és hozzátartozók életminőségének javítása	A demencia kórképek jelentősége világszerte növekszik. Előfordulása az öregedő társadalomban a kor előrehaladtával exponenciálisan nő.	A demenciával élők az otthonközeli ellátások keretén belül a házi segítségnyújtás ill. a nappali intézmények szolgáltatásait tudják igénybe venni a meglévő kapacitás figyelembevételével.	ITS, ITP, Európai 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k, Időügyi Nemzeti Stratégia (és cselekvési tervei)	A kórképpel szembeni érzékenyítés, családtagok támogatása, támogató környezet motiválása; APMJVÖ és az általa választott operatív testület, szociális és edukációja; Felvilágosító kampány; Továbbképzés; Érzékenyítés; Eszközfejlesztések; Igényfelmérés.	PMJVÖ és az általa választott operatív testület, szociális intézmények	2023.11.30.	Felvilágosító előadások tájékoztatók száma; Szakmai továbbképzések száma; Lakossági tájékozottság javulása; Demenciával élők önálló életvitelének meghosszabbítása.	Intézmények normatív bevételei (feladatellátás után); Pályázatok; Költségvetés.	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.

V. A fogyatékkal élők esélyegyenlősége

V/1.	Pszichoszociális fogyatékkal élő személyek önálló életviteli lehetőségei, foglalkoztatási helyzetük és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása	A fogyatékkal élőknél között speciális csoportot képviselnek a pszichoszociális fogyatékkal élő személyek, akiket szintén gyakran ér előítélet és hátrányos megkülönböztetés, társadalomból való kirekesztettség.	A pszichoszociális fogyatékkal élőknél Önálló életvitelének javítása.	ITS, ITP, Európai 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k, Európai fogyatékosügyi stratégia (2010–2020)	Foglalkoztatási helyzet felmérése, munkáltatók érzékenyítése, komplex szolgáltatások biztosítása, lakhatási helyzet javítása, utazási kedvezmény biztosítása.	Pécs Megye Jogú Város Önkormányzata, Integrált Nappali Szociális Intézmény, Civil szervezetek	2023.11.30.	Pszichiátriai fekvő és járóbeteg szakellátását igénybe vevők száma, szociális ellátásokat igénybe vevők száma, érzékenyítésben részt vett foglalkoztatók, HR vezetőket, közlekedési vállalattal.	Pályázati források, Megállapodás kötése a tömegközlekedési vállalattal.	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.
V/2.	Akadálymentesítés, egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása	Jelentős eredményeket értünk el az akadálymentesítés terén az utóbbi években, ezek fenntartása és a további fejlesztések igénye azonban új feladatokat generál.	A fogyatékkal élő emberek számára városunk minél szélesebb körben, és minél magasabb színvonalon tudják biztosítani a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést.	ITS, ITP, Európai 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k, Európai fogyatékosügyi stratégia (2010–2020)	Az önkormányzati intézmények akadálymentességének felülvizsgálata, tapasztalati szakértőkből álló szakmai csoport létrehozása, eszközbeszerzés, az akadálymentesítés megjelenítése városmarketingben, parkolóhelyek felülvizsgálata, használatos folyamatos ellenőrzése, akadálymentesítés önkormányzati	PMJVÖ és az általa választott operatív testület	2023.11.30.	a mozgáskorlátozott parkolók száma, a felülvizsgált intézmények száma, az új alacsonypadlós buszok száma, a látás- és hallássérültek közlekedését segítő új eszközök, berendezések száma, az újonnan beüzemelt utastájékoztató rendszerek	humán erőforrás, költségvetési forrás, pályázati források, meglévő erőforrások azok átcsoportosításával, önkéntes munkavégzés	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés felelőse	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
					lakások biztosítása, gyalogos közlekedési utak felülvizsgálata, akadálymentes Pécs térkép elkészítése.			száma, az akadálymentes önkormányzati lakások száma		
V/3.	Fogyatékossgal élő, megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatási szintjének emelése, lehetőségeik szélesítése, a befogadó attitűd javítása	A nyílt munkaerőpiacon alulreprezentált a megváltozott munkaképességű munkavállalói kör.	Javuljon a fogyatékossgal élők és a megváltozott munkaképességűek foglalkoztatási szintje.	ITS, ITP, Európai Unió 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k, Európai fogyatékossgügyi stratégia (2010–2020)	Tájékoztató kampány, szemléletformálás, az önkormányzat és közintézmények példaértékkel minél nagyobb számban alkalmazzanak megváltozott munkaképességű munkavállalókat, a megváltozott munkaképességű, fogyatékossgal élő munkavállalók foglalkoztatása által létrehozott termékek előtérbe helyezése, a fogyatékossgal élők kérdése megjelenjen a helyi oktatáspolitikában.	PMJVÖ és az általa választott operatív testület	2023.11.30.	Tájékoztató kampányban részt vevők száma, alkalmazott munkavállalók száma, érzékenyítésben részt vettek száma.	Cégek, intézmények belső képzési kerete, pályázati források, költségvetési tervezés, a képzésben résztvevő fogyatékossgal élők szerény díjazása, utazási költségtámogatás 1 fő koordinátor és érzékenyítő team számára helyszín/infrastruktúra biztosítása.	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.
V/4.	Fogyatékossgügyi Tanács létrehozása	A helyi civil szervezetek széttagoltan működnek, az információáramlás egymás között nem megfelelő.	Lényeges, hogy a fogyatékossgal élő emberek közvetlenül lehetőséget kapjanak helyzetük alakításában, meghívást kapjanak az őket érintő események tárgyalására. A fogyatékossgal élők megfelelően reprezentáló Fogyatékossgügyi Tanács kialakítása.	ITS, ITP, Európai Unió 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k, Európai fogyatékossgügyi stratégia (2010–2020)	Fogyatékossgügyi Tanács megalapítása, kapcsolatfelvétel és tapasztalatcsere az erfurti Behidertenbeírattal, rendszeres összejövetelek, fórumok a civil szervezetek szervezése a szervezetek felé, állandó elérhetőség biztosítása mind a városvezetés, mint a civil szervezetek részére. A Város által biztosított keretek között véleményezési jog gyakorlása.	PMJVÖ és az általa választott operatív testület	2023.11.30.	A Fogyatékossgügyi Tanács megalakulása.	Pályázati forrás esetén utazási költségtámogatás: Erfurt tapasztalatcsere, pályázati forrás esetén a Tanács állandó tagjai munkájának díjazása	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.
V/5.	A fogyatékossgal élő tanköteles korú gyermekek ellátásának fejlesztése a településen	Nem megoldott az autista és a magatartászavaros/ADHD gyermekek ellátása Pécs városában.	A többségi oktatásból kiszoruló, sajátos nevelési igényű gyermekek számára biztosítani a személy-	ITS, ITP, Európai Unió 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k,	Szükségletfelmérés, kapacitásfelmérés, együttműködési megállapodások, közös módszertan kialakítása.	Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata és az általa kijelölt operatív testület, Pécsi Tankerület	2023.11.30.	Megkötött együttműködési megállapodások száma, új tagozatok száma, a képzésbe bevont	Humán erőforrás, költségvetés, pályázatok.	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a pályázati forrásoktól függ.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés felelőse	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
			re szabott képzési feltételeket.	Európai fogyatékosügyi stratégia (2010–2020)				érintettek száma, módszertan kidolgozása.		
V/6.	Az önálló lakhatást, életvitelt támogató intézmények, szolgáltatások - Önálló Életvitelt Támogató Centrum	Amennyiben a fogyatékossgal élők nem élveznek családi támogatást, kénytelenek otthonokban élni. Ezek az intézeti körülmények jelentősen csökkentik az önállóságot, ügyeik és életük önállósításának lehetőségei szűk. Sokuk megfelelő segítséggel képes lenne az önálló életvitelre.	Önálló Életvitelt Támogató Centrum létrehozása és az önálló életvitel, lakhatás esélyeinek javítása.	ITS, ITP, Európai 2020 stratégia, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, ágazati OP-k, Európai fogyatékosügyi stratégia (2010–2020)	Fogyatékossgal élő emberek önálló lakhatásának elősegítése, nagyobb számú akadálymentesített lakhatási lehetőség kialakítása, olyan, a város által fenntartott támogatószolgálat létrehozása, ahonnan könnyen igényelhető személyi segítség, kísérés és személyszállítás.	PMJVÖ és az általa választott operatív testület, támogató szolgálatok, People First Egyesület-Pécs, civil szervezetek.	2023.11.30.	Az Önálló Életvitelt Támogató Centrum létrejötte és működése. A felmért akadálymentes lakások száma, a támogató szolgálatok által segítséget igénybe vevők száma.	Hazai és egyéb források, Városi költségvetés, lakásállomány.	Fenntarthatósága a költségvetéstől és a további pályázati forrásoktól függ.

3. Megvalósítás

A megvalósítás előkészítése

Önkormányzatunk az általa fenntartott intézmények vezetői számára feladatul adja és ellenőrzi, a településen működő nem önkormányzati fenntartású intézmények vezetőit pedig partneri viszony során kéri, hogy a Helyi Esélyegyenlőségi Programot valósítsák meg, illetve támogassák.

Önkormányzatunk azt is kéri intézményeitől és partnereitől, hogy vizsgálják meg, és a program elfogadását követően biztosítsák, hogy az intézményük működését érintő, és az esélyegyenlőség szempontjából fontos egyéb közszolgáltatásokat meghatározó stratégiai dokumentumokba és iránymutatásokba épüljenek be és érvényesüljenek az egyenlő bánásmódra és esélyegyenlőségre vonatkozó azon kötelezettségek, melyek az önkormányzat Helyi Esélyegyenlőségi Programjában részletes leírásra kerültek.

Önkormányzatunk elvárja, hogy intézményei a Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Tervében szereplő vállalásokról, az őket érintő konkrét feladatokról intézményi szintű akcióterveket és évente cselekvési ütemterveket készítsenek.

Önkormányzatunk a HEP kidolgozására és megvalósítására, továbbá értékelésére, ellenőrzésére és az ennek során nyert információk visszacsatolására, valamint a programba történő beépítésének garantálására Helyi Esélyegyenlőségi Programért Felelős Fórumot hoz létre és működtet.

A fentiekkel kívánjuk biztosítani, hogy az HEP IT-ben vállalt feladatok településünkön maradéktalanul megvalósuljanak.

A megvalósítás folyamata

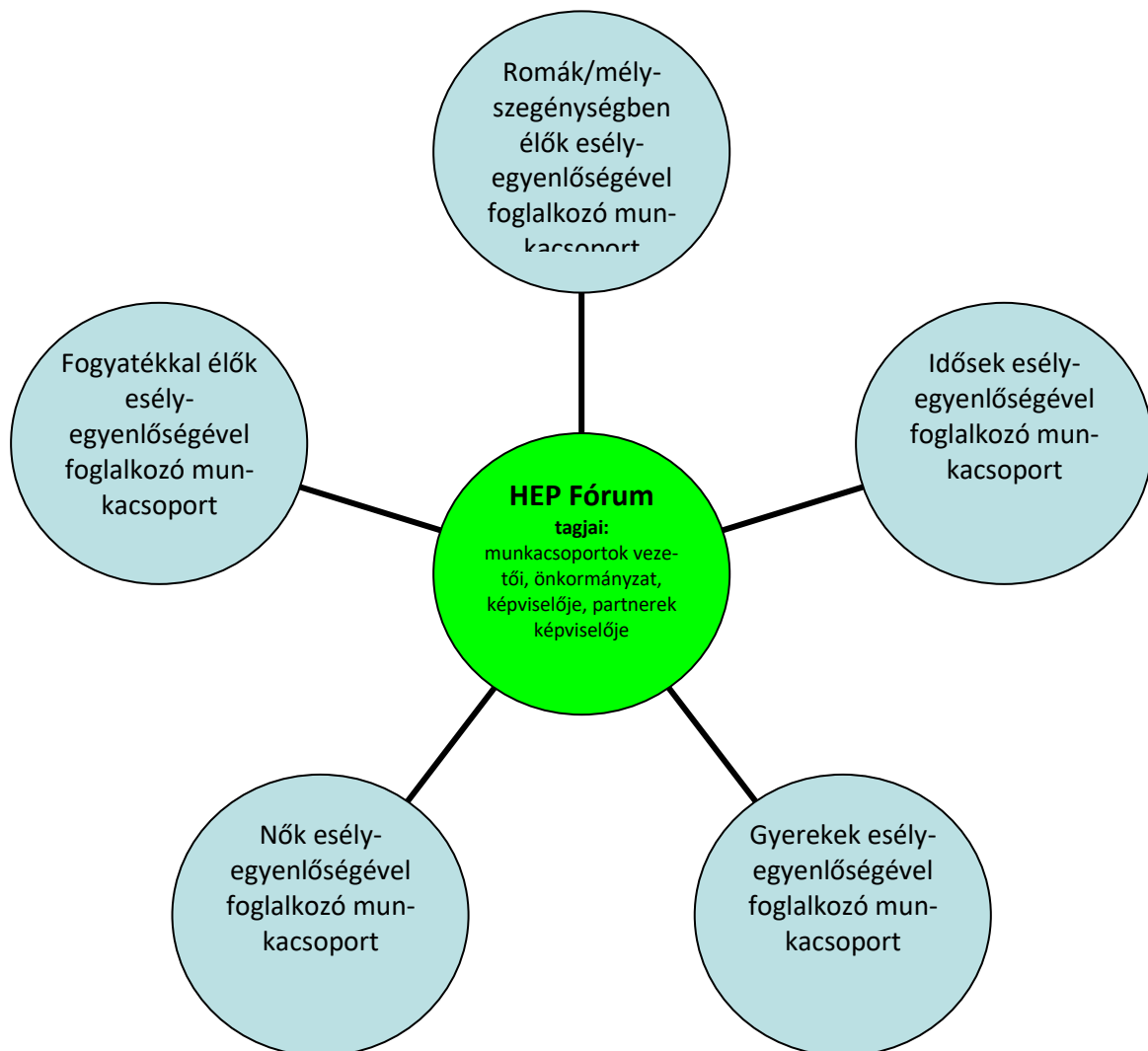
A Helyi Esélyegyenlőségi Programban foglaltak végrehajtásának ellenőrzése érdekében HEP Fórumot hozunk létre.

A HEP Fórum feladatai:

- az HEP IT megvalósulásának figyelemmel kísérése, a kötelezettségek teljesítésének nyomon követése, dokumentálása, és mindezekről a település képviselő-testületének rendszeres tájékoztatása,
- annak figyelemmel kísérése, hogy a megelőző időszakban végrehajtott intézkedések elősegítették-e a kitűzött célok megvalósulását, és az ezen tapasztalatok alapján esetleges új beavatkozások meghatározása

- a HEP IT-ben lefektetett célok megvalósulásához szükséges beavatkozások évenkénti felülvizsgálata, a HEP IT aktualizálása,
- az esetleges változások beépítése a HEP IT-be, a módosított HEP IT előkészítése képviselőtestületi döntésre
- az esélyegyenlőséggel összefüggő problémák megvitatása
- a HEP IT és az elért eredmények nyilvánosság elé tárása, kommunikálása

Az esélyegyenlőség fókuszban lévő célcsoportjaihoz és/vagy kiemelt problématerületekre a terület aktorainak részvételével tematikus munkacsoportokat alakítunk az adott területen kitűzött célok megvalósítása érdekében. A munkacsoportok vezetői egyben tagjai az Esélyegyenlőségi Fórumnak is, a munkacsoportok rendszeresen (minimum évente) beszámolnak munkájukról az Esélyegyenlőségi Fórum számára. A munkacsoportok éves munkatervvel rendelkeznek.

A HEP Fórum működése:

A Fórum legalább évente, de szükség esetén ennél gyakrabban ülésezik.

A Fórum működését megfelelően dokumentálja, üléseiről jegyzőkönyv készül.

A Fórum javaslatot tesz az HEP IT megvalósulásáról készített beszámoló elfogadására, vagy átdolgoztatására, valamint szükség szerinti módosítására.

A HEP Fórum egy-egy beavatkozási terület végrehajtására felelőst jelölhet ki tagjai közül, illetve újabb munkacsoportokat hozhat létre.

Monitoring és visszacsatolás

A Helyi Esélyegyenlőségi Program megvalósulását, végrehajtását a HEP Fórum ellenőrzi, és javaslatot készít a HEP szükség szerinti aktualizálására az egyes beavatkozási területek felelőseinek, illetve a létrehozott munkacsoportok beszámolóinak alapján.

Nyilvánosság

A program elfogadását megelőzően, a véleménynyilvánítás lehetőségének biztosítása érdekében nyilvános fórumot hívunk össze.

A véleményformálás lehetőségét biztosítja az Helyi Esélyegyenlőségi Program nyilvánosságra hozatala is, valamint a megvalósítás folyamatát koordináló HEP Fórum első ülésének mihamarabbi összehívása.

A nyilvánosság folyamatos biztosítására legalább évente tájékoztatjuk a program megvalósításában elért eredményekről, a monitoring eredményeiről a település döntéshozóit, tisztségviselőit, az intézményeket és az együttműködő szakmai és társadalmi partnerek képviselőit.

A HEP Fórum által végzett éves monitoring vizsgálatok eredményeit nyilvánosságra hozzuk a személyes adatok védelmének biztosítása mellett. A nyilvánosság biztosítására az önkormányzat honlapja, a helyi média áll rendelkezésre. Az eredményekre felhívjuk a figyelmet az önkormányzat és intézményeinek különböző rendezvényein, beépítjük kiadványainkba, a tolerancia, a befogadás, a hátrányos helyzetűek támogatásának fontosságát igyekszünk megértetni a lakossággal, a támogató szakmai és társadalmi környezet kialakítása érdekében.

Kötelezettségek és felelőség

Az esélyegyenlőséggel összefüggő feladatokért az alábbi személyek/csoportok felelősek:

A Helyi Esélyegyenlőségi Program végrehajtásáért az önkormányzat részéről a polgármester felel:

- Az ő feladata és felelőssége a HEP Fórum létrejöttének szervezése, működésének sokoldalú támogatása, az önkormányzat és a HEP Fórum közötti kapcsolat biztosítása.
- Folyamatosan együttműködik a HEP Fórum vezetőjével.
- Felelősségi körébe tartozó, az alábbiakban felsorolt tevékenységeit a HEP Fórum vagy annak valamely munkacsoportjának bevonásával és támogatásával végzi. Így
 - o Felel azért, hogy a település minden lakója és az érintett szakmai és társadalmi partnerek számára elérhető legyen a Helyi Esélyegyenlőségi Program.
 - o Figyelemmel kíséri azt, hogy az önkormányzat döntéshozói, tisztségviselői és intézményeinek dolgozói megismerik és követik a HEP-ben foglaltakat.
 - o Támogatnia kell, hogy az önkormányzat, illetve intézményeinek vezetői minden ponton megkapják a szükséges felkészítést és segítséget a HEP végrehajtásához.
 - o Kötelessége az egyenlő bánásmód elvét sértő esetekben meg tennie a szükséges lépéseket, vizsgálatot kezdeményezni, és a jogsértés következményeinek elhárításáról intézkedni

A HEP Fórum vezetőjének feladata és felelőssége:

- a HEP IT megvalósításának koordinálása (a HEP IT-ben érintett felek tevékenységének összehangolása, instruálása),
- a HEP IT végrehajtásának nyomon követése,
- az esélyegyenlőség sérülésére vonatkozó esetleges panaszok kivizsgálása az önkormányzat felelőssével közösen
- a HEP Fórum összehívása és működtetése.

A település vezetése, az önkormányzat tisztségviselői és a települési intézmények vezetői

- felelősek azért, hogy ismerjék az egyenlő bánásmódra és esélyegyenlőségre vonatkozó jogi előírásokat, biztosítsák a diszkriminációmentes intézményi szolgáltatásokat, a befogadó és toleráns légkört, és megragadjanak minden alkalmat, hogy az esélyegyenlőséggel kapcsolatos ismereteiket bővítő képzésen, egyéb programon részt vegyenek.
- Felelőségük továbbá, hogy ismerjék a HEP IT-ben foglaltakat és közreműködjenek annak megvalósításában.
- Az esélyegyenlőség sérülése esetén hivatalosan jelezzék azt a HEP IT kijelölt irányítóinak.
- Az önkormányzati intézmények vezetői intézményi akciótervben gondoskodjanak az Esélyegyenlőségi Programban foglaltaknak az intézményükben történő maradéktalan érvényesüléséről.

Minden, az önkormányzattal és annak intézményeivel szerződéses viszonyban álló, számukra szolgáltatást nyújtó fél felelőssége, hogy megismerje a HEP IT-t, magára nézve kötelezőként kövesse azt, és megfeleljen az elvárásainak, amelyre vonatkozó passzust a jövőben bele kell foglalni a szerződésbe. Szükséges továbbá, hogy a jogszabály által előírt feladatmegosztás, együttműködési kötelezettség alapján a települési önkormányzattal kapcsolatban álló szereplők ismerjék a HEP-ot, annak megvalósításában aktív szerepet vállaljanak. (Ld. pl. a köznevelési intézmények fenntartása és működtetése.)

Amennyiben a kétévente előírt – de ennél gyakrabban, pl. évente is elvégezhető – felülvizsgálat során kiderül, hogy a HEP IT-ben vállalt célokat nem sikerül teljesíteni, a HEP Fórum 30 napon belül jelentést kér a beavatkozási terület felelősétől, amelyben bemutatja az indikátorok teljesülése elmaradásának okait, és a beavatkozási tevékenységek korrekciójára, kiegészítésére vonatkozó intézkedési tervjavaslatát annak érdekében, hogy a célok teljesíthetők legyenek. A HEP Fórum a beszámolót a benyújtástól számított 30 napon belül megtárgyalja és javaslatot tesz az önkormányzat képviselőtestületének a szükséges intézkedésekre.

A program szándékos mulasztásból fakadó nem teljesülése esetén az HEP IT végrehajtásáért felelős személy intézkedik a felelős(ök) meghatározásáról, és – szükség esetén – felelősségre vonásáról.

Az egyenlő bánásmód elvét sértő esetekben az HEP IT végrehajtásáért felelős személy megteszi a szükséges lépéseket, vizsgálatot kezdeményez, és intézkedik a jogsértés következményeinek elhárításáról.

Az HEP IT-t mindenképp módosítani szükséges, ha megállapításaiban lényeges változás következik be, illetve amennyiben a tervezett beavatkozások nem elegendő módon járulnak hozzá a kitűzött célok megvalósításához.

4. Elfogadás módja és dátuma

I. A Pécs Megyei Város Helyi Esélyegyenlőségi Programjának szakmai és társadalmi vitája megtörtént. Az itt született észrevételeket a megvitatást követően a HEP Intézkedési Tervébe beépítettük.

III. Ezt követően Pécs Megyei Jogú Város képviselő-testülete a Helyi Esélyegyenlőségi Programot (melynek része az Intézkedési Terv) megvitatta és a 300/2018. (XII.13.) számú határozatával elfogadta.

Pécs, 2018. december 13.

.....
Dr. Páva Zsolt polgármester

HEP elkészítési jegyzék¹⁷

NÉV ¹⁸	HEP részei ¹⁹										Aláírás ²⁰	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Csonkáné Utasi Katalin modellprogramok dél-dunántúli vezetője, Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	<i>Katalin Utasi</i>
Dr. Lakatos Szilvia elnök, Khetanipe a Romák Összefogásáért Egyesület	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	<i>Dr. Lakatos Szilvia</i>
Bunyevác Angéla igazgató-helyettes, Esztergár Lajos Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	<i>Bunyevác Angéla</i>
Vincze Csilla Anna ügyvezető elnök, Nevelők Háza Egyesület	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	<i>Vincze Csilla</i>
Varga Mónika igazgató, Integrált Nappali Szociális Intézmény	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	<i>Varga Mónika</i>

¹⁷ Ez a jegyzék – mint a HEP melléklete – szakmailag is bizonyítja, hogy a HEP széleskörű egyetértésen és közös munkán alapul, és nem kizárólagosan egy „partneri aláírással” igazolt dokumentum

¹⁸ A jegyzék soronként jelöli a HEP elkészítési folyamatban résztvevő személyeket, intézményeket, partnereket.

¹⁹ A jegyzék oszlopaiba kerülnek a HEP egyes tartalmi részei, ahol az adott betű karikázásával jelezni lehet, hogy az adott személy, intézmény, partner az elkészítésben részt vett, észrevételezett, támogatta, ellenezte.

R= részt vett, É= észrevételezte, T=támogatta, E= ellenezte.

²⁰ Az adott partner aláírásával hitelesíti a sorban jelölt részvételét a HEP elkészítési folyamatban.

Kaszás Beáta területi koordinátor, Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	Kaszás Beáta
ifj. Pörös Béla stratégiai konzulens	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	Pörös Béla
Scheich Eszter HEP referens, nemzetiségi és társadalmi kapcsolatok referens, Pécs Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala Polgármesteri Kabinet	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	Scheich Eszter
Nagy Ágnes HEP koordinátor, vezető, TÁMASZ Alapítvány Pécs Y Községi Ház	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	Nagy Ágnes

Statisztikai táblázatok jegyzéke

1. táblázat - Lakónépesség száma az év végén (1.).....	5
2. táblázat - Belföldi vándorlások (4.).....	7
3. táblázat - Öregedési index (3.).....	11
4. táblázat - Állandó népesség összetétele nemek és korcsoportok szerint (a 2016-os év adatai) (2.1.).....	12
5. táblázat Természetes szaporodás (5.).....	13
6. táblázat - A cigány kisebbségre vonatkozó nemzetiségi adatok a népszámlálásokban.....	35
7. táblázat - A nemzetiségi népesség száma, aránya (2011).....	36
8. táblázat - Munkanélküliségi ráta nemek szerint (3.2.1.)	40
9. táblázat Regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott álláskeresők száma korcsoportok szerint (3.2.2.).....	41
10. táblázat - A 180 napnál hosszabb ideje regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott álláskeresők száma és aránya nemek szerint (3.2.3.).....	42
11. táblázat - Pályakezdő álláskeresők száma és a 18-29 éves népesség száma (3.2.4.).....	43
12. táblázat Alacsonyan iskolázott népesség (3.2.5.)	43
13. táblázat - Regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott álláskeresők száma iskolai végzettség szerint (3.2.6.)	44
14. táblázat - Felnőttoktatásban résztvevők (3.2.7.)	47
15. táblázat - Felnőttoktatásban résztvevők száma középfokú iskolában (3.2.8.).....	48
16. táblázat - Pécs M.J.V. Önkormányzata által folyósított ellátások kiadásai 2017-2018. évben.....	53
17. táblázat - Aktív korúak ellátása - Rendszeres szociális segélyben, egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatásban, valamint foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek száma (3.3.3.).....	55
18. táblázat - Ápolási díjban részesítettek száma (3.6.3.)	57
19. táblázat - Közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma (3.6.2.)	58
20. táblázat - Álláskeresési segélyben részesülők száma (3.3.1.)	59
21. táblázat - Járadékra jogosult regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott álláskeresők száma (3.3.2.).....	60
22. táblázat - Lakásállomány (3.4.1.)	64
23. táblázat - Lakásállomány megoszlása	66
24. táblázat - Lakásfenntartási és adósságcsökkentési támogatásban részesülők száma (3.4.2.).....	72
25. táblázat 15. - A szegregátumok jellemzői a KSH 2011. évi népszámlálási adatai alapján 78	
26. táblázat - Orvosi ellátás (3.6.1.)	94
27. táblázat - Állandó népesség összetétele nemek és korcsoportok szerint (a 2016-os év adatai) (2.1.).....	114
28. táblázat - 15-17 éves gyermekek száma (2.2.).....	114
29. táblázat - Öregedési index (3.).....	115
30. táblázat - Védelembe vett és veszélyeztetett kiskorú gyermekek száma (4.1.1.).....	116

31. táblázat - Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek évi átlagos száma (4.1.2.)	118
32. táblázat - A rendkívüli települési támogatásban részesülők számának változása 2008 – 2016 között	120
33. táblázat - Pécs népességének korcsoportos megoszlása állampolgárság szerint, 2011-ben	122
34. táblázat - 100 főt meghaladó külföldi állampolgárságú csoportok, korcsoportok szerint Pécssett, 2012-ben	123
35. táblázat - Védőnői álláshelyek száma (4.3.1.)	126
36. táblázat - Családtervezés, anya- és gyermekgondozás területe (5.3.)	126
37. táblázat - Éves tájékoztató a területi védőnő gyermek-védelemmel kapcsolatos tevékenységéről I. (Pécs 2017. év)	129
38. táblázat - Gyermekorvosi ellátás jellemzői (TEIR rendszerben nincs adat) (4.3.2.)	130
39. táblázat - Háziiorvosi ellátás	130
40. táblázat - Bölcsődében és családi napköziben engedélyezett férőhelyek száma (4.3.4.)	131
41. táblázat - Bölcsődék és bölcsődébe beíratott gyermekek száma (4.3.3.)	131
42. táblázat - Bölcsődei gyermekvédelem	139
43. táblázat - Óvodai nevelés adatai (4.4.2.)	143
44. táblázat - Családszerkezet alakulása 2017-ben	157
45. táblázat - 2017-ben a szolgáltatást igénybe vevő családok beköltözésének körülményei (delegáló intézmény neve típusa, egyéb)	157
46. táblázat - A 2017-ben a szolgáltatást igénybe vevő családok szociális háttere, jövedelmi forrásai, ellátási formák (halmozott adat)	157
47. táblázat - A Családok Átmeneti Otthonából való kiköltözés körülményei	159
48. táblázat - Általános iskolában tanulók száma, általános iskolai napközis tanulók száma (4.4.7.)	178
49. táblázat - Általános iskolák adatai: osztályok, gyógypedagógiai osztályok, feladatellátási helyek (4.4.8.)	180
50. táblázat - A 8. évfolyamot eredményesen befejezettek a nappali oktatásban (4.4.12.)	182
51. táblázat - Lakónépesség száma az év végén (1.)	194
52. táblázat - Öregedési index (3.)	194
53. táblázat - Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma (6.1.1.)	195
54. táblázat - Természetes szaporodás (5.)	195
55. táblázat - Foglalkoztatás és munkanélküliség a nők körében (5.1.1.)	202
56. táblázat - Bölcsődében és családi napköziben engedélyezett férőhelyek száma (4.3.4.)	209
57. táblázat - Bölcsődék és bölcsődébe beíratott gyermekek száma (4.3.3.)	209
58. táblázat - Védőnői álláshelyek száma (4.3.1.)	214
59. táblázat - Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma (6.1.1.)	234
60. táblázat - Időskorúak járadékában részesítettek átlagos száma (6.3.2.)	235
61. táblázat - Regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott álláskeresők száma korcsoportok szerint (3.2.2.)	237
62. táblázat - Hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás terén (6.2.3.)	242

63. táblázat - Idősek által igénybe vehető szolgáltatások és a szolgáltatást nyújtók.....	244
64. táblázat.....	247
65. táblázat - Otthoni szakápolást végző szolgáltatók listája, Pécs 2018.10. hó	248
66. táblázat - 65 évnél idősebb népesség és nappali ellátásban részesülő időskorúak száma (6.3.1.).....	248
67. táblázat - Művelődési közintézmények adatai (6.4.1.).....	249
68. táblázat - Megváltozott munkaképességű személyek szociális ellátásaiban részesülők száma nemenként (7.1.1.).....	257
69. táblázat - Nappali ellátásban részesülő fogyatékos személyek száma (7.1.2.)	264

Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének

300/2018. (XII.13.) sz. határozata

Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata 2018-2023 időszakra vonatkozó Helyi Esélyegyenlőségi Programja elfogadásáról

1. A Közgyűlés a 2018-2023. közötti időszakra szóló Helyi Esélyegyenlőségi Programot az előterjesztés melléklete szerinti tartalommal elfogadja.
A Program hatályba lépésével a 2013-2018. időszakra vonatkozó Helyi Esélyegyenlőségi Program hatályát veszti.
2. A Közgyűlés felhatalmazza a polgármestert az előterjesztés mellékletét képező Helyi Esélyegyenlőségi Program aláírására.
3. A Közgyűlés felkéri a Polgármesteri Kabinet vezetőjét, hogy gondoskodjon az elkészült, 2018-2023. időszakra vonatkozó Helyi Esélyegyenlőségi Programmal kapcsolatos további szakmai és adminisztratív teendőkről, valamint érvényessége alatt annak nyomon követéséről.

Határidő: azonnal

Felelős: dr. Páva Zsolt polgármester

Kapják: dr. Páva Zsolt polgármester
dr. Öri László alpolgármester
dr. Lovász István jegyző
Rabiné Kovács Eszter kabinetvezető

Dr. Páva Zsolt s.k.
polgármester

Dr. Lovász István s.k.
jegyző

A kivonat hitelül:

Dr. Márton Nikoletta
vezető – tanácsos

